



B.

S. VII.

412.

Boym U. 853.

O P U S
THEOLOGICUM
DOGMATICO - MORALE

DE REGULIS, AC PRINCIPIIS
INQUIRENDÆ VERITATIS
AD MORALIUM QUÆSTIONUM RESOLUTIONES,
QUÆ OBLIGATIONES, VEL EXEMPTIONES
RESPICIUNT, ORDINATIS :

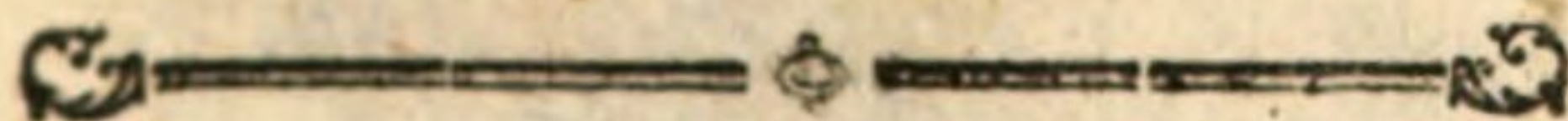
IN DUOS TOMOS, SEU PARTES DISTRIBUTUM,
LOCORUM, ET MATERIARUM INDICIBUS
LOCUPLETATUM.

A U C T O R E
HIERONYMO ROTUNDIO

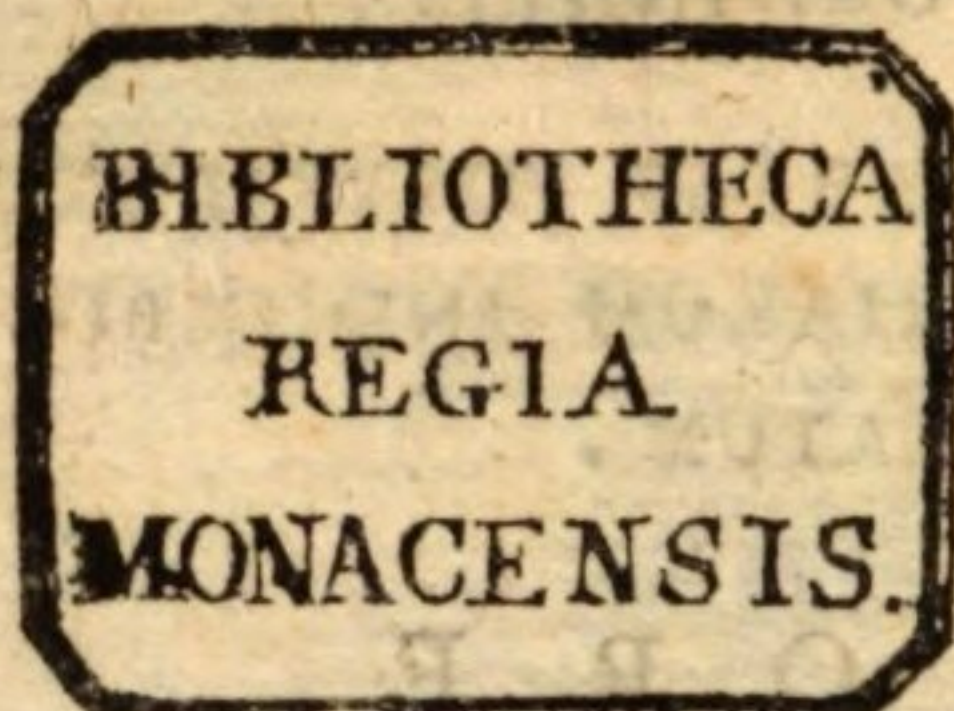
SACERD. ORAT. S. HIERONYMI CHARITATIS DE URBE
ARTIUM MAGISTRO,
AC SACRÆ THEOLOGIÆ DOCTORE.



R O M Æ
IN TYPOGRAPHIO PALEARINIANO
M D C C L X X V I I.



P R Æ S I D U M F A C U L T A T E .



φ

P R Æ F A T I O .

Regulas , ac principia exposituri , quæ abſtinentiarum , jejuniorumque obligationes , ſolutiones , prælationes , nec non & exemptiones , ex naturali , divino , humanoque jure procedentes , demonſtrare valeant , ex Angelici doctrinis , ſaniorumque Theologorum documentis , atque intrinſecis diſcuſſa & comprobata rationibus , explicanda ſuſcipimus . In duas autem partes diſtributo opere ; in prima , quatuor capitibus diſtincta , jejuniorum , abſtinentiarumque neceſſitatem , ex naturali , divino , humanoque jure procedentem , cap. 1. comprobamus : Quæ autem veluti in abſtracto c. 1. conſiderata , ac diſcuſſa ſunt , perſonis , quæ abſtinentiarum , jejuniorumque neceſſitate ligari dignoſcuntur , cap. 2. applicantur : Et quoniam ad obligationem dignoſcendam , etiam abſtinentias , ac jejunia inſtituendi dignoſci debet poteſtas ; idcirco ea inſtituendi poteſtatem admitti debere cap. 3. declaramus , conſutatisque contrariis abſolvimus : Ac tandem jejunandi modum , qui ex naturali , divino , humanoque jure conſcientiam reſpectively conſtringit , propriis uniuscujusque juris aſſignatis rationibus , cap. 4. diſ-

discutimus, ac resolvimus. In secunda vero parte, quatuor similiter distincta capitibus, iisdem innixi regulis, ac principiis, abstinentiarum, jejuniorumque, ex triplici respectu jure procedentium, resolutiones, quæ eorundem solutiones, prælationes, & exemptiones respiciunt, discutiendas aggredimur. In primo igitur cap. jejunii solutio, unicuique juri propria; nec non & sub qua ratione parvæ quantitatis, sive durationis materia, multipliciter discussa, licita, vel illicita dici possit, pro viribus solidisque argumentis exagitata, resolvitur: In 2. eorundem jejuniorum solutio relate ad medicamenta, vel potus, vinorumque genera, & chocolaten, auctoritatibus, ac rationibus discutitur: In 3. quanam jejuniorum conditio, si omnes simul servari non possint, servanda, vel non servanda eligi debeat, proponitur: In 4. sub qua ratione uniuscujusque juris jejuniorum contingere, vel non contingere possit exemptio, per distinctas, ac discretas positiones discussa, demonstratur, & concluditur: in cujus calce appendicem adjecimus, ad ea resolvenda, quæ extra methodum, huc spectantia, discutere arbitrati sumus. Hujus autem operis utilitas nedum in eo sita est, quod relate ad moralium questionum resolutiones,

nes , quæ abſtinentiarum , jejuniorumque ob-
ligationem , & exemptionem , ex triplici ju-
re procedentium respiciunt , regulæ , ac prin-
cipia , unicuique ſolutioni propria , adhibi-
tis critices regulis , designantur , ac demon-
ſtrantur ; verum & in eo magis , quod eas-
dem regulas , eademque principia ad alio-
rum , ſub quacumque ratione ex triplici ju-
re procedentium , quæ obligationem , vel ex-
emptionem ſimiliter respiciunt , inveniendas
reſolutiones applicata , ad errores detegen-
dos , ac delitſcentem veritatem aperiendam
plurimum valere , quiſque ſapiens dignoſcet.

A P P R O B A T I O .

Reverendiss. Patris S. P. A. Magistri
obtemperans mandatis, ea, qua
potui, diligentia præsens opus perlegi,
cui titulus: *Opus Theologicum &c. de Re-*
gulis, & Principiis &c. Auctore Hiero-
nymo Rotundio Sacerdote Oratorii S.
Hieronymi charitatis de Urbe. Hoc in
opere opinionum delectus ita sanus est,
ac prudens, ut cum sanissimis, selectis-
simisque Theologiæ principiis optima
ratione consentiat: Sicque omnia, ac
singula fuse, & erudite pertractat, tan-
taque claritate, ac perspicuitate Au-
ctor exponit, ut quid amplius deside-
rari vix posse videatur. Qua propter,
ut publicam lucem aspiciat, libenter
censeo.

Dabam ex Monast. S. Mariæ Novæ
de Urbe. Die 20. Martii anni 1787.

D. Benedictus Torre Abbas Olivetanus
S. R. C. Consultor.

A P P R O B A T I O .

O Btemperando mandatis Reveren-
dis. P. S. P. A. Magistri sedulo
examinavi Opus , cui titulus: *Opus Theo-
logicum &c. de Regulis , ac Principiis &c.*
Auctore D. D. Hieronymo Rotundio
Sac. Oratorii S. Hieronymi charitatis de
Urbe; & non solum nihil in eo inveni
bonis moribus , sanctæque fidei contra-
rium; quin imo multum sanæ moralis
principiis consonum observari dilucide
pertractantem, quæ de jejuniis & abs-
tinentiis scitu necessaria dignoscuntur;
quare ni ~~hil~~ obstat, ut typis mandetur.
In quorum fidem &c.

Datum Romæ ex Conventu SS. Co-
smæ, & Damiani die 28. Januarii 1787.

Fr. Ludovicus Brocchi S. Th. D.
& S. Congr. Indicis consultor.

I N D E X

T I T U L O R U M

P A R S P R I M A pag. 1.

De regulis, ac principiis inquirendæ veritatis.

*Ad moralium questionum resolutiones, quæ
jejuniorum, abstinentiarumque obligatio-
nes respiciunt, facilius dignoscendas
speciali ratione ordinatis.*

C A P U T P R I M U M.

*Abstinentiarum, jejuniorumque necessitas,
ex naturali, divino, humanoque jure re-
spective proveniens, proponitur, dis-
cutitur, ac resolvitur.*

§. I.

*De abstinentiarum, jejuniorumque neces-
sitate, ex naturali jure procedente.*

§. II. pag. 18.

*De abstinentiarum, jejuniorumque neces-
sitate, ex divino jure procedente.*

§. III. pag. 47.

*De abstinentiarum, jejuniorumque neces-
sitate, ex humano jure procedente.*

CA.

CAPUT SECUNDUM pag. 55.

De Personis, quæ abstinentiarum, jejuniorumque necessitate ligantur.

§. I.

De personis, quæ abstinentiarum, jejuniorumque necessitate ex naturali jure ligantur.

§ II. pag. 66.

De personis, quæ abstinentiarum, jejuniorumque necessitate ex divino jure ligantur.

§. III. pag. 133.

De personis, quæ abstinentiarum, jejuniorumque necessitate ex humano jure ligantur.

CAPUT TERTIUM pag. 154.

De potestate instituendi abstinentias, ac jejunia.

§. I. pag. 159.

Abstinentias, ac jejunia instituendi potestas, discussa, adstruitur, explicatur, & comprobatur.

§. II.

§. II. pag. 164.

*Quæ ab inimicis crucis Christi coar-
cervantur, expenduntur,
& confutantur.*

§. III. pag. 186.

*Quæ in præcedentibus dicta sunt,
ac discussa, confirmantur.*

CAPUT QUARTUM pag. 204.

De modo jejunandi.

§. I.

*De jejunandi modo, ex natu-
rali jure proveniente.*

§. II. pag. 207.

*De jejunandi modo, ex divino
jure proveniente.*

§. III. pag. 209.

*De jejunandi modo, ex huma-
no jure procedente.*

PARS SECUNDA pag. 233.

*De regulis, ac principiis inquirendæ veritatis,
Ad moralium quæstionum resolutiones,
quæ abstinentiarum, jejuniorumque so-
lutiones, eorundemque ordinem,
ac prælationem, vel exemptio-
nem respiciunt, facilius digno-
scendas speciali ratione,
ordinatis.*

CAPUT PRIMUM.

*De jejunii solutione, ex naturali, divino,
humanoque jure procedente.*

§. I.

*Jejunii solutio, ex naturali jure procedens,
proponitur, discutitur, ac resolvitur.*

§. II. pag. 239.

*Jejunii solutio, ex divino jure procedens,
proponitur, discutitur, ac resolvitur.*

§. III. pag. 243.

*Jejunii solutio, ex humano jure procedens,
proponitur, discutitur, ac resolvitur.*

CAPUT SECUNDUM pag. 346.

*De jejunii solutione quoad medicamenta; po-
tus in genere; potus mixtos, & non mix-
tos; potus vinorum; & chocobaten.*

§. I.

De jejunii solutione quoad medicamenta.

§. II. pag. 354.

De jejunii solutione quoad potus in genere.

§. III. pag. 364.

*De jejunii solutione quoad potus mistos,
& non mistos.*

§. IV.

§. IV. pag. 370.

De jejunii solutione quoad potus vinorum.

§. V. pag. 380.

De jejunii solutione quoad potum chocolatis.

CAPUT TERTIUM pag. 434.

Quænam ex jejunii conditionibus, servatu simul impossibilibus, præferri debeat, proponitur, discutitur, ac resolvitur.

§. I.

Quænam jejuniorum conditio ex naturali jure procedentium, in earumdem conditionum concursu, servatu simul impossibile, præferri debeat, declaratur.

§. II. pag. 436.

Quænam jejuniorum conditio, ex divino jure procedentium, in earumdem conditionum concursu servatu simul impossibile, præferri debeat, declaratur.

§. III. pag. 439.

Quænam jejuniorum, ex humano jure procedentium, conditio, in earumdem conditionum concursu, servatu simul impossibile, præferri debeat, declaratur.

CAPUT QUARTUM pag. 442.

*De jejuniorum, ex triplici jure, respecti-
ve procedentium exemptione.*

§. I.

*Jejuniorum, ex naturali jure procedentium
sub qua ratione contingere, vel non con-
tingere possit exemptio, per quinque po-
sitiones discutitur, ac resolvitur.*

§. II. pag. 453.

*Jejuniorum ex divino jure procedentium
sub qua ratione contingere, vel non con-
tingere possit exemptio, per quinque po-
sitiones discutitur, ac resolvitur.*

§. III. pag. 471.

*Jejuniorum ex humano jure procedentium,
sub qua ratione contingere, vel non con-
tingere possit exemptio, per quinque po-
sitiones discutitur, ac resolvitur.*

SUPPLEMENTUM pag. 533.

*Superioris doctrinae quoad jejuniorum, ex hu-
mano jure procedentium exemptionem,
sub qua ratione in alterius favorem sub-
sistere, vel non subsistere possit expo-
sitio, per quinque positiones propo-
nitur, discutitur, ac resolvitur.*

APPENDIX pag. 559.

*Quae extra methodum, huc spectantia,
exagitanda remanent, discutiuntur,
ac resolvuntur.*

M O N I T U M.

Opusculum istud primo veluti obtutu sub duplici ratione prolixum, videri tibi poterit, benevole lector; quasi scilicet obligationis, exemptionisque regulas, ac principia, ex naturali, divino, humanoque jure respective deprompta, plus æquo tractari, quam abstinentiarum, jejuniorumque obligationum, & exemptionum exigant rationes: quin & nonnulla, quæ paucis exagitari, ac resolvi potuerint, prolixitudinem redolere. Advertere autem debes, opusculum istud duplicem scopum respicere posse; unum quidem regulas, ac principia, ex triplici jure procedentia, ad obligationem, & exemptionem, quoad omnes ferme materias in moralibus dignoscendam, proponere: alium vero easdem regulas, eademque principia ad abstinentiarum, jejuniorumque obligationem, & exemptionem, quoad omnes resolutionum varietates, demonstrandam applicare; inde oportuit non
mi.

minus triplicis prædicti juris regulas, ac principia, quæ in moralibus conscientiam constringere, vel eximere valeant, pro dignitate tractare, verum & eas, eademque omnia ad abstinentiarum, jejuniorumque obligationem, & exemptionem in sua integritate applicare. Quod autem quæ satis explicata sunt, repeli videntur, si recte perpendas, non repetitionem esse; sed vel circumstantiarum varietatem, vel, ad omnem tollendam ambiguitatem, ulteriorem probate veritatis confirmationem id postulasse animadvertes. Scito enim sapientibus, & insipientibus debitorem esse: opusque istud, qualecumque sit, non omnibus, sed demonstratam inquirentibus veritatem, legendum, etsi expedierit, corrigendum, lætandum proponere. Caterum siquid reprehensibile in eo dignoveris, tua sapientia condonabis.

Et quoniam quocumque etiam adhibito conatu difficile admodum est omnia ex animi sententia contingere; inde factum, ut aliorum diligentia in ultimis fisis correctionibus, non pauca invenerim corrigenda: quæ
li-

licet sapientioribus facillime innotescere possint, veritatis tamen amore ductus, omnia relegens, adnotare judicavi. Idcirco & d. hoc admonere te arbitratus sum, benevole lector, ut quæ in toto hoc opere ERRATA dignoveris, in ejusdem fine fideliter EMENDATA quæras; ad eaque proinde, antequam opusculum istud lectitandum suscipias, PRIMUM OMNIUM PERCURRENDA te exhortor; alia, si forte inveneris leviora, facillime intelligere, & condonare satagas.

BEATISSIMO PATRI
PIO SEXTO
PONT. MAX.

Nemo est, qui nesciat apud omnes Reip.
Litteraria viros morem invaluisse, nullum
qualecumque opus, ad veritatem demon-
strandam ordinatum, in lucem prodire, nisi
Magnorum Virorum patrocinio suffultum:
Idcirco & ego opus istud dogmatico-mo-
ra-

rale de Regulis, ac Principiis inquirenda veritatis, ad moralium questionum resolutiones, quæ obligationes, & exemptiones, ex naturali, divino, humanoque jure procedentes, respiciunt, ordinatis; & ad earumdem obligationum, exemptionumque praxim demonstrandam, ad abstinentiarum, ac jejuniorum, ex triplici prædicto jure respective procedentium, resolutiones speciali ratione applicatis, nemini melius, quam TIBI, qui in universa Ecclesia DOCTOR, ac MAGISTER existens, Primatum tenes, dicare, devovere, & consecrare constitui. Enim vero quisnam TE major est, qui es in sublimitatis apice constitutus? vel quosnam magis, quam TE, hujus opusculi Mæcenatem invenire poterò, cui a Christo domino impositum est, creditas oves pascere, & Ecclesiam dei regere, quam acquisivit sanguine suo? Si enim, ut in Ecclesiastica hierarchia cap. 5. pag. 236. initio ex Dionysio discimus ministrorum ordo expiandi, ac discernendi facultatem obtinet;

Sacerdotum autem illuminandi vim ha-
bet; Pontificum ordo, quorum PRIM-
TUM tenes, consummativus est, & perfe-
ctivus; cuja interest populum docere, at-
que ad summum perfectionis apicem, quan-
tum in te est, perducere. Unde merito
de Petro dicitur: sit amoris officium pa-
scere dominicum gregem, sicut fuit ti-
moris indicium negare Pastorem. Jam
qui dominicum gregem pascis, CLEMEN-
TISSIME PATER, opusculum istud, ex
purioribus, & quoad fieri poterit infallibi-
libus fontibus haustum, benigne suscipe. Et
quoniam non cum perfectis tantum vivi-
mus, planeque sapientibus, verum & cum
illis, in quibus præclare agitur, si sunt si-
mulacra virtutis, quid ex hujusmodi non
mediocris doctrinæ viri, quibus summam
copiam, facultatemque dicendi natura lar-
gita est, contra me aliquando dicturi erunt,
si tuis auspiciis destitutum opus exiret? Ju-
re igitur merito opus istud TIBI devoven-
dum statui, cujus Dignitatem, Auctoritatem,
que

que veneror; doctrinam sequor; disciplinam
amplector: praecepta servare; virtutem imita-
ri; zelum assequi studeo. Opusculum au-
tem istud conficiendum assumens, veramque
sententiam sanioribus principiis comproba-
tam firmare constituens, scopulum non con-
temnendum offendi. Quis enim nesciat, ex
doctoribus esse, qui certioribus praetermissis
principiis, multa obscura, & non discussa
relinquunt? vel deplorabili quaestu omnia
non ad Ecclesiae utilitatem, sed ad lucrum,
& propria commoda referentes, partium stu-
dio adduci non cessant? vel supra expecta-
tionem, ac meritum opus augentes, addi-
scentium animum perturbant, mentem ob-
tundunt, vires opprimunt? Hæc autem, alia-
que incommoda mecum cogitans, opusculum
istud conficere aggressus ad finem usque, deo
dante, perducere studui; in quo veritatis
regulas, obligationum, & exemptionum, ex
triplici jure respective procedentium resolu-
tiones respicientes, ex propriis, quantum res
patitur, respective principiis demonstrare

con-

constitui: siqua autem a suis principiis longe discedere dignoverim, ut in particulis non paucis, praesertim in moralibus, contingere solet, eorum cum illis affinitatem ea, qua in similibus fieri potest, efficacia demonstrare conatus sum: quae sane principia, ac regulae licet per modum praxis ad abstinentiarum, jejuniorumque resolutiones applicentur, easdem tamen ex triplici respective jure exortas regulas, ac principia ad aliarum materiarum resolutiones, quae obligationem, vel exemptionem respiciunt, facilius inveniendas ordinari quisque sapiens dignoscet. (Aliae vero moralium resolutiones, quae ex dispensatione, vel consuetudine oriri possunt, eadem ferme servata methodo, propriis innixae regulis, ac principiis, in aliud opus Canonico--Juridicum translatae reservantur.) Opus sane nullo unquam tempore adeo utile, ut opinor, quam nostro, quo cujusvis conditionis homines, nullis innixi regulis, ac principiis sese invicem fulciantes, nec veritatis viam assequentes, la-

nam, arctamve partem eligunt, suoque iudicio plus æquo fidentes, aliorum animos a recto veritatis tramite avertere faciunt: Ipse autem neque ad dexteram, neque ad sinistram declinare statuens, obligationes, exemptionesque, ex triplici respectu jure provenientes, certissimis, quoad fieri poterit, innixus principiis, contrariis confutatis, ea, qua par est, efficacia demonstrare conatus sum. Hoc propositum me commovit, nedum, ut, relictis infirmis auctoritatibus, per solidiora, vel infallibilia argumenta omnia comprobare, ac demonstrare conarer; Verum & ut opus istud, qualecumque sit, TIBI, qui DOCTOR in Ecclesia constitutus, Sapientium EMENDATOR es; SANCTUS, & SANCTIFICANS; PERFECTUS, ac PERFICIENS; ILLUMINATUS, & ILLUMINANS; consecrarem. Ne dedignetur igitur SANCTITAS TUA sub TUI tutela, ac protectione opus istud assumere; sub TANTI namque Mecænatis auspiciis tutum esse confido, suumque finem consecu-

till-

turum; quibus si destituatur, facillime in
maledicas linguas incidet, invidosque homi-
nes detractores sentiet; ac sanæ doctrinæ veri-
tas penitus corruet. **TUIS** ergo pedibus pro-
volutus, **TUAM**, **BEATISSIME PATER**,
benedictionem exopto: Teque deprecor, obte-
storque, ut obsequentis animi indicium be-
nigne suscipiens, **TUUM** patrocinium nec
a me, nec ab opere meo dimovere satagas.

SANCTITATIS TUÆ

Humillimus, obedientissimus, addictissimus
servus, ac subditus
Hieronymus Rotundius Sac. Oratorii
S. Hieronymi Charitatis de Urbe.

... quibus se testantur, facit
... lingua inter, in
... de altera forma, ac
... in primis vult. Tunc
... TUAM, BEATISSIME PATER,
... expro: Tunc
... in obsequio
... TUUM parochianum
... ab opere meo discedere facit.

SANCTITATIS TUE

...
...
...
...

P A R S P R I M A

D E

REGULIS, AC PRINCIPIIS INQUIRENDÆ VERITATIS

AD MORALIUM QUESTIONUM RESOLUTIONES,
QUÆ JEJUNIORUM, ABSTINENTIARUMQUE
OBLIGATIONES RESPICIUNT, FACILIUS
DIGNOSCENDAS, SPECIALI RATIONE
ORDINATIS.

C A P U T I.

*Abstinentiarum, jejuniorumque necessitas, ex
naturali, divino, humanoque jure respective
proveniens, proponitur, discutitur, ac resolvitur.*

§. I.

*De Abstinentiarum, jejuniorumque necessitate, ex
naturali jure procedente.*

I. **A**bstinentiarum, jejuniorumque necessita-
tem, ex naturali jure procedentem, dis-
cutturi, eam sub triplici ratione delite-
scentem demonstrabimus; ad concupiscentiæ nem-
pe impetum reprimendum; ad mentis eleva-
tionem acquirendam, vel conservandam; & ad
satisfactionem, deo pro peccatis dandam. Et
quia forte non deest, qui juris naturæ princi-
pia huic triplici rationi applicari posse ac debe-
re non dignoscat; idcirco naturalis juris princi-
piis, quantum ad præsens attinet institutum, ex
intrinseca ratione, et auctoritate comprobatis,
abstinentiarum, jejuniorumque necessitatem ex
triplici juris naturæ ratione oriri posse demon-
strabimus.

Triplex
abstinen-
di, ac je-
junandi
ratio ex
naturali
jure ape-
ritur.

II. Et quidem ex Angelico juris naturæ prin-
cipia satis innotescunt; de lege enim naturali agens,
an ipsa plura præcepta contineat, postquam præ-

Utrius-
que ra-
tionis,

A

Qi.

Speculativæ
scilicet, ac
practicæ na-
turalis juris
principia ab
Angelico
sub generali
ratione tan-
guntur.

Eticæ rationis naturalis juris præcepta cum de-
monstrativis speculativæ rationis principiis con-
tulerit, utriusque rationis, practicæ scilicet, ac
speculativæ juris naturæ principia explicare inci-
pit, eaque inter se conferens, in sua 12. q. 94.
art. 2. c. in princ. sic habet: *Præcepta legis na-
turæ hoc modo se habent ad rationem practicam,
sicut principia prima demonstrationum se habent
ad rationem speculativam: utraque enim sunt quæ-
dam principia per se nota. Illa scilicet, quæ ad
speculativam juris naturæ rationem pertinent,
sunt per se nota ad cognoscendum; quæ vero
ad practicam juris naturæ rationem spectant prin-
cipia, sunt per se nota ad faciendum, vel non
faciendum. Et sicut illa, speculativæ nempe ra-
tionis principia, licet sint per se nota, non ta-
men omnibus, sed sapientioribus, innotescunt, præ-
ter illud indemonstrabile principium, supra en-
tis, & non entis rationem fundatum, quod sci-
licet: Non est simul affirmare & negare de eo-
dem secundum idem; ita & ista, practicæ nempe
rationis principia, etsi secundum se, quid facien-
dum, omittendumque sit, satis indicent, non ta-
men omnibus per se nota quoad eorum applica-
tionem dignoscuntur.*

Practicæ ra-
tionis prin-
cipia quoad
prosecutio-
nem fundan-
tur in ratio-
ne boni; quo-
ad fugam ve-
ro fundan-
tur in ratio-
ne contrarii,
scilicet ma-
li.

III. Propius autem ad rem nostram accedentes,
ejusdem Angelici doctrinam quoad juris naturæ
principia, ad practicam rationem spectantia, sub-
jicimus, prout paulo interius loc. cit. sic ra-
tiocinatur: *Sicut autem ens est primum, quod ca-
dit in apprehensione simpliciter, in apprehensione
scilicet speculativæ rationis, seu cognitionis tan-
tum; ita bonum est primum, quod cadit in ap-
prehensione practicæ rationis, scilicet per inclina-
tionem, quæ ordinatur ad opus. Omne enim agens
agit propter finem, qui habet rationem boni. Et
ideo primum principium in ratione practica est
quod*

3

quod fundatur supra rationem boni, quæ est: Bonum est, quod omnia appetunt. Quasi diceret: Inclination ad agendum, quæ est practica principii ratio, non sequeretur apprehensionem, quæ est speculativa principii ratio, nisi apprehenderetur sub ratione boni. Unde infert: Hoc est ergo primum præceptum legis, practicam nempe rationem dirigens: Bonum est faciendum, & prosequendum; & malum vitandum. Et notetur, quod subjungit: Et super hoc fundantur omnia præcepta legis naturæ: ut scilicet omnia illa facienda, vel vitanda pertineant ad præcepta juris naturæ, quæ ratio practica naturaliter apprehendit esse bona humana. Et quia ex generalibus regulis non omnes juris naturæ principia, ad practicam ejusdem juris rationem spectantia, discernunt; idcirco ad ea demonstranda, tamquam ex præmissis conclusiones, ex eodem Angelico ibidem subjungimus: Quia vero bonum habet rationem finis, quæ scilicet ad agendum inclinat, malum autem rationem contrarii, ab eo scilicet recedendi, impediendi, vitandi, & consequenter ad omittendum inclinat; inde est quod omnia illa, ad quæ homo habet naturalem inclinationem, ratio naturaliter apprehendit ut bona, & per consequens, ut opere prosequenda; & contraria eorum, ut mala, & vitanda.

IV. Ad dignoscendum igitur juris naturæ principia, ad rationem practicam pertinentia, inclinationum discretio dignoscenda est: quibus præcognitis, etiam juris naturæ principiorum, ad practicam rationem spectantium, discretio innotescit. Unde Angelicus ibidem: *Secundum igitur ordinem inclinationum naturalium est ordo præceptorum legis naturæ*, ad rationem nempe practicam pertinentium. Et quia homo inclinat, seu appetit bonum sui, & communitalis respectu, vel sci-

Ex triplici inclinationum ordine triplex oritur naturalium practice rationis præceptorum ordo.

Et I. quoad conservationem proprii boni

Speculativæ
scilicet, ac
practicæ na-
turalis juris
principia ab
Angelico
sub generali
ratione tan-
guntur.

Ætica rationis naturalis juris præcepta cum de-
monstrativis speculativæ rationis principiis con-
tulerit, utriusque rationis, practicæ scilicet, ac
speculativæ juris naturæ principia explicare inci-
pit, eaque inter se conferens, in sua 12. q. 94.
art. 2. c. in princ. sic habet: *Præcepta legis na-
turæ hoc modo se habent ad rationem practicam,
sicut principia prima demonstrationum se habent
ad rationem speculativam: utraque enim sunt quæ-
dam principia per se nota.* Illa scilicet, quæ ad
speculativam juris naturæ rationem pertinent,
sunt per se nota ad cognoscendum; quæ vero
ad practicam juris naturæ rationem spectant prin-
cipia, sunt per se nota ad faciendum, vel non
faciendum. Et sicut illa, speculativæ nempe ra-
tionis principia, licet sint per se nota, non ta-
men omnibus, sed sapientioribus, innotescunt, præ-
ter illud indemonstrabile principium, supra en-
tis, & non entis rationem fundatum, quod sci-
licet: *Non est simul affirmare & negare de eo-
dem secundum idem*; ita & ista, practicæ nempe
rationis principia, etsi secundum se, quid facien-
dum, omittendumque sit, satis indicent, non ta-
men omnibus per se nota quoad eorum applica-
tionem dignoscuntur.

Practicæ ra-
tionis prin-
cipia quoad
prosecutio-
nem fundan-
tur in ratio-
ne boni; quo-
ad fugam ve-
ro fundan-
tur in ratio-
ne contrarii,
scilicet ma-
li.

III. Propius autem ad rem nostram accedentes,
ejusdem Angelici doctrinam quoad juris naturæ
principia, ad practicam rationem spectantia, sub-
jicimus, prout paulo interius loc. cit. sic ra-
tiocinatur: *Sicut autem ens est primum, quod ca-
dit in apprehensione simpliciter*, in apprehensione
scilicet speculativæ rationis, seu cognitionis tan-
tum; *ita bonum est primum, quod cadit in ap-
prehensione practicæ rationis*, scilicet per inclina-
tionem, *quæ ordinatur ad opus.* Omne enim agens
agit propter finem, qui habet rationem boni. Et
ideo primum principium in ratione practica est
quod

3

quod fundatur supra rationem boni, quæ est: *Bonum est, quod omnia appetunt*. Quasi diceret: Inclination ad agendum, quæ est practica principii ratio, non sequeretur apprehensionem, quæ est speculativa principii ratio, nisi apprehenderetur sub ratione boni. Unde infert: *Hoc est ergo primum præceptum legis, practicam nempe rationem dirigens: Bonum est faciendum, & prosequendum; & malum vitandum*. Et notetur, quod subjungit: *Et super hoc fundantur omnia præcepta legis naturæ: ut scilicet omnia illa facienda, vel vitanda pertineant ad præcepta juris naturæ, quæ ratio practica naturaliter apprehendit esse bona humana*. Et quia ex generalibus regulis non omnes juris naturæ principia, ad practicam ejusdem juris rationem spectantia, discernunt; idcirco ad ea demonstranda, tamquam ex præmissis conclusiones, ex eodem Angelico ibidem subjungimus: *Quia vero bonum habet rationem finis, quæ scilicet ad agendum inclinat, malum autem rationem contrarii, ab eo scilicet recedendi, impediendi, vitandi, & consequenter ad omittendum inclinat; inde est quod omnia illa, ad quæ homo habet naturalem inclinationem, ratio naturaliter apprehendit ut bona, & per consequens, ut opere prosequenda; & contraria eorum, ut mala, & vitanda*.

IV. Ad dignoscendum igitur juris naturæ principia, ad rationem practicam pertinentia, inclinationum discretio dignoscenda est: quibus præcognitis, etiam juris naturæ principiorum, ad practicam rationem spectantium, discretio innotescit. Unde Angelicus ibidem: *Secundum igitur ordinem inclinationum naturalium est ordo præceptorum legis naturæ, ad rationem nempe practicam pertinentium*. Et quia homo inclinat, seu appetit bonum sui, & communitalis respective, vel sci-

Ex triplici inclinationum ordine triplex oritur naturalium practice rationis præceptorum ordo.

Et I. quoad conservationem proprii boni

4
licet qua animal est, vel qua rationalis est, quod
sane triplicis rationis intelligitur, idcirco ex tri-
plici inclinationum genere triplex oritur natu-
ralium præceptorum ordo, ad rationem practi-
cam pertinentium; ad quorum discretionem pro-
cedens, sic prosequitur Angelicus: *Inest enim
primo inclinatio homini ad bonum secundum na-
turam, in qua communicat cum omnibus substan-
tiis, prout scilicet qualibet substantia appetit con-
servationem sui esse secundum suam naturam: &
secundum hanc inclinationem pertinent ad legem
naturalem ea, per quæ vita hominis conservatur,
& contrarium impeditur.* Quia igitur homo ad
ea primo inclinatur, & appetit, quæ ad vitæ
conservationem pertinent, ea vero refugit, & vi-
tare contendit, quæ vitæ bonum lædere, vel aufer-
re possunt; inde hujus primi practicæ naturalis
rationis principii discretio emergit, quam sic ef-
formare placet: *Ad naturale practicæ rationis
principium ea prosequi pertinet, quæ ad vitæ con-
servationem necessaria dignoscuntur: ea vero fu-
gere, vitare, auferre, impedire, quæ vitæ bonum
lædere, vel auferre dignoscuntur.*

Et II.

Quoad ma-
ris, & fæmi-
næ commi-
stionem,
prolis edu-
cationem,
ac similia.

V. Ad alterum autem inclinationum ordinem,
commune bonum respicientem, sic procedit ibi-
dem Angelicus: *Secundo inest homini inclinatio
ad aliqua magis specialia secundum naturam, in
qua communicat cum cæteris animalibus, & secun-
dum hoc dicuntur ea esse de lege naturali, quæ
natura omnia animalia docuit, ut est commistio
maris, & femine, & educatio liberorum, & si-
milis.* Quia igitur homo ad ea inclinatur, & ap-
petit, quæ ad alterius sexus commistionem, &
liberorum educationem, ac similia pertinent; ad
ea vero vitanda, quæ hujusmodi commistionem
vel liberorum educationem, ac similia lædere vel
auferre possunt; inde altera practicæ naturalis ra-
tio-

5

tionis principii discretio innotescit, quam sic ef-
formare placet: *Ad naturale practicæ rationis prin-*
cipium ea prosequi pertinet, quæ ad prolis gene-
rationem, ejusque educationem, ac similia necessa-
ria dignoscuntur; ea vero fugere, vitare auferre,
impedire, quæ prolis generationem, ejusque edu-
cationem, ac similia ledere, vel auferre digno-
scuntur.

[Quoniam autem homo, licet qua animal est cum brutis conveniat, ut patet in his, quæ non ad electionem, sed ad naturæ necessitatem pertinent; qua tamen rationalis est, nedum non convenit cum brutis in his, quæ sunt propria rationis, verum & nec in his, quæ agit, qua animal est: bruta enim, quæ naturæ sunt, ex instinctu, & quasi ab alio ducta, agunt; homo autem etiam ad ea quæ necessaria sunt, movet seipsum ex fine agens; inde sequitur, quod naturalis inclinatio ad prolis generationem, seu ad maris, ac fæminæ commistionem in homine per electionem ex ratione procedere debet. Quatenus ergo prolis generatio, atque ad eam inclinatio ad humani generis conservationem ordinatur; inde, licet in singulis ad maris, ac fæminæ commistionem inclinatio detur, non proinde singulos ad generationis actum ratione regulata natura constringit, si per alios humani generis conservatio, ac propagatio consequatur: Immo ab ipsamet natura, ratione regulata, ut ab homine regulari necesse est, a sexus commistione prohiberi intelliguntur; qui speciali ratione se deo devotentes, cælibatum promiserint. Cum igitur homo nedum qua animal est, sed qua rationalis est, agere debeat, per electionem scilicet, ac propter finem, & consequenter ejus actus ratione regulari necesse sit; inde illis inclinationibus, in quibus homo cum brutis convenire dignoscitur, non eo modo, ac
Naturalis inclinatio, quoad prolis generationem, ulterius explicatur, et non omnes constringere demonstratur.
bru-

brutis uti convenit, sed eo modo, quo secundum rationem eas regulandi dictamen a naturali practicæ rationis principio esse, ac procedere intelligitur. Recta autem ratio non omnibus, ac singulis maris, ac fæminæ commissionem dictare intelligitur.]

Et III.
Quoad inclinationem
ad veritatem de deo,
hominum-
que societate digno-
scendam.

VI. Ad tertium autem inclinationum ordinem, bonum hominis, qua rationalis est, respicientem, sic prosequitur ibidem Angelicus: *Tertio modo inest homini inclinatio ad bonum secundum naturam rationis, quæ est sibi propria; sicut homo habet naturalem inclinationem ad hoc, quod veritatem cognoscat de deo; & ad hoc, quod in societate vivat. Et secundum hoc ad legem naturalem, ad naturale scilicet practicæ rationis principium, pertinent ea, quæ ad hujusmodi inclinationem spectant, utpote quod homo ignorantiam vitet, quod alios non offendat, cum quibus debet conversari, & cætera hujusmodi, quæ ad hoc spectant. Quia igitur homo ad ea inclinatur, & appetit, quæ hominis sunt, qua scilicet rationalis est, ad veritatem nempe de deo, hominisque societate dignoscendam, inde hujus tertii practicæ naturalis rationis principii discretio exoritur, quam sic efformare placet: Ad naturale practicæ rationis principium ea prosequi pertinet, quæ ad deum cognoscendum, & ad bene cum hominibus convivendum, necessaria judicantur; ea vero fugere, vitare auferre, impedire, quæ veritatem de deo, hominumque societate cognoscendam, lædere, vel auferre dignoscuntur.*

Ex primo,
ac tertio
practicæ ra-
tionis prin-
cipiis ad su-
pernaturale
bonum,
tamquam

VII. Omissio igitur secundo practicæ rationis principio, ad maris nempe, ac fæminæ commissionem, liberorumque educationem inclinatione, quod præsentis instituti non est, cujus tamen intelligentiæ discretio post n. 5. separatim posita est; ex primo, ac tertio practicæ rationis principiis

in naturali jure fundatam, a deo tamen motam, ex radice, in-
 supernaturalis quoque boni conservandi, vel pro-^{clinationem}
 sequendi, sive acquirendi inclinationem inferi-^{emergere}
 mus. Quia enim ex Angelico ibidem ad 3. Ratio tur.^{demonstra-}

*etsi in se una sit, tamen est ordinativa omnium,
 quæ ad homines spectant; & secundum hoc sub le-
 ge rationis continentur omnia ea, quæ ratione re-
 gulari possunt; inde ex prædictis duobus princi-
 piis in unum veluti collectis, subsequens effor-
 mare placet principium; scilicet: Nedium ad na-
 turæ practicæ rationis principium ea prosequi per-
 tinet, quæ ad corporalis vitæ conservationem neces-
 sarii sunt; ea vero fugere, vitare, auferre, impe-
 dire, quæ ejusdem corporalis vitæ bonum ledere,
 vel auferre possunt: verum etiam ad idem natura-
 le practicæ rationis principium ea prosequi perti-
 net, quæ ad spiritualem vitam, ad spiritualem
 nempe animæ utilitatem conservandam, prosequen-
 dam, vel acquirendam, necessaria sunt; ea vero
 fugere, vitare, auferre, impedire, quæ ejusdem
 spiritualis vitæ, animæ nempe spirituale bonum læ-
 dee, vel auferre possunt. Quæ omnia, ut per-
 pendent patet, cum relate ad corporalis, tum
 relate ad spiritualis vitæ conservationem sub ra-
 tione prosecutionis, ac fugæ in sensu exposito
 reſpective considerari debent. Et licet vitæ animæ
 conservatio, ad supernaturalem beatitudinem con-
 sequendam ordinata, utpote elevationem, & gra-
 tiam supponens, supra naturam sit, eique inde-
 bita, ne cum Bajo sentire velimus; quia tamen
 homo adhuc in sensu diviso ab elevatione, vel
 peccato, in possibili nempe puræ naturæ statu,
 passiones, concupiscibilem scilicet, & irascibilem
 habuisset, & contra naturam agere potuisset, si
 voluisset, ad quod impediendum, expediens fuis-
 set, ad reprimendas concupiscentias, medium
 adhibere, ad quod, ne contra naturam ageret,
 in-*

§

inclinatio emerisset: licet item in sensu composito elevationis, homini ex supernaturali lumine supernaturalis finis consequendus innotescat: quia tamen supernaturalis finis consecutio vitæ propriæ conservatio est; inde ex naturali jure, tamquam ex radice, ad supernaturalem vitam, etsi naturæ indebitam, atque ex supernaturali lumine notam, eidem naturæ, licet indebitis, supernaturalibus adjunctæ auxiliis consequendam ordinata, media adhibendi, a deo mota emergit inclinatio. Sicut igitur, ut n. 4. diximus, *ad naturale practicæ rationis principium ea prosequendi inclinatio pertinet, quæ ad naturalis vitæ conservationem necessaria dignoscuntur, ea vero fugere, vitare, auferre, impedire, quæ ejusdem naturalis vitæ bonum ledere, vel auferre innotescunt: ita ad idem naturale practicæ rationis principium, tamquam ad radicem quamdam, in ipsamet hominis natura fundatam, ea prosequi, a deo mota inclinatio pertinet, quæ ad supernaturalis vitæ consecutionem necessaria dignoscuntur, ea vero fugere, vitare, auferre, impedire, quæ ejusdem supernaturalis vitæ bonum ledere, vel auferre dignoscuntur.*

Abstinentiarum, jejuniorumque necessitas ad mentem erigendam; ad bene cum proximo convivendum; & ad satisfaciendum deo ex naturali practicæ rationis principio, tamquam ex ra-

VIII. Quia igitur effrænis concupiscentia suer-naturalis vitæ consecutionem in sensu composito elevationis, prout in presenti sermo procedit impedire solet; idcirco: *ad naturale practicæ rationis principium tamquam ad radicem quamdam, ea prosequi, eaque fugere, vitare, auferre, impedire respectively pertinet, quæ ad concupiscentiam reprimendam conducere videntur.* Et quoniam concupiscentia præ cæteris mediis per ciborum abstinentiam, vel jejunii formam reprimatur, inde consecutionem sic efformo: *Ad naturale practicæ rationis principium, tamquam ad radicem quamdam pertinet, per ciborum abstinentiam, vel jejunii formam concupiscentiam reprimere.* Abstinentiarum ergo, je-

ju-

9

juniorumque necessitas, ad spiritualis vitæ con-
servationem ordinata, adhuc in sensu composito ^{dice oriri di-}gnos-
citur. ^{gnoscitur.}
elevationis, ut procedit, a naturali jure, a na-
turali scilicet practicæ rationis principio, tam-
quam ex radice exorta dignoscitur. Quia item
ex n. 6. *Ad naturale practicæ rationis princi-*
pium ea prosequi pertinet, quæ ad deum cogno-
scendum, & ad bene cum hominibus convivendum,
necessaria judicantur; ea vero fugere, vitare,
auferre, impedire, quæ veritatem de deo, homi-
namque societate cognoscendam, ledere, vel auferre
dignoscuntur: Effrænis autem concupiscentia, intel-
lectum obnubilans, dei propriique erga proximum
officii cognitionem impedit, ad eamque reprimen-
dam, abstinentiam, seu jejunii formam jure na-
turæ necessariam nuper innuimus; inde abstinen-
tiarum jejuniorumque necessitas, ex tertio naturalis
practicæ rationis principio, ex D. Thoma supra
relato, ad dei, propriique erga proximum officii
cognitionem promovendam, tamquam ex radice
exorta innotescit. Unde alterum quoad præsens
institutum, ex naturali jure ortum efformare pla-
cet principium, scilicet: *Ad naturale practicæ ra-*
tionis principium, tamquam ad radicem quandam
pertinet, per ciborum abstinentiam, jejuniive formam
ad supernaturalia mentem inclinare. Abstinentia-
rum igitur jejuniorumque necessitas, adhuc in
sensu composito elevationis, sub ratione scilicet
supernaturalis vitæ consequendæ, a naturali jure,
a naturali scilicet practicæ rationis principio, tam-
quam ex radice exorta dignoscitur. Et quia pec-
catum supernaturalis vitæ consecutionem impe-
dit, quod ut ex n. 7. eruitur, contra hominis bonum
est; satisfactio autem ad redimenda peccata me-
dium reputatur, quod hominis bono convenit; inde
adhuc in sensu composito elevationis, ad naturale
practicæ rationis principium, tamquam ad radi-
cem

cem quamdam pertinet pro peccatis satisfactio. Ciborum autem abstinentia, jejuniique forma, opera satisfactoria sunt, ac satisfactionis media; alterum igitur nuper assignatum sic complere placet principium: *Ad naturale item practicæ rationis principium, tamquam ad radicem quamdam pertinet, per ciborum abstinentiam, jejuniive formam deo pro culpis satisfacere.* Abstinentiarum igitur, jejuniorumque necessitas, adhuc in sensu composito elevationis, sub ratione spiritualis vitæ consequendæ, a naturali jure, a naturali scilicet practicæ rationis principio, tamquam ex radice, exorta dignoscitur. A primo igitur ad ultimum veluti in unum omnia colligens, sic efformare arbitror principium: *Ad naturale jus, ad naturale scilicet practicæ rationis principium, tamquam ad radicem quamdam pertinet, per ciborum abstinentiam, jejuniorumque formam, concupiscentiam reprimere; mentem ad supernaturalia circa deum, ac proximum elevare; ac deo pro culpis satisfacere.* Quod idem est ac dicere, *ciborum abstinentiam, jejuniorumque formam ex naturæ jure, ex naturali nempe practicæ rationis principio tamquam ex radice, ad reprimendam concupiscentiam, ad mentem elevandam, ad deo satisfaciendum, necessariam existere.*

Quæ ab intrinsecis probata, ac demonstrata est abstinentiarum, jejuniorumque necessitas, iterum reassumpta, ab extrinsecis comprobatur.

IX. Ad hanc autem sub triplici ratione consideratam abstinentiarum, jejuniorumque necessitatem probandam, ex naturalis practicæ rationis principio, tamquam ex radice, procedentem, ad corporis, animæque vitam conservandam, atque ad agendum cum deo, & proximo, in sensu exposito ordinatam, rationes, Patrumque doctrinas adducturi, non amplius eam, ex naturali jure sumptis argumentis, oriri demonstrabimus, sed auctoritatibus innixi probandam assumimus; ut nedum ab intrinsecis, verum & ab extrinsecis ad

ad proprium bonum ordinata, abstinentiarum, je-
juniorumque innotescat necessitas. Et primo qui-
dem quoad corporalis vitæ conservationem, supra
n. 4. & 7. ex naturali jure probatam inclinatio-
nem nunc ex Eccli. 37. v. 32. docemur: *Noli,*

Et I.

Quoad cor-
poralis vitæ
conservatio-
nem.

inquit, *avidus esse in omni epulatione, & non te
effundas super omnem escam. v. 33. In multis enim
escis erit infirmitas, & aviditas appropinquabit
usque ad choleram. v. 34. Propter crapulam multi
obierunt: qui autem abstinens est, adjiciet vitam.*
Et Chrysostomus hom. 29. super cap. 12. Epist.
ad Hebræos relatus can. *Nihil enim de consecr.
dict. 5. sic habet: Nihil enim sic jucundum est sicut
cibus bene digestus, & decoctus. Nihil sic salutem,
nihil sic sensuum acumen operatur; nihil sic ægritu-
dinem fugat sicut moderata refectio: sufficientia
quippe cum nutrimento & sospitatem simul pro-
creat, & voluptatem: abundantia vero morbum
facit, & molestias ingerit, & ægritudines generat.*
Et doctor Maximus adversus Jovin. lib. 2. relatus
can. *Legimus de consecr. dist. 5. Legimus, inquit,
quosdam morbo articulari, & podagræ humoribus
laborantes, proscriptioe bonorum ad simplicem
mensam, & pauperes cibos redactos, convaluisse.*

X. Et 2. Ciborum abstinentiam, jejuniorumque
formam, ex naturali jure, ex naturali nempe pra-
cticæ rationis principio, tamquam ex radice, ad con-
cupiscentiam reprimendam, necessariam existere,
ex præmissis n. 7. & 8. quasi ab intrinsecis jam pro-
batum, ex sequentibus, quasi ab extrinsecis pro-
bandum assumimus. Apostolus enim ad concu-
piscenciam reprimendam inter alia, etiam vigi-
lias, & jejunium assignat 2. Cor. 6. v. 5. dicens:
*In vigiliis, in jejuniis, v. 6. In castitate &c. &
Venerab. Beda in illud Apost. 1. cor. 9. v. 24.
Nescitis, quod ii, qui in stadio currunt, omnes
quidem currunt, sed unus accipit bravium? sic*
cur-

Et II.

Quoad con-
cupiscen-
tiam reprimendam.

*currite, ut comprehendatis, sic ratiocinatur: omnes quidem currunt, dixit, in illo stadio, in illo spectaculo: unus tamen accipit bravium: ceteri victi discedunt, & si perseveraverint in currendo... hoc non est ita: si quotquot currunt, perseveranter currant, omnes accipiunt; & qui prior venerit expectat, ut cum posteriore coronetur: agonem quippe istum non cupiditas, sed charitas facit. Cursus autem corona obtineri non potest, nisi impedimenta tollantur; concupiscentia autem impedimentum est, nisi per carnis mortificationem reprimatur; quod certe nisi per ciborum abstinentiam, jejuniorumque formam obtineri non posse supra discussimus. Unde ciborum abstinentiæ, jejuniorumque necessitatem oriri dignoscimus, quapropter Apostolus v. 27. sic prosequitur: *Sed castigo corpus meum, & in servitutem redigo*: super quo idem Beda, suo timore, inquit, *nos terruit, quid enim faciet agnus, ubi aries tremat?* & Damascenus de jejunio tit. 5. in edit. parisiensi an. 1712. sic eloquitur: *Si Eva a ligno jejunasset, hoc jejunio, tamquam malorum scilicet, quæ post Adæ lapsum nos circumdant, remedio, nunc opus non haberemus: neque enim opus habent sani medico, sed qui male habent. Post peccatum ergo omnibus diebus vitæ nostræ indicta pœnitentia est; unde pergit ibidem: Ipsa quoque vitæ ratio, quam in paradiso tenuere, jejunii imaginem præfert: Quoniam autem minime jejunavimus, in statu scilicet innocentiae non ad malum tollendum, quod tunc non erat, sed ad illud impediendum, e paradiso ejecti sumus. Jejunemus igitur, ut ad eum remigremus. Abstinētis autem vitæ exemplar, zelo commotus sese præbens Apostolus, ad Phil. 3. v. 17. sic habet: *Imitatores mei estote, fratres, & observate eos, qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram.***

v. 18.

v. 18. *Multi enim ambulant, quos sæpe dicebam vobis (nunc autem, & flens dico) inimicos crucis Christi. v. 19. quorum finis interitus: quorum deus venter est, & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt.*

XI. Et quia dei cognitionem, proximorumque, quibuscum vivimus, nec non & erga nos officium, mediaque ad ea prosequenda, contrariaque repellenda, ad naturale practicæ rationis principium spectare passim, ac præsertim n. 8. probavimus; rebelles autem passiones, mentem obnubilantes, quid erga deum ac proximum, nosquemetipsos faciendum sit, cognoscere non permittunt; ciborum vero abstinentiam, jejuniorumque formam, ad sedandas passiones, mentemque elevandam, & ad contraria impedienda, maxime conducere supra discussimus; inde tertio loco ciborum abstinentiam, jejuniorumque formam ex naturali jure, ex naturali nempe practicæ rationis principio, tamquam ex radice, ad cognoscendum de deo, ad agendum cum proximo, atque ad nosmetipsos defendendos necessarias existere ex præmissis, quasi ab intrinsecis, jam probatam, ex sequentibus, quasi ab extrinsecis, probandam assumimus. Unde quoad mentis elevationem erga deum, per abstinentiam, & jejunium obtinendam, in præfat. quadr. sic canit Ecclesia: *Qui corporali jejunio vitia comprimis, mentem elevas, virtutem largiris, & præmia.* Et Daniel cap. 9. & 10. v. 3. postquam in jejuniis deum deprecatus fuerat, ab Angelo edoctus, captivitatis tempus intellexit; tribus enim hebdomadis, in quibus a delicatioribus cibis abstinerat, elapsis, apparens Angelus cap. 10. v. 14. *quæ ventura sunt populo*, instruxit. Necdum autem per ciborum abstinentiam, jejuniorumque formam hominum mens ad divina cognoscen-

Et III. Ad cognoscendum de deo. & ad bene agendum cum proximo.

scenda elevatur, verum etiam & ad bene agendum cum proximo disponitur. Sicut enim ne lædatur alterius corpus, ex naturali jure, ex naturali scilicet practicæ rationis principio, inclinatio, ac necessitas, conscientiam constringens, oritur; ita ne alterius lædatur anima, ex ipso-
met naturæ jure, ex naturali nempe practicæ rationis principio, tamquam ex radice inclinationem, ac necessitatem oriri fas erit, ut supra discussimus. Unde si ciborum comestio, sive vetita, sive non, scandalum generet, etiam ex practico rationis principio, tamquam ex radice, ab eis abstinendi necessitas emergit. Unde & Daniel ad evitandum scandalum, ab immolatitiis abstinuisse dicitur cap. 1. v. 8. *Proposuit autem Daniel in corde suo, ne pollueretur de mensa regis, neque de vino potus ejus: & rogavit eunuchorum præpositum, ne contaminaretur. v. 9. Dedit autem deus Danieli gratiam, & misericordiam in conspectu principis eunuchorum.* Et, invadente Antiocho Epiphane Jerosolymam, & ad gentilium ritum omnes, quoscumque invenerat, cogere studiose imperante, licet alii legem domini relinquentes, ad gentilium ritum transierint, de Machabæis tamen lib. 1. cap. 1. v. 65. dicitur: *Et multi de populo Israel definierunt apud se, ut non manducarent immunda: & elegerunt magis mori, quam cibis coinquinari immundis: & v. 66. & noluerunt infringere legem dei sanctam, & trucidati sunt.* Et de Eleazaro 2. Mach. 6. v. 18. sic legimus: *Eleazarus unus de primoribus Scribe- rum, vir ætate provectus, & vultu decorus, aperto ore hians, compellebatur carnem porcinam manducare. v. 19. At ille gloriosissimam mortem magis, quam odibilem vitam complectens, voluntarie præibat ad supplicium.* Ac de septem Fratribus, & Matre 2. Mach. 7. v. 1. sic habetur: Con-
ti

tigit autem & septem fratres una cum matre sua apprehensos, compelli a rege edere contra fas carnes porcinas, flagris, & taureis cruciatos: quibus omnibus pro legis observantia, ne proximum suo scandalo læderent, martyrium sustinentibus, v. 41. Novissime autem post filios & mater consumpta est. Ac de Juda Machabæo cap. 5. v. 27. dicitur: Judas autem Machabæus, qui decimus fuerat, secesserat in desertum locum, ibique inter feras vitam in montibus cum suis agebat: & fæni cibo vescentes, demorabantur, ne participes essent coinquinationis. Unde Apostolus ciborum abstinentiam ad scandalum vitandum inculcans, Rom. 14. v. 15. dicit: Si enim propter cibum Frater tuus contristatur: jam non secundum charitatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est; subjungimus v. 20. Omnia quidem sunt munda: sed malum est homini, qui per offendiculum manducat.

XII. Ciborum item abstinentia, jejuniorumque forma, ad nosmetipsos defendendos ordinata, in superioribus n. 7. & 8. ex naturali jure discussa, per alias rationes, & auctoritates, tamquam ab extrinseco necessaria comprobatur. Quia enim dæmon semper nobis adversatur; per abstinentiam autem, jejuniorumque formam dæmonis vires infringuntur, inde nedum ab intrinseco, ex naturali nempe practicæ rationis principio, tamquam ex radice, abstinentiarum, jejuniorumque necessitas n. 4. 7. & 8. probata, ad illum impugnandum, & ad secuturum malum impediendum dignoscitur; verum & aliis rationibus, & auctoritatibus, quasi ab extrinsecis comprobatur. In desertum namque Jesus ductus, triplici tentationum genere, gula scilicet, vanagloria, & idololatria a dæmone tentandus, ad nostram instructionem, per orationem, & jejunium, ad illum vincendum, dis-

Et IV. Ad

nos ipsos defendendos.

po-

poni voluit. Idcirco tentationibus, ab humani generis hoste propositis, Matt. 4. v. 3. *Si Filius dei es, dic, ut lapides isti panes fiant.* v. 6. *Si Filius dei es, mitte te deorsum.* v. 9. *Hæc omnia tibi dabo, si cadens, adoraveris me;* illum post jejunium vicit per illa verba: v. 4. *Scriptum est: non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore dei.* & v. 7. *Rursum scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum:* & v. 10. *vade Satana: scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Et interrogantibus discipulis quare non potuerint ejicere ab homine spiritum mutum, dixit Jesus Marc. 9. v. 28. *Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione, & jejunio.* Unde Angelicus 3. p. q. 41. art. 3. c. *Per hoc, inquit, quod ipse ante tentationem futuram jejunavit, docuit, quod per jejunium nos oportet contra tentationes armari.* Cui consonans, Anselmus præcessit, Cantuariensis Archiepiscopus in exhortatione ad temporalium contemptum, æternorumque desiderium, inter multa, quæ congerit, ad idem suadendum argumenta, apposite sic habet: *Adime tibi quoque saturitatem panis, parsimonia tuum corpus castiga, jejuniis, & abstinentiæ intentus, pallida ora gere, aridum porta corpus. Esuri, & siti, abstine, & aresce: nisi jejuniis erudiaris, non potes tentationes vincere.*

Et V. Ad
deo pro cul-
pis satisfac-
ciendum.

XIII. Et sicuti, quia naturalis inclinatio nedum ad corporalis vitæ ut n. 4. & 7. conservationem, verum & ad animæ salutem ordinatur; inde inclinationem, seu obligationem ad reprimendam concupiscentiam, mentemque ad officia erga deum, & proximum, ac nosmetipsos elevandam, ex naturali jure oriri probavimus, quæ sane mentis elevatio, ut supra n. 8. discussimus, per ciborum abstinentiam, jejuniorumque formam obti-
ne-

netur; ita, quia sine culpæ satisfactione, quæ inter alia media per ciborum abstinētiā, jejuniorumque formā, ut in superioribus diximus, exhibetur, neque corporis in futurum, neque animæ salus consequitur; inde ciborum abstinētiæ, jejuniorumque, nedum ad corporalis, ac spiritualis vitæ conservationem; ad corporis nempe sanitatem, ad reprimendam concupiscentiam, & ad mentem elevandam, ad officia scilicet erga deum, ac proximum, & nosmetipsos implenda; verum & ad deo pro culpīs satisfaciendum, ex naturali jure, ex naturali scilicet practicæ rationis principio necessitatem oriri tenendum est; quam etiam ab extrinsecis, quasi ab auctoritatibus, probari posse, nemo est, qui nesciat.

XIV. Ex Angelico autem jejunii necessitatem confirmare volentibus, sic ratiocinari placet 22. q. 147. art. 3. c. *Jejunium utile est ad deletionem, & cohibitionem culpæ, & ad elevationem mentis in spiritualia. Unusquisque autem ex naturali ratione tenetur tantum jejniis uti, quantum sibi necessarium est ad prædicta. Et ideo jejunium in communi cadit sub præcepto legis naturæ; sed determinatio temporis, & modi jejunandi &c.* Et Aug. lib. de pœnit. medicina, relatus de pœnit. dist. 1. can. *Non sufficit, apposite sic eloquitur. Non sufficit, mores in melius commutare, & a præteritis malis recedere, nisi etiam de his, quæ facta sunt, satisfaciatur deo per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis, et jejniis;* cui præcinens Ambrosius Epist. 82. *Quæ salus, inquit, nobis esse potest, nisi jejunio eluerimus peccata nostra, cum scriptura dicat: Jejunium & eleemosyna a peccato liberant?* Abstinētiarum item, jejuniorumque necessitatem, ex naturali practicæ rationis principio ortam, in sensu præsertim n.

Quæ in superioribus exposita, ac discussa sunt, ulterius ex auctoritate confirmantur & concluduntur.

7. & 8. exposito, discutiens Chrysostomus hom. 1. de jejunio sic concludit: *Jejuna, quia peccasti: jejuna ut & non pecces: jejuna, ut accipias*, ut scilicet etiam in futurum corporalis vitæ sanitatem in æterna vita consequaris; ut concupiscentiam reprimas, ejusque processum impendas; ut erga deum, ac proximum, nec non & erga te ipsum, quid agere, vel non agere debeas, facilius dignoscas, & expeditius agas; ut deo satisfaciens, culpæ deletionem, pœnæque remissionem obtineas: *Jejuna, pergit, ut & permaneant, quæ accepisti*. Ex quibus omnibus abstinentiarum, jejuniorumque necessitatem ex naturali practicæ rationis principio, tamquam ex radice in sensu exposito, ac præcisive a quocumque positivo præcepto sub his, illisve circumstantiis oriri cuilibet sanæ mentis innotescit.

§. II.

De Abstinentiarum, jejuniorumque necessitate, ex divino jure procedente.

Hujus a superiori paragrapho discretio designatur.

XV. Explicata superiori paragrapho abstinentiarum, jejuniorumque necessitate, quam ex naturali practicæ rationis principio exoriri demonstravimus; in hoc paragrapho abstinentiarum, jejuniorumque necessitatem ex divino jure oriri posse ostendimus. Et quia hujusmodi ex divino jure orituram necessitatem, per contractam cum deo obligationem procedentem, quantum ad præsens exagitandam assumimus; obligationem autem cum deo ex voto, vel juramento, simplici vel solemni, sive ex religiosa professione oriri novimus; inde abstinentiarum, jejuniorumque necessitatem, ex divino jure ortam, sive orituram explicare volentes, eam ex voto, vel juramento simplici, vel so-

solemni, sive ex religiosa professione procedentem, discutiendam aggredimur. Singulorum igitur explicata natura, non quidem quoad omnes rationes, sed quantum ad præsens attinet institutum, abstinentiarum, jejuniorumque necessitatem, ex divino jure sub prædictis rationibus procedentem, declarabimus.

XVI. A voto igitur in genere incipientes, illud quamdam promissionem, deo factam, includere, dicimus. Ut autem sit validum, tria requiri ex Angelico 22. q. 88. art. 1. c. docemur. Cum enim *promissio ex proposito faciendi procedat: propositum autem aliquam deliberationem præxigat, cum sit actus voluntatis deliberatæ*; inde est quod ad votum tria ex necessitate requiruntur: primo quidem *deliberatio*, cum cognitione rei, ad quam se obligare intendit; secundo *propositum voluntatis*; tertio *promissio*, in qua perficitur ratio voti. Et subjungit: *Superadduntur vero quandoque & alia duo ad quamdam voti confirmationem, scilicet pronuntiatio oris secundum illud ps. 65. v. 13. Reddam tibi vota mea. v. 14. quæ distinxerunt labia mea, insuper & testimonium aliorum*. Quia vero deus intuetur cor; inde ultima duo, oris nempe pronuntiatio, aliorumque testimonium quoad promissiones deo factas, vel faciendas, relate ad conscientiae detentionem, necessaria non sunt. Non igitur sufficit nuda promissio: unde Alexander III. cap. *Litteraturam tuam* de voto, & voti redempt. proposito dubio, an aliquis in brachio diminutus, mortis pavore perterritus, dicens: *Non diu hic morabor* proponens in animo, quod religionis habitum esset aliquando assumpturus, religionem ingredi teneretur? sic respondit. *Tibi igitur respondemus, quod si plus non sit in voto processum, transgressor judicari non poteris, si non impleas, quod dixisti*. Quia enim solum constat bona vo-

Voti natura explicatur, ejusque ad valorem rationes proponuntur.

luntas, nuda nempe promissio, non vero ejusdem voluntatis obligatio, voluntas nempe sese obligandi ad id quod dixit, quæ quidem sese obligandi voluntas in eo, quod dicit, ad voti rationem necessario requiritur; inde quod dixit, sub ratione voti adimplere non teneri declaratum est. Ex quo infert glossa, *quod ex nuda promissione non oritur obligatio*, scilicet sub ratione voti. Licet igitur ad voti valorem promissio requiratur, in qua voti ratio perficitur; ea tamen ad voti rationem non pervenit, nisi ejusdem rei promissæ propositum ex deliberata voluntate procedat; ac vicissim, neque deliberata voluntas sine promissione voti rationem perficit. Ad voti igitur valorem propositum requiritur, interior nempe voluntas concepta, seu determinatio, interior scilicet actus aliquid faciendi, vel omittendi, & insuper voluntatis actus, per quem intelligat se obligare ad faciendum, vel omittendum, in quo actu sese obligandi, quæ proprie dicitur promissio, perficitur voti ratio: qui sane actus, qui propositum, ac promissio respective dicuntur, debent esse deliberati: unde neque propositum, neque sese obligandi actus sufficit ad voti rationem, nisi adsit deliberatio, plena scilicet ejusdem voluntatis libertas, ac discretio de re, quam facere, vel omittere proponit, ac promittere intendit; nec non & plena cognitio de obligatione ejusdem rei, qua ligari proponit; quin & quod immediate, vel mediate in dei obsequium a vovente seu promittente intelligatur facta obligatio.

Voti rationes superius expensæ relatæ ad praxim expenduntur.

XVII. Unde licet per propositum, ex deliberata voluntate procedens, quatenus nulli facta sit obligatio, hæc non oriatur; ex deliberatæ tamen voluntatis proposito, & subsequente promissione, eaque acceptata, ut in voto contingit,

git, quæ utpote de meliori bono, ac dei obsequium respiciens, ab eo acceptari præsumitur, statim rei promissæ obligatio sub voti ratione consurgit. Si quis igitur abstinentiam, vel jejunii formam ex deliberato animo servandam proponens, eam servaturum, deo promitteret, ad abstinentiam, vel jejunii formam juxta voventis mentem ex divino jure sub voti ratione ligatus existeret; contra vero si quis ex deliberato animo, ex plena scilicet suæ voluntatis libertate, ac discretionem rei, quam intenderet, abstinentiam, vel jejunii formam servaturum, per interiorem scilicet voluntatis actum sibi proponeret, si tamen nemini facta subsequeretur promissio, abstinenti, vel jejunandi non consurgeret obligatio; & consequenter neque sub ratione voti obligatus existeret, cum ex defectu promissionis, voti rationem deficere necesse sit. Hujusmodi autem discretio in eo observari poterit, qui ex deliberato animo propositum conciperet horologium alicui elargiendi, nulli tamen elargiturum promittens, ad propositi executionem non teneretur: nec absimiliter si quis abstinentiam, vel jejunii formam servaturum proponeret, deoque promitteret, non tamen ex deliberato animo propositum conciperet, ad ejus executionem non teneri certum est: Item si ex deliberato animo abstinentiam, vel jejunium deo promitteret, sed non sibi in animo proponeret, quia scilicet fictè promitteret, ad abstinentiam, vel jejunii formam, etsi promissam, ex defectu tamen propositi, adstrictus non esset; nisi forte ob irreverentiam, ex fictione deo irrogatam, abstinentiam, vel jejunii formam in peccati vindictam, ex proposito, de novo deliberate concipiendo, assumere sub alia ratione deberet, secus vero sub validi voti ratione.

Alia quo-
ad voti o-
bligatio-
nem expen-
duntur
conditio-
nes

XVIII. Ut autem vovens, quod promisit, serva-
re teneatur, tres exiguntur conditiones, juxta
illud Glossæ (in verbo: divina 22. q. 2. can.
Beatus Paulus Apostolus super Verba Gelasii
Papæ) sic arguentis: *Est argumentum hic, quod
in omni voto, vel Sacramento, scilicet juramen-
to, intelliguntur hujusmodi generales conditiones:
scilicet: Si Deus voluerit; si vixero; si potero.*
Et quia deus contra sui gloriam, proximique
utilitatem, animæque bonum promissa recusat;
inde fit, quod ad voti valorem ejus materia
discutienda est, bona ne vel mala sit. Huc facit,
quod 22. q. 88. art. 2. ad 2. docet Angelicus;
*dicendum quod quedam sunt, quæ in omnem even-
tum sunt bona, sicut opera virtutis: & talia bona
possunt absolute cadere sub voto. Quedam vero
in omnem eventum sunt mala, sicut ea, quæ se-
cundum se sunt peccata: & hæc nullo modo possunt
sub voto cadere, ut contigit quibusdam Judæis,
qui Paulum Hierosolymis persequentes Act. 23.
v. 12. devoverunt se dicentes neque manducatu-
ros, neque bibitu-
ros, donec occiderent Paulum. Et per-
git Angelicus: Quedam vero sunt quidem, in
se considerata bona, & secundum hoc possunt ca-
dere sub voto; possunt tamen habere malum even-
tum in quo non sunt observanda, & sic accidit
in voto Jephthæ, qui, ut ex Hieronymo refert
Angelicus, in vovendo fuit stultus, quia discre-
tionem non habuit, & in reddendo impius: quia
tamen ad Hebr. 11. v. 32. inter Sanctos nomi-
natur, de quibus v. 33. dicitur: adepti sunt re-
promissiones: inde subdit idem Angelicus: Pro-
babile est, eum pœnituisse de facto iniquo. An-
tequam autem ultra progrediamur, ne quid non
discussum relinquamus, animadvertere sic pla-
cet: si per ipsummet Angelicum stulte vove-
rit, impieque reddiderit; ergo certissime in
red-*

reddendo peccavit. Si autem in reddendo certissime peccavit, & inter Sanctos ab Angelico ex Apostolo declaratur, omnino tenendum videtur, eum de facto iniquo certissime poenituisse. Prætereo, quod cum eruditis recentioribus dici poterit, eum vovisse Judic. 11. v. 31. *holocaustum . . . domino* quicquid primum post victoriam Ammonitarum occurrerit, eo modo, quo liceret. Et quia non liceret: & quia non licebat, hominem in holocaustum offerre; idcirco potius cum eruditioribus criticis dici debet, per holocaustum hic perpetuam divino cultui filiae mancipationem significari juxta legem Levit. 27. v. 23. *Omne, quod domino consecratur, sive homo fuerit, sive animal, sive ager &c.* qua super re Augustinus etsi cum antiquitate senserit, hac tamen, aliisque pressus difficultatibus, factum expendens, suamque cohibens sententiam, subdit: *Ista testimonia nos compellunt, querere potius, cur factum sit, quam facile improbare, quod factum est.* Nec immerito: cum enim filiae in holocaustum concrematio voti naturæ, quæ illicita offerri vetat; legi, quæ hominis in holocaustum concremationem prohibet; ac rationi, quæ Jephthe ad aliquid deo gratum offerendum, victorem rediturum moverit, opponatur, quis sanæ mentis, his innixus principiis, dicere velit, Jephthe, etiamsi quid offerri prohibitum, post victoriam primo obvenerit, illud oblaturum promississe? poterat enim occurrere asinus, quem non liceret offerre. An forte contra fas, contra legem, contra voti naturam, contra rationem asinum oblaturus fuisset, si primo occurrisset? quod si non asinum, a fortiori nec filiam in holocaustum obtulisse intelligitur, cujus concrematio, præterquam quod contra legem existeret, maximam redoleret crudelitatem.

Nec

Nec valet, quod aliqui etiam ex Patribus id
 senserint. Cum enim id non ex constringente tra-
 ditione, sed ex privato sensu, privataque inter-
 pretatione procedat, contra Tridentinum sess. 4.
 in decreto de edit. & usu Sacrorum librorum non
 videtur; & consequenter nec prohibitum anti-
 quitati contrariam tenere sententiam, quæ in
 ipsamet voti natura, ipsaque divina lege, atque
 intrinseca ratione fundata dignoscitur. Unde eo
 sensu vovisse intelligi videtur Jephthe, quo lici-
 tum existeret, & consequenter minime contra
 legem judicabat: & sicuti dici non poterit illi-
 citum quid vovisse, ita ob easdem rationes dici
 nec poterit, ob partam victoriam, deo gratias
 acturum, illicitum holocaustum, filiæ nempe
 concremationem obtulisse. Id enim, cum in
 sacris bibliis clare non constet, quinimo deus
 ipse nec Sacrificium Isaac impleri voluerit, sed
 potius impedivit, neque ex irrefragabili, & con-
 stanti traditione roboretur, asserere divinare esset
 & contra gratitudinis, votique rationem com-
 mentum. Unde potius dicendum, quod Judic.
 11. v. 34. reversus Jephthe domum suam, occur-
 rentem sibi filiam, quam solam unigenitam, nec
 alios habebat filios, eo, quo licebat, modo
 deo consecraverit, ad perpetuam nempe servan-
 dam virginitatem provocaverit, cui facillime
 consensit filia. Pro cuius rei coronide addere pla-
 cet, scripturæ praxim esse eorum mala opera
 commemorare, ac reprobare, quos inter Sanctos
 laudare solet, ut de David, Petro, Thoma,
 Magdalena, aliisque innotescit. Jephthe autem
 factum nullibi in tota scriptura reprobatum di-
 gnoscitur. Et si quidem laude dignum Jephthe
 de filiæ holocausto, seu concrematione factum
 existeret, præterquam quod ex speciali dei præ-
 cepto actum, contra sentientes feriret, non enim
 tunc

tunc impie reddidisse dicendus esset, non secus ac Isaac immolatio, in scripturis celebraretur. De filiae autem Jephthe concrematione nullibi in sacris bibliis mentio fit. Unde potius dicendum, Jephthe, quicquid primum post Ammonitarum victoriam occurrerit, deo in holocaustum oblaturum promittentem, eo modo, quo liceret, oblaturum promississe, implevisseque. Et quia hominis concrematio sub holocausti ratione etiam a divina lege prohibebatur; inde filiae holocaustum non per ejus concremationem, sed per ejus deo obstrictam perpetuam virginitatem, ipsaque protinus consentiente filia, quod certe in unigenita filia tunc servandum, in veteri nempe lege, magnum quid putabatur, implevisse dicendus est.

XIX. Expositis autem voti natura, ejusque conditionibus, ac materia, facile erit discernere, quandonam vovens, voti obligatione ligatus existat. Quod sane per exempla, nostro instituto convenientia, sic dilucidatur: si quis ex deliberato animo, abstinentiam, jejuniive formam sibi proponens, deo servaturum promitteret, impotens factus, exequi non teneretur, siue executio impossibilis facta sit, quia morte praeventus, vel omnino impeditus existat qui voverit; siue impotentia sit tantum moralis, ex eo nempe orta, quod per abstinentiam, jejuniive formam vitae periculum, vel aliud notabile detrimentum subire cogeretur. Cum enim deus propriam dilexionem regulam diligendi proximum constituerit, ac praeceperit; atque ex charitatis lege divino jure teneamur nedum proximum non occidere, verum & nec laedere; & a fortiori eodem jure nosmetipsos nec occidere, nec laedere constringamur; inde est, quod, perseverante universaliori, ac certiori divino praecepto, vitam nempe propriam non

Voti conditiones per exempla dilucidantur.

non lædendi; vota abstinentia, vel jejunii forma divino jure non constringeret, si voti executio vitam læderet, vel auferret: cumque hæc regula, quod scilicet in concursu duorum præceptorum divinorum servatu simul impossibilem, illud prævalere debeat, quod certius, & universalius sit, ut nuper diximus, sit omnino tenenda; inde & alia deducuntur: cum nempe scandalum sit per se, ac divino jure prohibitum, oritur, quod si quis abstinentiam, jejuniive formam ex deliberato animo sibi proponens, deoque servaturum promittens, abstinentiam, vel jejunium servans, alteri ruinæ occasionem præberet, ad voti executionem nec divino jure teneretur; nedum ex eo, quod certius, & universalius divini juris præceptum, quale est scandalum vitare cum minus certo, ac particulari præcepto concurreret, in quo concursu certius, & universalius, quale est scandalum vitare, minus certo, ac particulari præcepto præfertur; verum & ex eo, quod sub eodem divino jure semper certius, etsi minus universale præceptum, minus certo, etsi universaliori divino præcepto præferri debere ex divinis eloquiis docemur. Licet enim divinum præceptum, vel divina lex magis obliget, quam juramentum, vel votum; si tamen votum sit certum, & ignoretur, an divinæ legis, vel divini præcepti materia per contrarium votum, per votum scilicet cum divina lege, vel divino præcepto servatu impossibile, a sui observatione eximat, vel constringat; & tunc de observatione divini præcepti, vel divinæ legis exorto dubio, votum, vel juramentum certius, divinæ legi, vel divino præcepto dubio præferretur. Cujus fortasse ratione, quia Josue cap. 9. v. 15. *Inito fœdere, pollicitus est, quod non occiderentur; principes quoque multitudinis juraverunt eis, scilicet Gabaonitis; inde,*

de, etsi ad illos occidendos populos divino generaliori præcepto teneretur ex Deut. 7. v. 2. *Percuties eas usque ad internecionem. . nec misereberis earum*, orto tamen quoad particularem illum casum, per interpositum iuramentum, certissime jure divino constringens, dubio relate ad generalius, divinum præceptum, illos nempe populos occidendi, non generalius divinum præceptum, quod relate ad hunc particularem casum evasit dubium, sed certum emissum iuramentum, ex divino simili jure obligans, præferre judicavit Josue. Quin & ex eo magis, quod negativum præceptum cuicumque sub eadem ratione positivo præcepto in suo, servatu impossibili, concursu prævalere debere, inconcussum apud omnes reputatur. Eodemque argumento eruitur nec ad votam abstinenciam, jejuniive formam obligationem confurgere, si, licet in sui deliberatione, propositione, ac promissione jejunium, vel abstinencia bona, nullique injuriosa existat, per accidens tamen mala evaderet alteri injuriosa, vel perniciofa, vel scandali occasio, vel contra dei gloriam, vel alterius majoris boni impeditiva. Unde Gelasius Papa Beatos Apostolos Petrum, & Paulum, promissione non servata, ab omni culpa immunes declarat 22. q. 2. can. *Beatus Paulus*, dicens: *Beatus Paulus Apostolus non ideo (quod absit) fefellisse credendus est, aut sibi extitisse contrarius*; cum scilicet ad Rom. 15. v. 28. dixerit: *Per vos proficiscar in Hispaniam*, pergit Gelasius, dispositione tamen divina majoribus occupatus ex causis, implere non potuit, quod promisit. . Nec quia *Beatus Petrus Apostolus pro affectu divinæ reverentiæ ipsi domino respondit* Joan. 13. v. 8. *Non lavabis mihi pedes in æternum*, fefellisse, pergit Gelasius (quod absit) aut in sua putabitur minime constitisse sententia; quia mox eidem divinæ volun-

tati

tati cesserit, & quod se dixerat non esse facturum, causis adstrictus humanæ salutis, passus est prona voluntate faciendum.

Voti obligatio, in suo robore subsistens gravis asseritur.

XX. Votum autem suis conditionibus contentum, ac ratione materiæ deo gratum existens, gravem inducere obligationem ex Lev. 27. clarissime patet; votum enim non dispensabatur, sed commutabatur; quin immo nec qui legali commutatione impotens esset, a voto immunis existeret, sed sacerdotis iudicio sistere debebat. Unde v. 3. dicitur: *si pauper fuerit, & æstimationem* (ad redimendum scilicet votum commutationem, a lege taxatam reddere &c.) *reddere non valebit, stabit coram sacerdote; & quantum ille æstimaverit, & viderit eum posse reddere, tantum dabit.* Et Deut. 23. v. 21, *cum votum voveris domino deo tuo, non tardabis reddere: quia requireret illud dominus deus tuus: Et si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.* Et Eccle. 5. v. 4. *Multoque melius est non vovere, quam post votum promissa non reddere.* Obligationis autem ratio in sua 22. q. 88. art. 3. c. sic ab Angelico explicatur: *Ad fidelitatem hominis pertinet, ut solvat id, quod promisit... maxime autem debet homo deo fidelitatem tum ratione dominii, tum etiam ratione beneficii suscepti: & ideo maxime obligatur homo ad hoc, quod impleat vota deo facta: hoc enim pertinet ad fidelitatem, quam homo debet deo.* Unde licet ad voti valorem requiratur ætas, quæ perfectum rationis usum indicet, ut contractam ex promissione obligationem cognoscat; determinata tamen ætas, in quantum ex divino jure obligatio procedat, secundum se non requiritur. Inde fit, quod si quis sufficientem rationis usum habens, ciborum abstinentiam, jejuniive formam sub ratione voti deo promitteret, etsi minorennis, vel adolescens, illico divino jure ligatus existens, ad pro-

promissam abſtinentiam, jejuniive formam tene-
retur implendam.

XXI. Simplici autem voto, ejusque obligatio-
ne explicata, quoad ſolemne votum idem ac de
ſimplici quoad præſens dicendum videtur. Cum
enim ſolemnitas, quantum ad noſtrum attinet in-
ſtitutum, relate ſcilicet ad obligationem ex divi.
no jure contractam, nihil ſubſtantiale addat, niſi
quoddam extrinſecum; inde eſt, quod, voti ſub-
ſtantia remanente, ſolemni voto ligatus, eodem ac
ex voto ſimplici vinculo adſtrictus remanet. His
autem generaliter dictis, licet quoad omnes vo-
ti ſolemnis rationes diſſerere præſentis inſtituti
non ſit; ne tamen penitus jejunum quoad voto-
rum ſolemnitatem, ad noſtrum inſtitutum ſpe-
ctantem, lectorem relinquamus, placet hic ex
Angelico loc. cit. art. 7. voti ſolemnitatem expli-
care, ſic dicente: *Unicuique rei ſolemnitas ad-
hibetur ſecundum illius rei conditionem.* Sicut in
ſolemnitate militiæ, cum ſcilicet quis in militum
numero ſolemni ritu adſcribitur, armorum, equo-
rum, militumque apparatus intervenit. In nu-
ptiarum autem ſolemnitate ſponſi, ac ſponſæ ap-
paratus, & amicorum, propinquorumque con-
ventus intervenire ſolet, & ſic in ſimilibus. *Vo-
tum autem*, pergit ibidem ſ. Doctor, *eſt promiſſio deo
facta*, & per hoc quid ſpirituale. *Unde ſolemnitas
voti attenditur ſecundum aliquid ſpirituale, quod ad
deum pertineat; id eſt ſecundum aliquam ſpiritua-
lem benedictionem, vel conſecrationem, quæ ex
inſtitutione Apoſtolorum adhibetur in profes-
ſione certæ regulæ.* Et poſt pauca addit: *Et hu-
jus ratio eſt quia ſolemnitates non conſueverunt ad-
hiberi, niſi quando aliquis totaliter mancipatur
alicui rei, ut patet in matrimonii, ac militiæ
ſolemnitatibus, quæ tunc adhibentur, ut ſupra
innuimus, quando uterque conjugum ſui corporis*
po-

In quo ſo-
lemne vo-
tum, quan-
tum ad jus
divinum
ſub ratione
voti atti-
net, cum
ſimplici vo-
to conve-
niat, & in
quo diſcon-
veniat, ape-
ritur.

potestatem alteri tradit, vel cum quis militiæ se tradit, commune bonum, ac publicæ potestatis imperium cum vitæ propriæ periculo tueri promittens; nec non juxta eundem Angelicum, voti solemnitas adhibetur, quando aliquis per susceptionem sacri ordinis divino ministerio applicatur; vel quoad religiosam professionem voti solemnitas intervenire dicitur in professione certæ regulæ, quando per abrenuntiationem sæculi, & propriæ voluntatis, aliquis statum perfectionis assumit; ut ibidem prosequitur Angelicus. Unde solemnitas nedum in religiosa professione, verum & in ordinis susceptione intervenire dicitur. His propterea innixi principiis, audacter asserimus, solemne votum emitte non dici illum, qui coram Episcopo, aliave Ecclesiastica potestate, obedientiæ votum emitteret; vel sub voti similiter ratione aliquem virtutis actum faciendum promitteret. In his enim casibus juxta paulo ante positam Angelici doctrinam, quatenus non totalis personæ mancipatio, tamquam status, intervenire, non proprie solemne, sed publicum diceretur votum, nisi religiosa esset professio, vel ordinis susceptio juxta Angelici discretionem loc. cit. ad 3. Aliud est votum esse publicum, & aliud est solemne.

Voti solemnis, & publici obligatio, ejusque obligationis discretio designatur.

XXII. Solemnis autem voti obligatio ex supradictis patet. Cum enim simplex votum gravem inducat erga deum obligationem; ejus autem solemnitas nihil erga deum imminuat, immo potius confirmet; inde fit quod solemne votum eandem, quin & potiore erga deum obligationem inducit. Cumque solemnitas illius cum deo factæ promissionis aliorum includat testimonium; inde etiam ex hoc major voti servandi obligatio emergit, ne scilicet propriæ famæ periculum aliorumve scandalum, atque ad malum provocatio ex voti solemnitis transgressionem confurgat. Unde ab In-

noc. XI. in Bulla. *Ad abolendam* feria V. die 18.
 Aug. & iterum 19. Nov. 1687. Michaelis Molinos
 propositio 65. damnatur dicens: *Superioribus obe-*
diri debet in exteriori, & latitudo voti obedientiae
religiosorum pertingit solummodo ad exterius:
Aliud est in interiori, quo solus deus, & director
intran. Unde si quis sive per solennia religiosæ
 professionis vota, sive per publicum votum, sci-
 licet coram Pontifice, vel Episcopo, aliave legi-
 tima potestate emissum, ad ciborum abstinentiam,
 jejuniive formam sese adstringeret, abstinentiam,
 jejuniive formam servare coram deo, & homini-
 bus jure divino teneretur. Quin immo & per ejus
 transgressionem ab eadem potestate coerceri pote-
 rit: quod certe superadditum in voti simplicis
 transgressionem non intervenit. Notandum tamen
 hic, quod, ut ex voto solenni, vel publico obli-
 gatio consurgat, nedum requiritur, quod ex deli-
 berato animo servaturum regulam sibi proponens,
 vel coram summo Pontifice, vel Episcopo, alia-
 ve Ecclesiastica ac legitima publica potestate ali-
 quem virtutis actum facturum deo promitteret;
 & quod possibilitate physica, ac morali regula,
 seu virtutis actus servatu possibilis sit; & quod
 voti materia nec mala sit, neque alteri pernicio-
 sa, vel injuriosa, nec majoris boni impeditiva; ve-
 rum etiam, quod regulam servaturum, vel ali-
 quem virtutis actum facturum ex deliberato ani-
 mo sibi proponens, deo sub ratione sollemnis, vel
 publici voti respectu promittat. Unde etsi, sicut
 ad voti simplicis valorem animi deliberatio, pro-
 positum, ac promissio requiritur; ita ad voti so-
 lemnis vel publici valorem animi quoque delibe-
 ratio, propositum, ac promissio similiter requi-
 ritur; id tamen pro solenni voto, vel tantum
 publico non sufficit, nisi ejusdem sollemnis, vel
 publici voti in emittente accedat ratio. Siquis
 igitur

igitur abstinentiam, jejuniive formam ex deliberato animo sibi proponens, deo per Ecclesiæ solemnitate, vel publicitate servaturum promitteret; sub ratione tamen solemnisi, vel publici voti ratio deficeret: vel per hoc scilicet, quod animus deliberatus ad abstinentiæ, jejuniive formæ obligationem subeundam, ex solemnitate, vel publicitate orituram, deesset; vel per hoc quod eam non sibi proponeret; hujusmodi nempe ex voti solemnitate, vel publicitate orituram obligationem subire non intenderet; vel per hoc, quod sub ratione solemnisi, vel publici voti deo non promitteret; tunc ad votam cum solemnitate, vel publicitate abstinentiam, jejuniive formam jure divino sub ratione solemnisi, vel publici voti non adstringeretur.

Idem ulterius explicandum assumitur.

XXIII. Non casu autem dictum est: *Sub ratione solemnisi, vel publici voti* in sensu posito non adstringi. Ad regulam namque aliumve virtutis actum, adhuc in casu posito, in foro interno adstringeretur, non quidem sub solemnisi, vel publici respective voti ratione, cum sub tali ratione ex defectu conditionum coram deo nullum sit, ut supponimus; nec consequenter sub ratione sacrilegii, quantum ad voti solemnisi, sive tantum publici transgressionem attinet; sed sub ratione charitatis; ne scilicet ob apparentem voti solemnitate, vel publicitate per ejus transgressionem scandalum oriretur, etiam coram deo ad observantiam teneretur. Quinimmo sicuti, si voti solemnitas, vel publicitas sub conditione, sine qua non, ad voti substantiam pertinens intelligatur, solemnitatis, vel publicitatis ratione, in prædicto, vel alio sensu, deficiente, utique votum etiam sub ratione voti simplicis deficere necesse sit; ita econtra; quia voti obligatio juxta voventis intentionem consurgit; inde, & si cum
fo-

solemnitate, vel publicitate vovens, ³³ ^{solemne}
vel publicum votum non intenderet, si vero in
eo, quod voveret, etsi solemnitatem, vel pu-
blicitatem, obligationem scilicet ex solemnitate,
vel publicitate oriundam non intenderet, ex de-
liberato tamen animo sibi proponens, deo serva-
turum promitteret; & tunc, licet e. g. ad votam
abstinentiam, jejuniive formam sub ratione so-
lemnis, vel publici voti in casu posito non
adstringeretur, nisi ad evitandum scandalum, ut
supra innuimus; juxta voventis tamen intentio-
nem, ut procedit, sub ratione voti simplicis obli-
gatio subsisteret. Quod si cum solemnitate, vel
publicitate vovens, neque sub ratione voti so-
lemnis, vel publici, neque sub ratione voti sim-
plicis sese intenderet obligare; inde fieret, quod
cum solemnitate, vel publicitate vovens in sensu
exposito, neque sub ratione voti solemnis, vel pu-
blici, neque sub ratione voti simplicis ligatus
existeret, nisi tantum ratione charitatis, ne sci-
licet scandalum, quod pharisaicum non sit, per
ejus transgressionem oriretur; quin immo & per
emissam solemnitatem, vel publicitatem per so-
lemnis, vel publici voti apparentiam ad ejus
observantiam cogi posset, donec a legitima pote-
state ab illius observantia declararetur immunis.
Ratione autem materiae nedum simplex votum, ut
diximus, verum & solemne, vel publicum obli-
gare cessabit, si non sit possibilis; si deus eam
nolit; si mala sit; vel alii e. g. injuriosa, vel
perniciosa, vel contra dei gloriam, vel sit, aut
evadat majoris boni impeditiva, non fecus ac de
simplici voto dictum est. In suo autem robore
subsistens solemne, vel publicum votum, nedum
coram deo, ut supra de simplici voto diximus,
verum & coram hominibus, quorum etiam re-
spectu per solemnitatem, vel publicitatem ad ob-
fer-

igitur abstinentiam, jejuniive formam ex deliberato animo sibi proponens, deo per Ecclesiæ solemnitate, vel publicitate servaturum promitteret; sub ratione tamen solemnitis, vel publici voti ratio deficeret: vel per hoc scilicet, quod animus deliberatus ad abstinentiæ, jejuniive formæ obligationem subeundam, ex solemnitate, vel publicitate orituram, deesset; vel per hoc quod eam non sibi proponeret; hujusmodi nempe ex voti solemnitate, vel publicitate orituram obligationem subire non intenderet; vel per hoc, quod sub ratione solemnitis, vel publici voti deo non promitteret; tunc ad votam cum solemnitate, vel publicitate abstinentiam, jejuniive formam jure divino sub ratione solemnitis, vel publici voti non adstringeretur.

Idem ulterius explicandum assumitur.

XXIII. Non casu autem dictum est: *Sub ratione solemnitis, vel publici voti* in sensu posito non adstringi. Ad regulam namque aliumve virtutis actum, adhuc in casu posito, in foro interno adstringeretur, non quidem sub solemnitis, vel publici respective voti ratione, cum sub tali ratione ex defectu conditionum coram deo nullum sit, ut supponimus; nec consequenter sub ratione sacrilegii, quantum ad voti solemnitis, sive tantum publici transgressionem attinet; sed sub ratione charitatis; ne scilicet ob apparentem voti solemnitate, vel publicitate per ejus transgressionem scandalum oriretur, etiam coram deo ad observantiam teneretur. Quinimmo sicuti, si voti solemnitas, vel publicitas sub conditione, sine qua non, ad voti substantiam pertinens intelligatur, solemnitis, vel publicitatis ratione, in prædicto, vel alio sensu, deficiente, utique votum etiam sub ratione voti simplicis deficere necesse sit; ita econtra; quia voti obligatio juxta voventis intentionem consurgit; inde, & si cum
fo-

solemnitate, vel publicitate vovens, solemne, vel publicum votum non intenderet, si vero in eo, quod voveret, etsi solemnitatem, vel publicitatem, obligationem scilicet ex solemnitate, vel publicitate oriundam non intenderet, ex deliberato tamen animo sibi proponens, deo servaturum promitteret; & tunc, licet e. g. ad votam abstinentiam, jejuniive formam sub ratione solemnis, vel publici voti in casu posito non adstringeretur, nisi ad evitandum scandalum, ut supra innuimus; juxta vovens tamen intentionem, ut procedit, sub ratione voti simplicis obligatio subsisteret. Quod si cum solemnitate, vel publicitate vovens, neque sub ratione voti solemnis, vel publici, neque sub ratione voti simplicis sese intenderet obligare; inde fieret, quod cum solemnitate, vel publicitate vovens in sensu exposito, neque sub ratione voti solemnis, vel publici, neque sub ratione voti simplicis ligatus existeret, nisi tantum ratione charitatis, ne scilicet scandalum, quod pharisaicum non sit, per ejus transgressionem oriretur; quin immo & per emissam solemnitatem, vel publicitatem per solemnis, vel publici voti apparentiam ad ejus observantiam cogi posset, donec a legitima potestate ab illius observantia declararetur immunis. Ratione autem materiæ nedum simplex votum, ut diximus, verum & solemne, vel publicum obligare cessabit, si non sit possibilis; si deus eam nolit; si mala sit; vel alii e. g. injuriosa, vel perniciofa, vel contra dei gloriam, vel sit, aut evadat majoris boni impeditiva, non fecus ac de simplici voto dictum est. In suo autem robore subsistens solemne, vel publicum votum, nedum coram deo, ut supra de simplici voto diximus, verum & coram hominibus, quorum etiam respectu per solemnitatem, vel publicitatem ad ob-

C

fer-

fervantiam obligatio confurgit, conscientiam constringere fatendum est. Unde regulam, vel abstinenciam, sive jejunii formam, aliumve virtutis actum coram ecclesiastica, ac legitima potestate per validum; ac solemne, vel publicum votum profitens, ad regulam, vel abstinenciam, sive jejunii formam, aliumve virtutis actum exequendum divino, humanoque jure adstrictus existeret.

Juramenti
ratio, ac
discretio
proponi-
tur, ac dis-
cutitur.

XXIV. Et quia nedum per votum sive simplex, vel solemne, aut publicum, verum & per juramentum, ex divino jure obligatio confurgit; inde explicata voti simplicis, ac sollemnis, vel publici obligatione, juramenti obligationem, quantum ad præsens sufficit, explicandam suscipimus. Juramentum autem divini testimonii invocatio dici poterit. Unde Angelicus 22. q. 89. art. 1. c. *Juramentum*, inquit, *ad confirmationem ordinatur. Confirmatio autem in scibilibus per rationem fit: quia procedit ex aliquibus naturaliter notis, quæ sunt infallibiliter vera. Quia autem particularia facta contingentia hominum non possunt per rationem necessariam (scilicet evidentem in se, vel præmissis) confirmari.... ideo ea, quæ de de his (particularibus factis) dicuntur, solent confirmari per testes. Et quia homines vel ex malitia mendaces sunt, vel ex defectu cognitionis neque futura, neque occulta cordium, vel absentia cognoscere possunt; ideo necessarium fuit recurrere ad divinum testimonium: quia deus neque mentiri potest, neque etiam aliquid latet. Unde, ut ibidem immediate subjungitur; *Assumere autem deum in testem dicitur jurare: quia quasi pro jure introductum est, ut quod sub invocatione divini testimonii dicitur, pro vero habeatur. Et quia aliquis, deum in testem assumens, nedum præsentia, aut præterita, verum & futura confirmare potest; ex cognitionis autem futurorum defectu asserere**

non

non potest, sed promittere, contra ac quoad
 præsentia, aut præterita intervenit; idcirco, si
 præsentia, vel præterita respicit juramentum, as-
 sertorium dicitur; si autem futura, promissorium
 appellatur. Quod discutiens Angelicus 22. 9. 39.
 art. 7. c. sic ratiocinatur: *Juramento, quod est
 de præterito, vel præsentis, obligatio est non respectu
 rei, quæ jam fuit, vel est, sed respectu ipsius
 actus jurandi; ut scilicet juret id, quod, jam
 verum est, vel fuit. Quoad futura autem sic pro-
 sequitur: Sed in juramento, quod præstatur de his,
 quæ sunt fienda a nobis, obligatio cadit e contra,
 scilicet, super rem, quam aliquis juramento fir-
 mavit: tenetur enim aliquis, ut faciat verum esse
 id, quod juravit; alioquin deest veritas juramento.*
 Non videtur autem prætereundum, quod abso-
 lute, & absque ulla discretione ab Angelico asse-
 ratur, quod scilicet juramentum de præsentis non
 obliget, cum revera possibile sit verum facere quod
 juravit. vide n. 26.

XXV. Et quia obligatio non nisi ex valido jura-
 mento confurgit; validum autem non erit, nisi
 cum veritate, & judicio, & justitia conjunctum,
 juxta illud Jerem. 4. v. 2. *Et jurabis: vivit domi-
 nus in veritate, & in judicio, & in justitia;* inde
 omisso assertorio juramento, quod ad præsens
 minus attinet institutum, quoad promissorium
 dicimus; ut validum sit, veritatem prærequiri, per
 hoc nempe quod non fecte, sed vere promittat
 cum animo scilicet implendi, quæ promittit; se-
 cundo prærequiri judicium, per hoc scilicet, quod
 possibile sit, atque in ejus potestate, quod fu-
 turum promittit; tertio justitiam prærequiri, ut
 nempe quod faciendum jurat, neque contra deum
 sit, neque contra proximum, vel majoris boni
 impeditivum. Unde Angelicus ibidem sic per-
 git: *Si vero sit quidem possibile fieri, sed fieri*

Conditio-
 nes ad jura-
 menti valo-
 rem defi-
 gnantur.

non debeat, vel quia est per se malum, vel quia est boni (scilicet majoris) impeditivum, tunc juramento deest justitia: & ideo juramentum non est servandum in eo casu, quo est peccatum, vel boni (majoris) impeditivum. Unde concludit: sic ergo dicendum est, quod quicumque jurat aliquid se facturum, obligatur ad faciendum, ad hoc, quod veritas impleatur; si tamen alii duo comites adsint, scilicet judicium, & justitia.

Juramenti obligatio ex intrinseca ejusdem juramenti natura, ejusque conditionibus discussa proponitur.

XXVI. Juramenti autem obligatio, ex jure divino orta, gravis est. Unde si quis de præterito abstinuisse, vel jejunasse juraret, cum revera heri non abstinuerit, vel nec jejunaverit, esset quidem perjurus: quia tamen, ut supra n. 24. de præterito, juxta præcitatam Angelici doctrinam obligatio non est respectu rei, quæ jam fuit, sed respectu ipsius actus jurandi; inde fit, quod ex hujusmodi juramento jejunii, vel abstinentiæ obligatione ligatus non existeret; cum ad præteritum non detur potentia, nisi forte in perjurii vindictam, mutata voluntate, abstinentiam, vel jejunium assumeret servandum, ad quod cæteroqui sub juramenti ratione non teneretur. Contra vero quia juxta eandem Angelici doctrinam in promissorio juramento, quod scilicet de his præstat, quæ fienda sunt, obligatio cadit super rem, quam sub juramento facturum promittit; inde si quis abstinentiam, jejuniiive formam servaturum juraret, quia teneretur verum facere, quod juraverit, ad abstinentiam, jejuniiive formam, juxta quod juraverit divino jure ligatus existeret. Quæ sane obligatio faciendi verum quod juravit, nedum intelligi debet de futuro, quæ tali, verum etiam quod juratum de præsentis, secundum quod possibile juranti sit illud verum facere. Quod si ficto juraverit, abstinendi nempe, jejunandique animum exclu-

deret, & nihilominus abstinentiam, jejuniive formam jurasset, cum abstinere, vel jejunare nollet, perjurus quidem in jurando esset, ad abstinentiam tamen, jejuniive formam ligatus non esset, nisi forte, ut in similibus supra innuimus, in perjurii vindictam abstinentiam, jejuniive formam assumeret servandam. Et quia ad juramenti valorem nedum veritas, verum & judicium requiritur, per quod ab ejus materia quod malum est, quodque physice, aut moraliter impossibile reputatur, excluditur; inde fit, quod si quis abstinentiam, jejuniive formam servaturum juvans, in ejus executione scandalum ingereret, ad juratam abstinentiam, jejuniive formam non constringeretur: & quia in concursu duorum de eadem re præceptorum, illud prævalere debet, quod majus est, aut certius; & ex naturali, divinoque jure proximum non occidere certissime tenemur, cujus transgressio fieret vel vitam violenter auferendo, vel ad vitæ conservationem per ciborum subtractionem media impediendo, quod a fortiori nosmetipsos constringit; inde est, quod abstinentiam, jejuniive formam servaturum jurans, si in ea servanda vitæ periculum subire dignosceret, ad abstinentiam, jejuniive formam etiam divino jure solutus existeret. Quia insuper præter veritatem, & judicium, etiam justitiam in juramento requiri supra n. 25. ex Jeremia didicimus; inde fit quod abstinentiam, jejuniive formam sub juramento servaturum in sensu exposito sese adstringens, ab ejus executione etiam jure divino immunis existeret, si ejus observantia alteri perniciosa, vel majoris boni impeditiva evaderet. Cum enim juramentum rationabile sit, atque iniquitatis vinculum esse nequeat, inde non minus in voto, quam in juramento militare videntur conditiones illæ n. 18, relatæ: *Si vixero,*
si po-

non debeat, vel quia est per se malum, vel quia est boni (scilicet majoris) impeditivum, tunc juramento deest justitia: & ideo juramentum non est servandum in eo casu, quo est peccatum, vel boni (majoris) impeditivum. Unde concludit: sic ergo dicendum est, quod quicumque jurat aliquid se facturum, obligatur ad faciendum, ad hoc, quod veritas impleatur; si tamen alii duo comites adsint, scilicet judicium, & justitia.

Juramenti obligatio ex intrinseca ejusdem juramenti natura, ejusque conditionibus discussa proponitur.

XXVI. Juramenti autem obligatio, ex jure divino orta, gravis est. Unde si quis de præterito abstinuisse, vel jejunasse juraret, cum revera heri non abstinuerit, vel nec jejunaverit, esset quidem perjurus: quia tamen, ut supra n. 24. de præterito, juxta præcitatam Angelici doctrinam obligatio non est respectu rei, quæ jam fuit, sed respectu ipsius actus jurandi; inde fit, quod ex hujusmodi juramento jejunii, vel abstinentiæ obligatione ligatus non existeret; cum ad præteritum non detur potentia, nisi forte in perjurii vindictam, mutata voluntate, abstinentiam, vel jejunium assumeret servandum, ad quod cæteroqui sub juramenti ratione non teneretur. Contra vero quia juxta eandem Angelici doctrinam in promissorio juramento, quod scilicet de his præstat, quæ fienda sunt, obligatio cadit super rem, quam sub juramento facturum promittit; inde si quis abstinentiam, jejuniive formam servaturum juraret, quia tenetur verum facere, quod juraverit, ad abstinentiam, jejuniive formam, juxta quod juraverit divino jure ligatus existeret. Quæ sane obligatio faciendi verum quod juravit, nedum intelligi debet de futuro, quæ tali, verum etiam quod juratum de præsentis, secundum quod possibile juranti sit illud verum facere. Quod si ficto juraverit, abstinendi nempe, jejunandique animum exclu-

37

deret, & nihilominus abstinentiam, jejuniive formam jurasset, cum abstinere, vel jejunare nollet, perjurus quidem in jurando esset, ad abstinentiam tamen, jejuniive formam ligatus non esset, nisi forte, ut in similibus supra innuimus, in perjurii vindictam abstinentiam, jejuniive formam assumeret servandam. Et quia ad juramenti valorem nedum veritas, verum & judicium requiritur, per quod ab ejus materia quod malum est, quodque physice, aut moraliter impossibile reputatur, excluditur; inde fit, quod si quis abstinentiam, jejuniive formam servaturum juvans, in ejus executione scandalum ingereret, ad juratam abstinentiam, jejuniive formam non constringeretur: & quia in concursu duorum de eadem re præceptorum, illud prævalere debet, quod majus est, aut certius; & ex naturali, divinoque jure proximum non occidere certissime tenemur, cujus transgressio fieret vel vitam violenter auferendo, vel ad vitæ conservationem per ciborum subtractionem media impediendo, quod a fortiori nosmetipsos constringit; inde est, quod abstinentiam, jejuniive formam servaturum jurans, si in ea servanda vitæ periculum subire dignosceret, ad abstinentiam, jejuniive formam etiam divino jure solutus existeret. Quia insuper præter veritatem, & judicium, etiam justitiam in juramento requiri supra n. 25. ex Jeremia didicimus; inde fit quod abstinentiam, jejuniive formam sub juramento servaturum in sensu exposito sese adstringens, ab ejus executione etiam jure divino immunis existeret, si ejus observantia alteri perniciosa, vel majoris boni impeditiva evaderet. Cum enim juramentum rationabile sit, atque iniquitatis vinculum esse nequeat, inde non minus in voto, quam in juramento militare videntur conditiones illæ n. 18, relatæ: *Si vixero,*
si po-

si potero, si deus voluerit. In his autem, ac similibus non omnimoda exemptio, sed jurati, vel voti operis dilatio, vel, mediante superioris jurisdictione, commutatio necessario requiritur.

Quando-
nam jura-
menti obli-
gatio con-
furgat, reas-
sumpta con-
cluditur.

XXVII. Juramenti autem natura, ejusque materia, & conditionibus expositis, non secus ac de voto diximus, facile erit inferre quando nam jurans, illius obligatione ex divino jure ligatus existat. Et certe si quis abstinentiam, jejuniive formam servaturum juraret, factus impotens, exequi non teneretur; sive cæteroquin physica impotentia sit, sive moralis; ex eo, e. g. quod per abstinentiam, jejuniive formam vitæ periculum subire cogeretur; quod in concursu cum altero divino præcepto prævalere debere supra n. 19. de voto jam diximus: Ac propter eandem rationem ad juratam abstinentiam, jejuniive formam non amplius teneretur, si hujusmodi abstinentia, jejuniive forma servata, ruinæ occasionem alteri præberet, vel mala evaderet, vel alteri injuriosa, aut perniciofa, vel contra dei gloriam, vel majoris boni impeditiva, ut supra innuimus. Juramentum autem suis conditionibus instructum, atque in suo robore subsistens, gravem inducere obligationem ex illo Exod. 20. v. 7. constat per illa verba: *Non assumes nomen domini dei tui in vanum*: præsertim cum mendacio, nec enim *habebit insontem dominus eum, qui assumpserit nomen domini dei sui frustra*: Quod exponens Veritas Matt. 5. v. 33. inquit: *Non perjurabis: reddes autem domino juramenta tua*. Obligationis autem ratio in juramento ex infinita dei dignitate, ejusque infallibili Veritate, quæ in testimonium ad rei confirmationem assumitur, exurgit.

Publici ju-
ramenti ra-
tiones ape-
riuntur.

XXVIII. Quoad solemne autem, seu publicum juramentum, quod in alicujus publicæ actionis confirmationem fieri solet, non attenditur solum se-

secundum aliquod spirituale, sicut de voto diximus: cum enim solemnitas, seu publicitas rei naturam sequatur; votum autem quoad omnia spirituale sit; inde jure merito hujus solemnitatem, seu publicitatem per spiritualia peragi supra probavimus: quia vero juramentum, licet quid spirituale sit, ac religionis similiter actus, adhiberi tamen etiam solet in confirmationem rei, homini promissæ, quæ juxta naturæ diversitatem spiritualis, vel profana esse solet; inde est, quod in ejus solemnitate, seu publicitate spiritualia, & non spiritualia concurrere possunt, etsi cæteroquin quoad finem, interposito juramento, spiritualia denominentur, ac sint. Solemne igitur, seu publicum juramentum, non secus ac de solemnibus, seu publicis votis diximus, idem est ac simplex cum addito solemnitatis, vel publicitatis; quæ in eo consistit, quod per actionum publicitatem, præsentibus Magistratibus, vel Primatibus, sive ecclesiastica, ac legitima interveniente potestate, coram testibus, ac multitudine peragitur; ex quorum majori, vel minori concursu major, vel minor solemnitas, seu publicitas appellabitur.

XXIX. Solemnis autem, seu publici juramenti obligatio eadem ac simplicis est: ex eo autem, quod ejus transgressio scandalum generare solet, & per vim coactivam ad illud servandum a publica potestate obligari poterit jurans; inde per ejus solemnitatem, seu publicitatem nedum ad id servandum in foro fori obligatio consurgit, ut ex pœnis transgressoribus debitis innotescit, verum & in foro poli, ratione scilicet scandali, ex ejus transgressione in multitudine consurgentis augeri solet, ac jurantis conscientiam sub multiplici ratione constringere. Unde si quis per solemne, seu publicum juramentum coram Pontifice, vel Episcopo-

Publici juramenti obligatio ulterius discutitur, ac resolvitur.

scopo, aliave publica ecclesiastica, ac legitima potestate abstinentiam, vel jejunii formam servaturum sese adstringeret; ad hujusmodi abstinentiam, jejuniive formam nedum jure divino ex motivo religionis, qua juramenti transgressio est, vel quatenus contra charitatem ratione scandali, ejus transgressio esset, ligatus existeret, verum & ex eadem scandali ratione coram hominibus ligari necesse est, & per publicam, ac legitimam potestatem ad juratam abstinentiam, jejuniive formam servandam coerceri poterit. Quod certe superadditum, non secus ac de voto diximus, in juramenti simplicis transgressione, quæ coram deo tantum culpabilis est, non intervenit.

Quando
nam, & sub
qua ratione
publici ju-
ramenti ob-
ligatio
confurgat,
alterius ex-
plicatur.

XXX. Notandum tamen quod, ut ex solemni, seu publico abstinentiæ, jejuniive juramento jure divino confurget obligatio, nedum requiritur, quod coram Pontifice, vel Episcopo, aliave publica, ac legitima potestate abstinentiam, jejuniive formam servaturum juraret; & quod hujusmodi abstinentia, jejuniive forma, physica, moralive possibilitate servatu possibilis sit; & quod jurata materia mala non sit, neque alteri perniciosa, vel injuriosa, nec majoris boni impeditiva, verum &, non secus ac de voti solemnitate supra discussimus, quod ad hujusmodi, vel alium virtutis actum sub ratione solemnitis, seu publici juramenti sese adstringere intelligeret. Unde sicut ad juramenti simplicis valorem veritas requiritur, judicium, ac justitia; ita ad solemnis, seu publici juramenti valorem, veritatem, judicium, & justitiam sub ratione solemnitis, seu publici juramenti requiri necesse est. Inde oritur, quod, si quis abstinentiam, jejuniive formam, vel alium virtutis actum ex deliberato animo coram publica, ac legitima potestate servaturum juraret, sub ratione tamen solemnitis, seu publici ju

juramenti ratio deficeret; vel per hoc scilicet, quod fide quoad juramenti executionem procederet, animus nempe ad abstinentiæ, jejuniive, sive alterius virtutis actus subeundam obligationem, ex juramenti solemnitate, seu publicitate oriundam deliberatus deesset: vel per hoc, quod fide quoad juramenti intentionem procederet ex eo nempe quod, posita licet solemnitate, seu publicitate, illius tamen virtutis actum sibi servaturum non proponeret, hujusmodi nempe obligationem, ex solemnitate, seu publicitate oriundam subire non intenderet, vel per hoc, quod sub ratione solemnitis, seu publici juramenti neque quoad intentionem, neque quoad executionem jurare sibi proponeret, & tunc ad juratam etsi cum solemnitate, seu publicitate abstinentiam, jejuniive formam, sive alium virtutis actum sub ratione juramenti secundum se, vel sub ratione solemnitis, ac publici juramenti respective jure divino non confurgeret obligatio, nisi forte in fictionis vindictam, vel ad evitandum scandalum respective, servandum assumeretur, ut in superioribus non absimili ratione de voto discussimus.

XXXI. Nec superfluum reputari debet dicere sub ratione solemnitis, seu publici juramenti in casu posito obligationem jure divino non confurget. Ad hujusmodi enim actum, non secus ac de solemnibus voto supra diximus, adhuc in casu posito in foro poli adstringeretur jurans, non quidem sub ratione solemnitis, vel publici juramenti, si revera nullum coram deo sit, sed ob apparentem juramenti solemnitatem seu publicitatem, non quidem sub sacrilegii ratione, sed charitatis lege, ne scilicet scandalum oriretur, etiam coram deo ad observantiam sub hac ratione teneretur: neque per hoc quod juramenti obligatio ex jurantis intentione emergat, posset cum solemnitate, seu pu-

Idem ulterius discutitur ac resolvitur.

publicitate jurans juramenti obligationem , seu executionem ad evitandum scandalum prætermittere . Si tamen in eo , quod jurat , non solemnitatem , seu publicitatem intendens , neque proinde obligationem ex solemnitatem oriundam contrahens , ex deliberato tamen animo sibi proponens , deo servaturum juraret : & tunc , licet ad juratam abstinentionem , jejuniive formam sub ratione solemnis , seu publici juramenti in casu posito non adstringeretur , nisi ad scandalum , in sensu exposito vitandum , juxta jurantis tamen intentionem , ut procedit , sub ratione juramenti simplicis adstrictus existeret . Quod si cum solemnitatem , seu publicitate jurans , neque sub ratione solemnis , vel publici , neque sub ratione simplicis juramenti sese intenderet obligare ; inde fieret , quod cum solemnitatem , seu publicitate jurans in sensu exposito , neque sub ratione solemnis , seu publici , neque sub ratione simplicis , seu privati juramenti ligatus existeret ; nisi tantum ex charitatis lege , ne scilicet scandalum oriretur ; quin & per apparentem juramenti solemnitatem , seu publicitatem ad ejus observantiam cogi posset , nisi a legitima potestate ab hujusmodi observantia solveretur . Quocumque autem modo fictio procederet , sive scilicet quoad juramenti intentionem , sive quoad executionem , semper perjurus existeret sine veritate jurans . Et quia nedum veritas , verum & judicium , & justitia ad solemnis , seu publici juramenti valorem requiritur ; inde fit , quod ratione materiæ nedum simplex juramentum , verum & solemne seu publicum obligare cessabit , si ejus materia non sit possibilis , si deus eam nolit , vel quia mala , aliive injuriosa , vel perniciofa , vel contra dei gloriam , vel majoris boni impeditiva , non fecus ac de simplici voto n. 26. supra discussimus . In suo autem robore subsistens solemne , seu pu-

publicum juramentum, nedum obligat coram deo, ut supra de simplici juramento obligationem ex motivo religionis exurgere diximus, verum & coram hominibus, quibuscum etiam per solemnitatem, seu publicitatem ad abstinentiam, jejuniive formam; sive ad alium virtutis actum obligari certissimum est. Unde ad abstinentiam, jejuniive formam, aliumve virtutis actum coram publica, ac legitima potestate per validum, ac solemne, seu publicum juramentum sese adstringens, ad abstinentiam, jejuniive formam, sive ad alium virtutis actum exequendum divino, humanoque jure adstrictus existeret.

XXXII. Discutiendum autem remanet, quid in concursu voti, ac juramenti sub diversa licet ratione obligare debeat? Si enim sub eadem ratione, iisdemque circumstantis concurrant, unum alterius obligationem confirmabit; ad quod aperendum, quid magis obliget, perpendendum est. Et quidem juxta Angelicum 22. q. 89. art. 8. c. *Per votum obligatur aliquis deo: per juramentum autem obligatur aliquis interdum homini. Magis autem obligatur homo deo, quam homini. Ergo major est obligatio voti quam juramenti. Et pergit ibidem: utraque obligatio, scilicet voti, & juramenti, causatur ex aliquo divino, aliter tamen & aliter: nam obligatio voti causatur ex fidelitate, quam deo debemus, ut scilicet ei promissum solvamus; obligatio autem juramenti causatur ex reverentia, quam debemus ei; ex qua tenentur, quod verificemus id, quod per nomen ejus promittimus. Omnis autem infidelitas irreverentiam continet; sed non convertitur: videtur enim infidelitas subjecti ad dominum esse maxima irreverentia. Et ideo votum ex ratione sua magis est obligatorium, quam juramentum. Unde abstinentiam jejuniive formam, sive alium virtutis actum*

Quod in concursu voti, ac juramenti præferri debeat, aperitur.

actum vovens, idemque sub iisdem omnino circumstantiis servaturum jurans, voto per juramentum de eadem re ac circumstantiis confirmato, ad abstinentiam, jejuniive formam, sive alium virtutis actum ex motivo religionis nedum sub ratione voti, verum & ratione juramenti jure divino tenebitur. Quod si votum cum juramento servatu possibile non sit, tunc in concursu servatu impossibili voti observatio præferri debet, nisi forte juramenti obligatio processerit. Unde jurans perpetuam peregrinationem, postmodum autem voveat religionem ingredi, etsi secundum se magis teneretur religionem ingredi cum periculo non servandi juramentum, quam servare juramentum cum voti transgressionem; quia tamen juramentum voto præcessit, magis ad servandum juramentum, quam votum teneretur; nisi forte quatenus juramentum majus bonum impediret, ad subsequens votum potius, quam ad præcedens juramentum obligatio confurgeret. Et quoad nostrum institutum: Jurans abstinentiam, vel jejunium, & vovens visitationem Basilicæ longioris distantiae eodem die jejunii peragendam, cum abstinentia, vel jejunio servatu impossibilem, licet secundum se ad Basilicæ visitationem potius, quam ad juratam abstinentiam, vel jejunium teneretur; quia tamen juramentum præcessit; inde in sensu posito, magis ad juratam abstinentiam, vel jejunium, quam ad votam visitationem obligatio confurgeret, si utrumque scilicet servari non possit.

Idem ulterius explicatur.

XXXIII. Quod si in concursu vota, ac jurata materia mala per accidens efficeretur, vel sit, sic vovens, ac jurans, nec sub ratione voti, neque sub ratione juramenti ad observationem teneretur. Unde in concursu voti ac juramenti sub eadem ratione ad neutrum obligatio confurgit, si in eo servando quid malum contingeret. Qui igitur

tur abſtinentiam, jejuniive formam vovens, juramento firmaret; in eo autem ſervando vitæ periculum ſubiret, vel alteri injurioſum quid cauſaret, vel ſcandalum ingereret, vel majorem dei gloriam, majusve bonum impediret, vel aliud quovis modo per accidens malum oriretur, ad hujusmodi abſtinentiam, jejuniive formam non teneretur, ſed per accidens ſolutus exiſteret. Quod ſi in concuſſu anterioris voti, ac poſterioris juramenti ſub diverſa ratione, licet ſervatu poſſibile eſſet votum, non ſervato tamen juramento, malum quid contingeret, tunc per accidens ad juramentum potius, licet poſterius, quam ad votum obligatio conſurgit. Unde ſiquis peregrinationem vovens, jejunium juraret; ſi non jejunando vitæ periculum ſubiret, vel ſcandalum oriretur, vel alteri injurioſus eſſet, vel contra dei gloriam, vel majoris boni impedimentum exurgeret; tunc ad juramentum magis, quam ad votum etſi antea, ad jejunium nempe potius, quam ad votam peregrinationem obligatio conſurgeret, ſi utrumque ſcilicet ſervari non poſſet.

XXXIV. Unum autem in illorum gratiam diſcutere, ac reſolvere placet, mordicus, & gratis ſuſtinere volentium, jejunium jure divino præcipi; illis namque innixi Joelis verbis, Judæos ad poenitentiam ex peculiari divino præcepto adhortantis cap. 2. v. 12. *Nunc ergo dicit dominus: convertimini ad me in toto corde veſtro in jejunio, & in fletu, & in planctu*; jejunium ex divino jure procedere autumant. Quam longe autem a vero aberrent, ex eo innotefcit, quod per prædicta verba non univerſalis, ac perpetua jejunii lex, ſed peculiare pro illis circumſtantiis illi populo præceptum intelligitur. Juxta dialecticas autem regulas, licet in generali præcepto omnes includi neceſſe ſit, in peculiari tamen præcepto, peculi-

Præjudicium, quaſi ex divino præcepto jejunium, vel abſtinentia exiſtat, confutatur, ac ſana intelligentia aperitur.

liaribus præsertim circumstantiis circumscripto, omnes includi falsum omnino est. Per prædicta autem Joelis verba non generalis, ac perpetua jejunii lex, sed particularis ad illum populum ordinata, ac pro illis tantum, ac similibus circumstantiis data intelligi debet. Non ergo poterit ex hujusmodi verbis jejunii lex ad omnes extendi. Prætereo, quod non sine verisimilitudine sustineri poterit, id non tamquam speciale illi populo divinum præceptum, sed tamquam medium ad Judæorum conversionem, a deo præceptam abstinentionem, a Joele fuisse declaratum. Huic autem explicationi consonat Franciscus Toletus, in edit. Rom. an. 1600. in comment. secundum Lucam in cap. 5. annotatione 70. dicens: *Tertio advertendum est in hujus jejunii declarationem, olim in veteri lege frequentissimum fuisse usum jejunii, ut constat ex tota scriptura, lege, & prophetis, & historiis; nullum tamen tempus jejunii indictum fuit a lege: nec tale præceptum in ea fuit, sed jejunia aut sponte in pœnitentiam peccatorum, aut in carnis mortificationem, aut ad iram dei placandam assumebantur aut aliquando ab ipsis Majoribus Judæorum injungebantur, maxime temporibus augustiæ, & tribulationis, & aliis de causis. Et immediate subjungit: Sic jejunabant discipuli pharisæorum. Cæterum, quantum ad præsens attinet institutum, sufficiat nobis jejuniorum fontes assignasse, votum scilicet, vel juramentum, simplex, vel solemne, seu publicum, vel religiosam professionem, ex quibus abstinentionum, vel jejuniorum obligatio jure divino consurgere possit. Quod si deus abstinentionem, vel jejunium præciperet, etiam sub divino jure abstinentionum, jejuniorumque obligationem sic consurgere quis negabit? Et licet jejunia, a legitima potestate indicta, etiam divinæ legis rationem implicite contineant, substantialiter*

47

ter tamen, considerato jejunandi præcepto, ab-
stinentiæ, ac jejunia humani juris dici debent præ-
sertim in nova lege. Neque si forte in veteri lege
ex divino jure aliqua jejunia indicta fuerint, in
nova lege constringunt, nisi ab Ecclesia præci-
pantur; quæ tamen non amplius sub ratione di-
vini juris, sed sub ratione humani juris quoad
substantiam ab Ecclesia intelliguntur indicta.

§. III.

*De Abstinientiarum, jejuniorumque necessitate,
ex humano jure procedente.*

XXXV. Probata jam in superioribus paragra-
phis abstinientiarum, jejuniorumque necessitate,
ex naturali, divinovē jure procedente, in hoc 3.
§. eorundem necessitatem, ex humano jure pro-
venientem probandam assumimus. Et quia ex hu-
mano jure procedunt universalis Ecclesiæ manda-
ta, vel Pontificum sanctiones, sicut & Episcopo-
rum, vel particularis Ecclesiæ statuta, nec non &
confessariorum præcepto, vel, si vis, etiam di-
rectorum consilia; idcirco hic abstinientiarum, ac
jejuniorum necessitatem, ex universalis Ecclesiæ
vel Pontificis, aut Episcoporum &c. mandatis
provenientem proponimus. Et certe in nova lege
jejunium, vel abstinencias in præcepto esse cer-
tissimum apud omnes reputatur, & est. Unde
Joannes a Turrecremata in edit. veneta an. 1578.
probare volens, jejunium sub præcepto esse, de
consecr. dist. 5. Verb. *Jejunia* sic habet: *Majoris
perfectiōis est lex nova, quam vetus, & magis
a carnalibus abstrahens, sed in lege veteri erat jeju-
nium in præcepto.* Unde de expiationis solemnita-
te decima die mensis septimi, scilicet Tirsi, nostro
septembri respondentis, celebranda, Lev. 23. v.

Humani ju-
ris assignatis
principiis,
abstinencias
ac jejunia
sub præcep-
to esse
comproba-
mus.

29. dicitur : *Omnis anima , quæ afflictæ non fuerit die hac , peribit de populis suis .* Ex quo infert : *Ergo multo fortius in lege nova ;* ac de ejusdem novæ legis jejuniis loquens præcit. auctor ibidem sic habet : *Hæc jejunia ,* scilicet , ut præmittit , *vigiliarum , quatuor temporum , antipaschaliū , &c. Christus eo tempore , quo cum suis discipulis conversatus est , non indixit eis , nec ipsi jejunia observabant , Christi præsentia roborati , & ejus sponsalitium celebrantes* quamvis autem non indixerit suis jejunia eo tempore , non tamen prohibuit ; licet eorum vita non indigeret iis jejuniis , qui cum Magistro pauperes erant , & sæpe inopia cibi ita laborabant , ut spicas aliquando manducare cogerentur præ fame .

Ecclesiæ jejunia servandi necessitas confirmatur.

XXXVI. Cæterum Ecclesiæ jejunia servandi necessitas ex Alexandro VII. clarissime patet , qui die 24. sept. 1665. feria 5. inter alias , prop. 23. damnavit , sic dicentem : *Frangens jejunium Ecclesiæ , ad quod tenetur , non peccat mortaliter , nisi ex contemptu , vel inobedientia hoc faciat ; puta , quia non vult se subicere præcepto ;* quod certe contra Ecclesiæ sensum est , universalemque traditionem , Ecclesiæ jejunia in conscientia obligare sentientem . Et quia , ut ex Apost. ratiocinatur Angelicus 12. q. 96. art. 4. ad 2. super illud Rom. 13. v. 1. *Non est enim potestas nisi a deo , quæ autem sunt , a deo ordinatæ sunt .* v. 2. *Itaque qui resistit potestati , dei ordinationi resistit ,* dicens : *Secundum hoc efficitur reus quantum ad conscientiam ;* inde est , quod nedum ex universalis Ecclesiæ lege , verum & ex Pontificis mandato abstinentiarum , jejuniorumque necessitas oriri solet . Quin immo , quia Episcopi ecclesiasticæ , ac publicæ potestatis Principes in domo dei sunt ; inde quoad abstinentiarum etiam , jejuniorumque mandata in suis respective diœcesibus obedientiæ necessitas .

cessitas emergit, dicente Apost. 2. Thessal. 3. v. 14. *Quod si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & ne commisceamini cum illo, ut confundatur.* Sicuti autem Apostolus praecepta dare potuit, ut patet per illud 1. Cor. 11. v. 2. *Laudo autem vos, fratres, quod per omnia mei memores estis: & sicut tradidi vobis, praecepta mea tenetis;* ita & Episcopos, qui Apostolis legitime successerunt, in sui gregis ædificationem praecepta dare posse nemo Theologorum negat: quod multo magis in synodo teneri debet, in qua plena illius particularis Ecclesiæ potestas in Episcopo repræsentari solet. Sive igitur ex synodi particularis lege, sive ex speciali Episcopi mandato abstinentiæ, jejuniive forma suis subditis imponeretur, ad eam fervendam humano jure necessitas emergeret.

XXXVII. Ex confessarii insuper legitima potestate abstinentiarum, jejuniorumve necessitatem oriri ex Ecclesiæ sanctionibus innotescit. Inde ex Innocentio III. de Pœnit. & Remiss. cap. *omnis utriusque* quoad sacramentalem pœnitentiam sic legitur: *Et injunctam sibi pœnitentiam propriis viribus studeat adimplere.* Per hoc autem, quod dicat: *studeat adimplere*, adimplendi necessitatem non excludit, ut clarius quoad præsens institutum explicat Tridentina Synodus sess. 14. cap. 8. de pœnitentia, dicens: *Debent ergo Sacerdotes domini, quantum spiritus, & prudentia suggererit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate salutare, & convenientes satisfactiones injungere: ne si forte peccatis conniveant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur:* per hoc enim quod *injungere* dicat, præceptum imponere pœnitentibus satis constat, ut ex Catechismo Rom. ex decreto concilii Trid. ad Parochos Pii V. primum,

Ex confessa-
rii præcepto
abstinentia-
rum, jeju-
niorumve
obligatio
dignoscitur.

mum, Clementis vero XIII. jussu deinde edito in Romana editione 1761. eruitur; de pœnitentiæ namque sacramento agens, prope finem sic habet: *Sed ex omni satisfactionum genere maxime convenit, pœnitentibus præcipere, ut certis aliquot, & definitis diebus orationi vacent; ac pro omnibus, & præsertim pro iis, qui ex hac vita in domino decesserunt, preces deo faciant; & post aliqua subjungit: Quod si interdum etiam ab publicam offensionem, publica pœnitentia præscribenda fuerit, quamvis eam pœnitens refugiat, ac deprecetur, non erit facile audiendus: verum persuadere ei oportebit, ut quæ tum sibi, tum aliis salutaria futura sunt, libenti, & alacri animo excipiat.* Per ly autem, pœnitentibus præcipere, obedientiæ necessitas in pœnitente arguitur. Si ergo confessarius in peccatorum vindictam abstinentiam, jejuniiive formam injungit, eam in peccatorum vindictam adimplendi, necessitas in pœnitente confurgit.

Abstinen-
tiarum, je-
juniorumve
necessitas
sub ratione
sacramenta-
lis pœniten-
tiæ iterum
comproba-
tur.

XXXVIII. Qua autem temeritate audent aliqui dicere posse pœnitentem injunctam sibi pœnitentiam recusare, & in purgatorio sibi diluendam, pœnam omnem temporalem reservare, ipsi videant. Et sane si pœnitentia, e. g., si abstinentia, vel jejunium, a confessario injunctum, tamquam medium ad vitanda peccata injungatur, illud recusans pœnitens, suum ad peccatum affectum omnino proderet; & nec veri doloris, nec veri propositi non peccandi de cætero ostenderet; Quod si non in medelam, sed in meram peccatorum satisfactionem injungeret, neque ex hoc posset pœnitens illud recusare; præterquam quod enim veri doloris signa dubia redderet, venialiter saltem ex alio capite omnino peccaret; cum enim ex Trid. Synodo debeat confessarius pœnitentiam injungere, quod ex Catechismo Romano præceptum declaratur; injungendi autem, ac præcipiendi po-

potestas in confessario per legitimam relationem obediendi necessitatem in pœnitente arguat; inde est, quod pœnitentiam recusans, per inobedientiam contra legitimam potestatem, si non mortali, veniali saltem peccato adstringeretur. Unde si confessarius duodecim e. g. abstinentiarum, vel jejuniorum dies per singulos annos imponat, tempus non determinans, nisi unum per singulos menses, debet pœnitens semel in mente, vel primo elapso mense, bis in secundo, mense, eoque elapso, & nec impleto pœnitentiali opere, ter in tertio mense, &c.; si autem ultimus anni mensis advenerit, abstinentiis sive jejuniis nondum persolutis, in ultimo illius anni mense per duodecim dies abstinerere, vel jejunare ex confessarii præcepto teneretur: ita ut si non remanserint, nisi illius ultimi mensis duodecim dies, in singulis ex his duodecim ex vi præcepti confessarii abstinerere, vel jejunare juxta confessarii mentem constringeretur, nisi aliter confessarius declaraverit; quod si confessarius abstinentiæ, sive jejunii diem determinaret, non quidem ad finiendam obligationem, ut confessarii mens in hujusmodi intelligi debet; & tunc illa eadem die abstinentiam, vel jejunium servare teneretur, pœnitens in qua servandum, fuerit a confessario impositum; eaque die elapsa, & non impleta pœnitentia, in sua substantia, possibili ac servanda permanente, alia die injunctam sibi pœnitentiam implere tenebitur.

XXXIX. Nec de facili poterit pœnitens injunctæ pœnitentiæ onus excutere aliique faciendam committere, cum Innocentius III. cap. *omnis utriusque* de Pœnit. & Remiss. dicat: *Et injunctam sibi pœnitentiam propriis viribus studeat adimplere*. Unde Alexander VII. inter alias, propositionem 15. damnavit, dicentem: *Pœnitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœni-*

Pœnitentiæ adimplendæ necessitas sub aliis rationibus comprobatur.

tentiam adimpleat. Neque in hoc valet regula 68. juris in 6. dicens: *Potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum*, ut enim videri potest hujus regulæ expositio, nullo modo hæc valet, ubi actio personæ industriam exigat, ut esset in casu nostro, quo pœnitenti imponeret confessarius abstinentiam, vel jejunii formam, aut eleemosynam; per hoc enim, quod pœnitens, faciendam eleemosynam alteri suaderet, nec de proprio aliorum miseriam sublevaret, crumenæ detrimentum non sentiens, ejus affectum a se non abdicaret, quod certe confessarii mens intenderet; ac similiter abstinentiam, vel jejunii formam alii faciendam committens, proprias passionēs non mortificaret, & concupiscentiam non refrænaret: quod certe nedum menti confessarii, verum & sacramentalis satisfactionis naturæ opponitur. Satisfactio namque pars integralis sacramenti pœnitentiæ a Tridentino asseritur, sess. 14. cap. 8. dicente: *Sunt autem quasi materia hujus sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe, contritio, confessio, & satisfactio, qui quatenus in pœnitente ad integritatem sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem ex dei institutione requiruntur, hac ratione pœnitentiæ partes dicuntur*. Cum ergo satisfactio, tamquam integralis sacramenti pars, pœnitenti exequenda imponatur; inde est, quod, si pœnitens impositam pœnitentiam recusaret, vel acceptam, mutata voluntate, non adimpleret, vel alii ad implendam committeret, pœnitentiæ sacramentum quoad integrales partes mancum faceret; quod veniali saltem culpa non caret. Et quibus innotescit, quod nec confessarius posset, exequi potentem, ab exequenda pœnitentia pœnitentem eximere; sicut nec pœnitens eam recusare; etsi cæteroquin ob rationabiles causas posset a confessario humiliter petere commutationem.

Jure

Jure igitur humano etiam ratione sacramentalis pœnitentiæ abstinentiarum, jejuniorumque necessitas oriri poterit: & multo magis, quia licet pœnitentia a confessario præcipiatur, & per hoc sub ratione humani juris contineri videatur; quatenus tamen, non ut homo, sed ut deus peccata audit, ac remittit, etiam ut deus satisfactorium opus imponere videtur; unde sub hac ratione præceptum opus potius ad jus divinum, quam ad humanum pertinere dignoscitur.

XL. Quoad obedientiam autem, directoribus debitam, non eo rigore, quo supra dictum est, abstinentiarum, jejuniorumque necessitas oritur. Enim vero directoris nomine hic confessarium non intelligimus, sed illum, qui spiritus magisterium assumens, aliquem ad perfectionem dirigendum suscipit. Et licet, ut plurimum, unus, idemque sit confessarius, ac director, duplicis tamen officii munus in hoc secernitur; confessarii namque vices gerit, quando sui pœnitentis sacramentalem audiens confessionem, medicamina vulneribus applicare intendit; media ad evitanda peccata, in eorumque medelam præscribens, aliqua satisfactoria opera, orationes scilicet, abstinentias, jejunia, eleemosynas, ac similia in peccatorum vindictam sub ratione sacramentalis pœnitentiæ imponit: Quod si non per ordinem ad sacramentalem absolutionem, sed ad spiritus directionem, ejus audit sive bonorum, sive malorum operum confessionem, ut, animæ statu cognito, ad perfectionis tramitem per salutaria monita dirigere valeat, tunc directoris vices agit; cujus obedientia sub culpa secundum se non constringit, nisi sub ratione directionis accederet potestatis ratio, ut in superioribus Religionum, etiam erga novitios. Et sane non omnis inobedientia est æquale peccatum. *Potest enim juxta Ange-*
li.

Abstinen-
tiarum, je-
juniorumve
necessita-
tem ex di-
rectoris ob-
edientia
non secun-
dum se, sed
per accidens
ac sub alia
ratione ori-
ri posse de-
claramus.

tentiam adimpleat. Neque in hoc valet regula 68. juris in 6. dicens: *Potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum*, ut enim videri potest hujus regulæ expositio, nullo modo hæc valet, ubi actio personæ industriam exigat, ut esset in casu nostro, quo pœnitenti imponeret confessarius abstinentiam, vel jejunii formam, aut eleemosynam; per hoc enim, quod pœnitens, faciendam eleemosynam alteri suaderet, nec de proprio aliorum miseriam sublevaret, crumenæ detrimentum non sentiens, ejus affectum a se non abdicaret, quod certe confessarii mens intenderet; ac similiter abstinentiam, vel jejunii formam alii faciendam committens, proprias passionem non mortificaret, & concupiscentiam non refrænaret: quod certe nedum menti confessarii, verum & sacramentalis satisfactionis naturæ opponitur. Satisfactio namque pars integralis sacramenti pœnitentiæ a Tridentino asseritur, sess. 14. cap. 8. dicente: *Sunt autem quasi materia hujus sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe, contritio, confessio, & satisfactio, qui quatenus in pœnitente ad integritatem sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem ex dei institutione requiruntur, hac ratione pœnitentiæ partes dicuntur*. Cum ergo satisfactio, tamquam integralis sacramenti pars, pœnitenti exequenda imponatur; inde est, quod, si pœnitens impositam pœnitentiam recusaret, vel acceptam, mutata voluntate, non adimpleret, vel alii ad implendam committeret, pœnitentiæ sacramentum quoad integrales partes mancum faceret; quod veniali saltem culpa non caret. Et quibus innotescit, quod nec confessarius posset, exequi potentem, ab exequenda pœnitentia pœnitentem eximere; sicut nec pœnitens eam recusare; etsi cæteroquin ob rationabiles causas posset a confessario humiliter petere commutationem.

Jure

Jure igitur humano etiam ratione sacramentalis poenitentiae abstinentiarum, jejuniorumque necessitas oriri poterit: & multo magis, quia licet poenitentia a confessario praecipatur, & per hoc sub ratione humani juris contineri videatur; quatenus tamen, non ut homo, sed ut deus peccata audit, ac remittit, etiam ut deus satisfactorium opus imponere videtur; unde sub hac ratione praceptum opus potius ad jus divinum, quam ad humanum pertinere dignoscitur.

XL. Quoad obedientiam autem, directoribus debitam, non eo rigore, quo supra dictum est, abstinentiarum, jejuniorumque necessitas oritur. Enim vero directoris nomine hic confessarium non intelligimus, sed illum, qui spiritus magisterium assumens, aliquem ad perfectionem dirigendum suscipit. Et licet, ut plurimum, unus, idemque sit confessarius, ac director, duplicis tamen officii munus in hoc secernitur; confessarii namque vices gerit, quando sui poenitentis sacramentalem audiens confessionem, medicamina vulneribus applicare intendit; media ad evitanda peccata, in eorumque medelam praescribens, aliqua satisfactoria opera, orationes scilicet, abstinentias, jejunia, eleemosynas, ac similia in peccatorum vindictam sub ratione sacramentalis poenitentiae imponit: Quod si non per ordinem ad sacramentalem absolutionem, sed ad spiritus directionem, ejus audit sive bonorum, sive malorum operum confessionem, ut, animae statu cognito, ad perfectionis tramitem per salutaria monita dirigere valeat, tunc directoris vices agit; cujus obedientia sub culpa secundum se non constringit, nisi sub ratione directionis accederet potestatis ratio, ut in superioribus Religionum, etiam erga novitios. Et sane non omnis inobedientia est aequale peccatum. *Potest enim juxta Ange-*
li.

Abstinen-
tiarum, je-
juniorumve
necessita-
tem ex di-
rectoris ob-
edientia
non secun-
dum se, sed
per accidens
ac sub alia
ratione ori-
ri posse de-
claramus.

licum 22. q. 105. art. 2. c. *una inobedientia esse gravior altera dupliciter: uno modo ex parte præcipientis; quamvis enim omnem curam homo apponere debeat ad hoc quod cuilibet superiori obediat; tamen magis est debitum, quod homo obediat superiori quam inferiori potestati: Unde magis expedit obedire Pontifici, quam Episcopo; magis Episcopo quam Parocho: Item magis Regi, quam Duci, &c. Licet ergo obedientia, quæ necessitatem imponat, a naturali, ac divino jure orta, ad parentes, ad publicas potestates, & in familiæ bonum, ac domesticorum regimen, ad eorum etiam caput, ac rectorem extendatur, vel etiam ad confessarium; sub cujus ratione tamquam verus iudex coram deo, & angelis ejus sententiam fert, pœnitentiale opus imponens; director tamen, qua director est, neque per se, neque per alium suos alumnos obligare poterit, nullumque jus habet, ut obedientia ei præstetur. His autem non obstantibus, ex eo quod per obedientiæ transgressionem sui discipuli spiritualis profectus impeditur, vel, non præcognitis periculis, a perfectione decideret, directori non obediens; inde, etsi secundum se, sub ratione scilicet directionis, obedientiæ necessitas non exurgat, qua director est; pro bono tamen animæ suæ quædam veluti necessitas in discipulo exoritur ad ei obediendum, qui animæ suæ curam susceperit, cuique tamquam discipulum se instituendum tradiderit. Etsi igitur non stricto jure, lato tamen modo abstinentiarum, jejuniorumve in sensu exposito necessitatem etiam per directoris obedientiam ex quadam veluti tacita obedientiæ promissione oriri posse asserimus.*

CAPUT SECUNDUM.

De Personis, quæ abstinentiarum, jejuniorumque necessitate ligantur.

I. Quia abstinentiarum, jejuniorumque necessitas sub duplici ratione considerari potest, vel relate scilicet ad intrinseca motiva, subjectum respicientia, vel relate ad subjectum, seu personas secundum se, abstinentiarum jejunicumve legibus subjectas; idcirco explicata, seu potius superiori capite discussa abstinentiarum, jejuniorumque necessitate, quæ intrinseca subjectorum, seu abstinentium, sive jejunantium motiva, quoddam scilicet abstinenti, jejunandi jus passivum, sive obligationem, ex naturali, divino, humanoque jure procedentem directe respiciat; in hoc capite abstinentiarum jejuniorumque necessitas, non secundum se considerata, sed subjecta, seu abstinentes, jejunantesque personas directe respiciens, proponitur, discutitur, ac resolvitur. Quæ igitur superiori capite quoad abstinentiarum jejuniorumque necessitatem relate ad personas tractanda supersunt, huc rejecta, discutienda judicavimus. Caput ergo istud tribus paragraphis distinctum in 1. abstinentiarum, jejuniorumque necessitatem relate ad personas, ex naturali jure ortam, investigat, discutit, ac resolvit; in 2. necessitatem, relate etiam ad personas, ex divino jure procedentem, ex theologicis & canonicis principiis discutiendam, ac resolvendam aggreditur; in 3. eorundem necessitatem, relate similiter ad personas, ex humano jure provenientem, prius discussam proponere, ac resolvere satagit. Quæ sane principia, etsi ad jejunia, vel abstinentias applicata, ad aliorum etiam operum, discretionem semper adhi-

Hujus capituli idea, ac structura proponitur.

adhibita, servataque proportione investigandam necessitatem, valere posse quis non videt?

§. I.

De Personis, quæ abstinentiarum, jejuniorumque necessitate ex naturali jure ligantur.

Rationis
usum non-
dum haben-
tes, absti-
nentiæ,
jejuniorum-
ve necessita-
te ex natu-
rali jure non
ligari discu-
titur, ac re-
solvitur.

II. Discussis cap. I. §. I. abstinentiarum, jejuniorumque necessitatis rationibus, ex naturali jure procedentibus, relate ad intrinseca motiva, animæ, corporisque bonum spectantia, in hoc paragrapho subjectum, seu personas, abstinentiis, jejunandive forma naturali necessitate ligandas designabimus. Et sane pueros, ac puellas rationis usum nondum attingentes, abstinentiarum, jejuniorumve necessitate, ex naturali jure procedente, non ligari, certum apud omnes reputatur: idemque dicendum, si adhuc, pueritiam excedentes, ad rationis usum non pervenerint, vel continuo privari dignoscuntur. Abstinentiarum namque, jejuniorumque necessitatem, ex naturali jure relate ad intrinseca motiva procedentem, in concupiscentiæ remedium, ad mentem elevandam, ad deo pro peccatis satisfaciendum ordinari supra discussimus. Illi ergo ad abstinentias, ac jejunia ex naturali jure obligari dicendi sunt, qui concupiscentiæ legibus premuntur; quique ex concupiscentiæ effectibus a mentis elevatione impediuntur; quique deo satisfacere pro peccatis tenentur. Qui autem pueri, vel puellæ rationis usum nondum attingunt, vel pueritiam excedentes, ad eum non perveniunt, vel continuo privantur; nec concupiscentiæ legibus premuntur, nec ejus effectus experiuntur, neque proinde ex culparum imperitia deo satisfacere tenentur. Qui igitur pueri, vel puellæ rationis usum nondum attigerint, vel pue-
ri

ritiam excedentes, ad eum non pervenerint, vel continuo privantur, abstinentiarum, jejuniorumve necessitate relate ad intrinseca motiva in concupiscentiæ remedium; ad mentis elevationem, atque ad deo pro peccatis satisfaciendum, ex naturali jure procedente non ligantur.

III. Et quia juxta Angelicum 12. q. 1. Art. 1. c. *Actionum, quæ ab homine aguntur, illæ solæ proprie dicuntur humanæ, quæ sunt propriæ hominis, in quantum est homo. Differt autem homo ab aliis irrationalibus creaturis in hoc, quod est suorum actuum dominus. Est autem homo dominus suorum actuum per rationem, & voluntatem: unde & liberum arbitrium esse dicitur facultas voluntatis, & rationis: Illæ ergo actiones propriæ humanæ dicuntur, quæ ex voluntate deliberata procedunt. Quia igitur illi etsi adulti, quibus rationis usus deest, per rationem, & voluntatem non agunt; inde adulti, quibus rationis usus deest, suorum actuum domini non sunt. Illorum igitur actus non sunt hominis, in quantum homo. Quia ergo abstinentia, sive jejunium, quatenus actus virtutis sunt, fieri non possunt, nisi ab homine, in quantum homo est; illorum autem actus, quibus rationis usus deest, hominis actus non sunt, in quantum homines sunt; inde nec eorum abstinentia, sive jejunium hominis actus sunt, in quantum homines sunt. Non igitur eorum abstinentia, sive jejunium actus virtutis est. Illi ergo, qui rationis usu privati existunt, abstinentiarum, jejuniorumve necessitate, ex naturali jure proveniente ligari non possunt.*

Idem dicendum de adultis, quibus rationis usus continuo deest.

IV. Quia igitur abstinentiarum, jejuniorumque necessitate relate ad intrinseca motiva ad concupiscentiam nempe reprimendam, ad mentem elevandam, ad deo pro peccatis satisfaciendum, ex naturali jure procedente, non nisi illi ligari dicuntur.

Quo sensu a septennio, ac supra rationis usum habentes, abstinentia-

rum, jejuniorumve necessitate ex naturali jure ligentur, expenditur.

cuntur, qui ratione ducti, ex *voluntate deliberata procedunt*. Septennes autem pueri rationis capaces sunt, ac proinde ex voluntate deliberata procedere possunt, cujus signum dentium expletio est, ex Hippocrate in 3. classe lib. de principiis in arg. n. 13. in fine littera c. dicente: *Pueri, septem annis præteritis, dentes explent, & in septem annis sunt & ratione, & numero exactæ hebdomades trecentæ, ac sexaginta* (potius dicerem: trecentæ, & sexaginta quinque hebdomades, & uno insuper die cum dimidio.) Inde fit, quod septennes pueri abstinentiarum, jejuniorumque necessitate, ex naturali jure procedente, ligari possunt. Advertendum tamen hic est, mentem nostram non esse, quasi septennes pueros, etsi doli capaces, non secus ac adolescentes, ac juvenes, sive natu majores ad abstinentias, vel jejunia, relate ad intrinseca motiva, ex naturali jure procedentia, obligare velimus. Cum enim hujusmodi obligatio ad reprimendam concupiscentiam, ejusque affectus impediendos, mentis elevationem, officia erga deum, ac proximum, quin immo & erga se ipsum retardantes, atque ad deo pro peccatis satisfaciendum, ordinetur; in septennibus autem pueris, vel puellis, etiamsi doli capaces sint, non adeo concupiscentia prævalet, ut abstinentiis, jejunii sive ad eam reprimendam opus sit; inde abstinentiarum jejuniorumque obligatio, ex naturali jure procedens, in septennibus pueris, vel puellis, etiamsi doli capacibus, sicut in adolescentibus, vel juvenibus, ac natu majoribus agnosci non debet. Intelligimus ergo in septennibus pueris, vel puellis doli capacibus ad abstinentias, sive jejunia relate ad intrinseca motiva, ex jure naturæ procedentia obligationem incipere. Quia autem gravis obligatio ex gravi periculo, vel ex lethali peccato oriri solet, ad quod perfecta ratio requiritur, quæ in

in septennibus pueris, vel puellis etiam doli capaces passim deest; inde fit, quod in septennibus pueris, vel puellis etiam si doli capaces sint, ad abstinentias, vel jejunia ex naturali jure procedens gravis obligatio ut plurimum non confurgit: passim autem, auctis cum ratione ad peccandum periculis, etiam ad abstinentias, vel jejunia in sensu exposito obligationem confurgere tenendum est. Si igitur ad grave corporis, animæque damnum impediendum, ipsis notum, abstinentiæ, sive jejunia, ex naturali jure procedentia necessaria dignoscuntur, ad hujusmodi abstinentias, vel jejunia gravis ex ipsomet naturæ jure confurgit obligatio. Licet ergo adolescentes ex Ecclesiæ præcepto, nisi tertio elapso septennio, ad jejunia non teneatur; naturali tamen jure ad ea teneri dicendi sunt, si ad corporis, animæve salutem, tamquam medium necessaria judicentur. Qua ratione autem juvenes ante annum vigesimum primum ad jejunia, ex naturali jure procedentia, ad reprimendam nempe concupiscentiam, ad mentis elevationem, vel ad deo satisfaciendum ordinata non teneantur, si adhuc in senibus concupiscentiam exardescere, mentem obnubilare, voluntatemque a deo malitiose avertere ex Daniele innotescit? qui de senibus judicibus non minori auctoritate, quam malitia plenis cap. 13. v. 8. sic habet: *Et exarserunt in concupiscentiam ejus* (scilicet Susannæ) *v. 9. Et everterunt sensum suum, & declinaverunt oculos suos, ut non viderent cælum, neque recordarentur judiciorum justorum.* Huc facit illud Prov. 29. v. 21. *Qui delicate a pueritia nutrit servum suum* (scilicet corpus suum, ad serviendum nempe animæ datum), *postea sentit eum contumacem.* Septennium autem non determinamus quasi tempus, ad rationis usum constitutum; sed tempus assignare intendimus, ad rationis usum, in pue-

pueris, vel puellis ponendum, sufficiens. Cæterum sicut ante septennium rationis usus advenire poterit, ita & quandoque neque in septennio advenisse dignoscitur. Quocumque autem modo rationis usus deest, nulla pro tali statu vel ex naturæ jure orta, obligatione ligari tenendum est. Quia igitur gravis obligatio ad lethale peccatum, vel ad ejus periculum impediendum ordinatur; inde relate ad omnes, præcisive a positiva lege, gravis obligatio ad abstinentias, vel jejunia relate ad intrinseca motiva, ex naturali jure procedentia, ad concupiscentiam scilicet reprimendam, ad ejusque effectus, mentis elevationem; officia erga deum, proximum, ac se ipsum implere retardantes, impediendos, atque ad deo satisfaciendum tunc ex naturali jure oriri dicenda est, cum ad talia, ac similia impedienda incommoda necessaria judicentur.

An obligatio in sensu expositio ex naturali jure in iis confurgat, de quibus dubium sit an rationis usus advenerit, discutitur, ac resolvitur.

V. Utrum autem in dubio usus rationis, ad abstinentias, vel jejunia ex jure naturæ in sensu exposito confurgat obligatio, theoretica tantum esse poterit quæstio, si de ipsismet procedit, quid agere debeant, de quibus an rationis usus advenerit, dubitatur. Si enim advenerit, tunc concupiscentiam, & ad malum inclinationem, ac boni, malique discretionem sentiunt; concupiscentiam autem, & ad malum inclinationem, ac boni, malique discretionem sentientes, ipsimet de proprio rationis usu dubitare non possunt. Si autem non advenerit, & tunc, cum nec concupiscentiam, nec ad malum inclinationem, nec boni, malique discretionem sentiant; ne dubium quidem, immo nec cogitatio de rationis usu subire ipsis poterit, ut patet. Quodque de pueris, vel puellis dictum est, etiam de perpetuo amentibus, vel ad tempus rationis usu carentibus, eo statu durante, dici debet. Si vero sermo sit de illis, quorum in-

interest, huiusmodi pueros, vel puellas, natuve minores dirigere, ac moderari, practica quaestio est: ad quod dicimus, illos, qui huiusmodi puerorum, sive puellarum, natuve minorum curam gerunt, in dubio usus rationis ad abstinentias, vel jejunia, ex naturali jure procedentia, obligare eos debere, si ea omittentes, grave peccatum, vel proximum ejus periculum dignoscant incursum.

VI. Obligationem autem istam ad abstinentias nempe, vel jejunia relate ad intrinseca motiva, ad reprimendam scilicet concupiscentiam, ad mentis elevationem, sive conservandam, sive acquirendam, ad officia erga deum, proximum, ac se ipsos explenda, atque ad deo satisfaciendum, ex naturali jure ortam, omnes, in hac vita degentes, etiam si perfecti sint, ac Sancti, ex unanimi doctorum, & Ecclesiae sensu ligare satis constat. Unde ex propositionibus a Clemente V. in concilio viennensi damnatis inter alias, in suis decretalibus relatas de Hæreticis cap. *Ad nostrum* damnatur propositio I. dicens: *Homo in vita presenti tantum, & talem perfectionis gradum potest acquirere, quod reddatur penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere non valebit: nam (ut dicunt) si quis semper posset proficere, posset aliquis Christo perfectior inveniri.* Inde sequitur altera secundo loco posita, similiter damnata dicens: *Jejunare non oportet hominem, nec orare postquam gradum perfectionis huiusmodi fuerit assecutus: quia tunc sensualitas est ita perfecte spiritui, & rationi subiecta, quod homo potest libere corpori concedere quicquid placet.* Similiter ab Innocentio XI. die 18. Augusti, & 19. Nov. an. 1687. inter 68. Michaelis Molinos propositiones, damnatur propositio 57. dicens. *Per contemplationem acquisitam pervenitur ad statum non peccan-*

Etiam perfecti abstinentiarum, jejuniorumve ex naturali jure orta necessitate, ligari dicendi sunt.

candi amplius, seu mortaliter, seu venialiter. Et propositio 14. dicens: Qui resignatus est divinæ voluntati, non debet a deo quidquam petere, quia petere est imperfectio, cum sit actus propriæ voluntatis, & electionis, & est quodammodo velle, ut divina voluntas nostræ se conformet, & non nostra voluntati divinæ: Et illud: petite, & accipietis ex Evangelio non fuit dictum a Christo pro animabus infernis, quæ nolunt habere voluntatem; quin & istæ eo deveniunt, ut non possint a deo quidquam petere. Quod sane quam temerarium, absurdumque sit sentire, vel asserere ex Trid. sess. 6. de justificatione can. 23. innotescit per illa verba: Siquis hominem, semel justificatum, dixerit amplius peccare non posse, neque gratiam amittere, atque ideo eum, qui labitur, & peccat, nunquam vere fuisse justificatum; aut contra posse in tota vita peccata omnia etiam venialia vitare, nisi ex speciali dei privilegio, quemadmodum de Beata Virgine tenet Ecclesia; anathema sit. Et quidem merito; dum enim peregrinamur a domino, perfectionis status, peccandi impossibilitatem inducens, non datur. Unde Paulus, postquam justitiam ex fide Christi Jesu assecutum esse asseruerit, ad Phip. 3. v. 12. subjunxit: Non quod jam acceperim, aut jam perfectus sim: sequor autem siquomodo comprehendam, in quo & comprehensus sum a Christo Jesu. Et pergit dicens v. 13. Fratres, ego me non arbitror comprehendisse; unum tamen, quæ quidem retro sunt, obliviscens, ad ea vero, quæ sunt priora (scilicet meliora, potiora, eligibilia, perfectiora) extendens me ipsum. Et v. 14. Ad destinatum persequor, ad bravium supernæ vocationis dei in Christo Jesu. Et 1. Cor. 9. v. 27. Castigo corpus meum, & in servitutem redigo: ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.

VII. Unde mortificatio nedum utilis, verum
& necessaria a Christo domino declaratur; dis-
suadente enim Petro passionem, & mortem per
illa verba Matt. 16. v. 22. *Absit a te domine:*
non erit tibi hoc. v. 24. Tunc Iesus dixit disci-
pulis suis: *si quis vult post me venire, abneget semet-*
ipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.
Quomodo ergo perfectionis status, in quo peccari
amplius non possit, possibilis sit, si sequentibus
Christum, in cujus sequela perfectio consistit, sem-
per erit in hac vita necessaria mortificatio? Unde
Joan. Epist. 1. cap. 1. v. 8. inquit: *Si dixerim-*
us, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos se-
ducimus, & veritas in nobis non est. Et Apoc.
22. v. 11. *Qui justus est, justificetur adhuc; Et*
sanctus sanctificetur adhuc. Quæ sane doctrina a
Patribus semper retenta est, ut patet ex Aug.
lib. de perfectione justitiæ cap. 3. dicente: *Tunc*
ergo erit plena justitia, quando plena sanctitas;
tunc plena sanctitas, quando plena charitas; ple-
nitudo enim legis charitas; tunc autem plena cha-
ritas, quando videbimus eum, sicuti est; Neque enim
erit, quod addatur ad dilectionem, cum fides per-
venerit ad visionem. Et ex concilio carthaginensi
anno 418. celebrato can. 6. in exposit. illorum
verborum 1. Joan. 1. v. 8. *si dixerimus, quoniam*
peccatum &c. sic habetur: *Item placuit, quod ait*
s. Joannes Apostolus, si dixerimus, quia peccatum
non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in
nobis non est: quisquis sic accipiendum putaverit,
ut dicat propter humilitatem oportere dici nos habe-
re peccatum, non quia vere ita est, anathema sit:
Loquitur enim Apostolus, & adjungit: Si autem
confessi fuerimus peccata nostra, fidelis est, & justus,
qui remittat nobis peccata, & mundet nos ab omni
iniquitate. Ubi satis apparet, hoc non tantum hu-
militer, sed etiam veraciter dici: poterat enim
Apo-

Apostolus dicere: Si dixerimus, quia non habemus peccatum, nos ipsos extollimus, & humilitas in nobis non est: sed cum ait: nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est, satis ostendit, cum, qui se dixerit non habere peccatum, non verum loqui, sed falsum. Et can. 7. ejusdem concilii (secus vero milevitani concilii, cui perperam tribuitur, sicut & canon præcedens) dicitur: Item placuit, ut quicumque dixerit, in oratione dominica ideo dicere sanctos: dimitte nobis debita nostra, ut non pro se ipsis hoc dicant; quia non est eis jam necessaria ista petitio, sed pro aliis, qui sunt in populo peccatores; & ideo non dicere unumquemque Sanctorum: dimitte mihi debita mea, sed: dimitte nobis debita nostra: ut hoc pro aliis potius, quam pro se justus petere intelligatur; anathema sit. Sanctus enim, & justus erat Apostolus Jacobus cum dicebat cap. 3. v. 2. In multis enim offendimus omnes; nam quare additum est: omnes? nisi ut ista sententia conveniret & Psalmo 142. v. 2. ubi legitur: Non intres in iudicium cum servo tuo: quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Et in oratione sapientissimi Salomonis 3. Reg. 8. v. 46. Non est enim homo, qui non peccet.

Idem ulterius confirmatur, roboratur, & concluditur.

VIII. Cujus etiam veritas ex Sanctorum sententiis dignoscitur. Unde Job. 14. v. 16. licet sanctus, simplex, rectus, ac timens deum, de se ipso tamen dicit: *Tu quidem gressus meos dinumerasti, sed parce peccatis meis.* Ac Daniel sanctus, ac justus simul cum aliis e suo populo peccatoribus sic coram deo protestatur cap. 9. v. 5. dicens: *Peccavimus, iniquitatem fecimus, impie egimus, &c.* Et plura, atque innumerabilia sunt, quæ nedum ex sacra, verum & ex ecclesiastica historia sanctorum virorum adduci possent exempla, vere peccatores semetipsos confitentium. Et

Et licet mortificatio per abstinentias, vel jejunia non sit secundum se perfectio, quia tamen sine abstinentiis, ac jejuniis indomita semper caro recalcitratur; inde sicut eorum necessitas ad perfectionis obstacula impedienda dignoscitur, ita etiam ad acquirendam, conservandamque perfectionem tamquam necessarium medium ab omnibus reputatur. Unde Cassianus collat. 1. cap. 7. post med. sic habet: *Igitur jejunia, vigiliae, meditatio scripturarum, nuditas, ac privatio omnium facultatum, non perfectio, sed perfectionis instrumenta sunt, quia non in ipsis consistit disciplinae illius finis, sed per illa pervenitur ad finem.* Quis igitur timere non debeat, ne deficiat, si instanter non postulet, ut perseveret? Unde Trid. sessione 6. de justificat. cap. 13. sic eloquitur: *Scriptum est: (scilicet Matt. 10. v. 22.) Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit: quod quidem aliunde haberi non potest, nisi ab eo qui potens est, eum, qui stat, statuere, ut perseveranter stet, & eum, qui cadit, restituere.* Et post pauca subdit: *Verumtamen qui se existimant stare, videant, ne cadant, & cum timore, ac tremore salutem suam operentur in laboribus, in vigiliis, in eleemosynis, in orationibus, & oblationibus, in jejuniis, & castitate.* Cumque, praesertim permanente temporalis poenae reatu, deo satisfacere per bona opera debeamus, dicente eodem Trident. loc. cit. can. 30. *Si quis post acceptam justificationis gratiam, cuilibet peccatori poenitenti ita culpam remitti, & reatum aeternae poenae deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus poenae temporalis exolvendae vel in hoc saeculo, vel in futuro in purgatorio, antequam ad regna caelorum aditus patere possit; anathema sit; abstinentiae autem, ac jejunia ad reprimendam concupiscentiam; ad mentem elevandam; atque ad deo satisfaciendum ordinantur; & in praesenti vita,*
E dum

dum in via sumus, impeccabilitatis, vel summæ perfectionis status præsumi non possit; inde etiam relate ad eos, qui perfectioni studere contendunt, abstinentiarum, jejuniorumve, quæ ad mala impedienda, bonaque prosequenda tamquam media dignoscuntur, necessitatem, ex naturali jure in sensu supra exposito procedentem, admitti debere omnino tenendum est.

§. II.

De Personis, quæ abstinentiarum jejuniorumque necessitate ex divino jure ligantur.

Hujus paragraphi idea ac structura proposita, quoniam relate ad intrinsicam voti naturam, eo ligari capaces sint, declaramus.

IX. Abstinentiarum, jejuniorumque necessitate, ex divino jure procedente, superiori cap. §. 2. demonstrata, eam in hoc §. ad personas applicare contendimus, quæ ex divino jure ligari possunt. Et certe ex divino jure ligare diximus votum, vel juramentum simplex, vel solemne, seu publicum, ac religiosam professionem. Omnes igitur divino jure ligantur, qui voto, vel juramento, aut religiosa professione detinentur. Et quia ad validum votum, secundum se consideratum, requiritur, ac sufficit deliberatio, propositum, ac promissio, ut superiori capite §. 2. discussimus; idcirco omnes illi ad votas abstinentias, ac vota jejunia divino jure ligari dicuntur, qui deliberandi, proponendi, ac promittendi capaces existunt. Deliberandi autem, proponendi, ac promittendi capacitas non ætatem, sed organorum corporis perfectionem requirit, quæ ad perfectum rationis usum sufficere possit. Omnes ergo, qui per interiorum organorum perfectionem perfecto rationis usu pollent, voto ligari capaces existunt: quod certe nedum in adolescentibus, vel natu majoribus, verum & in pueris, ac puellis passim inveniri potest. Uade indiscrimi-

minatim dicitur Num. 30. v. 3. *Si quis virorum votum domino voverit; ... non faciet irritum verbum suum, sed omne, quod promisit, implebit.*

X. Speciatim autem de personis loquens textus, quoad mulierem sub patria potestate constitutam, sic habet v. 4. *Mulier si quippiam voverit quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari: si cognoverit pater votum, quod pollicita est . . . & tacuerit, voti rea erit.* Et v. 5. *quid pollicita est . . . opere complebit:* quod certe juxta aliquorum opinionem nedum de puellis, verum & de pueris sub cura parentum, vel tutorum, constitutis intelligi debet. Unde Angelicus 22. q. 88. art. 9. c. sic habet: *Est ergo dicendum, quod, si puer (qui scilicet annum 14. non expleverit) vel puella (quæ scilicet annum 12 non compleverit) ante pubertatis annos nondum habeat usum rationis, nullo modo potest ad aliquid se voto obligare. Si vero ante pubertatis annos attingit usum rationis, potest quidem (quantum in ipso est) se obligare, sed votum ejus potest irritari per parentes, quorum curæ remanet adhuc subjectus.* Quæ sane irritatio non eodem modo in puella, ac in puero procedit, ut passim innotescet, præsertim n. 18. Et licet, puella adhuc in ætate puellari, & sub cura patris constituta, si rationis capax sit, possit quoad actus elicitos, ab imperatis actibus non pendentes, imperatos nempe, apparentesque actus non exigentes, deo se obligare, ac valide vovere; valide enim vovere posset, deum passim præsentem cogitaturam, vel amoris actum eliciturum, ac similia; quoad illius tamen elicitos actus ab imperatis actibus dependentes, imperatos nempe, apparentesque actus exigentes, ut esset e. g. abstinentiarum, vel jejuniorum votum, ne patris jurisdictionem, ac potestatem læderet, obligari cum deo non posset, nisi patre consentiente. Unde licet

Voti obligatio quoad puellam, nisi ex consensu patris relate ad imperatos actus non confur-
git.

quoad actum elicitedum validum esset votum, quia tamen quoad actum imperatum, seu quoad ejus executionem, validum non esset, nisi sub conditione, quod pater consentiat; inde licet, emissio per actum elicitedum abstinentiæ, vel jejunii voto, obligatio petendi consensum a patre in puella oriatur, eo tamen non obtento, conditione scilicet non purificata, abstinenti, seu jejunandi obligatio cessabit, nedum pro ætate puellari, si scilicet vovens puella fuerit, verum & nec in posterum servare tenebitur, cum clarissime, & apertissime de puella dicatur Num. 30. v. 6. *Si autem statim ut audierit, contradixerit pater, scilicet puellæ & vota... ejus, scilicet puellæ, irrita erunt, nec obnoxia, scilicet puella, tenebitur sponsioni, eo quod contradixerit pater*: Quæ sane voti irritatio in sensu exposito quoad actus externos, ut est jejunare, abstinere &c., ita in puella intelligi debet, ut ne quidem in occulto votum servare teneatur, immo potius peccaret contra patriam potestatem, a deo declaratam, si irritatum a patre votum servare conaretur, ut ulterius explicabitur.

Puellæ obligatio quoad votum ulterius discussa, concluditur.

XI. Et quia scriptura duo exigit, ut ex v. 4. dignoscitur, quod scilicet in puellari ætate voveat, & quod in domo patris existat; inde inferri videtur, quod si in puellari ætate abstinentiam, sive jejunium voveat, non tamen in domo patris existat (intellige: non tamen domum patris ulterius habitatura, nec sub ejus cura extitura sit; extra domum enim patris existens ad horam, vel infirmitatis, aut recreationis gratia, ejus cura a patre non abdicata, extra patris domum existere non intelligitur) vel si in sensu exposito in domo patris existat, non tamen in puellari ætate voveat; tunc non plene poterit pater votum irritare, sed solum voti executionem suspendere, seu, non secus ac

tutor, vel familiæ caput impedire, si sibi, vel familiæ incommodum afferre dignosceret. Quod si, ut audivit, statim non irritavit pater; & tunc etiam cum suo incommodo non amplius poterit pater voventem puellam in domo patris a voti executione impedire; et multo minus, illud irritare, nisi qua familiæ caput est, ad familiæ detrimentum impediendum non secus ac tutor voti executionem moderari, vel suspendere. Quod si forte dicant aliqui, puellari ætate elapsa, emissum votum reviviscere; id certe sacræ Litteræ consonum non videtur, cum absolute dicat: quod *statim* contradicente patre, *irrita erunt*: nec puella *obnoxia tenebitur sponsioni*. Intelligi ergo doctores debent, obligationem ad hujusmodi vota reviviscere, puellari ætate elapsa, non quidem ex vi obligationis, in ætate puellari intentæ, & a patre in ætate puellari statim contradicente irritatæ, sed ex vi obligationis, quam post irritationem denuo in eadem licet puellari ætate, & in domo patris adhuc existens, concepit, patri non manifestatam, ac suo tempore implendam; vel quoad votum, puellari ætate elapsa, conceptum, et quoad executionem ob timorem patris suspensum. Si enim puella abstinentiarum, jejuniorumve, in puellari ætate, & in domo patris existens, votum emisit, & a patre in eadem puellari ætate statim contradicente, irritum declaratum fuerit, illud in sensu exposito non confirmante, neque innovante puella, per patris statim factam contradictionem, puellæ in puellari ætate, & in domo patris existentis, mortua voti obligatio, adhuc puellari ætate elapsa, non reviviscit.

XII. Per hoc autem, quod Num. 30. v. 17. dicitur: *vel quæ manet in parentis domo*, ut esset *puellæ voto* nondum emancipata mulier, nec viro tradita, *dicatur, de muliere* & in

puellari æ-
tate elapſa
non intelli-
gitur: nec
quicquid de
muliere
puellari æ-
tate elapſa
dicitur, ad
juvenes ex-
tendi poſſe
declaratur.

& in parentis custodia, & gubernatione conſtituta, non quicquid de puellæ voto n. 11. dictum eſt, etiam de muliere nondum emancipata nec viro tradita, & in parentum custodia, & gubernatione conſtituta dici debet. Animadvertere etiam placet hic, quod licet in ſuperiori expoſitione n. 10. quicquid de puella ſcriptura dicat, etiam de puero dicendum intendunt doctores, propter paritatem ſcilicet rationis, communemque, ferme dicam, doctorum ſenſum, ac non paucorum confeſſariorum, ac ſpiritus moderatorum praxim, ut paſſim diſcutiemus; quod autem v. 17. de muliere, puellari ætate elapſa, et ſi in domo patris, ſive curatoris conſtituta, nec viro tradita nuper diximus ad juvenes, ad pueros nempe, puerili ætate elapſa, extendi non debet, cum in hoc Eccleſiæ ſenſus his favere non videatur. (vide infra n. 16. ad 18.)

Voti obliga-
tio quoad
mulierem
ſub viri li-
cet abſentis,
potestate
conſtitutam
proponitur,
ac reſolvi-
tur.

XIII. De muliere autem (vide infra n. 19. ad 23.) ſub viri, licet abſentis, potestate ſic habetur v. 7. *Si maritum habuerit, & voverit aliquid...* v. 8. *Quo die audierit vir, & non contradixerit, voti rea erit, reddetque, quodcunque promiſerat.* Si ergo mulier, virum habens, etſi abſentem, abſtinentiarum, jejuniorumve votum emiſerit, hujus voti nondum conſcio facto viro, ad illud jure divino tenebitur: Viro autem ſuo etſi abſente, voti conſcio facto, ſtatim non contradicente, voto ligata remanebit mulier; eo autem ſtatim contradicente, a voti obligatione quoad executionem liberabitur, uſque dum conſenſerit vir ejus.

Voti obliga-
tio quoad
mulierem
in domo vi-
ri existen-
tem; nec
non &

XIV. De muliere vero (vide infra n. 19. ad 23.) virum habente, & in domo viri exiſtente ſic proſequitur textus v. 11. *Uxor in domo viri cum ſe voto contrinxerit....* v. 12. *ſi audierit vir, & tacuerit, nec contradixerit ſponſioni, reddet quo-*

quodcunque promiserat. Inde abstinentiarum, sive quoad vi-
 jejuniorum votum emittens mulier virum habens, duam pro-
 in ejusque domo existens, & audiens vir statim ponitur, ac
 non contraxerit, vel tacuerit, cum contradi- resolvitur.
 cere potuerit, voto ligata remanebit; quod si, ut
 audierit vir ejus, statim contraxerit, ad votas
 abstinentias, vel jejunia non tenebitur. Unde de
 utraque muliere virum habente; cum de ea scili-
 cet, cujus vir absens fuerit, tum de muliere,
 cujus vir domi existat, pro ut textus intelligentia
 videtur exponenda, nostro instituto propius ac-
 cedens littera, sic habet n. 30. v. 14. Si mulier
voverit ut per jejunium, vel cæterarum rerum
abstinentiam affligat animam suam, in arbitrio viri
erit, ut faciat, sive non faciat. Voti nempe obli-
 gatio quoad executionem suspenditur, usque dum
 vir consentiat, non enim dicitur sicut de puella
 v. 6. *Nec obnoxia tenebitur sponsioni;* & quoad
 mulierem sequitur v. 15. *Quod si audiens vir,*
tacuerit, & in alteram diem distulerit sententiam:
quid quid voverat, atque promiserat, reddet: quia
statim ut audivit, tacuit. Quoad viduas autem,
 ac repudiatas v. 10. sic legitur: *vidua, & re-*
puziata quidquid voverint, reddent.

XV. Licet autem quæ adducta sunt, ex lege Quæ voti
 veteri adducta sint; quia tamen eadem est voti obligatio in
 ratio de viduis, in lege nova vidualem statum veteri lege
 fervantibus, ac de mulieribus, etsi virum haben indicta, ac
 tibus, per judicis tamen sententiam a propriis declarata
 viris separatis, & per hoc ab eorum jurisdictione est, etiam
 quoad fervanda vota in sua libertate constitutis; in nova lege
 inde mulier, sive vidua, sive repudiata, seu po- perseverare
 tius a viro suo separata, & per hoc in sua liber- dicenda est.
 tate quoad voti abfervantiam constituta, ad votas
 abstinentias, sive jejunia fervanda ligata rema-
 nebit. Non absimiliter adhuc in nova lege ve-
 rum est, quod, si mulier adhuc in ætate puellari
 in

in domo patris existens, abstinentias voverit, vel jejunium, & sciens pater tacuerit, ad votam abstinentiam, vel jejunium similiter tenebitur: Et sicuti, si statim ut audierit pater, contradixerit, vota abstinentia, vel jejunio non ligatur; ita quia exceptio firmat regulam in contrarium, & textus tria nominat: puellarem nempe ætatem; in domo patris existentiam; & patrem vel tacentem, vel statim contradicentem; inde oritur, quod si mulier in domo patris existens post puellarem ætatem, anno scilicet elapso ætatis suæ 12., abstinentiam voverit, vel jejunium, ad hujusmodi votum tenebitur, nec a patre irritari poterit; eodemque divino jure ligabitur, si in puellari ætate vovens, in domo patris, in sensu num. 11. exposito, non existat.

Quæ dicta sunt, iterum quoad voti puellæ irritationem, vel obligationem reassumpta, per critices regulas discutuntur, ac resolvuntur.

XVI. Ut autem doctorum opinionibus (vide n. 10.) satisfaciam, qui confusis quandoque oblationibus quoad hoc loqui solent, congruum videtur, sic iterum quæ dicta sunt, reassumere. Puella igitur in puellari ætate, adhuc in domo patris existens, aliquid, sive abstinentias vovens, vel jejunium, statim quoad actus elicitos, ad illud, sive ad votam abstinentiam, vel jejunium obligabitur; immo & voti ream se reputare debet, si post emissum per actus elicitos votum non servaturam quoad actus imperatos, mutata voluntate, proponeret, etiam si pater ejus consentiret; idemque dicendum, si, ut a voti executione eximeretur, patri non manifestaret, quia consensurum judicaret: quin immo juxta voventis mentem etiam quoad imperatos actus ad observantiam tenebitur, usque dum conscius pater ejus fiat. Et quia conscio facto patre, a voluntate patris pendet quoad actus imperatos, seu externos, voti observantia, voti scilicet obligationem confirmare, vel ab ea per voti irritationem in sensu ex-

exposito omnino eximere; inde fit, quod conficio facto patre, si tacuerit, & non contradixerit, ad voti executionem etiam per imperatos actus, siue ad votam abstinentiam, vel jejunium jure divino ligata remanebit puella; Si vero statim contradixerit, statim similiter a voti obligatione, quæ imperatos, seu externos actus exigat, per voti irrotationem eximeretur. Irritato autem a patre voto, hujus obligatio, quæ imperatos actus quoad executionem exigat, etiam quoad actus elicitos non suspenditur, sed omnino supprimitur, ac cessat; nec proinde patre mortuo, vel puellari ætate transacta, vel si post voti irrotationem extra patris domum existat, revivisceret; cum absolute textus dicat statim contradicente patre, irritum evasurum votum, nec sponsioni obnoxiam remansuram mulierem: Si enim post patris mortem, vel, eo vivente, post irrotationem extra patris domum existente puella, vel vivente patre, in ejusque domo existente puella, puellari tamen ætate transacta, voti obligatio in puellari ætate emissi a puella, in domo patris tunc existente, cui pater statim contradixerit, sic posito casu, revivisceret votum, non irritum per patris contradictionem diceretur, sed potius in domo patris existente puella, eoque statim contradicente, ac nondum puellari ætate elapsa, ejus obligatio suspensa declararetur, si aliquando sponsioni obnoxia remaneret puella: quæ sane expositio sacro textui non cohæret. Et licet elicit, seu actus interni ab alterius jurisdictione non pendeant, quia tamen irritum quoad imperatos actus per patris contradictionem evadente voto, futile esset asserere, obligationem remanere quoad actus elicitos servandi jejunium, abstinentias, peregrinationem, visitationes, &c. quæ sine externis actibus impleri non possunt; inde neque quoad internos, seu

seu elicitos actus perseverat, vel reviviscit obligatio quoad voti a patre irriti declarati materiam, quæ in ejus executione externos, seu imperatos actus necessario exigit: secus vero dicendum quoad votum, cujus executio imperatos actus necessario non exigit, ut esset votum e. g. quinquies per diem divini amoris, vel contritionis, ac similes actus eliciendi; licet enim hi actus etiam per imperatos, seu externos actus, uti sunt verba, confusiones, &c. ut plurimum agi soleant; hujusmodi tamen ex sua natura non exigunt, nec proinde patria potestas læderetur, si, aut conscio, aut inscio, vel consentiente, vel contradicente patre, exercerentur a puella per hujusmodi votum adhuc in puellari ætate emissum, & in domo patris existente: ad hæc proinde, ac similia vota, quæ actus externos secundum se non exigunt, adhuc in puellari ætate a puella in domo patris existente emissa, sive conscio, vel inscio, sive contradicente, sive tacente patre, statim servanda teneretur puella. Ac propter eandem rationem, quia scilicet exceptio firmat regulam in contrarium, & textus de patre contradicente loquitur; inde fit, quod, si mulier, licet in puellari ætate, in domo patris existens, abstinentiæ, vel jejunii votum emitteret, inscio, vel tacente, aut consentiente patre, per matris, vel cujuscunque alterius dissensum a voti obligatione ne quidem quoad actus imperatos eximeretur; ad votam proinde abstinentiam, vel jejunium, vel aliud obligata remaneret; etsi cæteroquin quoad voti executionem ad evitanda familiæ incommoda impediri possit, ac suspendi, si sui juris puella non existeret: Ad voti similiter observantiam teneretur, etiam si in puellari ætate vovens, & in domo patris existens, pater vero voti inscius moreretur; vel si puellæ curam alii committeret voti
 simi-

similiter inscius, & sive per officium, sive per
 exilium, vel aliud quodcunque extra illius, cui
 puellæ curam commiserit, domum pater puellæ
 moraretur. Voti igitur obligatione ligabitur puel-
 la, si extra patris domum in sensu n. II. exposito
 existens, voveret; etsi cæteroquin pater, voti
 conscius factus, puellæ, quæ extra suam domum
 aliorum curæ commissa sponderit, contradicens,
 extra patris domum puellæ remanentis votum ir-
 ritare conaretur: Eadem similiter voti obligatione
 teneretur mulier, si in domo patris existens, puel-
 lari tamen ætate transacta, abstinentiæ, sive je-
 junii votum emitteret; sive cæteroquin consen-
 tiente patre, sive contradicente; etsi quoad fami-
 liæ regimen ad evitanda incommoda posset ut
 familiæ caput, filiæ votum quoad executionem
 suspendere, vel moderari, secus vero irritare;
 Nullam autem jurisdictionem ne quidem in patre,
 neque quoad puellam &c. agnoscere fas est, quoad
 illa vota, quæ actus imperatos secundum se non
 exigant, ad quorum proinde executionem, etsi
 puella, statim ligata remaneret, ut passim di-
 ctum est.

Utrum autem illud num. 30. de puellæ voto,
 in ætate puellari emisso, & in domo patris exi-
 stentis, *ita intelligi possit, ut*, etiamsi pater, ut
 audierit, tacuerit, et in alteram diem distulerit
 sententiam, vel ex aliqua inadvertentia non sta-
 tim contradixerit, re tamen melius considerata,
 postmodum se contradicere judicans, suæ puellæ
 votum, vel juramentum *irritum reddat*, textui
 consonum non videtur: Cum enim *potestas irri-*
tandi vota, & juramenta absque speciali motivo,
sed ad placitum sit singularis, & contra commune
 jus, & contra Ecclesiæ consuetudinem existat,
 secundum quod, seu secundum quam non nisi
 cum validissima tantum ratione, dispensandi, vel
 com-

commutationem, cum dispensatione conjunctam adhibendi tradita supremis potestatibus agnoscat-
tur facultas, *strictè, non late est interpretanda.*
Ne autem nostram, textui licet magis consonam,
nostroque judicio tenendam, aliquorum sententiæ
præferre videamur, eam doctiorum conscientiæ
relinquimus discutiendam.

Voti puellæ
irritatio,
five obliga-
tio sub alia
ratione dis-
cutitur, ac
resolvitur.

XVII. Difficilior autem solutio erit an mulier
in puellari ætate, & in domo patris existens,
abstinentiam, jejunium, vel aliud vovens, quod
similiter actus externos secundum se exigat, pa-
tre semper inscio, puellari autem ætate transacta,
voti filiæ conscio facto, & statim contradicente,
a vota abstinentia, vel jejunio, vel aliquo alio
eximeretur? Ad quod dicimus, quod si puella,
quod in puellari ætate votum emisit, puellari
ætate transacta, ratum illud habuerit, pater, puel-
lari ætate elapsa, conscius factus, illud irritare
amplius non poterit: cum enim per novum il-
lum consensum, post transactam puellarem æta-
tem habitum, non amplius ut votum in puella-
ri ætate, sed post eam reputetur emissum; Inde
fit, quod pater puellæ illius voti, etsi in puel-
lari ætate ab ea in ejus domo existente emissi,
licet omnino inscius extiterit, transacta puellari
ætate, conscius factus, illud irritare amplius non
valebit; ad votam proinde abstinentiam, vel je-
junium, vel aliquid aliud, etiam externos actus
exigens, etiamsi statim post voti scientiam con-
tradixerit pater, jure divino ligata remanebit
mulier. Item si mulier, in domo patris existens,
abstinentiam, vel jejunium, vel aliud, externos
seu imperatos actus secundum se exigens, in puel-
lari ætate vovens, illud, patre inscio, etiamsi
puellari ætate transacta, servasset, nullo tamen
habito ultra puellarem ætatem novo consensu
servandi votum, sed ex priori tantum consensu,
in

in puellari ætate habito, etiam ea transacta, votum servaverit; & tunc, puellari ætate elapsa, conscius factus pater non videtur posse illud irritare; ejus enim potestas quoad irritationem ultra puellarum ætatem non extenditur. Hæc autem puellæ votum, in puellari ætate emissum, irritandi facultas omnino adempta patri intelligitur, ubi patris voluntas præcesserit; ut esset, si forte pater ad obtinendam puellæ sanitatem, vel futuræ prolis bonam indolem, educationem &c. votum a puella, vel futura prole suo tempore exequendum emisserit; eo enim puellæ, seu natæ jam proli manifestato, si puella postquam convalesceret, vel jam nata proles, apto tempore voti a patre emissi ab ipsa tamen servandi conscia facta, etsi in puellari ætate existens, servando voto consentiens, ad illud servandum teneretur; neque hujusmodi puellæ votum, etsi adhuc in puellari ætate, & in domo patris existentis, posset pater irritare, immo etiam, contradicente patre, ad illud servandum teneretur mulier, si votum a patre in sensu exposito emissum, ut audierit libere, ac plena deliberatione servaturam consenserit. Contra vero: si pater puellæ, in ejus domo existenti, vovere omnino prohibuerit, quocunque voto, quod externos actus exigat in puellari ætate emissio, & in domo patris existens puella, se constringere intenderit, etiam si non sit conscius pater, nullo modo ligabitur: cum enim per generalem vovendi prohibitionem in sensu exposito a patre factam vovendi incapax evaserit puella, ad voti obligationem minime contrahendam specialis patris contradictio requiri non videtur. Quod si ex opposito puellæ pater generali facultate vovere permiserit; & tunc puellæ, etsi in puellari ætate, & in domo patris existentis vota, a tempore datæ facultatis emissæ, etiam
 ea,

ea, quæ imperatos actus secundum se exigunt, juxta patris facultatem puellæ concessam, valida erunt, ac proinde ad ea servanda teneretur mulier, nec a patre, etiam in puellari ætate adhuc existente muliere, hujusmodi vota irritari poterunt. Non casu autem votorum discretionem assignavimus, quoad illa scilicet, quæ per solos actus elicitos, seu absque imperatis, seu externis actibus secundum se considerata impleri possunt, & quoad illa, quæ ultra elicitos actus, externos, seu imperatos actus exigunt. Quia enim quoad internos actus nulli intelligitur adempta facultas, inde etiam puella, in domo patris existens, & puellari ætate vovens e. g. passim actus amoris dei elicere, vel alia hujusmodi, quæ externos, seu imperatos actus secundum se non exigunt, sive incio, sive conscio; consentiente, sive contradicente patre, ad hujusmodi vota servanda constringeretur. E contra: dicentes, quod puella, ut nuper exposuimus, ex generali facultate, a patre data, vovens, etiam ad ea vota, quæ imperatos actus exigunt, servanda, adhuc contradicente patre teneretur, nullo modo intelligimus, ad voti executionem obligari, si hujusmodi votum in sui observantia difformitatem includeret, ut esset, si puella ex generali habita facultate peregrinationes voveret, vel aliquid familiæ inordinatum promitteret observandum; idemque valet pro omni voto, etiam a quocumque emisso, & sui juris existente, quoties voti materia vel non est deo grata, vel per accidens non amplius deo grata dignoscatur; in quo ac similibus vel exemptio, vel dispensationis, aut commutationis onus emergit, ut parte 2. satis abunde datis principiis observari poterit; interim tamen quoad voti valorem, ejusque conditiones vide supra cap. 1. §. 2.

XVIII. Et quia textus de puella loquitur, non de pueris; inde, licet puer in puerili ætate, antequam scilicet decimum quartum suæ ætatis annum expleverit in domo patris existens, abstinentiam voverit, vel jejunium, vel aliquid aliud, ad ejus observantiam nedum per actus elicitos, per internos nempe voluntatis actus, verum & per imperatos, per abstinentiam scilicet, jejunii executionem jure divino teneri dicendus est, siue cæteroquin conscius factus pater statim contradicat, siue consentiat. Ne autem hujusmodi solutio doctorum sententiis tuto sequendis, appositis tamen rationibus non innixis, opponi videatur, expositionem adjicimus. Et certe oportet quoad hoc voti obligationem distinguere, quantum nempe est ex parte voventis, & quantum ex parte displicentiæ & incommodi, quod per voti observationem inferri familiæ poterit; quantum est ergo ex parte voventis pueri, tenetur puer adhuc in puerili ætate in domo patris existens, abstinentiam, vel jejunium, aut aliud vovens, illud velle servare; si enim per actus elicitos nollet, vel vellet illud non servare, servatu possibile, voti reus erit: quantum autem ad actus imperatos, ad voti nempe e. g. jejunii, vel abstinentiæ executionem, tenetur illud exequi abstinere scilicet, vel jejunare, vel aliud implere quod deo sub voti ratione promissit, si voti executio servatu possibilis sit. Quod si per actus imperatos, per abstinentiam scilicet, vel jejunium, voti executio incommodum, turbationem, vel aliud gravamen familiæ inferret, eamque conturbaret, tunc posset pater illius voti executionem impedire, non quatenus puer est, sed quatenus familiæ pars sibi subjecta; neque hujusmodi voti executio deo grata cum alterius incommodo dignoscitur; nec proinde validum est votum cum alterius

Voti puero-
rum obliga-
tio, siue ir-
ritatio pro-
ponitur,
discutitur,
ac resolvitur.

rius detrimento, quod aliorum paci, quæ ad charitatem pertinet, opponatur; & multo magis si incommodum illius sit, qui familiæ caput existens, huic incommodo consentire nollet. Et quia non esset isthæc voti irritatio, sed potius ejus obligationis quoad imperatos actus suspensio; inde qui votum sic emisit, tenetur interim per actus elicitos votum servare, voluntatem scilicet habere votum quoad actus imperatos servandi, quando & quomodo sine alterius detrimento sibi possibile sit. Quod si pater facto voto, vel faciendo consenserit, quoniam adhuc cum suo incommodo executionem impedire amplius non poterit, tunc puer, adhuc mutata postmodum patris voluntate, eoque contradicente, ad voti executionem, ad votam e. g. abstinentiam, vel jejunium, vel aliud servatu possibile jure divino tenebitur; nisi in tantum increveret familiæ incommodum ut ex alio capite voti executio suspenderetur. Et licet quod de puella asseritur, de puero dici debere ut plurimum doctores doceant, cui opinioni adhærere videtur Angelicus, ut supra n. 10. innuimus; quia tamen scriptura de puella loquens, non patris incommodum, sed jurisdictionem erga puellæ votum assignat, patrisque voluntatem ad voti puellæ irritationem sufficere declarat, ita ut, eo statim contradicente, nullo modo sponsioni *obnoxia* remaneret puella, quod non de puero dicitur; idcirco eo quod respectu pueri, adhuc in puerili ætate voventis, & in domo patris existentis potestas quoad hoc a deo collata per modum absolutæ jurisdictionis, seu pro voluntatis arbitrio, sicut erga puellam, non innotescit, sed tantum ex rationabili causa, si scilicet pueri votum ipsi, vel familiæ incommodum afferret, propter quod deo grata pro tali tempore voti executio non dignoscitur; inde si
pueri

pueri voto pater non consentiret, immo & contradiceret, non proinde irritum redderet pueri votum, sed remanente quoad elicitos actus obligatione, sic posset puerum a voti executione impedire, ejusque suspendere obligationem, sicut posset quilibet a voti executione aliquem impedire, si ipso inscio, & non consentiente, voti executio sibi, vel familiæ incommodum afferret: idque eo semper sensu intelligi debet, quo familiæ caput, statim ac conscius factum contradicat; si enim statim non contradixerit, pro voti observantia sui pueri, vel cujuslibet quoad familiæ regimen sibi etiam quoad vitæ sustentationem subjecti insistere debebit; servatis semper Theologicis regulis, nisi scilicet de novo insurgeret ex voti observantia notabile incommodum, propter quod deo grata executio non amplius dignoscatur, ut in cujus libet voti observantia intelligi debet, ut semper supponimus. Quodque de puero dictum est, etiam de puella, puellari ætate transacta, vovente, ac de quocunque, sive muliere, sive viro, cujuscunque ætatis existat, qui a patre, matre, tutore, curatore, si tutoris etiam rationem habeat, voventis nempe personæ regimen suscipiens, vel ab alio quocunque tanquam filius, vel filia in sua familia regitur, ac sustentatur, dici debet: quæ certe minime discernentes non pauci, ac specialem, atque expressam patris jurisdictionem, puellæ vota, puellari ætate emissæ, dum in domo patris existeret, in sensu passim exposito irritandi cum generali erga filios, ac sibi subjectam familiam jurisdictione confundentes, in varias, atque intricatas, ac forte insubsistentes, vel plene laxas, vel nimis arctas quoad præsens abiere sententias.

XIX. Quoad mulierem autem, maritum habentem, videtur dicendum, quod, si mulier virum

F

ha.

Voti obligatio, vel suspensio rela-

te ad mulie-
rem, virum
habentem,
proponitur,
discutitur,
ac resolvitur.

habens sive absentem, sive non, sive in domo viri existat, sive non, abstinentias voverit, jejunium, vel aliquid aliud, si, ut audierit vir ejus, tacuerit, vel statim non contradixerit, ad votam abstinentiam &c. jure divino tenebitur; quod si statim ut audierit, contradixerit, quoad voti executionem jure divino non ligabitur. Nec mirum: cum enim mulieri, virum habenti, quatenus originalis peccati occasio extiterit, absolute dictum a deo sit Gen. 3. v. 16. *sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui*; inde in peccati vindictam, diminuta facultate, virum habens, ad obligationem, etiam cum deo contrahendam, absque sui viri expresso, vel tacito consensu incapax constituta est. Et licet doctores cum divo Thoma in supplem. q. 64. art. 4. hanc mulieris sub viro constitutæ subjectionem de voto, conjugale commercium lædente, explicare velint, fecus vero de aliis, quæ secundum se imperatos actus exigunt; id tamen nec rationi, nec scripturis cohærere videtur. Cum enim quoad conjugale debitum sive reddendum, sive petendum æquales sint vir, & mulier, rationi consonum non est dicere, mulierem sub viro constitutam, ad votam debiti conjugalis abstinentiam non teneri sine viri consensu; cum hujusmodi abstinentiæ votum nec virum ligaret sine mulieris consensu. Si ergo in scriptura non de viro, sed de muliere tantum dicitur: *sub viri potestate eris*, inde ejus subjectio quoad virum suum etiam circa ea, ad conjugale debitum non pertinentia extendi videtur. Ad uberiores autem hujusmodi expositionem distinguere oportet actus elicitos ab imperatis; & quidem posse mulierem, etiam sub viri potestate constitutam, per actus elicitos, ab imperatis actibus omnino non pendentibus, deo per votum obligari, nemini dubium esse poterit; unde absque viri consensu, sive etiam

dis-

dissentiente, sive contradicente viro, vovere poterit mulier divini amoris actum e. g. per singulas horas elicere, spiritualem communionem facere &c. Cum enim subjectio viro debita, adhuc sub universali ratione intellecta, viro præstanda sit, ne ejus in suam mulierem a deo collata, lædatur potestas; ac per hujusmodi elicitos actus, ab imperatis actibus quoad voti executionem secundum se non pendentes, neque eorum usum necessario exigentes, nullo modo ejus potestas lædatur; inde est, quod hujusmodi subjectio ad elicitos mulieris actus ab imperatis actibus minime pendentes, neque eorum usum necessario exigentes, impediendos non extenditur: Quod actus autem elicitos, imperatorum actuum usum secundum se exigentes, quatenus viri potestatem diminueret, ac lædere possent, potest a viro exigere quoad illorum executionem mulieris subjectio, quoad voti scilicet executionem.

XX. Utque ad nostrum institutum transferamus argumentum, sic ratiocinari placet: quia abstinentiæ vel jejunii votum (idemque dicendum de alia quacunque re, a muliere virum habente, deo vota, quæ imperatos actus quoad executionem exigat) quoad intentionem sub ratione elicitorum est, quantum vero ad executionem, sub ratione imperatorum, sive externorum, per externas nempe potentias exequendum, inde fit, quod abstinentiam, jejunium, vel aliquid aliud, etiam quoad executionem imperatos actus exigens, vovere potest mulier sine viri consensu, et validum esset votum secundum actus elicitos, ita ut peccaret, si cogitans virum suum consensurum, neque contradicendum, illud reticens, mutata voluntate, observare nollet, vel servare non vellet; quia vero hujusmodi abstinentiam, vel jejunium, vel aliud votum, externos, seu imperatos actus

Quæ relate ad votum mulieris, virum habentis, dicta sunt, ad proximè applicantur.

exigens, exequi non potest, contradicente viro; inde quoad actus imperatos, seu quoad ejus executionem validum non esset, viro contradicente; ab ejus proinde executione a die, qua vir sciens, statim contradixerit, suspenderetur: nec casu dictum est: *viro contradicente*; tenetur enim mulier, similia vovens, etiam imperatos actus exigentia, ne obligationi suæ per actus elicitos cum deo contractæ deesset, eo tempore, quo vir ejus conscius nondum esset, pro posse satisfacere; quod si non plene sine viri conscientia posset illud implere, teneretur virum suum conscium facere, placidisque precibus, minime importunis, ad consentiendum allicere; quod si, ut audierit, statim contradixerit, suspensa per illius contradictionem quoad imperatos actus obligatione, ab ejus executione, viri contradictione durante, eximeretur mulier. Si vero post contradictionem vir suus consentiat, voti obligatio etiam quoad imperatos actus, seu quoad executionem reviviscit, nec poterit vir, postquam consenserit, a voti executione uxorem impedire; imo post viri consensum obligatio etiam quoad imperatos actus reviviscit, instauraturque etsi toto vitæ tuæ tempore contradixerit, & mortuus tandem fuerit, vel rationabilibus causis a viro separata, sui juris existeret mulier.

Quæ dicta
sunt, ulte-
rius diluci-
dantur.

XXI. Neque prædicta, nova videri poterunt, cum ex Num. 30. eruta clarissime dignoscantur. Licet ergo doctores, voti obligationem considerantes, hanc mulieris subjectionem limitent quoad votum, conjugale debitum lædens, vel domus gubernationem conturbans; id tamen dicunt solum considerantes, gratum non esse deo votum (vide n. 18. & 19.) cum gravi alterius præjudicio, vel gravamine, non vero attendunt, nec gratum esse deo votum cum alterius præjudicio, vel gra-

gravamine, licet levi indebite illato. Votum autem, actum imperatum exigens, si, invito viro, executioni detur, viri potestatem supra suam mulierem lædit. Unde abstinentias vel jejunium, vel aliquid aliud vovens mulier, externos actus exigens, licet quoad actum elicitedum nullum afferat viro suo gravamen, quia tamen quoad actum imperatum, quoad hujusmodi nempe voti executionem viro suo gravamen affert, saltem ex eo, quod in suam mulierem potestatem ac dominium, a deo concessum, minui advertens, displicentiam concipit; inde est, quod, licet quoad actum elicitedum, gratum deo sit abstinenti, jejunandi, vel aliud faciendi votum, imperatos actus exigens, nullo tamen modo quoad ejus executionem gratum deo esse poterit, invito viro, si scilicet vir, ut audierit, contradixerit: contra vero si contradicere procrastinaverit vir ejus; tunc enim statim voti obligatio etiam quoad actus externos confirmatur. Nec prætereundum, quod dicitur Num. 30. v. 15. *Quod si audiens vir, tacuerit, & in alteram diem distulerit sententiam, quidquid voverat, atque promiserat, reddet; quia statim, ut audivit, tacuit: v. 16. sin autem contradixerit, postquam rescivit, portabit ipse iniquitatem ejus.* Licet autem postquam tacuerit, validum etiam quoad executionem evaserit mulieris votum; si tamen maritus, mutata sententia, voti mulieris executionem impediret, peccabit quidem maritus, postquam tacuerit, & consenserit, sine rationabili, ac sufficienti causa postmodum voti mulieris executionem impediens; mulier tamen voti executionem interrumpens, non peccabit, ob viri nempe potestatem in mulierem. Et quatenus viri potestas in mulierem proprie non est illius vota irritandi, sed tantum eorum, quæ externos actus exigunt, executionem impediendi, etiam toto tem-

tempore vitæ ipsius viri, sub hac semper conditione, ut, statim ut audierit, contradixerit; inde fit, quod, capta occasione, viri sui obtento consensu, vel post ejus mortem sui voti obligatio quoad imperatos actus reviviscit: nec vidua effecta muliere, poterit vir posterior hujusmodi votum quoad executionem suspendere; quod nempe tempore prioris viri deo promiserat, si ante secundas nuptias, secum ipso contrahendas, voti conscius eam acceperit. His autem non obstantibus quia mulieris subjectio etiam erga virum secundum residet; inde de votis, quæ imperatos actus exigunt, tempore secundi viri deo factis, eodem modo discurrendum est, ac de potestate primi viri quoad vota tempore matrimonii a sua muliere emissa; de votis autem, quibus ligata mulier ante matrimonium cum secundo viro contractum, invenitur, plena potestas impediendi executionem, ne quidem in primo viro in sensu exposito videtur agnoscenda, nisi statim audiens, contradixerit; ac proinde, quamvis ut audierit, etiam post contractum matrimonium, statim contradixerit, non proinde immunis a votorum executione, quæ ante matrimonium emiserat, remanebit mulier, cum extra jus viri existens, sine injuria virilis potestatis ligata inveniat, ac deo obligata: contra ac dici debet de votis, post contractum matrimonium emissis: viro enim, statim, ut audivit contradicente, nullo modo obligata est mulier quoad executionem, quæ deo accepta quasi sub conditione intelligitur, si scilicet vir, statim ut audierit, non contradixerit; quod de votis ante matrimonium emissis, atque in suo robore consideratis, dici non poterit. Potestas igitur viri sive prioris, sive posterioris, sive tertii, quarti, &c. relate ad vota ante contractum respective matrimonium emissa, etsi non ea admittenda videatur, qua possit, statim
ut

ut audierit, pro sui arbitrio contradicere, ea tamen etiam quoad hujusmodi vota, ante matrimonium emissa, admittenda est in primo, secundo &c. respective viris erga suam mulierem potestas, quæ pro bono familiæ suæ regimine, aliisque juxta theologicas rationes pensatis circumstantiis, admittenda dignoscitur. Nullo tamen, modo ut minus caute sentire quis poterit, voti mulieris irritatio, sed tantum quoad executionem suspensio etiam quoad viri potestatem in mulierem in his, ac similibus circumstantiis intelligi debet; in quantum his, illisve positis, vel cum injuria virilis potestatis deo grata non dignoscitur votorum executio.

XXII. Et quia ad veritatem inquirendam, scripturæ, ac traditioni consona, rei, de qua inquiretur, assignari debet expositio; scriptura autem Num. 30. plus jurisdictionis quoad puellæ votum in patre, quam quoad mulieris votum in viro assignat; inde ad hujusmodi voti mulieris complendam scripturæ consonam solutionem, dicendum videtur, quod, quocunque casu poterit vir mulieris votum licite quoad executionem impedire, id non de omnimoda suæ mulieris voti irritatione, qua posita, nunquam illud revivisceret, sed solum quoad actus imperatos ad tempus, perseverante rationabili sui viri displicentia, vel familiæ incommodo, vel viri sui contradictione, intelligi debet. Nam scriptura patris potestatem quoad puellæ votum declarans, absolute dicit Num. 30. v. 6. *Et vota ejus irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eo quod contradixerit pater*. Per quæ verba datur intelligi plena potestas in patre ad puellæ votum irritandum; ita ut in sensu supra exposito, statim contradicente patre, nedum quoad actus imperatos ac vivente patre, & in patris domo remanente puella, verum & quoad illius voti elicitos actus quod

Proposita
doctrina ul-
terius con-
firmatur.

quod imperatos actus exigit ac post irritationem a domo patris egressa vel eo mortuo, sive puellari ætate elapsa, ab eo servando voto omnino immunis existat in perpetuum, cum absolute dicat textus: *Nec obnoxia tenebitur sponsioni*, post legitimam scilicet a patre factam irritationem, per ejus nempe apto tempore factam, in sensu in superioribus exposito, contradictionem. Quoad potestatem autem viri in suam mulierem licet dicatur Num. 30. v. 9. *Sin autem audiens, statim contradixerit, & irritas faceret pollicitationes ejus, verbaque, quibus obstrinxerat animam suam: propitius erit ei dominus*. Et v. 13. *Sin autem extemplo contradixerit, non tenebitur promissionis rea: quia maritus contradixit, & dominus ei propitius erit*; non tamen declaratur, quod nec obnoxia tenebitur sponsioni, sicut de puella quoad patris potestatem dicitur. Unde innotescit, quod solum le irritatione quoad ejus executionem constante matrimonio, & viro in contraria sententia, & contradictione permanente, aut si voti executio viri displicentiam ac familiæ incommodum, ac perturbationem afferret, intelligi debet. Non igitur omnino tollitur, & consequenter non propriè irritatur a viro suæ mulieris votum, sed ejus executio in sensu exposito suspendi intelligitur.

Proposita
doctrina
concluditur

XXIII. Unde etiamsi votum puellæ, in domo patris existentis, a patre in sensu exposito semel irritatum, semel scilicet statim contradicente patre, nunquam reviviscat; quinimo, nisi per novum post irritationem puellæ consensum, ne quidem post posteriorem patris suasionem, post legitimam scilicet irritationem, reviviscat; mulieris tamen, virum habentis, votum, licet in sensu supra exposito contradicente viro, ad ejus executionem non constringat; ligata tamen remaneat mulier nedum quoad actus elicitos, verum & quoad im-

imperatos : quoad actus quidem elicitos ligata remanebit mulier, nedum enim non poterit nolle fervare, vel velle non fervare, verum & velle tenetur eo modo fervare, quo possit, suumque virum, minime adhibitis precibus importunis, ad consentiendum allicere: quoad actus vero imperatos licet suspensum in sensu exposito esset mulieris votum, viro scilicet facto conscio statim renitente, nec in posterum consentiente; tenebitur tamen mulier quantum in se est, illud quoad executionem fervare, non quidem contra viri voluntatem; sic enim non esset deo gratum, læderet enim jus in vota mulieris, quæ externos actus exigunt, a deo quoad executionem concessum, sed in quantum viri voluntatem ad consentiendum alliceret, & absque viri displicentia, vel familiæ incommodo fieri poterit: Viro autem sive postmodum consentiente vel mortuo, vel quocunque modo sui juris existente muliere, statim reviviscit etiam quoad actus imperatos suspensa obligatio, atque ad votas abstinentias, vel jejunium jure divino obligata remanebit mulier: Id autem de puellæ voto, in sensu exposito legitime irritato, quoniam non obligationis suspensio, sed proprie irritatio est, ut in superioribus dictum est, intelligi non poterit. Quia igitur divini juris in homine potestas non gratis admittenda est; & in viro erga mulieris vota non plena irritatio, sicut in patre quoad puellæ votum, in scripturis apparet; inde quod dicitur v. 14. *In arbitrio viri erit, ut faciat sive non faciat*, non cujusvis modi arbitrio, & interpretatione, sed in sano sensu textui consono a nobis exposito, intelligi debet. Vidua autem, ac repudiata, seu potius a viro justis de causis separata, cum sub viri potestate amplius non sit, sui juris existens, nedum quoad vota in tali statu deo facta, verum
& ad

& ad ea, quæ sub viri potestate existens, emiserit, & ab eorum executione a viri potestate impedita fuerit, quatenus jam revixerint, jure divino ligata dignoscitur.

Dubii voti
quoad exist-
tentiam ob-
ligatio dis-
cutitur ac
resolvitur.

XXIV. Et quia ad voti ligamen personæ capacitas non sufficit, sed ejusdem voti conditio relate ad voventis mentem considerari debet; quæ fortasse dubia quoad voti existentiam, vel extensionem esse poterit; idcirco multa, nec parum implicata quoad voventium obligationem discutienda remanent. Enim vero quoad voti dubium relate ad ejusdem voti existentiam, sic ratiocinari placet: si dubium sit, an revera emissum fuerit votum, vel non, voto ligari non videtur ille, de quo an voverit, dubitatur, si scilicet dubium negativum sit: quod si dubium sit positivum, voti ligamine teneri dicendus erit; & multo magis voto tenebitur, si positive de voti existentia dubitans, non revera dubius, pro utraque scilicet parte æqualia dignoscens motiva, sed potius in voti favorem suspicaretur; secus vero videtur, si e contra, suspicio pro voto non existente dignoscatur; idemque dicendum, si iaceret de voto, incertus etiam esset, an tempore apprehensi voti sufficientem ætatem, vel rationem habuerit dignoscendi id, ad quod faciendum se obligaret; tunc enim sub negativo dubio de voti existentia, ac de ratione, voto non tenebitur. Sub positivo autem dubio de emissio voto, semper voto ligabitur, etiamsi dubium sit, an tempore emissi voti rationem habuerit, vel etiamsi suspicio sit quoad supponendam sufficientem rationem, vel quoad eam tempore emissi voti non supponendam. Cum enim habito voti dubio positivo, tutior pars sit eligenda, idcirco sive ad supponendam rationem, sive ad illam in vovente non sufficientem ponendam suspi-

Spicio locum habere non poterit; cum præfer-
tim, voti requisita, nisi contrarium constet, sub
positivo voti dubio extitisse supponi potius de-
beant. Secus vero videtur si, siue negative, siue
positive incertus de voto, certus sit sufficientem
rationem seu discretionem tunc non habuisse di-
gnoscenti id, ad quod faciendum sese obligas-
set; tunc enim si votum illud in statu sufficien-
tis rationis non ratificasse dignoscitur, cum ab
initio, etiamsi illud emisit, ex defectu tamen
sufficientis rationis, ac requisitæ discretionis nul-
lum extiterit, progressu temporis, nisi de novo
consensu constiterit, validum non efficitur. Sicut
igitur si dubium sit, an revera abstinentiæ, siue
jejunii votum emissum fuerit, vel non, abstinen-
tiæ, vel jejunii voto in sensu exposito ligabitur
ille, qui, an voverit, positive dubitat; ita etiam
& voto ligabitur ille, qui de abstinentiæ, jeju-
niive voto positive incertus, incertus etiam
esset, an tempore apprehensi voti sufficientem
ætatem, vel rationem, seu discretionem habue-
rit hujusmodi obligationem dignoscendi; secus
vero si incertus de abstinentiæ, jejuniive vo-
to, certus tamen sit sufficientem rationem, seu
discretionem ad hujusmodi obligationem digno-
scendam non habuisse; tunc enim ad hujusmo-
di voti observantiam non ligabitur: contra ve-
ro si certum sit votum, dubium autem, an
adfuerit deliberatio, vel propositum, aut pro-
missio; tunc enim etsi tempore emissi voti incertus
sit sufficientem rationem habuisse, dignoscendi
id, ad quod faciendum sese obligasset, quate-
nus tamen deliberatio, propositum, ac promissio
ex voti certitudine adfuisse præsumuntur, ad vo-
tam abstinentiam, vel jejunium, aut aliud quod-
cumque voverit, teneri dicendus est; Et a fortio-
ri, voto teneri dicendus erit, si certus de voto,
in-

incertus vero, siue positive, siue negative dubius esset de deliberatione, proposito, vel promissione, tempore tamen emissi voti sufficientem ætatem, ac rationem, seu discretionem dignoscendi id, ad quod faciendam sese obligasset, certo habuisse meminerit.

Voti obligatio sub ratione dubiæ materiæ proponitur, discutitur, ac resolvitur.

XXV. Quod si certus de emissio voto, certus item, siue incertus, an tempore facti voti sufficientem habuerit ætatem, vel rationem dignoscendi id, ad quod faciendum sese obligasset, dubitaret autem, an materia facti voti mala, vel maioris boni impeditiva existeret, & tunc juxta Angelicum 22. q. 38. art. 2. ad 3. *quia in his, quæ ad seipsum pertinent, de facili fallitur homo in iudicando, talia vota congruentius secundum arbitrium superioris sunt vel servanda, vel prætermittenda; ita tamen quod, si ex observatione talis voti magnum & manifestum gravamen sentiret, & non esset facultas ad superiorem recurrendi, non deberet homo tale votum servare.* Unde si certus de vota abstinentia, vel jejuniis, vel aliquo alio, certus item, siue incertus, an tempore facti voti sufficientem habuerit ætatem, vel rationem dignoscendi id, ad quod faciendum sese obligasset; vota autem abstinentia, vel jejunium, vel aliud dubium sit, an per accidens materia mala evaserit, vel maioris boni impeditiva; tunc juxta præmissam Angelici doctrinam, ne scilicet ad malum faciendum exponatur, superioris consilium sequi debet: neque de hoc servando voto scrupulis angi fas erit: cum enim præceptum vitandi mali, vel divinæ voluntati non repugnandi cuicunque ejusdem, vel inferioris juris positivo præcepto præferri debeat; voti autem servandi ex divino jure præceptum positivum sit; malum autem non faciendi, vel majus bonum non impediendi ad negativum ejus-

*E*iusdem divini juris præceptum pertineat; inde est, 93
quod, perseverante dubio, an scilicet vota absti-
nencia, jejunium, vel aliud materia mala per acci-
dens evaserit, vel majoris boni impeditiva, nedum
non peccat, qui sic voverit, votam abstinentiam,
jejunium, vel aliud non servans superioris iudicio
acquiescens, verum &, licet superioris, vel sal-
tem doctioris iudicium inquirere teneatur, ejus
tamen quocunque modo nondum obtenta senten-
tia, nondumque proinde de votæ materiæ bonita-
te, vel malitia soluto dubio, ne ad malum facien-
dum exponatur, ad votam abstinentiam, jejunium,
aliudve servandum interim non tenebitur, quin
immo ad illud non servandum obligabitur.

XXVI. Voto autem dubio quoad existentiam
secundum se, vel quoad materiam explicato, ad
votum dubium quoad extensionem explicandum
procedimus. Si igitur non de voti existentia,
neque de ejusdem conditionibus, ad valorem
spectantibus, sed de voti extensione dubium sit,
tunc voventis mens præ ceteris attendenda est,
quæ qualis fuerit, ex variis circumstantiis venan-
da erit. Et certe quoad hoc Fagnanus de obser-
vatione jejunior. cap. *Explicavi* num. 16. sic ra-
tiocinatur: *Si de intentione voventis nec expres-
se, nec tacite ejus extensio appareret, tunc re-
currendum esset ad causam, qua motus fuit ad
vovendum: nam si vovisset abstinentiam a carni-
bus in die veneris, quia pluries comederat, &
voluit præcepto Ecclesiæ addere etiam obligatio-
nem voti, ut hoc vinculo se a peccato cohiberet;
hoc casu non videtur se voluisse adstringere ad
abstinentiam in die Nativitatis; quia illa die nul-
lum est peccatum vesci carnibus in sexta feria;
sicque proinde pro feria illa sexta, in qua Christi
domini Nativitas incideret, voti motiva cessan-
te ratione, quatenus excepisse, ac præter illius*
Voti dubii
quoad ex-
tensionem
assignatis
interpre-
tandi regu-
lis, ejusdem
causas ad
ejus exten-
sionem in-
dagandam
perpendere,
maxime va-
lere demon-
stramus.
fe-

feriæ sextæ intentionem vovisse præsumitur, car-
nium abstinentionem ex voto servare non tenebitur.
Et pergit ibidem Fagnanus n. 17. Idemque arbi-
tror dicendum in eo, qui vovit abstinere a car-
nibus in sextis feriis in memoriam dominicæ passio-
nis. Verisimiliter enim non videtur se voluisse ad-
stringere ad abstinentionem in die Nativitatis, sed
potius se conformare cum consuetudine Ecclesiæ
universalis, quæ, licet indefinenter recolat memo-
riam passionis domini, tamen in festo Nativitatis
indulget fidelibus esum carniū ob tantæ festivi-
tatis venerationem; ob venerandam scilicet festi-
væ Nativitatis excellentiam.

XXVII. Quod si, subdit idem Fagnanus ibidem
num. 24. neque ex causa impulsiva, neque ex
aliis circumstantiis, & conjecturis discerni possit,
an vovens non vesci carnibus in sexta feria, in-
tenderit se adstringere ad abstinentionem in die Na-
tivitatis, nec ne, sed res prorsus dubia sit: tunc
existimo veriore esse opinionem Joannis Andree,
ut scilicet textus noster procedat in eo tantum,
qui generaliter vovit nunquam carnes comedere,
non autem in eo, qui vovit eas non comedere in sex-
tis feriis. Ex quibus Fagnani principiis, minime
contemnendis, infero, quod, qui voverit absti-
nentionem in sextis feriis, & vovens mens non
constet, ac similiter voti causa impulsiva quoad
extensionem ignoretur; & tunc, si dubium
sit, an votum istud etiam pro illa sexta feria
extendatur, in qua Christi Nativitas incideret,
quatenus excepiſſe præsumitur, pro illa die absti-
nentionem (vide infrā. 39.) ex voto servare non
tenebitur; contra vero: quia, qui generaliter
vovit nunquam vesci carnibus, vel jejunare &c.
nullum diem excepiſſe præsumitur, nullumque
proinde prudens dubium esset, an diem Nativi-
tatis exceperit; sicut etiam qui carniū absti-
nen-

95

Abſtinentiam voverit pro die, in quo Eccleſia carnum
Comeſtionem permittit; inde incidente Chriſti Na-
tivityte, in utroque hoc poſteriori caſu ad abſtinen-
tiam, ſive jejunium ex voto ſervandum teneri
dicendus erit. Propter rationis proinde diverſi-
tatem, per eundem Fagnanum primum inter,
ac ultimos duos caſus evidentem; ſcilicet reſpe-
ctu illius, qui pro ſexta feria per ſingulas anni he-
bdomadas, ac reſpectu illius, qui generaliter,
vel pro die, in quo Eccleſia carnum comeſtionem
non prohibet, abſtinentiam voverit, vel jejunium;
in his ultimis ad abſtinentiam teneri; ſecus vero
in primo caſu, in quo ſcilicet pro ſexta feria
abſtinere voverit, pro illa die, in qua Chriſti
Nativitas inciderit, & voti extenſio dubia ſit,
in quantum voventis mens quoad extenſionem
ignoretur, declaramus. His autem non obſtan-
tibus eadem principia reſpectu illius, qui pro
diebus, in quibus carnum eſus non prohibe-
tur, ac reſpectu illius, qui in ſextis feriis, ſeu
pro die, in quo carnum eſus prohibetur, car-
num abſtinentiam voverit, vel jejunium, pau-
lo fuſius diſcutere placet: qua ſuper re ratio-
cinationem efformans Fagnanus, ſubjungit: *Nam
qui vovit generaliter nunquam veſci carnibus, uti-
que voluit privare ſe libertate illas comedendi etiam
in diebus alias permiſſis. Unde, cum ex vi ſue
obligationis teneatur ab illis abſtinere etiam in
dominica Reſurrectionis, aliisque diebus, in quibus
cæteroquin carnum eſus permittitur, non eſt ratio,
cur ſimiliter non teneatur in die Nativitatis; æqua-
liter enim permittit Eccleſia eſum carnum in Pa-
ſchate, atque in Nativitate. Et quidem ſapienter:
ſi enim pro diebus illis abſtinentiam voverit, in
quibus eſus carnum ab Eccleſia non prohibe-
tur, ut eſſet feria 2. vel 5. & tunc quia ſic vovens,
pro diebus, in quibus abſtinentia non præcipitur,*
ſe

se obligasse præsumitur, in dubio, an diem Nativitatis feria 2. vel 5. incidentem, exceperit, ad abstinentiam omnino tenebitur: Unde, subdit idem Fagnanus, *doctores dicunt eum qui vovit abstinere a carnibus in omnibus quintis feriis, teneri utique abstinere etiamsi in die Jovis occurrat festum Nativitatis*: Eo scilicet, quod vovens in quinta feria, ab esu carnum abstinere, in qua ab Ecclesia non præcipitur abstinentia, nec jejunium, quatenus presumitur etiam pro diebus omnibus ab Ecclesia permissis, quæ feriæ quintæ sunt, abstinere voluisse; inde etiam in quinta feria, incidente Christi Nativitate, ad carnum abstinentiam, vel jejunium juxta voventis mentem obligabitur: idemque dicendum, si quis abstinere voverit in sabbatis, ubi consuetudo sit carnes comedendi, si causa voti impulsiva ignoretur, voventisque mens non constaret: ex iisdem enim Fagnani principiis clarissime eruitur, etiam pro die Nativitatis in sabbato incidente, ad abstinentiam, sive jejunium ex voto servandum teneri; cum enim hujusmodi abstinentiam voverit pro die, in quo carnum comestio in illo loco permittitur, ad earundem abstinentiam etiam pro die Nativitatis, in sabbato incidente, quo carnum comestio per annum ex provinciali consuetudine permittitur, se obligasse præsumitur. At vero, inquit Fagnanus supra cit. cap. *Explicari de observatione jejun. n. 25. Qui vovit specialiter abstinere a carnibus in die veneris, vovit abstinentiam in illis diebus, in quibus ex prohibitione Ecclesiæ interdictus est esus carnum; ergo non censetur vovisse abstinentiam in die Nativitatis, quia in illa die, etiamsi sit feria sexta, esus carnum non est ab Ecclesia interdictus*. Et quidem recte: non enim est facienda extensio a sextis feriis, in quibus carnum esus prohibetur, ad sextam

il.

nam feriam, quæ dies Nativitatis sit, & in qua
 carnum esus ab Ecclesia permittitur. Idemque
 de die sabbati, in qua carnum esus ab Ecclesia
 prohibetur, ac de die veneris dicendum erit,
 si scilicet, prout sapientibus sermo innotescit,
 consuetudo loci voventis sit in sabbatis abstinere.
 Quin immo si obligans consuetudo alicubi inva-
 lesceret feria 2. vel. 3. aut 4. vel 5. a carnibus
 abstinere; qui votum emitteret abstinendi pro sin-
 gulis disjunctive prædictis feriis, nisi alia voven-
 tis mens, vel impulsiva voti causa dignoscatur,
 in die Nativitatis, in qua cæteroquin esus carnum
 permittitur, in aliqua ex illis feriis incidente,
 ad abstinentiam ex voto servandam non tenebi-
 tur. Unde eodem num. 5. subdit Fagnanus: *Et
 in dubio credendum est, futurum fuisse ut vovens
 excepisset diem Nativitatis, si memoria occurrisset,
 ut sic cum Ecclesiæ usu se conformaret, & non
 esset singularis in sua familia.*

XXVIII. Quia item lacticiniorum comestio die
 veneris non prohibetur; inde propter rationis
 paritatem ex iisdem Fagnani principiis infertur,
 quod si quis lacticiniorum abstinentiam pro singu-
 lis sextis feriis voverit, voti motiva ignorata cau-
 sa, menteque voventis non bene intellecta, proin-
 deque dubium oriatur, an ad illam sextam fe-
 riam, in qua Nativitas domini inciderit, abstinen-
 tiæ votum extendatur, utique extendi dicendum
 erit; ac pro illa etiam sexta feria, in qua Nati-
 vitatis dies inciderit, votam lacticiniorum absti-
 nentiam servare tenebitur. Abstinentia enim la-
 cticiniorum pro die, in qua non erat imposita,
 facta intelligitur.

XXIX. Ex hoc autem non parva quæstio exagi-
 tari poterit, an scilicet lacticiniorum abstinen-
 tiam vovens, possit carnes comedere, votum non
 frangens? Et certe non contemnendus auctor Joan-

Voti exten-
 sio quoad
 lacticinio-
 rum absti-
 nentiam
 sub iisdem
 principiis
 resolvitur.

An votum
 de lactici-
 niorum
 abstinentia,
 ad carnum

G

nes

abstinen-
tiam specta-
ta voti na-
tura, exten-
di intelliga-
tur, peculia-
ri ratiocina-
tione ex
intimis phi-
losophiæ,
ac Theolo-
giæ princi-
piis discu-
tiendum as-
sumitur.

nes Azorius, principio illi innixus, votum scilicet ultra voventis mentem non obligare cap. 10. sic habet: *Quid judicandum de eo, qui nihil cogitavit, cum vovit, aut non meminit, qui cogitaverit?* respondet; tuto posse nos benigne votum interpretari, & ei dicere non esse obligatum voto de non edendis carnibus, sed solum de abstinendo ab ovis: nam si tale quid memoriæ occurrisset, sic solum vovisset. Videtur tamen auctor ipse non plene principiorum discrimen inter se contulisse. Duo enim principia quoad voti obligationem attendi debent; mens nempe voventis, & voti natura; si enim voventis mens voti naturam destrueret, mens voventis ad voti valorem non sufficeret; quis enim diceret abstinere voventem a parvis furtis, majora furatum, votum servasse? quis diceret abstinere voventem a vini scypho, vini craterem sumentem, votum servare? quis diceret a parva mellis quantitate abstinere voventem, magnam sumentem, votum non frangere? Voventis igitur mens attendenda quidem est; talis autem esse non debet, ut voti rationem destrueret. Voti autem rationem destrueret, qui materiam, sub eadem ratione magis oppositam, facto voto non repugnare existimaret. Et certe in casu nostro, quia carnis comestio supra modum continet lacticianiorum ejusdem naturæ substantiam; & per carnis comestionem majorem ejusdem naturæ substantiam, quam per lacticianiorum comestionem perciperet comedens; inde fit, quod per carnis comestionem nec votam lacticianiorum abstinentiam servaret. Negatorium igitur tale votum videtur. Item: Cum votum sit de meliori bono; & carnis comestio magis a virtute sub eadem ratione recedit, quam lacticianiorum; inde est, quod sub eadem ratione melius bonum non esset a lacticianiis abstinere, carnibus autem vesci. Sicuti melius bonum non

99
Non esset a parvis furtis ex voto abstinere, & non
a majoribus; vel a vini scypho abstinere & non a
cratere; vel a parva mellis quantitate, & non a
majori.

XXX. Non præcise autem ex voti natura ejus-
dem voti valorem negamus, votique defectum
arguimus: non præcise scilicet ex eo, quod vir-
tuosius sit abstinere a carne, quam a lacticiiniis,
ideo carniū abstinentiam vovens, lacticinia co-
medens, ad votam carniū abstinentiam tenere-
tur; lacticiniorum vero abstinentiam vovens, eo
quod lacticiniorum votum per carniū comestio-
nem solvitur, carnes, quarum abstinentiam non
vovisset, comedens, ad votam lacticiniorum absti-
nentiam non teneretur: non inquam sic præcise,
verum & directe ex ciborum natura arguentes,
dicimus: Ex eo scilicet quod lacticinia, & car-
nes, nec non parva, vel magna vini, aut mellis
quantitas ad ejusdem naturæ substantiam respecti-
ve pertineant; inde est, quod per carnis comestio-
nem, per vini crateris potionem, per majoris
mellis quantitatis sumptionem, nec lacticiniorum,
nec vini scyphi, nec parvæ mellis quantitatis abs-
tinentia respective servaretur: Unde nec lactici-
niorum, nec scyphi vini, nec parvæ mellis quan-
titudinis abstinentiæ votum respective servaretur:
idem dicendum, a parvis furtis abstinere voven-
tem, majora furatum, votum non servaturum.
Licet enim aliquid minus perfectum possit sub
voto cadere, ut esset vovere opera temperantiæ,
secus vero charitatis, cum cæteroquin majoris
excellentiæ, ac bonitatis existant, ac deo gratiora
sint charitatis opera, quam temperantiæ; nullo
tamen modo validum reputari poterit votum, si
per opera non vota votæ materiæ ratio destrue-
retur. Votæ autem materiæ ratio, voti nempe
natura a lacticiiniis abstinendi per carniū come-
stio-

Proposita
doctrina
explicatur.

stionem destrueretur, sicuti per vini crateris portionem, per magnæ mellis quantitatis comestionem, perque majora furta, votæ materiæ ratio, voti nempe natura de lacticiniorum, vini scyphi, parvæ mellis quantitatis, vel parvorum furtorum abstinentia respective destrueretur. Nullo igitur modo de lacticiniorum, vini scyphi, parvæ mellis quantitatis, vel parvorum furtorum abstinentia validum esset votum, nisi carnum similiter, vini crateris, magnæ mellis quantitatis, vel magnorum furtorum in voto respective inclusa intelligatur abstinentia.

Proposita
doctrina ul-
terius dilu-
cidatur, ac
resolvitur.

XXXI. Per hoc autem non intendimus lacticiniorum abstinentiam voventem, & carnem, cujus abstinentiam non voverat, comedentem, a servando de eorumdem lacticiniorum abstinentia voto eximere: dicimus ergo, sic voventem, etsi de carnibus non cogitaverit, cum voverit; quantum tamen ad ipsiusmet voti de lacticiniorum abstinentia naturam pertinet, etiam a carnibus abstinere debere: Sicuti qui abstinentiam ab epotando vini scypho voverit, etiam ab epotando vini cratere abstinere deberet: quique a parvis furtis abstinere voverit, etiam a magnis perpetrandis ligatus existet; quique similiter a parva mellis quantitate ex voto abstinet, etiam ad abstinendum a magna ejusdem naturæ mellis quantitate sub eadem voti ratione ligatus erit. Cum enim, ut supra diximus, voventis mens voti naturam mutare non possit; inde est, quod licet lacticiniorum, vini scyphi, parvorum furtorum, parvæ mellis quantitatis abstinentiam vovens, ab esu carnum, a vini cratere, a magnis furtis, a magna mellis quantitate abstinere respective non voverit, neque hujusmodi abstinentiam intenderit, immo & eorum actum servatu possibilem cum voto crediderit, id certe ex errore

ore processisse omnino tenendum est. Nec pro-
 inde tamen, spectata voti natura, lacticinio-
 rumque substantia, per carnum comestionem,
 servata licet lacticiniorum abstinentia, validum,
 servatumque reputari poterit votum a lactici-
 niis abstinenti. Contra vero: Si quis carnum,
 magnorum furtorum, magnæ mellis quantita-
 tis, vinive crateris abstinentiam voveret, ad
 lacticiniorum, parvorum furtorum, parvæ mel-
 lis quantitatis, aut vini scyphi abstinentiam ser-
 vandam ex vi voti ligatus non existeret; nisi
 forte aliter fuerit mens voventis. Cujus dispari-
 tatis ratio est, quia, cum minor substantia mayo-
 rem non contineat, inde est, quod lacticiniorum,
 parvæ mellis, vinive quantitatis, vel parvorum
 furtorum comestio, epotatio, ac patratio respec-
 tive votam de majori materiam non destrueret;
 at quia major materia minorem ejusdem substan-
 tiæ materiam continet; inde est, quod mino-
 ra vovens ad majorem ejusdem rationis mate-
 riam ex voto servandam in sensu exposito obli-
 garetur; si scilicet, ea non servata majori ma-
 teria, nec minor voti materia servata intelliga-
 tur, immo potius votæ minoris materiæ ratio
 destrueretur; ut in casu posito destruitur ratio
 voti abstinenti a lacticiniis, si horum licet ser-
 vata abstinentia, carnum abstinentia non serva-
 retur. Votum igitur abstinenti a lacticiniis etiam
 ad carnum abstinentiam ex intrinseca sui natura
 extenderetur; votum autem abstinenti a carni-
 bus, spectata sui natura, ad lacticiniorum abstinen-
 tiam non extenderetur.

XXXII. Discussa autem quoad prædictum, ac An, &
 similes casus voti natura, discutiendum ulterius quando vo-
 remanet; an inconcussa remanente exposita do- ti lacticinio-
 strina, locum habere possit quoad prædictum, rum exten-
 vel similes casus mens voventis? ut scilicet a sio, vel re-
 la- strictio ex
 voventis

mente pro-
cedere pos-
sit, discu-
tiendum su-
scipitur.

lacticiniorum comestione ex voto abstinere de-
beat, secus vero a carnibus? Ad cuius solu-
tionem impulsiva voventis causa attendenda est:
si enim causa voti impulsiva non fuerit a la-
cticiniorum substantia abstinere, quatenus lacti-
ciniorum substantia est, sed potius quid extrin-
secum, ad specialem scilicet lacticiniorum con-
cupiscentiam reprimendam, vel in peccati vin-
dictam, quia nimirum lacticiniorum furta com-
miserat, vel aliquid aliud, lacticiniorum substan-
tiæ extrinsecum; & tunc quia specialem erga lacti-
cinia concupiscentiam reprimere, nec non & cul-
pæ ratio per lacticiniorum furta commissæ, a la-
cticiniorum comestione, quatenus lacticiniorum
substantia est, quid extrinsecum reputatur, & est;
inde fit quod abstinentiæ a lacticiniis votum, secus
vero a carnibus, cum carniū comestione sub-
sistit. Quis enim non videt, in his, ac similibus
votam lacticiniorum abstinentiam eorum substan-
tiam non respicere? Unde si causa voti impulsiva
quid omnino diversum a lacticiniorum substantia
extiterit; ut esset, si quis, occasione capta, ova,
aliaque lacticinia furari assuetus fuisset, & in hujus-
modi peccati vindictam abstinentiam vovisset,
tunc etiam per carnis comestionem votum a la-
cticiniis abstinendi subsisteret: & quatenus ratio
substantiæ carnis in causa impulsiva voti lacti-
ciniorum non includeretur; inde neque carnem
comedens peccaret. Cum enim, nisi mens vo-
ventis cum voti natura sub eadem impulsiva causæ
ratione pugnet, votum obliget juxta voventis
mentem; voventis autem mens non sit a lacti-
ciniis abstinere, qua lacticiniorum substantia est,
sub qua ratione etiam, & quidem a fortiori,
carniū abstinentiam intelligere voluisse deberet,
ut in superioribus discussum est, sed ad lactici-
niorum abstinentiam vovendam alia, ac longe di-
ver-

*D*iversa a lacticiniorum substantia impulsiva ratio
 voventem movit; inde fit quod mens voventis
 in sensu exposito lacticiniorum abstinentiam, car-
 nium quoque abstinentiam vovisse intelligi non
 debet. Lacticiniorum igitur abstinentiam in sensu
 exposito vovens, eo quod carniū comestio cum
 huiusmodi voti natura non pugnet, a lacticiniis
 quidem ex voto abstinere tenebitur, secus vero
 a carnibus; nisi forte etiam a carnibus abstinere
 intellexerit vovens.

XXXIII. Ex eodem similiter principio nuper
 posito, si scilicet causa impulsiva voti abstinendi
 a lacticiniis sit longe diversa a lacticiniorum sub-
 stantia, a lacticiniis abstinendi votum per carnis
 comestionem subsisteret; neque ex vi voti ad car-
 nium abstinentiam contringeretur, plures alii dis-
 solvi possent casus; ut esset: Si causa voti im-
 pulsiva a lacticiniis abstinendi non quidem spe-
 cialis lacticiniorum concupiscentia extiterit, sed
 quatenus e. g. in quadragesima, vel aliis jejunio-
 rum diebus ea contra præceptum comederit, &c.
 tunc enim si a lacticiniis abstinendi votum emise-
 rit, non quatenus lacticiniorum substantia sit,
 sed in peccati vindictam eorum abstinentiam vo-
 verit, secus vero carniū; quatenus causa voti
 motiva, atque impulsiva a lacticiniorum substantia
 diversa, atque extrinseca cum carniū comestione
 non pugnet, a lacticiniis abstinendi votum etiam
 per carniū comestionem subsisteret. Ad lactici-
 niorum proinde abstinentiam ex vi voti servandam
 tenebitur, secus vero ad carniū. Nec absimiliter:
 Si causa impulsiva voti, abstinendi nempe a parvis
 furtis; a minori mellis quantitate sumenda; ab
 epotando vini scypho &c. non fuerit a re aliena,
 invito domino, surripienda; a gustu mellis, vel
 vini secundum se abstinere, sed aliud a rei votæ
 substantia secundum se diversum, ut esset specialis
 obe-

Proposita
 doctrina ul-
 terius de-
 claratur.

obedientiæ ratio, vel specialis erga parva concupiscentiæ vindicta, quam in magnis non haberet, vel aliud quodlibet a rei votæ substantia secundum se diversum; tunc rei minoris abstinentiæ votum ad majoris abstinentiam ex vi voti, ac secundum se non extenderetur: semper tamen excepto, nisi alia esset voventis mens. Unde si quis specialem erga parva concupiscentiam sentiens, ad eam reprimendam, eorum abstinentiam voveret, non quidem sub ea ratione, sub qua etiam continentur magna, sed sub alia diversa motus ratione, quæ parva quidem afficeret, secus vero magna, a parvis abstinerendi teneret votum, quin ad majorum abstinentiam extenderetur, nisi ex voventis mente ad majora quoque ejusdem rationis extendi presumeretur.

Disparitatis ratio quoad voti lacticiniorum extensionem, sub duplici expositione superius consideratam designatur, ac demonstratur.

XXXIV. Quare autem in primo casu n. 29. 30. & 31. posito, nugatorium esset votum, secus vero in secundo casu n. 32. & 33. explicato, facilis est disparitas. Licet enim voventis mens in contrahenda voti obligatione maxime attendenda sit, non tamen valere tanti debet, ut per oppositam voluntatem votum destruat, nugatorium faciens; votum autem destrueret, ac nugatorium faceret, si majora licere sibi putans, a minoribus ejusdem generis, ac substantiæ, ac sub eadem impulsiva causa abstinere voveret; ut esset, si quis lacticiniorum abstinentiam ad subtrahendam corpori substantiam voveret, carniū abstinentiam vovere non intendens. Cum enim per carniū esum, majorem quam per lacticiniorum esum corpori ejusdem rationis substantiam ministraret, carniū abstinentiam vovere non intendens, lacticiniorum vero abstinentiam vovens, nugatorium redderet votum. Unde qui lacticiniorum abstinentiam in sensu exposito voveret, a carniū etiam comestione abstinere ex voto tenebitur.

Hoc

105

Hoc posito principio sequitur; quod si quis in
sensu, primo loco exposito, vovens, carniū
abstinentiam vovere non intenderit, tunc lacti-
cinia comedens, & non carnes, votum frangeret;
comedens vero carnes, cum hæ lacticiniorum
substantiam sub eadem ratione eminenter con-
tineant, a lacticiniis abstinenti votum in eadem
carniū comestione servare non tenebitur. Quod
dictum sit ex suppositione, quod validum sit hujus-
modi votum abstinenti scilicet a lacticiniis sub
ea ratione sub qua ratio voti abstinentiæ lacticinio-
rum sub eadem omnino ratione in carniū ab-
stinentia contineatur: Ex suppositione namque va-
lidi voti, etsi lacticinia comedens, peccaret, car-
nes tamen, quarum abstinentiam non intenderet,
comedens, non peccaret. Et quia carnes eminenter
sub eadem ratione ac lacticinia substantiam con-
tinent; inde carnes licite comedens, licite quoque
lacticinia comederet; & a fortiori, si votum absti-
nendi a lacticiniis, secus vero a carnibus sub eadem
impulsiva causa, ut in primo casu n. 29. 30. &
31. exposuimus, emissum, reputaretur invalidum.
Contra vero in secundo casu n. 32. & 33. exposito.
Cum enim causa impulsiva a lacticiniis abstinen-
di, ab eorum substantia distincta, ac diversa sit;
si scilicet causa impulsiva directe non sit ab eorum
substantia abstinere, sed quid eis extrinsecum, spe-
cialis nempe erga lacticinia concupiscentiæ re-
pressio, vel si furata lacticinia comedisset, &
in peccati vindictam eorum abstinentiam vovisset,
vel aliud a lacticiniorum substantia diversum,
& tunc ad lacticiniorum abstinentiam fervendam
jure divino tenebitur, siue cæteroquin carnem
comederet, siue non. Si enim carnes non co-
medens, votum in primo casu subsisteret, in quo
cæteroquin voti causa impulsiva a lacticiniorum
substantia diversa non ponitur, ut diximus, ac
pro-

proinde carnes non comedens, a lacticiiniis abstinere tenebitur, a fortiori in secundo casu, in quo causa impulsiva abstinendi a lacticiiniis, quid diversum a lacticiiniorum substantia existit, ab eisdem abstinere ex divino jure teneri dicendus est, etiam si carnes comederet, vel non comederet; Cum enim in prædicto secundo casu causa impulsiva a lacticiiniorum, immo a carniū substantia diversa sit, per carniū comestionem, subsistente a lacticiiniorum voto, etiam carnes comedens, ad votam lacticiiniorum abstinentiam obligabitur. Siquis igitur ad subtrahendam corpori substantiam, lacticiiniorum, non vero carniū voveret abstinentiam, carnes non comedens, ad lacticiiniorum abstinentiam ex voto servandam tenebitur; carnes vero comedens ad votam lacticiiniorum abstinentiam in eadem comestione non ligabitur. Unde, si licite carnes comederet, a voto servandæ lacticiiniorum abstinentiæ exemptus existeret; votum vero per lacticiiniorum comestionem frangens, carnes etiam in eadem lacticiiniorum comestione comedens, per transgressionis excessum contra votam lacticiiniorum abstinentiam, culpam augeret: Et quocumque modo illicite carnes comederet, siue cæteroquin lacticina comederet, siue non comederet, siue in eadem, siue in diversa comestione contra votum a lacticiiniis abstinendi ageret. Siquis autem non lacticiiniorum substantiam, sed quid extrinsecum, ac diversum sibi proposuerit, eorum abstinentiam vovens, tunc siue carnes comedens, siue non, etiam sub eadem vel licita carniū comestione, ad lacticiiniorum abstinentiam, ex voto servandam ligabitur.

Voti lactici-
niorum
quoad ex-
tensio-
nem assi-

XXXV. Ut autem inde redeat, unde discessit oratio, assignatam solutionem quoad lacticiiniorum votum cum Fagnani principiis conferentes, votæ lacticiiniorum abstinentiæ solutionem ejusdem Fagnana-

Fagnani principiis, supra n. 26. & 27. a nobis *gnata solu-*
admissis, sic applicabimus: vovens lacticiniorum, *tio cum Fa-*
 non vero carnum abstinentiam ex motivo substan- *gnani prin-*
 tiæ lacticiniorum intrinseco, comedens carnes *cipiis con-*
 in die Nativitatis domini ad votam lacticiniorum *fertur, &*
 abstinentiam in eadem carnum comestione non *roboratur*
 tenebitur, si scilicet ex voventis simplicitate per
 lacticiniorum votum, ex motivo ipsis intrinseco
 emissum, carnum abstinentiam vovere non in-
 tenderit: Si autem carnes non comederet, &
 votum a lacticiniis abstinendi ex motivo ipsis
 intrinseco sit per singulos dies, vel per illos, in
 quibus Ecclesia lacticiniorum comestionem non
 prohibet, tunc juxta *Fagnani* principia, a nobis
 admissa, quia in die Nativitatis lacticiniorum co-
 mestio permittitur, etiam pro die Nativitatis voto
 a lacticiniis abstinendi, carnes non comedens, li-
 gatus existet.

XXXVI. Quod si quis hujus ratiocinii vim non *Prædicta*
 recte perciperet, hæc erit hujus casus ulterior *doctrina*
 expositio: Juxta *Fagnanum* supra n. 26. & 27. *declaratur.*
 vovens ciborum abstinentiam pro die ab Ecclesia
 permissorum, nec in die Nativitatis voto solve-
 tur; ad illud proinde servandum teneretur. Item:
 vovens lacticiniorum, non vero carnum abstin-
 entiam ex motivo substantiæ lacticiniorum intrinse-
 co, ad substantiam scilicet corpori subtraendam,
 juxta nostra principia supra n. 29. 30. & 31.
 exposita, quatenus nempe carnes lacticiniorum
 ejusdem naturæ substantiam eminenter continent,
 carnes comedens, lacticiniorum abstinentiæ vo-
 tum pro illa vice non subsisteret, ac proin-
 de eas saltem licite comedens, a vota lacticinio-
 rum abstinentia eximeretur; carnes vero non co-
 medens, omnino ad lacticiniorum abstinentiam
 ex voto servandam in sensu exposito teneretur.
 Si ergo votum a lacticiniis abstinendi in casu po-
 sito,

sito, juxta Fagnani principia, a nobis admissa etiam ad diem Nativitatis extenderetur; inde fieret, quod etiam in die Nativitatis carnes non comedens, ad servandam lacticiniorum abstinentiam ex voto, teneretur.

Prædictæ
doctrinæ
ratio assi-
gnatur, &
concludi-
tur.

XXXVII. Ratio autem quare carnes comedens in die Nativitatis, a lacticiniorum voto pro illa vice, seu in eadem carnum comestione in sensu exposito eximeretur, si scilicet impulsiva voti causa a lacticiniis abstinendi ipsis intrinseca sit, est: quia ex una parte carnum abstinencia vota non supponitur, ut procedit, siue cæteroquin ex voventis simplicitate, siue ex alia quacunque ratione a carnum comestione abstinentiam non intenderit vovens: ex alia vero parte; si voti causa motiva a lacticiniis abstinendi sit ipsis lacticiniis intrinseca, corpori scilicet substantiam subtrahere; inde fit, quod quatenus lacticiniorum substantia ejusdem naturæ, etsi inferioris gradus sit, quam carnum, sic lacticiniorum abstinentiam vovens, per licitam carnum comestionem a vota lacticiniorum abstinencia eximeretur. Quia igitur in die Nativitatis possunt carnes comedi; inde eas licite comedens, quarum abstinentiam ex simplicitate, vel ignorantia in lacticiniorum voto non incluserit, a vota lacticiniorum abstinencia sub eadem carnum comestione eximeretur: contra vero si quis ob motivum lacticiniis extrinsecum, lacticiniorum, non vero carnum abstinentiam vovisset. Tunc enim si votum sit pro diebus, in quibus lacticiniorum comestio permittitur, & dignosci non possit, an diem Nativitatis exceperit, etiam in die Nativitatis juxta Fagnani principia voto abstinendi a lacticiniis tenebitur. Et sicuti, si causa impulsiva voti a lacticiniis abstinendi sit quid diversum ab eorum substantia, etiam carnes comedens,

voto

voto a lacticiniis abstinendi tenebitur, inde fit, quod, etsi voto abstinendi a lacticiniis in sensu exposito ligatus, in die Nativitatis carnes in sensu exposito licite comederet, etiam ad votam lacticiniorum abstinentiam ligatus existeret: ita ex iisdem Fagnani principiis oritur, quod si quis ob motivum substantiæ lacticiniorum extrinsecum ab eis abstinendi votum emitteret, & votum sit pro selectis feriis, in quibus lacticiniorum comestio ex peculiari consuetudine non permittitur; & non constaret, an diem Nativitatis, sic vovens, *incluserit*; Et tunc, quia juxta ejusdem Fagnani principia, a nobis admissa, diem Nativitatis domini, in una ex selectis illis feriis incidentem excepisse præsumitur, in die Nativitatis domini, etiam si carnes non comederet, voto a lacticiniis abstinendi non ligaretur.

XXXVIII. Hanc, qualiscunque sit, de voti extensione, sive restrictione, præsertim quoad votum a lacticiniis abstinendi propositam huc usque solutionem, vestrum omnium oculis, vestroque judicio, doctissimi, ac religiosissimi Lectores, subjiciendam existimo: meo autem videri clarissima est, ac sustinenda; nec quia doctorum turba hunc casum plane non perpendens, absolute negat; vel sine judicii discretionem concedit, aut nimia cum dubitatione resolvit; idcirco novella in hac solutio nova doctrina videri debeat. Cum enim doctrina illa nova dicenda non sit, quæ recens nota, solidis innititur principiis, in quibus quasi delitescens continebatur; sed illa tantum nova dici debet doctrina, quæ recens nota, solidis principiis contineri non dignoscitur, seu potius quæ solidis principiis non contineri dignoscitur; inde fit, quod nostra de vota lacticiniorum abstinentia solutio, licet recens visa, solidis tamen cum physicis, tum theologicis innixa, & contenta prin-

Assignatæ
solutionis
judicium
doctioribus
remitteretur
discutien-
dum.

principiis, nova dici non debet; cum nova non sit, nec dici debeat illa, quæ solidis quoad voti naturam theologicis principiis plane inniti doctrina comprobatur. Cum præsertim, quocunque casu vota lacticiniorum abstinencia etiam in eadem carniū comestione in suo robore subsistere concluditur, ex tacita voventis voluntate, qui non carniū, sed lacticiniorum tantum abstinenciam intenderit, procedere dignoscatur.

Voti jejunii
extensio,
vel restri-
ctio ex cir-
cumstantiis
atque ex vo-
ventis men-
te juxta Fa-
gnani prin-
cipia discu-
ritur, ac re-
solvitur.

XXXIX. Et quoniam ad nostrum institutum ne- dum de abstinenciis, verum & potius de jejuniis agere pertinet; inde voti dubii extensione quoad abstinenciam jam discussa, ejusdem voti dubii extensionem quoad jejunium relate ad voventium mentem investigandam ex ejusdem Fagnani principiis (n. 26. & 27. 35. ad 38.) speciali ratione discutiendam aggredimur. Siquis igitur pro singulis sextis feriis jejunium voverit; & dubium esset an istud de jejunio votum ad illam etiam sextam feriam, in qua Christi Nativitas incideret, extenderetur, etiam pro illa sexta feria, in qua salvatoris nostri Nativitas celebratur, jejunii obligatio ex divino jure subsisteret. Ideo enim, per Fagnanum carniū abstinenciam in sextis feriis vovens, si dubium oriatur, an ad Nativitatis diem extendi debeat, diem illum excepisse dicendus est vovens; quia, cum in sextis feriis carniū comestio prohibeatur, eandem abstinenciam voto firmatam, ad sextam illam feriam, in qua Nativitatis dies inciderit, quatenus illa die carniū comestio ab Ecclesia permittitur, extendisse non præsumitur: Quia igitur contrariorum eadem est ratio, eidem insistendo argumento: quia in sextis feriis jejunium non præcipitur, ad quod cæteroquin se obligaverit vovens, inde per conformitatem ad Fagnani principia, a nobis admissa: qui pro singulis sextis feriis jejunium vo-

verit, etiam pro illa sexta feria, in qua salvatoris nostri Nativitas incideret, & in qua cæteroquin jejunium non præcipitur, ad votum jejunium servandum obligabitur. Utrum autem eisdem insistendo principiis, jejunium, seu unicam servans comestionem, posset in die Nativitatis carnes comedere, valde dubium videtur. Et sane quatenus in jejunio ciborum delectus intervenit, quia jejunium pro die voverit, in quo illos Ecclesia prohibet, quos tamen in die Nativitatis non prohibet; inde superioribus insistendo principiis, videtur ex hoc, in die Nativitatis unicam servans comestionem posse, nisi alia fuerit voventis mens, carnes comedere: quia vero vovens directe intendit jejunium qua tale prout scilicet ab Ecclesia præcipitur; inde est, quod etiam in die Nativitatis, in feriam sextam incidente teneatur non solum ad unicam comestionem, verum & ad carnum abstinentiam.

XL. Nobiscum quoad jejunii votum sentit Navarrus in manuali confessoriorum, & pœnitentium de præceptis Ecclesiæ cap. 21. dicens: *An vero vovens jejunare omni feria sexta, vel sabbato, possit vesci carnibus, & non jejunare die Natalis domini tali die incidente? Respon: quod non per Cap. final. de observ. jejuniorum.* Licet autem Navarrus eandem ac nos quoad votum jejunium, per singulas sextas ferias implendum, relate ad Nativitatis diem sententiam tulerit; non iisdem tamen, ac supra intrinsecis, solidioribusque Fagnani principiis innixum, sententiam protulisse animadvertimus. Ideo enim Martinus ab Azpilcueta loc. cit. asserit, per singulas sextas ferias jejunare voventem, non posse vesci carnibus in die Nativitatis domini, in feria sexta incidente, immo ad jejunium, ex voto servandum teneri, quia Honorius III. cap. *Explicari* de observat. je-

Tenendæ
doctrinæ ex
Navarro
confirmatæ
discretio
proponitur.

jejuniorum declarat, quod illi, qui nec voto, nec regulari observantia sunt adstricti, in sexta feria, si festum Nativitatis dominicæ die ipso venire contigerit, carnibus propter festi excellentiam vesci possunt secundum consuetudinem Ecclesiæ generalis. Honorius autem ibidem a carniū comestione in die Nativitatis domini non exclusit, nisi illos, qui jejunii voto etiam pro illo Nativitatis die ligati sunt; posse autem quem etiam pro illo die jejunii voto ligari, nemini dubium esse poterit. Casus vero, qui nobis explicandus suscipitur, non est, an jejunium vovens pro die Nativitatis domini, ad illud eo die fervandum teneatur; utique enim ad illud teneri dicendus est. Noster igitur, immo & ipsius Navarri casus est, an jejunium vovens pro diebus, in quibus non præcipitur, & in uno ex illis Nativitatis dies inciderit, etiam quo Nativitatis die obligari intelligatur? Ad quod solvendum generalis doctrina, cui Navarrus innititur, non sufficit, sed alia ratiocinatione, sanis innixa principiis opus est, qua non utitur Martinus, ut illum percurrenti patere poterit; nec principiorum discretionem quoad dubii voti restrictionem, seu pro illo die exemptionem interpretandam assignat, quam Fagnanus in hoc solvendo dubio adhibet, unicuique meo videri sequendam tanquam principium ad dubiam voti extensionem, sive restrictionem dilucidandam.

Prædictæ
doctrinæ ex-
tensio pro-
ponitur,
discutitur,
ac resolvitur.

XLI. Quod autem de jejunii voto pro singulis sextis feriis factum dictum est, etiam de jejunii voto pro quibuscunque diebus, in quibus jejunium non præcipitur, dici debet. Qui igitur pro singulis secundis, vel tertiis, &c. feriis, in quibus cæteroquin jejunium non præcipitur, jejunium voverit, orto dubio, an in die Nativitatis domini, in una ex illis feriis, in quibus jejunium voverit, incidente, ad jejunium teneatur; qua-
te-

tenus nec in die Nativitatis domini jejunium præcipitur; laudato Fagnani principio innixus, ad votum jejunium, etiam in die Nativitatis servandum, obligari absolute teneo. Ex opposito autem: si quis jejunium voverit pro die, seu diebus, scilicet pro tali, vel talibus feriis, in quibus ex Ecclesiæ præcepto, vel speciali loci consuetudine jejunii obligatio vigeat; & tunc si dies Natalis domini eo die, seu uno ex illis diebus inciderit, in quibus jejunii præceptum, vel obligans consuetudo vigeat; eo quod in die Natalis domini istæ obligatio cesset, si dubium oriatur, an pro die Nativitatis domini votum jejunium constringeret, utique ex iisdem Fagnani principiis minime extendi dignoscitur. Utriusque autem casus solutionis ratio est, quia jejunium vovens pro die, seu diebus, in quibus jejunium non præcipitur; cum nec in die Nativitatis jejunium præcipiatur; inde, nisi aliter constet de mente voventis, Nativitatis diem excepisse non presumitur, seu ad illam etsi solemnitatis diem, votum extendisse intelligitur. Tale igitur jejunium etiam ad Nativitatis diem extendi tenendum est: contra vero: qui jejunium voverit pro die, seu diebus, seu pro aliqua feria, vel feriis, in quibus ex lege, vel peculiari consuetudine jejunium præcipitur, cum in die Nativitatis non præcipiatur, immo & quodcunque universale jejunii præceptum, vel consuetudo cesset; inde nisi aliter constet de mente voventis, Nativitatis diem, excepisse præsumitur, sicque ad Nativitatis diem votum jejunium non extenderetur. Utrum autem in primo casu, in quo votum jejunium etiam ad Nativitatis diem extenderetur, possit qui voverit, unicam servans comestionem, carnes in die Nativitatis comedere, valde implexa, ac difficilis videtur solutio; cæterum ad servandum jejunium in die Nativitatis

adstrictus, etiam ad ciborum delectum, & ad unicam comestionem tenebitur. vide supra n. 39.

Voti dubii
extensio re-
late ad alia
minoris
momenti
discutitur,
ac resolvi-
tur.

XLII. Ad complendam autem de dubia voti extensione doctrinam, alia minoris momenti ab omnibus admissa subungere placet: Qui determinatis vicibus abstinentiam vel jejunium voverit, e. g. bis in hebdomada, non tamen determinando votæ abstinentiæ, vel jejunii diem, elapsis feria 2. 3. 4. & 5. abstinere, sive jejunare respective tenebitur in feria sexta, & sabbato. Per hoc enim quod in præcedentibus feriis non abstinerit, vel non jejunaverit, votæ abstinentiæ, vel jejunii obligatio non extinguitur; sed ad ultimas usque hebdomadæ dies extenditur. Non abstermiliter: Qui determinatis vicibus abstinentiam, vel jejunium voverit, octies e. g. per singulos menses, non determinando hebdomadam, vel materialiter bis in hebdomada dicens, mens tamen ejus non per singulas hebdomadas bis abstinere, vel jejunare ex voto statuerit, sed octo per singulos menses tantum abstinere, vel jejunare dies intenderit, si pluribus elapsis mensis diebus, votum non servaverit, in ultimis saltem octo diebus continuo abstinere, vel jejunare respective ex voto tenebitur. Item: Siquis e. g. per triginta dies per singulos annos servandam abstinentiam, vel jejunium voverit, dies non determinans, vel bis, aut ter per singulos menses abstinere, vel jejunare ex voto ligabitur: quod si ad finem properaret ejusdem anni undecimus mensis, ad ultimos saltem triginta illius anni dies abstinentiæ, sive jejunii respective obligationem extendi fatendum est: qui proinde sic voverit, ad ultimos triginta illius anni dies perveniens, nondum impleto voto, in iisdem omnibus continuo abstinere, vel jejunare ex voto respective tenebitur. Quod si abstinentiam, vel jejunium vovens, nec diem,
nec

nec hebdomadam, nec mensem, nec annum, neque aliud determinaverit tempus, tunc quocunque elapso tempore, nunquam, immo & nusquam cessabit obligatio; unde sic vovens, nisi votum expleat, ad illud etiam ad senilem usque ætatem servandum ligatus remanebit. Item si vovens, tempus determinaverit e. g. feria 2. 3. &c. vel 20. 25. die cujuslibet mensis non ad finiendam obligationem, & tunc eo elapso, adhuc ad votam abstinentiam, vel jejunium respective tenebitur. Contra vero si vovens, tempus determinasset ad finiendam obligationem, ita ut determinatum tempus, insimul cum vota abstinentia, vel jejunio connecteretur; ut esset abstinentiæ, vel jejunii votum in pervigiliis sanctorum, vel in sabbatis, &c. determinando specialem illius diei rationem, & tunc quia vota abstinentia, vel jejunium illi determinato diei intelligitur addictum; inde, sicuti non tenetur jejunare, vel abstinere, seu votum servare aliis diebus, quibus ex voventis mente votum non est addictum; ita, determinatis illis diebus, quibus ex voventis mente jejunio additis jam elapsis, amplius ad votas abstinentias, vel jejunia non tenebitur; neque proinde hujusmodi voti obligatio ad alios vel subsequentes dies extenderetur. Unde, etsi peccaverit, votam abstinentiam vel jejunium apto tempore non servans, ad illud tamen servandum, illis elapsis in sensu exposito diebus, amplius non constringitur, nisi aliter constet de mente voventis; vel nisi in transgressionis vindictam, votæ abstinentiæ, vel jejunii opus reassumere velit, ut convenientius a confessario imponi deberet.

XLIII. Personis ab initio hujus §. propositis, quæ voti simplicis obligatione ligantur; votique dubii cum quoad existentiam, tum quoad extensionem solutionibus assignatis; personas hic assigna-

Quinam solemni voto ligari possint, discutitur, ac resolvitur.

gnabimus, qui solemnī voto ad abstinentias, vel jejunia ligari possunt. Quia ergo voti solemnitas, ut superiori cap. §. 2. diximus, per religiosam professionem, vel æquivalentem aliam solemnitatem emergere solet; inde, ut quis solemnī voto ligari dicatur, deliberandi, proponendi, ac promittendi capacitas non sufficit, sed insuper requiritur statuta ad solemnitatem habilitas. Et quia solemnitas, ut ibidem diximus, per cæremonias quasdam, ab Ecclesia institutas, impletur; inde in Ecclesiæ potestate erit, has, illasve condiciones ad solemnī voti valorem apponere. Unde Tridentina synodus ad solemnium votorum valorem, per religiosam professionem obtinendum, sic relate ad personas illorum solemnitatem sess. 25. cap. 15. declarat: *In quacunque religione tam virorum, quam mulierum professio non fiat ante decimum sextum annum expletum, nec qui minori tempore, quam per annum post susceptum habitum in probatione steterit, ad professionem admittatur; professio autem ante facta sit nulla, nullamque inducat obligationem, ad alicujus regulæ, vel religionis, vel ordinis observationem, aut ad alios quoscunque effectus.* Sicut igitur, ut ex Trident. docemur, nulla ante decimum sextum expletum annum, & antequam per integrum annum post susceptum habitum in probatione steterit, ad abstinentias, vel jejunia per religiosam professionem contrahenda obligatio confurgit; ita & per oppositum, quia exceptio firmat regulam in contrarium, expleto ætatis anno decimo sexto, & post susceptum habitum anno integro, statim, & illico ad abstinentias, ac jejunia illius religionis propria, ex valida solemnī professione obligatio jure divino confurgit. Ac de Religiosis apposite dicitur illud ps. 75. v. 12. *vovete & reddite domino deo vestro;* licet enim ex libera voluntate religionem

nein ingrediantur, professi tamen ex consequenti necessitate reddere tenentur.

XLIV. Quoad voti autem solemnem extensionem relate ad religiosam professionem, quia non omnia, quæ sunt in regula, obligationem jure divino inducunt; inde fit quod non omnium sive abstinentiarum, sive jejuniorum, quæ in regula continentur, obligatio oritur jure divino servandorum. Ad quod discutiendum ex Angelico 22. q. 186. art. 9. ad 1. sic ratiocinari placet: *Ille, qui proficitur regulam, non vovet servare omnia, quæ sunt in regula, sed vovet regularem vitam, quæ essentialiter consistit in tribus prædictis, scilicet in paupertate, castitate, & obedientia: sic autem pergit ibidem s. Doctor: Et in quibusdam religionibus cautius aliqui profitentur non quidem regulam, sed vivere secundum regulam, idest, tendere ad hoc, ut aliquis mores suos informet secundum regulam, sicut secundum quoddam exemplar, & hoc tollitur per contemptum. Cum ergo sic professus, non ad servandam regulam, sed ad eam non contemnendam jure divino obligetur; inde fit, quod sic professus, licet illius religionis abstinentias, ac jejunia contemnens, contra regulam, & contra professionis vota ageret, tamen neque contra regulam, neque contra votum ageret, ea, dempto contemptu, non servans; videtur tamen ad id obligari posse, ne scilicet ad regulæ contemptum res perveniat. Et pergit s. Doctor. In quibusdam autem religionibus adhuc cautius profitentur obedientiam secundum regulam; ita quod professioni non contrariatur nisi id, quod est contra præceptum regulæ: transgressio vero, vel ommissio aliorum obligat solum ad peccatum veniale. Unde hujusmodi religionem profitentes, ejusque abstinentias, ac jejunia servantes, quæ ex speciali præcepto in regula continentur, juri divino satisfac-*

Solemnis
voti exten-
sio quoad
religiosam
professio-
nem secun-
dum se con-
sideratam,
proponitur,
discutitur,
ac resolvitur.

faciunt; siquæ autem aliæ abstinentiæ, ac jejunia a superioribus imponerentur, ex obedientiæ voto ad ea servanda sub gravi non obligarentur; non quatenus obedientiæ votum non obliget, sed quatenus illæ abstinentiæ, vel jejunia in obedientia sub ratione voti non continerentur. Et post pauca subdit Angelicus: *In aliqua tamen religione, scilicet Ordinis F.F. Prædicatorum, transgressio talis, vel omissio ex suo genere non obligat ad culpam neque mortalem, neque venialem, sed solum ad pœnam taxatam sustinendam: quia per hunc modum ad talia observanda obligantur.* Unde licet hujusmodi religionem profitentes, ad taxatam pœnam ex abstinentiarum, vel jejuniorum transgressionem, sive omissionem, juxta constitutionum morem sustinendam, ex vi religiosæ professionis jure divino teneantur; ad hujusmodi tamen illius regulæ abstinentias, ac jejunia secundum se servanda jure divino non ligantur. Nec casu diximus: *secundum se*; cum enim per religiosam professionem ad perfectionem tendere obligentur; inde est, quod si per continuatam eorum transgressionem, sive omissionem quasi per quamdam negligentiam, & contemptum ad perfectionem tendere impedirentur, ad ea servanda juxta perfectionis periculum sub gravi, vel levi culpa teneantur. Unde & idem s. Doctor de hujusmodi religiosis loquens, ibidem subjungit: *Qui tamen possent venialiter, vel mortaliter peccare ex negligentia, vel libidine, seu contemptu.*

Solemniū
votorum
extensio, ex
vi religiosæ
professionis
ad religio-
sos applica-
ta, discuti-
tur, ac re-
solvitur.

XLV. Votorum autem extensio quoad religio-
forum s. Francisci professionem, præsertim quoad
FE. Minores, quos Cordigeros vocant, a Nico-
lao III. relato cap. *Exiit, qui seminat* de Verbo-
rum signif. in 6. sub finem §. *In primis* sic explica-
tur. *Unde nos ad Fratrum ejusdem Ordinis conscien-
tias plenarie serenandas: declaramus, quod ex pro-
fes-*

fessione ejusdem regulæ fratres ipsi ad ea tantum
 Evangelica observanda consilia sunt additi, quæ
 in ipsa regula præceptorie, vel inhibitorie seu sub
 verbis equipollentibus exprimuntur. Et imme-
 diate sequitur: Ad nonnulla vero alia per Evan-
 gelium data consilia eo magis secundum exigentiam
 sui status tenentur plusquam cæteri Christiani, quo
 per statum perfectionis, quem per professionem hu-
 jusmodi assumpserunt, se obtulerunt domino holo-
 caustum medullatum per contemptum omnium mun-
 danorum. Et pergit ibidem: Ad omnia autem,
 quæ in ipsa regula continentur tam præcepta,
 quam consilia, quam cætera, ex voto professionis
 hujusmodi non aliter tenentur, quam eo modo, quo
 in regula ipsa traduntur, ut scilicet teneantur ad
 eorum observantiam, quæ in eadem regula ipsis
 sub verbis obligatoriis indicuntur. Unde quantum
 ad Nicolai III. constitutionem spectat, minores
 Fratres ad eas tantum abstinentias, ac jejunia per
 religiosam professionem jure divino tenentur, quæ
 sive præcepta, sive secundum se consilia, ipsis
 tamen in sua regula sub verbis obligatoriis indi-
 cuntur. Et subsequitur: cæterorum vero abstin-
 tiam; quæ sub verbis monitoriis, exhortatoriis,
 & instructoriis, seu quibuscunque aliis continen-
 tur: eatenus magis condecet de bono, & æquo eos
 prosequi, quos imitatores Sancti Patris effecti, chri-
 sti semitas elegerunt. Ad illas ergo abstinentias,
 ac jejunia, quæ ipsis in eadem regula sub verbis
 obligatoriis non indicuntur, licet arctæ perfectio-
 ni, a s. Patre Francisco intentæ, maxime conde-
 cens sit solemnium votorum obligationem exten-
 dere, secundum se tamen ad ea, jure divino ser-
 vanda ex vi suæ religiosæ professionis non teneri
 dicendi sunt. Unde Nicolai III. constitutionem:
 Exiit &c. declarans Clemens V. de verb. signif.
 Cap. Exivi de Paradiso in concilio viennensi §. cum
 igitur

igitur, sic habet: *Cum votum determinatum cuiuslibet habeat cadere sub certo, vovens regulam, non potest dici teneri ex vi voti huiusmodi ad ea consilia evangelica, quæ in regula non ponuntur.* Et paucis interjectis, sic subjungit: *declaramus, & dicimus, quod dicti Fratres non solum ad illa tria vota & absolute accepta ex professione suæ regulæ obligantur, sed etiam tenentur ad ea omnia implenda, quæ sunt pertinentia ad hæc tria prædicta, quæ regula ipsa ponit.* Explicare autem volens peculiariter, quæ sub præcepto servare teneantur Minores FF. in §. *Item quia* sic pergit: *declaramus, quod illud, quod ponitur in regula, &c.* Et quoad nostrum institutum sic prosequitur: *Item quod jejunare a festo omnium Sanctorum usque ad Natale domini, & in feriis sextis teneantur, &c.* multisque aliis interpositis, sic paragraphum concludit: *Hæc, inquam, omnia sunt a Fratribus tamquam obligatoria observanda: Item ordo communiter sentit, tenet, & tenuit ab antiquo, quod ubicumque ponitur in regula hoc vocabulum: Teneantur: obtinet vim præcepti: & observari debet a Fratribus sicut tale.* Unde ad eas tantum abstinentias, ac jejunia, ex religiosa professione in Minoribus FF. jure divino servanda obligatio confurgit, quæ sub verbis obligatoriis in sua regula continentur. Et in eadem const. *Exivi* quoad jejuniorum extensionem ex religiosa professione in minoribus fratribus jure divino obligatoriam, sic habet: *Item quod jejunare a festo omnium Sanctorum &c.* quia scilicet sub verbis obligatoriis indicuntur. Et subdit: *deinde cum duobus temporibus adnotatis in regula, scilicet a festo omnium Sanctorum usque ad Nativitatem domini, & maxime Quadragesimæ, in quibus jejunare tenentur, inseratur in eadem regula: aliis autem temporibus non teneantur, nisi sexta feria, jejunare: & ex hoc voluerunt ali-*

aliqui dicere, quod dicti ordinis Fratres non teneantur, nisi ex condecencia, ad alia jejunia, quam ad ista: declaramus, debere intelligi eos non teneri ad jejunium aliis temporibus, præterquam in jejuniiis, ab Ecclesia constitutis: Non est enim verisimile, quod vel institutor regulæ, vel etiam confirmator absolvere ipsos intenderit a servandis illis jejuniiis, ad quæ de communi statuto Ecclesiæ obligantur cæteri christiani.

XLVI. Et quia ad solemnisi voti ligamen personæ capacitas non sufficit, verum & ejusdem solemnisi voti certitudo requiritur; inde solemnisi voti ligaminis, quo personæ tenentur, exposita n. 43. ad 45. existentia, vel extensionis certitudine, quid de solemnisi voti existentia quoad personas dicendum sit, inquirimus. Et quoniam in solemnisi voto plurimorum intervenit testimonium de ejus solemnitate quoad existentiam dubium oriri non poterit: quia vero adhuc adhibita solemnitate, de professionis validitate dubitari poterit; inde sub hac ratione emergente dubio, videtur dicendum, quod nisi validæ professionis signa consent, invalida reputari debeat; etsi cæteroquin juxta ea, quæ cap. 1. n. 22. & 23. & in hoc cap. n. 24. discussimus, adhuc in dubio validæ professionis ad ejus observantiam teneretur sic professus usque dum vel a religione legitime dimittatur, vel per legitimas potestates hujus professio invalida declaretur. Unde qui professionem emisit, ac solemnitateis proinde testimonia adsint, si tamen validæ professionis signa non consent, seu potius invalidæ professionis prudentia adsint signa, sive indicia, abstinentias, ac jejunia ex solemnisi professione oriri solita, quantum scilicet ad solemnisi vota spectant, jure divino servare non tenebitur, ut ex Alexandro IV. clarissime eruitur. Professionem namque infra probationis annum prohibens

Solemnisi
voti dubii
quoad exi-
stentiam
obligatio
quo sensu
procedere
possit, dis-
curitur, ac
resolvitur.

bens Prædicatoribus, & Minoribus, de Regul. & Trans. ad Relig. in 6. cap. *Non solum* dicit, quod, etiamsi valide infra probationis annum professionem emittens, religioni fuerit adstrictus, non tamen ipsi ordini, Prædicatorum scilicet, vel Minorum, sed alii addici debet. Quod autem ad nostrum attinet institutum, est, quod etiamsi infra probationis annum sic professus, alii Ordini addici debeat, ut autem aliam ingredi religionem teneatur, sic professus, qui scilicet infra probationis annum professionem in dictis ordinibus emisit, constare *evidenter* debet voluisse profiteri scilicet *illum vitam voluisse mutare*, sæcularem nempe in religiosam; & maxime notandum, quod apposite subjungit: *quod tamen non præsumitur, nisi clara probatione, vel competentibus indiciis ostendatur*: Si scilicet de patrimonio, ac de bonis suis disposuerit, ac spoliaverit, si beneficia, officia sæcularia &c. renuntiaverit &c. secus *ad sæculum redeat, sicut de sua voluntate processerit, præsumatis*. Prudenti igitur dubio de mente voventis emergente, nulla quoad religiosam professionem exorta præsumitur obligatio. Neque ergo ad illius religionis abstinentias, vel jejunia hujusmodi constringitur conscientia. Et licet professio, quæ in majori quatuordecim annorum fuerit olim valida, ut hic ab Alexandro IV. exprimitur, a Trid. sess. 25. in decreto de Regularibus cap. 15. fuerit abrogata, & ad decimum sextum completum annum redacta, dicente: *Professio autem antea facta, scilicet infra annum suscepti habitus, & nondum expleto profitentis anno ætatis suæ decimo sexto, sit nulla, nullamque inducat obligationem ad aliqujus regulæ, vel religionis, vel ordinis observationem, aut ad alios quoscumque effectus*; adhuc tamen ea, anno 16. elapso, & post probationis an-

annum emissa, poterit non obligare. Et ab Alexandro IV. regula præscribitur ad discernendam solennium votorum obligationem, eamque non oriri declarat, ubi indicia sese obligandi non constant *evidenter*. Neque a Tridentino Alexandri declarationem, ac validæ professionis discernendæ regulam quoad hoc reformatam, sive abrogatam novimus. Ex quibus discretio apparet simplicis inter ac solemnis voti dubium; ad illud enim (vide n. 24.) in positivo dubio subsistit obligatio ad istud autem sub ratione saltem solemnis voti non subsistere dignoscitur, nec declaratur obligatio.

XLVII. Quoad dubiam autem voti solemnis extensionem eadem fere, quæ de simplicis voti dubii extensione supra n. 26. & 27. ac n. 39. ad 42. discussa sunt, dicenda videntur, cum hac tamen diversitate, quod ibi voti natura, voventisque mens ponderata sufficeret; hic insuper regulæ præscriptio, & observantia attendenda erit. Et quia non de voto, aliaque ad jus divinum pertinente ratione secundum omnem suam latitudinem, sed relate ad abstinentias, ac jejunia agere in animo est; inde relictis omnibus, a nostro instituto alienis, dicimus, religiosos, lacticianorum, vel carniū abstinentiæ per singulos dies ex vi religiosæ professionis addictos, juxta discussa Fagnani principia etiam pro die dominicæ Nativitatis, nisi aliter in regula præscribatur, ad votam abstinentiam, vel jejunium similiter obligari; si per singulos hebdomadas in aliqua feria jejunii observantia ex instituto existat. Cum enim neque lacticianorum, neque carniū comestio per singulos dies prohibeatur; neque in illa feria jejunium ab Ecclesia per singulas hebdomadas præscribatur; inde fit, quod sic vovens, seu profitens, quatenus ad illos dies sese ob-

Solemnis
voti dubii
quoad ex-
tensionem
obligatio
proponitur,
discutitur,
ac resolvitur.

obstrinxerit, sive per abstinentioniam, sive per jejunium, in quibus hujusmodi obligatio non existit, etiam pro die Nativitatis, in qua nec lacticianiorum, vel carnum abstinentionia, neque jejunium præcipitur ad votam lacticianiorum, vel carnum abstinentioniam; sive ad jejunium ex vi religiosæ professionis teneri dicendus est. Unde prælaudatus Fagnanus de observat. jejuniorum quoad jejunium ex voto sive ex religiosa professione susceptum n. 27. sic habet. *Ex his apparet, forte aliud dicendum esse in his, qui ex voto seu ex regula tenentur jejunare in omnibus sextis feriis, ut Fratres Minores. Hi enim voto sunt adstricti ad id, ad quod de jure non tenentur, cum jejunium in sexta feria non sit in præcepto. . . & consequenter sunt adstricti etiam ad jejunium in die Natalis domini, cum quoad jejunium non sit differentia inter illam diem, et alias sextas ferias: nisi scilicet aliud ex voventis mente, sive ex instituto, aut regulæ observantia constare dignoscatur. Quod si vota lacticianiorum, sive carnum abstinentionia vel jejunium ex mente voventis, sive ex instituto, aut regulæ observantia pro die illa, vel feria sit, in qua eadem abstinentionia, vel jejunium ab Ecclesia præcipitur; quatenus in die Nativitatis neque hujusmodi abstinentionia, neque jejunium præcipitur; inde hujusmodi abstinentioniæ, sive jejunii votum, sive religionis institutum, vel observantia ad Nativitatis diem non extenditur, nisi aliud ex mente voventis, sive ex regulari instituto, vel observantia certo dignoscatur.*

Quæ de solemnibus, vel publici voti dubii existentia, vel extensione oriri poterit difficul-

XLVIII. Alia autem siqua sunt, relate ad solemnibus vota, ex religiosa professione orta, existentia, vel extensionis, aut materiæ dubia, ad abstinentionias, ac jejunia pertinentia, eodem ferme modo, ac de voto simplici in similibus a n. 24. ad 42. dictum est, solvenda videntur. Et quia, ut superiori cap.

§. 2. n. 21. ad 23. diximus, præter religiosam professionem etiam solemnia, seu publica vota dari possunt; idcirco ne aliquid desit, quod ad nostrum institutum spectare videatur, quoad lacticiniorum, vel carnum abstinentiæ, sive jejuniorum certam, dubiamve votam obligationem, sive quoad eorum existentiam, sive quoad extensionem, ex hujusmodi solemnibus, seu publicis votis contrahendam, eodem ferme modo, quo de voti simplicis, aut religiosæ professionis valore, sive existentia, aut extensione quoad lacticiniorum, sive carnum abstinentiæ, vel jejuniorum obligationem contrahendam, huc usque exagitavimus, respective discurrendum erit.

XLIX. Quia vero personæ, quæ ad abstinentias, vel jejunia jure divino teneri dicuntur, nedum ex voto sive simplici, sive solemnī, verum & per juramentum obligari possunt; idcirco explicatis an. 10. ac deinceps personis, quæ ex voto simplici, sive solemnī ad abstinentias, vel jejunia ligari valeant, personas hic subjicimus, quæ ex juramenti ratione ad abstinentias, vel jejunia jure divino adstringi dicendæ sunt. Ut certe quoad juramenti obligationem omnes ligari posse constat; Unde dicitur Num. 30. v. 3. *Si quis virorum ... se constrinxerit juramento: non faciet irritum verbum suum sed omne, quod promisit, implebit.* Et de muliere sub patria potestate in puellari ætate constituta v. 4. sic habetur: *Mulier si se constrinxerit juramento, quæ est in domo patri sui, & in ætate adhuc puellari: Si cognoverit Pater ... juramentum quo obligaverit animam suam, et tacuerit ... v. 5. quidquid juravit opere complebit.* Ac de muliere, maritum habente, extra domum licet existente, v. 7. sic legitur: *Si maritum habuerit, & semel de ore ejus verbum egrediens animam*
ejus

tas, eodem
ferme ac
in superioribus modo
resolvi debere declaramus.

Quæ nam
personæ juramento ligari possint, non secus ac de voto ab initio diximus, proponitur, discutitur, ac resolvitur.

ejus obligaverit juramento : v. 8. Quo die audierit vir, et non contradixerit... reddet quodcunque promiserat. Et de muliere in domo viri existente v. 11. sic habetur: Uxor in domo viri cum se... constrinxerit... juramento v. 12. si audierit vir, et tacuerit, nec contradixerit sponsioni, reddet quodcunque promiserat, & v. 14. si juramento se constrinxerit, ut per jejunium, vel ceterarum rerum abstinenciam affligat animam suam, v. 15. si audiens vir tacuerit, et in alteram diem distulerit sententiam: quidquid... promiserat, reddet. Et sicut de vidua, ac repudiata, siue a viro justis de causis separata, siueque juris effecta, quoad votum dicitur v. 10. Vidua, & repudiata quidquid uoverint, reddent, ut supra diximus, ita & de juramento dici debere intelligimus.

*Prædicta
doctrina ad
nostrum in-
stitutum
applicatur.*

L. Unde si quis virorum ad abstinencias, vel jejunium juramento se constrinxerit, ad juratas abstinencias, vel jejunium jure divino tenebitur. Quod si abstinencias, vel jejunium jurans sit mulier sub patria potestate, & in puellari ætate constituta, ante completum scilicet duodecimum ætatis suæ annum, & in domo patris existens, audiente patre, & statim contradicente, ad juratas abstinencias, vel jejunia non tenebitur. Et quia exceptio firmat regulam in contrarium; inde fit, quod, etsi mulier sub patria potestate constituta, in domo patris existat, si puellarem ætatem evaserit, siue consentiente, siue contradicente patre, ad abstinencias, vel jejunia, elapsa puellari ætate, jurata, obligabitur: Similiter dicendum, si in puellari ætate extra patris domum existens, abstinencias juraverit, vel jejunia: tunc enim siue contradixerit pater, siue non, ad ea servanda jure divino tenebitur. Eodemque jure similiter obligabitur, si licet in puellari ætate, & in domo patris existens juraverit, pater vero sta-

statim non contradixerit, contra vero, ut supra innuimus, utque sequitur v. 6. Sin autem statim ut audierit, contradixerit pater... juramenta ejus irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eo quod contradixerit pater. Vide supra, ubi in similibus de puellæ, vel mulieris, virum habentis, voto discussimus,

II. Item si mulier maritum habens absentem, abstinentias juraverit, vel jejunia, viro suo inscio, ad ea jure divino servanda obligabitur: Quod si audierit vir ejus, & non contradixerit, ad ea servanda similiter obligata remanebit: idemque dicendum, si in domo viri existens, viro suo minime absente, eo tamen inscio juraverit, ad ea enim servanda, jure divino tenebitur: immo si, ut audierit vir ejus, tacuerit, vel non statim, vel nullo modo contradixerit; ad ea similiter servanda jure divino constringetur, ac reddet quodcumque juraverit. Quocumque autem modo ex viri contradictione a juramenti observantia eximatur mulier, non eo sensu intelligitur, quo de puellæ juramento, statim contradicente patre, supra innuimus; sed tali ac tanto tempore juramenti executio suspensa remanebit, quanto tempore viri sui contradictio duraverit: Unde si mulier sui juris sit, vel repudiata, seu a viro justis de causis separata, quocumque alio contradicente, ad juratas abstinentias, vel jejunia jure divino ligata dignosci debet. Et quia Num. 30. eodem modo de voto, ac de juramento obligatio quoad personas procedit; immo & eodem ferme modo juxta theologica principia religionis virtute spectata, nedum quoad imperatos, verum & quoad elicitos actus jure divino obligatio consurgit; inde, ne actum agamus, propter juramenti cum voto rationis paritatem quidquid in superioribus de voti obligatione, cessatione, suspensione, reviviscen-

Prædicta doctrina relate ad alias personas explicatur.

scientia &c. relate ad quascunque personas ex theologicis principiis discussimus, huc revocatum ad juramenti obligationem, cessationem, suspensionem, reviviscentiam &c. relate similiter, ac respective, ad quascunque personas applicatum intelligimus: eodem proinde modo juramenti obligationem confurgere, cessare, reviviscere &c. quoad personas resolvi debet, quo de voti obligatione, cessatione, reviviscentia &c. in superioribus discussum est.

Juramenti
dubii quo-
ad existen-
tiam obli-
gatione
proponitur,
discutitur,
ac resolvitur.

LII. Quoad juramentum autem dubium ferme idem ac de voto dubio n. 24. & 25. ac passim supra discussimus, dicendum videtur. Si enim dubium de juramenti existentia sit negativum, an scilicet revera abstinentias juraverit, vel jejunium, non de utroque, sed de utroque negative dubius, cum ad supponendum juramentum motiva deficient, & consequenter an lex obligans existat; nulla apparet obligatio. Id autem intellige in sensu copulativo, scilicet si negativum dubium de utroque procedit, secus vero in sensu disjunctivo, ad unum determinato; si scilicet quis negative dubitasset, an abstinentias juraverit, secus vero jejunium, vel vice versa, an jejunium, vel abstinentias; si enim certo dignoverit abstinentias, vel jejunium jurasse, non dubitans de utroque, sed certus de uno determinando, utrum autem eorum juratum fuerit, dubitaret, non ab utroque, sed ab uno tantum servando eximeretur. Et quia tunc quoad unum esset dubium positivum, & dubium positivum juxta dicta n. 24. obligat; inde ne transgressionem exponeretur, ad jejunium, vel abstinentias teneretur servandas. Quod si non revera dubium, sed suspicio esset; & tunc non secus ac supra n. 24. de voto diximus, si suspicio pro jurata abstinentia, vel jejunio esset, ad juratam abstinentiam, vel jejunium disjunctive tenetur.

nebitur; si vero e contra; si nempe pro non emisso
juramento esset suspicio, adeoque negative, non
 de utroque disjunctive, sed de utroque copulative
 procederet suspicio; & tunc ad juratam abstin-
 entiam, vel jejunium consurgere non videtur obli-
 gatio; & a fortiori non tenebitur, si de juramenti
 existentia negative incertus, incertus etiam ne-
 gative fuerit, an juramenti tempore sufficientem
 ætatem, vel rationem habuerit dignoscendi id,
 quod erat faciendum; & multo magis, si de
 juramento incertus, certus tamen esset non habuis-
 se tunc sufficientem ætatem, vel rationem digno-
 scendi id, ad quod per juramentum constringe-
 retur: tunc enim tali posita prudenti incertitu-
 dine, ad abstinentias, vel jejunia, inani appre-
 hensione jurata non obligaretur. Quocunque au-
 tem modo dubium sit positivum, ac prudens, tunc
 non secus ac supra num. 24. de positivo voti
 dubio diximus, ad juratas abstinentias, vel jeju-
 nium tenebitur; & a fortiori si certum sit jura-
 mentum, incertum autem sit, an juraverit cum
 veritate; cum judicio; vel cum justitia: tunc
 enim etsi tempore facti juramenti incertus sit,
 an sufficientem habuerit ætatem, vel rationem
 dignoscendi id, quod faciendum erat; juramen-
 tum tamen cum veritate, & judicio, & justitia
 præsumitur emissum: idque a fortiori dicendum,
 si nedum certus sit de juramento, verum & de suf-
 ficienti ætate, ac ratione dignoscendi id, quod
 faciendum erat, certus quoque existeret: tunc
 enim habita juramenti certitudine, licet cum in-
 certitudine, an cum veritate, judicio, & justitia
 juraverit, sic jurasse tenendum est. Si ergo
 certus sit abstinentias, vel jejunium jurasse, in-
 certus vero de juramenti comitibus, de veritate
 scilicet, judicio, ac justitia; vel an in sufficien-
 ti ætate, ac ratione juraverit; & tunc ad juratas
 absti-

abstinentias, vel jejunium obligabitur; & a fortiori obligabitur, si certus de juramento, certus quoque sit de sufficienti ætate, ac ratione dignoscendi id, ad quod se constrinxerat; etsi cæteroquin de juramenti comitibus incertus existeret: quod si certus de juramento, incertus autem sit, an juratum jejunium, vel abstinentia mala per accidens evaserint, vel majoris boni impeditiva; & tunc non secus ac de votis abstinentiis, vel jejniis quoad obligatas personas supra n. 25. discussimus, resolvendum erit.

Juramenti
dubii quoad
extensionem
obligatio
proponitur,
discutitur,
ac resolvitur.

LIII. Quod si dubium de juramenti extensione procedat; an scilicet juramento confirmans per sextas ferias jejunaturum, diem etiam Nativitatis in ea feria incidentem, incluserit; tunc non secus ac de dubia voti extensione, mens jurantis venanda est. Sicut igitur promissio deo facta, si quoad extensionem dubia sit, ex variis circumstantiis, supra n. 26. discussis, voventis mens dignosci debet, ita & quoad dubiam juramenti extensionem ex variis circumstantiis mens jurantis venanda est. Quia igitur juramenti obligatio, licet ut plurimum homini facta, ex promissione procedit; inde sicuti, si de voti extensione dubium oriatur quoad promissionem deo factam, quomodo voventis mens venanda sit, ex circumstantiis pendet; ita similiter, si de juramenti extensione dubium oriatur, eodem ferme modo ac de dubia voti extensione diximus, ex circumstantiis judicandum erit.

Quænam,
& quando
ex publico
juramento
consurgat
obligatio
proponitur,
discutitur,
ac resolvitur.

LIV. Ex solemnibus quoque, seu publico juramento obligationem oriri supra cap. 1. §. 2. n. 28. ac deinceps jam diximus. Solemni igitur juramento in suo robore permanente, personas obligari, eodem modo ac de simplici juramento diximus, innegabile est. Ad uberiores autem hujus rei explicationem, advertendum hic est, quod

quod si solemnitas, seu publicitas quid juramento accessorium reputetur, ac sit, juramenti obligatio secundum se a solemnitate non pendet, sed tanquam ex juramento simplici obligatio confurget: si vero veluti quid principale ad juramenti valorem interveniret publicitas, vel ut conditio sine qua non; & tunc, ea deficiente solemnitate, seu publicitate, etiam juramenti obligationem omnino deficere necesse est: ut contingere poterit, si Magistratu multitudinis nomine solemniter juraturo, illi, vel major illorum pars, qui magistratum gerunt, absque juramenti comitibus, sine sufficientibus ad id testibus, quin immo, & non interveniente multitudine, nulla scilicet adhibita solemnitate, vel publicitate, multitudinis nomine juraret, tali, vel tali die in multitudine abstinendum, vel jejunandum &c. Non enim sic poterit multitudo obligari, cum nullo modo praesumitur consensisse; ne quidem ille, qui multitudinis nomine juraverit; cum enim multitudinis membrum etiam sit, sese obligasse, nisi obligata multitudine, non praesumitur: neque si consideretur juramentum, ut a privata persona factum, tamquam ex juramento simplici respectu illius obligatio oritur; cum enim ille non proprio, sed multitudinis nomine, cujus membrum sese considerabat, abstinentias juraverit, vel jejunium, vel aliud tali, vel tali die explendum; inde est, quod, non obligata multitudine, neque ipsemet, qui multitudinis nomine juraverit, ad juratas in sensu posito abstinentias, vel jejunium remanebit obligatus. Quod si mens illius, qui sic juraverit, ita in juramentum ferebatur, ut, etiam si obligata non remansisset multitudo, ipse tamen juramento ligari intendisset, tunc etiam si in multitudine obligatio non emergeret, ipse tamen sub ratione saltem simplicis juramenti, ac sub illis

circumstantiis, ac respectibus, quos respiciebat jurans, ad juratas abstinentias, vel jejunium, vel aliud remanebit ligatus.

Publici Juramenti, dubii quoad existentiam, vel extensionem, obligatio proponitur, discutitur, ac resolvitur.

LV. Quoad solemnis autem, seu publici juramenti dubium, videtur dicendum, quod hujusmodi dubium relate ad existentiam oriri non poterit, si multitudinem ligaret: cum enim hujusmodi solemnitas, seu publicitas per multorum celebrari soleat testimonium, & in publicis actibus recondatur, semper in multitudine ejus memoria viget, & obligatio. Neque quoad obligationis extensionem dubium oriri poterit; cum hujusmodi similiter juramenti obligatio a Magistratu, seu supremo capite, nec non & a multitudine, seu populorum ducibus, per omnes classes selectis, præscripta, & conscripta sit, immo & quoad vices, tempus, locum, materiem, aliasque circumstantias clarissimis terminis determinetur. Quod si quis e multitudine de solemnis, seu publici juramenti existentia, obligatione, vel extensione dubitaret, eodem fere modo ac de dubii voti existentia, obligatione, & extensione supra diximus, ejus obligatio venanda erit. Quod si solemne, seu publicum juramentum particularem tantum personam, non multitudinem afficeret, ut si quis coram Pontifice, vel Episcopo, vel alia legitima, & publica potestate abstinentiarum, sive jejuniorum, vel cujuslibet diversæ materiæ solemne, seu publicum emitteret juramentum; Et tunc usque dum per publicam, ac legitimam potestatem eximeretur, ne scandalum generaret, quoad utrumque forum sub hac ratione semper ligatus existeret. Quoad conscientiae autem forum tantum, quocunque modo oriatur dubium, sive quoad juramenti existentiam, sive quoad ejus materiem; vel extensionem, eodem ferme modo, ac de dubio voti simplicis, vel privati juramenti existentia, obli-

obligatione, aut extensione respective dijudicari debet. Quod si forte quoad juramenti existentiam, valorem, obligationem, dubium, suspensionem, extensionem cum quoad elicitos, tum quoad imperatos actus, relate ad quascunque personas sive puellas, sive pueros, sive mulieres virum habentes, sive repudiatas, seu a viro ex rationabilibus causis separatas, aliquid in predictis resolutionibus, a nobis propositis deesse videatur; nedum ex iis dignosci poterit, quæ hic, & cap. 1. §. 2. ubi de juramento egimus, discussa sunt; verum & propter rationis paritatem ea, quæ ibidem, & in hoc §. de voti simplicis, vel solemnis existentia, valore, obligatione, dubio, suspensione, extensione dicta, ac discussa sunt, etiam de simplicis, vel solemnis, seu publici juramenti existentia, valore, obligatione, dubio, suspensione, extensione quoad actus similiter elicitos, sive imperatos relate ad quascunque personas, sive puellas sive pueros, sive mulieres virum habentes, sive repudiatas, seu ex rationabilibus causis a viro separatas, huc revocata, ac per singula applicata, respective dicta, ac discussa volumus; eodemque ferme modo, sub quacunque ratione quoad juramentum oriatur dubium, respective resolvi debere declaramus.

§. III.

De Personis, quæ abstinentiarum, jejuniorumque necessitate ex humano jure ligantur.

LVI. Discussio jam in superioribus paragraphis, quænam naturali, divinove jure ad abstinentias, ac jejunia, aliudve obligentur personæ, discutendum nunc remanet, quænam ad abstinentias, ac jejunia, ex humano jure procedentia, obligari tenendum est.

Omnes doli capaces ad abstinentias, ab Ecclesia præscriptas, obligari tenendum est.

gari dicendæ sint. Et certe quoad abstinentias, omnes doli capaces obligari, siue pueri illi sint, siue puellæ, siue natu maiores, ex Innocentio III. constat, qui Tit. de observat. jejuniorum totus est in declaranda eorum obligatione, nullum inter pueros, vel puellas, natu maiores discrimen assignans. Sicut igitur hi etiam ad jejunia, ita & illi, pueri scilicet, ac puellæ doli capaces non quidem ad hæc, ob contrariam nempe Ecclesiæ consuetudinem, & indulgentiam, sed ad abstinentias obligari dicendi sunt. Ratio autem est; quia ab Ecclesiæ potestate omnes per Baptismum ligantur, qui præceptorum ejus capaces sunt. Abstinentiæ autem præceptum servandi omnes capaces sunt, qui ratione pollent. Abstinentiæ igitur præceptum servare etiam pueri, ac puellæ tenentur, si doli capaces existant. Quia igitur septennes pueri, vel puellæ doli capaces ut plurimum reputantur, ac sunt; inde septennes pueri, ac puellæ ad abstinentias obligari dicendi sunt; idemque dicendum de pueris, vel puellis, qui ante septennium doli capaces existant. Quod si e contra, elapso adhuc septennio, rationis usus nondum advenerit, ad Ecclesiæ abstinentias non tenebuntur: Cum enim præcepti custodia obedientiæ actus existat; obedientiæ autem actus virtutis actus sit; virtutis autem actus ab homine fieri debeat, qua homo est; ab homine autem, qua homo est, nullus fieri possit virtutis actus, nisi ex deliberata voluntate, ac ratione procedat; a deliberata autem voluntate nullus procedere possit virtutis actus, nisi usus rationis advenerit; inde fit, quod illi, quibus rationis usus nondum advenerit, ad Ecclesiæ abstinentias non tenebuntur. Sicut ergo talibus, ita & amentibus pro amentiae statu, & si post septennium, in ea permanentibus, etiam diebus prohibitis, lacticia, siue carnes dari possunt.

LVII. Quod si dubium sit, an ante septennium, In dubio rationis usus, an, & quando ad abstinentias, ab Ecclesia præceptas, obligatio consurgat, discutitur, ac resolvitur.

sive in septennio, vel post, rationis usus advenit, vel etiam pro natu majoribus, an in rationis usu existant; dicendum videtur, quod, si septennium nondum sit elapsum, & certa rationis indicia non appareant, sed tantum dubia; tunc sive ex consuetudine, sive ex Ecclesiæ indulgentia non videntur obligari parentes, vel alii, quorum curæ subjiciuntur, ut eos a cibis vetitis abstinere faciant. Huc facit illud Pauli in jure cæsareo Reg. 115. positum: *In obscuris inspicere solet, quod verisimilius est, aut quod plerumque fieri solet*; ante septennium autem, ut plurimum, doli capacitas advenire non solet; pueri igitur, vel puellæ nondum septennæ, si certa rationis indicia non appareant, cum verisimilius sit nondum advenisse, a vetitis cibis abstinere non tenentur: nec absimiliter, propter paritatem rationis obligari dicendi non sunt, si in septennio, vel post, certa appareant indicia rationis usum nondum advenisse. Quod si in septennio, vel post, dubia rationis indicia appareant, ad abstinentiæ præceptum teneri dicendi sunt: idemque tenendum videtur, si in dubio de rationis adventu, de ipso quoque completo septennio dubium accedat. Eo quod enim abstinentiæ præceptum nedum elapso septennio, verum & de eo, ac de rationis usu exorto dubio, possidet; & nisi contrarium, quoad utrumque, nondum scilicet elapsum septennium, vel eo elapso, nondum advenisse rationis usum constaret, rationis usus advenisse præsumitur; inde fit, quod de utroque, vel de utroque exorto dubio, nisi, adhibitis prudentibus diligentibus, septennium nondum completum esse, vel rationis usum completo licet septennio, nondum advenisse appareat, non absimiliter ac de voti dubii obligatione n. 24. discussimus, quantum ad abstinentiæ observantiam at-

attinet, completum septennium, vel rationis usum advenisse reputari debet.

Prædicta solutio ulte-
rius expli-
catur, ac
roboratur.

LVIII. Eo quod igitur in septennio rationis usus advenire ut plurimum solet; inde in septennio constituti, etiam in dubio de rationis adventu, ad abstinentiæ præceptum obligari dicendi sunt. Sicuti eo quod tempore Eugenii Papæ I. impedimentum publicæ honestatis per sponsalium valorem affinitatem inducens, sponsæ cum sponsi, & sponsi cum sponsæ consanguineis possidebat; inde factum est, quod, etsi constaret de sponsæ septennio nondum completo, dubitabatur autem, an juvenis tentasset, quod *complere non* potuerit; hujusmodi puella repudiata, sive etiam ante septennium mortua, non posse juvenem illum *consobrinam ipsius puellæ* postmodum ducere, sed ab invicem separari ab eodem Eugenio mandatum est, ut ex cap. *Juvenis* de spons. & Matrim. innotescit. Et licet a Trid. sess. 24. de Reformat. cap. 3. decretum fuerit, quod ubi sponsalia *valida fuerint, primum gradum non excedant*; & tempore præcitati Eugenii etiam ad consobrinos hujusmodi impedimentum extenderetur, id tamen nostri argumenti vim non infringit, cum paritas non in ratione majoris, vel minoris extensionis impedimenti affinitatis, sed sub ratione dubii sita sit, possidente præcepto.

Predictæ solutionis
continuatur
expositio.

LIX. Ad nostrum igitur institutum redeunt, sic ratiocinari judicamus: sicuti tempore Eugenii supra citati, publicæ honestatis impedimento, ad consobrinos usque possidente, etsi de puellæ septennio nondum completo constaret; quia tamen, an cum puella tentasset juvenis, quod *complere non* potuerit, dubitabatur, quod sane dubium nisi adfuerit, ut juvenis puellæ consobrinam duceret, dispensasset Pontifex; propterea licet ante septennium repudiata, vel mortua puel-
la,

la, juvenem, qui cum puellæ consobrina postea contraxit, prædicto posito dubio, separari præcepit Eugenius; ita in casu nostro: eo quod abstinentiæ præceptum possidere dignoscitur; inde, etsi in dubio, vel certitudine de elapso, vel non elapso septennio, si tamen certum dignoscatur rationis usum non advenisse, ad abstinencias, ab Ecclesia præceptas obligatio non existat; secus vero si cum dubio de septennio certa, vel saltem dubia appareant rationis indicia; & multo magis, si cum dubiis rationis indiciis de septennio constaret: propter rationis namque cum Eugenii solutione, sub diversa licet ratione, puritatem, ad abstinentiæ præceptum obligationem confurgere tenendum est. In facti namque dubiis, ad mores pertinentibus, tutiorem partem eligendam esse ex nuper dictis, atque ex iis, quæ supra n. 24. discussimus, immo & ex præcit. cap. *Juvenis* ex eodem Eugenio satis apparet. Et licet a jurisper. Cajo ff. lib. 50. Tit. de Regulis juris Reg. 57. dicatur: *semper in dubiis benigniora præferenda sunt*; id tamen non de favoribus, sed de odiis intelligendum est. Prædicta autem Eugenii de puellæ sponsalibus solutio, licet sit odium respectu illius juvenis, est tamen favor respectu juris communis relate ad publicæ honestatis impedimentum, etiam ad consobrinas tunc se extendens, quod sane ex communi jure tunc procedens impedimentum, particularium bono præferri debuit: Quodque ad nos pertinet, facit illud in Reg. 15. in 6. positum: *odio restringi, & favores convenit ampliari*. Enim vero abstinendi quidem obligatio odium est, sed animæ, quæ corpori præferri debet, favor. Dicere autem, libertatem in dubiis circa mores, ac factum possidenti legi, vel præcepto prævalere posse, vel debere intolerabilis hallucinatio est, morum corruptelæ occasio,

sio, Pastorum contemptus, sanæque doctrinæ plana ignorantia.

Ad jejunia,
ab Ecclesia
præcepta,
doli capaces
in sufficien-
ti ætate
constitutos
obligari te-
nendum est.

LX. Quoad jejunia autem, humano jure præcepta, in rubrica de observatione jejuniorum omnes doli capaces obligari videntur, salvis semper manentibus naturalis juris principiis. Unde factum est, ut variis hinc inde exortis opinionibus, quidam asserere non sunt veriti jejuniorum legibus obligari omnes, postquam annum decimum sextum expleverint; alii vero post annum decimum octavum; alii post vigesimum; alii tandem post vigesimum quintum: at omnino certa, ac tuta, atque ad Ecclesiæ praxim redacta videtur doctoris Angelici sententia, non minus jejunandi obligationem, ante tertium completum septennium jure humano procedentem, excludens, quam, eo completo, ad Ecclesiæ jejunia teneri declarans. Sic enim in sua 22. q. 147. art. 4. ad 2. ratiocinatur. *In pueris maxime est evidens causa non jejunandi: tum propter debilitatem nature, ex qua provenit, quod indigent frequenti cibo: & non multo simul assumpto: tum etiam quia indigent multo nutrimento propter necessitatem augmenti, quod fit de residuo alimenti. Et ideo quamdiu sunt in statu augmenti, quod est ut in pluribus usque ad finem tertii septennii, non tenentur ad Ecclesiastica jejunia observanda. Conveniens tamen est, ut etiam in hoc tempore se ad jejunandum exercent, plus, vel minus secundum modum suæ ætatis. Idem sentit s. Vincentius Ferrerius serm. 1. feriæ IV. Ciner. de pœnit. dicens, ad Ecclesiæ jejunia non obligari quousque compleverint pueri tria septennia: ratio, quia usque ad illud tempus corpus augmentatur & pueri crescunt; ideo tales indigent ad minus duabus refectionibus, una pro corporis sustentatione, alia pro corporis augmento. Ideo do vobis istud consilium, quod pueris se.*

septem vel octo annorum sufficit, quod jejunent in die veneris sancta. Dicatur de aliis secundum maiorem aetatem, si undecim, vel duodecim annorum semel in hebdomada, & sic de aliis. Quibus innixus Martinus ab Azpilcueta in suo Manuali cap. 21. num. 16. Impotentia, inquit, eximit ab hac lege pueros usque ad 21. annum; expedit tamen eis jejunio assuescere.

LXI. Nec moralis ratio deest, quare scilicet ab anno potius 21. ad Ecclesiae jejunia teneri dicantur. Sicut enim in corporali militia Num. 1. v. 3. *A vigesimo anno & supra fortes putabantur ad bella processuri; ita & in spirituali militia, quantum ad Ecclesiae praeceptum pertinet, a 20. anno completo contra spirituales nequitias per corporalia jejunia pugnare debere dicendi sunt, Militia namque Job. 7. v. 1. est vita hominis super terram. Ad militandum enim quisque adstringitur contra sensuum voluptatem; contra divitiarum cupiditatem; & contra excellentiae libidinem; juxta illud 1. Joan. 2. v. 16. Omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitae. Et quia diabolus, ac maligni spiritus has concupiscentias provocant, dicente Ap. Eph. 6. v. 12. Non est nobis colluctatio adversus carnem, & sanguinem: sed adversus principes, & potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum contra spiritualia nequitiae in caelestibus; jejunium autem carnem refrænat, ac malignos spiritus propulsat; unde, cum discipuli malignum spiritum ab homine ejicere non potuerint, qui, comminante Christo, exiit, illis interrogantibus Marc. 9. v. 27. Quare nos non potuimus ejicere eum? respondens Jesus v. 28. dixit illis: hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione, & jejunio; idcirco jejunium tamquam hujus militiae arma a Christo, a Prophetis, ab Apo-*

Prædicta
doctrina
confirmatur

stolis, ab Ecclesia, a Patribus declaratum, assumi, immo & imponi debere ab anno saltem uniuscujusque vigesimo, ac supra, in quo majori cum ardore passionibus vigere solent, domarique necessitas urget, innegabile est: etsi cæteroquin Ecclesiæ benignitas, adductis n. 60. innixæ rationibus, nisi tertio elapso septennio, uniuscujusque conscientiam non constringat. Quoad hoc autem, non secus ac de puerorum abstinentiæ necessitate diximus, si dubium oriatur, an vigesimum primum ætatis annum expleverint, ad Ecclesiæ jejunia teneri dicendi sunt, ut de abstinentiæ necessitate relate ad pueros quoad dubium de septennio discussum est.

Quandoque
ante annum
vigesimalium
primum je-
junandi ob-
ligationem
conferre
posse com-
probamus.

LXII. Licet autem ex ordinaria Ecclesiæ lege, ejusque recepta, ac probata consuetudine ante completum annum vigesimalium primum ad ejusdem Ecclesiæ jejunia obligatio non confurgat, possunt tamen hujusmodi adolescentes per accidens ab Ecclesiæ pastoribus obligari, ut esset, si ob urgentem, publicam, & communem necessitatem jejunium a legitima potestate pro omnibus indiceretur. Unde Angelicus 22. q. 147. art. 4. ad 2. *Quandoque tamen, inquit, magna tribulatione imminente, in signum pœnitentiæ arctioris etiam pueris jejunia indicuntur.* Sicut etiam de jumentis legitur Jonæ 3. v. 7. *Homines, & jumenta, & boves, & pecora non gustent quidquam, nec pascantur, & aquam non bibant, & v. 8. Et operiantur saccis homines.* Cui sententiæ consonat d. Antoninus in summa part. 2. Tit. 6. cap. 2. §. 4. iisdem ferme utens verbis. Item in lucrandis sub jejuniorum conditione Jubilæis, aliisque indulgentiis, etiam adolescentes jejunare tenentur, si eas lucrari voluerint, vel nisi in aliud opus ex legitima facultate commutata eis fuerint prædicta jejunia. Quæ omnia nedum de abstinentiis, vel je-

jejniis, ab universali Ecclesia præceptis, vel a Summo Pontifice impositis, verum & de iisdem, uniuscujusque diœcesis propriis, aut a particulâribus synodis, vel ab Episcopis præscriptis intelligi debent.

LXIII. Ad abstinentias autem, vel jejunia, a Confessario imposita, omnes teneri, nec determinatam ætatem requiri, sed doli capacitatem, culparumque reatum incurrisse sufficere nemo sanæ mentis ignorat. Cum enim, ut cap. 1. §. 1. discussimus, jure naturæ teneatur quilibet sui corporis vulneribus adhibere remedia; seque ab eis, quantum poterit, præcavere; ac tranquillam, honestamque vitam agere; & si aliquem læserit, satisfacere; inde est, quod a fortiori ex eodem naturali jure, tamquam ex radice, tenetur quilibet animæ suæ vulneribus adhibere remedia, eamque, quantum poterit, a spiritualibus vulneribus præcavere, ac puram, supremoque Numini conjunctam custodire, eique, si forte offenderit, satisfacere, ut loc. cit. dignoscitur. Abstinentiæ autem, ac jejunia, a confessario imposita, ad hoc ordinantur, ut animæ scilicet vulneribus remedium afferant, ut a culpis præservent, ut animæ puritatem custodiant, ut supremi Numinis Majestati satisfactio detur. Ad abstinentias igitur, ac jejunia, a confessario imposita, ex naturali jure, tanquam ex radice omnes teneri, qui peccaverint, vel peccandi capaces sunt, nemo sanæ mentis negare poterit. Cum præsertim, ut eodem cap. 1. §. 3. n. 37. 38. & 39. discussimus, non minus confessario præceptum sit sacramentalem pœnitentiam imponere, quam pœnitentibus eam implere. Quod si non in culparum remedium, earumque vindictam, sed in majoris perfectionis exercitium a directore, nullo scilicet habito ad sacramentalem satisfactionem respectu,

Ad abstinentias, vel jejunia, a confessario imposita, non ætatem requiri, sed doli capacitatem sufficere rationibus comprobamus.

sa.

salutares abstinentiæ, vel jejunia imponantur, quatenus satisfactio sacramentalis non sunt, non quilibet, sed ille solus ea adimplere tenebitur, qui tamquam medium ad animæ salutem necessarium persolvenda dignoverit.

Quoad jejunia, vel abstinentias Religiosorum innuitur obligatio.

LXIV. Quoad abstinentias autem, vel jejunia, religiosis a suis respective superioribus imposita, videtur dicendum, quod, si de novitiis sermo procedat, ad religionis abstinentias, vel jejunia non teneri fatendum est, sive cæteroquin annum ætatis suæ vigesimum primum expleverint, sive non; tertio autem expleto septennio sive novitii sint, sive professi, ad servanda Ecclesiæ jejunia omnes obligari dicendi sunt. Emissa autem professione, etiam ad religionis jejunia, & abstinentias constringuntur.

An Religiosi ad abstinentias, vel jejunia peculiarium diœcesum, vel ab Episcopis imposita teneantur, discutendum suscipitur.

LXV. Multum autem inter doctores disceptatur, an Regulares abstinentias, ac jejunia aliqujus diœcesis particularia, ab Episcopo indicta, vel in peculiari synodo constituta, servare teneantur? Eo quod autem ex Trid. ad censuras, & interdicta, atque Episcopalia festa teneantur, dicente sess. 25. cap. 12. de Regular. *Censuræ, & interdicta, nedum a Sede Apostolica emanata, sed etiam ab Ordinariis promulgata, mandante Episcopo, a Regularibus in eorum Ecclesiis publicentur, atque serventur; dies autem festi, quos in diœcesi sua servandos idem Episcopus præceperit, ab exemptis omnibus, etiam regularibus, serventur*; inde aliqui inferunt, quod ad abstinentias etiam, ac jejunia, ab Episcopis imposita, servanda teneantur: negant vero alii ea ducti ratione, quia scilicet abstinentiarum, & jejuniorum impositio odium reputatur; & concilium ibi non jejunia, vel abstinentias nominat, sed censuras, & interdicta, ac festa; inde, ut Episcoporum præcepta ad abstinentias, vel jejunia religiosos constringunt.

stringant, extendi posse negant. Quæ posterior sententia nobis non displicet; non quidem eo ducti, quod abstinentiæ, vel jejunia odia sint, cum potius animæ favores existant, sed alio solidiori, & clariori principio; cum enim ex Reg. 30. juris in 6. *In obscuris minimum est sequendum*; & juxta illud: *Exceptio firmat regulam in contrarium*; Synodus autem Regularium erga Episcoporum ordinationes, ac præcepta, subjectionem, & obedientiam assignans, non abstinentias, vel jejunia nominet, sed dies festos, interdicta, ac censuras; inde eoquod Regulares ad servanda Episcoporum festa, interdicta, ac censuras obligati declarentur, ad abstinentias vero, ac jejunia, ab Episcopis imposita obligati ibidem non exprimantur, cum Tridentini mens in hoc obscura sit, & festa, & interdicta, ac censuras solum exceperit, consequenter ab abstinentiis, ac jejniis ab Episcopo impositis potius eximi intelligimus; donec scilicet aliud a sacra Congregatione declaratum innotescat.

LXVI. His autem positis, relate ad praxim media quoad hoc videtur eligenda sententia; si scilicet regularium consuetudo sit præceptas ab Episcopis abstinentias, & jejunia servandi, ad ea servanda obligati, dicendi sunt; secus vero si hujusmodi consuetudo non sit. Quod si abstinentias prædictas, ac jejunia non servantibus, scandalum oriatur in populis, ad servanda ex alio capite jure divino tenentur. Placet hic Benedicti XIV. doctrinam subjicere, de synodo lib. 13. cap. 4. sic dicentis: *verum si in aliqua Regularium communitate antiqua invaluisset consuetudo servandi jejunia, quæ Episcopus sive in synodo, sive extra synodum aliquoties indicit; nullus dubitat ad ea deinceps servanda eandem communitatem compelli posse: tunc quippe jejunandi obligatio non oritur*
ab

Tenenda
sententia
quoad pra-
xim aperi-
tur, ac re-
solvitur.

ab Episcopi jurisdictione, sed ab ipsa consuetudine, quæ vim habet inducendi legis obligationem: quemadmodum opportune monent omnes laudati doctores. Et pergit immediate: Similiter non ab Episcopi præcepto, sed a jure naturali jejunare coguntur Regulares illis diebus, quos Episcopus jussit esse esuriales, si non jejunantes scandalum præbeant aliis, quod jam cum Suarez prænotavimus: Et concludit: Quocirca a culpa non excusamus eos Regulares, qui illis ipsis diebus, quibus tota diæcesis a vetitis cibis abstinet, ut Episcopi edicto morem gerant, ad suam ostentandam exemptionem, se splendide epulatos palam, & publice gloriantur: hæc enim vana ostentatio non potest non afferre audientibus gravem offensionem, præsertim si jejunium fuerit ab Episcopo imperatum ex publica causa, puta ad placandum deum, ut ingens aliquod malum, aut imminens mali periculum a diæcesi avertat. Et quidem adderem: cum ex lege charitatis dei iram avertere teneantur omnes; inde, publica, seu communi perurgente necessitate, omnes, qui de communitate existunt, ad dei iram avertendam tenentur. Si ergo Episcopus, qui suarum ovium, etiam Regularium quoad extrinsecum saltem suæ diæcesis regimen, Pastor existit, cujus proinde judicium in sua Ecclesia authenticum est, ad dei iram avertendam abstinentias, vel jejunia judicat indicenda, ad ea servanda, etiam si quoad alia exempti fuerint, vel contraria adsit consuetudo, etiam Regulares teneri dicendi sunt.

Ad Ecclesiæ
abstinen-
tias, ac je-
junia, etiam
si teneri di-
cendi sunt,
qui illis non
indigere au-
tumant.

LXVII. Et quoniam etiam inter fideles non defunt, qui superbiæ spiritu ducti, quasi non indigentes, ab abstinentiis, ac jejniis immunes reputantur; idcirco eos diabolico, ac falsitatis spiritu illusos ostendere volentes, omnes Ecclesiasticarum abstinentiarum, jejuniorumque præceptis

ptis obstrictos esse sentimus: Huc facit prop. 3.
 a Clem. V. in Viennensi concilio inter alias da-
 mnata, dicens: *Illi, qui sunt in prædicto gradu
 perfectionis, putatæ scilicet impeccabilitatis, &
 spiritu libertatis, non sunt humanæ subiecti obe-
 dientiæ, nec ad aliqua præcepta Ecclesiæ obligan-
 tur: quia (ut asserunt) ubi spiritus domini, ibi
 libertas.* Et prop. 6. *Se in actibus exercere virtu-
 tum est hominis imperfecti, & perfecta anima li-
 centiat a se virtutes.* Cujus opinionis quanta sit
 falsitas ex ipsamet libertatis discretionem patet;
 cum enim viæ libertas non ejusdem rationis sit,
 ac ea, quæ in patria divinam consequitur visio-
 nem; ea autem, quæ in patria divinæ essentia
 consequitur visionem, non nisi ex intuitiva ejus
 claritate in malum vergere nequeat; inde fit,
 quod eam, qua in via, a domino peregrinantes,
 fruimur, non per intuitivam visionem, sed per
 fidem ambulantes, & non per speciem, ex ordi-
 naria dei providentia illum perfectionis gradum,
 beatitudinis proprium, qua ex ipsamet intuitiva
 divinæ essentia visione in bono obfirmamur, in
 via consequi non potuerint; ne dicere cum illu-
 sis hujus farinae hominibus velimus viæ inter, ac
 patriæ libertatem nullum esse discrimen. Si igitur
 viæ libertas in malum vergere potest, remediis
 ergo opus habet, ut a malo divertens, in bonum
 convertatur, ac sistat. Abstinendarum autem,
 jejuniorumque necessitatem supra jam diximus,
 eamque ex sanctorum sententiis comprobata
 discussimus: eorum item ad concupiscentiam re-
 primendam; ad mentis elevationem obtinendam,
 & conservandam; ad officia erga deum, proximum,
 ac seipsum explenda; nec non & ad deo pro pec-
 catis satisfaciendum necessitatem ex naturali, di-
 vino, humanoque jure ortam hic cap. 1. satis
 probatam demonstravimus. Viæ igitur libertas

abstinentiis, jejuniisve opus habet, ut a malo divertens, in bonum convertatur, ac sistat. Qua fronte igitur dici poterit ad talem posse in via perfectionis gradum perveniri, ut inde impeccabilitate consequuta, ab Ecclesiæ præceptis eximi quis possit? quod quasi in sua radice præ oculis habens Trid. Synodus, sess. 6. can. 20. *Siquis, inquit, hominem justificatum, & quantum libet perfectum, dixerit non teneri ad observantiam mandatorum dei, & Ecclesiæ, sed tantum ad credendum, quasi vero evangelium sit nuda, & absoluta promissio vitæ æternæ sine conditione observationis mandatorum: anathema sit.* Siquis igitur abstinentiis, ac jejuniis ad animæ salutem consequendam se non indigere sentiat, præterquam quod ex præsumptione procedat, adhuc facta hypothese, ab Ecclesiasticis præceptis, sive abstinentiis, vel jejuniis eximi non poterit. Unde Cajetanus 22. q. 147. art. 3. in commentario ad quæstionem: *Num non indigens jejunii remedio, ad culpæ deletionem, cohibitionemque, & mentis elevationem, ad Ecclesiæ jejunium ex præcepto teneatur?* Respondet: *Ad hoc dicitur, quod procul dubio quilibet non impeditus, sive egeat, sive non, remedio jejunii, subjacet præcepto jejunii:* Cujus rei rationem assignans, sic prosequitur: *Et ratio est, quia lex jejunii data est omnibus potentibus jejunare: quia omnes tales indigent remedio jejunii, vel pro peccato præterito delendo, vel cavendo futuro. Constat enim omnes esse peccatores, quamdiu in hac vita sumus. Et si quis non egeret tali remedio in specie, quia tamen lex data est de tali specie remedii, qua communiter homines egent, subjacet etiam ille dictæ legi. Quam doctrinam veluti ad regulam quamdam reducens, sic pergit: Pro universali siquidem regula est habendum quod lex, quæ communiter fit ad omnes,*
ut

ut singulares personas pro remedio, vel quocunque alio medio exequendo, ligat omnes non impeditos: quia, licet ratio legis sit indigentia remedii, vis tamen coactiva ejus est ad non impeditos: quoniam hoc expedit & ad communem legis finem, qui est facere homines virtuosos; & ad communem hominum subjectionem sub lege, & est de natura vis coactivae legis, scilicet obligare, si impedimentum non obstat; sicuti competit naturalibus agentibus agere efficaciter in passum non impeditum. Ratio autem quare, si respectu alicujus particularis deficiat legis finis, adhuc illum particularem obligare non desinat, ab eodem Cajetano ibidem assignatur, ad 2. sic dicente: Necessitas jejunii ad finem in quolibet singulari non ponitur causa legis, nisi ex communi conditione, & non ex partiali dispositione cujusque. Excusantia autem ex particularibus impedimentis impotentiae istius, vel illius conditionis personarum, vel ipsarum personarum sumuntur habita ratione finis; quo in communi perseverante, etiamsi respectu particularium deficeret, etiam respectu particularium obligans perseverat.

LXVIII. Et certe quomodo ad impeccabilitatis statum pervenire possumus, in quo ad praeceptas ab Ecclesia abstinentias, vel jejunia non teneamur, cum Christus Jesus Apostolos jejunaturos dixerit post ejus abscessum, etsi eunte ad Patrem Christo Jesu, post acceptum spiritum sanctum perfectiores exituri forent? dicentibus enim Joannis discipulis Matt. 9. v. 14. *Quare nos, & Pharisei jejunamus frequenter: discipuli autem tui non jejunant?* Respondit Jesus v. 15. *Numquid possunt filii sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus? venient autem dies, cum auferetur ab eis sponsus, & tunc jejunabunt.* Et tunc Joannes Baptista prae omnibus sanctitate fulgeret, de quo ipsamet Ve-

Assignata
solutio ro-
boratur.

ritas ait Matt. 11. v. 11. *Non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista; arctam tamen ducebat vitam, abstinentiis, jejuniisque addictam, de quo dicitur Matt. 3. v. 4. Ipse autem Joannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & 20. nam pelliceam circa lumbos suos: esca autem ejus erat locustæ, & mel silvestre.* Quam sit autem perniciosum Ecclesiæ non obedire mandatis, a longe agnoscens s. Cyprianus Epist. 55. ad Cornelium: *Neque enim, inquit, aliunde hæreses ortæ sunt, aut nata sunt schismata, quam inde, quod sacerdoti dei non obtemperatur; cujus judicium contemnens Bertoldus de Borbach germanus anno 1356. inter alia temere docuit: hominem in hac vita eum perfectionis gradum consequi posse, ut illi nec jejunio, nec oratione sit opus, & nihil deinceps sit ei peccatum.* Et quia proprio judicio fissus, ab Ecclesiæ veritatibus recedens, obcæcato intellectu, non aliam nisi seipsum veritatis regulam agnosceret, eo dementiæ devenit, ut dicere ausus fuerit: *Laicum idiotam a deo illuminatum adeo posse prædicando, & docendo proficere, ut magis ei quam Evangelio, & sanctis doctoribus sit credendum.*

Prædictæ
doctrinæ,
confutatis
oppositis,
continua-
tur exposi-
tio.

LXIX. Proprio exinde ejusdem furfuris homines illusi judicio, sacram scripturam interpretantes, a vero aberrare non desinunt; Unde & in suum sensum contorquere nituntur sequentia Apostoli verba 1. ad Tim. 1. v. 9. *Lex justo non est posita, sed injustis, & non subditis, impiis, & peccatoribus, sceleratis, & contaminatis, parricidis, & matricidis, & v. 10 fornicariis, masculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, & perjuris, & siquid aliud sanæ doctrinæ adversatur.* Et v. 11. *Quæ est secundum Evangelium gloriæ beati dei, quod creditum est mihi.* Hæc autem Apostoli verba, licet blandientes hæretici sibi fa-

favere gloriantur, in sano tamen sensu intellecta contra ipsos retorquentur. Sana autem expositio hæc est: Cum enim juxta Apostolum loc. cit. v. 5. *Finis . . . præcepti*, seu legis, sit *charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta*; Et justus operetur ex motivo charitatis erga deum, ac proximum, quod importat operari ex charitate *de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta*; inde, quia justus etiam in servandis præceptis ita operatur, non aliter ac si pœna non esset, non sicut peccatores, quorum operationes non ex corde puro, neque ex conscientia bona, neque ex fine deo placendi per charitatem procedunt, non charitatis nempe amore, sed timoris causa legem seu præcepta servare conantur, juxta illud: *oderunt peccare boni virtutis amore; oderunt peccare mali formidine pœnæ*; idcirco dicitur justo non esse imposita lex, sed injustis, &c. non quatenus justus legi subiectus non sit, sed quatenus non per coactionem, & quasi invitus, sed plena, ac sincera voluntate, & ex conscientia legi, seu præcepto sese subjicit, cui expositioni consonans Angelicus in tertium dist. 40 q. unic. art. 4. q. 3. ad 2. sic habet: *Ad secundum dicendum, quod virtuosus ea, quæ ad virtutem pertinent, delectabiliter exequitur, ut dicitur in 1. Eth. & ideo virtus perfecta levius, quantumcumque difficilia, exequetur, quam carens virtute, facilia; cui hoc ipsum triste est, quod a delectationibus illicitis abstineat*. Eandemque sententiam confirmare volens S. doctor Apostoli innixus eloquiis, sic ex ejusdem doctrinis ratiocinari prosequitur, in Epist. ad Galatas cap. 5. Lect. 7. super illud. v. 23. *Adversus hujusmodi non est lex*, in edit. Lugdun. 1689. dicens: *Hic consequenter ex utrisque concludit, quod qui spiritum sequuntur, non sunt sub lege: sed utitur tali probatione: ille*

ille est sub lege, qui est obnoxius legi (id est, qui facit contraria legi), sed illi, qui aguntur spiritu, non faciunt opera contraria legi: Ergo non sunt sub lege, Quia aut faciunt opera spiritus, & adversus huiusmodi non est lex; idest contra opera spiritus, sed spiritus docet ea: nam sic ut lex exterius docet opera virtutum, ita & spiritus interius movet ad illa. Unde Rom. 7. v. 22. dicitur: condelector enim legi dei secundum interiorem hominem. Et pergit Angelicus ad Gal. 5. Aut faciunt opera carnis; & hæc in his, qui spiritu dei aguntur, non sunt contraria legi, unde dicit Apost. v. 24. Qui autem sunt Christi, scilicet, ut explicat Angelicus in eadem Epist. qui spiritum dei habent, pergit Apostolus: carnem suam crucifixerunt cum vitiis, & concupiscentiis contra vero, ut dicitur Rom. 8. v. 9. Siquis autem spiritum Christi non habet, hic non est eius. Et pergit Angelicus: Illi ergo spiritu dei aguntur, qui sunt Christi: isti, inquam, carnem suam crucifixerunt; opera nempe carnis impediendo, dei gratia adjuti; sicque a cogente lege per spiritum subtrahuntur; unde dicitur Rom. 8. v. 14. Quicumque enim spiritu dei aguntur, ii sunt filii dei. Prætereo, quod in prædictis, ac similibus quoad justos legis exemptio quandoque de lege cæremoniali procedit juxta illud ad Gal. 5. v. 18. Quodsi spiritu ducimini, non estis sub lege; sub iugo scilicet legis veteris, seu sub lege cæremoniali, quæ amplius non obligat; secus vero sub lege cum præceptorum; cum ipse dux noster Matt. 5. v. 17. dixerit: Nolite putare, quoniam veni solvere legem, aut prophetas; non veni solvere, sed adimplere. Unde relate ad moralia præcepta etiam iusti sub lege dicendi sunt. Quia vero iustus juxta Apostolum spiritu dei agitur & non coactive, sed ex charitatis motivo a malo se abstinere; ideo prohibitiva le-

lege non ligari dicitur: contra vero quia peccator non ex charitatis ratione, sed ex quadam coactiva legis vi operatur, & consequenter si poena deest, a malo non abstinet, idcirco justus non esse sub lege dicitur, secus vero peccator. Quia item præceptiva lex non de tollendis impedimentis, sed de mediis ad consequendam salutem necessariis agit; ideo justi quatenus ad salutem consequendam impedimenta non ponunt, lege prohibitiva ligari non dicuntur, secus vero peccatores. Et quatenus etiam impedimenta non ponentibus, media ad salutem necessaria sunt, de quibus lex præceptiva agit; inde lege præceptiva omnes ligari, prohibitiva vero soli peccatores adstringi dicendi sunt.

LXX. Justi igitur etiam quoad moralia dici aliquo modo possunt non esse sub lege scilicet, ut explicat Angelicus ad Gal. 5. Lect. 5. *Quantum ad coactionem: Et sic justi non sunt sub lege: quia motus & instinctus spiritus sancti, qui est in eis, est proprius eorum instinctus: nam charitas inclinat ad illud idem, quod lex præcipit. Quia ergo justi habent legem interiorem, sponte faciunt, quod lex mandat ab ipsa non coacti: qui vero voluntatem male faciendi habent, compri- muntur tamen pudore, vel timore legis, isti cogun- tur. Et sic justi sunt sub lege obligante tantum, non cogente, sub qua, coactivæ nempe legis ra- tione, sunt solum injusti. Non igitur, quasi lege non teneantur justi, intelligendum est illud Apost. 2. Cor. 3. v. 17. *Ubi autem spiritus domini, ibi li- bertas: illudque 1. Tim. 1. v. 9. Lex justo non est posita, sed injustis, & non subditis, impiis, &c.* cujus rei discretionem utens Angelicus, sic ulte- rius prædictas expositiones, scripturæ, ac rationi consonas demonstrat 12. q. 96. art. 5. c. *Lex,* inquit, *de sui ratione duo habet, primo quidem quod**

Prædicta
doctrina
ulterius ex-
plicatur
confutatis,
que contra-
riis absol-
vitur.

quod est regula humanorum actuum; secundo quod habet vim coactivam. Dupliciter ergo aliquis homo potest esse legi subiectus; uno modo sicut regulatum regulæ; & hoc modo omnes illi, qui subduntur potestati, subduntur legi, quam fert potestas: quod autem aliquis potestati non subdatur, potest contingere dupliciter: uno modo quia est simpliciter absolutus ab ejus subjectione: uti sunt illi unius regni respectu alterius regni relate ad peculiare potestates. Alio modo secundum quod regitur superiori lege; ut qui regitur legibus Episcopi, non ligatur ordinationibus Parochi. Alio vero modo dicitur aliquis subiectus legi sicut coactum cogenti: Et hoc modo homines virtuosi, & iusti non subduntur legi; sed soli mali. Quod enim est coactum, & violentum, est contrarium voluntati, voluntas autem bonorum consonat legi, a qua malorum voluntas discordat: Et ideo secundum hoc boni non sunt sub lege, sed solum mali. Qua ratione igitur dicere audent huiusmodi illufores cuilibet liberum esse Ecclesiæ præceptis non obedire? vel iustos ad impeccabilitatis gradum pervenire, & sic legum observantia non indigere, cum ex hac ipsa elatione a iustitia deficerent? Unde Acrius, teste divo Augustino hæresi 53., hæreticus reputatus est, quia assererat nec statuta solemniter celebranda esse jejunia, sed cum quisque voluerit, jejunandum, ne videatur esse sub lege.

An infideles ad Ecclesiæ abstinentias, ac jejunia teneantur, discutitur, ac resolvitur.

LXXI. Quoad infideles autem, an præceptis ab Ecclesia abstinentiis, vel jejuniis teneri dicantur, certa ab incertis distinguere oportet; cum enim juxta Angelicum 22. q. 10. art. 5. c. peccatum infidelitatis consistat in renitendo fidei, hoc potest contingere dupliciter, quia aut renititur fidei, nondum susceptæ; & talis infidelitas est paganorum; sive gentilium: aut renititur fidei christianæ susceptæ; & hoc vel in figura, & sic est infidelitas Judæorum

rum; vel in ipsa manifestatione veritatis; & sic est infidelitas hereticorum. Qua posita Angelici expositione, sic ratiocinari placet: quia abstinentiarum, jejuniorumque obligatio a potestate præcipiente procedit: potestas autem præcipiendi non exercetur, nisi in subditos; inde est, quod, nisi in subditis, hujusmodi abstinentiarum, jejuniorumque obligatio non consurgit. Ecclesiastica autem potestas non exercetur, nisi in ovili Christi; in Christi autem ovile nemo intrare potest nisi per baptismum, sive in re, sive in voto susceptum. Quicumque igitur baptizati non sunt, ad hoc ovile non pertinentes, nec obligari possunt a potestate, Christi ovile regente, dicente Apost. 1. cor. 5. v. 12. *Quid enim mihi de iis, qui foris sunt, judicare?* Licet enim Christus qua deus homo est, omnium caput, & pastor per creationem sit, omnesque creaturæ ad eum pertineant, ovesque ejus omnes homines, sub diversa licet ratione ac sui fideles, etiam extra Ecclesiam existentes, dici possint, secundum quoad etiam intelligit, & asserit Fagnanus de const. cap. *canonum statuta* n. 65. dicens: *omnes autem tam fideles, quam infideles, oves sunt Christi per creationem, licet non sint oves de ovili Ecclesiæ*, ac proinde omnibus mandare possit, ac præcipere; quia tamen ipse non in omnes suas oves Petro jurisdictionem contulit, sed in illas, quæ per baptismum Christi Ecclesiam ingrediuntur; inde fit, quod, sicut nec oves Petri sunt, qui per baptismum nondum ejus ovile, quod est Ecclesia, ingressi sunt; ita nec ejus legibus tenentur, nisi per baptismum universæ legis debitores constituentur. Nondum ergo in Ecclesiam per baptismum ingressi, ad præceptas ejus abstinentias, ac jejunia non teneri dicendi sunt. Contra vero qui per baptismum aliquando intra Ecclesiam extiterunt, ut Apostatæ; vel

vel suscepto adhuc baptismo, Ecclesiae obstiterunt, ut hæretici: hi certe cum per baptismum Ecclesiae potestati subjiciantur, ejus legibus teneri dicendi sunt, de quibus loquens Angelicus 22. q. 10. art. 8. c. *Alii vero, inquit, sunt infideles, qui quandoque fidem susceperunt, & eam profitentur, sicut hæretici, & quicunque Apostatae: & tales sunt etiam corporaliter compellendi, ut impleant, quod promiserunt, & teneant, quod semel susceperunt.* Quia ergo Ecclesiae potestas in eos extenditur; inde ad abstinentias, ac jejunia, ab Ecclesiastica potestate præcepta, quantum ad contractam per susceptum baptismum obligationem attinet, servanda tenentur. Non immerito autem ex Ecclesiae benignitate præsumi poterit, ne peccata scilicet peccatis addant, eos, nisi ex contemptu a culpa eximi non servantes; non secus ac etiam inter catholicos Ecclesiasticae leges, dempta fraude, vel contemptu, per contrariam consuetudinem abrogantur.

C A P U T T E R T I U M.

De Potestate instituendi abstinentias, ac jejunia.

Hujus capituli ratio, & scopus aperiuntur.

I. Explicata necessitate ac; personis, quæ naturali, divino, humanove jure ligari possunt, discussis; in hoc tertio capite abstinentias, ac jejunia instituendi potestatem aggredimur explicandam. Et quia benevolo lectori satisfacere, quantum ad scopum attinet, prætendimus, ne forte putet mancam futuram esse potestatis rationem, Si de abstinentiis, ac jejniis humani juris tantum, secus vero de naturalis, divinique juris præceptis agere instituamus; idcirco, antequam de humana potestate agamus, quo sensu hujusmodi potestas a naturali, divinove jure procedens, intelligi pos-

possit, ac debeat, aperire judicavimus. Et quia omnis, quæ de aliqua re procedit quæstio, ab ejus definitione initium sumere fas est; idcirco explicata prius juxta suam naturam potestate, quid in naturali, divino, humanoque jure importet, ea, qua par est, efficacia, & claritate discutiendum suscipimus.

II. Potestas autem, in suo generali conceptu considerata, activum quoddam jus est imperandi, sive præcipiendi, permittendi, vel prohibendi: quia vero imperandi, sive præcipiendi, permittendi, vel prohibendi actus nedum voluntatis deliberationem in imperante, sive præcipiente, permittente, ac prohibente, & quoad utramque contradictionis partem libertatem præsupponunt, verum & jus ad transgressores puniendos requirunt; inde est, quod activum illud jus imperandi, sive præcipiendi, permittendi, ac prohibendi dari non potest, ubi deliberatio, ac libertas, vel puniendi jus deficiant. Cum autem agere non naturæ, sed singularium personarum, seu suppositorum sit, sicut & deliberatio, ac libertas, puniendique jus; inde fit, quod potestas ista, jus nempe imperandi, sive præcipiendi, permittendi, ac prohibendi non quidem in natura, sed in persona tantum adinveniri poterit. Si igitur hujusmodi actus imperandi, sive præcipiendi, permittendi, ac prohibendi in natura esse non possunt: consequenter neque activum illud jus, seu potestatem quoad illorum actuum exercitium, qui personæ tantum, non naturæ esse possunt, in natura dari possibile est. Et quia abstinentias, ac jejunia instituendi potestas circa hujusmodi actus deliberationem importat; transgressionemque puniendi jus quoddam; atque ad utramque contradictionis partem libertatem præsupponit, quæ non in natura, sed in persona dari debent: consequenter

lis, quæ ad potestatem constituendam requiruntur, expensis, abstinentias, ac jejunia instituendi potestatem in naturali jure dari non posse concludimus; Quæ vero ratione naturalis juris præcepta dari possint, ac dentur, explicamus.

ter necessario dicendum, quod abstinentias ac jejunia instituendi potestas in natura dari non possit. Si ergo naturale jus non in particulari persona, scilicet non in particulari supposito residet, sed in ipsamet natura; inde ridiculum esset asserere abstinentias, sive jejunia instituendi potestatem in naturali jure dari posse. Cum item juris naturæ principia, ut cap. 1. §. 1. discussimus, nedum in speculativa ad cognoscendum, verum & in practica ratione ad agendum consistant; speculativa autem ratio non proprie ad voluntatem, sed ad intellectum, practica vero ratio a potiori ad voluntatem, quam ad intellectum pertineat; unde deliberare, ac præcipere, permittere, ac prohibere, quatenus ad practicam rationem attinent, non ad intellectum, sed ad voluntatem spectent, quæ sane quatenus non naturæ sed suppositorum, seu personarum propria, in natura deficere dignoscuntur; inde neque ex hoc capite abstinentias, sive jejunia instituendi potestas ad naturæ jus pertinere poterit, sed in persona seu personis residere, & consistere dignosci debet. Hinc apparet, quod licet dicatur, hoc, illudve juris naturæ præceptum esse; per id tamen non præceptum intelligitur, a natura, quasi a potestate deliberante proveniens, sed potius ab æterna, & immutabili supremi Numinis deliberante voluntate, sic & sic uniuscujusque naturam ex suæmet supremæ rationis dictamine constituentis, ut ejus oppositum eam læderet, vel sub aliqua ratione suæ sapientiæ opus destrueret, vel ab ejus officiis erga deum conditorem, vel conservos suos, vel circa proprium individuum a recto tramite deflectere faciet, in quantum scilicet juxta Angelicum 12. q. 93. art. 1. c. *Ratio divinæ sapientiæ moventis omnia ad debitum finem obtinet rationem legis. Et secundum hoc lex æterna*

na nihil aliud est, quam ratio divinæ Sapientiae, secundum, quod est directiva omnium actuum, & motionum. Unde secundum quod homo æternæ legis, seu hujus directionis impressionem circa hoc, vel illud in sua practica ratione indelebilem retineat, ac sine intermissione cognoscat, hoc, illudve juris naturæ præceptum asseritur. Et quia ad corporis, animæque bonum etiam sub physica ratione consideratum, sive obtinendum, sive conservandum æternæ legis impressio inter cætera etiam abstinentias, ac jejunia tamquam necessarium medium intellectui quandoque proponit, voluntatemque ad ea exercenda inclinat; inde juxta rationes cap. I. §. I. expositas abstinentiarum, jejuniorumque necessitatem a naturali jure oriri, ab eodemque jure ea præcipi posse asserimus.

III. Ad divinam autem quod attinet potestatem, animus non est, ac ne quidem oportet peculiarem paragraphum instruere. Cum enim primam causam aliorum omnium conditricem omnes admittere debeamus; ad primam autem conditricem causam in omnes suos effectus supremum jus pertineat, juxta illud Is. 42. v. 5. *Hæc dicit dominus deus, creans celos, & extendens eos: firmans terram, & quæ germinant ex ea: dans flatum populo, qui est super eam, & spiritum calcantibus eam.* v. 6. *Ego dominus &c.* inde est, quod ad primam causam pertineat supremum, & universale jus mandandi, ac præcipiendi, permitendi, ac prohibendi; nec non & transgressores puniendi. Abstinentias igitur, sive jejunia suis creaturis præcipiendi potestas, transgressoresque puniendi tamquam necessaria in deo admitti debet. Et licet ex ordinaria providentia neque abstinentias, neque jejunia mandare, seu præcipere deus soleat; quia tamen ex infinita sua dignitate quæ-

Abstinentias, ac jejunia instituendi potestatem in deo admitti debere confitemur; eorumque cum deo oriundæ obligationis rationes ex infinita ejus dignitate, atque ex creaturarum fidelitate ac reverentia, quibus tenentur, procedere demonstramus.

cun-

cunque creaturarum obsequia illi debita reputantur, eaque acceptare intelligitur; & creatura potest in illius obsequium hoc, illudve promittere faciendum; vel in alicujus rei confirmationem infallibile ejus testimonium invocare; inde ex alicujus rei deliberata promissione, sub ratione scilicet voti deo facta, vel ex ejusdem nominis invocatione in alicujus rei confirmationem assumpta fuerit ejus Auctoritas, ratione fidelitatis, ac reverentiæ respective tantæ dignitati debitæ, & faciendi id, quod ei promittitur, & verificandi id, quod in nomine ejus juratur, ex divino iure obligatio confurgit.

Hujus Capituli divisio proponitur.

IV. His igitur, quantum ad potestatis rationem in genere, vel relate ad naturale, divinumque jus pertinet, prælibatis, probata capit. 1. & 2. §. §. tertiis abstinentiarum, jejuniorumque ex humano jure orta necessitate, nec non & assignatis personis, quæ eorundem obligatione humano jure ligari possunt; quia vero non desunt, qui carnis deliciis addicti, ut illorum evertant necessitatem, ea instituendi potestatem nullam in Ecclesia esse contendunt; idcirco hoc tertio capite, tribus §. §. distincto, abstinentias, ac jejunia instituendi potestatem §. 1. discutiemus; §. 2. quæ ex jejunii natura ab inimicis crucis Christi coacervantur, expendere, & confutare conabimur; §. tandem 3. mundorum, ac prohibitorum assignatis rationibus, iis item, quæ dicta, & comprobata sunt, confirmatis, contra inimicos crucis Christi caput istud absolvemus.

§. I.

Abstinentias, ac jejunia instituendi potestas discussa, adstruitur, explicatur, & comprobatur.

V. Enim vero cum Ecclesiastica potestas quamdam constituat in spiritualibus aristocratiam; inde est, quod juxta Angelicum 22. q. 147. art. 3. c. sicut ad *seculares Principes* pertinet *præcepta legalia juris naturalis determinativa tradere* de his, quæ *pertinent ad utilitatem communem in temporalibus rebus*; ita etiam ad *Praelatos Ecclesiasticos* pertinet ea *statutis præcipere*, quæ ad utilitatem communem fidelium pertinent in spiritualibus bonis; eique consentiunt doctores quos inter Didacus Covarruvias lib. 4. cap. 20. num. 3. sic habet: *Quem ad modum ad seculares Principes, civilemque Rempublicam pertinet præcepta tradere de his, quæ in rebus temporalibus communi utilitati conveniunt, ea, quæ generalia sunt juris naturalis, juxta rationem politicam in specie definiendo*; ita & apud Ecclesiam, & Ecclesiasticos Principes jus est, & potestas præcipiendi ea peculiaribus statutis, quæ juxta communem rationem utilia sunt, & quandoque necessaria quoad bona spiritualia, supernaturalemque felicitatem consequendam. Nam & hoc esse munus prudentis legislatoris nemo profecto negabit, qui politicam disciplinam vel mediocriter intellexerit. Idemque sentiens Cardinalis a Turrecremata de Consecr. dist. 5. v. *Jejunia* in edit. veneta an. 1578. sic procedit: *Sicut ad seculares Principes pertinet condere præcepta de his, quæ pertinent ad communem utilitatem de rebus temporalibus, ita ad Praelatos Ecclesiasticos pertinet præcipere illa, quæ pertinent ad communem utilitatem fidelium in spiri-*

Spiritualem
in Ecclesia
potestatem
admitten-
dam esse
comproba-
mus.

ri-

ritualibus, sed jejunium est hujusmodi ergo &c.

Abstinen-
tias, sive
jejunia in-
stituendi
potestatem
in Ecclesiæ
Pastorali-
bus admit-
tendam esse
declaramus.

VI. Hanc autem potestatem, condendi nempe leges, quoties ad spirituale regimen expedire judicaverint, ad Patres, seu ad Ecclesiæ Episcopos pertinere, nec ab homine quidem datam, sed divino jure eis concessam esse, apertissime ab Apostolo docemur, Act. 20. v. 28. dicente: *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam dei, quam acquisivit sanguine suo.* Ad spiritualem autem fidelium directionem non sufficit communi bono leges decernere, nisi etiam ex ferantur, quæ ad animæ salutem consequendam ordinantur. Unde a Christo Jesu Matt. 18. v. 18. absolute dicitur: *Amen dico vobis: quæcunque alligaveritis super terram, erunt ligata & in celo: & quæcunque solveritis super terram, erunt soluta & in celo.* Potestas igitur suos subditos ligandi, vel solvendi ex divino jure ipsis derivata dignoscitur; non quidem solummodo a peccatis, verum & per leges, ac præcepta eos ligando, vel solvendo. Per abstinentiarum igitur, jejuniorumque leges, ac præcepta eos ligare posse omnino fatendum est. Idemque sentiens Lambertinus, plures in sua diœcesana synodo adducens Rotæ decisiones, suam, nostramque sententiam lib. 13. cap. 4. sic explicat: *Etenim cum Episcopi positi sint a spiritu sancto regere Ecclesiam dei Act. 20. iisque collata sit potestas solvendi, & ligandi Matt. 18. sive hæc sit immediate a Christo domino, sive a summo Pontifice, nemo, salva fide, potest jurisdictionem illis abjudicare; suas oves legibus obstringendi, quibus obtemperare coguntur: quod ex iis liquet, quæ lib. 1. cap. 4. & lib. 5. cap. 4. diximus: & subiungit: Quo circa apud omnes juristas principii loco est synodales constitutiones facere jus particulare, ab omnibus observandum, qui in constituentis territorio degunt.*

VII. Et licet dubium sit inter doctores, affirmantibus multis, negantibus aliis, utrum Episcopi statuta, extra synodum facta, & per simplex edictum promulgata, ejusdem Episcopi morte cessent; at, si, inito capituli consilio, promulgata sunt, etiam Episcopo mortuo, vim legis retinere sentit Lambertinus in sua synodo lib. 13. cap. 5. dicens: *At melius alii, Episcopi statutis etiam extra synodum, audito tamen consilio Capituli, factis, & promulgatis, eandem attribuunt perpetuitatem, quam omnes concedunt Synodalibus constitutionibus*; non secus ac de legatorum statutis dicitur, quibus a suis egressis jurisdictionibus, vel mortuis vim legis attribuunt, ut ex Gregorio IX. de officio legati cap. finali clarissime eruitur: *Nemini, inquit, dubium esse volumus, quin legatorum sedis Apostolicæ statuta, edita in provincia sibi commissa durent tamquam perpetua, licet eandem postmodum sint egressi*. Licet igitur in synodo Episcopi jurisdictio, & potestas majori cum congruentia exerceatur, quia tamen a synodo non confertur, neque ab ea pendet; inde posse Episcopos etiam extra synodum leges ferre, eoque saltem vivente, ad eas teneri servandas suæ diocesis oves, nemini rationabile dubium esse poterit. Quo sensu autem, & quomodo Episcopi divino licet jure in suis respective diocesis jurisdictionem exercent, possint tamen a Romano Pontifice suspendi, deponi, puniri, transferri; eorumdemque, ex divino licet jure collata jurisdictio ampliari, vel restringi non est hujus loci; pro nunc autem sufficiat dicere, quod, licet nedum in Romano Pontifice, verum & in Episcopis ex divino jure ponatur jurisdictio, Petro tamen, cujus legitimus successor est Romanus Pontifex, non quomodocunque, sed tamquam supremo, ac principali dispensatori super

An abstin-
entias, ac
jejunia in-
stituendi
potestas in
Episcopos
etiam extra
synodum
admittenda
sit, proponi-
tur, discu-
titur, ac re-
solvitur.

familiam dei ab homine-deo Christo Jesu supra cæteros ad commune totius Ecclesiæ regimen collata intelligi debet jurisdictio: Inde est, quod etiam in Episcopos, etsi divino quoque jure in suis respective diœcesibus dispensatores existant, ad bonum etiam particularium Ecclesiarum regimen animadvertere, eorundemque dispensationem, a deo datam, judicare potest. Quod ergo ad præsens attinet, cum abstinentia, & jejunium præsertim si ex valde rationabili motivo, licet extra synodum, instituta, in animæ bonum ordinata, sint potius favor, quam odium, nedum eo vivente verum & post Episcopi mortem multo congruentius inferri poterit suas oves obligare, earundemque conscientiam, secundum se constringere voluisse; præsertim si etiam post ejus mortem hujusmodi obligationem in suo robore permanfuram declararet Episcopus.

Abstinen-
tias, ac je-
junia insti-
tuendi pot-
estas a mo-
rum probi-
tate, vel
improbita-
te non pen-
det.

VIII. Neque valet effugium si forte inter tot potestatem habentes aliqui laxioris vitæ existant; non enim jurisdictio probitati, vel improbitati, sed personæ data est. Quis enim diceret non obligari populum ad Principis legem servandam, si princeps improbus sit? Anne quisque de populo de Principis probitate, vel improbitate judicare debet? Quod si in favorem sæcularis potestatis placet Alexandri VI. damnata propositio 28. dicens: *Populus non peccat, etiam si absque ulla causa non recipiat legem, a Principe promulgatam*, cujus certe damnatio etsi in favorem democratici regiminis non sit, in favorem tamen monarchici regiminis existere nemo sanæ mentis ambigere poterit, cur equidem in Ecclesiasticæ quoque potestatis favorem placere non debeat? Cum igitur in qualibet diœcesi Episcopalis jurisdictio, ad spirituale suarum ovium regimen ordinata, neque a populo oriatur, neque cum po-

populo communicet, sed penes ipsum illius diœ-
 cesis spirituale caput, qualis est Episcopus, re-
 sideat, & quasi monarchica dici possit; inde fit,
 quod non minus in Episcopo quoad spirituale
 regimen, quam in laico monarchico principatu
 quoad temporale, suos respective subditos obli-
 gandi potestas, quin & eos ad observantiam coer-
 cendi admitti debet. Unde Christus Jesus per-
 ditorum hominum hallucinationem præveniens,
 qui a legitima obedientia forent recessuri, Matt.
 23. v. 2. sic effatus est: *Super cathedram Moysi
 sederunt scribæ, & Pharisei. v. 3. Omnia ergo
 quæcunque dixerint vobis, servate, & facite: secun-
 dum opera vero eorum nolite facere: dicunt enim,
 & non faciunt.* Qua ratione igitur Lutherus lib-
 de Capt. babylonica non minus temere, quam
 audacter dicit: *dico itaque, Neque Papa, neque
 Episcopus, neque ullus hominum habet jus unius
 syllabæ constituendæ super christianum hominem,
 nisi fiat ejusdem consensu: quidquid aliter fit, ty-
 ranico spiritu fit.* Ideo orationes, jejunia, dona-
 tiones, & quæcunque tandem Papa in universis
 suis decretis tam multis, quam iniquis statuit, &
 exigit, nullo jure exigit, & statuit, peccatque
 in libertatem Ecclesiæ toties, quoties aliquid horum
 attentaverit: Et subjungit: *christianis nihil ullo
 jure posse imponi legem, sive ab hominibus, sive
 ab Angelis, nisi quantum volunt; liberi enim
 sumus ab omnibus: pro cujus confutatione vide
 infra n. 10. & 11. & n. 30. ad 34. nec non supe-
 riori cap. n. 69. & 70.* Posse igitur Episcopos
 in suis respective diœcesibus inter alia etiam absti-
 nentiarum jejuniorumque leges ferre, publico-
 que edicto suas oves ad eas obligare, omnino
 tenendum est.

§. II.

*Quæ ab inimicis crucis Christi coacervantur ,
expenduntur , & confutantur .*

Quæ ab
Ecclesiæ
inimicis ad-
inventæ
sunt oppo-
sita, confu-
tanda pro-
ponuntur.

IX. Quia inimici crucis Christi , carni , ejusque voluptatibus indulgentes , abstinentias , ac jejunia instituendi potestatem evertere volentes , plura congerunt ; atque in Catholicos effutientes , quasi hæc potestas contra illud Christi domini Matt. 11. v. 30. *Jugum enim meum suave est , & onus meum leve* , sit , asserere non verentur ; vel contra illud 1. Joan. 5. v. 3. *Mandata ejus gravia non sunt* ; vel contra evangelicæ legis libertatem ad suum sensum contorquentes illud Ap. Gal. 4. v. 31. *Itaque fratres , non sumus ancillæ filii , sed libera : quæ libertate Christus nos liberavit* ; vel quasi ab ipsomet Christo , & Apostolo damnata fuerit ciborum abstinentia juxta illud Matt. 15. v. 11. *Non quod intrat in os coinquinat hominem : sed quod procedit ex ore , hoc coinquinat hominem* ; vel juxta Ap. 1. Cor. 10. v. 25. *Omne , quod in mæcello venit , manducate , nihil interrogantes propter conscientiam* ; quin immo & quasi ab ipsamet Ecclesia , Manichæos , aliosque hæreticos , falsasque doctrinas damnante , abstinentiæ , ac jejunia damnata sint ; idcirco nos pretiosum a vili separare , certaque ab incertis secernere volentes , ea , qua par est , discretionem omnia aperire , ac demonstrare conabimur .

Evangelicæ
legis suavi-
tatem abs-
tinentias ,
sive jejunia
instituendi
potestati ,
eaque ser-

X. Et certe divino juri hujusmodi potestas non opponitur ; contra ac senserit Eustathius Monachus , deinde in Armenia Episcopus Sebastianensis , qui tempore Constantini Magni Imperatoris , & Sylvestri Papæ circa annum 320. temere docuit jejunia Ecclesiastica esse prorsus contemnen-

da

da, male intelligens illud Christi domini: *Jugum... meum suave est, & onus meum leve*; Eoque devenit, ut ea non posse ab Ecclesia præcipi dicere ausus fuerit. Idemque deinceps eisdem, vel respective diversis innixi præjudiciis docuerunt Acrius, ab Eustathio Sebasteno presbyter creatus; eodemque quarto cadente sæculo Jovinianus in monasterio mediolanensi monachus, aliique ejusdem furfuris homines; ac novissimis temporibus Lutherus, & Calvinus, multique alii prædictorum sectatores; quorum omnium seu præcedentes, seu subsequentes reprobavit, confutavitque errores sana doctoris Angelici doctrina. Quo sensu enim lex nova suave, ac leve jugum a Christo dicatur, ab eodem in 3. dist. 4. q. 1. art. 4. q. 3. sic exponitur. *Ad tertiam quæstionem dicendum, quod difficile, & onerosum mensuratur secundum virtutem sustinentis: aliquid enim onerosum est debili, quod forti est leve: Et ideo de onere legis, & Evangelii possumus loqui dupliciter; aut quantum ad gravitatem præceptorum secundum se; aut per comparisonem ad virtutem observantium: Si primo modo sic, quantum ad numerum, præcepta veteris legis erant magis onerosa, quia lex vetus arctabat ad ceremonialia multa, & judicialia; lex autem nova ad moralia tantum, quæ etiam lex naturæ imperat; & in uno verbo abbreviato dilectionis dei, & proximi concluduntur: sed quantum ad explicationem istorum præceptorum, sic præcepta novæ legis quodammodo sunt difficiliora: quia magis explicatur virtus præceptorum moralium in nova lege, quam in veteri; & superaddit lex nova consilia, quamvis ad ea non cogat; & quædam etiam prohibet, quæ lex vetus permittebat, infirmitati deferens, sicut libellum repudii, & hujusmodi. Si autem secundo modo, sic absolute lex vetus onerosior erat, tum quia au-*

vandi obligationi non officere discutendum assumitur.

xilium gratiæ non conferebat ad mandata implenda; sicut nova facit, copiosa scilicet gratiæ auxilia per aptiora media, sicut per novæ legis sacramenta, in veteri lege non conferebantur, & pergit: Tum quia vetus lex per modum timoris cogebat ad hoc, ad quod nova lex ex amore inducit, qui omnia levia facit. Unde licet jejunium juxta eundem 22. q. 147. art. 3. ad 1. secundum se consideratum non nominet aliquid eligibile, sed pœnale quoddam, intellige, prout assumitur in natura lapsa, & sub hac ratione grave esset onus, redditur autem eligibile, secundum quod est utile ad finem aliquem; & ideo absolute, præcisive scilicet a naturali illud faciendi dictamine, vel præcisive ab assumpta ex divino, vel ab imposita ex humano jure obligatione, consideratum, non est de necessitate præcepti; sed est de necessitate præcepti unicuique, tali remedio indigenti. Sicut sacramentum pœnitentiæ non est secundum se absolute necessarium, sed fides viva sufficit cum baptismo sive in re, sive in voto, vel per martirium suscepto, juxta illud Marc. 16. v. 16. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit, ex suppositione autem amissæ gratiæ per mortale peccatum post baptismum est necessarium necessitate medii, unde dicitur Luc. 13. v. 3. Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. Et licet possit quis peccati mortalis, post baptismum commissi, inscius esse; quia tamen conscius esse non potest, se nunquam commisisse læthale peccatum; ideo tenetur quilibet sive inscius, sive conscius læthalis peccati ex præcepto, ab Ecclesia declarato, confiteri. Quia ergo unusquisque per originale peccatum, & multo magis si actualia addiderit, rebelles experitur passiones, ad quas edomandas validissimum remedium invenitur jejunium, idcirco ad edomandam carnem, adversus spi-

spiritum concupiscentem, conveniens fuit, pergit ibidem Angelicus, ut Ecclesia aliqua jejunia statueret, ab omnibus communiter observanda, non quasi præcepto subjiciens id, quod simpliciter ad supererogationem pertinet, sed quasi in speciali determinans id, quod est necessarium in communi. Unde secundum quod jejunium utile ad finem, conservandi nempe evangelici spiritus, consideratur, mediumque existit, evangelicæ legis suavitati, quæ amore potius, quam timore nos ducit, juxta Angelicum non adversatur.

XI. Neque abstinentias, vel jejunia instituendi potestas Evangelicæ opponitur libertati. Cum enim ea ad reprimendas carnis concupiscentias, adversus spiritum repugnantes, juxta ea, quæ cap. 1. & 2. discussimus, necessaria judicentur; inde fit, quod abstinentiæ, ac jejunia, quatenus a peccati servitute nos liberant, evangelicæ libertati favent potius, quam repugnant. Unde Angelicus loc cit. ad tertium, *Nec sunt, inquit, contra libertatem populi fidelis; sed magis sunt utilia ad impediendum servitutem peccati, quæ repugnat libertati spirituali; de qua dicitur ad Gal. 5. v. 13. Vos enim in libertatem vocati estis, fratres: tantum ne libertatem in occasionem detis carnis, sed per charitatem spiritus servite invicem. Nec abstinentiæ, ac jejunia, quatenus præcepta, evangelicæ libertati contraria sunt; cum nec obedientia erga sæculares Principes etiam præcepta, evangelicæ libertati opponatur, dicente Apostolo Hebr. 13. v. 17. Obedite præpositis vestris, & subjacete eis. Et Apostolorum Princeps 1. cap. 2. v. 13. sic habet: subiecti igitur estote omni humanæ creaturæ propter deum: sive Regi, quasi præcelsi. v. 14. sive ducibus tamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum. Et v. 15. rationem assignans, sic prosequitur;*

Abstinentias, vel jejunia, instituendi potestatem evangelicæ libertati non opponi declaramus, & comprobamus.

tur: *Quia sic est voluntas dei, ut beneficientes, obmutescere faciat imprudentium hominum ignorantiam.* Atque ad ostendendum, quod hæc subiectio Evangelicam non tollit libertatem, apposite contra modernos hæreticos, quasi futurorum præscius, subicit dicens v. 16. *Quasi liberi, & non quasi velamen habentes malitiæ libertatem, sed sicut servi dei.* Evangelica ergo libertas per rationabilia Ecclesiæ mandata non tollitur, sed potius a peccati servitute libertatis, conservatur, & augetur. Temere igitur contra sentit Aërius, dicente Augustino de hæres. cap. 53. *Aërius in arianam hæresim lapsus, propria dogmata affinxit nonnulla non esse solemniter celebranda statuta Ecclesiæ jejunia, sed cum quisque voluerit, jejunandum, ne videamur esse sub lege.*

Ciborum
delectum
non esse a
Christo, ne-
que ab A-
postolo da-
mnatum,
probandum
assumimus.

XII. Neque ciborum abstinencia, vel jejunia ex eo damnanda sunt, quod Christus dominus, mit- tens discipulos suos binos in omnem civitatem, & locum, quo erat ipse venturus, eis præcepe- rit Luc. 10. v. 8. *In quamcunque civitatem intra- veritis, & susceperint vos, manducate, quæ appo- nuntur vobis.* Non enim per hæc verba ciborum abstinentias, vel jejunia damnavit Jesus, sed suos instruens discipulos, populisque prædicaturos præ- dicens, ob eorum paupertatem, quæ appposita ipsis fuerint, manducaturos permisit: quin immo nec lautos cibos exquisituros, nec viliores refuta- tuos præcepit. Neque per illa verba Matt. 15. v. 11. *Non quod intrat in os &c.* ut initio hujus §. retulimus, ciborum abstinencia vel jejunia a Christo domino improbata intelliguntur, neque intemperantia probata intelligi debet; sed cibo- rum abstinenciam cum errore conjunctam repro- bavit Jesus, cibosque secundum suam naturam malos non esse declaravit; quod explicans sacer- interpretes Apostolus 1. Cor. 8. v. 8. *Esca autem, inquit, nos non commendat deo. Neque enim, si*

man-

manducaverimus abundabimus; neque, si non manducaverimus deficiemus; & subjungit v. 9. Videte autem, ne forte hæc licentia vestra offendiculum fiat infirmis &c. & v. 13. concludit: Qua propter si esca scandalizat fratrem meum: non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem. Unde siquando Apostolus ciborum delectum prohibere videatur, non quasi prohibitum esse, & consequenter abstinencias reprobare intendit, sed quibus diebus carnibus vesci quisque voluerit, sine Gentilium, ac Judæorum offendiculo fieri debere intelligebat, ac declarabat. Unde loc. cit. cap. 10. v. 25. sic habet: *Omne, quod in macello venit, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam; & v. 27. Siquis vocat vos infidelium, & vultis ire: Omne, quod vobis apponitur, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam.* Cujus mens clarius v. 28. innotescit; dicit enim, *Siquis autem dixerit: hoc immolatum est idolis, nolite manducare propter illum, qui indicavit, & propter conscientiam, v. 29. conscientiam autem dico, non tuam, sed alterius;* subjungens: *Ut quid enim libertas mea judicatur ab aliena conscientia?* Unde sicut quoscunque cibos posse manducare docebat, ita si cum scandalo contingeret, ab hujusmodi cibis abstinere debere declarabat; secus vero quasi ciborum delectum, siue abstinenciam præcipi non posse intelligebat.

XIII. Si ergo Apostolus asserere videatur hæresim esse ciborum delectum; id certe asseruisse dicendus est, quasi hæresis Manichæorum, Marcionitarum aliorumque ejusdem farinae hominum præscius, multa secundum se licita, tamquam a dæmone procedentia, prohibentium ut matrimonium, & cibos aliquos; ad quorum confundendum errorem licitum prædocet matrimonium, licitosque secundum se quoscunque cibos. Unde

1. Tim.

Prædicta
doctrina
ulterius ex
Apostolo
comproba-
tur.

1. Tim. 4. v. 1. sic declarat : *Spiritu autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris, & doctrinis demoniorum...* v. 3. *prohibentium numere, abstinere a cibis, quos deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & iis, qui cognoverunt veritatem.* Rationemque assignans, sic prosequitur v. 4. *Quia omnis creatura dei bona est, & nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur.* Ab Apostolo igitur ciborum abstinence secundum se non damnatur, sed cum errore, aut scandalo conjuncta reprobat. Si quis scilicet a cibis abstineret, quasi a malo principio productos reputans; & secundum se animam coinquinare judicaret; vel eos comedens, aliorum scandalum non curaret. Neque per illa verba ad Coloss. 2. v. 16. *Nemo ergo vos judicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei festi, aut Neomeniæ, aut Sabbatorum:* v. 17. *quæ sunt umbra futurorum,* ciborum abstinence, vel jejunia damnaße dicendus erit: per hæc enim ac similia ciborum abstinence dammare non intellexit, sed solum eo quod per Christi mortem, cujus effectum per baptismum perceperant Colossenses, veteris legis immundorum observantiæ mortuæ quoque essent, non amplius eisdem ligari declarabat. Quoniam igitur omnis creatura dei bona est, & solum per legales observantias veluti immundi aliqui cibi prohibebantur; inde fit, quod juxta Apostoli doctrinam legalibus observantiis per Christi mortem cessantibus, neque amplius obligantibus, qui per legalem observantiam immundi prius erant cibi, non amplius immundos reputari debere, Colossenses docebat. Et quia juxta eundem ad Hebr. 7. v. 12. *Translato enim sacerdotio, necesse est, ut & legis translatio fiat;* inde, cum per Christi mortem quasi

quasi levitico excellentius, Melchisedech sacerdotium successerit, clarum esse demonstrat Apostolus, Colossenses instruens, neque alia legalia post Christi mortem ad sui observantiam baptizatos obligare, neque proinde ad mundorum, immun-dorumque legem, sive ad aliquorum ciborum ab-stinentiam, prout in veteri lege, vel ad legalia festa, aliasque veteris legis observantias Colossen-ses teneri demonstrare contendit.

XIV. Quibus expositionibus consonans Augu-
stinus, lib. contra Adimantum cap. 14. *Hos enim,*
inquit, scilicet Manichæos, *proprie designat,* Apo-
stolus, *qui non propterea temperant a cibis ta-*
libus, ut aut concupiscentiam suam refrænent; aut
infirmi alterius parcant; ut aliorum scilicet
scandalum impediunt; sed quia ipsas carnes immun-
das putant, & earum creatorem deum esse negant.
Nos autem teneamus Apostolicam disciplinam,
dicentem, quod omnia munda sunt mundis, ser-
vata moderatione evangelica, ut non graventur
corda nostra cruditate, & vinolentia, & curis
secularibus. Idemque sentiens Hieronymus, Apo-
stolum explicans lib. 1. adversus Jovinianum cap.
2. sic ratiocinatur: *Reprobat quidem Apostolus*
eos, qui prohibebant nuptias, & jubebant cibis
abstinere, quos deus creavit ad utendum cum gra-
tiarum actione: sed Marcionem designat, & Tatia-
num, & cæteros hæreticos, qui abstinentiam in-
dicunt perpetuam ad destruenda, & contemnenda,
& abominanda opera creatoris. Nos autem &
creaturam omnem laudamus dei, & maciem saginæ,
abstinentiam luxuriæ, jejunia præferimus sataritati.
Quasi diceret; etsi omnes cibos comedere pos-
simus, non proinde tamen eorum abstinentiam,
ex motivo virtutis susceptam damnare intendi-
mus, & multo minus, quasi abstinentiæ, ac je-
junia ad virtutis exercitium præcipi non posse sen-
tiamus.

Prædicta
doctrina
ex Patribus
roboratur.

Ex Montanistarum, aliorumque damnatis jejuniis, ab Ecclesia damnata esse jejunia frustra ab adversariis concludi demonstramus.

XV. Neque ex eo, quod Montanum, jejunia plus æquo suadentem, Ecclesia damnaverit; inde & jejunia Ecclesiam damnassee concludi debet. Ecclesia namque Montanum, in Mysia Phrygiæ natum, non damnavit, quia jejunia indicebat; sed quia nulla pollens auctoritate, quin immo moribus infamis circa dimidium sæculi 2. duabus meretricibus Priscilla, & Maximilla utens, inter alios errores spiritum Paracletum in se residere jactitans, suis meretricibus communicare, easque tanquam prophetissas blaterare non desinens, suæ sectæ jejunia, tres nempe Quadragesimas ad salutem necessarias esse affirmabat; & quia in vera Ecclesia tres istæ Quadragesimæ ad salutem necessariae non indicuntur; inde Ecclesiam, quæ vera est, a spiritu sancto relictam, atque in suum cœtum, seu sectam, cujus ipse Montanus caput existeret, & in quo spiritum sanctum residere affirmabat, translata esse propagabat. Unde Natalis in sua historia sæculi 2. in disert. 4. art. 1. probat. 3. *Error itaque, inquit, Montani in eo positus non erat, quod indiceret jejunia, sed quod ea, privata auctoritate, indiceret, veluti lege Paracleti præcepta, a quo se afflatum ostentabat*: jejunia autem Ecclesiæ nihil habent cum Montanistarum jejuniis commune; Nam, ut pergit ibidem Natalis, *Ecclesiæ auctoritatem nemo privatam dixerit; nemo falsum asseruerit, quod Patres ajunt, & quod Christus ipse pollicitus est, ipsi adfuturum spiritum Sanctum, sive fides exponenda sit, sive disciplina sancienda, juxta illud Joan. 14. v. 26. Paraclitus autem spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quaecunque dixerō vobis. Spiritus igitur Paraclitus in Apostolos, & Christi discipulos missus, eos docuit; quodque eos docuit, in Ecclesia traditum sancti Patres*
in

in posteros transmiserunt. Quod igitur est contra id, quod sancti Patres communi consensu nobis tradiderunt, valde suspectum in fide est. Nunquam autem sancti Patres tanquam traditum asseruerunt tres quadragesimas ad salutem necessarias existere. Merito igitur tamquam a spiritu privato procedens, inutilis reputatur Montani opinio, asserentis, tres quadragesimas ad salutem consequendam necessarias existere, sibi a spiritu Sancto revelatum esse. Cumque vera Ecclesia ex Ap. Eph. 2. v. 20. *super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum superedificata*, non aliud docuerit, quam quod spiritus Sanctus eos docuit, ac docturos misit; inde est, quod, cum spiritus Sanctus sit veritatis spiritus, neque suum cœtum in necessariis errare, vel ignorare permittat, juxta illud veritatis oraculum Joan. 16. v. 13. *Cum autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem*; consequenter privatus spiritus dignoscitur omne illud, quod contra universalem traditionem, & Ecclesiæ sensum necessarium asseritur. Et istæ ratio est, quare Montanus, ejusque inter cæteros errores jejuniorum disciplina ab Ecclesia damnabantur; non quidem quatenus nova jejunia inducebat, sed quatenus ea, tanquam a spiritu Sancto revelatione sibi facta, contra Ecclesiæ sensum ad salutem necessaria assererebat. Unde Hieronymus Ep. 54. ad Marcellam, catholicæ Ecclesiæ, quoad jejunia, disciplinam, Montanistarum moribus opponens, sic eloquitur: *Nos unam quadragesimam secundum traditionem Apostolorum, toto anno, tempore nobis congruo, jejunamus: illi, scilicet Montanistæ, tres in anno faciunt quadragesimas, quasi tres passi sint salvatores; non quod & per totum annum, excepta Pentecoste, jejunare non liceat, sed quod aliud sit necessitate, aliud voluntate munus offerre. Non igitur jejunia unquam damnavit Ecclesia.*

Ciborum
delectum
ab Ecclesia
damnatum
non esse
combroba-
mus.

174

XVI. Neque ciborum abstinentiæ ab Ecclesia
fuisse damnatæ intelligi poterunt. Unde Grego-
rius II. in suo capitulari, quo instructos in Bava-
riam legavit Marianum Episcopum, & Georgium
presbyterum cap. 7. apud Bened. XIV. in const.
Ex quo primum die 1. Martii an. 1756. edita,
§. 62. relatus, sic eloquitur: *Nihil in perceptione*
ciborum judicetur immundum, nisi quod fuerit
idolis immolatum, quia juxta quod magisterio Apo-
stolico docemur, omnis creatura dei bona est, &
nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione per-
cipitur. Et Nicolaus in responsis ad consulta Bul-
garorum n. 43. de animalibus mundis, & im-
mundis sic habet: *Quæ animalia, sive volatilia*
liceat manducare, quantum existimo, dominus evi-
denter ostendit, cum post diluvium animalia cun-
cta Noe tribuit, & filiis ejus edenda.... Itaque
omne animal, cujus cibus minime corpori nocivus
esse probatur, & societas hoc in cibum admittit
humana, comedi non prohibetur. Et in concilio
Florentino an. 1440. sub Gregorio IV. in decreto
quoad Jacobitas edito, sic legitur: *Sacro sancta*
Romana Ecclesia.... firmiter credit, profitetur,
& prædicat, omnem creaturam dei bonam, nihil-
que rejiciendum, quod cum gratiarum actione per-
cipitur: quia juxta verbum domini, non quod in-
trat in os coinquinat hominem; illamque Mosaicæ
legis ciborum mundorum, & immundorum diffe-
rentiam ad ceremonialia asserit pertinere, quæ,
surgente Evangelico, transferunt. Et pergit idem
concilium: *Nullam itaque cibi naturam conde-*
mnandam esse denuntiat, quam societas admittit
humana: nec inter animalia discernendum per
quemcunque sive virum, sive mulierem, & quo-
cunque genere mortis intereant, quamvis pro sa-
lute corporis, pro virtutis exercitio, pro regulari,
& Ecclesiastica disciplina possint, & debeant multa
non

non negata dimitti; quia juxta Apost. I. Cor. 6. v. 12. omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Idemque præsentiens Cyrillus Hierosolymitanus catechesi 4. n. 27. illuminandorum sic habet: Jejunamus enim vino, & carnibus abstinentes, non ea quasi piacula abhorrentes, sed expectatione mercedis, ut dum sensibilia ultro contemnimus, spiritali, intelligibilique mensa persruamur; utque nunc seminantes in lacrymis, in exultatione metamus in seculo venturo. Et septimus Ecclesiae doctor Leo Magnus de jejuniis Quadrag. serm. 4. cap. 4. Catholicorum abstinentiam Manichæorum abstinentiae opponens, sic habet: Utilis quidem est abstinentia, que parco assueta victui, deliciarum cohibet appetitum sed vae illorum dogmati, scilicet Manichæorum, apud quos etiam jejunando peccatur: damnant enim creaturarum naturam in creatoris injuriam, & contaminari asserunt iis, quorum non deum, sed diabolum conditorem esse definiunt. Vos autem catholicae matris sancta generatio, quos in schola veritatis spiritus sanctus erudit, libertatem vestram congrua ratione moderamini, scientes, quia bonum est etiam a licitis abstinere, & cum castigatius vivendum est, ita discernere cibos, ut eorum submoveatur usus, non natura damnetur.

XVII. Neque a deo reprobari jejunia dicenda sunt, eo quod per Isaiam placita sibi non esse quandoque declaraverit. Enim vero sacrificium in præcepto quidem erat, deoque gratissimum juxta illud Num. 28. v. 2. Moyse a domino dictum: *Præcipe filiis Israel, & dices ad eos: oblationem meam, & panes, & incensum odoris suavissimi offerre per tempora sua. Et v. 3. offerri sibi præcipit deus: agnos anniculos immaculatos duos quotidie in holocaustum sempiternum. v. 4. Unum offertis mane, & alterum ad vesperam. Et v.*

Abstinentiae, ac jejunia non fuisse a deo reprobata dignoscuntur.

11. *In Kalendis autem offeretis holocaustum domino, vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos septem immaculatos &c.* quia tamen, si ex pravo fine malisque artibus offerebatur illud oderat deus; inde a deo reprobari quandoque dicebatur Is. 1. v. 13. *Ne offeratis ultra sacrificium frustra, incensum abominatio est mihi &c.* Sicut ergo eo quod Judæi multum de extrinsecis observantiis blandiebantur, conscientia autem munditiem, proximique dilectionem parum curabant; inde, licet sacrificium deo gratissimum declaretur, idque, simul & festorum observantia præciperetur; quia tamen finis præcepti dei, ac proximi dilectio est, jure merito ea deficiente, nec præceptorum, nec festorum, neque sacrificiorum observantiam sibi placere declaravit: ita non absimiliter de jejuniis dici debet. Unde postquam regius Psalter dei misericordiam imploraverit, & cordis munditiem impetraverit, ps. 50. v. 21. *Tunc, inquit, acceptabis sacrificium justitiæ, oblationes & holocausta: tunc imponent super altare tuum vitulos.* Propter quod Is. 1. v. 16. dicitur: *Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis; quiescite agere perverse, v. 17. discite benefacere: quærite judicium, subvenite oppresso, judicate pupillo, defendite viduam. v. 18. Et venite, & arguite me, dicit dominus.* Quod explicans Hieronymus, nobiscum & cum catholica Ecclesia sentiens lib. 2. adversus Jovinianum sic habet: *ut monstraretur jejunium sanctificari cæteris operibus, & sanctificatum jejunium curationi proficere peccatorum.* Et concludit: *Non igitur jejunium reprobavit, deus, Zach. nempe cap. 7. sed quale vellet, ostendit: neque enim ventris esuries accepta est, quam lites, & rapinae, & libidines destruunt.*

XVIII. Neque ex eo damnanda ciborum abstin-
 entias præcipiendi potestas, easque servandi obli-
 gatio, quasi cæremonialium jam mortuorum in-
 stauratrix existat. Ad quod plenius quam par esset,
 respondendum videtur. Et sane veteris legis cæ-
 remonias, & observantias in se consideratas non
 amplius obligare constat; unde in hymno: *Pan-*
ge lingua, qui in solemnitate corporis Christi in
 universali Ecclesia canitur, dicitur: *Et antiquum*
documentum novo cedat ritui; & in Missæ sequen-
 tia sic legitur: *Vetustatem novitas; umbram fugat*
veritas; noctem lux eliminat. Unde Urbanus VIII.
 fidei professionem sic emittendam Orientalibus
 præcepit: *Item: Legalia veteris Testamenti, seu Mo-*
saicæ legis cæremonias: sacra, sacrificia, & Sa-
cramenta, D. N. Jesu Christo adveniente, cessasse,
& post promulgatum Evangelium sine peccato ob-
servari non posse: ejusdem etiam legis veteris ci-
borum mundorum, & immundorum differentiam
ad cæremonialia pertinere, quæ surgente Evange-
lio, transferunt, profiteor &c. His autem non ob-
 stantibus, ob speciale, & rationabile motivum
 quid eorum permitti posse innegabile est. Unde
 licuisse Ecclesiæ, post Christi Resurrectionem in
 Apostolico collegio repræsentatæ, suffocatorum,
 & sanguinis abstinentioniam præcipere ex Act. 15. v.
 20. patet per illa verba: *Ut abstineant se a . . .*
suffocatis, & sanguine. Quod explicans Urba-
 nus VIII. supra relatus in eadem fidei professio-
 ne, orientalibus præcepta, subjungit: *Illam etiam*
Apostolorum prohibitionem ab immolatis simula-
crorum, & sanguine, & suffocato illi tempori con-
gruisse, ut inter Judæos, & Gentiles dissentionis
materia tolleretur, cujus Apostolicæ prohibitionis
causa cessante, etiam cessavit effectus. Quod re-
 fricans Benedictus XIV. in const. *Ex quo primum*
 die 1. Martii 1756. pro ritibus orientalibus edita,

Quo sensu
 ciborum
 delectus si-
 ne supersti-
 tionis peri-
 culo, et-
 iam si in ve-
 teri lege,
 quæ mo-
 tua est, ex-
 titerit, in
 nova lege
 admitti
 possit, ac
 debeat. al-
 tiori ratio-
 cinio discu-
 tiendum sa-
 scipitur.

postquam ostenderit, ciborum delectum juxta veteris legis ritum observandum superstitiosum esse, ac plura in §. 61. adducens argumenta, dixerit: *Quamvis enim Beatissimi Apostoli Act. 15. fidelibus interdixerint, ne sanguine, & suffocato vescerentur juxta sententiam Jacobi, in concilio Ierosolymitano propositam in hæc verba; Propter quod ego judico non inquietari eos, qui ex gentibus convertuntur ad deum, sed scribere ad eos, ut abstineant se a contaminationibus simulacrorum, & fornicatione, & suffocatis, & sanguine; Hoc tamen, subjungit idem Pontifex, constat, ideo tunc sancitum fuisse, ut omnis dissidii occasio inter judæos, & gentiles ad Christum conversos tolleretur, quæ causa jamdudum sublata, ejus quoque effectus sublatus dici debet. Sicut igitur veteris legis præceptum, ab Apostolis in nova lege confirmatum ejus causa cessante, ab Ecclesia sublatum est; ita & nunc rationabili insurgente causa, ab Ecclesia permitti, vel præcipi posse negandum non videtur.*

Proposita
doctrina
continua-
tur.

XIX. Unde quoad primos christianos postquam Natalis in sua historia sæc. 1. dissert. 10. sublatum dixerit præceptum abstinendi a sanguine, & suffocato, objectionesque solverit, quibus plura assignantur monumenta, indicantia, morem abstinendi a sanguine, & suffocato per plura sæcula viguisse, hujus commendabilis usus pro Ecclesiæ primordiis rationem assignans, in responsione circa finem sic habet: *Cum sanguinis, & suffocati esus Judæis esset horrore, illisque inter Gentes dispersis impedimento esse posset, ne christianam ad fidem converterentur, adhuc operæ pretium erat, ut christiani ex gentilibus conversi ab hujusmodi cibis abstinerent. At cessante ratione istius legis, ipsa desinit alligare. Et quia plura Ecclesiastica monumenta in sequentibus sæculis inveniuntur,*

in-

inter alia etiam sanguinem, & suffocatum prohibentia, ut apud ipsum relata videri poterunt, sic more solito crudite, ac discrete ibidem respondet: *Ad sequentium sæculorum decreta, & exempla respondeo, Ecclesiam Romanam, Græcam, Gallicanam, Germanam sancivisse, laudatis canonibus abstinentiam a sanguine, & suffocato, non quod eam legem, veteris nempe legis abstinentias, & observantias, adhuc vigere existimarent; sed quia conveniens videbatur eam renovare ob reverentiam Apostolorum. Sicut enim abrogatis veteris legis ritibus, ipsos christiani, e judæis conversi aliquandiu observarunt, ob honorem legis, quæ a deo lata erat, ut honorifice deduceretur ad sepulchrum; ita plurimæ, ac nobilissimæ Ecclesiæ legem abstinentiæ a sanguine, & suffocato diu observarunt, quamvis ea non amplius tenerentur; eamque constituerunt disciplinam, qua christianis & reverentiam erga Apostolos, & temperantiam singularem commendarent. Mos itaque abstinendi a sanguine, & suffocato in illis Ecclesiis tanta religione servatus est, quia consuetudinem illam a Majoribus acceperunt, quamvis esum sanguinis, & suffocati absolute illicitum esse non cenjerent, nec damnarent Ecclesias, in quibus contraria vigeat consuetudo. Quin & sanguinis, & suffocatorum horrore, in suis deinde provinciis invalescente, eandem observantiam non quasi veteris legis ritum, sed sub alia ratione in morem inductam servari docuit. Idque non minori efficacia ex Humberti Cardinalis, & Silvæ candidæ Episcopi, sub dimidium sæc. XI. florentis, ratiocinatione constat; qui ad confutandos Græcorum errores, legatus a Leone IX. Constantinopolim missus, in dialogo contra Græcorum calumnias Romanum Constantinopolitano sic respondentem, inducit: Nos ergo, scilicet Romani, seu occidentales catholici,*

quamvis a domino, & ab Apostolis licentiam habeamus manducare omnia, quæ nec nostræ, nec fraternæ salutis officiant, consuetudine tandem provinciarum, & præceptis Majorum nostrorum hactenus detenti, devitamus comedere nonnulla, non quia mala, aut immunda sunt, sed quia aut nobis aliquo modo non expediunt, aut longo usu in naturam jam verso horrent.... Et pergit: Nonne nonnullæ rationes quibusdam utuntur, quæ aliæ penitus abominantur? Cur hoc? nisi quia una quæque gens in suo sensu abundans, quædam sibi assumpsit, quædam rejecit? Unde nos quoque absque culpis in antidotis plurima percipimus, quæ ex serpentibus, & ex aliis, quæ execramur, animalibus assumpta esse non dubitamus. Quod ergo infirmo qualiscunque medicina, hoc ferme pereunti qualiscunque esca: Et sicut abominandus infirmus non est, artificialiter refectus ex sanguine, & cadavere aliquorum reptilium; sic nec fame tabescens, si sanguine, & suffocato sustentat miserabiles artus; potens etiam ad litteram cum B. Job dicere: Quæ prius tangere nolebat anima mea, nunc præ angustia cibi mei sunt: Omnis enim creatura dei bona, & nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur.

Etiam ex
cæremoni-
alibus, su-
perstitione
dempta,
posse ali-
quid in Ec-
clesia vige-
re, compro-
batur,

XX. Et licet promulgato Evangelio, cæremonialia veteris legis præcepta cessaverint, ac propterea Ecclesiæ potestas ad ea, quæ Christum venturum præfigurarent, innovanda, non extendatur, ut circumcisionis, & sacrificiorum veteris legis, aliorumque innovatio; non proinde tamen eidem Ecclesiæ adempta intelligitur potestas, gravibus concurrentibus causis, ex cæremonialibus aliquid innovandi, quod scilicet sit ex genere eorum, ut loquitur prælaudatus Benedictus XIV. loc. cit. §. 63. in fine, quæ ad externam disciplinam, & corporis mundiciem pertinebant; in qua-
rum

rum classē profecto referenda veniunt, quæ de cibis mundis, & immundis præscripta fuerant. Id autem assumptum non minus ex occidentalis, quam ex orientalis Ecclesiæ disciplina, et quidem ex priorum sæculorum monumentis comprobatur. Idemque sentiens præcitatus Humbertus, ingenue fatetur, nullam esse Orientalem inter, & Occidentalem Ecclesiam circa abstinentiam a sanguine, & suffocato dissentionem, cum non secus apud Græcas quam apud Latinas nationes hujusmodi abstinentia impune fervetur; sic enim eloquitur: *Antiquam consuetudinem, seu traditionem Majorum nostrorum diligenter retinentes, nos quoque hæc abominamur; adeo ut sanguine, vel quocunque morticinio aut aquis, seu quacunque negligentia humana præfocato apud nos aliquando vescentibus, absque extremo periculo vitæ hujus pœnitentia gravis imponatur.* Tempore igitur Leonis IX. a præfocatis abstinenti, observantia viguisse dignoscitur; pluribus tamen ab hinc sæculis videtur ab Ecclesia latina hujusmodi consuetudo penitus exulasse; nisi forte, ac solummodo ex naturali quodam horrore, & abominatione, vel ex antiqua particularium provinciarum consuetudine, non ad finem servandi veterem legem, sed tanquam præceptum Apostolicum in aliquibus provinciis custoditum dignoscatur. Unde juxta Emin. Humberti verba supra relata, ex Ecclesiæ Græcæ usu, hujusmodi ex rationabilibus causis retinere consuetudinem damnable non videtur. Eam autem, superstitione dempta, Ecclesiam Græcam servare consuetudinem, ex Trullana synodo, quæ quatenus quintæ, & sextæ synodi, relate ad Ecclesiasticam disciplinam supplementum, non anno 692. ut Baronio videtur, sed anno 688. celebrata, ut videre est apud Natalem sæc. 7. dissert. 3. *Quini-sexta* dicitur,

tur, can. 67. patet, sic dicente: *Siquis ergo deinceps animalium sanguinem quovis modo comedere aggrediatur, si sit quidem clericus, deponatur, sin autem laicus, segregetur.* Et Christianus Lupus in notis ad eundem canonem asserit. *Græci etiam dudum postea in observantia istius Apostolicæ legis manserunt constantes; a sanguine scilicet, & suffocato abstinentes.*

Qua ratione ex cæremonialibus aliquid feruari in nova lege possit ulterius, discutitur.

XXI. His autem prætermiſſis, ut bene advertit Lorinus in cap. 15. Act. Apost. v. 20. *Si abstinent hodie Græci a sanguine, putantes, hac se lege teneri, superstitiosi sunt; quia neminem nunc ligat, & ejus observatio sapit cæremonias veteris legis: si, vel quod naturaliter ab hujusmodi cibo abhorreant, vel honesta alia de causa, reprehendi non debent.* Nec immerito, ut notat Goarius in Euchologio Græcorum in variantibus lectionibus, de iis, qui prohibita, & immunda comederent sic loquens: *Non Mosaicæ, sed Ecclesiasticæ legis studio ab immundis degustandis sibi cavent orientales proindeque a Judaico ritu observando, dum Ecclesiæ observant traditiones, longe alienos se præstant, quidquid in adversum garriat, & falso imputet Catumsyritus.* Utque quoad præsens de Orientalibus advertit Benedictus XIV. in præcit. const. Ex quo primum §. 66. soli Armeni, quod quidem sciamus, in acceptanda unionem cum Ecclesia Romana, hujusmodi Græcorum consuetudinem abstinenti scilicet a sanguine, & suffocato, se relinquere professi sunt. Licet enim Vartanes schismaticus iis persuasisset, ut a quibusdam cibis abstinerent, quos lex mosaica immundos pronuntiavit, excepta solum carne suilla, quam eis a S. Gregorio Illuminatore Primo eorum nationis Patriarcha concessam fuisse assererat; eosdemque docuisset, confringere vasa oleo, vinoque plena, si forte musca, vel aliud animalculum hujus-

jusmodi in ea cecidisset; nihilominus in collationibus habitis ad conciliandam a deo optatam unionem Ecclesiae Armenae cum Romana statutum fuit, ut sequitur: Patres Armeni cum Sifensis, tum Adanensis concilii cum Romana Ecclesia suam conciliantes, approbarunt Epistolam dogmaticam Gregorii Armeni Patriarchae ad Regem Haytonem, ubi hebraica illa ciborum discretio his verbis refellebatur: cibos autem immundos, praecipue qui ad pauperum manus obiter veniunt, omnes, ut inquit Paulus, in nomine dei purificatos haberi jubemus, quos & orationibus benedici docuit dominus Nierses, nimirum Ghelajensis, qui similiter Armeniae doctor, & Patriarcha fuerat. Quae omnia, pergit Benedictus, videri possunt apud Galanum tom. 2. de conciliatione Ecclesiae Armenae cum Romana. Idemque Benedictus expendere volens, num aliqui ritus veteris legis possint in nova lege servari, pluribus erudite prolatis, in §. 74. praefatae const. mentem suam sic explicat: Verum quum alii sapienter animadverterint, posse utique in nova lege servari aliquem ex caeremonialibus ritibus antiquae legis, dummodo id non fiat tanquam in vim ipsius legis antiquae, quae evacuata est; sed morem gerendo, aut legitimae consuetudini, aut novo praeepto ab eo edito, cui legislativa simul, & coercitiva potestas competere dignoscantur &c.

XXII. Delectus ergo ciborum catholicos judaizare non facit; non enim quia mali reputantur cibi, neque ex alia superstitione, sed ob virtutis exercitium a quibusdam abstinere praecipimur. Unde Bernardus serm. 66. in Cantica: Hinc quoque haereticos se praebentes non sunt, quia abstinent, sed quia haeretice abstinent; vel cum Judaeis scilicet eorum ritum suscitantes, vel cum Manichaeis, eorumque sectatoribus malos esse cibos secundum eorum naturam sentientes. Et subdit: Nam &

Quo sensu ciborum delectus licite ab Ecclesia praecipii possit, resolvitur, ac statuitur.

ego

ego interdum abstineo, sed abstinencia mea satisfactio est pro peccatis, non superstitio pro impietate. Num redarguimus Paulum, quod castigat corpus suum, & in servitutem redigit? Abstineo a vino, quia in vino luxuria est, aut si infirmus sum, modico utor juxta consilium Pauli. Abstineo a carnibus, ne, dum nimis nutriunt carnem, simul & carnis nutriant vitia. Cui consonans Eñus Vincentius Gotti de vera Ecclesia Christi contra Jacobum Piceninum art. 6. §. 1. n. 1. sic habet: Ecclesia igitur, si certis temporibus precipit a carnibus abstinere, non ideo quod sentiat carnes non licere, vel coinquinare, sed quod necesse sit pro peccatis satisfacere, & carnis vitia coercere. Sub qua quidem ratione nullus judaismus, nullusque Manichæismus introducit. Et pergit: Nullum damnat, Ecclesia, cibum, nec putat, Christum ullum cibi genus prohibuisse, sed ad castigandam carnem, & vivificandum spiritum, precipit christifidelibus certis temporibus abstinere. Cur autem obtemperare non debeo, si medico id precipienti, ad sanitatem corporis obedire non dubito? Et n. 2. sic concludit. Abstinando ergo a carnibus, aliisque cibis, judaicos ritus non prætendimus innovare, nec cibum a cibo distinguere, quasi hic mundus sit, alter immundus juxta synagoga leges. Quæ enim legitima illatio est? Hebræus abstinet: Manichæus abstinet: Montanista abstinet; Ecclesia abstinet: Ergo Ecclesia cum superstitiosis sentit Hebræis, & Manichæis, &c. cum cæteroquin nec Hebræorum abstinentiarum ratio cum Manichæorum, vel Montanistarum; nec Manichæorum abstinentiarum ratio cum Hebræorum, vel Montanistarum; nec denique Montanistarum abstinentiarum, ac jejuniorum ratio cum Hebræorum, vel Manichæorum abstinentiis convenire dignoscantur; quin immo & nullus eorum cum Ec.

Ecclesiæ jejuniis, abstinentiisque conveniat, ut intelligentibus patet. Quare potius veræ Ecclesiæ adversarii judaizare non verentur, novæ Ecclesiæ ministris, non secus ac in veteri, uxorem permittentibus? quod si obicere velint etiam in vera Ecclesia, scilicet orientali, ministris conjugium permitti: id certe verum est, at non quidem in potestatis contemptum, ut apud hæreticos, in Romanæ Ecclesiæ odium agentes, fieri solet, sed ex rationabilibus causis, multisque cum restrictionibus ab Ecclesia permitti consuevit.

XXIII. Cæterum, ut ad hominem cum hæreticis loquar; quomodo intelligi poterit non prohibitus aliquis cibus, cum etiam apud omnes nationes si quis eorum ægrotans, medico prohibente, & certum vitæ periculum prædicente, vinum bibens, aut panem, sive carnem comedens, utique inter ipsos Hæreticos coinquinaretur peccans, non quidem panis, vini, sive carnis natura, sed pertinaci voluntate contra naturæ leges agendo? Quod ergo ad corporis periculum evitandum licet, ad passiones edomandas, propter animæ periculum Ecclesiæ obedire non licebit? Si igitur ciborum abstinentia, nullo habito respectu ad corporalem, sive spirituales abstinentis salutem, in Catholica Ecclesia damnata sit, id certe de abstinentia, sive jejuniis, cum superstitione, vel erroris periculo conjunctis, intelligi debet; secus vero omni penitus absente periculo. Quin imo si ipsamet abstinentia erroris, superstitionis, vel salutis periculum dignoscatur inducere, ad eam servandam minime ab Ecclesia obligari comprobatur; ut ab Eusebio lib. 5. cap. 3. de Alcibiade narratur, qui solo pane, & aqua vesci solebat; quia tamen cum aliis martyribus in carcere detentus, eam servaturus consuetudinem, scandalum aliis generaret, quasi a cibis abhorre-

Ciborum
delectus si-
ve absti-
nentiæ, ac
jejunia, sub
aliis ratio-
nibus robo-
rata licita
concludun-
tur.

ret

ret, comedere iussus est; *Paruit itaque*, inquit Eusebius, *Alcibiades, & cunctis promiscue cibis uti cepit, gratias agens deo*. Simile quid a S. Spiridione factum, ex Sozomeno apud Natalem disert. 4. sæc. 2. innotescit. Ideo enim hospiti, ad illum divertenti, carnes suillas, sale conditas, licet in Quadragesima, proposuit, & comedere coegit, quia alios cibos non habens, licitum iudicavit carnum abstinentiam dimittere: quod autem ipsemet Spiridion simul cum hospite carnes comederit, ex eo processisse dignoscitur: cum enim hospes ille, propositis carnibus, horruisset, ac, necessitate licet urgente, anxius hæsitasset, & comedere noluisse, ipse Spiridion, charitatis lege motus, animæ simul, & corpori consulere volens, ne scilicet cum errore, aut scrupulo comederet, vel, si non comederet, fame periret, statius iudicavit carnes secum ipso hospite comedere, quam illum gravi corporis, animæque periculo exponere. Quod certe factum carnum esum in Quadragesima liberum esse non probat, ut hæretici jactitare solent. Abstinentiæ igitur, ac jejunia, prout ab Ecclesia præcipiuntur, neque contra Evangelicam legem sunt; neque Evangelicam libertatem tollunt; neque ex errore, vel aliqua superstitione sancita; neque ab eadem Ecclesia damnata dignoscuntur.

§. III.

Quæ in præcedentibus dicta sunt, ac discussa, confirmantur.

Ciborum
delectum
minime
damnari
debere pe-

XXIV. Ad obturanda ora leonum, contra Ecclesiam rugientium, quasi nullius roboris existant cibos prohibendi, præcedentibus paragraphis, assignatæ rationes, in hoc 3. §. mundorum, immu-

mundorumque veteris legis ciborum ratione, de-
bitaque Ecclesiæ obediendi reassumpta obligatio-
ne, contra ejusdem Ecclesiæ inimicos conclu-
dimus. Nec superflua, quæ hic adducuntur, re-
putari debent; eo enim tendunt, ut Ecclesiæ
inimici, eidem insultantes, quasi cum Manichæis
cibos natura malos sentiat, vel judaizet, ulterius
confutati, blaterare desinant. Enim vero quæ,
quantaque sit in damnando ciborum delectu ab
Ecclesiæ inimicis præsumpta temeritas, nullibi
melius innotescere poterit quam e sacris litteris
mundorum, immundorumque rationes assignare;
ut inde pateat, catholicam Ecclesiam non Mani-
chæorum errore, vel alia superstitione ductam,
sed rationabilibus fundamentis, non minus, quam
olim Hebræorum Synagogam, innixam, aliquo-
rum abstinentiam pro temporum varietate præ-
scripsisse.

culiaribus
rationibus
probandum
reassumi-
mus.

XXV. Et certe mundorum, immundorumque
ciborum præceptis sacras paginas refertas esse am-
bigere quis poterit? omissis autem immundis ci-
bis, mundos tantum primo loco subjicimus, Permissi in
utriusque deinde generis, mundorum scilicet, im-
mundorumque sub litterali, spiritualique sensu
rationes assignabimus; ut inde innotescat aliquos
cibos permitti, alios vero prohiberi sine supersti-
tione contingere. Quæ autem munda reputaban-
tur, in Deut. describuntur, ubi quoad bestias
terræ cap. 14. v. 4. dicitur: *Hoc est animal,*
quod comedere debetis, bovem, & ovem, &
capram; item v. 5. *cervum, & capram*, capram
nempe sylvestrem; *Bubalum*, bovem nempe syl-
vestrem; *Tragelaphum*, animal scilicet quoad bar-
bam, ac faciem hirco, quoad reliqua vero, sicut
& quoad magnitudinem cervo simile; *Pygargum*,
aliud scilicet capræ sylvestris genus cum albis na-
tium pilis; *Orygem*, oryx animal est, capræ,
sive

Permissi in
veteri lege
bestiarum
terræ, pi-
scium, ac
volatilium
cibi descri-
buntur.

sive cervo non longe dissimile, unicornem tamen, & pilo contra aliorum animalium naturam ad caput verso; *Camelopardalum*, animal est sua forma camelo, colorum autem varietate pardo, seu pantheræ simile. Et v. 6. *omne animal, quod in duas partes findit ungulam, & ruminat, comedetis*. Quoad ea vero, quæ moventur in aquis, vel per aerem volitantur, v. 9. dicitur: *Hæc comedetis ex omnibus, quæ morantur in aquis: quæ habent pinnulas, & squammas, comedite*: utque dicitur Lev. 11. v. 9. *tam in mari quam in fluminibus, & stagnis*. Et Deut. 14. v. 11. *omnes aves mundas comedite*. Et v. 20. *omne, quod mundum est, comedite*. Et Lev. 11. v. 21. *Quid quid autem ambulat quidem super quatuor pedes, sed habet longiora retro crura, per quæ salit super terram, v. 22. comedere debetis, ut est bruchus in genere suo, vermis scilicet e locustarum genere sine alis, qui arborum frondes erodit; Et attachus, atque ophiomachus, lacertæ, seu serpentis genus; ac locusta singula juxta genus suum*. Et quoad aquas v. 36. dicitur: *Fontes vero, & cisternæ, & omnis aquarum congregatio munda erit. Quoad volatilia autem, ut notat Angelicus 12. q. 102. art. 6. ad 1. in fine figuræ expositionis, & quadrupedia illa sola conceduntur eis, quæ posteriora crura habent longiora, ut salire possint*.

Mundorum
seu permis-
sorum cibo-
rum littera-
lis ratio
designatur.

XXVI. Mundis autem assignatis cibis, eorum litteralem rationem ex eodem sic explicabimus: *sunt autem, inquit ibidem, concessa ad esum animalia ruminantia, & findentia ungulam, quia habent humores bene digestos, & sunt mediæ complexionis: quia nec sunt nimis humida, quod significant ungulæ, neque sunt nimis terrestria, cum non habeant ungulam continuam, sed fissam. In piscibus etiam concessi sunt eis pisces sicciore, quod significatur per hoc, quod habent squammas, & pin-*

pinnulas, per hoc enim efficitur temperata complexio humida piscium. In avibus etiam sunt eis concessæ magis temperatæ, sicut gallinæ, perdices, & aliæ hujusmodi. Aliamque litteræ rationem assignans, addit: *Ad tollendam nimiam diligentiam circa cibaria.* Unde concludit: *Et ideo conceduntur illa animalia, quæ de facili, & in promptu haberi possunt.* Quia nimirum ex ciborum comestione humorum qualitates generantur; inde nedum ea permissa sunt, quæ ad gulam, & aviditatem moderandam inducerent, verum & talium animalium carnes permissæ sunt, temperatos habentium humores, ut inordinati humores per eorum comestionem impedirentur, passionisque, quantum ad naturales motiones fieri poterit, domarentur. *Animalia vero*, pergit S. doctor, *quæ Judæis sunt concessa ad esum, non comedebant Gentiles, sed ea tamquam deos colebant, vel propter aliam causam ab eis abstinebant.*

XXVII. Immundorum autem rationes sub litterali sensu assignans Angelicus in sua 12. q. 102. art. 6. ad 1. sic prosequitur: *Possunt tamen aliqui cibi per accidens inquinare animam, in quantum scilicet contra obedientiam, vel votum, vel ex nimia concupiscentia comeduntur, vel in quantum præbent fomentum luxuriæ, propter quod aliqui a vino, & carnibus abstinent.* Et pergit: *secundum autem corporalem immunditiam, quæ est corruptionis cujusdam, aliquæ animalium carnes immunditiam habent; vel quia ex rebus immundis nutriuntur, sicut porcus, aut immunde conversantur, sicut quædam animalia, sub terra habitantia, sicut talpæ, & mures, & aliæ hujusmodi, unde etiam quemdam fetorem contrahunt; vel quia eorum carnes propter superfluum humiditatem, vel siccitatem corruptos humores in corporibus humanis generant: Et ideo prohibita sunt eis carnes animalium habentium* *fo-*
leas,

Immundo-
rum, seu
non permis-
sorum cibo-
rum littera-
lis ratio de-
signatur,

leas, id est; ungulam continuam non fissam propter eorum terrestritatem; & similiter sunt eis prohibita carnes animalium habentium multas fissuras in pedibus, quia sunt nimis cholericæ, & adusta, sicut carnes leonis, & huiusmodi; Et eadem ratione prohibita sunt eis aves quædam rapaces, quæ sunt nimis siccitatis, & quædam aves aquaticæ propter excessum humiditatis; similiter etiam quidam pisces non habentes pinnulas, & squammas, ut anguillæ, & huiusmodi propter excessum humiditatis. Et inferius sensui litterali insistent, subiungit: Generaliter tamen prohibitus est eis esus omnis sanguinis, & adipis cuiuslibet animalis. Sanguinis quidem tam ad vitandam crudelitatem, ut detestarentur humanum sanguinem effundere... tum etiam ad vitandum idololatriæ ritum: quia eorum consuetudo erat, ut circa sanguinem congregatum adunarentur ad comedendum in honorem idolorum, quibus reputabant sanguinem acceptissimum esse: Et ideo dominus mandavit, quod sanguis effunderetur, & quod pulvere operiretur. Et quoad animalium suffocatorum prohibitionem sic pergit immediate: Et propter hoc etiam prohibitum est eis comedere animalia suffocata, vel strangulata, quia in tali morte animalia multum affliguntur: & dominus voluit eos a crudelitate prohibere etiam circa animalia bruta, ut per hoc magis recederent a crudelitate hominis, habentes exercitium pietatis etiam circa bestias. Quoad adipis item prohibitionem sic habet loc. cit. Adipis, inquit, etiam esus prohibitus est eis: tum quia idololatriæ comedebant illum in honorem deorum suorum: tum etiam quia cremabatur in honorem dei: tum etiam quia sanguis, & adeps non generant bonum nutrimentum. Prohibitorum vero fructuum rationes assignans loc. cit. ad 5. sic procedit: Gentiles fructus primitivos, quos fortunatos æsti.

æstimabant, diis suis offerebant, vel etiam comburebant eos, ad quædam magica facienda: & ideo præceptum est eis, ut fructus trium priorum annorum immundos reputarent... poma autem quarti anni, tamquam primitiæ mundorum fructuum deo offerebantur; quinto autem anno, & deinceps comedebantur. Unde Lev. 19. v. 23. sic legitur: Quando ingressi fueritis terram, & plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum: præputia dicuntur, quæ primis tribus annis germinabant, quæ immunda tali tempore orta declarantur, ut sequitur: poma, quæ germinant, immunda erunt vobis, nec edetis ex eis. v. 24. Quarto autem anno omnis fructus eorum sanctificabitur laudabilis domino. v. 25. Quinto autem anno comedetis fructus, congregantes poma, quæ proferunt.

XXVIII. Et quia deus sub litteræ cortice spiritum intendebat; inde quæ sub litterali sensu præcipiebantur, etiam sub spirituali sensu intelligenda sunt; Quæque proinde tamquam munda permetteret, quæque tamquam immunda prohiberet, etiam spiritualiter permisisse ac prohibuisse respective dicendus est. A mundis igitur incipere volentes, spirituales eorum rationes ex Angelico assignabimus, qui 12. q. 102. art. 6. in figurali exposit. ad primum quoad bestias terræ sic habet. *Fissio ungulæ significat.... discretionem boni, & mali; ruminatio autem significat meditationem scripturarum, & sanum intellectum earum. Cuicunque autem horum alterum deest, spiritualiter immundus est. Quoad pisces vero sic prosequitur: similiter etiam in piscibus illi, qui habent squammas, & pinnulas, significatione mundi sunt: quia per pinnulas significatur vita sublimis, vel contemplatio; per squammas autem significatur aspera vita: quorum utrumque necessarium est ad mundum.*

Mundorum
seu per-
missorum
ciborum
spiritualis
ratio desi-
gnatur.

ditiam spiritualement; in sensu scilicet omnibus respectu proportionato.

Immundorum, seu non permissorum ciborum spirituales rationes designantur.

XXIX. Immundorum autem rationes ex eodem Angelico sic assignabimus: quia igitur cuicunque... *horum alterum deest*, vel discretio scilicet boni, ac mali, per ungulae fissionem significata; vel scripturarum meditatio, earumque sanus intellectus, per ruminacionem indicatus, *spiritualiter immundus est*, spiritualiter scilicet imperfectus; inde ex bestiis terrae, quae findunt, & non ruminant, vel quae ruminant, & non findunt, spirituali spectata ratione, immunda declarata sunt. Quoad immundas vero aves ex eodem Angelico sic prosequimur: *In avibus autem specialia quaedam genera prohibentur*. Singulorum autem ferme volatilium generum sub spirituali sensu prohibitorum, rationes assignare volens Angelicus, in figurali expositione sic habet. *In aquila enim, quae alte volat, prohibetur superbia*. *In grypho autem, qui equis & hominibus infestus est, crudelitas potentum prohibetur*. *In halyæto autem, qui pascitur minutis avibus, significantur illi, qui sunt pauperibus molesti*. *In milvo autem, qui maxime insidiis utitur, designantur fraudulentum*. *In vulture autem qui sequitur exercitum, expectans comedere cadavera mortuorum, significantur illi, qui mortes, & seditiones hominum affectant, ut inde lucrentur*. *Per animalia corvini generis significantur illi, qui sunt voluptatibus denigrati, vel qui sunt expertes bonae affectionis, quia corvus semel emissus ab arca, non est reversus*. *Per struthionem, qui, cum sit avis, volare non potest, sed semper est circa terram, significantur deo militantes, & se negotiis secularibus implicantes*. *Nycticorax, quae nocte acuti est visus, in die autem non videt, significat eos, qui in temporalibus sunt astuti, in spiritualibus hebetes*. *Larus*

autem, qui & volat in aere, & natat in aqua, significat eos, qui & circumcisionem, & baptismum venerantur; vel significat eos, qui per contemplationem volare volunt, & tamen vivunt in aquis voluptatum. Accipiter vero, qui deservit hominibus ad prædam, significat eos, qui ministrant potentibus ad deprædandum pauperes. Per bubonem, qui in nocte victum quærit, de die autem latet, significantur luxuriosi, qui occultari quærunt in nocturnis operibus, quæ agunt. Mergulus autem, cujus natura est, ut sub undis diutius immoretur, significat gulosos, qui in aquis deliciarum se immergant. Ibis vero avis est in Africa, habens longum rostrum, quæ serpentibus pascitur, & forte est idem quod ciconia, & significat invidos, qui de malis aliorum, quasi de serpentibus reficiuntur. Cycnus autem est coloris candidi, & longum collum habet, per quod ex profunditate terræ, vel aquæ cibum trahit, & potest significare homines, qui per exteriorē iustitiæ candorem lucra terrena quærunt. Onocrotalus autem avis est in partibus orientis longo rostro, quæ in faucibus habent quosdam solliculos, in quibus primo cibum reponit, & post horam in ventrem mittit, & significat avaros, qui immoderata sollicitudine necessaria vitæ congregant. Porphyrio autem præter modum aliarum avium habet unum pedem latum ad natandum, alium fixum ad ambulandum, quia & in aqua natat, ut anates, & in terra ambulat, ut perdices, & solo morſu bibit, omnem cibum aqua tingens; & significat eos, qui nihil ad alterius arbitrium facere volunt, sed solum quod fuerit tinctum aqua propriæ voluntatis. Per herodionem, qui vulgariter falco dicitur, significantur illi, quorum pedes sunt veloces ad effundendum sanguinem. Charadrius autem, quæ est avis garula, significat loquaces. Upupa autem, quæ ni-

dificat in stercorebus, & fatenti pascitur fimo, & gemitum in cantu simulat, significat tristitiam sæculi, quæ in hominibus immundis mortem operatur. Per vespertilionem autem, quæ circa terram volitat, significantur illi, qui sæculari scientia præditi, sola terrena sapiunt. Alia vero, quæ terræ magis adhærent prohibentur: quia illi qui abutuntur doctrina quatuor Evangelistarum, ut per eam in altum non subleventur, immundi reputantur. In sanguine vero, & adipe, & nervo intelligitur prohiberi crudelitas, & voluptas, & fortitudo ad peccandum.

*Ciborum
delectum
jure præci-
pi posse
contra ad-
versarios
concludi-
mus.*

XXX. Vah! igitur quisquis es, qui in abstinentiis, ac jejuniis suis fidelibus imponendis, Ecclesiam errare blaterare non desinis; cum multæ sint ad ea imponenda rationes, quæ etsi sub veteris legis observantia mortuæ, vel mortificatæ, vel etiam mortiferæ dicendæ sint; sub aliis tamen rationibus, ab omni errore, ac superstitione alienis, vigere posse, ac præcipi (vide supra n. 18. ad 23.) negari non poterit. Quam difforme autem sit pedem linguæ munus; manus oculorum, aut aurium; aures manuum, vel oculorum; oculos autem manuum, sive aurium gerere? vel militem ducis imperium assumere; vel qui minoris ducis habet imperium, supremi ducis sibi abrogare principatum? Nos autem omnes mysticum Christi corpus sumus, qui est caput nostrum juxta illud Apost. 1. Cor. 12. v. 27. *Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro.* Et v. 28. *Quosdam quidem posuit deus in Ecclesia, primum Apostolos, secundo prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum.* Et v. 29. *Numquid omnes Apostoli? Numquid omnes prophetae? Numquid omnes doctores? Num-*
quid

*quid v. 30. omnes virtutes? Numquid omnes gratias habent curationum? Numquid omnes linguis loquuntur? Numquid omnes interpretantur? Enim vero si quoad politicas leges verum est, peccare populum, nulla interveniente rationabili causa, legem a Principe promulgatam non recipere, ut §. 1. observavimus, quanto magis de Ecclesiastica potestate dici debet, quæ monarchica cum sit, vel aliqua aristocratia mixta, a laicali potestate, vel populo minime pendet? Quod si verum sit teneri omnes non tantum in foro fori, verum & in foro poli præcipienti potestati obedire dicente Apostolo Rom. 13. v. 1. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi a deo: quæ autem sunt, a deo ordinate sunt.* v. 2. *Itaque qui resistit potestati, dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt;* si, inquam, non obediunt damnationem acquirimus; in conscientia ergo & non pro foro tantum externo obedire tenemur, juxta ejusdem Apostoli sensum v. 5. declaratum: *Ideo necessitate subditi estote non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam.* Si autem etiam hujus sæculi Principibus quoad politicas leges præstanda subditorum obedientia conscientiam ex Apostolo constringit, quanto magis Ecclesiæ Rectoribus, qui sunt Episcopi, quorum Caput est Romanus Pontifex, suorum respective subditorum quoad spirituales leges præstanda obedientia, conscientias constringere dicenda sit?*

XXXI. Ne credas igitur benevole lector speciosis hisce reformatoribus, debitam legitimis Pastoribus obedientiam nedum negantibus, verum & ab aliis negari prætendentibus; contra quos illud Apost. ad Galat. 1. v. 6. retorquentes imponimus: *Miror, quod sic tam cito transferemini ab eo, qui vos vocavit in gratiam Christi, in aliud*

Contra positam doctrinam sentientes Ecclesiæ, ac Patrum sententiis adversari dignoscuntur.

Evangelium v. 7. Quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos conturbant, & volunt convertere Evangelium Christi; ad suas scilicet tuendas opiniones evertere. Merito igitur exprobratione, ac reprehensione digni a Sapientioribus reputantur novorum dogmatum inventores. Unde si Hieronymus de sui temporis pseudoreformatoribus dicebat epist. ad Pam. & ocean. Quisquis assertor es novorum dogmatum, obsecro, ut parcas humanis auribus, parcas fidei, quæ Apostolico ore laudata est. Cur post quadringentos annos docere nos niteris, quod ante nesciverimus? usque in hodiernum diem sine vestra ista doctrina mundus christianus fuit: Si item contra eos, qui superstitiosa, nec sine tyrannide ab Ecclesia imposita, catholicorum jejunia, divi Augustini tempore asseriebant, eo innixi, quod nullum in sacra scriptura jejunium præceptum invenitur, facit illud ejusdem S. doctoris, lib. 1. contra Cresconium cap. 33. sic eos confutantis: Proinde quamvis hujus rei certe de Scripturis canonicis non proferatur exemplum, earumdem tamen scripturarum etiam in hac re a nobis teneatur veritas, cum hoc facimus, quod universæ jam placuit Ecclesiæ, quam ipsarum scripturarum commendat auctoritas, ut, quoniam sacra scriptura fallere non potest, quisquis falli metuit hujus obscuritate quæstionis, eandem Ecclesiam de illa consulat, quam sine ulla ambiguitate sacra scriptura demonstrat; Quanto magis nostris hisce temporibus contra præcedentes, recentioresque hæreticos eadem retorquere possumus; cum non per quadringentos, sed per mille, & quadringentos, ac longe plures annos abstinentiarum, jejuniorumque usum in Ecclesia, quæ columna, & firmamentum veritatis est, nedum quoad uniuscujusque electionem, verum & quoad præcepta invaluisse sole clarius dignosci possit? Audiant, quæ-

quæso, & Tertullianum lib. de carne Christi cap. 2. qui contra negantes, quod traditum est, sic ratio- cinationem instituit. Tu, qui hæc negas, ex qua, oro te, auctoritate negas? si propheta es, prænuntia aliquid: si Apostolus, prædica publice: si Apostolicus, cum Apostolis senti: si tantummodo christianus es, crede, quod traditum est: si nihil horum es, merito dixerim, morere, nam & mortuus es... & eo magis mortuus es, quo magis non es christianus, qui, cum fuisses, excidisti, rescindendo, quod retro credidisti... Porro quod traditum erat, id erat verum, & ab eis traditum, quorum fuit tradere. Et describens, quorum fuerit tradere, Apostolorum scilicet, qui missi a Christo ad prædicandum, instructi fuerunt, quidque prædicaverint, lib. de præscript. cap. 21. sic describit. Quid autem prædicaverint, id est, quid illis Christus revelaverit, & hic præscribam, non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis prædicando tam viva (quod ajunt) voce, quam per Epistolas postea. Si hæc ita sunt; constat proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis, matricibus, & originalibus fidei conspiret, veritati deputandam; id sine dubio tenentem, quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli a Christo, Christus a deo suscepit: reliquam vero omnem doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum, Apostolorum, & Christi, & dei. Non ergo, ut Ecclesiæ abstinentiis, ac jejuniis constringi dicamus, in scripturis eorum præcepta expresse reperiri necesse erit. Quædam enim Apostoli non per Epistolas, sed viva voce tradiderunt juxta illud 1. Cor. 11. v. 34. Cætera autem, cum venero, disponam. Et 2. Joan. 12. Plura habens vobis scribere, nolui per chartam, & atramentum: Spero enim me futuram apud vos, & os

Et os ad os loqui. Et Epist. 3. v. 14. ad Gajum scribens, dicit: *Spero autem protinus te videre, Et os ad os loquemur.* Cum ergo per traditionem plura agerentur, nihil interest, si jejuniorum praecepta nascentis Ecclesiae initio, e scripturis non probentur, si per traditionem, ac fidelium praxim quique fideles erant, abstinentiis, ac jejniis vacasse compertum sit.

Suscepta
adversario-
rum confu-
tatio sub
alia ratione
continuata
prosequitur

XXXII. Et certe quæ Ambrosius lib. 10. Epist. 82. ad vercellensem Ecclesiam de Aerii, & Joviani sequacibus asseribat, de modernis Ecclesiae reformatoribus, seu potius desertoribus apposite dici fas erit: *Quæ, inquit, istos Epicureos nova schola misit non philosophorum, ut ipsi ajunt, sed imperitorum, qui voluptatem prædicent, delicias suadeant, castimoniam nullius esse dicant utilitatis? fuerunt nobiscum, sed non fuerunt ex nobis. Neque enim pudet dicere, quod dicit Evangelista Joannes, sed hic positi primo jejunabant, intra monasterium continebantur, nullus erat luxuriæ locus, interdicta ludibriosæ disputationis licentia. Hoc delicati non potuerunt ferre. Abierunt; deinde volentes redire, non sunt recepti. Pleraque enim audierant, quæ deberent cavere; monueram; nihil profeceram. Effervescentes itaque disseminare talia cœperunt, quibus incentores essent vitiorum omnium. Miserabiles perdiderunt utique, quod jejunaverunt; perdiderunt quod se aliquo continerent tempore, &c.* Qua ergo petulantia impius Lutherus contra Pontificem, reliquosque Ecclesiae Principes effutire non cessat, audacter asserens, nullam esse in Ecclesia potestatem suis fidelibus vel ad spiritualem salutem, ordinatam, aliquid præcipiendi, ut in calce §. 1. supra retulimus? Enim vero contra istos pseudoreformatores Calvinum, & Lutherum, aliosque ejusdem turfuris ab Ecclesia desertores facit illud Christi do-
mini

mini Joan. 8. v. 44. *Vos ex patre diabolo estis : & desideria patris vestri vultis facere : ille homicida erat ab initio , & in veritate non stetit : quia non est veritas in eo , cum loquitur mendacium , ex propriis loquitur , quia mendax est , & pater ejus .* Sicut enim diabolus suæ creationis initio in gratia exiitens , at non persistens , ardens invidia pellere nixus , quos cælo deus advocare ordinaisset primos parentes , decepit per illa verba Gen. 3. v. 1. *Cur præcepit vobis deus &c.* boni, malive scientiam falso promittens v. 5. *Et eritis sicut dii , scientes bonum & malum ;* ita & miseri , & miserabiles , & pauperes , & cæci , & nudi virtutibus omnibus homines perdit in vera Ecclesia cum extiterint , ejusdem muneribus faginati , proprio ducti spiritu , a veritate recedentes , & carni indulgere volentes , alios deceperunt , nec decipere destiterunt ; & quasi scientiam boni , & mali in discernendo divino spiritu apud ipsos residere præsumentes , contra Ecclesiam quod est Christi corpus , obnitentes , Christum ipsum , qui est Ecclesie caput , ferire non verentur ; Cum tamen dominus Jesus , qui prima veritas est , dicat mendacium loqui qui *ex propriis loquitur* , qui scilicet sententiam suam , nullis innixus firmioribus fundamentis a semetipso profert . Et sane si Jesus per verbi unionem omnis veritatis principium est , dicens de seipso Joan. 14. v. 6. *Ego sum via , & veritas , & vita ;* ostendere autem volens , suam , ac divini spiritus doctrinam veram esse Joan. 8. v. 26. de seipso dicit. *Ego quæ audiivi ab eo , Patre , hæc loquor in mundo ,* de divino autem spiritu Joan. 16. v. 13. dicit . *Cum autem venerit ille spiritus veritatis , docebit vos omnem veritatem : non enim loquetur a semetipso : sed quæcunque audiet , loquetur , non aliud scilicet , quam quod , a Patre , & Filio cum pro-*
ce-

cedat, in suamet ipsissima natura cognoscet; unde dicitur v. 15. *de meo accipiet, & annuntiabit vobis*. Si, inquam, Christus verum dicere asserit, quia quæ a Patre audivit, in sua scilicet, communique cum Patre, ac spiritu divina natura, per duplicem nempe utriusque, divinæ scilicet, humanæque naturæ intellectum sibi propria cognovit, loquitur; si item spiritus vera loquitur, quia, quæ de Filio accipiet, quæ scilicet in sua, communique cum filio natura cognoscit, loquitur; inde est, quod Christus, & spiritus vera loquuntur, quia ea loquuntur, quæ in communi cum Patris ipsissima natura cognoscentes, a Patre non dissentiant.

Inceptum
superiori
numero ar-
gumentum
continua-
tur, & ad
confutan-
dos adver-
sarios con-
vertitur.

XXXIII. Si ergo Pater, tanquam omnium origo, veritatis principium dicitur, & est; quod idem valet, ac si dicatur: *Sicuti verum esse necesse est, quod a Patre procedit; ita verum non esse necesse est, quod a Patre non procedat*. Quomodo ergo Lutherus, Calvinus, Melancton, alique ejusdem farinae pseudoreformatores veritatem assecutos esse jactitare possunt, quos luce clarius innotescit, ea docere, quæ doctrinis a Patre per Prophetas revelatis, iis quoque documentis, quæ a Christo domino edocti, atque a divino spiritu confirmati Apostoli, ac Patres tradiderunt, probaveruntque, opponuntur? Quod si, non nisi a Patre procedens, verum esse, quodque a Patre non procedit, falsum esse necesse sit; qua ratione igitur vera esse possunt, quæ legitimis potestatibus, a Patre procedentibus, a Christo scilicet per potestatem, a Patre datam, institutis, atque a divino spiritu edoctis, quarum interest populos evangelicis documentis instituere, non secus ac Christus quæ a Patre audivit, facere, suamque Ecclesiam docere cœpit, opposita inveniuntur? Et certe hujusmodi farinae homines consortes cum
Chri-

Christo regnare non possunt, qui proprio illu-
 judicio, a sanis doctrinis, & Ecclesiæ traditio-
 nibus recedentes, ventri, ac voluptatibus indul-
 gere student, contra quos facit illud Ambrosii lib.
 de Elia, & jejunio cap. 4. & 5. relati can. *Sexto
 die dist. 35. ad ligni scientiæ boni, & mali abstin-
 entiam alludentis: Indictum jejunium: abstinentiæ
 lex a domino deo; prævaricatio legis a diabolo;
 culpa per cibum, latebra post cibum: cognitio in-
 firmitatis in cibo, virtus firmitatis in jejunio
 Serpens gulæ persuadet, dominus jejunare decernit.
 Itaque gula de Paradiso regnantem expulit; ab-
 stinentia ad paradisum revocavit errantem.* Contra
 eosdem quoque non minori efficacia, quam Am-
 brosius, invehitur Augustinus contra Faustum cap.
 3. dicens: *Qui in Evangelio quod vultis, creditis,
 quod non vultis, non creditis, vobis potius, quam
 Evangelio creditis: quia, cum suus cujusque animus
 auctor est, quid in quaque scriptura probet, vel
 improbet, non se jam auctoritati scripturarum ad
 fidem, sed sibi scripturas subjicit ipse ad volun-
 tatem.* Nec immerito: Sicuti enim extra veram
 Ecclesiam verus spiritus esse non potest; ita e-
 contra spiritus dei, qui ab initio in vera Ecclesia
 adfuit, eam dirigens, ac docens, cujus cæteroquin
 specialis directio per Majorum, & Apostolicarum
 Ecclesiarum traditiones in rebus fidei, ac morum
 sibi minime contrarias dignoscitur, nunquam in
 rebus fidei, ac morum in errorem abire permittet.
 Unde dicitur Isaia 59. v. 21. *dicit dominus: spi-
 ritus meus, qui est in te, & verba mea, quæ posui
 in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore
 seminis tui, & de ore seminis seminis tui, dicit
 dominus, amodo, & usque in sempiternum.* Et
 Jerem. 6. v. 16. *Hæc dicit dominus: state super
 vias, & videte, & interrogate de semitis antiquis,
 quæ sit via bona, & ambulate in ea: & invenietis*
 re.

refrigerium animabus vestris . Et 2. Theſſ. 2. v. 14. Itaque fratres ſtate , & tenete traditiones , quas didicistis , ſive per ſermonem , ſive per Epiſtolam noſtram .

Quo ſenſu
ſcriptura-
rum, ac tra-
ditionum
veritas fide-
libus pro-
banda pro-
ponitur, hic
diſcutitur,
ac reſolvi-
tur .

XXXIV. Et licet, poſtquam in Epiſt. 1. cap. 5. Theſſalonicenſibus dixerit v. 19. *ſpiritum nolite extinguere ; & v. 20. Prophetias nolite ſpernere ,* dicat v. 21. *omnia autem probate : quod bonum eſt , tenete ;* id tamen , non eo ſenſu intelligitur, quo pſeudoreformatores blandiuntur , quaſi ſci- licet pro cujuſque arbitrio, ſeu iudicio liberum cuique ſit, hæc , vel illa , quæ præſertim cir- ca fidem , ac mores , ac principalia diſciplinæ cupita in Eccleſia circumferuntur, probare , ac reprobare , vel rejicere : ſic enim fides , unius- cujuſque iudicio innixa , infallibilis non eſſet, nec ſupernaturalis , & conſequenter nec fundata ſuper fundamentum Apoſtolorum , ac prophetarum ; ſed Apoſtoli ſenſus eſt , quod ea , quæ in Ec- cleſia circumferri viderint, probare , ſeu potius inquirere debeant, an per veros miniſtros in Ec- cleſia dicantur , & ex iis ſint , quæ cum doctrina, ab Eccleſia probata, pugnare , vel concordare dignoſcantur : ſi enim pugnare dignoſcantur, reji- ci ; ſi concordare , recipere , ac tenere , intelligi- tur præcipere . Cum enim doctrinæ infallibili- tas, quæ fidem præſertim , ac mores ſpectat , per majus aliud , quam per Eccleſiæ probatio- nem conſtare non poſſit ; inde circa ea , quæ ad fidem , aut mores , quæque ad ſpiritualem ſalu- tem conſequendam ordinatur datam eſſe Catho- licæ Eccleſiæ infallibilitatem manifeſte docet Apo- ſtolus per illa verba 1. Tim. 3. v. 15. dicens. *Eccle- ſia dei vivi columna , & firmamentum veritatis.* Idemque exponens dilectus Jeſu diſcipulus . 1. cap. 4. v. 1. dicit : *Cariſſimi nolite omni ſpiritui credere , ſed probate ſpiritus , an ex deo ſint : quoniam multi*
pſeu-

pseudoprophetae exierunt in mundum. Unde illis, qui proprio iudicio firmantur, quadrat illud Prov. 14. v. 12. *Est via, quæ videtur homini iusta: novissima autem ejus ducunt ad mortem;* qui scilicet sibi met ipsis nimis prudentes, sublimioribus, ac legitimis potestatibus, proprio fidei iudicio, acquiescere nolunt, suum errorem sine pœnitentia aliquando recognoscent. Timeant igitur, quicunque sint, legitimarum Ecclesiæ potestatum iudicium quoad præsens institutum contemnentes; timeant, inquam, divinam exprobrationem, quam contra iudæos filiorum Jonadab adducens obedientiæ exemplum, deus per Jeremiam protulit cap. 35. v. 14. dicens: *Prævaluerunt sermones Jonadab filii Rechab, quos præcepit filiis suis, ut non biberent vinum: & non biberunt usque in diem hanc, quia obedierunt præcepto patris sui: Ego autem locutus sum ad vos de mane consurgens, et loquens, & non obedistis mihi.* v. 15. *Misiq. ad vos omnes servos meos prophetas, consurgens diluculo, mittensque, & dicens: convertimini unusquisque a via sua pessima, & bona facite studia vestra . . . & non inclinastis aurem vestram, neque audistis me.* A proprio igitur uniuscujusque iudicio recedentes, catholicæ Ecclesiæ iudicio acquiescite, ne propria decepti opinione, tenebris obcæcatum retinentes intellectum, voluptatibus indulgere appetentes, æternum damnationis barathrum incurratis. *Timeate ergo deum,* ut cum dilecto discipulo loquar in sua Apoc. 14. v. 7. *Timeate, inquam, deum, per voluntatis nempe conversionem, & date illi honorem, verbis nempe scripturarum acquiescentes, quia venit hora iudicii ejus.*

CAPUT QUARTUM

De Modo jejunandi.

Hujus capituli intelligentia aperitur.

I. In hoc cap. jejuniorum conditiones ad examen revocantes, discutiendas aggredimur, solidisque innixi principiis resolvere conabimur; & quia juxta morem in universali Ecclesia nostro hoc tempore satis probatum nedum comestio, verum & ferotina toleratur refectio; idcirco nos benevolenti lectori quoad omnia satisfacere volentes, nedum ea, quæ ad ciborum delectum, unicam comestionem, & horam, verum & quæ ad ferotinam pertinent collationem, agere, discutere, ac resolvere studuimus. Et quia ex triplici jure naturali, divino, humanoque ortam jejuniorum necessitatem, in superioribus capitibus 1. & 2. exagitatam proposuimus; idcirco hoc quarto capite tribus paragraphis distincto, primo jejuniorum conditiones ex naturali; 2. ex divino; 3. tandem ex humano jure procedentes, discutere, ac resolvere quoad præsens judicavimus.

§. I.

De Jejunandi modo ex naturali jure proveniente.

Jejunandi modus, ex naturali jure proveniens, ille declaratur, qui ab ipsa famet natura proponitur.

II. Jejuniorum necessitatem ex naturali jure ori-
ri cap. 1. §. 1. jam vidimus; quin & personas, quæ ex naturali jure ad jejunia obligantur, cap. 2. §. 1. satis probavimus: jejunandi autem modum, quæ ex naturali jure necessitatem imponat huc discutendum rejecimus. Et quia jejunia, ex naturali jure orta, a lege aliqua determinata non sunt, (vide cap. 3. n. 2.) sed pro sua cujusque necessitate ad ea teneri quemlibet superioribus capitibus 1. & 2.

§. §.

§. §. 1. discussimus; inde ad inquirendum jejunandi modum, ex naturali jure ortum, id unum discuti oportet, quinam scilicet jejunandi modus pro uniuscujusque necessitate naturali juri satisfaciat? ita ut jejunandi modus, ex jure naturæ ortus, non aliunde, nisi ex ipsamet naturali uniuscujusque jejunandi necessitate metiri debeat. Diximus autem nedum ad naturale practicæ rationis principium ea prosequi pertinere, quæ ad corporalis vitæ conservationem necessaria sunt, ea vero fugere, vitare, auferre, impedire, quæ ejusdem corporalis vitæ bonum lædere, vel auferre possunt; verum & ea, quæ ad animæ spiritualis vitæ conservationem, sub ratione similiter prosecutionis, ac fugæ, spectare videntur. Unde, quia effrænis concupiscentia supernaturalis vitæ consecutionem impedit, necessario sequitur, quod ad naturale practicæ rationis principium, tamquam ad radicem quandam, ea prosequi, aut fugere, vel auferre, seu impedire pertinet, quæ ad reprimendam concupiscentiam respective conducant. Et quia similiter unusquisque ex eodem naturali jure, ut supra innuimus, erga deum, ac proximum tenetur officiis, quem si forte læserit, vel in aliquo defecerit, ad satisfaciendum obligabitur; inde ad idem naturale practicæ rationis principium, tamquam ad radicem quandam, ea quoque prosequi, aut fugere, vitare, auferre, impedire respective ex naturali dictamine pertinet, quæ ad deum cognoscendum, mentemque elevandam, debitumque erga ipsum, ac proximum officium persolvendum necessaria judicantur. Si igitur jejunium, præter corporalis vitæ respectum, ad reprimendam concupiscentiam, ad mentem elevandam, ad debitum erga deum, ac proximum, officium persolvendum, ex naturali jure, tamquam ex radice

dice præceptum, necessarium dignoscatur, eo modo exerceri debet, qui, ad corporis, animæque bona acquirenda, conservanda, vel prosequenda; nec non ad concupiscentiam reprimendam, ad mentem elevandam, ad debitum erga deum, ac proximum, officium persolvendum, necessarius judicetur.

Proposita
doctrina
ulterius ex-
plicatur, &
concluditur

III. Si igitur absque ciborum delectu per unicam in die comestionem corporis sanitas conservari, vel obtineri dignoscatur; sine ciborum delectu, semel comedendo, jejunandi modo, ex naturali jure debito satisfit: contra vero si per ciborum delectum, aridorum scilicet comestionem, secus vero carniū; vel carniū, secus vero aridorum ciborum; etiam plusquam semel comedendo, corporis sanitas conservetur, vel obtineretur, servato in sensu exposito, ciborum delectu, prout necessarius judicetur, etiam plusquam semel comedendo, jejunii modo, ex naturali jure debito satisfieret: Quod si naturæ necessitas ad id obtinendum non ciborum delectum exigeret, neque comestionem, sed parvam quamdam refectiōem; tunc jejunii modus, ex naturali jure debitus, per parvam refectiōem obtinebitur. Non absimiliter: si ad reprimendam concupiscentiam, vel ad mentem elevandam, sive ad debitum erga deum, ac proximum, officium persolvendum, ciborum tantum delectus, secus vero unica comestio; sive unica comestio, secus vero ciborum delectus; sive non ciborum delectus, neque unica comestio, sed comedendi modus apto tempore sic & sic exercendus ex naturali jure tanquam ex radice necessarius dictaretur; tunc servato tantum ciborum delectu, secus vero unica comestione; sive unica servata comestione, secus vero ciborum delectu; sive ciborum non servato delectu, neque unica comestione, sed comedendi tan-

tantum modo apto tempore sic & sic exercendo, jejunandi modus respective ex naturali jure deditus servaretur. Uno verbo, quia, ut in superioribus capitibus 1. & 2. §. 1. discussimus, unusquisque ex naturali practicæ rationis principio, tamquam ex radice ad talem jejunii formam obligabitur, qualis ad prædicta consequenda, eorumque contraria avertenda necessaria dignoscatur; inde evidentissime sequitur jejunii modum, ex naturali practicæ rationis principio, tanquam ex radice, ortum, illum dici, servarique oportere, qui tamquam medium ad finem obtinendum, ad corporis nempe, animæque salutem consequendam, ad mentem elevandam, ad debitum erga deum, ac proximum, officium persolvendum, nec non & ad his contraria fugienda, vitanda, auferenda, impedienda, nulla licet alia lege præscriptus, necessarius judicetur.

§. II.

De Jejunandi modo ex divino jure proveniente.

IV. Jejuniorum necessitatem, ex divino jure procedentem, sicut & personas, quæ eodem divino jure teneri dicuntur, supra cap. 1. & 2. §. 2. exagitavimus, ac discussimus; jejunandi autem modum, ex eodem divino jure procedentem, hic explicandum suscipimus. Et quia jejuniorum ex divino jure orta necessitas ex voto vel juramento procedit; quæ certe non alio modo voventium, sive jurantium conscientiam constringunt, quam eo, quo ex eorum mente procedunt; inde ad inquirendum jejunandi modum, ex divino jure procedentem, voventium, sive jurantium mentem discutere opus erit. Si igitur voventis, sive jurantis mens fuerit per unicam com-

Jejunandi
modus ex
divino jure
proveniens,
ille designa-
tur, ad
quem ex
divino jure
obligatio
confergitur.

mestionem, ciborumque delectum jejunium per-
 solvere; hujus jejunii modus, sive ob fidelitatem
 ratione voti, sive ob reverentiam ratione jura-
 menti, ex divino jure respective debitus, unica
 servata comestione ac ciborum delectu obtine-
 bitur. Quod si voventis, sive jurantis mens fuerit,
 ab his, illisve cibis abstinere, non autem unicam
 servare comestionem; sive unicam servare co-
 mestionem, secus vero ciborum delectum; &
 tunc jejunandi modus ex divino jure, ex voto
 scilicet, vel juramento debitus, ab his, illisve
 cibis abstinendo, non autem unicam servando
 comestionem; vel non servando ciborum delectum,
 unica tamen servata comestione, juxta voventis,
 sive jurantis mentem respective obtinebitur. Quod
 si voventis, sive jurantis mens neque ad ciborum
 delectum, neque ad unicam comestionem, sed
 ad hanc, illamve comestionis horam servandam,
 obligaretur; tunc jejunandi modus, sive ex fi-
 delitate, sive ex reverentia, ratione scilicet voti,
 vel juramenti respective debitus, tanquam ex
 divino jure proveniens, non ciborum delectum,
 vel unicam servare comestionem, sed tantum non
 antequam hac, illave peracta hora juxta voventis,
 sive jurantis mentem comedere exigeret. Quodque
 de simplicibus, seu privatis votis ac juramentis
 respective dicimus, etiam de solemnibus, seu
 publicis, eorum servata ratione, si casus contin-
 geret, omnino dici debet. Unde quia votum
 ex religiosa professione emissum, juxta illius
 communitatis morem ad observantiam obligare
 discussimus; propter quod & quandoque in mo-
 nasterio, vel refectorio, secus vero extra, eo-
 rum observantia constringit; inde fit, quod hu-
 jusmodi jejunandi, sive abstinendi modus ille ex
 divino jure proveniens, dicendus erit, qui ex
 emissa professione, servato communitatis more,
 unius-

uniuscujusque conscientiam constringit. Idemque dicendum de solemni, seu publico juramento, vel voto non ex religiosa professione, sed ex ejus coram Pontifice, vel alia publica, ac legitima potestate solemni, seu publica emissionem proveniente, si ad jejunium forte constringeret; hujusmodi namque jejunandi modus ille dicendus similiter erit, qui solemniter, seu publice jurantis, sive voventis menti, servata semper solemnitatis, sive publicitatis ratione, conformaretur.

§. III.

De Jejunandi modo, ex humano jure procedente.

V. Jejuniorum modum, ac praxim, ex humano jure provenientium discursuri, omnem jejunandi modum, ex humano jure provenientem discutere oportet. Quia igitur jejunandi modus ex humano jure constringens, nedum ciborum delectum, & unicam comestionem, verum & horæ rationem attendit; quin immo ex tolerata consuetudine serotinam admittit refectionem; inde hujusmodi jejuniorum modum discernere, idem erit ac eorumdem modum, a legitima potestate præscriptum, vel consuetudine inductum inquirere. Et certe, quod ad ciborum attinet delectum; jejunium, ex humanis legibus procedens, per carniū abstinentiam servari oportere, ratione, & auctoritate satis clarum est.

Jejunandi
modus, ex
humano ju-
re prove-
niens car-
niū absti-
nentiam
exigit.

VI. Quod si forte ex aliqua rationabili causa carniū abstinentia servari non possit, unicæ tamen comestionis obligationem remanere nedum sanioribus theologis, verum & aliquibus etiam moralistis, ac probabilistis aliquando innotuit, quos inter Lezana in summa Verb. *Jejunium* sic habet: *Licet probabile sit dispensatum ad edendas*

Etiam per-
misso car-
niū esu,
unicæ co-
mestionis
obligatio-
nem remanere com-
probamus.

Carnes, non teneri ad jejunium . . . probabilius tamen est, id solum esse verum, quando aliquis est dispensatus ad edendas carnes ob infirmitatem, vel debilitatem: tunc enim consequenter est dispensatus a jejunio, quia est eadem ratio dispensationis; secus vero quando est dispensatus ad esum carniū ob damnum, quod recipit manducando pisces: tunc enim obligatur ad jejunium: tum quia, cum privilegium sit contra jus commune, stricte explicandum est; tum quia, cum præceptum Ecclesiæ in toto servari non potest, saltem in parte servari debet. Et apud Castropalaum 4. part. tract. 29. disp. unica puncto 8. §. 1. n. 10. Sententia refertur Rodriquez in Cruciata §. 6. dicens: Si solum ob necessementum cibi quadragesimalis tibi concedatur usus carniū, nequaquam potes bis comedere; sed formam jejunii de unica comestione servare debes. Quodque considerabilius est, & omnino tenendum, etiam Ecclesiæ Pastores id ipsum tenuerunt, præceperuntque; e quorum albo Petrus Barberigus Venetiarum Patriarcha in synodo an. 1714. celebrata, sic habet: dispensati autem omnes sciant, quod licet a delectu ciborum sint dispensati, se tamen adhuc jejuniorum observationi esse obstrictos, atque lethali peccato esse obnoxios, si escis illicitis utentes, non jejunaverint, si scilicet unicam comestionem non servaverint. Utrum autem quoad monastica jejunia, a carne quoquo modo dispensatus, etiam a jejunio, ab unica scilicet comestione dispensatus intelligatur? alia certe inspectio est, & maxima ex parte a praxi pendet, juxta uniuscujusque Religionis, ac familiæ constitutionum, bullarum, privilegiorum, ac consuetudinum interpretationes, per sua generalia capitula comprobata.

*Carnium
esus non
quarumli-*

VII. Carnes autem ob infirmitatem comesturum, non nisi salubres comedere debere monet

Lam.

Lambertinus, in sua Inst. XV. n. 17. dicens: *denique eas solum carnes permittant Medici, quæ sanitati conferant.* Quodque considerabilius est. Egregius Pontifex Clemens XI. in edicto an. 1703. tam dispensatos, quam medicos sic monet: *Ad illud cum Medici, tum hi, qui dispensationes petunt, animum intendant, ut carnes salubres sint: Quoniam hæ solum in Quadragesima permittuntur his, qui ob justam causam cibis quadragesimalibus vesci nequeunt.*

bet, sed earum, quæ salubres sunt, ac saluti congruunt, permissus intelligi debet.

VIII. Et quoad epularum missionem, Benedictus XIV. de suis Encyclicis: *Non Ambigimus, Et: In suprema nonnullis in Hispaniis exortis difficultatibus, ab Archiepiscopo Compostellæ oblatis, ad septem capita redactis, in Epist. Si Fraternitas tua die 8. Julii 1744. edita, ad eundem Episcopum delata, quoad epularum missionem in quæsito 4. quænam sint epulæ licitæ, quæ vetantur cum interdictis conjungi?* Respondet: *Epulas licitas pro iis, quibus permissum est, carnes comedere, esse carnes ipsas: epulas interdictas esse pisces: adeoque utrumque simul adhiberi non posse.* Ratio autem quare potius carnes, quam pisces prohibentur, ab Angelico in 4. dist. 15. q. 3. art. 4. q. 2. ad 3. assignatur, sic ratiocinante: *Ad tertium dicendum, quod pisces frigidiores sunt naturaliter, quam carnes, nec alimentum ita conveniens corpori præstant, sicut aliæ carnes: unde non fuit tanta necessitas prohibendi pisces, sicut carnes.*

Carnium esu quocunque modo permisso, piscium esus omnino interdictus in eadem comestione intelligitur.

IX. Græci autem fere omnes, Armeni, Copti, & alii orientales in diebus jejuniorum ut plurimum ab oleo, & piscibus abstinent, sanguinem habentibus; eos tamen in Annuntiationis & Palmarum festis comedere licitum reputant. Dum autem a piscibus, sanguinem habentibus, abstinent, alios comedere possunt, & uti, scilicet

Orientales in suis jejuniis etiam a quibusdam piscibus abstinere dignoscuntur.

juxta Goarium, squillis, ostreis, cancris, poly-
podibus, sepiis, & aliis hujusmodi exanguibus,
quasi a piscium perfectorum natura alienis, &
cruditate, seu vilitate stomachum affligentibus,
sicut & piscium ovis exsiccatis, & sale ad solem
conditis.

Aliquibus,
orientalis
Ecclesiæ ri-
tu obstri-
ctis, in suis
jejuniis ci-
borum de-
lectus cum
Latinis
communis
permittitur.

X. Græci etiam in Corsica a piscibus, sangui-
nem habentibus, oleo, & vino abstinere cum con-
sueverint, porrectis tandem ad Benedictum XIV.
precibus, ipse in const. *Etsi Pastoralis* die 26.
Maji 1742. edita §. 9. n. 12. indulgit, dicens: *Ve-
rum quia pro parte dilectorum filiorum græci ritus,
in Corsica habitantium, nobis nuper humillime pre-
ces porrectæ fuerunt.... Nos paternæ pontificiæ
charitatis, quæ novit imbecillitates infirmorum
sustinere, non immemores, tam dictis Græcis in Cor-
sica habitantibus, quam omnibus, & singulis Al-
banensibus, & Græcis, qui in Italia, & insulis
adjacentibus commorantur, tenore præsentium, ut
ad instar Latinorum, in quorum diœcesibus degunt,
in memoratis quadragesima, quartis, & sextis
feriis, & reliquis anni jejuniis, vino, oleo, pi-
scibus cujuscunque generis possint uti concedimus,
& indulgemus.* Et ibidem n. 12. refertur dis-
pensatio Clementis XII. Abbati, & Monachis Mo-
nasterii S. Basilii magni dimidii Jussi diœcesis pa-
normitanæ facta, ut scilicet piscibus, sanguinem
habentibus, libere & licite nonnullis anni quadra-
gesimis vesci possint, non obstantibus ritus Græci
ordinationibus, hac nostra constitutione confirma-
mus, & roboramus.

Quare pi-
scium, secus
vero avium
ecus ab Ec-
clesia per-
mittitur, de-
claratur.

XI. Ex eo autem, quod aves, & volatilia, non
secus ac pisces, ex aquis producta sint super ter-
ram, dicente scriptura Gen. 1. v. 20. *dixit etiam
deus: producant aquæ reptile animæ viventis, &
volatile super terram sub firmamento cæli: & ecce
prodeuntes ex aquis pisces, & volatilia super ter-
tam*

ram juxta illud v. 21. *Creavitque deus cete grandia, & omnem animam viventem, atque motabilem, quam produxerant aquæ in species suas, & omne volatile secundum genus suum, quibus prodeuntibus benedixit deus v. 22. dicens: crescite, & multiplicamini, & replete aquas maris: avesque multiplicentur super terram*; Ex hoc, inquam, inferri non poterit, Ecclesiam, sicuti piscium esum in diebus jejuniorum permiserit, ita & avium permittere debuisse. Cum enim in jejunio corporis afflictio exigatur, & animalium carnes, in aquis morantium, propter aquarum frigiditatem multum in sua substantia decrescunt, quod contra evenit in animalibus, extra aquas quiescentibus; inde animalium carnes, in aquis quiescentium, quos pisces vocamus, minus a corporis afflictione recedentes, quam sint illorum carnes, in terra quiescentium, ab Ecclesia in jejunio permittuntur, secus vero illorum carnes, quæ in terra, vel in aere vivere solent.

XII. Ad discernendum autem, quænam sint Animalium, animalia, quæ piscium naturam induant, & in quæ piscium diebus esurialibus, etiam in Quadragesima, a non naturam dispensatis comedi possint, non minima difficultas est, variis varia sentientibus. Unde Socrates habent, apud Lambertinum in synodo lib. II. cap. 5. quæque per- mitti pos- sunt, dis- cretio as- signatur. sic habet: *Alii omnino ab omni animantium genere abstinent: alii inter animantia pisces solos comedunt: alii cum piscibus volucres etiam manducant, easque ex aqua, ut est apud Moysen, nasci asserunt.* Subjungit autem ibidem Lambertinus: *sed illud in controversiam sæpe vocatur, an hæc, aut illa animantium species ad piscium naturam pertineat, nec ne? aut inter animalia terrestria, aut volatilia, vel potius aquatilia adnumerari debeant, & consequenter an liceat diebus jejunii eorum carnibus vesci?* Et quia nonnulli auctores putant standum esse

esse locorum consuetudini; inde, ubi legitima consuetudo sit aliquorum animalium carnes etiam in diebus vetitis absque scrupulo, ac tuta conscientia comedendi, licite comedi posse sustinent. Unde Panormitanus de observat. jejuniorum hoc tangens, sic ratiocinatur: *Ex quo non habemus in hoc jus specificum, recurrendum ad consuetudinem loci. Serva ergo in hoc consuetudinem.* Et Lambertinus subjungit. *Ex quo deducunt, licitum esse diebus esurialibus comedere ranas, quæ in aqua vivunt, testudines quoque licet terrestres, minime vero quædam volucrum aquatiliū genera.* Cujusmodi dici possunt anates, vel similia, quia nimirum illis consuetudo favet, his autem contraria dignoscitur.

Assignata
quoad ani-
malium na-
turam, eo-
rumque u-
sum discre-
tio, ad exa-
men revo-
cata, altiori,
ac profun-
diori dis-
cussione
proponitur,
ac resolvitur.

XIII. Sed quoniam, si res bene perpendatur, etiam quoad talium animalium genera, quæ cum carniū maceratione non bene cohærent, & quorum proinde comestio potius corruptela dici debeat, consuetudo favere poterit; idcirco altius, ex ipsamet nempe jejunii, taliumque animalium natura petenda discretio est, juxta prælaudatum Lambertinum in sua synodo lib. 11. cap. 5. dicentem: *Sed hoc merito admonendum censemus, ut videatur, an hæc, vel illa consuetudo vera, & legitima dici debeat; & an apud pios, probosque viros recepta sit, ne forte abusus, & corruptelæ pro judicandi, & agendi norma accipiantur.* Principium autem ad id discernendum ex Angelici doctrina firmari poterit. Et quidem ex jejunii natura sumpta ratione 22. q. 147. art. 8. sic eloquitur: *Jejunium ab Ecclesia est institutum ad reprimendas concupiscentias carnis, quæ quidem sunt delectabilium secundum tactum, quæ consistunt in cibis, & venereis; & ideo illos cibos Ecclesia jejunantibus interdixit, qui & in comedendo, maximam habent delectationem, & iterum*

sum maxime hominem ad venerem provocant. Hujusmodi autem sunt carnes animalium in terra quiescentium, & respirantium, & quæ ab eis procedunt, sicut lacticia ex gressilibus, & ova ex avibus. Et rationem assignans, sic profectur: Quia enim hujusmodi magis conformantur humano corpori, plus delectant, & magis conferunt ad humani corporis nutrimentum: & sic ex eorum comestione plus superfluit, ut vertatur in materiam seminis, cujus multiplicatio est maximum incitamentum luxuriæ. Et ideo ab his cibis, præcipue jejunantibus, Ecclesia statuit esse abstinendum. Ex quo clarissimo, & universali principio, quantum ad jejunii naturam juxta Ecclesiæ mentem declaratam, & ab Angelico propositam, spectat, non quidem ex consuetudine, qua tali, verum & potius ex ipsamet jejunii, carniūque natura satis infertur, eas animalium carnes in jejunio licitas esse, quæ carnis macerationi congruunt, secus vero quæ non congruunt. Si ergo aliquorum animalium carnes, etiam in terra quiescentium, ac respirantium, ad humani corporis nutrimentum parum conferunt, neque ex eorum esu superfluous humor, ad seminis multiplicationem deserviens, generari dignoscatur, horum animalium carnes comedendi usus nedum ex consuetudine, quæ Ecclesiasticæ legis interpret est, verum & ex intrinseca jejunii, prædictorumque animalium carniū natura, spectatoque Ecclesiæ precepto, licitus reputari poterit, ac debet: similiter dicendum de aliis, plus minusve ad corporis nutrimentum animalium carnibus conferentibus.

XIV Inde doctores inferunt, quos inter Milante in exposit. prop. 23. Alex. VII. Exercit. 23. quoad præsens subdit. Adeoque ex opposito momento hodie ex communi iudicio, & usu uti

Prædictæ
discretio
doctorum
placitis ro-
boratur.

li-

licitæ in diebus esurialibus reputantur carnes testudinum, viperarum, coclearum, seu limacum, lutrarum, aliorumque animalium, quæ sub terra, vel in imo aquarum respirant, ut ranæ &c. E contra vero subdit: Nullatenus aves, esto in scopulis nidificantes, & in aquis multoties degentes, uti sunt fuligæ, anates &c. fidelium usus in cibis esurialibus excipit, utpote quæ nimis nutriunt, vere nascuntur in terris, & in aquas se immergunt, ut pisces prædentur. Addit tamen: Verum hac in re attendenda plurimum est consuetudo locorum: Alibi fortasse aves quædam, ut fuligæ, macrouse &c. permittuntur vel ob piscium defectum, vel ob inveteratam consuetudinem, ab Ecclesia toleratam. Hinc terrestres testudines hodie in usu sunt apud nos Italos præcipue PP. Carthusienses, lures quoque alicubi, & in regno nostro (scilicet Neapoli) fortasse frequentius, quæ alibi citra dubitationis aleam cum horrore rejiciuntur, & quæ a nobis eliminantur fuligæ, alicubi in Galliis sine scrupulo admittuntur. Igitur juxta varias consuetudines, variamque receptam disciplinam aliqua alibi possunt permitti, quæ alio in loco non possunt tolerari. Et Daniel Concina, doctoris Angelici innixus principiis, de Ecclesiæ præceptis lib. 2. dissert. 2. cap 3. num. 2. sic habet: Aves licet aliquæ nutriantur in aquis, Carnium nomine veniunt. Hinc corvi marini, fuligæ, & similes, quamvis piscium saporem habeant, diebus jejuniorum comedi minime possunt. Idem dicit de Camaleone: Contra: Locustæ, ranæ, limaces, testudines, & conchæ diebus jejunii licite comedi possunt: quia in communi existimatione pro piscibus habentur.

In dubio,
an aliqua
animalia,
piscium, vel

XV. In dubio autem, an hæc, illæve animalium carnes jejunii tempore comedi possint; & an eas comedendi consuetudo retinenda, vel corru-

ruptela existimanda sit; earum natura cum je- ^{carnium}
 junii natura conferri debet. Unde si certum est ^{naturam}
 hujusmodi consuetudinem de illis animalibus esse, ^{habeant,}
 quorum comestio, considerata eorum substan- ^{quid agen-}
 tia, cum jejunio certo pugnare dignoscatur, jux- ^{dum sit,}
 ta Angelici principia, supra a nobis adducta, ^{proponitur,}
 corruptela dici potius debet, & omnino rescin- ^{discutitur,}
 tur. ^{ac resolvi-}

denda: Quod si de illis sit, quæ considerata eo-
 rum natura, juxta ejusdem S. doctoris principia
 cum jejunio certo non pugnare dignoscantur, hu-
 jusmodi consuetudo retinenda videtur. Si vero
 siue certa, siue incerta sit hujusmodi animalium
 carnes comedendi consuetudo, dubium tamen
 est an hujusmodi animalium substantia cum je-
 junio pugnet; tunc medici æque pii, ac periti
 perquirendi inquirendique sunt, ut, de hujusmodi
 animalium natura, ac substantia, ex intima phy-
 sica probe introspecta, judicium ferant, par-
 tiumque studiis omnino depositis, declarent, an
 hujusmodi animalium carnes cum jejunio pugnent,
 vel non; expositaque a theologis juxta Eccle-
 siæ mentem jejunii natura, sano medicorum,
 seu physicorum, ac theologorum judicio ac-
 quiescendum: Quod si æque pii, ac periti in
 hujusmodi animalium introspectiunda natura, non
 conveniant, cum jejunio eorum carnes non pu-
 gnare affirmantibus multis, negantibus aliis, tunc
 sedis Apostolicæ judicium requirendum, ut defi-
 niat, declaretque, an jejunii tempore hujus-
 modi animalium carnes permitti possint, vel non;
 ut sentit Lambertinus de synodo loc. cit. dicens:
*Si autem nec hisce regulis insistendo, questionem
 definire fas erit, nil tutius episcopo suaderi poterit,
 quam ut abstineat a decretis super ea in synodo
 edendis; sed potius ad Apostolicæ sedis judicium
 rem deferat, ut sæpe alias Sanctissimi Ecclesiarum
 Antistites omni tempore fecisse dignoscuntur.* Quia
 vero

vero in dubiis, etiam ad leges juris communis, vel Pontificias Sanctiones pertinentibus, Episcopis competit sententiam ferre; inde possunt interim, usque dum scilicet Apostolicæ sedis iudicium audiant, Theologis, peritisque conquisitis, eorum audito iudicio, sententiam ferre. Et sicuti licite possunt episcopi eo, quo dictum est, modo in dubiis sententiam ferre; ita & eorum respective subditi licite possunt suorum Episcoporum iudicio acquiescere, usque dum scilicet aliud ab Apostolica sede resolutum, ab iisdem Episcopis declaretur. Firmum igitur, fixumque sit carniū abstinentiam in jejuniis ex Ecclesiæ instituto exigī.

Ovorum, & lacticianiorum abstinentia, vel permissio in jejuniorum diebus ex doctorum placitis proponitur.

XVI. Quoad lacticianiorum autem usum, ea in diebus jejuniorum non absolute prohiberi, sed locorum consuetudinem attendi debere multi autumant, secus vero de antipascalibus jejuniis loqui solent. Unde Angelicus 22. q. 147. art. 8. ad 3. *Ova, inquit, & lacticia jejunantibus interdiciuntur, in quantum sunt ex animalibus exorta, carnes habentibus. Unde principalius interdiciuntur carnes, quam ova, vel lacticia.* Et pergit ibidem: *Similiter etiam inter alia jejunia solemnius est Quadragesimale jejunium: tum quia observatur ad imitationem Christi, tum etiam quia per ipsum disponimur ad Redemptionis nostræ mysteria devote celebranda. Et ideo in quolibet jejunio interdicitur esus carniū; in jejunio autem quadragesimali interdiciuntur universaliter etiam ova, & lacticia.* Et subjungit immediate: *Circa quorum, ovorum scilicet, & lacticianiorum, abstinentiam in aliis jejuniis diversæ consuetudines existunt apud diversos; quas quisque observare debet secundum morem eorum, inter quos conversatur.* Cui præcicens Hieronymus Epist. 28. ad Licinium sub fin. de jejuniis loquens ait: *Unaquæque provincia abun-*

abundet in suo sensu, & præcepta majorum leges Apostolicas arbitretur. Idemque sentiens s. Antoninus in summa part. 2. tit. 6. cap. 2. §. 3. ex Petro de Palude sic habet: sed pro majori declaratione horum Petrus de Palude in 4. dist. 15. sic dicit: Comestio lacticiniorum in Quadragesima interdicta est, ut dist. 4. can. denique, non autem in aliis jejuniis, nisi consuetudo hoc habeat, quam ubique servandam in jejuniis dicunt Aug. Ambr. & Hieronym. dist. 12. can. Illa, & dist. 76. can. Utinam. Et pergit Paludanus apud eundem Antoninum. Unde cui injunctum est jejunare simpliciter, non habet, nisi a carnibus abstinere, ita quod jejunare etiam cum lacticiniis potest. Quibuscum sentiant recentiores, quos inter Azorius de 2. Ecclesiæ præcepto cap. 10. dicens: Juxta communem sententiam in aliis jejuniorum diebus præterquam jejunii quadragenarii jure communi permittitur usus ovorum, lactis, casei, nisi contrarium consuetudo gentis, vel populi servet. Et Didacus Covarruvias variarum resolutionum lib. 4. cap. 20. n. 15. quoad præsens sic habet. De lacte vero, butyro, caseo, & ovis controvertitur, hæc etenim prohibita esse in quadragesima fatentur omnes, & plane deducitur ex Gratiano in can. denique dist. 4. Par autem est, &c. ex d. Gregorio, apud, quem, fatetur idem Covarruvias, id nondum potui reperire. Id autem, quod ex Covarruvia, aliisque certum habetur, est quod omnes alii asseverant, jure pontificio in jejunio quadragesimæ prohiberi ova, lac, caseum, & his similia, quod expressim probat canon sextæ synodi a nemine hac in questione citatus: In aliis autem jejuniis non esse hæc vetita, sed tantum esum carniū. Unde subjungit: Nisi aliud fuerit consuetudine obtentum, in aliis jejuniis, præter Quadragesimam licebit ovis, caseo, & lacte vesci. Qua ratione

ob-

observanda erit cujusque provinciae consuetudo : Quibus consonans Milante in calce exercitationis 28. in exposit. prop. 32. ab Alexandro VII. damnatae sic habet : Sed si obiter hic quæras , an in aliis jejniis extraquadragesimalibus liceat in diœcesi Neapolitana vesci ovis , & lacticiis ? Respondeo negative ; quia , etsi alibi hæc consuetudo utpote res meræ disciplinæ non vigeat , & ideo excuset , in hac diœcesi vero expresse interdictus est horumce usus ex variis synodalibus constitutionibus : scilicet ex Concilio provinciali , sub Mario Carafa an. 1576. celebrato cap. 11. Tit. de jejunio a Gregorio XIII. confirmato ; & ex edicto Cardinalis Philomarini , qui interdixit opinionem contrariam . Et pergit immediate idem Milante : Hic olei piscium , aliorumque anti-paschalium seu esurialium ciborum copia magna est ; unde nullum potest excogitari vel leve argumentum ad oppositum suadendum : Viri quoque pii , ac docti , imo vulgus abhorret ova , & lacticia in laudatis jejniis vigiliarum , & quatuor temporum . Et Lamberti- nus de synodo lib. 11. cap. 5. sic habet : In cæteris vero jejniis extra quadragesimam sicut ab Episcopo prohiberi non debent ova , & lacticia in iis locis , in quibus eorum usus legitima consuetudine jam pridem inolevit ; ita in aliis locis , quæ hanc consuetudinem non habent , prudentis Episcopi officium est , synodalibus decretis cavere , ne antiquæ disciplinæ vigor paulatim mollescat : ut optime præstitit quondam Archiepiscopus Neapolitanus Marius Cardinalis Carafa in synodo provinciali , anno 1576. celebrata , & Gregorii Papæ XIII. auctoritate confirmata ; cujus vestigia secuti sunt illius successores , nimirum Cardinalis Philomarinus per edictum a Congregatione Romanæ inquisitionis confirmatum ; & Cardinalis Pignatellius in synodo diœcesana anno 1726. habita . Quæ monumenta collegit , & retulit Milante . &c.

XVII. Utrum autem lacticiniorum usu concess-
 so, sagiminis usus concedi dicendus sit, controver-
 sia dignum videtur. Et certe quia in can. *Presby-*
ter dist. 82. concessis ovis, & caseo, sagimen
 etiam conceditur, usu carniū excluso, infert
 Glossa, lacticiniis concessis, sagiminis usum con-
 cedi, dicens: *Licet comedere de sagimine illis*
diebus, quibus ova, & caseum licet comedere.
 Utque refert Azorius loco citato in calce cap.
 10. ex Hostiensi in summa de observando jejunio:
cui conceditur usus ovorum, & casei, intelligitur
concessum, ut possit uti sagimine, & sic, inquit,
Cluniacenses Monachi; sed Cistercienses, & quidam
alii religiosi contrarium servant. Id autem satis
 tutum non videtur: Cum enim sagimen carniū
 succus sit, earumque humor; inde ejusdem sub-
 stantiæ ac caro cum sit, non potest ex ovorum;
 aliorumque lacticiniorum permissione licitus re-
 putari sagiminis usus, nisi legitima accedat con-
 suetudo, uti viget in regno Siciliae, ubi, quibus-
 cunque diebus ova, ac lacticia licita sunt, etiam
 jejuniorum tempore, ac feriis sextis, ac sabbatis ex
 immemorabili consuetudine sagiminis usus indi-
 ctus licitus reputatur. Nec ratio deest. Cum enim
 juxta Reg. 15. juris in 6. *Odia restringi, & favores*
convenit ampliari; Interpretatio autem contra jus
 commune odium reputetur, ut ex Reg. 28. erui
 potest, dicente: *Quæ a jure communi exorbitant,*
nequaquam ad consequentiam sunt trahenda; inde
 clarissime oritur, quod permissis lacticiniis, sive
 cæteroquin a communi jure non prohibitis, sive
 ex consuetudine licitis, non proinde sagiminis
 usus licitus reputari debet, dum carniū substan-
 tia ex communi jure in prædictis diebus prohi-
 betur, nisi alius accedat titulus, ipsimet communi
 juri innixus, sagiminis nempe legitima consuetudo,

Ovorum, ac
 lacticinio-
 rum usu
 concessio,
 in jejunio-
 rum diebus:
 sive in aliis,
 in quibus
 carniū
 esus prohi-
 betur, esus
 sanguinis,
 vel sagimi-
 nis secun-
 dum se non
 intelligitur
 permixtus

se-

secus vero præcise, & consequenter ad ovorum, & lacticiniorum licitam comestionem. Quod igitur de presbytero dicitur, cui post fornicationem pœnitentiæ tempore, permissis ovis, & caseo, etiam sagiminis usus permissus fuerit, quia casus est particularis, & non legislativus *ad consequentiam* contra jus commune trahendus non erit. Non igitur verum est, lacticiniis permissis, etiam sagiminis usum permissum intelligi, nisi alius accedat titulus legitimæ scilicet consuetudinis, ut in Sicilia regno legitime vigere nuper memoravimus. Quibus autem ex legitima consuetudine ova, ac lacticia in diebus jejuniorum comedere non prohibetur, piscibus simul, ovis ac lacticiniis in eadem comestione uti posse a Benedicto XIV. in Epist. *Si Fraternitas* super memorata in respons. 4. clarissime docemur, dicente: *Piscibus tamen edendis non interdiciuntur ii, quibus datur tantum facultas adhibendi ova & lacticia.*

Vini usus
in jejuni-
orum diebus
non intelli-
gitur pro-
hibitus.

XVIII. Vinum autem nullis jejuniorum diebus prohiberi ex fidelium praxi constat, cujus rationem assignans Angelicus in 4. dist. 15. q. 3. art. 4. q. 2. ad primum sic habet: *Ad primum ergo dicendum, quod vinum concupiscentiam incitat inflammando per modum alterantis; Et quia tales alterationes non diu manent, ideo potus vini non adeo efficaciter operatur ad concupiscentiæ fomentum, sicut esus carniū, quo præcipue materia concupiscentiæ ministratur, & calor naturalis confortatur radicitus magis; & ex alia parte subtractio vini nimis debilitaret naturam propter digestionis impedimentum.* Superfluum autem videtur, quod ab Eñno Bellarmino asseritur tom. 4. contro. lib. 2. de bonis operibus in particulari cap. 5. dicente: *In regionibus autem frigidioribus ideo noluisse Ecclesiam vini abstinentiam imperare, quoniam a plurimis sine magno valetudinis periculo*
to-

tolerari non potuisset, quasi Ecclesia in temperatis, vel calidis regionibus vinum jejuniorum temporibus prohibuerit, quod est falsum.

XIX. Unicam autem comestionem in jejunio *Quacunque data jejunii quoad ciborum delectum relaxatione, unica comestio, nisi ex alia ratione, relaxata non intelligitur.* servandam esse satis patet. Qui igitur quacunque ratione a ciborum delectu eximatur, vel dispensetur, ad unicam tamen teneri comestionem apertissime declaravit Benedictus XIV. Quia enim aliqui const. *Non ambigimus* cavillose interpretabantur, quasi soli multitudini non liceret, urgente causa, a carnis abstinence dispensatae plures adhibere comestiones, & interdictas epulas miscere, fecus vero particularibus personis; Pontifex in Encyclica: *In suprema* die 22. Augusti 1741. Pontificatus sui anno 2. edita §. 1. postquam dixerit: *Hinc factum esse accepimus, quod non defuerint, qui per humanas, & hominibus a christiana poenitentia abhorrentibus dumtaxat dignas illationes, sibi, aliisque persuadeant, unicam potissimum comestionem servari, atque epulas licitas, & interdictas minime apponi debere, cum multitudi- quidem indiscriminatim ob urgentem, gravissimamque necessitatem, non vero singulis ob legitimam causam, & de utriusque medici consilio dispensatur & c. §. 2* mentem suam sic explicat: *Quam sane persuasionem, a sententia nostra alienam, ut ex omnium animis poenitus evellamus, nos quibuscunque quacunque occasione, sive multitudini indiscriminatim ob urgentem, gravissimamque necessitatem, sive singulis ob legitimam causam, & de utriusque medici consilio, dummodo nulla certa, & periculosa affectae valetudinis ratio intercedat, & aliter fieri necessario exigat, in Quadragesima aliisque anni temporibus, & diebus, quibus carni- nium, ovorum, & lacticiniorum esus est prohibitus, dispensari contigerit, ab omnibus omnino, nemine excepto, unicam comestionem servandam,*
 & li-

& licitas, atque interdictas epulas minime esse apponendas tenore presentium declaramus, & edicimus; quemadmodum per singulas nostras in pari forma Brevis Litteras singulis utriusque sexus Christi fidelibus ob corporis infirmitates, quibus obnoxii reperiuntur, in Sacratissima Quadragesima, aliisque jejuniis consecratis diebus, vescendi prohibitis, licentiam dantes, unicuique expresse prescribimus, atque precipimus.

Comestio-
nis horam
in meridie
non arith-
metice in-
telligi de-
bere senti-
mus.

XX. Quoad comestionis autem horam, eam absque ulla causa in meridie posse peragi hoc sæculo non ambigimus. In quo certe subtilis æstimatione pensari non debet, non secus ac anterioribus sæculis usus invaluerat. Etsi enim sæculo 13. hora nona solveretur jejunium, id tamen non per subtilem examinationem exigebatur, dicente Angelico 22. q. 147. art. 7. ad secundum *Ad jejunium requiritur hora determinata non secundum subtilem examinationem, sed secundum grossam æstimationem: sufficit enim quod sit circa horam nonam: ita & in nostro sæculo; in quo in meridie etiam sine causa quodcunque jejunium solvitur, non secundum subtilem examinationem, sed secundum grossam æstimationem meridiei hora intelligi debet. Licet enim virtus in medio consistat; & jejunium, utpote abstinentiæ actus, ad moralem virtutem pertineat; quia tamen ad omnes ordinatur, & hujus virtutis medium non apud omnes idem est, cum alii plus, alii minus per horæ taxationem affligantur; inde fit, quod plus, minusve ab hora taxata recedere extra virtutis medium non intelligitur. Unde Angelicus, sub alia licet ratione, probare volens, quod modica dilatio, quatenus parum incommodi naturæ afferat, a virtutis medio non recedit, loc. cit. ad tertium *Modicum, inquit, augmentum, vel etiam modicus defectus non multum potest nocere.**

Non

Non est autem magnum temporis spatium, quod est ab hora sexta, in qua communiter homines comedere consueverunt, usque ad horam nonam, quæ in jejunantibus determinatur. Et ideo talis taxatio temporis non multum potest alicui nocere, cujuscunque conditionis existat.

XXI. Horæ autem mutatio vesperrarum in nonam; vel nonæ in sextam jejunii spiritum ab Ecclesia non abstulit. Mutatis enim personarum ac temporis circumstantiis, etiam jejunii horam mutari congruentissimum fuit; cum præsertim jejunia, humano jure instituta, etiam humano jure relaxari potuisse, ac posse, eorum tamen servata substantia, nemo rationabiliter negare possit. Unde de jejunii loquens Covarruvias variarum resolutionum lib. 4. cap. 20. sub finem n. 14. *Hæc tamen, inquit, jure humano instituta sunt, moribusque utentium, & consuetudine tolli possunt. Idcirco potuit consuetudo in jejunii aliam horam unico prandio definire, etiam nonam præveniendo, ut in pluribus communitatibus, præsertim religiosorum, ante meridiem jejunium solvi invaluit. Neque in hoc veteris testamenti usus attendendus est, de quo Lev. 23. v. 32. dicitur: Sabbatum requietionis est, & affligetis animas vestras die nono mensis, a vespera usque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra, quia, ut Angelicus 22. q. 147. art. 7. ad 1. status veteris testamenti comparatur nocti, status vero novi testamenti diei, juxta illud Apost. ad Rom. 13. v. 12. Nox præcessit, vetus nempe testamentum, dies autem appropinquavit, novum nempe testamentum, & ideo, pergit Angelicus, in veteri testamento jejunabant usque ad noctem, non autem in novo testamento. Sicut enim in physicis dies, & nox non possunt eidem durationi coexistere; ita neque ritus jejunandi in veteri lege cum ritu je-*

Horæ mutatio quoad comestitionem in diebus jejuniis spiritum ab Ecclesia non abstulit.

junandi in nova lege convenire moraliter poterit. Et licet in Ecclesiæ novæ primordiis aliqui veteris testamenti ritus servarentur, ut jejunandi usque ad vesperam; id tamen non sub ratione servandi veteris legis ritum, sed ex quodam prudenti Ecclesiæ regimine, deo sic disponente, factum est, ut juxta patrum intelligentiam cum honore, quæ cæteroquin divina erat, veteris legis observantiæ sepelirentur. Quod sane etsi per plura sæcula servatum sit, id tamen non tanquam veteris legis observantia, sed ad majoris virtutis exercitium, ferventiori tunc vigente charitate, factum dici debet; altiores autem radices agente evangelica lege, atque ubique ferme terrarum propagata, hujusmodi consuetudo rectissime sublata est. Et licet plura sæcula, quibus solvendi jejunium ad vespertas consuetudo servata est, longum tempus videantur; non tamen longum tempus videri debet respectu sæculorum, quibus duratura erit evangelica lex usque ad judicium. Jejunii autem onus a media nocte ad mediam noctem intelligi debere, interposita tamen comestione, ex Ecclesiæ praxi novimus.

Serotinæ
refectionis
usus licitus
declaratur.

XXII. Quod ad serotinam attinet refectionem, ciborum qualitas & quantitas, nec non & modus attendi debet; eam autem licitam esse, etiam sine causa, omnibus patet. Unde Fagnanus de observat. jejuniorum cap. consilium n. 47, sic habet: *Hinc infertur primo ut quamvis geminata comestio in die jejunium solvat, eo quod universalis Ecclesiæ consuetudo, quæ pro lege habenda est, sic obtinuit, ut semel tantum comedatur....* n. 48. *tamen aliquid sumere pro collatione serotina magis ad sustentationem naturæ, quam ad delicias, non est peccatum; nec jejunium frangitur, dummodo hoc fiat temperate secundum consuetudinem loci.*

XXIII.

XXIII. Eo quod autem serotina ex inducta consuetudine refectionis non ad nutriendum, sed ad sitim sedandam, & somnum commodius capiendum, & naturam, ne deficiat, sustentandam, ordinatur; inde, ne nimis debilitetur natura, ea debet esse refectionis quantitas, quæ famem non extinguat, nec nimis nutriat. Quoad hoc autem multæ exortæ sunt doctorum opiniones æque futes, ac inutiles, quorum aliqui tres ciborum uncias admittunt; alii tres, vel quatuor panis uncias; alii quatuor tantum ciborum uncias; alii autem circiter octo uncias; alii vero ordinariæ cœnæ quartam partem assignant; alii tandem prudentum iudicio id discutiendum relinquunt. Ex quibus Magister Milante Exercit. 23. in prop. 29. 30. 31. & 32. ab Alex. VII. damnatarum expositione, postquam dixerit, cœnulam octo uncias non debere ordinariæ excedere, subdit: *dixi: Ordinarie: quia iusta ex causa poterit esse maioris ponderis, & quantitatis, quando videlicet aliquis majori eget nutrimento.* Quæ tamen opinio a Daniele Concina lib. 2. de Ecclesiæ præceptis dissert. 2. cap. 14. in calce num. 3. laxissima reputatur, dicente: *hæc domestici scriptoris opinio laxissima est, & improbanda:* ipse autem Daniel loc. cit. n. 5. suam mentem declarans, dicit: *duas uncias panis, & unam unciam aut amygdalarum, aut ficum, aut nucum, detractis corticibus, permitterem in collatione serotina:* Quæ certe Danielis opinio, licet pro superioribus sæculis non sit reprobanda, cum etiam S. Antoninus sæc. 15. scribens, parvam fructuum quantitatem, & s. Carolus ad finem properante sæc. 16. scribens, panis unciam cum dimidia, & vini poculum permitterent, nostro tamen sæculo satis rigida, & a communi, pene dicam, consuetudine nedum laicorum,

Serotinæ
refectionis
quantitas
ex doctorum
placitis
proponitur.

verum & religiosorum, ac familiarum ferme omnium, virorum quoque æque piorum, ac doctorum videtur aliena. Et sane auctor ille ad aliorum discooperiendos errores, ac laxitates aptissimus quidem est; ad tutiores tenendas opiniones facilis; ad probabiliore sequendas promptissimus; ad conciliandos vero doctrinas, & ad praxim instituendam parum aptus videri invenitur, ac meticulosus.

Serotinæ
refectionis
quantitas
ex intimis
rationibus
petenda,
discutitur
ac resolvitur.

XXIV. Res autem ista non tam in doctorum opinionibus fundari, quorum juxta judiciorum varietatem multæ sunt & implexæ, laxitatem, vel anxietatem generantes, & quandoque servatu impossibiles, seu potius inter se oppositionem involventes, sub cujus ratione earum falsitas in earum saltem una adinveniri debet; quam ab ipso met intrinseco legitimæ introductæ consuetudinis fine repeti debet. Superiori autem numero declaravimus, serotinam refectionem non ad nutriendum, neque ad famem explendam, sed ad sitim sedandam, ad somnum capiendum, ac naturam aliqua ex parte sustentandam, ne scilicet nimis debilitetur, ex consuetudine fuisse inductam. Quantitas igitur a legitima locorum consuetudine, pensatis nempe personarum complexionibus, regionumque qualitatibus repetenda est. Illa ergo erit quantitas, in serotina refectione legitime inducta, quæ corpus non nutriat, & famem non expleat, sed ad somnum capiendum, & ad naturam, ne nimis debilitetur, sustentandam ordinetur. Et quia pro personarum, seu complexionum, regionumque varietate non eadem cibi quantitas id obtinebit; inde pro personarum, seu complexionum, regionumque varietate inæqualis esse poterit serotinæ refectionis quantitas. Sub ratione igitur inæqualis quantitatis licitæ vel illicitæ sic videtur efformanda pro se-

serotina refectio generalis regula: Illa erit legitima, ac tuto sequenda serotinæ refectiois quantitas, quæ non ad nutriendum; neque ad famem explendam; sed ad sitim sedandam; ad somnum capiendum; ad naturam aliqua ex parte, ne nimis debilitetur, sustentandam, ordinatur. Et viceversa: Illa erit damnanda quantitas, quæ corpus nutriant, famem expleat, vires augeat. Et quia ne corpus nimis debilitetur, atque ad somnum capiendum octo circiter ciborum uncia adjuncto insuper potu, ut plurimum sufficiunt; inde præter potum ultra octo circiter minores uncias ciborum quantitatem excedere omnino damnanda videtur opinio. Cum enim, ut advertit Navarrus in suo Manuali cap. 21. n. 13. in fine, *omnia jejunia sint, ut prædiximus, jure humano inducta, possunt, consuetudine rationabili præscripta, duriora, vel blandiora fieri. Argumento cap. fin. de consuetudine, quidquid aliqui dicant.* Unde juxta Franciscum Sylvium a Brania comitem in Academia duacena regium & ordinarium Professore, & vice-Cancellarium in 22. q. 147. art. 6. serotinæ refectiois quantitas sic præscribitur: *Quæ porro quantitas sumi possit, non videtur aliqua regula posse definiiri, sed attendenda est cujusque loci, ad quem venit, consuetudo, inter bonos communiter observata, & ita modice aliquid sumendum est, ut cænula non vertatur in cœnam, immo nec æquivalet ei, quod pro jentaculo solet accipi.*

XXV. Quoad ciborum autem qualitatem, in cænula adhibendam, multæ sunt similiter doctorum sententiæ, quibus, ne plus æquo inutiliter immoremur, prætermittis; quoniam res ista non secus ac de quantitate nuper exposuimus, non a doctorum opinionibus sed ab ipsomet intrinseco inductæ serotinæ refectiois fine, legitima acc-

Serotinæ
refectiois
qualitas
discutitur,
ac resolvitur.

cedente consuetudine, repeti debet; intrinsecus autem refectionis finis, legitima inductæ consuetudine, non est corpus per delicias nutrire, sed ad somnum capiendum, ad sustentandam in sensu exposito naturam, ne scilicet per ferotinam inediam nimis debilitetur, necessitati satisfacere; Inde, quantum ad ferotinæ refectionis qualitatem attinet, sic videtur efformanda generalis regula: Illa erit ciborum qualitas, in ferotina refectione probanda, quæ non ad nutriendum corpus, deliciasve præstandas, sed quæ ad illud, ne per inediam nimis debilitetur, sustentandum, ordinatur. Et viceversa: Illa erit reprobanda, ac damnanda ciborum qualitas, quæ corpori delicias afferat, nimis nutriat, ac sustentet. A ferotina proinde refectione excludi omnino debent nedum carnes, verum & quæ ex carne sementinam ducunt originem, uti sunt, ova, & lacticia; quin immo, licet pisces, aliique esuriales cibi in jejuniorum diebus in comestione non prohibeantur, si tamen eorum talis sit cum qualitate quantitas, etsi intra quantitatis limites, in refectione permissæ, vel tali modo condita, ut nedum naturam sustentare valeat, ne debilitetur, verum & nimis nutritiva sit; nec non & corpori tales afferat delicias, ut jejunium non sentiat, reprobanda omnino est, nec ullatenus sequenda consuetudo. Et quia, ne corpus nimis debilitetur, pro regionum varietate, variisque personarum, complexionibus, non eadem ciborum qualitas sufficeret; inde pensatis regionum qualitalibus populorumque complexionibus, etiam ciborum qualitas, quantum ad particulares rationes attinet, in refectione adhibenda, metiri debet; dummodo non deliciæ, neque corporis quæratur nutrimentum, sed ne per aliam refectionis qualitatem nimis debilitetur, ejus tantum

tum necessitati satisfieri attendi debet. Nescio autem, quomodo Daniel Concina de qualitate collationis ferotinæ n. 13. dicat: *Nihil ex piscibus sive recentibus, sive aceto, sive sale maciatis sumendum cum communi Theologorum consensu statuo.* Cum id sub universali, sic proposita ratione, sit omnino falsum. Nec verum est esse communem Theologorum consensum, nisi de quantitate, & qualitate nimis nutritiva, vel quæ delicias afferat, in sensu exposito. Quoad panem autem in ferotina refectione adhibendum, ejus usus, parva servata quantitate, licitus esse hoc nostro sæculo communiter reputatur; Dummodo tota permissa in ferotina refectione quantitas solus panis non sit, quia nimis nutritivus. Unde Sylvius a Brania comes loc. cit. quoad ciborum qualitatem, in ferotina refectione adhibendam, sic procedit: *Similiter etiam consuetudini standum est quantum ad qualitatem ejus, quod pro collatione sumitur, modicum panis accipere, vel seorsim, vel una cum fructibus, herbis, aliisque cibis levioribus, cujusmodi sunt ficus, uvæ, nuces, poma, vel alia ex saccharo condita.* Et subdit: *Imo & aliquid casei, vel butyri, ubi ita consuetudo obtinuit, non est illicitum; potest enim consuetudo legem aliquam mitigare, & eam consuetudinem licitum est observare.* Quoad hoc autem relate scilicet ad butyri, vel casei consuetudinem non absolute Sylvii opinioni videtur acquiescendum. Cum enim consuetudo, jejunii naturam in sua substantia lædens, sit potius corruptela, & non sequenda; inde Sylvii opinio probanda non videtur, si talis sit regionum qualitas, ac personarum complexio, ut parum butyri, vel casei necessarium non sit, ne debilitetur corpus, sed ad nutriendum potius, vel ad delicias, ne jejunium sentiatur, adhiberi soleat:

Sc-

Secus vero si spectata regionum qualitate, ac populorum complexione pensata, ad naturam sustentandam, ne nimis debilitetur, ea licet parva butyri, vel casei quantitas necessaria iudicetur.

Serotinæ
refectionis
hora decla-
ratur, ac
resolvitur.

XXVI. Refectionis autem hora, elapsis crepusculis, apta reputatur; ac dummodo post solis occasum a finitis crepusculis ad mediam usque noctem peragatur, non videtur reprobanda; non quod a finitis crepusculis ad mediam usque noctem pertrahi possit, quasi nempe licitum sit, eadem quantitatis, qualitatisque servata ciborum mensura, passim, ac per eorum frustilla a finitis solis crepusculis refectionem incipere, eandemque quantitatem, haud excedentem, ad mediam usque noctem quasi per delicias continuare; sed nostra & omnium mens est exprimere, licitum esse, finitis solis crepusculis, ad mediam usque noctem quocunque, quod intercipitur, tempore illam incipi posse, atque ad breve tempus perfici: qui certe usus consuetudine præsertim accedente, reprobandus non videtur. Neque mens nostra est, quasi necessarium sit ante mediam noctem illam perficere, dummodo sequens dies jejuniis addicta non sit. Cumque serotina refectio post mediam noctem sumpta, si pro die crastina non prohibeatur, ad jejunii, vel abstinentiæ diem non pertineat; inde de serotina refectione post mediam noctem sumpta differere non oportet.

PARS SECUNDA

DE

REGULIS, AC PRINCIPIIS INQUIRENDÆ VERITATIS

AD MORALIUM QUÆSTIONUM RESOLUTIONES,
QUÆ ABSTINENTIARUM, JEJUNIORUMQUE
SOLUTIONES, EORUMDEMQUE ORDINEM,
AC PRÆLATIONEM, VEL EXEMPTIONEM
RESPICIUNT, FACILIUS DIGNOSCEN-
DAS, SPECIALI RATIONE
ORDINATIS.

CAPUT I.

*De Jejunii solutione ex naturali, divino,
humanoque jure procedente.*

I. **Q**Uoniam jejunii solutio ab ejusdem natura pendet; jejunii autem natura, sub triplici ratione a nobis considerata, ac discussa est, prout scilicet ex naturali, divino, humanoque jure respective procedat; inde ejus solutio uniuscujusque jejunii naturæ apta, triplici quoque modo, tribus paragraphis distincta, discutienda proponitur; in 1. scilicet prout ex naturali jure; in 2. prout ex divino jure; in 3. prout ex humano jure procedat, eam aggredimur explicandam.

§. I.

*Jejunii solutio, ex naturali jure procedens,
proponitur, discutitur, ac resolvitur.*

II. Jejunii solutionem, ex naturali jure procedentem, declaraturis, id unum sufficere videtur, Tunc jejunium, ex naturali ju-
je.

re proce-
dens, solvi
dicitur,
quando ejus
modus, ad
substantiam
pertinens,
non serva-
tur.

Jejunii so-
lutio, ex
naturali ju-
re proce-
dentis ad
proxim ex-
plicatur.

jejunii nempe naturam, ex naturali jure proce-
dentis, ante oculos objicere; sicque quod ipsum
destruere intelligitur, idem & solvere intelli-
gi debet. Diximus autem cap. 1. §. 1. p. 1. jejunium,
ex naturali jure procedens, illud esse, quod,
nullis legibus præscriptum, ad corporis, animæve
sanitatem acquirendam, conservandam, sive au-
gendam; nec non ad mentem elevandam, & ad
officia erga deum, ac proximum adimplenda,
ex practicæ rationis principio, tanquam ex ra-
dice suadetur. Quia igitur ad id obtinendum
jejunii modus a natura præscribitur; inde fit,
quod, sicuti jejunium, ex naturali jure, ex na-
turali nempe practicæ rationis principio, tanquam
ex radice procedens servari, cap. 4. §. 1. diximus,
quando ejus modus, ex ipsamet natura proce-
dens, ad finem consequendum servatur; ita e-
contra tunc hujusmodi jejunium solvi dicendum
erit, quando ejus modus, ex intima natura nobis
notus, ad finem consequendum a natura intentus,
non servatur. Et quia juxta finium, ac perso-
narum diversitatem diversus jejunandi modus a
natura dictatur; inde juxta finium, ac personarum
diversitatem non uno, eodemque modo jejunium,
a natura intentum solvi dicendum erit.

III. Si igitur ad corporis sanitatem obtinen-
dam, aut conservandam, sive augendam, natura
dictet in uno carnum, in altero piscium absti-
nentiam; in alio unam suadeat sine ciborum de-
lectu comestionem; in alio, nullo ciborum ser-
vato delectu, horam præscribat, sive ad unam,
sive ad plures ordinatam comestiones: hujusmo-
di jejunium tunc solvi dici debet, quando ejus
respective modus non servabitur. Ille ergo, cui
ad corporis sanitatem obtinendam, conservandam,
sive augendam, carnum abstinentiam servare a
natura suadetur; tunc hujusmodi jejunium, ex
na-

naturali jure procedens, frangere dicitur, si contra naturæ dictamen carnes comederet; secus vero si pisces, lacticia, ova, &c. ad quorum abstinentiam deficeret naturæ dictamen; sicut & quoad comestionis horam, ejusque multipliciter: Ille vero, cui, ad id obtinendum, non carni, sed piscium abstinentiam natura dictaret, tunc jejunium, ex naturali practicæ rationis principio procedens, frangere diceretur, si pisces comederet, secus vero si carnes, ova, aut lacticia, vel si comestionem, hora etiam non servata, multiplicaret: Quod si quis, ex naturali jure proveniens, ad unam tantum comestionem dictamen sentiret; pluries comedens, jejunium, sic a natura procedens, frangere dicendus erit, secus vero si carni, ovorum, lacticiniorum, aut piscium abstinentiam, vel comedendi horam non servaret: Nec absimiliter qui ad aliquod ex prædictis consequendum, ex naturali jure ad determinatam horam cibum sumere constringeretur; tunc hujusmodi jejunandi modum, ex naturæ dictamine procedentem, frangere diceretur, si juxta naturæ dictamen determinatam horam non servaret; secus vero si carnes, ova, lacticia, aut pisces comederet, comestionesque, servata hora, multiplicaret.

IV. Et quia similiter, ut parte I. discussimus, jejunium, ex naturali jure tamquam ex radice procedens, etiam ad animæ bonum ordinatur, ac præcipitur; ad concupiscentiam scilicet domandam, ad tentationes superandas, ad mentem elevandam; ad deo satisfaciendum, & ad officia erga deum, ac proximum implenda, ad eum similiter etiam de propriis alendum, vel ad scandalum per ciborum comestionem oriturum impediendum, dictari solet; inde in his, ac similibus tunc jejunium, ex practicæ rationis principio

Ejusdem
solutioni
praxis con-
tinuatur
expositio.

cipio procedens frangi diceretur, quando illa conditio, ad jejunium pertinens, a naturali nempe jure ad finem obtinendum, intenta, non servaretur: Quod si ad illud obtinendum plures ex practicæ rationis principio dictarentur conditiones, his non servatis, jejunium, a naturali jure procedens, frangi dicendum erit; Si scilicet non minus una quam alia tamquam medium ad finem existat; secus vero de illa dicendum erit conditione, quæ ad finem consequendum conduceret, ad illum tamen obtinendum, medium non existeret; quod sane multo magis de illis jejunii conditionibus dici debet, quæ ad finem non spectantes, a naturali jure non dictarentur; his proinde non servatis, naturale jejunium, quod ex hypothese sub ea ratione non dictaretur, frangi quis diceret?

Qui jejunium, ex naturali jure procedens, frangit, a peccato non eximi declaratur.

V. Utrum autem naturale jejunium in sensu exposito frangens, venialem, vel lethalem culpam incurreret, vel nullo modo peccaret, videtur dicendum, nunquam a peccato eximi, qui naturale jejunium in sensu exposito frangeret. Cum enim homo ex naturali jure teneatur corporis, animæque salutem custodire; inde etiam ad media ad id obtinendum, teneri certum est. Si ergo (vide part. I. cap. I. §. I.) jejunium ad corporis, animæve bonum prosequendum, malumve avertendum, a practico naturalis rationis principio tanquam medium dictaretur; inde fit, quod hujusmodi jejunium, ex naturali jure in sensu exposito procedens, non servans, peccaret.

Culpæ discretio in prædicti jejunii, ad corporis bonum ordinati solutione, discussa resolvitur.

VI. Et quia culpæ discretio a necessario bono, vel malo, ad quod prosequendum, vel avertendum, respectu naturale jejunium ordinaretur, pensari debet; inde ad definiendum, an venialem, vel lethalem culpam incurreret, qui jejunii conditionem unam, vel plures, a naturali dictamine

ne propositas, non impleret, ipsius naturæ finem, jejunium, sive unam, vel plures conditiones distantis, discutere oportebit. Si enim ad grave corporis malum, mortem e. g. ejusve proximum periculum avertendum sive impediendum, jejunium, sive una, vel plures conditiones a natura dictarentur; & tunc tale jejunium, sive unam, vel plures jejunii conditiones, a naturali jure, a practico scilicet rationis principio propositas, non servans, lethalem culpam incurreret; si scilicet illius jejunii, sive illius, illarumve conditionum custodia ad corporis salutem acquirendam, sive conservandam necessarium existeret medium. Quod si non ad corporis salutem conservandam, sive acquirendam, sed ad illam augendam, a naturali jure dictaretur jejunium, vel una, aut plures conditiones; & tunc huiusmodi jejunium, sive unam, vel plures conditiones, a naturali practicæ rationis principio, tamquam ex radice propositas, non servans, lethalem culpam incurrere non videtur.

VII. Eodem prorsus argumento quoad animæ salutem procedendum est. Si enim jejunium, sive una, aut plures jejunii conditiones, ad animæ vitam acquirendam, conservandamve, ad peccatum scilicet, ejusve proximum periculum vitandum, sive impediendum; vel ad sanctificantem gratiam, vel aliud supernaturale, ac necessarium bonum prosequendum, conservandumve, a naturali jure, a naturali scilicet practicæ rationis principio tamquam ex radice quasi necessarium medium, ad finem consequendum, dictarentur; & tunc huiusmodi jejunium, sive unam, vel plures jejunii conditiones, ad grave peccatum avertendum, sive impediendum, sive ad sanctificantem gratiam conservandam, sive ad supernaturale necessarium bonum prosequendum, tamquam

Culpæ discretio in prædicti jejunii, ad animæ bonum ordinati, solutione discussa resolvitur.

quam medium necessarium existens, non servans, lethalem culpam incurreret. Quod si hujusmodi jejunii, sive unius, vel plurium jejunii conditionum custodia, a naturali jure in sensu exposito procedens, non ad grave animæ malum avertendum, neque ad necessarium bonum prosequendum, sed solum ad majus animæ bonum sibi non necessarium acquirendum, a practico rationis principio, tamquam ex radice dictaretur; & tunc hujusmodi jejunium, sive unam, vel plures jejunii conditiones, a naturali jure procedentes, in sensu exposito frangens, lethalem culpam incurrere non videtur; nisi forte interveniente contemptu. Etsi autem in utroque casu, sive scilicet ad corporis, sive ad animæ majorem utilitatem, a naturali jure in sensu exposito, ordinato jejunio, hoc non servans, lethalem culpam non incurreret; venialem tamen non videtur effugere, si, eo non servato, detrimenti aliquid corpus, vel anima pateretur; forte autem nullam, si ex jejunii, sive ex unius, vel plurimum jejunii conditionum fractione nullum corporis, animæque detrimentum sequeretur: nec absimiliter discurrendum, si jejunium, sive una, vel plures jejunii conditiones ad mentem elevandam, ad deo satisfaciendum, sive ad officia erga ipsum, ac proximum adimplenda, a naturali jure, seu a naturali practicæ rationis principio tanquam ex radice quasi medium dictarentur; ex hujusmodi enim jejunii sive unius, vel plurimum conditionum solutione nullam, sive venialem, aut lethalem culpam contrahi ex eo pendet, utrum scilicet jejunium, sive una, vel plures jejunii conditiones, ad non necessarium, vel omnino necessarium bonum, vel malum, acquirendum, sive conservandum, vel avertendum, sive impediendum respective, tamquam medium ordinatæ, a
na-

naturali practicæ rationis principio dictarentur.

VIII. Ne autem ab ignaris corripiamur, quasi naturæ jejunium, secundum se consideratum, ignoremus, mentem nostram explicare judicamus: hic scilicet, & in toto hoc opere sermonem non esse, neque fuisse de naturæ jejunio, prout secundum se, accipi solet, quoad omnimodam scilicet cujusunque cibi, vel potus abstinentiam, ut ante Eucharistiæ sumptionem ab Ecclesia præcipitur, & per quamcunque, & sub quacunque parva, vel cibi sive potus quantitate frangitur; sed de jejunio, quod a naturali jure, a naturali scilicet practicæ rationis principio, tamquam ex radice in sensu exposito, ad corporis, animæve bonum prosequendum, vel malum avertendum tanquam medium dictaretur.

De quo naturali jejunio sermo procedat, aperitur.

§. II.

Jejunii solutio, ex divino jure procedens, proponitur, discutitur, ac resolvitur.

IX. Explicatis superiori §. quæ ad jejunii solutionem, ex naturali practicæ rationis principio tanquam ex radice, procedentis, pertinent; in hoc §. jejunii solutionem, ex divino jure procedentis, explicandum suscipimus. Et quia ex divino jure jejunium per votum, vel juramentum sive simplex, sive solemne, aut publicum, vel per religiosam professionem procedit; Votum autem, vel juramentum sive simplex sive solemne, aut publicum, sive religiosa professio eo modo obligant, quo voluntas cum deo constringitur; inde fit, quod tunc jejunium ex divino jure, sub quacunque ratione procedens, frangi dicitur, quando una vel plures jejunii conditiones, deo promissæ, non servantur. Unde qui

Tunc jejunium, ex divino jure procedens, solvi dicitur, cum substantialis ejus modus, ex voto, vel juramento, sive ex divino præcepto assumptus, vel indictus, respective non servatur.

per

per votum, vel juramentum, sive simplex sive solemne, aut publicum, sive per religiosam professionem ad carniū, secus vero ad ovorum, vel lacticiniorum, aut piscium abstinentiam, vel ad unicam comestionem, aut ad determinatam horam ex fidelitate, vel reverentia, ex voto scilicet, vel juramento cum deo obligaretur; tunc carnes comedens, jejunium, ex divino jure in sensu exposito procedens, frangeret, secus vero si ova, ac lacticia, vel pisces comederet, aut unicam comestionem, sive comestionis horam non servaret: Idem dicendum, si solum ad ovorum, vel lacticiniorum, aut piscium abstinentiam ex divino jure obligaretur; tunc enim hæc comedens, secus vero, si carnes comederet, vel horam non servaret, jejunium, ex divino jure procedens, frangeret: Quod si non ad ciborum delectum, sed ad unicam comestionem, sive ad determinatam horam obligaretur; tunc plus quam semel comedens, vel horam non servans, jejunium, ex divino jure procedens frangere diceretur; secus vero, si ciborum delectum non servaret. Quod si ex fidelitate, vel ex reverentia, ex voto scilicet, vel juramento ad omnes jejunii condiciones cum deo obligaretur, vel unam non servans, jejunium contra jus divinum frangere dicendus esset. Non absumiliter discurrendum; si deus jejunium alicui præciperet, vel de eo legem ferret; tunc enim frangi diceretur jejunium, ex positivo divino præcepto impositum, si una, vel plures, a deo præscriptæ condiciones non servarentur.

Culpæ discretio in prædicti jejunii solutione, ex divino jure sub qua-

X. Ad inquirendum autem qualem culpam incurreret illud frangens, rem altius, et per discretionem discutere oportet. Et certe si sermo sit de jejunio, a deo præcepto; tunc si deus illud sub speciali gravi præcepto alicui indiceret, vel de

de eo legem, sub gravi similiter obligantem cunque ra-
 ferret, tunc illud non servans, lethalem culpam tione pro-
 incurreret. Quod si adhuc sub gravi divino præ- cedentis,
 cepto, vel obligante lege quocunque modo ad- discutitur,
 strictus, jejunium quidem quoad substantiam ac resolvi-
 servaret, secundum quid autem frangeret, ve- tur.
 nialem culpam excedere non videtur. Cum
 enim in jejunio plura interveniant, ciborum nem-
 pe delectus, & unica comestio, hora debita per-
 agenda; & in singulis hisce (observa, quæ in-
 fra n. 37. ad 55. 71. ad 84. 89. 93. ad 100. 102.
 ad 105. discutiuntur) jejunii conditionibus ma-
 teriæ parvitas dari possit; inde fit, quod etiam si
 sub gravi ad jejunium ex divino jure in sensu
 exposito obligaretur, secundum quid tamen il-
 lud frangens, ut esset, si in comestione, hora
 debita facienda, parum quid prohibiti cibi ad-
 jungeret; vel extra comestionem parum permissi
 cibi sumeret; vel parum quid ante horam, de-
 bitam comestionem inciperet, venialem culpam
 excedere non videtur. Licet enim sub gravi præ-
 cepto totum jejunium caderet; quia tamen pa-
 rum quid a totalitate deficere jejunii substantiam
 non tolleretur; inde parum quid assumptum, vel
 ex divino jure præceptum jejunium transgre-
 diens, lethalem culpam incurrere non videtur.
 Quod si nedum ad jejunium secundum se, & ad
 singulas ejus partes, & conditiones, verum &
 ad omnimodam integritatem sub gravi ex di-
 vino jure in sensu exposito obligaretur, tunc
 sub quacunque materiæ parvitate, sive quoad
 ciborum delectum, sive quoad unicam comestio-
 nem, sive quoad horam illud frangens, lethalem
 culpam certissime incurreret. Si vero deus sub
 veniali culpa illud indiceret, vel præciperet,
 tunc quoad omnes partes, & quoad omnes to-
 talitates illud non servans, venialem culpam non

Q

ex-

excederet, ut patet, a qua etiam excusari videtur, si per materiæ parvitatem illud, dempto contemptu, non servaret.

Incepta culpæ discretio sub alia ratione extensa, continuatur, & concluditur

XI. Non absimili argumento videtur dicendum quoad jejunium, ex voto, vel juramento simplici, vel solemni, aut publico, sive ex religiosa professione procedens. Illud enim secundum se totum non servans, lethalem culpam certissime incurreret; illud autem per parvitatem non servans, venialem culpam in sensu supra exposito non videtur excedere. Licet enim per votum, vel juramentum simplex, vel solemne, aut publicum, vel per religiosam professionem sub gravi adstrictus existat vovens, vel jurans; quia tamen gravis illa obligatio non quocunque modo, sed sub jejunio secundum suam totalitatem cadit; inde illud secundum quid, quod jejunii substantiam minime tolleret, non servans, non lethalem, sed venialem tantum culpam in sensu exposito videtur incurrere. Quod si ex voto, vel juramento simplici, vel solemni, seu publico sive ex religiosa professione contracta obligatio non jejunium secundum se, nec secundum suam totalitatem tantum, sed omnimodam ejus integritatem respiceret; tunc per quamcunque parvitatem illud frangens, lethalem culpam incurreret; tunc enim sic posita obligatione, totum obligationis pondus nedum in jejunium, singulasque ejus condiciones secundum se, verum & in omnimodam ejus, earumque integritatem servandam caderet; ac proinde illud vel quoad parvitatem transgrediens voti, vel juramenti, sive religiosæ professionis transgressor existens, lethalem culpam incurreret. Quod si voventis, vel jurantis, sive profitentis mens non ad gravem, sed ad levem tantum sese obstrinxerit obligationem; tunc jejunium, ejusque non

sec-

servans conditiones, venialem culpam non excederet, a qua per materiae parvitatem illud non servans, non secus ac supra diximus, excusari videtur.

§. III.

Jejunii solutio, ex humano jure procedens, proponitur, discutitur, ac resolvitur.

XII. Quomodo jejunii solutio, ex naturali, Quid in hoc paragrapho a-
divinoque jure procedens, considerata sit, su-
perioribus §.§. observavimus; nunc vero quomodo cturi su-
jejunii solutio ex humano jure contingat, agen-
dum proponimus. Et quia jejunii solutio, ex mus aperi-
humano jure procedens, sive secundum meritum,
sive secundum præceptum quoad unam, vel
plures conditiones, ac sub ratione peccati, vel
non, considerari poterit; idcirco jejunii solu-
tionem ex humano jure discussuri, eam sub qua-
vis ratione discutiendam aggredimur. Quoniam
item jejunii solutio, qua talis, non nisi per non
servatam ejus essentiam contingit, sub qua ra-
tione comestionis notio plurimum valet; idcirco
recta methodus postulat comestionem prius expli-
care quid sit, ad ea deinde discutienda progredi,
quæ proposita sunt.

XIII. Ex Angelico autem 1. p. q. 51. art. 3. Comestio-
ad 5. *Comestio importat sumptionem cibi conver-* nis notione
tibilis in substantiam comedentis. Unde, licet discussa, je-
neque Christus post Resurrectionem comedens, junii essen-
neque Angelus Tobiae socius manducans, in suam tiam in ci-
substantiam cibum converterint; Christus tamen borum de-
cum Apostolis post Resurrectionem comedisse lectu confi-
dicitur, secus vero Angelus. Ad explicandam stere ex
autem Ecclesiastici jejunii solutionem, dicere quorum-
placet, an ciborum delectus magis, quam uni- dam docto-
ca comestio principaliter ab Ecclesia præcipia- rum placitis
proponitur.

tur? Et sane Joannes a Turrecremata in edit. Veneta an. 1578. in Ecclesiæ jejuniis potius a *quali* abstinendum censet; unde post objectas difficultates de consecr. dist. 5. verb. *Non dico sic habet: Respondeo dicendum, quod judicare de hujusmodi abstinentia dupliciter possumus, aut secundum legem institutionis Ecclesiæ, aut secundum legem virtutis, quæ est sobrietas: secundum constitutionem Ecclesiasticam magis videtur abstinendum a quali, sive a delectatione ciborum, quia nimirum transgrediendi præceptum ex naturæ indigentia, relate scilicet ad ciborum qualitatem, qua natura sustentari indiget, est minus periculum, & judicium certius, & commodum majus: Periculum quidem minus, quia quantum ad sustentationem naturæ, & nutrimentum, non refert cujusmodi sumantur alimenta, dummodo natura sustentetur. Item judicium est certius, quia non potuit judicare Ecclesia, quantum debet sufficere civiliter, respectu scilicet uniuscujusque civis, seu personæ, quia quod parum est uni, multum est alii: sed circa qualitatem certitudinaliter potuit diffinire, dicendo talia cibaria non esse sumenda tali tempore: Item commodum majus est abstinere a quali, quam a quanto, tum quia circa magis delectabilia majores fiunt expensæ, quæ magis erogandæ essent pauperibus, quam in delectationibus exponendæ; tum quia plus sustentantur pauperes de residuo quanti, quam de residuo delectabilis; nec est curandum dare pauperibus delectabilia, imo malum est, sed danda est eis sustentatio; idcirco videtur esse dicendum propter istas rationes, quod secundum constitutionem Ecclesiasticam magis abstinendum est a quali, quam a quanto.*

Prædictam
Turrecre-
mata opi-

XIV. Licet autem, prædicta ratiocinatio, ab intrinsecis petita ferendarum legum rationibus, al-

altissima sit, & acuta, ac minime contemnenda, in quantum scilicet ita lex ferri debet, ut ab omnibus æque fervetur; quod etiam ad præsens attinet, apud omnes *in quanto*, in unica nempe comestione æque cadere non potest; æque autem quoad omnes cadere potest *in quali*, scilicet in delectu ciborum, in carnum nempe abstinentia: quoad praxim tamen, salva tanti doctoris auctoritate, res ista non per theoreticas, sed per practicas rationes, ex Ecclesiæ mente deductas, discutienda est: Quæ autem ab Eñno assignantur rationes, non Ecclesiæ menti, sed ipsius Eñni iudicio inniti videntur. Prætereo verum non esse, quod asserit, si scilicet jejunii essentia in ciborum delectu, in carnum scilicet abstinentia potius quam in unica comestione ponatur, *minus* esse *periculum* illud nempe transgrediendi; *iudicium certius*, in discutienda scilicet, vel sequenda, seu servanda respectu uniuscujusque personæ Ecclesiæ prohibitionem; & *commodum majus*. Si enim *minus* est transgressionis *periculum*, quoad ciborum nempe delectum, respectu pauperum, majus est respectu divitum; Ecclesia autem potius divites, quam pauperes ad jejunia adstringit: quod autem in ciborum abstinentia jejunii essentia constituta, *iudicium sit certius*, in sensu Eñni certum est; id autem ad probandum quoad præsens fundamentalis ratio non videtur, cum huiusmodi ratio potius ex suo iudicio, quam ex Ecclesiæ mente deducatur: nec probandum videtur *commodum esse majus*, si in delectu ciborum potius, quam in unica comestione jejunii essentia constituatur; si enim aliquando *majus* est *commodum* respectu pauperum, ab his nempe, illisve cibis abstinere, respectu autem reliquorum qui non ex crumena, sed ex ventre incommodum metiuntur, ciborum delectus seu carnum abstinentia *majus commodum* non

nionem fir-
missimis
rationibus
quoad præ-
cepti præ-
xim non
subsistere,
demonstra-
mus.

non est. Cum igitur *major judicii certitudo* non ex Ecclesiae mente, sed ex proprio judicio fundamento ad id probandum, ab Eñmo assignetur; *minus autem periculum, & majus commodum* pro divitibus non militet in ciborum delectu jejunii essentiam constituere, & Ecclesia potius divites, quam pauperes ad jejunium obligare intendat; cum item jejunii lex ad populum ordinetur, pauperes autem tamquam minima pars, & ut plurimum excusati ab Ecclesia considerentur; inde a primo ad ultimum fundamenta ab Eñmo assignata, ad probandum Ecclesiae jejunium in ciborum delectu praecipue consistere, ex *minori periculo ex certiori judicio*, atque ex *majori commodo* deducta in sensu explicato, ex proprio hujus Eñmi judicio potius, quam ex Ecclesiae mente deduci videntur.

Quatenus, sub ratione virtutis temperantiae potius qualitas, quam quantitas intelligitur; inde Turrecrematae sententia sub ratione temperantiae a vero non distare videtur.

XV. A vero autem non longe distare videtur id, quod idem Eñmus doctor immediate subjungit, dicens: *Secundum autem legem virtutis sobrietatis distinguendum est de quali, & de quanto. Quoniam aut queritur de quali, & de quanto illicito, aut licito: In illicitis magis est abstinendum a quali, quam a quanto; unde majus peccatum est tempore jejunii comedere unum morsellum carnis, carnis nempe portiunculam, quam comedere multum de licitis. Si autem loqueretur de quali, & quanto licito, tunc videtur, quod non sit dare regulam generalem, nec potuit determinare Ecclesia, a quo magis esset abstinendum, quia aliqui plus delectantur in quanto, sunt enim aliqui ita edaces, quod non querant, nisi superfluitatem; aliqui vero magis delectantur in bono, & sufficit eis parum, dummodo sit delectabile, & suave; unde magis delectantur in suavitate ciborum, quam pluralitate. Et ideo illis, qui proniores sunt ad edacitatem, magis virtus est abstinere a quanto;*
illis

illis vero, qui plus delectantur in suavitatem, major virtus est abstinere a quali.

XVI. Id ipsum autem discutere volens Erius ^{Caetani} Caetanus 22. q. 147. art. 8. §. *Ad hoc dicitur,* ^{opinio in eo, quod refert, falsa declaratur.} sic ratiocinatur: *Ad hoc dicitur, quod, quia consuetudo est optima legum interpres; & communiter in populi christiani observatione invenitur, quod dispensati ex impotentia evidenti ab abstinentia carniū, sunt totaliter absoluti a praecepto jejunii; ab unica scilicet comestione, potentes vero abstinere a carnibus, non potentes autem abstinere ab ovis, aut a lacticiiniis, non absolvuntur a praecepto jejunii; ab unica scilicet comestione: Et rursus potentes abstinere ab his omnibus, sed impotentes ad servandam unicam comestionem, liberantur a jejuniō solum, ab unica scilicet comestione, & non ab abstinentia prohibitorum in Quadragesima; nam in aliis jejuniis quoad usum ovorum, & lacticiniorum statur consuetudini loci; ideo dicendum, quod tam jejunantes, unicam scilicet cum ciborum delectu servare potentes in die jejunii comestionem, quam non jejunantes, qui scilicet in sensu Caetani ciborum delectum servare potentes, unicam tamen comestionem servare non possunt, tenentur ad abstinentiam a cibis prohibitis, consuetudine praeceptum Ecclesiae sic interpretante: Et eadem ratione parvulis pueris dantur licite ova, vel carnes juxta patriae consuetudinem in quadragesima. Miror autem, quomodo doctor iste rotunde dicat: communiter in populi Christiani observatione invenitur, quod dispensati ex impotentia evidenti ab abstinentia carniū, sunt totaliter absoluti a praecepto jejunii, cum id falsum sit, ut etiam ex doctoribus constat; multi siquidem id asseriebant, sed multi alii, & quidem graviores theologi, id ex theologicis regulis discutientes, contrarium sentiebant. Unde Pontifex*

fex Maximus Clemens XI. licet non minus pietate, quam doctrina præclarus, singulari tamen & admiranda prudentia in sua elargienda dispensatione excellentiores hujus Almæ Urbis theologos consulens, plures invenit, suæ sententiæ faventes, quos inter P. Marchetti Romani collegii hujus Urbis Rector, nedum ipse Pontificis menti adhærens, verum & dissertationem SSmo obtulit, in qua sexaginta auctores allegavit, qui cum esu carniū posse jejunium conjungi sustinerent. Et certe contrarium asserere, omnes nempe sustinuisse, aut sustinere dispensatos a carne, esse a jejunio dispensatos, plana ignorantia est, corruptela est, temeritas est: *ignorantia* quidem; quia, cum præceptum hoc, ciborum nempe delectus, & unica comestio, apto tempore facienda, divisibile sit, unum sine altero subsistere potest: Est autem *corruptela*; quia ad laxitatem inducens, non aliud habet fundamentum, nisi illorum judicium, qui suas doctrinas ex firmissimis principiis minime deducunt, inter theologos adnumerari non videntur: Est etiam *temeritas*; quia quatenus contra summorum Pontificum decreta ac sensum existit, omnimodam amisit probabilitatem. Neque in hoc illos lædere intendimus, theologos non esse asserentes. Theologi enim non sunt, qui de re theologica loquuntur, aut sentiunt; secus enim etiam mulierculæ, & idiotæ theologiam doctrinam recitantes, vel gentiles, quos inter M. T. Cicero, de natura deorum differens, theologos dicendi essent; sed qui suas conclusiones, ex catholicis principiis directe, vel indirecte deducunt, hi theologorum nomine decorari debent; quod illi minimi facientes, sed suo judicio fidentes, theologos non dignoscuntur. Ac proinde qui ex moralistis suas doctrinas ex catholicis principiis non deducunt,

non

non majoris ferme auctoritatis rem faciunt, ac si eorum quilibet tamquam ex proprio judicio de re theologica loqueretur; neque proinde sub illorum cœtu considerandi sunt, quorum consensu, quatenus theologorum, magni in Ecclesia faciendus sit.

XVII. Per alios vero potius in unica come-
 stione, quam in ciborum delectu jejunii essen-
 tia principalius reponenda est. Unde per hujus-
 modi nec paucos, nec contemnendæ auctorita-
 tis theologos potius a quanto, quam a quali abs-
 tinendum; quod certe, præterquamquod so-
 lidioribus rationibus innitatur, verisimilitudinibus
 nec caret. Enim vero adeo verisimilius est,
 jejunii essentiam non in carniū abstinentia,
 scilicet non in ciborum delectu, sed in unica
 comestione principalius consistere, ut, qui diebus
 dominicis in Quadragesima, vel per annum in feria
 sexta, vel sabbato, vel aliis quibuscunque diebus
 a carnibus abstinet, ciborum nempe delectum
 servat, esurialibus utens cibis, jejunare minime
 dicatur, nisi cum carniū abstinentia, seu cum
 ciborum delectu, esurialibus utens, unicum servet
 comestionem. Quin & Pontifices in singulis qua-
 dragesimæ feriis jejunare præcipientes, dominicis
 autem diebus, etsi carniū servata abstinentia,
 sive per esurialium ciborum usum, servato dele-
 ctu, non jejunari declarant. Et Græci in sabbatis,
 & dominicis diebus in quadragesima ciborum
 delectum servantes, secus vero unicum come-
 stionem, in his diebus jejunare non dicuntur.
 Jejunium ergo nedum in privatorum nec pauco-
 rum, neque contemnendæ auctoritatis theologo-
 rum existimatione, verum & juxta Pontificum,
 & Ecclesiæ mentem in unica comestione quoad
 essentiam videtur, consistere. Unde Alexander VII.
 propter pestem, quæ in urbe sæviebat, facultatem
 fa-

Jejunii es-
 sentiam in
 unica co-
 mestione
 consistere
 veluti te-
 nenda sen-
 tentia, pro-
 ponitur,
 discutitur,
 ac resolvi-
 tur.

faciens diebus dominicis, feria 2. 3^a & 5. in Quadragesima ova, & lacticia cum carnibus comedendi, tamen subdit: *Ad ultimas autem tres dies, quod attinet, eo quod scilicet in majori hebdomada in illis feriis dispensare noluit, in ultimis tamen dispensationis diebus, scilicet feria 5. 6. & sabbato ante Palmas carniū esum permittens, in edicto addere iussit. Etiam si carniū esum concedat, neminem tamen jejunii lege solvere intendit: quin imo vult, ut lex ista salva, & incolumis remaneat, quemadmodum in quadragesimalibus cibis feriæ quartæ, feriæ sextæ, & sabbati remanet; scilicet quemadmodum in reliquis anterioribus ejusdem quadragesimæ hebdomadis, in diebus, in quibus ciborum delectus non dispensabatur; ita etiam in his feriis 5. 6. & sabbato ante Palmas, etsi carniū permissio esu in comestione, ad jejunium obligationem remanere declarat. Per Alexandrum ergo VII. jejunii lex servanda dicitur, & salva consistere dicitur, nedum quando carniū esus non dispensabatur, verum etiam, & quando dispensabatur. Per prædictum ergo Pontificem unicam servans comestionem, etiam non servato ciborum delectu, jejunare dicitur: contra vero, ut supra diximus, unicam non servans comestionem, etsi ciborum servato delectu, non jejunare reputatur. Jejunium ergo juxta Pontificis mentem, directe, ac principaliter in unica comestione videtur consistere. Et Clemens XI. an. 1703. carniū esum, certis assignatis præscriptionibus, concedens, subdit: *Cujus jejunii legi etiam illi subjecti sunt, qui carnes ea ratione comedunt, quod cibus ejurialis nocuus illis sit.* Si ergo per Clementem XI. carnes comedens, jejunii legem servare tenebatur, signum est, quod per eundem Pontificem unica comestio principaliter in jejunio considerabatur; secus enim*

nec

nec jejunare diceretur; contra vero siqui five cum culpa, five sine culpa unicam non servant comestionem, licet a carnibus abstinentes, ciborum nempe delectum servantes, jejunare non dicuntur.

XVIII. Quin immo & ipsemet Caetanus supra num. 16. relatus, ex ingenii acumine sibi met minus constans, 22. q. 147. art. 8. apposite sic habet: *Unica comestio est essentialior jejuniis, utpote a principio jejunii instituta in veteri testamento, in quo usque ad vesperum affligendum hominem jejuniis statutum est. Nullus autem cibus vespere prohibitus erat.* Quibus in verbis etsi jejunii essentiam in unica comestione potius, quam in ciborum delectu constituens, damnabilis non sit; in eo tamen longe aberrare dignoscitur, quod temere, & absque discretione asserit dicens: *Nullus autem cibus vespere prohibitus erat;* quasi scilicet jejunia veteris legis per unicam tantum comestionem ad vespas sine ciborum delectu servata fuerint: quod, etsi de aliquibus jejuniis in praeliorum occasione, vel non absimili necessitate verum sit; falsum tamen esse de omnibus in veteri lege praescriptis jejuniis intelligi debere sapientes omnes, & sacrae historiae periti satis norunt. Nec mirum, si inconstantiae illum arguerim; cum auctor iste proprio fuso ingenio, multa parum digesta congerere ut plurimum soleat. Et Richardus de Mediavilla in 4. dist. 15. art. 3. q. 5. *Jejuniis, ait, Ecclesiae annexa est abstinentia ab esu carnum;* Ecclesia scilicet jejunii essentiam principaliter in unica comestione, quam in ciborum delectu per Richardum constituit. Et magnus Abulensis in cap. 6. Matt. q. 173. *Ad jejunandum, inquit, requiruntur illa, quibus, non existentibus, jejunium solvitur. Primum istorum est semel tantum comedere, quia istud est, quod principaliter Ecclesia intendit... Secundum est, quod abstinence a carnibus.*

Assignata
solutio con-
firmatur.

Aliquorum
hallucina-
tione dete-
cta, & con-
futata, te-
nenda sen-
tentia quo-
ad jejunii
essentiam
ulterius de-
claratur.

XIX. Unde apparet non paucorum hallucina-
tio, tenendam sententiam insectantium, ac mor-
dicus sustinere conantium, jejunii essentiam in car-
nium abstinentia ita consistere, ut eam non ser-
vans carnum abstinentiam, nec ad unicam te-
neatur servandam comestionem: dic potius; je-
junii essentiam moraliter considerandam esse, sic-
que consideratam, ex duobus coalescere, ex uni-
ca scilicet comestione, apto tempore facienda,
& ex carnum abstinentia, sive ex ciborum de-
lectu; quorum licet utrumque ad jejunii inte-
gritatem necessarium sit, minus tamen principa-
liter carnum abstinentia, seu ciborum delectus,
quam unica comestio consideranda est. Et qua-
tenus non ad metaphysicam, vel physicam, sed
ad moralem tantum essentiam, quæ divisibilis est,
constituendam, utrumque concurrit; inde unum
sine altero stare posse dici debet: Non secus ac
de divino cultu festivis diebus deo præstando;
qui, etsi quoad suam integritatem in religio-
nis actibus, & laboris abstinentia consistat, quia
tamen nec metaphysice, nec physice connectuntur;
quin immo non religio propter laboris abstenen-
tiam, sed laboris abstinentia propter religionem,
ne scilicet religionis actus impediuntur, præ-
cipitur; inde religionis actus principalius, quam
laboris abstinentia in festivis diebus intelligi de-
bent: Et quatenus unum ab alio divisibile est;
idcirco ad laborem adstrictus, seu a laboris
abstinentia exemptus, vel dispensatus, a religio-
nis actibus non eximi, nec dispensari intelligen-
tur; ac similiter religionis actus, ab Ecclesia præ-
scriptos servare impeditus, a laboris abstinentia
eximi, vel dispensari non intelligitur. Non ab-
simili ratione quoad præsens discurrendum erit:
jejunium quidem ex duobus constat, ex cibo-
rum nempe delectu; & unica comestione, apto
tem-

tempore facienda ; principalius tamen ut num. 17. discussimus , in unica comestione consistit ; ad finem autem jejunii implendum , etiam carni-um abstinentia , quantum scilicet ad integram jejunii perfectionem pertinet , adjungi debet .

XX. Nec mirum , si jejunii essentiam secundum suam integritatem in unica comestione , ciborumque delectu constituentes , unum tamen principalius , quam alteram constitutum declaramus . Si enim in metaphysicis essentiis , e. g. in metaphysica hominis essentia , etsi animalitas , & rationalitas inseparabiles , & indivisibiles sint ; sub principaliori tamen ratione consideratur homo rationalis , quam animalis , adeoque principalius consideratur rationalitas , quam animalitas : Si item in composito physico etsi anima , corpus , & unio requirantur , quorum vel uno deficiente constitutivo , physicum illud compositum deficere , necesse sit ; tamquam principalius tamen consideratur anima , quam corpus , vel unio : quanto magis de morali composito valere dicendum est , in quo , etsi omnes illius partes ad integram illius morales compositi perfectionem requirantur , non tamen omnes æque principales existant , ut in præsentiarum contingit . Licet igitur ad integram jejunii perfectionem nedum unica comestio , verum & ciborum delectus requiratur , spectata tamen secundum se jejunii natura , unicam comestionem principalius , quam ciborum delectum intelligi debere ex præjactis supra principiis dicendum est . Et quia hæc , utpote in morali composito , nedum distincta , verum & divisibilia sunt inde ciborum delectus , sine unica comestione , & una comestio sine ciborum delectu etiam ex Ecclesiæ mente subsistere poterit . Cum hoc tamen quod ciborum delectum servans , unicam vero non fer-

Quæ dicta sunt ulterius explicentur , & confirmantur .

servans comestionem, neque cum perfectione, neque ullo modo jejunare, sed tantum abstinere, seu ciborum delectum servare dicitur; ciborum vero delectum non servans, unicam vero servans comestionem, etsi cum minori perfectione, jejunare tamen dicendus est. Unde clarissime dignoscitur, quam immerito dicant aliqui, quasi verum assecuti, quod omnes auctores, nemine refragante, docuerint, abstinentiam a carnibus, seu ciborum delectum ita præcipuam esse jejunii materiem, ut, ea deficiente carniū abstinentia, cesset quoque ad unicam comestionem obligatio.

Assignatæ
discretionis
rationem
incohæren-
ter ab ali-
quibus ad
praxim ap-
plicari de-
claratur.

XXI Licet autem aliquibus non inutilis videatur quæstio, utrum scilicet in unica comestione an in carniū abstinentia, seu ciborum delectu jejunii essentia principalius consistat; incohærenter tamen ad praxim applicant: putant enim, quod sive ex dispensatione, sive ex malitia ejus essentia, seu principalior pars destruat, & jejunium similiter destruitur; ita ut qui in unica comestione jejunii essentiam ponunt, secunda comestione posita, ad jejunium obligationem cessare affirmant, etsi cæteroquin ad abstinentiam, ad ciborum nempe delectum teneri concedant, non quatenus ad jejunium, si per secundam comestionem solutum ponatur, sed quatenus ad abstinentiæ præceptum perseverat obligatio: qui vero in carniū abstinentia, seu in ciborum delectu jejunii essentiam principalius ponunt, fracto per carniū comestionem jejunio, ad unicam comestionem obligationem quoque cessare confirmant. At bona horum doctorum pace, non oportet in moralibus eo modo procedere, sicut in physicis, vel metaphysicis, in physicis quidem verum est uno extremo destructo, & totum compositum destrui necesse esse; sicut u-
nio-

nione deficiente, destruitur hominis essentia physica, licet ambo extrema remaneant corpus nempe, & anima; Et in metaphysicis, quorum essentia, licet per rationem divisibilis sit, ac distincta, ut animal, & rationale in homine, secundum se tamen indivisibilis est; ita ut animali destructo per hominis mortem, & rationale destrui necesse sit, quatenus homo est; non enim anima, a corpore separata, etsi rationalis perseveret, homo est, cum animal rationale amplius non sit. In compositis autem moralibus semper, & in quocunque casu eorum essentia nedum distincta, verum & divisibilis perseverat, ut in jejuniis contingit, nedum quatenus unica comestio secundum se a ciborum delectu divisibilis est, verum &, juxta præcipientis mentem, ex cujus dispositione positivi juris jejuniorum norma procedit, ut in superioribus innotescit, & ex pluribus decisionibus demonstravimus, cum carniis comestione, seu non servato ciborum delectu, ad jejunium, ad unam nempe comestionem obligatio subsistit; & vicissim ex quacunque ratione multiplicetur comestio, ad carniis abstinentionem, ad ciborum nempe delectum ligata conscientia remanebit. Cum ergo Ecclesiæ jejunium a præcipientis mente suam essentiam, quantum ad praxim attinet, hauriat, & præcipientis mens sit ad utrumque obligare; inde fit, quod, qui forte impotens, vel dispensatus ad unum sit, ad alterum perseverat obligatus. Quantum igitur ad hujusmodi morale compositum, quantum scilicet ad ambo jejunii extrema attinet, exorta relate ad unum impotentia, parum quoad praxim refert, utrum principalius unica comestio, an carniis abstinentionia intendatur; cum utrumque ab Ecclesiâ præcipiatur: Ita ut ad ciborum delectum exor-

ta impotentia, vel dispensatione, vel quocunque modo eo non servato, ad unam comestionem perseveret obligatio; ac vicissim ad unicam comestionem exorta impotentia, vel quocunque modo, etiam ex dispensatione, una non servata comestione, ad carniū abstinentiam, seu ad ciborum delectum obligatio subsistat.

Sub qua alia ratione jejunii constitutiva intelligi debeant, proponimus; ac plenius discutienda reservamus.

XXII. Aliud autem est inquirere, an sub ratione negativi utrumque jejunii constitutivum, unica scilicet comestio, & carniū abstinentia, seu ciborum delectus, ex Ecclesiæ præcepto cadat? ita ut, sicuti sub negativo præcepto carniū abstinentia, seu ciborum delectus præcipitur, & unica similiter comestio sub negativo præcepto præcipi dicenda sit; quæ sane discretio necessaria, & omnino decidenda est. Si enim nedum carniū abstinentia, seu ciborum delectus, verum & unica comestio sub negativo præcepto consistant, necessario sequitur quod, sicuti juxta præcepti negativi naturam, data carniū comestione, seu non servato ciborum delectu, ejus abstinentiæ præceptum perseverat, ita etiam data 2. vel 3. &c. licet esurialium ciborum comestionibus, etiam ulterius non repetendi comestionem præceptum perseverare dicendum erit; cujus rei solutionem suo loco infra n. 56. ad 66. discutiendam reservamus. Quantum autem ad præsens attinet, jejunii essentia sub morali ratione, ut oportet, considerata, in utroque divisibili constitutivo in sensu exposito, uno licet alio potiori, consistere dicenda est; ita ut qui ad unum impotens, vel excusatus sit, seu uno non servato jejunii constitutivo, ad aliud servandum obligatus existat.

Quænam, & cujusnam rei comestio jeju-

XXIII. Propius autem ad præsens institutum accedere volentes, quænam scilicet comestio Ecclesiæ jejunium solvat, non tantum ex comestio

stionis essentia, seu natura quantum ex Ecclesiæ præcepto, plures prohibentis comestiones, tamquam ex præcipientis mente venerari posse sentimus. nium sol-
vat, propo-
nitur, ac
declaratur.

Quod discutiens Angelicus in 4. dist. 15. q. 3. art. 4. q. 1. c. sic procedit: *Respondeo dicen- dum ad primam quæstionem, quod jejunium du- pliciter solvitur: uno modo quantum ad meri- tum, ita quod homo vel non meretur, vel minus meretur; & de hac solutione jejunii non inten- dimus ad præsens, quia conditiones, quæ meri- tum alicujus actus augent, vel minuunt, indeter- minatæ sunt, eo quod quandoque accidentaliter se habent ad actum meritorium. Ad illam autem propositam quæstionem, quænam scilicet come- stio Ecclesiæ jejunium solvat, directe respon- dens, sic discutiendam suscipit: Alio modo sol- vitur jejunium secundum quod est ab Ecclesia in- stitutum, ex qua solutione homo efficitur trans- gressor statuti Ecclesiæ de jejunio servando, vel saltem non observator, nisi ex dispensatione, vel causa legitima dimittat: Et de hac solutione je- junii nunc quærimus. Et pergit: Ad hoc autem præcipue valet considerare intentionem statuentis: intendit autem Ecclesia certum modum statuere manducandi; ut scilicet semel in die jejunans, man- ducet: & ideo si aliquorum sumptio, secundum quæ manducatio solet compleri, iteretur, jejunium prædicto modo acceptum, solvitur. Et prosequi- tur: Si autem aliqua sumantur, quæ ad manducan- dum de se ordinata non sunt, sed ad alium usum, qui usus communiter manducatio non vocatur, ta- lis cibi, vel potus sumptio præter manducationem unam ante, vel post non facit esse binam man- ducationem; & ideo talis sumptio jejunium non solvit.*

XXIV. Quia igitur juxta Angelicum jejunii ecclesiastici essentia, ac natura a præcipientis men-

R

te

Prædicta,
iterum re-
assumpta,

ac legisla-
toris mente
pensata,
longiori ac
solidiori ra-
tiocinatio-
ne discu-
tienda su-
scipiuntur.

te pendet; inde in ejus solutione inquirenda non materialis comestio, sed illa, quæ contra præcipientis mentem sit, attendenda est. Quin immo licet præcipientis mens ad plura extendatur quoad intentionem, quia tamen sub ratione coactiva non intendit, nisi quod exequi præcipit; inde ejus præceptum non tam sub præcipientis intentionis, quam sub executionis ratione pensari debet; non enim omnia, quæ legislator intendit in præcepto ipsius statuti, sub ratione coactiva cadunt, sed ea solum, quæ sic intendit, ut in ratione coactiva sub præcepto cadere velit: quæ sane discretio patet exemplo: Volens enim Christus Jesus sollicitudinis onus Petro imponere, duo sibi placitura proposuit, dilectionem scilicet, oviumque sollicitudinem Joan. 21. v. 15. dicens: *Simon Joannis diligis me plus his?* cui respondente Petro: *Tu scis, quia amo te*, dicit ei Jesus: *Pasce agnos meos*. Enim vero licet & erga Christum dilectionem, & erga proximum sollicitudinem, sive zelum, ambo sibi placita ac præcepta declaraverit Jesus; quia tamen dilectio, etsi ad bene, ac meritorie agendum necessaria sit, adimplendum tamen sollicitudinis onus sub ratione præcepti necessaria non est; idcirco in vim hujus præcepti zelandi scilicet erga proximum, dilectio non cadit; secus qui cum peccato zelaret, etiam sub ratione oneris implendi peccaret. Non omne igitur, quod legislator intendit, sub præcepto intendit, sed ea solum, quæ ita intendit, ut sub præcepto cadere velit; etsi cæteroquin quæ intendit, quæque sub præcepto cadere nolit, sub alia ratione præcepta inveniantur. Quod & de ipso jejunio, ex pravo fine peracto, patet; si enim jejunet quis, si scilicet opus ponat, prout præcipitur, ex inten-

tentione licet prava, legem quidem jejunii sub coactiva ratione, sub qua præcipitur, implet, et si cæteroquin non quoad omnes legislatoris intentiones impleat, non quoad illas scilicet, quas non sub præcepto relate ad jejunium in coactiva ratione, sed sub directiva, vel sub alia præcepta ratione quasi operi, seu jejuniio quid extrinsecum, ponere placuit. Quod discutiens Cætanus 12. q. 100. art. 9. in calce sic ratiocinatur: *Nota has regulas, quibus toties uti oportet, scilicet non esse idem finem præcepti, & id de quo præceptum datur; quia illud finis, hoc ad finem; qui finis præcepti non cadit sub præcepto, ut id, quod præcipitur, sed ut intentum a legislatore; quoniam ex his habes solutionem multarum questionum pro minus eruditis, & bonis mentibus, timentibus culpam, ubi non est.*

XXV. Neque consequenter omnis modus virtutis cadit sub præcepto. Et fane sub præcepto cadere non potest, quod aliquis ea perfectione operetur, qua virtuosus operatur, quia enim, ut ait Angelicus 12. q. 100. art. 9. c. *Nullus potest operari eo modo, quo operatur virtuosus, habitum nempe virtutis habens, nisi habeat habitum virtutis*; inde sequeretur, quod legem servans quoad illud scilicet, quod sub ratione coactiva præcipitur, nondum habens virtutis habitum, quod fane sub directiva ratione a legislatore intenditur, peccaret, si in ejus lege servanda ea requireretur perfectio, quam virtutis habitum habens, consequitur; quin immo & tamquam transgressor, nondum habens virtutis habitum, legem sub vi coactiva in sensu exposito servans, mereretur pœnam, *hoc autem*, pergit Angelicus, *est contra intentionem legis, quæ intendit, hominem assuefaciendo ad bona opera, inducere ad virtutem*. Nos ergo virtutis modus sub alia, quam

Idem argumentum continuatur, & completur.

sub coactiva ratione intentus, cadere sub præcepto poterit; secus enim peccator, nondum habens charitatis habitum, legem sub ratione licet coactiva servans, legi non obediret, & consequenter peccaret contra damnatam a Ss. Pontificibus, ac præsertim a Pio V. in Const. *ex omnibus* anno 1567. decimam tertiam Baji propositionem dicentis: *Non est vera legis obedientia, quæ fit sine charitate*; & multo magis infideles, supernaturales virtutum habitus non habentes, modo suo bene agendo, & a malis perpetrandis abstinendo, peccarent, contra damnatam ejusdem Baji prop. 25. *Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia*. Item, licet divina lex præcipiens e. g. honorare parentes, charitatem intendat; quia tamen ex vi illius præcepti Exod. 20. v. 12. *Honora patrem tuum, & matrem tuam*, non cogit, nisi ad eorum amorem, reverentiam, obsequium, & sustentationem; inde, si filius, etsi in peccato existens, ac per hoc charitate destitutus, amorem, seu obsequium, ac reverentiam &c. parentibus præstet, coactivam hujus præcepti vim implet. Unde licet Apostolus omnem exigat in virtutum actibus perfectionis rationem 1. Cor. 16. v. 14. dicens: *Omnia vestra in charitate fiant*; & cap. 10. v. 31. *Sive ergo manducatis sive bibitis, sive aliud quid facitis: omnia in gloriam dei facite*, id tamen non tamquam quid legis sub quacunque ratione, quantum ad ejusdem legis observantiam pertinet, substantivum; etsi cæteroquin legis etiam sub coactiva ratione ut quid adjectivum proponat; ut scilicet actus nostri undique perfectionem habeant, ac deo gratiores, & vitæ æternæ meritorii existant, proponit, ac suadet Apostolus, nedum legis actus impleri debere juxta præceptam coactivam vim, verum & omne illud excludi, quod charitati pro-

ximi

ximi, vel dei gloriæ opponi dignoscitur; Et ex proximi charitate, ac dei gloria actus nostros, & quamcunque legis observantiam procedere debere insinuat. Quia igitur in lege plura intenduntur, quam præcipiantur; inde fit, quod, quantum est ex vi legis, non ad omnes legislatoris intentiones, sed ad illud, quod sub coactiva ratione præcipitur, obligatio confurgit. Unde ab Angelico 12. q. 100. art. 9. c. illud dicitur *directe cadere sub præcepto legis, ad quod lex cogit.*

XXVI. Ut igitur inde redeat (vide supra n. 23.) unde discessit oratio; si quis jejUNET semel scilicet per ciborum delectum, & hora debita comedat, legem servat: etsi enim ex parsimonia, vel humana gloria, sive ex aliis pravis finibus jejuniens, quoad vim directivam relate ad jejunium, legislatoris intentionem non impleat; quia tamen quod est præcepto jejunio intrinsecum, ac veluti substantivum per vim coactivam, a legislatore intentam, jejunii conditiones servans, ejusdem jejunii præceptum implet; inde adjectivas, seu præcepto jejunio extrinsecas non implens conditiones, legislatoris nempe intentiones, præcepto extrinsecas, ac per vim directivam intentas, non servans, præceptum, quantum ad jejunium attinet, implet; licet cæteroquin sub alia ratione, per adjunctam nempe vanam gloriam, hypocrisim, aliisque gravis finibus assentiendo, peccaret, secus vero ut præcepti jejunii transgressor. Quod si præter adjectas pravas intentiones jejuniens, legi tamen per elicitos actus obedire nollet, vel non intenderet; etsi quoad pravi elicitos actus puniri non possit; quia tamen legis obediencia, conscientiam constringens, a legislatore intenditur; inde per elicitos actus legem servare nolens, nec intendens, sed solum illam per materiales imperatos actus implens, præterquam

Fundamentalis ratio, ad institutum applicata, continuatur, & concluditur

quam quod ex pravis intentionibus agens peccaret, etiam opus ponendo per imperatos actus, unicam scilicet per esuriales cibos, hora debita servans comestionem, jejunii legem quoad elicitos actus non impleret. Unde, ut n. 25. observavimus, ab Apostolo monemur, ut jejunium, aliumve legis actum servando, vel sacerdotale ministerium implendo, nedum pravi fines, vel quid aliud pravum in agendo excludamus, verum & charitatem, deque gloriam superaddamus, ac tamquam actuum principium, & finem, a quo scilicet procedant, & ad quem referantur, agentes, intendamus.

Fundamentalis ratio n. 23. posita, ad singulas jejunii conditiones applicata, continuatur

Et I.

An per carni-
um, vel
piscium co-
mestionem
jejunium
solvatur,
proponitur,
discutitur,
ac resolvi-
tur.

XXVII. Peculiares autem jejunii conditiones percurrere incipientes, jejunium per carni-um co-
mestionem solvi cum Angelico sentimus in 4.
dist. 15. quest. 3. art. 4. q. 2. c. dicente: *Ad se-
cundam questionem dicendum, quod ille dicitur
jejunium Ecclesiae solvere, qui statutum modum
abstinendi ab Ecclesia, non servat: Cum autem
jejunium Ecclesia instituerit ad satisfaciendum, &
concupiscentiam reprimendam; sicut determinavit
abstinentiam jejunii quantum ad numerum (ut sci-
licet semel tantum jejunans comederet ad afflictio-
nem carnis propter satisfactionem) ita taxavit,
ut a carnibus abstineremur, quia hoc genere cibi
præcipue concupiscentia fovetur, & roboratur:
unde comestio carni-um jejunium solvit ab Ecclesia
institutum. Quia igitur ecclesiastici jejunii solutio
ex præcipientis mente venanda est, ut ex eodem
hic, ac supra n. 23. innuimus; inde fit, quod,
sicuti per carni-um comestionem contra ejus præ-
ceptum agens, jejunium frangit; ita ex eodem
principio, quia a Benedicto XIV. in suis Ency-
clicis ad carnes dispensatum, ad piscium absti-
nentiam in eadem carni-um comestione teneri de-
claratum est, ut p. I. cap. 4. §. 3. n. 8. diximus;
inde*

inde per piscium in sensu exposito comestionem, non secus ac non dispensatus, carnes comedens, jejunium frangeret; etsi cæteroquin ad alias jejunii conditiones servandas maneret obligatus. Quoad ciborum ergo delectum etiam per unicam vetiti cibi comestionem jejunium frangi tenendum est. Unde Martinus in suo manuali cap. 21. n. 15. dixi, inquit, *vel cibis vetitis, quia etiam unica illorum comestione frangitur jejunium secundum omnes*. Frangitur nempe jejunium per unicam vetitorum ciborum comestionem in quantum sit transgressio abstinentiæ a cibis vetitis, quorum abstinentia moralem jejunii essentiam complet. vide hic n. 13. &c. & an. 19. &c.

XXVIII. Et quia non plures, sed una tantum comestio in jejunio permittitur, ut part. 1. cap. 4. §. 3. n. 19. discussimus; inde pluries quam semel comedens, contra Ecclesiæ mentem agens, jejunium frangeret. Neque in hoc audiendi sunt, qui ratione urbanitatis posse iterum comedere confingunt. Licet enim urbanitas, quæ charitatem, & virtuosam amicitiam foveat, ab Ecclesia non damnetur, illa tamen urbanitas, quæ ad charitatem, & virtuosam amicitiam fovendam medium non existit, probari ab Ecclesia non videtur. Hujusmodi autem urbanitas, quæ ad præceptorum Ecclesiæ transgressionem induceret; ad charitatem, ac virtuosam amicitiam fovendam medium non existeret. Hujusmodi ergo urbanitas ab Ecclesia probari non videtur, cum in hujusmodi urbanitate charitatis ratio, quæ exemptionis radix est, non existat; ut in s. Spiridione extitisse part. 1. cap. 3. n. 23. diximus. Ex urbanitate ergo iterum comedens, jejunium frangeret. Unde, licet ex urbanitate iterum comedens, parva utens quantitate, quæ jejunii essentiam non destrueret, excusaretur a quanto culpa,

Et II.

An per repetitam etiam permissorum ciborum comestionem, jejunium frangatur, discutitur, ac resolvitur.

pæ, non tamen excusaretur a toto; ac proinde etſi ex parva quantitate, quæ jejunium non ſolveret, a gravi peccato excusaretur comedens, non tamen a veniali. Damnabilis ergo eſt propoſitio, dicens: *Ex urbanitate iterum comedens, non frangit jejunium*. Idem dicendum de una morali comestione, ad plures horas protracta; ſi enim comestio, etſi moraliter una, ad plures horas protraheretur, cum ſic protracta, pluribus æquivalere videatur comestionibus, jejunium utique per huiusmodi, licet moraliter unicam dictam, comestionem frangeretur. Unde damnabilis videtur propoſitio dicens: *Non eſt peccatum in die jejunii eandem unam comestionem per duas ſaltem horas continuas protrahere*.

Per particularum
conſecratarum, etiam
in magna quantitate
ſumptarum comestio-
nem juxta Eccleſiæ
mentem jejunium non
frangi demonſtratur.

XXIX. Quod ſi exquiras, an jejunium per Eucharistiæ ſumptionem frangatur, ſi notabilis particularum quantitas ſumatur, non tam facile meo videri reſolvi poterit. Et quidem duplici modo procedere poterit inquisitio; vel ſcilicet juxta Eccleſiæ mentem, vel ſecundum ſe, ſpectata ſcilicet jejunii, & rei comestæ natura. Juxta Eccleſiæ mentem utique procedere non videtur. Eccleſia namque in ſuis rubricis de celebratione Miſſarum de defectibus §. 9. n. 1. ſic habet: *Siquis non eſt jejunus poſt mediam noctem, etiam poſt ſumptionem ſolius aquæ, vel alterius potus, aut cibi, per modum etiam medicinæ, & in quantumcumque parva quantitate, non poteſt communicare, nec celebrare*. Et tamen juxta Eccleſiæ conſuetudinem celebrare prohibitus, ſi ſcilicet ex industria vel unam guttæ aquam degluſiſſet, non prohibetur tamen ſanguinem ſumere poſt conſecratæ hoſtiæ ſumptionem; unde conſecratam hoſtiam ſumens, conſecratas vini ſpecies deinde ſumere non prohibitus, ſine jejunii naturalis fractione calicem ſumere intelligitur. Nec valet
unum

unum ferme moraliter dici consecratam hostiam
 fumere, ac calicem bibere, uti per simultaneam
 consecratæ particulæ, & vini non consecrati sum-
 ptionem in die Parasceves contingit: Cui enim
 ex privilegio duas, vel tres missas eodem die ce-
 lebrare conceditur, purificationes ante ultimam
 missam fumere, ne jejunium naturale frangeret,
 ab Ecclesia prohibetur, & tamen per consecratæ
 hostiæ, & calicis sumptionem relate ad postero-
 res missas eodem die etiam per longam inter unam
 & alias celebrandas missas interruptionem natura-
 le jejunium fregisse, nisi aliqua sumpta purifi-
 catione, ab Ecclesia non intelligitur. Cum igitur
 naturale jejunium fortius sit, quam ecclesiasti-
 cum; & ad sanguinis sumptionem, & ad poste-
 riores missas eodem die celebrandas, ab Ecclesia
 requisitum per hostiæ sumptionem relate ad cali-
 cis sumptionem; vel per hostiæ, & calicis sum-
 ptionem relate ad posteriores missas, etsi post lon-
 gam interruptionem inter unam, & alias, eodem
 die celebrandas naturale jejunium non frangitur;
 inde a fortiori juxta Ecclesiæ mentem per Eucha-
 ristia, sive utriusve, vel utriusque speciei sum-
 ptionem jejunium ecclesiasticum non frangi te-
 nendum est. Cujus etiam argumenti vis ex An-
 gelico patet; ipse enim objectionem solvens 3.
 p. q. 80. art. 8. ad 4. sic ratiocinatur: *duplex est
 jejunium. Primum est jejunium naturæ, quod im-
 portat privationem cujuscunque præassumpti per
 modum cibi, vel potus: Et tale jejunium requiri-
 tur ad hoc Sacramentum; ad Eucharistia nempe
 sumptionem; Et ideo neque post assumptionem
 aquæ, vel alterius cibi, aut potus, vel etiam me-
 dicinæ in quantumcumque parva quantitate licet
 hoc Sacramentum accipere. Si igitur per Angeli-
 cum ad Eucharistia sumptionem naturale jejunium
 requiritur, id nedum de hostiæ, verum & de*
 san-

sanguinis sumptione intellexisse dicendus est. Si
 ergo per ipsum in quantumcunque parva quanti-
 tate præsumptus cibis, vel potus naturale je-
 junium præsumpta consecrata hostia, naturali jejudio
 jejunos invenitur sumens; inde clare inferitur,
 quod nec per magnam consecratarum hostiarum
 quantitatem naturalem jejunium ex consecrata sum-
 ptionem per ipsum, requisitum frangitur. Quod
 si per eundem Angelicum ex consecrata hostia
 relate ad calicis sumptionem; nec non propter
 rationis paritatem ex consecrata hostia, & cali-
 cis in prima, & secunda missa sumptione relate
 ad secundam, non frangitur; a fortiori adhuc in ma-
 eodem sacerdote eadem e. g. Nativitatis die ce-
 lebrandam, non frangitur; a fortiori adhuc in ma-
 gna quantitate sumptæ consecratae hostie, ab
 ecclesiasticum jejunium per ipsum non frangere
 dicenda sunt. Vini autem non consecrati cum
 particula consecrata in die pasceves sumptio,
 ex Ecclesiæ instituto, ac singulari ejusdem disci-
 plina procedens, nos non ferit; non enim singu-
 laris casus, ab Ecclesiâ præscriptus ejusdem Ec-
 clesiæ præceptum in sumenda Eucharistia natura-
 lis jejunii rigorem, præceptamque disciplinæ ob-
 servantiam tollit.

XXX. Nec secundum se quidem ecclesiasticum
 jejunium per consecratarum particularum sum-
 ptionem frangi dicendum est. Ad ecclesiastici
 jejunii sufficit, sed illa requiritur, cujus virtute
 natura subsistens nutriri, ac comestus cibis in humanæ
 natura deficiente, jejunium non frangi teneatur.

Unde quia beatorum corpora nutritionis incapaci-
 tate, ac cetera sunt, sequitur, quod, si beatus cibos, etiam
 in

humana natura
 sumeret, quia
 los comedens
 verum &
 remanere
 dici po-
 super
 sic
 E

in humanæ naturæ substantiam convertibiles, sumeret, quia tamen nutritionis incapax est, illos comedens, nedum juxta ecclesiastici jejunii, verum & juxta naturalis jejunii rationem jejunus remanere dicendus esset; sicuti de Christo Jesu dici potest, qui Joan. 21. jam glorificatus comedit: super quo Angelicus 1. p. q. 51. art. 3. ad 5. sic ratiocinatur: *Quia comestio importat sumptionem cibi convertibilis in substantiam comedentis; Et quamvis in corpus Christi post Resurrectionem cibus non converteretur, sed resolveretur in præjacentem materiam; tamen Christus habebat corpus talis naturæ, in quod potest cibus converti: unde fuit vera comestio, quæ certe in Angelo, cum Tobia comedente, quatenus cibus in hujus materiam, quæ nulla in Angelo est, converti non potuerit, vera non fuit; quia tamen nutritionis incapax glorificati Christi corpus existeret, ac proinde in ejus substantiam converti non potuerit cibus, ex illa utique comestione nedum sub ecclesiastici, verum & nec sub naturalis jejunii ratione fractio intercedere potuisse diceretur. Cave, ne intelligas, quasi mens nostra sit, Christum Jesum veluti Ecclesiæ jejuniis subjectum, illud non fregisse, vel fracturum non fuisse; sed considerata a nobis juxta Ecclesiæ mentem jejunii natura, etsi Christus cibos, in humanæ naturæ substantiam secundum se convertibiles post Resurrectionem comederit, quia tamen tunc etiam secundum corpus impassibilis, ac beatus, incapax nutritionis existeret, ac proinde in ejus substantiam converti non potuerint comesti cibi; inde jejunum etiam post cibi sumptionem omnino perseverasse, ac si nihil comedisset, intelligimus: Unde tale jejunium nedum sub ratione ecclesiastici, verum & nec sub naturalis jejunii ratione fractum intelligi debere sentimus. Sicuti autem*

ex

ex eo, quod comedens nutritionis incapax est, etiam si vera comestio sit, ut in Christo post Resurrectionem, nec sub ecclesiastici, nec sub naturalis jejunii ratione fractio intercederet; ita, etiamsi corpus nutritionis quidem capax sit, cibus autem nutriendi corpus incapax existeret, tunc nec jejunium per illius cibi seu materiae contritionem frangi dicendum est, ut esset siquis lapillum comederet, seu potius deglutiret, qui in substantiam comedentis converti non posset. Si igitur cibus in humanae naturae substantiam revera convertibilis, a Beato comestus, jejunium relinqueret comedentem; a fortiori si cibus ipse beatum corpus existeret, jejunium relinqueret comedentem viatorem; cum licet secundum essentiam corpus sit, per assumptas tamen beatitudinis dotes, spiritus instar existens, consideretur comestus; ut de corpore, & sanguine Christi in sacra Eucharistia dici debet. In Eucharistia igitur gloriosi Christi sanguis, & corpus comesta, jejunium non frangunt, & multo minus ejus anima, ac divinitas. Cumque sacramentales species sine subiecto existant, & nullam panis, & vini substantiam contineant, etsi per quamdam redundantiam etiam corpus nutrire permittamus, quia tamen substantiam non continent in humanam naturam convertibilem, sed tantum habent substantiam beati Christi; inde nec naturale, & a fortiori nec ecclesiasticum jejunium frangunt. Cumque ex Ecclesiae consuetudine naturale jejunium ad Eucharistiae sumptionem exigatur, & adhuc post primam missam, dummodo purificationes non sumat, ut supra exposuimus, sacerdos in altera, ac tertia missa, eodem die celebranda, etsi longa inter unam, & aliam missam intercedente interruptione, ut in celebrante in nocte Nativitatis, communicans, juxta naturalis je-

jejunii rationem communicari ab Ecclesia intelligatur, jejunium frangere non videtur. Unde nec in magna quantitate sumptæ consecratæ particulæ jejunium frangere dicendæ sunt.

XXXI. Contrarium autem sentire videtur Angelicus 3. p. q. 80. art. 3. ad 4. ubi supponens naturæ jejunium ad Eucharistiæ sumptionem prærequiri, idque in cujuscunque præsumpti cibi, vel potus privatione consistere; addit: *Nec refert utrum aliquid nutriat, vel non nutriat, aut per se, aut cum aliis, dummodo sumatur per modum cibi, vel potus.* Et q. 77. art. 6. c. *Cibus nutrit, quod convertitur in substantiam nutriti. Dictum est autem art. præc. quod species sacramentales possunt converti in substantiam aliquam, quæ ex eis generatur: per eandem autem rationem possunt converti in corpus humanum, per quam possunt converti in cineres, vel in vermes. Et ideo manifestum est, quod nutriunt: Ad quod probandum subdit: Homo diu sustentari posset, si hostias, & vinum consecratum sumeret in magna quantitate. Ad hæc autem salva tanti doctoris auctoritate, si ibi accidentia tantum sunt sine substantia, quomodo per ipsum nutrire possunt, cum ipsemet illos impugnans, qui dicerent, species sacramentales nutrire propter panis, ac vini substantialem formam quæ remanet, illos, in quam impugnans, in fine corp. sic prosequitur: *Tum quia non remanet, forma scilicet substantialis, ut supra dictum est q. 77. art. 6. Tum quia non est actus formæ nutrire, sed magis materiæ, quæ accipit formam nutriti, recedente forma nutrimenti.* Quia igitur comestus cibus, sui formam amittens, nutriti formam assumit, quomodo, inquam, nutrire sacramentales species dicat, ignoro. Si enim per ipsum actus formæ non sit nutrire, multo minus accidentium sit nutrire: Et cum expresse dicat quod*

Angelici
mens no-
bis visa
contraria
disquiritur.

quod nutrire sit actus materiæ; & in speciebus
 sacramentalibus non sit materia nisi secundum
 corpus, & sanguinem Christi, quem utpote glo-
 riosum, & beatum, jejunium non frangere supra
 vidimus; inde Eucharistiam etiam ex ipsiusmet
 Angelici principiiis jejunium non frangere tenen-
 dum est. Sacramentales igitur species nec dicen-
 dum se nutrire, nec jejunium frangere debent. Acces-
 sunt; cum Christi corpore sub ipsis accessorium
 ad eius manducationis dici debeant. Princi-
 palis. Si igitur gloriosum Christi corpus, & san-
 guis, & multo magis eius anima, ac divinitas,
 quæ sola existunt sub speciebus panis, & vini,
 sine substantia panis, & vini, hoc est sine subjecto
 existentibus, jejunium non frangunt, quomodo
 sacramentales species jejunium frangere dicendæ
 sunt? Cum enim ex supradictis sit, consecratas
 dem Angelico supra probatum sit, non ex eo-
 hostias, ac vinum naturale jejunium non frangere,
 quod ecclesiastico jejunio quid majus est, quo-
 possit, non intelligo? Et licet sumptum sit, tene-
 ritate sumpta nec frangunt: Si item consecratæ hostiæ,
 vel vinum in parva quantitate sumpta, naturale
 jejunium non frangunt, a fortiori ecclesiasticum
 jejunium non frangunt: Si autem in parva quan-
 titate sumpta nec frangunt, a fortiori consecratæ
 va, sive in magna quantitate sumpta, naturale
 jejunium non frangunt: Si autem in magna quan-
 titate sumpta nec frangunt, a fortiori ecclesiasticum
 jejunium non frangunt. Quantum igitur ad affi-
 gnatas rationes Ecclesiasticum jejunium non fran-
 gere dicenda sunt. Quantum attinet, etiam in ma-
 gnas hostias, vel vinum consecratas ad conse-
 cratas quantitate sumpta, ecclesiasticum jejunium
 fran-

frangere teneri
 XXXII. Quod
 procedat, non
 doming, si
 tales spe
 quanti
 gna
 tran
 sp
 C

frangere teneri vix poterit. vide in fine n. 34.

XXXII. Quod si de corruptis speciebus sermo procedat, non amplius in ipsis existente Christo domino, si, inquam, corruptæ ponantur sacramentales species, eas vel in quantumcumque minima quantitate sumptas, naturale jejunium, & in magna quantitate sumptas ecclesiasticum jejunium frangere non negamus; At tunc vix sacramentales species dici possunt, sed potius species, in quibus Christi corpus, & sanguis extiterit; nec amplius hujusmodi species tamquam sacramentales considerantur, sed potius tamquam species in alia materia existentes. Quænam autem, Christo non amplius in corruptis speciebus existente, ut subsistant, materies tamquam subjectum succedat, hujus loci non est disputare, interim tamen videri poterit Angelicus 3. q. 77. ac præsertim art. 5. Sufficiat in præsentiarum, quod certum est, tenere, Christo scilicet non amplius in corruptis speciebus existente, easdem species sub alia tamquam materia subsistentes, in magna quantitate sumptas, ecclesiasticum jejunium frangere, quin & in quantumcumque parva quantitate comestas, etiam naturale jejunium frangere negari non posse. vide n. 34. in fine.

XXXIII. Stercoranistarum autem error, Eucharistiam secessui obnoxiam afferentium, de quibus mentionem facit Natalis in dissert. 11. sæc. 9. & 10. vix ad præsens attinet; videri tamen poterit Rev. Pater Fr. Bonaventura Blanciotti, qui in calce Tom. 2. Thomæ Waldensis de Sacramentis in notis ad cap. 19. pag. 967. in fine quoad stercoranistas sic habet: *certum autem est, quod occasione controversiarum, quæ sæculo 9. moveri ceperunt, improbatus est fœdissimus ille error, quod corpus, & sanguis Christi non solum vere a fidelibus manducetur, & bibatur, sed & in seces-*

Quo sensu sacramentales species jejunium frangere possint aperitur.

Stercoranistarum error quo ad præsens brevi calamo discutitur.

sum

sum more reliquorum ciborum emittatur. Cujus proinde erroris quotquot censebantur patroni, turpi stercoranistarum nomine diffamabantur. Etsi autem idem Fr. Bonaventura hanc sectam non extitisse, sed potius ex probrosa disputantium in adversarios criminatione, aut ex verborum ambiguitate ortam sentiat; in hoc tamen ex eo deceptus videtur, hanc nempe sectam non extitisse ex eo inferens, quod aliqui doctrina, & integritate præditi hoc errore immerito notati sint, quod non negamus; per hoc autem quod aliqui doctrina & morum integritate præditi, ex sermonis ambiguitate in hunc errorem inclinare immerito visi sint, non tollit, hanc hæresim extitisse, ac patronos habuisse certum reputari posse. Ex eo autem, quod stercoranistarum sectæ addicti, nullum inter Christi corpus, & sanguinem, ac reliquos communes cibos, ac potus discrimen esse asseriebant; inde corpus, & sanguinem Christi jejunium frangere deducebant. Nos autem parum curantes, an fædus iste error extiterit, patronos habens, vel non; errorem confutantes, dicimus, ex eo hujus opinionis falsitatem dignosci posse, quod, antequam per secessum emittantur cibi, alterantur, & corrumpuntur, & in nutriti substantiam convertuntur. Corruptæ autem species, Christi corpus, & sanguinem, nec non ejus animam, ac divinitatem, non amplius continent; Unde nec Eucharistia per secessum emitteretur.

*Consecra-
tas species,
etiam in
magna
quantitate
sumptas,
jejunium
non fran-
gere con-
cludimus.*

XXXIV. Ex quibus omnibus apparet, quam longe a vero, ne dicam temere, sentiat Diana, ac sentire videtur Felix Potestas, tom. 1. part. 3. de 2. Ecclesiæ præcepto num. 2847. dicens: *Qui quantitatem notabilem particularum consecratarum sumeret, jejunium frangeret, quia esset comestio, notabile, ac substantiale nutrimentum asserens, supplente deo defectum naturalem substan-*
stie

tiæ panis. Id enim, Christo domino in speciebus existente, dici nequit, ut ex dictis patet: quod si alteratas, & corruptas in stomachum trajectas sacramentales species, non amplius in illis existente Christo domino, nutrire posse dicant; quo sensu Angelici mens salvari fortasse poterit; & tunc sicut alteratæ species, & corruptæ antequam sumerentur, postmodum sumptæ jejunium frangerent, ita & in stomachum trajectas, quia nutriunt, jejunium frangere asserant; concedimus quidem, sacramentales species, adhuc ibi existente Christo domino sumptas, in stomacho alteratas, & corruptas, non amplius ibi existente Christo domino, nutrire posse; at quia Ecclesia in ejus jejniis nutritionem non prohibet, nisi mediante comestione; ac de facto nec prohibet, missam in media nocte Nativitatis domini ab eo sacerdote dici, qui non longe ante mediam noctem comederit, licet etiam post mediam noctem ex præsumptis cibis nutriatur; inde etsi sacramentales species, in illis existente Christo domino, nondum corruptæ, in stomachum trajectæ, ibique alteratæ, & corruptæ, non amplius in illis existente Christo domino, nutriant; quia tamen nulla in statu corruptionis, sive alterationis earundem specierum comestio intercedit; inde per earundem postmodum corruptarum, sive alteratarum specierum in stomacho faciendam nutritionem, nec naturale, nec ecclesiasticum jejunium frangi dicendum est. Etsi igitur sacramentales species, in statu alterationis, & corruptionis, Christo domino non amplius in illis existente, sumptæ, nedum ecclesiasticum, si in magna quantitate sumantur, verum & vel in quantacumque parva quantitate sumptæ naturale jejunium frangerent; nondum vero alteratas, & corruptas, ibi Christo domino existente sumptas, nec naturale, nec ecclesiasti-

S cum

cum jejunium frangere ex dictis satis concludimus. Unde apparet, quod si forte sacramentales species nutrire dicendæ sunt, non eo sensu nutrire dicendæ sunt sub ratione tantum specierum, seu accidentium remanentes, sed quatenus post summptionem in stomachum trajectæ, ac postmodum alteratæ & corruptæ non amplius ibi existente Christo domino, aliam formam induunt, ac veluti in aliam materiam vi caloris, ac succi in substantiam nutriti convertuntur: quo sensu intelligi poterit Angelicus, nec non & ea, quæ supra n. 31. ac 32. exposuimus: ac forte explicari sic poterit specierum sacramentalium in pyxide corruptio; in quantum ex aeris qualitatibus vi solaris caloris alteratæ, & corruptæ, non amplius in eis existente Christo domino, aliam formam induunt, & quid diversum, ac solæ species seu accidentia evadunt, & veluti in aliud transformata, & conversa non secus ac de eisdem in stomachum trajectis, servata proportione, dici poterit.

Et III.
An comestio-
nis ho-
ram nimis
anticipans,
jejunium
frangat,
discutitur
ac resolvi-
tur.

XXXV. Quoad horam similiter; si contra Ecclesiæ mentem nimis anticipetur comestio, quam fuerit consuetum, jejunium frangi certum teneri debet. Unde Angelicus in 4. dist. 15. q. 3. art. 4. q. 3. *Ad tertiam*, inquit, *questionem dicendum quod (sicut dictum est) ille jejunium solvit, qui Ecclesiæ determinationem non servat: Unde cum Ecclesia instituerit certum tempus comedendi jejunantibus; qui nimis notabiliter anticipat, jejunium solvit: non enim Ecclesia arctare intendit ad subtilem temporis inspectionem, nec oportet astrolabium accipere (instrumentum scilicet, quo a Mathematicis astrorum motus deprehenduntur) ad horam comestionis dignoscendam: unde sufficit, si circa horam illam, quam Ecclesia instituit, jejunans sumat cibum, etiam si aliquantulum propter ali-*

aliquam necessitatem anticipet. Idem sentiunt doctores, quos inter Turrecremata, qui de consecr. dist. 1. can. Solent plures eisdem d. Th. verbis quoad præsens utitur; Et Navarrus in suo manuali cap. 21. n. 27. Peccat, inquit, qui notabiliter absque justa causa horam comedendi in loco consuetam prævenit.

XXXVI. Quæ autem de jejunii solutione, sive quoad non servatum ciborum delectum, sive quoad multiplicatas comestiones, sive quoad non servatam horam, dicta sunt, non ita intelligi debent, ut, iis non servatis, semper, & in quocunque casu jejunium solvatur. Cum enim contra Ecclesiæ mentem non sit illud ex necessitate solvere; inde, ea interveniente jejunium minime solvi juxta Ecclesiæ mentem tenendum est. Unde quoad ciborum delectum, ex necessitate non servatum, Alphonsus Tostatus in cap. 6. Matt. q. 171. ante medium sic eloquitur: *Quod autem dicitur jejunium semper solvi per esum carniū, non debet intelligi in illis, qui ex necessitate carnes comedunt, vel prægustant, ut si quis nullum alium cibum habeat; & etiam in eis, qui serviunt Magnis dominis, & debent prægustare cibos illorum, ut caveant sibi a toxico, quia licet illi comedunt aliquid de carnibus die jejunii, sic prægustando, non solvunt jejunium, sic dicit Innoc. ubi supra scilicet Extra de Reliq. & venerat. Sanct. cap. cum ex eo ut citat idem Abulensis. Prædicta autem Innocentii doctrina in Extrav. non reperitur. Et licet in decretalibus Tit de Reliq. & ven. 55. cap. cit. sit doctrina Innocentii III. ibi tamen Innocentius de Reliquiis tantum loquitur, non de jejunio: prædicta igitur Magni Tostati doctrina potius fundatur in verbis ejusdem Innoc. III. in Tit. de observat. jejuniorum cap. consilium nostrum, in quo SS. Pontifex Bracaren-*

Jejunii conditiones ex necessitate non servantem jejunium non solvere comprobamus.

Archiepiscopo, nimis scrupulose de fervando
 jejunio sentienti, respondet in calce ejusdem cap.
 dicens: *Cum non subjaceat legi necessitas, deside-
 rium infirmorum, cum urgens necessitas exigit,
 supportare potes, & debes, ut majus in eis pe-
 riculum evitetur.* Unde, ne Tantum virum hal-
 lucinatum esse dicamus, hunc errorem potius ex
 typographorum incuria irreplisse credi poterit.
 Ad scopum autem redeuntibus, idem sentiens
 Navarrus, in Manuali cap. 21. n. 13. quoad ci-
 borum prægustationes relate ad eos, qui a jeju-
 nii fractione excluduntur, sic habet: *dixi etiam
 vescitur; ad excludendos eos, qui aliquid præ-
 sumunt, qui scilicet aliquid ante comestionis tem-
 pus sumunt, causa medicinæ, aut causa prægustandi
 cibos dominorum, vel infirmorum, quibus inser-
 viunt, etiam mane, & etiamsi cibi prægustandi,
 sint ova, vel carnes, etiam in Quadragesima,
 quia non sumunt illud in cibum, sed in medicinam;
 vel ut debito officio suis dominis serviant, propter
 quod nec solvunt jejunium, nec excusarentur ab
 eo.* Et Caetanus 22. q. 147. art. 3. in fine Pincernæ
 quoque, inquit, *Principum, etiam mane comeden-
 tium, excusantur quoad illos actus, quibus præsu-
 munt aliqua pro securitate dominorum suorum,
 quoniam ad hoc alias tenebantur.* Et pergit: *Non
 absolvuntur tamen isti propterea a jejunii vinculo
 sed illas sumptiones computare debent, ac si non
 fuissent ex alio capite; quia scilicet non fiunt,
 manducandi gratia, sed ex necessitate servitii contin-
 gunt.* Quoad incogitantiam autem sic habet Na-
 varrus Loc. cit. n. 27. *Qui mane comedit in die
 jejunii per talem ignorantiam, vel incogitantiam,
 quæ a violando jejunio excusat, & ob id non je-
 junat, non jejunando, peccat, ut superius dicit
 idem Martinus, quia, non obstante tali esu,
 perinde poterat jejunare, ac si nihil comedisset,
 & ho.*

Et hora consueta vesci; citansque pro se Paludanum in 4. dist. 15. q. 4. art. 5. rationem affert, dicens, quia scilicet illa incogitantia necessitas quædam est, cum non sit voluntaria: cumque contra Ecclesiæ mentem non fuerit sic comedisse; inde jejunium per huiusmodi comestionem non solvit, immo & jejunare tenetur, ac si non comedisset. Quoad horæ similiter ex necessitate anticipationem cum illa comestionis anticipatio contra Ecclesiæ mentem non sit, Ecclesiæ jejunium non solvit. Unde licet peccet, nimis anticipans sine necessitate comestionem, secus, vero, inquit Navarrus loc. cit. si iusta de causa id facit, ut quia non vacabit hora consueta comedere, sive ob iter arripiendum, sive ob hospites, sive ob aliam honestam causam.

XXXVII. Et quia jejunii solutio in indivisibili non consistit; inde in jejunii conditionum transgressione latitudo attendenda, atque explicanda est; non enim quæcunque earum transgressio, quæ secundum se jejunium læderet, illud solve-re dicenda est, sed illa, quæ menti Ecclesiæ contradicat, secus vero si non contradicat; etsi cæteroquin præter ejus mentem existat; & multo minus, si menti ejus conformetur. In jejunii igitur ecclesiastici transgressione quantitas attendi debet vel secundum se, vel relate ad particula-res personas; quod certe in omnibus jejunii con-ditionibus observari poterit.

XXXVIII. Et sane quoad ciborum delectum dimidia carnis uncia per aliquos grave peccatum reputatur; carnis vero frustulum, octavam unciaë partem non excedens, parva materia asseritur: hinc biscoctos (vulgo: *Ciambelle* &c.) ovis con-fectos comedere non licet. Etsi enim sit parva quantitas, propter quam a gravi peccato excusari poterit comedens, & jejunium non frangere; quia

Non quam-cunque ex jejunii con-ditionibus transgres-sionem je-junium sol-vere, dis-cutiendum proponi-mus.

Non quam-cunque parvam quantita-tem quoad vetitos ci-bos jejunii solutionem inducere proponi-mus.

quia tamen, licet sub ratione parvæ quantitatis vetiti cibi admixti Ecclesiæ menti non contradicat, præter ejus tamen mentem existeret talis comestio, juxta aliquorum opinionem a veniali culpa non excusabitur comedens. Et Wigandt in suo Tribunali tract. 5. Exam. 4. n. 96. parvum carnis bolum (vulgo boccone di carne) a mortali excusare sentit. Quod si in magna quantitate comederentur ex prohibitis cibis sic confecti panes biscocti, quia multæ parvæ quantitates parvam quantitatem excedunt, & nedum præter, verum & contra Ecclesiæ mentem efficitur; inde per horum, ac similium ex vetitis cibis confectorum panum, seu ciborum, in magna quantitate sumptorum, comestionem jejunium sub cibi prohibiti ratione frangeretur.

Non quam-
cumque
quantita-
tem quoad
cibos non
prohibitos
sub ratione
comestio-
nis; neque
quamcun-
que dura-
tionem je-
junium sol-
vere propo-
nimus.

XXXIX. Quoad parvitatem autem materiæ, sub ratione comestionis consideratæ, cum præcisione a ciborum delectu, opinio fuit P. Matthæi Stoz apud Concinam lib. 2. de præceptis Ecclesiæ differt. 2. de jejunio cap. 3. n. 3. quondam sic sustinentis: *Mihi, qui hæc scribo, placuit olim dicere, mediam circiter libram esse magnam materiam, parvam quicquid infra illam*, quam postea contraxit dicens: Quod *notabiliter* infra mediam partem quadrantis libræ est, peccati venialis limites non excedit, secluso scandalo. Et quia loquitur de libra germanica, quæ sexdecim unciiis constat, quarum quadrans sunt quatuor uncia; media autem pars quadrantis sunt duæ uncia; inde per ipsum Stoz partem, quæ dimidia parte quadrantis libræ, duabus nempe unciiis *notabiliter* minor est, peccati venialis limites per se non excedere, secluso scandalo, teneri poterit: & quia dicit, *Notabiliter*, inde per ipsum Stoz una uncia est certissime parva materia; quia unum relate ad duo est longe minus. Alii vero cum

Leandro octavam unciae partem esse parvam quantitatem sentiunt, quæ scilicet satisfacere possit ad gustandum, ut coqui, & pincernæ ad ciborum saporem dignoscendum. Et P. Thomas Hurtadus tract. 10. de potione chocolatica cap. 1. n. 2. quoad parvam quantitatem, quæ jejunium non frangat, sic habet: *Existimo tamen unam vel duas uncias parvam esse materiam*; quod tamen non admittit in cibo prohibito in carne scilicet, ovis, vel lacticiiniis. Odorem autem jejunium non frangere nedum ob materiæ parvitatem, eo scilicet quod spiritosior ciborum pars sit, ac volatilis, verum & ex eo quod, cum non convertatur in humanæ naturæ substantiam, per ejus sentationem comestio verificari non poterit. Unde Magnus Tostatus in cap. 6. Matt. q. 167. dicendum, inquit, *quod per odorem jejunium non solvitur, quia, ut dicit Aristot. lib. de sensu, & sensato, odor non nutrit; sed solum confortat, si enim natura sit debilitata, confortatur aliququaliter per quosdam odores, & vires ejus fortificantur, non tamen restauratur aliquid de perduto, eo quod odor est quædam substantia levis, quæ non convertitur in substantiam odorantis ad hoc, quod restauret deperditum per resolutionem. In nutrimento autem fit conversio ipsius cibi in substantiam corporis nutriti, & illud restaurari, & nutriri. Nullus ergo odor, quantumcunque excellens sit, nutrire potest, sed solum confortare; & ideo jejunium non solvit.* Quoad comestionis autem horam, temporis parvitatem dari, per quam jejunium non solvatur, omnino teneri poterit, ac debet; quæ certe, cum latitudinem habeat, infra mediam horam nunquam videtur magna.

XL. Relictis autem quoad materiæ parvitatem doctorum opinionibus, quandoque veris, quandoque falsis, ac fortasse solidis fundamentis non

Parva
quantitas,
ex propria
sententia

discutienda,
proponitur.

Et I.
quidem
quoad veti-
tum cibum
relate ad
eam, quæ
omnem cul-
pam exclu-
dat, discu-
titur, ac
resolvitur.

non innixis, sic videtur quoad omnes jejunii con-
ditiones parvam quantitatem ex intrinsecis assi-
gnare. Enim vero parva quantitas sub duplici
ratione videtur consideranda, sub ea scilicet, sub
qua nec jejunium frangat, & ne veniale quidem
peccatum inducat; & sub ea ratione, sub qua li-
cet jejunium non solvat, venialem tamen culpam
involvat. Parva quantitas, quæ nec jejunium sol-
vat, nec veniale peccatum inducat, illa videtur
assignanda, quæ ita exigua sit, ut nec vires au-
geat, nec confortet: quæ sane relate ad prohi-
bitos cibos quarta pars assignanda videtur duo-
decimæ unius libræ italicæ; quarta enim unius
uncia libræ italicæ pars, quæ quadragesimæ octa-
væ totius libræ italicæ parti respondet, ita parva
quantitas est, ut nec vires augeat, nec confortet;
licet enim secundum quid & vires augeat, & con-
fortet, quia tamen de jejuniis, humano jure in-
ductis sermo procedit; & inverisimile est, quod
Ecclesia ita ciborum delectum in die jejunii præ-
cipiat, ut ad hujus etiam exiguæ quantitatis absti-
nentiæ sub peccato obligare intendat; inde fit,
quod ex benigna præcipientis mente hujusmodi
quantitas parva reputetur in sensu exposito; nec
jejunium scilicet ex Ecclesiæ mente solvens, nec
veniale peccatum, ex ejusdem mente includens:
licet cæteroquin nec abstinentiæ virtuti nec je-
junii actui parva illa comestio conformetur. vi-
den. 43.

Parva
quantitas,
quæ jeju-
nium non
solvat, ve-
nialem ta-
men cul-
pam invol-
vat, relate
ad prohibi-
tos cibos

XLI. Quia vero quod supra hanc materiæ par-
vitatem est, vires augere incipit, & confortare;
inde fit quod, quæ supra hanc parvitatem quan-
titas sit, & jejunium solvere poterit, & pecca-
tum involvere. Et quia ad jejunii solutionem
non quæcunque cibi vetiti quantitas sufficit, quæ
præter præcipientis mentem sit, sed illa requiri-
tur, quæ contra præcipientis mentem existit;
inde

inde cibi vetiti quantitas, quæ præter præcipien-
tis mentem sit, etsi jejunium non solvat, sub
hac tamen parvæ quantitatis ratione considera-
ta, veniale peccatum certissime involvet. Ad
hujusmodi autem cibi vetiti materiæ parvitatem,
quæ scilicet, etsi præcipientis menti non con-
tradicat, præter ejus tamen mentem existens,
jejunium quidem non solvat, venialem tamen
culpam involvat, non quarta pars duodecimæ
partis unius libræ italicæ, ut supra n. 40., sed di-
midia pars duodecimæ partis libræ italicæ, semiun-
cia scilicet, seu vigeſima quarta pars libræ ita-
licæ videtur sufficiens. Cibi namque vetiti semi-
uncia, etsi non ita vires augeat, & confortet,
ut jejunii fines destruat, ac solvat; quia tamen
ad instaurandas aliququaliter vires, & ad stabilien-
dum stomachum, præter Ecclesiæ mentem, quæ
sub ratione pœnæ jejunium intendit, sufficiens
est; inde cibi vetiti semiuncia, præter Ecclesiæ
mentem sumpta, licet jejunium non solvat, quia
tamen sub ratione pœnæ, ab Ecclesia intentæ,
ac sub vi coactiva præceptæ illam diminuit; id-
circo etsi sub parvæ quantitatis ratione existat,
venialem tamen culpam inducere omnino vide-
tur. vide n. 43.

discutitur,
ac resolvi-
tur.

XLII. Et quoniam quod supra cibi vetiti semi-
unciam sit, ad unam accedens, jejunii finibus
opponi incipit, ac destruere, illudque sub pœ-
næ ratione magis magisque diminuere; inde con-
tra Ecclesiæ mentem supra vetiti cibi semiunciam
sumens, jejunium solveret.

Quantitas,
quæ jeju-
nium solvat
relate ad
vetitos ci-
bos infer-
tur.

XLIII. Et quia non vetiti cibi quantitatis ra-
tio, ejus pensata natura, ac juxta jejunii ratio-
nem relate ad vetitos cibos sub ratione dupla je-
junii finibus, servata proportionem, opponi videtur,
in quantum scilicet tantum detrimenti jejunium
patitur per quartam cibi vetiti partem unius un-
ciæ

Et II.
Quoad non
vetitum ci-
bum relate
ad eam
quantita-
tem, quæ
culpam ex-

cludat sub
dupla ra-
tione, ac
de vetito
cibo supra
statuimus,
discutitur,
ac resolvi-
tur.

ciae librae italicae, quantum per mediam ejusdem italicae librae non vetiti cibi unciam; inde fit, quod eodem modo, ac supra n. 40. sub dupla tamen ratione procedendo, materiae parvitas quoad non prohibitos cibos adinveniri poterit. Sicut ergo ut ibidem diximus, quarta unius unciae librae italicae pars, ejusdem scilicet italicae librae quadragesimaoctava quoad vetitos cibos adeo parva reputatur, ut, licet secundum praecipientis mentem non sit, nedum tamen praecipientis menti opponi non dignoscitur, verum, & ex Ecclesiae benignitate nec praeter ejus mentem sub ratione coactiva est, nec venialem culpam involvit; ita semiuncia seu vigesima quarta italicae librae non vetiti cibi pars ob easdem rationes, etsi scilicet secundum praecipientis mentem non sit, quia tamen nedum praecipientis menti non contradicit; verum & ex ejus benignitate nec praeter ejus mentem sub coactiva ratione cadere rationabiliter judicatur; inde nec jejunium frangere, nec venialem culpam involvere dicenda est. Non enim in materiae parvitate considerari tantum debet ejusdem materiae praesumptio, quae nempe ante comestionem sumitur; vel jejunium in sua perfectione consideratum; sic enim semper esset imperfectio; & juxta voluntatis conatum, ab abstinentia abhorrentis, absque rationabili causa etiam in diebus, in quibus non jejunatur, praedictam parvam quantitatem praesumens, certissime venialem culpam incurreret. Neque pensantur legislatoris fines quos in praeepto jejunii intendit, nisi illi, quos sub vi coactiva cadere voluit, ut in superioribus discussimus. Unde, etsi praedictam parvam quantitatem vetiti, vel non vetiti cibi respective extra comestionem sumens, deficiente rationabili causa, etiam in diebus non jejunio-

niorum ut plurimum venialiter peccaret; quia tamen prædicta respectively quantitas relate ad jejunium, ab Ecclesia præceptum, sub vi coactiva cadere non videtur; inde quantum ad jejunii fractionem, spectata legislatoris mente, culpa non consideratur; sed siqua in prædicta parvæ quantitatis ratione culpa dignoscitur intervenire, præcisive a jejunii ratione pensari debet. Quod siquis argumenti vim non dignoscens, sic prædictam discretionem intelligeret, quasi magis urgeret, in diebus non jejuniorum ab illa parva quantitate abstinere, quia in illis peccaret, secus vero in jejuniorum diebus, mentem nostram non assequeretur: dicimus igitur quod, cum jejunii modus a legislatore pendeat, sub cujus præcepto non omnes fines, a legislatore intenti cadunt, sed illi tantum, quos sub vi coactiva cadere voluit; et prædictam quantitatem vetiti, & non vetiti respectively cibi sub vi coactiva cadere voluisse non videtur; inde sub vi coactiva jejunii, ejusdem spectato legislatoris præcepto, prædictam parvam quantitatem non cadentem comedens, quantum ad jejunium attinet, non peccat; esto sub alia ratione, ex defectu nempe abstinentiæ, ac mortificationis gulæ nedum in diebus jejuniorum, verum et non jejuniorum, ut plurimum saltem venialiter peccaret. Vide, ac probe intelligas, quæ supra præfertim a n. 24. ad 28. discussimus.

XLIV. Et sicuti, ut n. 41. diximus, cibi vetiti semiuncia, seu vigesima quarta italiciæ libræ parva quantitas, quæ venialem culpam involvat, quoad non vetitum cibum sub ratione duplici relate ad

adeo

vetitum cibum designatur.

Quantitas, quæ venialem culpam sub ratione non vetiti cibi augere, ac jejunium solvere incipit, designatur.

Et III. Durationis parvitas, quæ relate ad comestitionis anticipationem, omnem excludat culpam, discutitur, ac resolvitur.

adeo vires augeat, & confortet, ut jejunii finibus ac præcipientis menti contradicat, nec proinde jejunium solvat; quia tamen præter præcipientis mentem est, jejunantis detrimentum sub ratione pœnæ a præcipiente intentæ, & quoad executionem præceptæ diminuens; inde una non vetiti cibi uncia venialem culpam involvit.

XLV. Et sicuti, ut n. 42. diximus, quæ supra mediam italicæ libræ vetiti cibi unciam portio est, jejunii finibus opponi incipit, ac destruere, præcipientisque menti contradicere, ac jejunium solvere; ita similiter quia sub dupla procedendo ratione, quæ supra duodecimam italicæ libræ partem non vetiti cibi portio est, jejunii finibus opponi incipit, ac destruere, præcipientisque menti contradicere; inde quæ supra unam italicæ libræ unciam non vetiti cibi quantitas est, jejunium sub ratione non vetiti cibi solvere, venialemque culpam augere incipit.

XLVI. Quoad horam similiter parvam attendi posse quantitatem innegabile videtur, ad quam indagandam, non secus ac in superioribus dictum est, jejunii detrimentum an non secundum, vel præter, aut contra Ecclesiæ mentem sit, attendi debet. Unde sicuti (vide n. 40.) quia quarta duodecimæ unius libræ italicæ, seu quadragesima octava ipsius libræ italicæ vetiti cibi pars; nec non & vigesima quarta (vide n. 43.) ejusdem italicæ libræ non vetiti cibi pars, quatenus nec præter legislatoris mentem sit, nec ipsi contradicat, jejunii fines sub ratione coactiva intentos non destruens, nec minuens, jejunium non frangit, nec venialem involvit; ita quia per horæ dimidium comestitionem anticipare etsi non secundum Ecclesiæ mentem sit, quia tamen nec contra, nec præter ejus mentem existit, nec proinde jejunii detrimentum tollit, nec

nec moraliter illud diminuit; inde per horæ dimidium comestionem anticipare jejunium nec solvere, nec venialem culpam involvere fatendum videtur.

XLVII. Quia vero quæ supra horæ dimidium comestionis anticipatio fit, etsi non statim contra, semper tamen præter, Ecclesiæ mentem esse incipit, ac propterea omnem culpam non excludit; inde ex Ecclesiæ mente, ac jejunii natura sumpta discretio attendi omnino debet. Quia igitur per integram ferme horam comestionem anticipare, non secus ac de cibi parvitate quoad jejunii detrimentum n. 41. & 44. respectively diximus, etsi jejunii detrimentum, jejunantis nempe pœnam non tollat, nec Ecclesiæ menti contradicat, & consequenter nec fines a præcipiente sub ratione coactiva intentos destruat, quatenus tamen, jejunii detrimentum diminuit, ac proinde præter Ecclesiæ mentem existit; inde per integram ferme horam comestionem anticipare etsi jejunium non solvat, venialem tamen culpam involvet.

Durationis parvitas, quæ venialem culpam involvat relate ad comestionis anticipationem designatur.

XLVIII. Et sicuti quoad vetitum cibum, quæ supra semiunciam sit portio, & quoad non vetitum cibum, quæ supra unciam portio sit, jejunii detrimentum tollere incipens Ecclesiæ menti (vide n. 42. & 45.) contradicere, ac jejunium frangere, ac proinde venialem culpam excedere incipit; ita similiter quæ supra horam comestionis anticipatio fit, jejunii detrimentum tollere, ac proinde Ecclesiæ menti contradicere incipit, nec non & fines, sub vi coactiva a legislatore intentos destruere; inde quæ supra horam comestionis anticipatio fit, jejunium solvere, ac venialem culpam excedere jam incipere fatendum est.

Duratio quæ jejunium solvat ac lethalem culpam involvat relate ad comestionis anticipationem designatur.

XLIX.

Qualitatis
culpæ dis-
cerniculum
in parvita-
tis augu-
mento ab
unius ad
alterius
progressum
discutien-
dum in ge-
nere pro-
ponitur:
ejusdemque
culpæ pro-
gressus
generales
designan-
tur ratio-
nes.

XLIX. Et quoniam in materiæ parvitate a cul-
pæ exclusione ad venialis culpæ contractionem,
& a veniali culpa ad lethalem culpam contra-
hendam latitudo admitti debet; Idcirco quoad
vetitum cibum, qui supra unius uncie quartam
partem, italicæ nempe libræ quadragesimam octa-
vam partem contingit excessus, non statim ve-
nialem culpam involvet; sicut nec statim lethala-
lem, quæ supra semiunciam existit ejusdem vetiti
cibi portio; ac similiter qui unius libræ italicæ
quoad non vetitos cibos semiuncie contingit
excessus, non statim venialem culpam involvet;
sicut nec statim lethalem, quæ supra unciam non
vetiti cibi existit portio; nec absimiliter: qui
supra horæ dimidium quoad comestionis anti-
cipationem contingit excessus, non statim venia-
lem culpam involvet; sicut nec statim lethalem,
quæ supra horam comestionis anticipatio fit.
Ad id autem determinandum, doctorum senten-
tiis prætermisissis, ex Ecclesiæ mente, ac jejunii
natura sumptis rationibus, sic ratiocinari vide-
or: Quia igitur ex parvo, vel magno jejunii
detrimento, a præcipientis mente sub vi coacti-
va intento, venialis, vel lethalis culpæ ratio ex
præjactis principiis pensari debet; inde a non cul-
pa ad venialem culpam transitum contingere fa-
tendum erit, cum in jejunante sive quoad veti-
tum cibum, sive quod non vetitum, sive etiam
quoad horæ anticipationem, assignatis proportio-
nibus respectively servatis, vires augeri, ac pro-
inde detrimentum pati jejunium inciperet: Ac
similiter tunc a veniali ad lethalem culpam con-
tingit transitus, cum in jejunante sive quoad ve-
titum cibum sive quoad non vetitum, sive etiam
quoad horæ anticipationem, servatis similiter re-
spectivis proportionibus, vires augeri, jejunii-
que detrimentum tale esse inciperet, ut jejunans
jejunium nec sentiret.

L. Ple-

L. Plenius autem discussuri, an, quando, & quomodo in jejunii solutione sub aliis spectata rationibus, peccetur; rem istam primum ex rei visceribus, secundum se considerata jejunii natura, per omnes deinde jejunii conditiones aggredimur explicandam. Et certe Caetanus 22. q. 147. art. 3. quoad præsens sic habet. *In jejunii Ecclesiastici, de quo est sermo, observatione duplex virtus invenitur, scilicet obedientia & abstinentia: nam jejunando exequitur homo Ecclesiae præceptum, & per hoc obedit; & medium, ab Ecclesiastica prudentia determinatum, in cibo, & potu servat, & per hoc abstinet. Juxta dictas autem virtutes duo quoque vitia contrariantur jejuniis, scilicet inobedientia, & gula. Ex parte siquidem inobedientiae non est peccatum mortale transgredi simplicia statuta juris positivi, nisi propter contemptum; quoniam solus contemptus est formaliter inobedientia mortalis...* Ex parte vero abstinentiae, quæ ut medium quoddam præcepta est, non est peccatum mortale, nisi impediatur finis intentus per talem abstinentiam; nisi scilicet impediatur finis, ab Ecclesia, seu a præcipiente sub vi coactiva intentus. Ad discernendum igitur quando nam ex jejunii transgressione peccetur, discutere oportet, pergit ibidem Caetanus: *quæ, aut qualis est transgressio jejunii, impediens finem; secundo si talis transgressio constituit peccatum mortale. Requiritur igitur ad primum, ut scilicet jejunii transgressio impediat finem, ubi Ecclesia sub vi coactiva præceptum, duæ conditiones, una est, ut sit transgressio medii statuti ab Ecclesia; altera est, ut sit impediens finem. Ob defectum primæ conditionis comedens nimis quasi usque ad crapulam in die jejunii, non incidit in casum istum; quia talis excessus non est transgressio medii, ab Ecclesia statuti; nam Ecclesia non obligavit ad quanti-*

Quando nam ex jejunii conditionum excessu peccetur, sub aliis rationibus, virtutis medium laudentibus, in genere ab intrinsicis discutiendum suscipimus.

ritatem cibi in die jejunii, sed quoad quantitatem reliquit unumquemque in jure naturæ. Quod si hujusmodi excessus contrarietur statuto Ecclesiæ, per hoc nempe quod habeat alteram conditionem, scilicet quod impediatur finem, jejunantis nempe detrimentum, ac pœnam, ab Ecclesiâ intentam, & quoad executionem præceptam, quia venter plenus spumat libidinem, & mentem deprimit, & vitium facit, aut auget, sequeretur, quod esset solutio jejunii cum peccato mortali. Unde tali excessu comedens etsi semel comedat, ut jejunii finem, quoad executionem ab Ecclesiâ præceptam, impediatur, corporis nempe pœnam omnino subtrahens, jejunii transgressor ex Cæetano existeret; licet cæteroquin hora consueta, ac semel comederet, & a vetitis cibis abstineret. Non quidem jejunii transgressor existeret sub ea ratione, sub qua nimis comederet, cum ciborum quantitas non sit ab Ecclesiâ in una comestione taxata, sed sub ea ratione jejunii transgressor existeret, sub qua per nimiam comestionem jejunii finem, jejunantis nempe pœnam, quoad executionem ab Ecclesiâ præceptam, servare renueret. Quod sane intelligi debet, si nimis comedens, servata licet unica comestione, præcipientem, vel præceptum parvi faceret; vel per hoc scilicet, quod parum curaret legislatori obedire quoad pœnam, in jejunante intentam, ac præceptam; vel per hoc quod detrimentum ex jejuniis sentire nollet, unde & semel comedendo excederet. Siquis igitur nimis comedens, jejunii finem, carnis nempe macerationem, ab Ecclesiâ quoad executionem intentam ac præceptam impedire non intenderet, nec renueret, jejunii quidem meritum minuere posset, ejusdem tamen transgressor, si jejunii condiciones ciborum nempe delectum, & unam comestionem

apto

apto tempore faciendam, fervaret, existere non videtur.

LI. Quæ discretio est omnino attendenda: Et si enim debeat a jejunante servari finis, corporis nempe pœna, ab Ecclesiâ quoad executionem intenta, attendendus quoque erit nimis comedentis finis. Unde eadem 22. q. 147. art. 3. idem Caetanus ad quæsitum respondens, sic habet: *Solvens Ecclesiæ jejunium sine causa rationabili tam absolute, Ecclesiæ nempe menti in suo facto contradicens, quam secundum æstimationem suam, si scilicet rationabilem illius transgressionis causam non putaret, sic comedens peccaret mortaliter, quoniam talis, scilicet nimis comedens, & transgreditur medium abstinentiæ, statutum ab Ecclesiâ, & transgreditur sic, ut impediatur legislator a fine intento in ipso homine, potente jejuna- re, dum sine omni rationabili causa medium renuit in se ipso ad finem. Hoc namque est eviden- ter impedire intentionem legis talis, ut perveniat ad finem, ac per hoc est directe legi obviare. Solvens autem illud ex causa rationabili secundum æstimationem suam, ab ipsomet scilicet ut tali pu- tata, absque fraude, vel aliorum, melius judi- cantium scrupulosos, non peccat mortaliter: quo- niam infra latitudinem causæ rationabilis contine- tur uterque modus rationabilitatis in hac materia, ut communis opinio, & conscientia hominum ti- mentium deum approbare videtur. Uterque enim modus, vel scilicet per propriam æstimationem, & nulla interveniente fraude; vel per aliorum judicium, melius, ac rectius scrupulosos judi- cantium putare esse rationabilem causam solven- di jejunium, excusaret a peccato, jejunium sol- ventem. vide n. 24. & 25. ac passim supra.*

LII. Non placet autem, quod subjungit idem ^{In eo præ-}
 Eñus Caetanus, dicens: *Et scito; quod, nisi* ^{fertim,}
 T ^{com-} quod Cac-

canus dicit,
vim nempe
præcepti-
vam ex in-
terpretatio-
ne pendere,
discutitur,
ac resolvi-
tur.

*communis christianæ Ecclesiæ interpretatio susci-
ret statutum jejunii non esse simplex statutum, sed
habere vim præceptivam, stricte sumendo præce-
ptum; verum procul dubio esset, quod non nisi
propter contemptum transgressio jejunii esset pecca-
tum mortale; quoniam in simplicium statutorum
materia transgressio medii, & impeditio finis, li-
cet sit mala, non tamen mortale inducit peccatum,
nisi materia illa ad charitatem dei, aut proximi
necessaria sit, quod in proposito constat non habere
locum: quia jejunium hujusmodi constat nec ad
dei, nec ad proximi dilectionem esse necessarium.
Et hæc dixerim, quia ex vi verborum nullibi je-
junium Ecclesiasticum invenitur præceptum, lo-
quendo de præcepto stricte. Non placet, inquam;
multa enim congerit vel explicanda, vel corri-
pienda. Et sane jejunii præceptum ab accepta-
tione, seu interpretatione non pendet; quod si
ab acceptance, vel interpretatione penderet,
communis æstimatio sufficeret. Et quoniam per
ipsum communis æstimatio est legis interpreta-
tio, ac per hoc ad discernendum, utrum sub ra-
tione simplicis statuti, an sub ratione præcepti
jejunium ab Ecclesia imponeretur, communis
æstimatio de jejunii præcepto sufficeret, seque-
retur, quod, ut sit præceptiva lex, a communi
existimatione penderet; darique proinde non pot-
erit, nec præceptivam habere vim, si commu-
nis æstimatio, seu interpretatio adversetur. Quia
igitur communis æstimatio, quatenus per ipsum
etiam juridica legis interpretatio est, præceptum
vel agnosceret, vel declararet, vel induceret,
vel de medio tolleret; inde sequeretur, juxta com-
munem existimationem jejunii legem simplex sta-
tutum, vel præceptum reputari. Si igitur a com-
muni existimatione penderet, jejunii legem sub
ratione simplicis statuti, vel sub ratione præcepti
in.*

intelligi; utique, nisi communis æstimatio illud sub ratione præcepti intelligeret, sub ratione præcepti non existeret; Cumque tunc lex non existeret, ejus contemptus dari non posset. Falso igitur supponit, communi existimatione, jejunium sub ratione præcepti non fuscipiente, ejus contemptum dari posse. Sibimet igitur contradicere videtur, dicens: *Nisi communis christiana Ecclesiæ interpretatio susciperet, verum procul dubio esset, quod non nisi per contemptum, transgressio jejunii esset peccatum mortale*. Communi enim deficiente de præcepto jejunii existimatione, ejus lege tunc similiter deficiente, hujus contemptus dari non posset. Quod autem addit, *Jejunium hujusmodi constat nec ad dei, nec ad proximi dilectionem esse necessarium* expositione indigere videtur. Cum enim jejunium ad reprimendam concupiscentiam, ad deo satisfaciendum, & ad mentis elevationem ordinetur; inde tamquam medium removens prohibens, ad deum diligendum ordinatur, non quidem secundum se, sed ex suppositione impedimenti, scilicet peccati. Quod autem in fine subjungit: *Ex vi verborum nullibi jejunium Ecclesiasticum invenitur præceptum, loquendo de præcepto stricte*: omnino fallitur; patet namque contrarium ex Innocentio III. in rubrica de observatione jejuniorum; patet etiam ex Angelico 22. q. 147. art. 3. dicens: *cadit sub præcepto juris positivi, quod est a Prælati Ecclesiæ institutum*, quod ipse Caetanus scire debuerat; & quoniam ipse vim præceptivam legis in communi æstimatione in sensu exposito collocat, & ex ipsamet communi æstimatione vim legis præceptivam agnoscere intelligit, scire quoque debuerat, communem in Ecclesia æstimationem semper fuisse, ut ex Patrum sententiis constat, jejunium sub Ecclesiæ præcepto existere.

Generales
quoad jeju-
nii solutio-
nem assi-
gnatæ regu-
læ singulis
jejunii con-
ditionibus
applicantur

Et I.
Quoad ve-
titum ci-
bum, an
toties jeju-
nii solutio
contingat,
quoties
sumpti cibi
moraliter
diversa sit
comestio
preponitur,
ac resolvi-
tur.

LIII. Jejunii autem solutione, sub ratione pec-
cati in genere n. 50. & 51. & passim discussa, ejus-
dem solutionem quoad particulares condiciones
discutiendam aggredimur. Quoad hoc autem
quærens Caetanus, an quis toties peccet, quo-
ties in die jejunium franget, in 22. q. 147. art:
8. sic procedit: *Ad hoc dicitur, quod, licet di-
versæ sint in hac quæstione opiniones, rationabi-
liter distingui potest, quod, cum jejunium conti-
neat tres negationes, scilicet non vesci carnibus;
Non comedere plusquam semel in die; Et non co-
medere ante horam consuetam; non eodem tamen
modo se habent ad jejunium istæ negationes, sed
duæ ultimæ cadunt sub præcepto jejunii, non nisi
ut partes, vel quasi partes constitutivæ jejunii;
prima autem (scilicet non vesci carnibus) cadit
sub præcepto absolute, durante tamen tempore il-
lo, puta quadragesimæ, quatuor temporum, vi-
giliarum. Et propterea quoties quis comedit car-
nes, aut alios prohibitos cibos in die, toties de no-
vo peccat mortaliter juxta regulam transgressionis
præceptorum negativorum. Cadit namque sub Ec-
clesiæ præcepto, quod in toto illo die non come-
dantur carnes, sicut cadit sub præcepto dei, quod
in toto tempore hujus vitæ non furemur. Et sicut
qui commisit semel, vel bis furtum, non excusa-
tur, quin tertio peccet, si tertio furetur: ita qui
jam semel & bis comedit carnes, durante tempore
prohibitionis, non excusatur, quin tertio peccet,
si tertio comedat carnes. Et paulo post idem re-
fricans, subdit: quia absolute, & non solum ut
conditio jejunii cadit sub præcepto illius temporis.
Unde & diebus dominicis Quadragesimæ viget præ-
ceptum illud. Et per hoc patet communis opinio-
nis veritas & ratio. Unde patet quod impotens
jejunare, potens vero comedere esuriales cibos,
tenetur abstinere a carnibus, etsi non jejunet;*

secus vero vice versa per Caetanum. vide supra num. 16.

LIV. Quoad peccatum autem per jejunii solutionem sub ratione comestionis cibi non vetiti, idem Caetanus loc. cit. sic prosequitur: *Non quoties autem quis comestiones multiplicat in die jejunii, toties peccat: quia non cadit sub præcepto Ecclesiae non multiplicari comestionem absolute, sed ut requiritur ad jejunium. Ex quo autem negatio comestionis non potest amplius pro illo die esse conditio jejunii, post secundam scilicet comestionem, quia jam jejunium, per secundam comestionem, solutum est, sequitur quod, negatio comestionis post secundam comestionem amplius, non cadat sub præcepto jejunii. Non fit ergo exceptio in materia hac a regula præcepti negativi, sed declaratur, sub qua ratione hujusmodi negationes cadunt sub præcepto, scilicet ut sunt conditiones jejunii. Et quia prima solutio jejunii, scilicet per secundam comestionem, facit, has conditiones non posse pro illo die induere conditionem jejunii; ideo non cadunt amplius sub præcepto jejunii. In idem recidit Navarri opinio in suo Manuali cap. 21. n. 14. sic asserentis: sola autem secunda comestio peccatum est, non autem tertia, nec quarta &c. quia illa sola jejunium frangit secundum Durandum in 4. dist. 16. quam sequitur recte Ang. Sylvest. verb. jejunium quæsito 8. dicto 4. quicquid disputet Joannes Major in dicta dist. 15. quæst. 6. modo in tertia, vel ulteriore non edantur cibi vetiti, quia quoties quis edit illos, toties mortaliter peccat secundum omnes. Et cardinalis Turrecremata inquirens, an sit peccatum toties, quoties quis comedat, can. Non licet, sic ratiocinatur: Sicut viget præceptum, ita & votum. Sed ille, qui vovit virginitatem, & postea contrahit, in primo actu carnalis copulae peccat, & non in aliis. Ergo si-*
mi-

Et II.
Jejunii solutionem
quoad non
vetitum cibum non
nisi per secundam comestionem
contingere
aliquorum
est opinio.

militer in proposito, qui tenetur ad jejunium in prima (illicita, scilicet in secunda comestione post primam licitam comestionem) comestione, quia jejunium solvit, peccat, & non in aliis. In eo autem quod asserit, non adeo sana doctrina est quoad votum virginitatis, ut videre est infra n. 57. Ex pluribus autem, quæ subjungit, apparet, eum non mordicus sustinere, jejunium frangi per solam primam comestionem, quæ scilicet sit secunda illicita post primam licitam comestionem, sed anceps est, & meticulosus, nec ejus animus videtur esse definire tamquam certum, quod revera per solam secundam comestionem, & non per tertiam, &c. jejunium frangatur. Ideo autem sentit in secunda comestione peccari, secus vero in tertia, &c. quia durum ipsi videtur, quod Ecclesia ita unicam comestionem permittat, ut plures, seu singulas præter primam sub gravi prohibeat. Per alios vero licet non pluries peccet, pluries comedens, gravius tamen peccare censent comestiones multiplicantem, sicque sentire videtur Durandus apud s. Antoninum part. 2. Tit. 6. cap. 2. §. 9. sic referentem: sed Durandus dicit in 4. hoc esset tantum unum peccatum mortale, quia fractio unius præcepti pro una die; sed tanto gravius, quanto pluribus vicibus comedit illa die, & istud communius tenetur; & hoc, nisi novo contemptu pluries comederet; quia tunc verum est dictum Joannis, toties scilicet per comestionem peccari, quoties per contemptum moraliter diversa multiplicaretur comestio. vide supra n. 24. & 25. ac passim.

Jejunii solutionem, ac peccatum, quoad non vetitum cibum,

LV. Contra vero alii nec inferioris notæ doctores, quos inter Franciscus Sylvius; quærens enim, an post secundam comestionem peccet, quoties comederet, in 22. q. 147. art. 6. sic habet: *Responsio affirmativa, & probabilior est, ac omni-*

omnino videtur vera: quia præceptum jejunii, et si videatur affirmativum quoad formam verborum, in se tamen continet hanc negationem: Non pluries comedes: aut: Non sumes plures refectiões. Atqui contra alia præcepta negativa peccatur toties quoties. Ergo etiam per quascunque post primam multiplicatas comeſtiones. Idemque ſentiens Covarruvias, lib. 4. variarum resolutionum cap. 20. ſubjungit: Hinc etiam ſubſequitur eum peccare contra legem, & præceptum jejunii, qui jam violato jejunio, ea in die per ſecundum prandium, tertio, aut quarto cibum adſumpſerit; denique toties peccare novo peccato, quoties poſt primum, a jure permiſſum prandium, comederit. Cui opinioni favere dicit Joannem Medinam, & Joannem de Neapoli. Et ratio, cui innititur, eſt; quia enim in die jejunii abſtinentia tenetur, ideo quavis, pergit ibidem, ſemel violata jejunii lege, non poſſit illo die abſtinentia perfectæ uti, poterit tamen ea uti nihilominus quoad reliquam diei partem, atque ideo partim legi ſatisfacere: nec video qua ratione qui non poſſit præſertim ejus culpa, totam ſervare legem, ſit exemptus ex hoc ab ejusdem legis vinculo quod eam partem, in qua legem adimplere commodè valeat. Et Proſper Fagnanus de Pactis cap. Cum pridem occasione capta ſimonix dubium exponendi, quoad præſens n. 28. dicit: Qui comedit pluries in diebus jejunii, non ſolum peccat peccato inobedientiæ, ſed etiam peccato intemperantiæ, ſive gulæ, quia ſobrietatis attendit medium, non ſolum penſatis circumſtantiis, quæ ſæpe occurrunt, ſed etiam quæ tunc accidunt, quando agendum eſt, ubi ex Soto ſic proſequitur: dum, Eccleſia, abſtinentiam quadrageſimalem indicit, jejunium illud conſtituens in virtute abſtinentiæ; & ideo non ſolum ille contra obediẽtiam peccaret, qui jejunium ex contemptu fran-

toties con-
tingere,
quoties poſt
primam
moraliter
diverſa con-
tingeret co-
meſtio, Ec-
cleſiæ men-
ti, jejunii-
que naturæ
conformius
videtur.

frangeret; verum & ille, post primam comestio-
nem, alteram, vel tertiam &c. addens, contra
abstinentiam, qui non ex contemptu, sed præ gula
id faceret. In idem inclinat s. Antoninus in sum-
 ma part. 2. Tit 6. cap. 2. §. 9. *Item, inquit, die-*
bus jejuniorum pro qualibet vice, qui comedit ul-
tra unam vicem, peccat mortaliter secundum Joan.
de Neap. in qualibet, quia reducitur istud præce-
ptum ad negativa. Et alii multi sunt præsertim
 e Religiosorum familiis, mordicus asserentes, ne-
 dum per secundam, verum & per tertiam, quar-
 tam, &c. comestionem, usque dum scilicet jeju-
 nii finis, ab Ecclesia intentus, & quoad execu-
 tionem præceptus saltem quoad partem perseve-
 rare poterit, peccari, non secus ac de præcepto
 negativo sentientes; etsi cæteroquin, ut per cibi
 non vetiti comestionem peccetur, major quam
 per cibi vetiti sumptionem requiratur quantitas,
 ut supra, præsertim num. 37. & deinceps de ma-
 teriæ parvitate agentes, introspeximus, discussi-
 mus, ac resolvimus. Quin & extra comestionem
 comedens, duplici posset ratione peccare, & je-
 junium solvere; sub ratione scilicet comesti cibi
 vetiti, & sub ratione comesti cibi non vetiti,
 si vetiti, & non vetiti cibi comestio ratione quan-
 titatis, culpam includentis, una ab alia moraliter
 diversa, ac prohibita extra scilicet legitimam
 comestionem perficeretur; secus vero si in per-
 missa esurialium ciborum comestione vetiti cibi
 quantitatem, quæ culpam includeret, copularet
 comedens; tunc enim non sub ratione duplicis
 quoque comestionis, ut patet, sed sub ratione
 tantum admissi cibi vetiti peccaret comedens.
 Extra legitimam igitur comestionem sub duplici
 ratione peccare videtur comedens, si eam cibi
 vetiti portionem sumeret, quæ a legitima come-
 stione moraliter diversa existens, non eam solam
 con-

contineret quantitatem, quæ sub cibi vetiti, ve-
 rum etiam eam contineret, vel compleret, quæ
 sub non vetiti cibi ratione culpam involveret:
 Unde quia quarta uncix pars cibi vetiti in ratione
 disquirendæ culpæ, eadem est ac non vetiti ci-
 bi semiuncia; Et unius uncix vetiti cibi dimidium
 idem est ac integra non vetiti cibi uncia; Et una
 vetiti cibi uncia idem reputatur, ac duplex non
 vetiti cibi uncia; sequitur, quod, sicuti per du-
 plicem non vetiti cibi unciam jejunium sub ra-
 tione duplicis comestionis frangeret comedens;
 ita per duplicem vetiti cibi unciam, extra le-
 gitimam comestionem sumptam nedum sub ve-
 titi cibi ratione, verum & sub non servatæ uni-
 cæ comestionis ratione peccaret comedens; fe-
 cus vero si in legitima comestione sumeretur;
 tunc enim sub vetiti tantum cibi ratione pecca-
 ret comedens. Sub utraque similiter ratione pec-
 caret comedens, si extra comestionem partim ex
 cibo vetito sub ea quantitate, quæ culpam in-
 volveret, partim ex cibo non vetito duas inte-
 gras uncias comederet; fecus vero si eam tantum
 carnis, seu vetiti cibi portionem sumeret scilicet
 unam tantum unciam, quæ ratione cibi vetiti
 jejunium frangeret; tunc enim sub una tantum
 ratione, non servati scilicet ciborum delectus,
 fecus vero non servatæ unicæ comestionis pecca-
 ret comedens. Licet enim una carnis, seu vetiti
 cibi uncia sub ratione nutritionis duarum uncia-
 rum non vetiti cibi substantiam contineat; quia
 tamen duplicis comestionis ratio majorem requi-
 rere videtur cibi quantitatem, quam eam, quæ
 ad jejunii solutionem sub cibi tantum vetiti ra-
 tione sufficeret; idcirco quæ ad jejunii solutio-
 nem sub ratione cibi vetiti sufficeret quantitas,
 ad ejusdem solutionem sub ratione duplicis co-
 mestionis sufficere non videtur. Nec mirum si per
 eam-

eamdem actionem sub una, vel sub duplici ratione peccaret comedens, non secus ac sacerdotem occidens, homicidium, & sacrilegium perpetraret; nec non usque ad meridiem in die festo laborans, sub duplici ratione similiter peccaret, a servili nempe opere non abstinens, & Sacrum omittens. Et notandum, quod nemo ex illis, qui ante Benedictum XIV. sustinebant, quod vetitum cibum, seu carnem comedens, a pluribus comestionibus abstinere non teneretur; vel qui nunc sustinent, quod, fracto per secundam comestionem jejunio, ab aliis comestionibus abstinere non tenetur, dicere ausus fuerit, quod parvam carnis quantitatem, quæ tantum sub cibi vetiti ratione jejunium frangeret, comedens, a pluribus comestionibus abstinere non teneretur. Quod si parvam carnis quantitatem, quæ sub ratione tantum cibi vetiti, ad frangendum jejunium sufficeret, comedens, etiam per illos ab unica comestione non eximeretur; sequitur, quod licet, si tanta esset extra legitimam comestionem carnis quantitas, quæ conesta ad frangendum jejunium sub ratione cibi vetiti sola sufficeret, illud sub ratione tantum cibi vetiti, secus vero sub ratione duplicis comestionis frangeret; secus vero si cibi vetiti quantitas tanta esset, quæ cibi non vetiti quantitatem, ad jejunii solutionem sufficientem, compleret: tunc enim eam cibi vetiti quantitatem comedens, etiam sub ratione duplicis comestionis peccaret. Quod sane in superioribus dictum, discussumque est, non solum scilicet sub ratione delectus ciborum, verum & sub ratione unicæ comestionis jejunii præceptum secundum se, ac juxta Ecclesiæ mentem, veluti sub duplici ratione procedere, ac fidelium conscientiam constringere. Ex quibus eorum hallucinatio dignoscitur, communem esse opinionem di-

dicentium, solum in secunda, secus vero in tertia, quarta, &c. comestione peccari. vide supra n. 24. & 25. ac passim.

LVI. Hanc autem secundam sequi volentes opinionem, non tamquam strictiorem, sed quia Ecclesiæ menti, jejuniique naturæ conformiorem sic subjungimus: Fatemur quidem valde inter doctores disceptari, an qui secundo, vel tertio comederit, toties jejunium frangeret, quoties post legitimam primam comestionem comederit? Quia tamen non comedere nisi una vice, præcipimur, verius sentire videmur cum aliis nec inferioris notæ theologis, sustinentibus, etiam per secundam comestionem fracto jejunio, toties peccari, quoties moraliter diversa repeteretur comestio: sicut, quia carnum abstinentia sub negativa ratione ab Ecclesia præcipitur, toties peccaret comedens, quoties cibi vetiti, culpam includentis, comestio fieret. Jejunii namque finis, ipsimet intrinsecus, & ab Ecclesia sub vi coactiva præceptus, etiam post secundam, tertiam &c. cibi sumptionem saltem quoad partem obtineri, ac perseverare poterit: Idem autem est præcipere, seu potius unicam permittere comestionem, ac prohibere quamlibet præter unam; qua peracta etiam si finis ab Ecclesia intentus, & quoad executionem præceptus, per secundam, &c. comestionem perseverare quoad totum non poterit, obtineri tamen poterit quoad partem. In qualibet ergo comestione, præter illam, ab Ecclesia permissam, non præter, sed contra Ecclesiæ mentem ageret, ac peccaret comedens.

LVII. Qui autem contra sentiunt, solidis rationibus inniti non videntur; sic enim, vel simili modo ratiocinari solent: Si cui præciperetur, ne vas aliquod frangeret, vel qui virginitatem voveret. Semel fracto vase, vel amissa, etiam si per

Jejunii solutionem per quamcumque, ab unica legitima, moraliter diversam contingere, & peccari comestionem eligitur, ac statuitur.

Contraria diluuntur, ac prædicta sententia stabilitur.

si per unum culpabilem coitum, virginitate, præcepti transgressor existeret, secus vero illius fracti vasis partes ulterius comminuens, vel iterum, etsi culpabiliter, coiens. His autem, aliisque omissis paritatibus, utique in nostro casu diversimode procedendum est. Semel enim fracto vase, cum ad nullum usum inservire possit, illius finis omnino cessat, nec secundum partem perseverat: paritas autem quoad virginitatis votum nos non ferit, immo potius favet, ut ex Angelico observari poterit, 22. q. 88. art. 3. ad 2. dicente: *Mulier, quæ vovit virginitatem, si postea corrumpatur, non solum debet servare quod potest, scilicet perpetuam continentiam, sed etiam de eo, quod amisit, peccando, pænitere.* Unde falsum dignoscitur, quod ibidem dicit Turrecremata: *ille, qui vovit virginitatem, & postea contrahit, in primo actu carnalis copulæ peccat, & non in aliis:* Et primo quidem errat quoad priora verba: etsi enim qui virginitatem voverit, peccet, contrahere volens, legitimo tamen post simplex votum contracto matrimonio, viro voti inscio, nedum non peccat in posterioribus actibus debitum reddens, verum & nec in primo actu carnalis copulæ, si tantum reddat, & non petat; Unde peccavit quidem contra votum, contrahere volens, sed legitime reddens, ne per primum quidem carnalis copulæ actum peccaret, si tantum redderet, & non peteret. Et secundo errat quoad posteriora verba: *Et non in aliis,* non quidem errat, dicens, mulierem, quæ virginitatem voverit, cum viro voti inscio contrahentem, post primum carnalis copulæ actum, debitum reddentem, non peccare; sed quatenus ejus mens est, ita per primum coitum, amissa virginitate, ad nihil aliud sub ratione fracti voti obligationem remanere, ut omnino extinctum post primum co-

coitum, votum ponat: ita ut consequenter ad
 ejus mentem si qua virginitatem voverit, forni-
 cetur, amissa per primum coitum virginitate,
 nedum non peccaret, matrimonium contrahens,
 verum & nec ulterius fornicatura peccaret, scili-
 cet contra votum: quod esse falsum ex Angelico
 dignoscitur; tenetur enim facere quantum potest.
 Licet igitur vota virginitas per culpabilem coitum
 semel amissa, secundum se irreparabilis sit; quia
 tamen tenetur facere, quantum potest; inde etiam
 per secundum, tertium &c. coitum in eo, quod
 contra votum agere; quodque non facere potuis-
 set, peccaret. Non absimiliter in casu nostro:
 Licet enim secundo comedens, facere non possit,
 quod non comederit, jejuniique transgressor non
 extiterit; quia tamen adhuc post secundam co-
 mestionem jejunii finis, qui carnis maceratio est,
 ac pœna, ab Ecclesia intenta, & quoad execu-
 tionem præcepta potest quoad partem persevera-
 re, tenetur facere quantum potest, ne penitus
 jejunii finis sub Ecclesia præceptus, destruat-
 ur. Licet igitur aliorum sententia, quia blandior,
 communior videatur, præterquam quod autem
 communioem esse falsum sit, ut n. 55. obser-
 vavimus, etiamsi tamen communior esset, non
 proinde verior reputari deberet; Communior qui-
 dem putabatur sententia, quod a carne dispen-
 satus, & a jejunio dispensari intelligebatur, non
 tamen proinde verior, ut ex pluribus a jejunii
 natura sumptis principiis, a nonnullis etiam ante
 Benedict. XIV. supra n. 13. ad 16. comprobatis,
 ac passim a nobis in superioribus demonstratis,
 ac præsertim ex ejusdem Benedicti XIV. Ency-
 clicis innotescere potest. Per tertiam igitur quo-
 que peccari comestionem omnino teneri debet,
 nisi ex Ecclesiæ benignitate certo innotesceret,
 eam, humana pensata fragilitate, ad grave pec-

catum obligare non intendere, nisi ad secundæ comestionis abstinentiam, secus vero, secunda quomodocunque admissa, ad tertiæ quartæ, &c. comestionis abstinentiam: contra tamen: constante præcepto, non comedendi scilicet nisi una vice, ne ad alia etiam transgredienda præcepta sub benignitatis prætextu viam sternere velimus, huiusmodi benignitas præsumi non poterit, nec debet. vide supra n. 24. & 25. ac passim.

Electa sententia, supra n. 56. posita ex legislatoris mente, jejuniique præcepto explicatur, & confirmatur.

LVIII. Quoad præsens igitur legislatoris mens disquirenda est, ad quid nempe obligare intendat per præceptum non comedendi pluries, obligarene intendit ad non comedendum secundo tantum, an vero ad non comedendum simpliciter nisi semel? Si enim hoc secundum; toties peccatur, quoties præter unicam legitimam comestionem comeditur. (vide supra n. 55.) Et quia aliqui ponunt, præceptum tendere ad non comedendum secundo, (vide n. 54.) inde per istos secundo comedens peccaret; tertia vero, vel quarta vice &c. comedens, ecclesiastici præcepti transgressor non esset. At alii longe melius dicunt, præceptum jejunii non tendere vel ad unam quidem permittendam, vel præcipiendam comestionem, sed ad plures, quam unam, prohibendas comestiones. Una proinde comestio ex vi præcepti jejunii non præcipitur, nec prohibetur, sed permittitur; unica tamen peracta comestione, ulterior comestio, ab illa una moraliter distincta, sub ratione negativa prohibita intelligitur. A secunda igitur inclusive comestione, ac deinceps toties peccabit comedens, quoties comestiones moraliter multiplicaret. Licet enim per secundam comestionem jejunii finis a sua integritate defecerit; quia tamen præcipientis finis quoad partem servari poterit; inde ad illum, saltem quoad partem servandum, ex vi præcepti remanet obli.

obligatio. Quis enim diceret, quod, si aliquis lethaliter hominem vulneraret, a nova lethali culpa esset immunis, si iterum aggrediens, & adhuc vivum reperiens, per aliam moraliter a prima distinctam percussione, iterum repercuteret, ex eo scilicet quod primum vulnus ad causandam mortem certissime sufficeret? Etsi enim prima percussio, utpote gravis contra charitatem actio, per omnes lethalem culpam involveret, nemo tamen diceret, quod repercutiens, per secundam percussione etiam sub acceleratæ mortis ratione iterum non peccaret. Licet enim per primam certissime, ac brevi tempore esset moriturus, deberet tamen facere, quantum posset, ne vitam illius destrueret, immo nec acceleraret, ne dicere velimus repercussione in sensu exposito contra quintum decalogi præceptum non existere. Non secus quod jejunium videtur dicendum: Licet enim posita secunda comestione, vel tertia &c. perfectæ jejunii forma amplius reparari, ac præcipientis finis, quoad executionem præceptus in sua integritate servari amplius non possint; ne tamen jejunii finis, pœna scilicet omnino impediatur, a quacunque alia, præter unam, comestione abstinentiæ præceptum perseverare dicendum est: Sicut celebrare, nisi semel in die, prohibitus, nedum secunda vice eodem die celebrans, peccaret, verum & tertio celebrare non posset; nec quarta vice eodem die celebrans, ulterius celebrare poterit: cum enim præcepti finis per singulas vices, perseveret, eundem per singulas missas, præterquam in prima, transgredetur eodem die celebrans: Item: qui alicujus vestem laceraret, ita ut ad eundem usum servire posset; quia tamen quæ remaneret fracta, ad alium usum utilis existeret, ac proinde substantialis prohibitio adhuc in lacerata veste perseverat,

rat; inde eam amplius lacerans, & per hoc proximi damnum adaugens, novamque injuriam faciens denuo peccaret, si altera ejusdem vestis laceratio sit a prima moraliter distincta, ac diversa. Non absimiliter in casu nostro: Etsi per secundam, post primam licitam, comestionem, jejunii finis, ab Ecclesia intentus, ac præceptus, jejunantis nempe pœna, in sua integritate sub jejunii forma reparari non possit, ne tamen penitus destruat, potest, ac debet per aliarum comestionum abstinentiam impediri. vide supra n. 24. & 25. ac passim.

Contrariis
explicatis,
& confuta-
tis, electa
sententia
roboratur.

LIX. Per hoc igitur quod Contra-sentientes respondere poterunt, Ecclesiam non prohibere plures absolute comestiones, sed plures, ne sint contra jejunii formam, quæ per unicam servatur comestionem; ita ut per secundam comestionem destructa substantiali forma, ab Ecclesia præscripta, quia amplius post factum instaurari non potest, non esset amplius peccatum comestiones repetere: vel reficere poterunt fracti vasis, & amissæ virginitatis paritatem; per has, inquam, aliasque hujusmodi sive similitudines, sive paritates, sive theoreticas speculationes, ingenii quidem specimen præbere videntur, veritatem autem assequi non videntur. Nihilque aliud ad summum per hæc, ac similia probare possent, nisi quod potuisset Ecclesia ita plures prohibere comestiones, ut a secunda tantum abstinere obligare intendisset: quod autem ita sentiat, sub judice quæstio est, præceptum autem possidet: Et multo magis ex eo possidere videtur, quod, licet finis legis, ut plurimum non cadat sub lege, secus tamen si finis legis sit ipsamet lex, neque a lege distinguatur, immo & sub lege cadat, sicut ipsa lex cadere intelligitur. Quia igitur jejunii finis, sub vi coactiva a præcipiente intentus, carnis

ma-

maceratio est; & multiplicatae comestiones carnis macerationi contrariantur; inde semper in quacunque, præter unam, comestione jejunii transgressor existeret, ac præcipientis menti contradiceret, comestiones repetens. Ecclesiæ autem mens qualis quoad præsens sit, ex eo venari poterit: Irrationabile enim videtur quod Ecclesia, seu Pontifex a jejunio eximere velit bis comedentem. Quis enim rationabiliter credat, quod Ecclesia, seu summus Pontifex, sive inferior Ecclesiastica, ac legitima potestas, ad macerandam carnem jejunia instituens, ac præcipiens, audiens, me bis comedisse, carnisque macerationem non servasse, non prohibitura, immo & permissura sit tertio comedere? quin & ab aliarum sequentium comestionum abstinentia omnino me eximeret? Potius igitur ex eo, quod carni indulsi, bis comedens, jejunii præceptum veluti explicans, quod carnis macerationem pro fine habet, ne ulterius carni indulgerem, utque substantialem jejunii finem, qui semper in præcepto viget, servarem, ne transgressor ulterius existerem, ab ulteriori comestione præciperet abstinere, non quasi de novo præceptum inducens, sed potius exponens. cum præsertim jejunii essentia, ac natura, ut moralis, ac divisibilis, non ut metaphysica, & indivisibilis intelligi debeat.

LX. Quoad autem ab aliquibus tamquam certum reputatur, quod semel per secundam comestionem fracto jejunio, non amplius ad jejunandum obligatio subsistit; id certe ex eo provenit, quod jejunii finem ab ipsamet jejunii lege distinguunt; Et quoniam finis legis non cadit sub lege; inde arguunt, quod, etsi tertia, quarta, &c. comestio jejunii quidem fini, seu carnis macerationi contrarietur, non tamen ipsimet jejunii præcepto contrariari dicunt. Miror

Idem pro
electa sen-
tentia pro-
sequitur ar-
gumentum

autem etiam sapientes, ac doctos, quandoque hallucinari, non secus ac elapsis temporibus quorundam invaluerat propositio, ordine 14. ab Alexandro VII. damnata dicens: *Qui facit confessionem voluntarie nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ*. Absolute enim, ac nulla adhibita discretionem, dicentes, *finem legis non cadere sub lege*, non distinguunt inter fines, a legislatore quidem intentos, at sub vi coactiva non præceptos; Et inter fines sub vi coactiva ab ipfomet intentos, & quoad executionem præceptos: ex quibus illi, qui intenduntur, & sub vi coactiva non præcipiuntur, non cadunt sub lege; illi vero fines, qui nedum a legislatore intenduntur, verum & sub vi coactiva præcipiuntur, omnino cadunt sub lege, cum sint ipsamet lex (vide supra n. 24. 25. & passim.) Cum igitur annuæ confessionis, jejuniique finis, justificatio nempe, & cum deo reconciliatio; & carnis maceratio respective nedum a legislatore intenduntur, verum & sub vi coactiva precipiantur, cum hujusmodi finis ipsiusmet legis naturam induat, sub lege cadere intelligi omnino debet. Annua igitur valida confessio, ac jejunii observantia in sensu exposito, sub vi coactiva a legislatore, seu ab Ecclesia intentæ, & quoad executionem præceptæ, ab ipsamet validæ annuæ confessionis, jejuniive lege respective non distinguuntur. Si igitur, adhuc secunda posita comestione, jejunii finis, carnis nempe maceratio, a legislatore intentæ, & quoad executionem præceptæ saltem quoad partem obtineri poterit, sicque quoad partem legi satisfacere; consequenter, etiam posita secunda comestione, & ipsamet jejunii lex respectu illius saltem quoad partem perseverare, & ad illius quoad poterit observantiam, constringere dicenda est. Unde & post tertiam, vel quartam comestionem, jejunii
fine

fine quoad executionem ab Ecclesia intento, saltem
 quoad partem perseverante, jejunii transgressor
 existeret comestionem repetens. Neque valet di-
 cere, quod, sicuti prohibente Ecclesia potum
 ante Eucharistiæ sumptionem, non videtur plus
 peccare communicaturus, qui bis biberit, quam
 qui semel, ita & in præsentī; non valet, inquam;
 id etenim esset, quia fracto per primam potionem,
 sive portionem naturali jejunio, finis cessat, &
 instaurari impossibile est; nisi forte dicere velimus
 per posteriores potiones sive portiones, ratione irre-
 verentiæ, sive intemperantiæ culpam augeri: con-
 tra vero in casu nostro: quia adhuc post secundam,
 tertiam &c. comestionem jejunii finis, ab Ecclesia
 quoad executionem intentus, ac præceptus, saltem
 quoad partem perseverat, & reparari potest, per sub-
 sequentium scilicet comestionum abstinentioniam;
 inde præceptum non amplius comedendi, seu
 comestiones non multiplicandi semper vigere di-
 cendum est. Quantum autem ad intemperantiam
 attinet relate ad jejunii præceptum, si jejunii for-
 ma cum suis conditionibus, ab Ecclesia prescri-
 ptis, fervetur, jejunium sub ratione statuti non
 solvi ex Angelico eruitur 22. q. 147. art. 6. ad
 primum dicente. *Quantitas cibi non potuit eadem*
omnibus taxari propter corporum complexiones,
ex quibus contingit, quod unus majori, alter
minori cibo indiget; sed ut plurimum omnes pos-
sunt naturæ satisfacere per unicam comestionem. Et
 licet naturæ jejunium per quamcunque minimam
 potus, vel cibi quantitatem solvatur, secus vero
 jejunium jejunantis, scilicet ecclesiasticum; istud
 enim juxta eundem Angelicum loc. cit. ad se-
 cundum non solvitur nisi per ea, quæ Ecclesiæ
 interdicere intendit, instituendo jejunium. Non au-
 tem intendit Ecclesia interdicere abstinentioniam potus,
 qui magis sumitur ad alterationem corporis, &

digestionem ciborum assumptorum; quam ad nutritionem, licet aliquo modo nutriat: Et ideo licet pluries jejunantibus bibere. Apposite autem, ac sapienter subjungit: Si autem quis immoderato potu utatur, potest peccare, & meritum jejunii perdere, sicut etiam, si immoderate cibum in una comestione assumat; ageret enim contra jejunii perfectionem Ecclesiæ statuto quoad vim coactivam, extrinsecam; & per hoc non sub ratione fracti jejunii, sed sub alia ratione peccaret. vide supra n. 24. & 25. ac passim.

Et III.
Jejunii solutionem ex comestione anticipatione, rationalibus innixis motivis, non contingere, si cum probata præsertim consuetudine societur, probandum assumimus.

LXI. Quoad horæ autem anticipationem an, & quomodo peccetur, explicandum suscipimus. Et certe juxta S. Antoninum part. 2. Tit. 6. cap. 2. §. 10. *Vitiatur jejunium ex horæ nimia anticipatione; circa quod Petrus de Plaude in 4. dist. 15. dicit sic: Jejunium frangitur notabili horæ anticipatione sine causa scilicet rationabili. Et Magnus Tostatus in cap. 6. Matt. q. 172. sic habet: considerata tamen sunt in hoc multa: primo ipsa consuetudo regionis: nam si sit consuetudo generalis in aliqua regione jejunantes comedere ante meridiem, non solvetur per hoc jejunium, quia si consuetudo potest facere cibos licitos in jejunio, qui sunt alias illiciti, a fortiori poterit circa tempus facere licitum, quod tali, vel tali hora comedatur, cum nihil istorum sit secundum se malum. Unde cum loci consuetudo ab Ecclesiâ probetur; si anticipatio ex rationabili loci consuetudine fit, comestione anticipationis loci consuetudini conformis contra Ecclesiæ mentem non esset. Ex probata ergo consuetudine comestionem anticipans, jejunium non solveret, nec proinde peccaret. Et pergit ibidem prælaudatus Alphonsus: Secundo considerata est conditio regionis: nam, quædam regiones sunt, quarum dies sunt valde magni, scilicet pervenientes ad 18. vel 20, ho-*

horas, & si quis in his terris cogeretur usque post
 meridiem expectare ad cibum, natura valde de-
 bilitaretur; ideo isti ante meridiem possunt come-
 dere; Neque consequenter sic comedentes, jeju-
 nium solverent, vel peccarent. Et pergit ibi-
 dem: Tercio consideratur in qualibet regione con-
 ditio temporis, & hoc propter magnitudinem ca-
 loris, vel dierum prolixitatem, aut propter ali-
 qua accidentia, contra quæ male se habet homo
 jejunos; nam in talibus non oportet expectari ho-
 ram nonæ, nec meridiem, sed tunc cibum sumi,
 quando natura potest conservari sine nocumento:
 Nam licet Ecclesia per jejunia intendat aliquali-
 ter nos affligere, ut sic satisfaciamus pro peccatis;
 non tamen intendit debilitare naturam, nec noce-
 re: quia istud esset contra charitatem, & tamen je-
 junia non sunt charitati præponenda; sicque antici-
 pans nec jejunium solveret, nec peccaret. Quarto,
 pergit ibidem Abulensis, considerata est conditio
 personarum, quia quibusdam est valde nocivum diu
 manere jejunos scilicet cholericis, & omnibus val-
 de resolubilibus: tamen si ista posset esse causa suf-
 ficiens ad excusandum istos totaliter a jejunio, pot-
 erit a fortiori esse causa ad anticipandum tem-
 pus cibi, ut tunc comedant, quando eis expedie-
 rit. Et sequitur: Quinto considerata est varietas
 officiorum, vel operationum, & valiarum oppor-
 tunitatum, ut secundum varias conditiones nego-
 tiorum, & operationum ita jejunantes comedant
 diversis temporibus, sicut eis occurrerit, quia non
 debent per jejunium impediri alia opera pia, quæ
 homo facere potest, cum interdum potius jejunium
 quam opera pia, relinquendum est, ut dicit Hie-
 ronymus relatus de consecr. dist. 5. can. Non
 mediocriter: Quia rationalis homo dignitatem
 amittit, qui jejunium charitati, aut vigilias præ-
 fert sensus integritati, ut propter immoderatam
 psal-

psalmorum decantationem amentiae, vel tristitiae notam incurrat. Et pergit Alphonsus loc. supra cit. A fortiori Ergo poterit tempus anticipari ad sumendum cibum, exigentibus causis piis, vel honestis, & tunc anticipare tempus nec tollit meritum, nec jejuniū aufert; sed quando quis notabiliter anticipet horam ab Ecclesia constitutam sine aliqua causa legitima perdit meritum, & peccat, & forte, ut rationabiliter creditur, jejuniū solvit. Utque ex aliis refert Azorius cap. 11. Potest quis, praesertim superioris auctoritate, ante horam consuetam comedere causa legendi ad mensam, docendi, iter faciendi, vel suscipiendi, vel ob adventum hospitem, vel alia justa ex causa; & subdit: Hæc est communis sententia, & probabilior, & verior, & videtur colligi ex can. solent de consecr. dist. 1. aut saltem ex consuetudine approbata. vide supra n. 24. & 25.

Jejunii solutionem per comestionis anticipationem rationabilibus non innixam motivis, ea ratione dari, vel non dari continget, quæ de durationis parvitate discussimus.

LXII. Quod si causa non subsit; tunc ad discernendum, an jejuniū solvatur, ad materiæ parvitatem, in superioribus discussam, recurrendum erit; ubi ex intima jejunii natura, ac rationabili Ecclesiæ mente spectata, satis comprobavimus, per horæ dimidium comestionem anticipare, nec jejuniū frangere, nec venialem culpam involvere; per integram vero horam comestionem anticipare, eo quod præter Ecclesiæ mentem sit, etsi jejuniū non solvat, venialem tamen culpam involvere; & quia quæ supra horam comestionis anticipatio fit, nedum jejunii finem secundum se destruere, verum & contra Ecclesiæ mentem esse incipit, præsertim si horæ cum dimidio perficiatur duratio; inde quæ sine rationabili causa supra horam comestionis anticipatio fit, jejunii finem destruere, & contra Ecclesiæ mentem esse incipiens, redum venialem culpam includeret, verum & passim ad le-

lethalem culpam accederet. vide supra n. 46.
ad 48. & passim in superioribus, & n. 24. & 25.

LXIII. Post consuetam autem horam in die jejunii comedens, etiam sine causa, nec jejunium solveret, nec peccaret, nec meritum amitteret. Unde Angelicus in 4. dist. 15. q. 3. art. 4. q. 3. sic habet: *Ad primum ergo dicendum quod omittere præceptum Ecclesiæ non licet, sed supererogare licet. Et ideo cum tardatio horæ ad pœnalitatem jejunii faciat, licet tardare horam, sed non anticipare.* Cui consonans Navarrus in suo manuali cap. 21. n. 27. *Licet autem, inquit, pro libito proferri horam, modo sine superstitione fiat, sine fine scilicet synagogæ usum introducendi, vel evangelicæ Ecclesiæ usum contemnendi, cujus rationem assignans Eñus Bona in sua Psalmidia cap. 9. §. 3. n. 3. sic eloquitur: Subtractio prandii ad jejunii integritatem spectat; quare esurialibus diebus (ut Plautino vocabulo utar) quæ sit comestio, cœna, non prandium esse debet: quæ quo amplius differtur, eo amplius abstinentiæ districtio observatur.* vide n. 24. & 25.

Jejunii solutio per comestionis postpositionem non contingit.

LXIV. Jejunii autem solutione in genere n. 23. ad 26. explicata; nec non quoad singulas ejusdem jejunii conditiones n. 27. ad 36. quin & quoad materiæ parvitatem in superioribus n. 37. ad 39. ad 48. discussa; eandem jejunii solutionem per prandii, seu cœnæ interruptionem, sub quacunque ratione contingentem, discutendam suscipimus: quæ certe nedum sub parvitatibus materiæ, verum & sub ratione finis, ac motivi comestionem interrumpendi, considerata videtur. Sub ratione quidem parvitatibus materiæ, parvæ scilicet durationis considerari poterit, an ea durationis parvitas in comestionis interruptione dari possit, quæ nec jejunium frangat, nec venialem

Jejunii solutio quoad comestionis interruptionem sub quacunque ratione contingentem, discutienda proponitur.

lem culpam involvat? Ac similiter, an ea detur, quæ, etsi jejunium non solvat, venialem tamen culpam involvat? Nec non an ea detur, quæ in comestionis interruptione & jejunium solvat, & lethalem culpam involvat? Ad quæ sane discutienda, non illæ parvæ durationis rationes relate ad comedendi horam supra num. 46. ad 48. explicatæ, valere poterunt: quæ enim, relate ad comedendi horam, parva temporis duratio est, nullam, vel saltem venialem culpam involvens, hic, sub ratione scilicet interruptæ comestionis reassumendæ, lethalem fortasse includeret. Ad eam igitur interruptæ comestionis disquirendam durationis parvitatem, sub alijs principiis innixis rationibus, ejusdem interruptionis rationes disquirere, discutere, ac distinguere oportebit; utrum scilicet ex placito; an ex negotio, vel aliquo rationabili motivo? Item: utrum ex fine iterum reassumendi comestionem, vel ab ea omnino cessandi interruptio contigerit?

Durationis parvitatem in comestionis interruptione, non ex rationabili motivo, sed ex placito, ac sine fine illam reassumendi, contingente, ab omni culpa excusantem, vix assignari posse sentimus.

LXV. Et certe parva duratio, quæ præcisive a quocunque fine iterum reassumendi comestionem, ac præcisive a quacunque necessitate, vel negotio, licitam faciat interruptæ comestionis prosecutionem, assignari vix poterit; nisi forte sub illa generali regula, sub cujus ratione incœpta comestio, ejusdemque interruptæ reassumptio unam, moraliter intellectam, faciat comestionem. Durationis namque parvitas, quæ præcisive a quocunque fine iterum reassumendi comestionem, ac præcisive a quacunque necessitate, vel negotio licitam reddat interruptæ comestionis continuationem, non ex proprio cerebro, sed ex Ecclesiæ mente, legalibusque principiis innixa intelligi, ac præsumi debet. Ecclesia autem annuere non videtur, neque ratio-

tiones, legalibus principiis innixæ, adinveniri poterunt, quæ nos inducant ad tenendum, quod ex placito, & non ex fine iterum reassumendi, neque ex negotio, vel necessitate comestionem interrumpens, mutata voluntate, comestionem reassumens, licite continuare posset. Unde ex Ecclesiæ mente, legalibusque principiis nulla durationis parvitas ab omni culpa illum excusare videtur, qui ex placito, & non ex negotio, vel necessitate comestionem interrumpens, ac surgens cum intentione non amplius illam reassumendi, mutata deinde voluntate, illam reassumat. Hac ratione ductus ex Archidiacono Martinus finem non reassumendi considerans, in suo manuali cap. 21. n. 14. sic habet: *Qui, facta cæna, de mensa surrexit, voluntate amplius non comedendi, & postea redit ad eam, & comedit, videtur frangere jejunium secundum Archidiaconum in can. Non licet de consecr. dist.* A culpa igitur non excusabitur reassumens, si ex placito, & absque rationabili motivo, immo absque fine reassumendi, comestionem interruperit. Et Azorius de 2. Ecclesiæ præcepto cap. 9. jejunium frangere asserit, qui comestionem interrumpens, animo non amplius ad illam redeundi, iterum tamen rediens, illam reassumat; nisi forte, & quidem meo videri sustineri poterit, adeo sit parva duratio, ut omnino eadem reputetur moraliter comestionis reassumptio; in qua certe comestionis reassumptione, etsi perpauca intercepta fuerint minuta, in sensu tamen exposito, si animo scilicet non reassumendi, & non ex negotio, vel alia rationabili causa interruptio facta sit, ac fine rationabili causa reassumeatur comestio, venialem saltem culpam non excluderem. vide n. 22. & 25.

Unius qua-
drantis du-
ratio in co-
mestionis
interru-
ptione, non
ex placito,
sed ex ra-
tionabili
motivo li-
cet cum
fine illam
non am-
plius reas-
sumendi,
contingen-
te, ab omni
culpa excu-
sare videtur

LXVI. Contra vero ex Ecclesiæ mente vide-
tur dari posse durationis parvitas, si quis cum
intentione licet amplius non comedendi, e mensa
furgit non ex placito, sed ex negotio, vel ne-
cessitate; vel si iterum reassumere velit, ex in-
digentia, quam e mensa surgens, etsi cum inten-
tione non amplius comedendi, non præviderat;
vel si præviderat, re melius considerata, reassume-
re judicet. Hujusmodi autem durationis parvi-
tas, quæ ex Ecclesiæ mente in sensu exposito per
comestionis reassumptionem nec jejunium solvat,
nec venialem culpam involvat, non ea erit, quæ
supra n. 46. assignata est, sed per dimidii sub-
tractionem, non plus scilicet, quam uno qua-
drante extendi posse videtur. Licet enim qui
e mensa surgit cum intentione amplius non re-
assumendi, etsi cæteroquin ex negotio, vel ne-
cessitate surgat, ut iterum, etsi infra quadran-
tem reassumat, secundum Ecclesiæ mentem non
agat; quia tamen ex ejusdem Ecclesiæ benigni-
tate nec præter, nec contra ejus mentem esse
videtur infra quadrantem iterum reassumere co-
mestionem; inde ex negotio, vel ex necessita-
tate surgens cum intentione licet non amplius
comedendi, infra quadrantem tamen, mutata
voluntate, comestionem reassumens, nec jejunium
ex Ecclesiæ mente solvere, nec venialem cul-
pam incurrere videtur, & multo magis, si non
bene saturatum surrexisse dignoverit. vide n.
64. & 69.

Quæ supra
quadran-
tem infra
mediam
horam est
durationis
parvitas, in
comestionis
interru-

LXVII. Quia vero, quæ supra quadrantem est
temporis duratio, quantum ad comestionis reas-
sumptionem in sensu exposito attinet, nedum secun-
dum Ecclesiæ mentem non est, verum & præter, vel
contra ejus mentem existit; inde elapso quadran-
te, iterum reassumens, culpam incurrere incipit.
Qui igitur cum intentione amplius non reas-
men-

mendi comestionem, ex negotio, vel necessitate interruptit, si elapso quadrante, comestionem reassumit, præter Ecclesiæ mentem agere incipiens, a veniali saltem culpa immunis non existeret. Etsi enim quatenus Ecclesiæ menti non contradicat, nec jejunii finem destruat, jejunium non solveret, nec lethalem culpam involveret, quia tamen illa comestionis reasumpto in casu posito jejunantis detrimentum, ac pœnam qui est finis sub vi coactiva ab Ecclesia intentus, & quoad executionem præceptus, diminuit, ac proinde præter Ecclesiæ mentem esse incipit, sequitur, quod in casu posito infra horæ dimidium elapso quadrante, comestionem reassumens, venialem saltem culpam incurrere incipit. vide in superioribus, ac præsertim n. 24. & 25. & infra n. 69.

ptione, non ex placito, sed ex rationabili motivo, cum fine tamen illam non reassumendi, contingente, non quidem a veniali, sed a lethali tantum culpa reasumentem excusare videtur.

LXVIII. Quod si absque intentione iterum reasumendi, licet ex negotio, vel necessitate aliave rationabili causa comestionem interruperit, media tamen elapsa hora, voluntate mutata, eam iterum reassumat, quia sic jejunii finem destrueret, & contra Ecclesiæ mentem agere incipit, jejunii detrimentum, ac pœnam, sub vi coactiva ab Ecclesia præceptam impediens; inde in casu posito reassumens, lethalem culpam incurrere, ac jejuniumolvere incipit. n. 69.

Media elapsa hora in casu posito reasumens, lethaler peccare incipit.

LXIX. Quod si ex placito, sive ex necessitate, ac negotio e mensa surrexerit cum intentione non amplius comedendi, non advertens indigere ulteriori comestione; infra mediam tamen horam non bene saturatum surrexisse advertens, ulterioris comestionis indigentiam recognoverit; quia sic posito casu, comestionem iterum reassumens, contra Ecclesiæ mentem agere non videtur, immo & illa cibi reassumptio quasi complementum unius comestionis, ab Ecclesia permessa reputatur.

Quo sensu ex placito, sive ex negotio, vel ex necessitate surgens e mensa, cum intentione non amplius comedendi; iterum tamen

reassumens
a culpa ex-
cusari pos-
sit, propo-
nitur, ac
resolvitur.

Lectoris
præjudi-
cium præ-
venitur.

putatur; inde infra mediam horam, in sensu ex-
posito, iterum reassumens, nec jejunium solve-
re, nec lethalem culpam incurrere videtur. Gra-
ve etenim onus sustinere cogeretur, si non ple-
ne saturatum se recognoscens, usque ad sequen-
tem diem comedere prohiberetur. Cumque, sic
posito casu, illa comestionis reassumptio nedum
non contra, verum & nec præter Ecclesiæ men-
tem præsumatur; inde in casu posito nedum
non lethalem, verum & nec venialem culpam
involveret.

LXX. Subire tibi forte poterit, benevole le-
ctor, quasi me corripiens, dicens, materiæ, seu
durationis parvitatem in necessitate locum ha-
bere non posse, cum necessitas a quacunque je-
junii conditione, quin immo ab omnibus simul
excusare possit, & a culpa etiam veniali exi-
mere. Si id opponis, verum quidem dicis, at
mentem meam non assequeris. In præsentiarum
namque sermo non est, an plures ex necessita-
te liceant in die jejunii comestiones? Sic enim
inter unam, & aliam comestionem durationis
parvitatem inquirere non oporteret. Sermo igitur
procedit ad inquirendum, quænam, & in
quo casu temporis duratio parva dicatur, ut
infra eam comedens, etsi comestionem interrump-
perit, iterum tamen reassumens, non bis sed
semel comedere moraliter dici possit? Cum enim
in omni ferme præcepto ad illius excusandam
transgressionem, materiæ parvitas ut plurimum
adinveniri possit, etiam in temporis duratio-
ne parvitas inquireri posse videtur, quæ in jeju-
nii transgressionem vel a quanto, vel a toto quoad
peccatum excuset. Sub ratione autem parvitat-
is durationis non excusantur comestionem reassu-
mens, a jejunii transgressionem, si illa comestio-
nis reassumptio duplicem moraliter facerat cum
pri-

prima comestione, sed potius sub ratione necessitatis excusari poterit. Durationis ergo parvitas locum habere non poterit, si de duplici comestione sermo procedat. Si enim duplex futura esset comestio, durationis parvitas non esset, sed magna temporis duratio, vel secundum se, vel quatenus non moraliter una esset cum reassumptione comestio. Si ergo sub ratione parvæ durationis considerari poterit moralis interruptio, datur locus dicendi, illam comestionis reassumptionem, quasi prioris complementum, unam cum prima moraliter efficere comestionem; quam comestionis unitatem moraliter consideratam, nedum ex motivo, verum & maxime ex fine iterum reassumendi considerari oportebit.

LXXI. Quod si cum intentione iterum reassumendi e mensa surrexerit, distinguere oportet, utrum ex placito, an ex rationabili motivo surrexerit, comestionem iterum reassumpturus: Si enim ex placito surrexerit, comestionem iterum reassumere intendens, & sic, si nondum plene saturatus fuerit, ex quocunque fine surrexerit, etiam ne jejunii detrimentum plene sentiret, in fra mediam horam reassumens, nec jejunium solvere, nec lethalem culpam incurrere videtur: infra mediam namque horam reassumens (vide n. 24. & 25.) contra temperantiam peccare quidem poterit, ac jejunii meritum perdere, vel saltem diminuire; quia tamen Ecclesia, etsi unicam permiserit comestionem, cibi tamen quantitatem non taxavit, quin & in una comestione saturari, quantum ad jejunii præceptum, sub vi coactiva servandum, attinet, contra Ecclesiæ mentem non sit; inde, quia non plene saturatum e mensa surrexisse ponimus, cum intentione iterum reassumendi, & media hora, utpote parva du-

Qua ratione durationis parvitas culpam involveret, vel non includere dicenda sit, in eo, qui ex placito, ve ex rationabili motivo comestionem interruperit, cum intentione eam reassumendi proponitur, discutitur, ac resolvitur.

duratio, respectu illius, qui cum intentione continuandi comestionem interruperit, moraliter unam cum prima re assumptionem facit; hinc in sensu exposito infra mediam horam comestionem reassumens, jejunii finem, ab Ecclesia quoad executionem præceptum, non destruit; & consequenter nec contra Ecclesiæ mentem ageret, nec jejunium solveret, nec lethalem culpam quoad jejunii læsionem incurreret. A veniali tamen culpa in casu posito excusari non videtur, non quatenus media elapsa hora, comestionem reassumit, sed quatenus ex placito, & non ex necessitate, nec aliquo rationabili motivo interruperit. Etsi enim, media tantum interposita hora, per illam intentionem iterum reassumendi, quatenus parva duratio est, moraliter una efficiatur cum prima comestionis reassumptio, propter quod, cum nec jejunii finis destruat, nec contra Ecclesiæ mentem sit, nec jejunantis pœna tollitur, jejunium non solvitur, nec lethale peccatum involvitur; quia tamen illa comestionis interruptio, cui infra mediam horam succedit reassumptio, ex placito procedit; inde, etsi jejunii fines non destruat, nec præcipientis intentioni contradicat, quia tamen aliquo modo jejunii detrimentum, ac pœnam, ab Ecclesia sub vi coactiva intentam (vide n. 24. & 25.) diminuit, propter quod præter Ecclesiæ mentem facta sit illa ex placito reassumptio, & interruptio, consequenter ex placito interrumpens, & in sensu exposito comestionem reassumens, venialem culpam incurreret. Quod si ex rationabili causa, absque pravo fine, & cum intentione comestionem reassumendi, eam interruperit, etiam infra horam cum rationabili causa reassumens, a veniali quoque culpa ex Ecclesiæ benignitate excusari poterit. vide n. 24. & 25. & 65.

LXXII. Et quia inter peccata major, vel minor sub eadem peccati ratione intervenire poterit culpa; inde fit, quod, licet, si quis ex placito comestionem interromperet, eam iterum reassumpturus in sensu n. 71. exposito, eamque reassumens, jejunii poenam minueret, tamen ob durationis parvitatem, ac finem reassumendi, præcipienti non contradicens, nec jejunii finem destruens, non lethaliter, sed venialiter tantum peccare videatur; attamen finem superaddens minuendi, vel non sentiendi jejunii detrimentum, ac poenam, ab Ecclesia sub vi coactiva intentam, ac præceptam, venialem culpam augeret, comestionem reassumens: quin immo si ex placito interromperet, etsi cum intentione iterum reassumendi, quia tamen ex placito comestionem interrumpenti, & ultra mediam horam reassumentis Ecclesiae benignitas suffragari non videtur; inde fit, quod, etsi animo reassumendi comestionem interruperit, si tamen ultra mediam horam reassumat, lethalem culpam incurrere incipit. vide n. 24. & 25. & 65.

LXXIII. Aliter autem ratiocinandum erit, si non ex placito, sed ex negotio, vel alio rationabili motivo, & cum intentione iterum comestionem reassumendi, contingat interruptio. Cum enim, rationabili interveniente motivo, contra Ecclesiae mentem non sit comestionem interrompere; inde fit, quod in casu posito illam interrumpens, & iterum reassumens, nec jejunium solveret, nec peccaret. Inquirendum autem hic est, quanta in casu posito temporis duratio assignari poterit, ut una moraliter dicatur cum prima comestionis reassumptio, sive ut non peccet, sic agens; sive ut venialem tantum, vel lethalem culpam incurrat? certum quidem est majorem debere admitti durationis parvitatem, si non

Sub qua ratione, ex placito facta comestionis interruptione, venialem culpam includeret reassumptio, finem tamen contra Ecclesiae mentem addens, culpam augeret, discutitur, ac resolvitur.

Quo sensu, & quanta sit culpa, si non ex placito, sed ex rationabili motivo cum fine reassumendi comestionem, facta interruptio contingat, peculiari- bus ratio- nibus discutiendum assumimus.

ex

ex placito, sed ex negotio, vel alio rationabili motivo cum intentione iterum comestionem reassumendi, illam interrumpat: quam si ex placito, ac sine rationabili motivo cum intentione similiter illam reassumendi, interrumperet; & multo minorem, si ex placito, vel rationabili motivo cum intentione tamen non amplius comedendi, interrumperet.

Qua ratione durationis parvitas in comestionis interruptione, cum intentione iterum reassumendi, relate ad culpam considerari debeat, discutiendum proponitur.

LXXIV. Unde si, ut diximus n. 65. ex placito e mensa surgens, cum intentione iterum non reassumendi, infra quadrantem tamen illam reassumens, vix a veniali culpa excusabitur; Et ut diximus n. 66. ex negotio e mensa surgens, cum intentione iterum non reassumendi, infra unum tamen quadrantem reassumens, præsertim si saturatus non fuerit, præter Ecclesiæ mentem non agens, venialem culpam non incurreret: & ut diximus n. 67. Et rationabili motivo interrumpens, etsi cum fine illam non reassumendi, infra mediam tamen horam in sensu exposito reassumens, venialem culpam contraheret, vel eam augeret; inde si non ex placito, sed ex negotio, vel rationabili alio motivo cum intentione iterum reassumendi, comestionis interruptio fiat, major durationis parvitas ad culpam, sive ad jejunii solutionem requiritur, quam si ex placito. Ad quod explicandum, discutiendum videtur, qua ratione durationis parvitas in comestionis interruptione cum intentione iterum reassumendi, ab omni culpa excusat, vel venialem includat; quod sane per comparisonem ad interruptionem cum fine non reassumendi, primo proponitur.

Qua ratione durationis parvitas infra horam in comestionis

LXXV. Unde in sensu exposito una ferme hora parva videtur, ut scilicet comestionis reassumptio moraliter unam cum prima efficiat comestionem. Cum enim comestionis quantitas ab Ecclesia non taxetur; inde sicuti contra Ecclesiæ men-

mentem non ageret, si in una physica comestione ulterius comedisset per maiorem scilicet durationem inceptam comestionem produxisset; ita nec contra Ecclesiæ mentem esse videtur primam comestionem, ex rationabili motivo cum intentione illam reassumendi, interruptam, infra horam continuare, & moraliter unam per illius reassumptionem complere comestionem. Etsi enim absque rationabili motivo mortificationi, jejuniæ annexæ, non adeo conforme videatur, nec sit, una hora cum dimidio comestionem continuare; quia tamen jejunii substantiam non destruit, contra præcipientis mentem non existens, illud non frangeret; quanto magis illud non frangeret, non quidem una hora cum dimidio physice comedens, sed ex rationabili motivo, & cum intentione reassumendi comestionem, una hora cum dimidio primam comestionis partem, ejusdemque reassumptionem, interposita quoque interruptionis duratione, absolute complens? Unde si, ut n. 71. diximus, ex placito cum fine tamen reassumendi, comestionem interrumpens, et infra mediam horam reassumens, dempto saltem pravo fine, non nisi venialem patraret culpam; Inde si non ex placito, sed ex rationabili motivo, cum intentione reassumendi interrumperet, etiam media elapsa hora, reassumens, a veniali quoque culpa excusari videtur: cum sic posito casu, infra horam reassumens, nec contra, nec præter Ecclesiæ mentem agere videatur; præsertim, si non bene saturatum se dignosceret. vide supra n. 24. & 27. & 70.

LXXVI. Quia vero in casu posito ultra horam reassumens, etsi cum intentione iterum reassumendi, comestionem interruperit, si cum sufficientia saturatus surrexerit, contra Ecclesiæ mentem agere, jejuniique finem destruere incipit, ac forte

interruptione, non ex placito, sed ex rationabili motivo, & cum fine reassumendi, contingente, etiam a veniali culpa excuset, secundum se per contrapositionem ad superiores doctrinas declaratur.

Durationis parvitas in casu exposito, etiam cum fine reassumendi, ultra ho-

rem licitam
reddere re-
assumptio-
nem si sa-
turatus sur-
rexerit, non
intelligitur.

Contra eve-
nit in casu
posito, si
non suffi-
cienter sa-
turatus sur-
rexerit.

In come-
stionis in-
terruptione
duplici ela-
pfa hora
non am-
plius sub

destruit; inde comestionem interrumpens ex rationabili licet motivo, & cum intentione iterum reassumendi, hora tamen elapsa reasumens, etiam si cum sufficientia saturatus, ad negotium surrexerit, jejunium solvere, ac lethalem culpam incurrere videtur. Intervenit enim tacitus quidam consensus non sentienti jejunii detrimentum, ac poenam, ab Ecclesia sub vi coactiva intentam, & quoad executionem præceptam. vide n. 24. & 25. & passim in superioribus.

LXXVII. Quod si in casu posito ex rationabili scilicet motivo surrexerit, cum intentione iterum reassumendi non tamen cum sufficientia saturatus emensa surrexerit; quia sic, concurrentibus nempe rationabili interruptionis motivo, ac intentione iterum reassumendi, & quod non plene saturatus surrexerit, elapsa hora reasumens nec contra Ecclesiae mentem, nec contra jejunii finem agere videtur; inde ex rationabili motivo, & cum intentione iterum reassumendi, non plene saturatus interrumpens, elapsa hora reasumens, jejunium nec solvere, nec lethalem culpam incurrere videtur. Et licet si specialem indigentiam non agnosceret, ultra horam reasumens, quatenus præter Ecclesiae mentem ageret, & jejunii fines infringeret, venialem saltem culpam non effugeret; ab ea tamen in casu posito excusari videtur, si, non plene saturatus cum surrexerit, ulterioris cibi indigentiam pro sui sustentatione recognosceret. vide n. 24. 25. & passim, ac n. 70.

LXXVIII. Quod si duabus elapsis horis, reasumere velit, etiam si ex negotio, vel alio rationabili motivo, & cum intentione iterum reasumendi, comestionem interruperit, tunc non amplius sub parvæ durationis ratione, nec conse-

sequenter sub ratione unius moralis comestionis, sed sub duplicis comestionis ratione considerari oportebit. Unde nullo habito respectu ad negotium, ac rationabile motivum interruptæ comestionis, neque ad intentionem iterum reassumendi, quin immo neque an plene, vel non plene saturatus interruperit; eodem modo duobus elapsis interruptionis horis, quoad comestionis reassumptionem discurrendum erit, ac si inquiratur, an duplex necessaria esset comestio; an scilicet ab unica comestione pro illo die eximeretur, & altera permitti possit; quæ certe solutio non est huius loci, in quo de obligatione jejunandi agimus, sed ad caput quartum pertinet, in quo de exemptionibus agere constituimus.

LXXIX. Quoad mediam autem noctem multa congerunt doctores; distinguentes enim aliqui mediam noctem jejunium antecedentem, & mediam jejunium subsequenter, sic ratiocinantur. Eo quod in media nocte, jejunium antecedente, libertas possidet, & non jejunii præceptum; in media vero nocte, jejunium subsequente, jejunii præceptum possidet, & non libertas; inde in dubio mediæ noctis, jejunium antecedentis, comedere posse dicunt ad jejunium die crastina obligatum. Melius vero procedunt de media nocte, jejunium subsequente. Qui certe, quique sint, etsi non in eo errent, quod dicunt præceptum possidere relate ad mediam noctem, jejunium subsequenter; errant tamen in eo, quod dicunt, libertatem, non jejunii præceptum in dubio de media nocte possidere, relate ad mediam noctem, jejunium antecedentem. In positivo namque dubio circa mores, præceptum, non libertatem possidere tenendum est; in dubiis namque facti, ad mores præsertim spectantibus, semitam debemus eligere tutiorem.

LXXX.

A dversario-
rum præju-
diciū
quoad pos-
sidentem
libertatem
in dubio de
media no-
cte, jeju-
nium ante-
cedente,
discretionē
adhibita,
demonstra-
tur &
confutatur.

LXXX. Quod autem sub diversis terminis di-
cunt libertatem obligatione dubia non ligari, id
intelligi non potest, quando constat dari præ-
ceptum de jejunio, sed ad summum, quando
dubium est pure negativum, ut in similibus cap.
2. n. 24. part. 1. statuimus; ut esset, si me Ro-
mam transeunte, nullo fundamento, nullaque ha-
bita cognitione de jejunio die prima Februarii
sive ex præcepto, sive ex obligante consuetudine
inducto; mea tunc libertas non ligaretur obli-
gatione negative dubia, si me invincibiliter tale
jejunium ignorare pono, sicut & de singulis anni
diebus jejunio non addictis, de quibus etiam
sub negativo dubio superfluum putarem alios in-
terrogare, & multo magis si non haberem, quem
interrogarem. Cum enim per dubium negativum
dubitare possem, an quocunque die ante festum
in loco mihi ignoto, ac transeunti, jejunii obligatio
esset, valde onerosum foret in his, ac similibus
negativis dubiis de singulis inquirere, quin &
valde sophisticum: inde ex rationabili Ecclesiæ
mente, tale onus per singula inquirendi, nisi
oblata occasione, vel saltem ad sedandam, si
forte esset, conscientiae anxietatem, dari non præ-
sumitur. Contra vero si præceptum constat, dies
nempe jejunio addictus; constat item a vetitis cibis
abstinendum, & non nisi semel hora debita, co-
medendum: Et tunc sicut in dubio, an aliquis
cibus sit de genere prohibitorum, vel non, durante
dubio, comedere non possem; ita similiter,
etiam si in die, jejunium antecedente dubium
sit, an media nox transierit; quia tamen a media
nocte antecedente, jejunii præceptum possidere
incipit; inde non jejunium, sed libertas jejunii
præcepto accommodari debet. Quod non intel-
ligent, qui suo videri speciosi theologi repu-
tantur; quin & veritatis criterii inventores se-
fe

se jactitantes, ab aliis non intelligi judicabunt.

LXXXI. Aliud autem esset dubitare de horologiorum varietate, quorum certe, nisi notabilis constaret error, singula etiam ultimum, securam constituerent conscientiam. Unde in ordine divini officii, Romæ recitandi, in tabulis perpetuis in ultimis ante primam tabulam lineis sapientissime declaratur: *si alicubi plura sint horologia, poterit quisque eo uti, quod maluerit, etiam si cæteris citius, vel tardius pulset; dummodo inæqualitas talis non sit, ut errorem notabilem indicet.* Et licet istæ tabulæ non omnes mundi plagas, sed Italiam, Neapolim, Romam, & circumstantem Ecclesiasticum statum, Umbriam, Anconam, statum Urbini, Hetruriam, Corsicam, & Sardiniam, quantum ad mediæ noctis tempus taxandum pertinet, dirigant; quantum tamen ad doctrinæ veritatem spectat, a quacunque provincia assumi poterunt, habito semper respectu ad proprium determinatum mediæ noctis tempus, uniuscujusque provincia, ac loci proprium, & ad mediam noctem indicandam ordinatum.

Quid in dubio de horologiorum varietate tenendum sit, discutitur, ac resolvitur.

LXXXII. Sicubi autem horologia non sint, ut in villis quibusdam, & inferioribus oppidis contingit, quorum incolæ per signa quædam, communemque æstimationem, mediam noctem assidue qui solent; in his, ac similibus rusticorum locis signa illa, ex communi, & probata æstimatione, mediam noctem indicantia, pro horologio haberi possunt, ac debent, quibus transactis, non secus ac ultima ultimi horologii pulsatio data fuerit, reputari debet. Unde sicuti ultima elapsa in cultioribus locis horologii pulsatione, ita & in villis, & rusticorum locis, mediæ noctis signo, qualecunque sit, transacto, jejunii finis, sive terminus contigit, si media nox illud subsequatur; nec non & jejunii initium erit, si media nox illud præcedat.

Quo signo uti liceat, ubi horologia desint, proponitur, ac resolvitur.

Eorum con-
futatur o-
pinio dura-
tionis par-
vitatem
contra Ec-
clesiæ præ-
ceptum re-
late ad me-
diam no-
ctem ad-
mittentium

LXXXIII. Nec audiendi sunt asserentes, quod media nocte jejunium antecedente, per dimidium quadrantis, vel per quadrantem, vel per quadrantem cum dimidio elapsa, dummodo media hora non transierit, comedens, subsequens jejunium non frangeret, ac posset mane missam celebrare, vel Eucharistiam sumere; in eo innixi, quod incertum sit mediæ noctis punctum; & cum libertas, ut dicunt, obligatione dubia non ligetur, posset quis in casu posito sua uti libertate; item in eo, quod media hora est parva temporis quantitas. Quam temere autem sentiant, siqui forte hanc opinionem sustinent, ex eo dignoscuntur: Quia enim media nox physice, seu astronomice considerata, ab eo pendet, quod sol in illius loci puncto *Nadir*, ex diametro *Zenith* puncto respondente, relate ad diei elapsi meridiem existat; quod sane punctum pro rei veritate assequi, quod in instanti consistit, ut plurimum nemo poterit; ob irregulares enim, ac variabiles instrumentorum, quibus metiri solet motus, regulas; punctum illud invenire moraliter impossibile reputatur; hinc Ecclesia ad astronomicum punctum, pro rei veritate in singulis locis proprium, assequendum minime attendens, mediam noctem ex peritorum Astronomorum observationibus in suis respective provinciis grosso modo dignoscens, præcipit, ut a tali puncto, scilicet a mediæ noctis, jejunium antecedentis, dato puncto, per signa quædam manifestato, ad punctum usque sumendæ Eucharistiæ, vel quoad jejunium, ad punctum usque mediæ sequentis noctis, per artificialia signa dignoscendum naturale, vel ecclesiasticum jejunium respective fervetur. Adeo autem verum est, Ecclesiæ mentem esse non ad physicum, seu astronomicum punctum, sed ad artificialia signa, astronomicis fun-

fundata observationibus, ac peritorum innixa do-
ctrinis, mediam noctem indicantia, attendere,
sicque fidelium conscientiam constringere, ut,
 licet ab hyemali solstitio, quod die 21. decembris
 in vigesimam secundam incidit; quando scilicet sol
 in circulo tropico capricorni suo ultimo decli-
 nationis gradu circa austrum declinat, ad æqua-
 torem iterum reversurus, ac hyemem, dierumque
 longitudinem, noctium autem brevitatem gene-
 rare incipit, pendeat, ut nox decrescere incipiat:
 Ac similiter, ab æstivo solstitio quod die 21. Junii
 in 22. incidit; quando scilicet sol tropicum cancri
 tangens, suo ultimo declinationis, seu ascensionis
 gradu circa septentrionem, seu boream declinat,
 ad æquatorem similiter iterum reversurus, æstatem,
 dierumque brevitatem, noctium autem longitu-
 dinem generare incipit, pendeat, ut nox crescere
 incipiat: ac proinde hora noctis septima, media
 nox mense decembri non sit, nisi completo 21.
 die; ac similiter hora noctis quarta, media nox
 non sit, nisi completo 21. die Junii: & consequen-
 ter a die prima decembr. ad 21. nisi facto per
 singulos dies unius minuti augmento, media nox
 ad horam septimam non pervenit, ac 22. elapsa
 die, ante horam septimam iterum esse incipit;
 ac similiter a die prima Junii ad 21. nisi facto
 per singulos dies unius minuti decremento, media
 nox ad diem usque 21. completam post horam
 quartam erit, ac 22. elapsa die, iterum post
 horam quartam esse incipit: Tamen Romanus
 ordo a die 1. dec. ad diem usque 12. inclusive
 Januarii; & a die 1. Junii ad usque 12. inclusive
 mensis Julii horam noctis septimam, vel quar-
 tam respective sive in favorem, sive in odium,
 mediam noctem disjudicandum declarat; sequitur
 quod per mediam noctem Ecclesia non physicam,
 seu astronomicam, quæ secundum rei veritatem,

spe-

spectato folis motu appropinquationis, vel remotio-
nis in singulis provinciis per singulos dies
uno minuto crescere, vel decrescere respective
deberet, sed per artificialia, per horologiorum
scilicet instrumenta, sive per electa quædam signa,
a veritate moraliter non distantia, mediæ noctis
regulam præscribere intelligit. Contra Ecclesiæ
igitur præceptum agerent, qui diversimode sen-
tiendum incautis propinare fatagerent.

Contra sen-
tientium
error ulte-
rius demon-
stratur, &
confutatur.

LXXXIV. Introspecta autem ecclesiastici præ-
cepti virtute, horum theologorum ratio corrui-
t, immo & falso supposito niti dignoscitur, liber-
tatem nempe, certo posito præcepto in dubiis
non ligari, supponentium: Utrobique enim er-
rare dignoscuntur, libertatem scilicet in casu po-
sito possidere, obligationem vero dubiam esse
supponentes: cum potius e contra accidat, præ-
ceptum nempe possidere, secus vero libertatem.
Quin & astronomiæ innixo sic ratiocinari placet:
Ex eo quod mediæ noctis punctum physice, seu
astronomicè ut plurimum dignosci non possit,
quis scit, quandoque evenire post quadrantis di-
midium, post quadrantem, post quadrantem cum
dimidio, vel etiam post mediam horam post phy-
sicum seu astronomicum mediæ noctis elapsum
punctum, horologia, sive alia quæcunque signa
mediam noctem indicare? Sicut igitur artificiale
mediæ noctis signum, quod cæteroquin ex Ec-
clesiæ mente mediæ noctis indicium est, physicum,
seu astronomicum mediæ noctis punctum proro-
gare, seu, eo licet fortasse elapso, indicare con-
tingit, vel saltem contingere poterit, & tamen
artificialibus stando signis, comestione, vel resectio-
ne completa, nondum elapsis, Eucharistia sumi
absque ullo scrupulo die crastino poterit, vel
jejunium servari; vel e contra si jejunium media
nox subsequatur, usque ad illud artificiale pun-
ctum

etum, & non ultra, astronomico forte non elapso puncto, ad jejunium constringit Ecclesia: ita similiter: Si per accidens præter Ecclesiæ mentem per illa artificialia signa aliquid temporis imminuatur, subjacere debemus. Licet igitur in multis, ut in superioribus patet, media circiter hora durationis parvitas reputetur, secus vero relate ad mediæ noctis punctum. Temporis namque moralitas quoad præsens juxta Ecclesiæ mentem non est tempus prorogare ad quadrantem, ad quadrantem cum dimidio &c. relate ad physicum, seu astronomicum mediæ noctis punctum; sed mediæ noctis punctum per artificialia signa suis fidelibus indicare volens, ne scrupulis angantur, prioribus horologiis, sive aliis artificialibus signis stare non constringit, sed ea libertate uti permittit, ut posterioribus, immo & ultimis, sive horologiis, sive aliis quibuscunque artificialibus signis, nisi a vero mediæ artificialis noctis tempore sensibilibiter aberrare constaret, nedum relate ad naturale, vel ecclesiasticum jejunium, mediam noctem subsequens, verum & relate ad abstinentiam, sive jejunium mediam noctem antecedens, stare indulgeat. Non licet ergo in dubiis de media nocte proprio innixos judicio sententiam sequi, sed illam, quæ Ecclesiæ menti conformior dignoscitur, & ad quam servandam sub præcepto constringimur. Unde Leo Magnus in altera Epist. ad Rusticum Narbonensem ait: *In his, quæ dubia sunt, vel obscura, id noverimus sequendum, quod nec præceptis Evangelicis, nec decretis Sanctorum Patrum inveniatur adversum.* Qui autem positæ doctrinæ contraria sentiunt, probatæ Ecclesiæ consuetudini adversari dignoscuntur.

LXXXV. Huc spectare videtur, quod in vigilia Nativitatis domini quarta hora noctis coram summo Pontifice officiorum solemnitas incipit, & ab
Emo

Quorum-
dam hallu-
cinatio re-
late ad na-

turale jeju-
nium, in
pervigilio
Nativitatis,
coram sum-
mo Pontifi-
ci celebran-
tis, demon-
stratur, ac
confutatur.

Emo Cardinali missa celebratur, ut moris est, quæ ante mediam noctem absolvitur; licet cæteroquin ante meridiem vigiliæ, missam, minime susceptis purificationibus, eodem die more solito celebraverit. Non defuit autem, qui aliquando sustinuerit, Emum, qui in vigilia Nativitatis coram summo Pontifice, ut supra, missam celebraturus, ante mediam noctem absolveret, posse eadem vigiliæ Nativitatis die mane missam vigiliæ celebrare, & more solito purificationes sumere, immo & ante meridiem comedere, dummodo a meridie, ac deinceps nihilsumeret, & sero post quartam noctis horam aliam missam coram summo Pontifice ut supra celebrare, ex ante mediam noctem consummare, & sacrificium perficere. Quod esse falsum, nec sustineri posse sentimus. Quod si forte aliquis insurgere velit, quasi delitescentem adaperiens veritatem dicens, tempus missæ, elapsa hora quarta noctis; per juris fictionem diem crastinam reputari, vel alia congerere, ut suæ opinionis tenacissimus propugnator perseveret: hæc, vel similia contra naturale jejunium, ante Eucharistiæ sumptionem præceptum, & ab universa Ecclesia acceptatum, & in suo rigore observatum, sustinere volens, ingenii specimen exhibere poterit, nullis tamen solidis inrinxus principiis, nullisque adductis irrefragabilibus auctoritatibus, prout in re tanti momenti oporteret, sani Theologi specimen exhibere non poterit. *Quo circa*, inquit Benedictus XIV. in sua synodo lib. 6. cap. 8. n. 12. *improbanda est illorum opinio, qui ex privilegio missam celebrandi ante dimidium noctis Nativitatis domini, inferunt, ipsam quoque jejunii servandi legem, quæ a dimidio præcedentis noctis sacerdoti imponitur, fuisse sublatam.* Neque nos ferit, de missa in vigilia Nativitatis coram summo Pontifice ante mediam noctem perolvenda, num.

20. subjungens: *ex hactenus dictis colligitur, privilegium celebrandi missam in pontificia capella, ante noctis dimidium non quidem per necessariam connexionem secum ferre aliud privilegium exemptionis a lege jejunii, imo vero posterius hocce privilegium esse repetendum a tacita Pontificis dispensatione*: Cum enim privilegium celebrandi in vigilia Nativitatis ante mediam noctem coram summo Pontifice non trahat naturalis jejunii dispensationem, neque tacita Pontificis dispensatio intelligatur; inde, nisi istæc tacita Pontificis dispensatio constet, non jejunus ante mediam noctem etiam coram Pontifice celebrans, perficere sacrificium non poterit. Quam futilis igitur, ac ridicula sit illorum opinio, dicentium: *dummodo a meridie, ac deinceps nihil sumat, posse absque expresso privilegio missam coram Pontifice celebrare, & ante mediam noctem sacrificium perficere, etiamsi ante meridiem comestionem sumpserit, quisque sapiens dignoscet.*

LXXXVI. Quoad jejunii autem ex serotina refectione solutionem, servata proportionem, non aliter ac de jejunii solutione per indebitam comestionem, multa brevi calamo consideranda, ac discutienda veniunt; Ciborum nempe qualitas; quantitas; & hora. Et sane quoad ciborum qualitatem nedum attendi debet, an, eorum spectata natura, in die jejunii permitti possint, verum etiam, an ita in comestione permittantur, ut etiam in cœnula præter, vel contra Ecclesiæ mentem eorum usus non existat? Si enim præter Ecclesiæ mentem sit, licet, eo quod jejunii finis non destruat, jejunium nec solvatur, talia tamen comedens, venialem culpa incurreret; si vero contra Ecclesiæ mentem sit, eo quod sic comedens, jejunii finem, quoad executionem ab Ecclesia sub vi coactiva præceptum destruit, illud solvere dicen-

Jejunii solutio quoad cœnulam relate ad ciborum præsertim qualitatem discutienda proponitur ac generalis regula designatur.

cendus erit. (vide supra n. 24. & 25. ac passim in superioribus.) Ad quod disquirendum, præ oculis habere oportet, cœnulam, seu ferotinam refectionem, secundum se consideratam, vel præter, vel contra jejunii rationem existere; ideo autem nec præter, nec contra jejunii rationem existit, quia, cum de jejuniis sermo sit, humano jure inductis, potuit humana consuetudo, rationabilibus innixa fundamentis, eam inducere jejunandi rationem, quæ nec præter, nec contra jejunii rationem existat. Quia igitur ad eam inducendam, non ciborum delectabilium comestionem, neque nutritionem secundum se, sed naturæ indigentiam, ne scilicet per inediam nimis debilitetur, rationabilia inductæ consuetudinis fundamenta respiciunt; inde ciborum qualitas, quæ relate ad cœnulam, nec præter, nec contra rationabilem consuetudinem existat, ea admitti debet, quæ nec delectet, nec nutriat, sed quæ naturæ indigentia in sensu exposito satisfaciat. Quæ ergo ciborum qualitas ab exposita indigentia recedit, a rationabili proinde consuetudine similiter recedens, jejunium vel infringeret, vel solveret; & consequenter vel præter, vel contra Ecclesiæ mentem ageret comedens. vide part. 1. cap. 4. n. 22. 23. 25. ac passim.

In ferotina
refectione
ciborum et-
si permissio-
rum quali-
tatis portio
nimis nu-
tritiva, ve-
nialem sal-
tem culpam
involvere
dicenda est.

LXXXVII. Quia igitur magnæ substantiæ piscium, vel tali artificio conditorum, vel calidarum herbarum, ac similium comestio a naturæ indigentia, ne nimis debilitetur, recedit, & potius nutrit, ac delectat, quam naturæ necessaria sit; inde talia in refectione comedens, etsi illorum spectata qualitate ciborum, jejunii finem omnino non destrueret, nec sub ratione quantitatis rationabili inductæ consuetudini talis portio contrarietur; quia tamen præter rationabilem consuetudinem ageret, ac jejunii finem infringeret, venia-

niale peccatum non effugeret. Et quia cocta legumina, vel coctus panis, vel cocta simila, etsi refectionis quantitate servata, delectant, vires augment, ac sustentant; inde licet, horum ac similiarum spectata natura, in die jejunii in comestione adhiberi prohibita non sint, in serotina tamen refectione admitti omnino non debent. vide part. 1. cap. 4. præsertim n. 22. 23. 25. &c.

LXXXVIII. Et multo magis de ovis, ac lacticiiniis dici debet. Quæ enim ova, ac lacticiinia ex consuetudine, privilegio, dispensatione, sive exemptione in comestione permessa sunt; eo quod autem delectant, ac nutriunt, vires nempe augment; quorum proinde comestio in cœnula ex rationabili consuetudine non permittitur; idcirco eorum comestio in serotina refectione contra rationabilem consuetudinem existens jejunium solveret. Sicubi igitur talia in refectione comedendi consuetudo sit, non consuetudo, sed abusus reputari debet; nisi fortasse, pensatis hominum temperamentis, & complexionibus, ac regionum qualitatibus, aeris, ac similiarum, eorum in refectione usus non ad delectamentum, vel nutritionem, ad augendas nempe vires, ne jejunii pœna sentiat, sed ad naturæ indigentiam, non secus ac in aliis regionibus, in quibus talium usus ex rationabili consuetudine prohibitus intelligitur, per aliorum minus delectabilium ciborum usum naturæ indigentia, ne nimis debilitetur, satisfacit, inductus existat. vide part. 1. cap. 4. n. 22. 23. & passim.

LXXXIX. Ad culpam autem quoad hoc discutiendam non modicum juvant, quæ relate ad cibos, etiam in comestione vetitos, de materiæ parvitate in superioribus exagitavimus. Quia igitur supra num. 40. 41. & 42. respective discussimus, quartam uncia, seu quadragesimam

Quæ nuper dicta sunt, multo magis de ovis, ac lacticiiniis, in cœnula prohiberi intelligi debent.

Ea ciborum portio in die jejunii vetitorum, se sola, vel refectionem complens,

omnem
culpam ex-
cluderet,
aut venia-
lem, sive
lethalem
involveret,
quæ juxta
materiæ
parvitatem,
a nobis ad-
inventam,
culpam ex-
cluderet, vel
involveret.

simam octavam italicæ libræ partem, quatenus nec præter, nec contra Ecclesiæ mentem sit, nedum non lethalem, verum & nec venialem culpam includere; item quia uncia dimidium, seu vigesima quarta italicæ libræ pars, quatenus præter Ecclesiæ mentem existens, venialem culpam includit; una autem uncia, seu duodecima italicæ libræ pars, jejunii finem destruens, ac proinde contra Ecclesiæ mentem existens, lethalem culpam involvit, ac proinde sub ratione cibi vetiti jejunium solvit; inde, his positis principiis, tunc in serotina refectiōe vetitorum ciborum portio, quibus nec in comestione uti liceat, sive se sola, sive permissam in refectiōe quantitatem complens, jejunium non infringeret, nec frangeret, nec venialem scilicet, nec lethalem culpam involveret, si quartam unius uncia italicæ libræ partem non excederet; quod si sive se sola, sive permissam in refectiōe quantitatem complens, dimidium uncia sit portio, tunc venialem culpam involvit, ac jejunium infringit; si vero una sit vetiti cibi uncia, duodecima scilicet italicæ libræ pars, sive se sola, sive permissam in refectiōe quantitatem complens, lethalem culpam involveret, ac proinde jejunium frangeret.

Idem di-
cendum, si
cibi vetiti
portio ex
privilegio,
dispensa-
tione, con-
suetudine,
vel neces-
sitate in
comestione
permittere-
tur, secus
vero in
refectiōe.

XC. Quoad illam similiter ciborum quanti-
tatem, quæ in comestione admissa, in serotina
tamen refectiōe prohibita intelligitur, distingue-
re oportet; Si enim de ovis, ac lacticiiniis,
etiam si ex peculiari consuetudine, sive ex privile-
gio, dispensatione, vel exemptione in comestione
admissis, sermo procedit: Et tunc illa hujusmodi
ciborum, in die jejunii vetitorum portio, sive se
sola, sive permissam in cœnula quantitatem com-
plens, culpam excluderet, vel venialem, aut lethalem
includeret, quæ respectu ciborum, secluso titulo,
in comestione prohibitorum, jejunium non infrin-
ge-

geret, sive infringeret, vel solveret, ut superiori n. 89. diximus. Unde lacticiniorum, sive ovorum quarta unciae libræ italicæ pars, sive se sola, sive permissam in refectione quantitatem complens, nullam culpam involveret: uncia autem dimidium sive se sola, sive permissam in refectione quantitatem complens, utique sub ratione cibi vetiti venialem culpam involveret; integra vero uncia, sive se sola, sive permissam in cœnula quantitatem complens, lethalem culpam involveret, & sub ratione cibi vetiti jejunium frangeret.

XCI. Quoad illam vero ciborum qualitatem, qui, nec carnes sint, neque ex carne originem ducant, in ferotina tamen refectione non admissam, ea videtur esse regula designanda, quæ per duplam cum non vetitis cibis rationem quoad materiæ parvitatem convenire dignoscatur. Unde si uncia non vetiti cibi dimidium (vide supra n. 43.) omnem culpam excludit; inde una non vetiti cibi uncia, sive se sola, nulla scilicet adhibita alia refectione, sive permissam in refectione quantitatem complens, omnem culpam similiter excluderet: Si item (vide supra n. 44.) una non vetiti cibi uncia sub ratione parvæ quantitatis venialem culpam, sub ea ratione, sub qua præter unam comestionem esset, includeret; inde duæ uncia, sive se solis, nulla scilicet alia adhibita refectione, sive permissam in refectione quantitatem complentes, venialem similiter culpam non excederent; Si item duæ uncia (vide supra n. 45.) lethalem culpam involverent, ac jejunium solverent; inde quatuor uncia, sive se solis, nulla scilicet alia adhibita refectione, sive permissam quantitatem complentes, lethalem culpam involverent, ac jejunium similiter solverent. Ne autem implicantia loqui videamur, rem hanc per exemplum explicare placet: Si coctus panis, vel coctæ, & ca-

Ea autem esurialium ciborum portio in refectione vetitorum, omnem excluderet culpam, vel venialem, aut lethalem involveret, quæ se sola, vel refectionem complens, cum parva non vetiti cibi quantitate sub dupla convenire ratione dignoscatur.

& calidæ herbæ (secus vero si sint solum coctæ, & non calidæ herbæ) vel piscium qualitas, vel pulmenta, sive polenta in comestione tantum permessa, in ferotina refectione sive se solis, nulla scilicet alia adhibita refectione, sive permissam quantitatem compleant; per unam solam unciam omnem culpam excluderent; per duas autem uncias venialem culpam traherent; per quatuor vero uncias lethalem culpam involverent, ac jejunium sub ratione vetiti cibi solverent.

Auctoris
mens quo-
ad præsens
relate ad
esuriales ci-
bos ulterius
explicatur,
quin & re-
late ad ve-
ditorum in
refectione
ciborum
permissam
consuetudi-
nem regula
ad culpam
discernen-
dam, ex
intrinsecis
designatur.

XCII. Id autem, ut exposuimus, intelligen-
dum est, si portiones istæ esurialium ciborum,
in refectione vetitorum, permissam in refectione
quantitatem compleant, vel si nulla alia adhibita
refectione sumantur, secus vero si permissæ in
refectione quantitati superaddantur; vel si solæ
absque alia cibi portione, extra refectionem su-
merentur. Unde permissæ in refectione quantitati
ex hujusmodi cibis superaddita portio, vel extra
refectionem sumpta, si uncia italicæ libræ dimi-
dium non excedat, venialem culpam excludet;
si vero unciam excedat, venialem culpam
includet; quod si hujusmodi ciborum portio
duplex uncia sit, lethalem culpam involvet.
Non secus ac præcisive a refectione talium por-
tio culpam excluderet, vel venialem, aut le-
thalem involveret, ut de materiæ parvitate
quoad non vetitum cibum supra n. 43. 44. &
45. respective discussimus, ac nuper num. 91.
commemoravimus. Legitima autem hujusmodi ci-
borum in ferotina refectione vigente consuetudi-
ne, ea permissam quantitatem complens, licita
reputari poterit portio, quæ pensatis (vide supra
n. 88.) regionum aeris, personarum complexio-
nibus, ac circumstantiis, nec præter, nec contra
Ecclesiæ mentem rationabilis judicetur. Hujus-
modi autem illa sola erit, quæ nec sustentaret,
nec

nec nutriet, scilicet, nec vires auget, nec delectaret, nec jejunii detrimentum tolleret, sed naturæ indigentia, ne nimis debilitetur, satisfaceret: quæ autem ultra indigentiam nutrimentum adderet, vel oblectamentum, etiam si jejunii fines non destrueret, tamen præter Ecclesiæ mentem existens, venialem culpam includeret: quæ vero hujusmodi ciborum portio relate ad serotinam refectionem, vel extra refectionem, nedum jejunii fines diminueret, verum & pœnam, ab Ecclesia intentam tolleret, contra Ecclesiæ mentem existens, lethalem culpam involveret, ac jejunium solveret. vide n. 24. 25. & passim.

XCIII. Per ciborum vero quantitatem relate ad esuriales cibos, in refectione non vetitos, tunc jejunium solvi dicendum erit, quando ex rationabili consuetudine admissam ciborum quantitatem p. 1. cap. 4. §. 3. n. 23. & 24. explicatam, ac discussam, nimis excederet comedens. Et quia pro personarum complexionibus, ac regionum qualitatibus, diversa ex rationabili consuetudine pro locorum varietate, ne nimis debilitetur natura, admitti solet in serotina refectione quantitas; inde particularium locorum spectata consuetudine, non idem quantitatis excessus jejunium frangeret. Qua de re si Paulo Zacchiæ Romano medico stare velimus, qui duas, tresve uncias admittit, eas excedens, peccaret; Sic enim lib. 5. Tit. 1. q. 9. n. 16. se exprimit: *Quantitas cibi, in jentaculo assumendi, ne jejunium frangatur, tam respectu sitis, quam somni, & consuetudinis restringenda est ad modicum quid, quod uncias duas, aut tres ad summum non pertranseat.* Quia tamen italicæ libræ unciarum circiter octo quantitas, ut, plurimum in refectione admittitur; inde Zacchiæ opinio, si de Italicæ libræ unciis intelligatur, nimis

Nimius supra indigentiam permissæ quantitatis excessus, in refectione adhibitus, culpam involvere, ac jejunium solvere incipit.

scrupulosa videtur; cum legitima consuetudo pro majori, quam ipse admittit, quantitate, stare rationabiliter dignoscatur, ut part. 1. cap. 4. n. 24. diximus; nisi forte Zacchiæ mens, duarum vel trium unciarum quantitatē in refectiōne admittens, de solo pane intelligere voluerit.

Illa portio, permissam in refectiōne quantitatem excedens, culpam excludens vel venialem, aut lethalem involveret, cuius pensata quantitate, culpam excluderet, vel includeret.

XCIV. Quando nam autem per ciborum quantitatem, in refectiōne adhibitam, jejunium frangi dicatur, regulam statuere volentes, ea præ oculis habere oportet, quæ n. 43. 44. & 45. ac passim supra quoad non vetitum cibum de materiæ paritate discussimus. Ibi autem quoad non vetitos cibos, italicæ libræ uncia dimidium culpam omnem excludere; unam vero unciam, duodecimam nempe romanæ libræ partem venialem culpam includere; duas vero uncias, sextam nempe romanæ, seu italicæ libræ partem venialem culpam excedere, ac jejunium solvere diximus: quibus præsuppositis principiis, non omnis quantitatis excessus in serotina refectiōne adhibitus, jejunium frangere dicendus est. Unde relate ad non vetitum in refectiōne cibum, admissa ex rationabili consuetudine in refectiōne quantitas, uncia dimidium non excedens, non plus scilicet quam semiunciam superaddens, ne venialem quidem culpam includere videtur; quod si unam unciam, italicæ, seu romanæ libræ duodecimam partem, ex rationabili consuetudine admissa in refectiōne quantitas excedat, seu superaddat, quatenus præter rationabilem consuetudinem existat, venialem culpam includeret; supra admissam vero in refectiōne quantitatem, duas uncias, quæ sexta romanæ libræ pars est, superaddere, nedum præter, verum & contra rationabilem consuetudinem existens, lethalem culpam involveret. Videtur tamen

men hic advertendum, quod, ubi octo uncia-
rum pro ferotina refectione, ex legitima licet
consuetudine, admittitur quantitas, suppraddi-
ta quantitas, quæ omnem culpam excludat, ad-
mitti non videtur: Cum enim per minorem,
quam per octo unciarum quantitatem, naturæ
indigentia, ne scilicet nimis debilitetur, satis-
fiat; inde quantitas illa, quæ omnem culpam
excluderet, in octo illis admissis unciis inclu-
sa intelligi debet; ac proinde uncia dimi-
dium superaddens, venialem culpam incurre-
ret; duodecimam vero romanæ libræ partem su-
peraddens, lethalem videtur incurrere.

XCV. Quoad jejunii autem solutionem, ex
indebita cœnula hora proveniente, sic ratio-
cinari videor: Etsi horæ determinatio relate ad
comestionem, ut part. I. cap. 4. n. 20. & 21.
discussimus, ad jejunii rationem pertineat, quia
tamen ejus in cœnula determinationem consue-
tudo, & quidem legitima, variabilem admittit;
inde videtur dicendam, post solis occasum, fi-
nitis crepusculis, refectionem sumere nec præ-
ter, neque contra rationabilem consuetudinem
existere; ut in illis præsertim rusticorum locis
ac villis, in quibus hujusmodi viget consuetudo,
contingere solet. Refectionem autem prope so-
lis occasum sumere, nondum saltem inceptis cre-
pusculis, quatenus contra rationabilem consue-
tudinem existit, jejunium solveret. Sicubi igi-
tur absque rationabili causa hujusmodi esset con-
suetudo, reprobanda potius esset, quam sequen-
dam. Unde, etsi ut omnino licite, nondum fini-
tis crepusculis, sumatur refectio, vix parva tem-
poris duratio videatur admittenda, his tamen
finitis, quacunque temporis duratione sumatur
refectio, jejunium nec solvi, nec venialis culpa
videtur involvi.

Cœnula
post solis
occasum,
finitis cre-
pusculis
peracta,
jejunium
non solvet,
secus vero
ante solis
occasum.

Ex quacun-
que ratione
collatiun-
culam sine
animo re-
assumendi
interrum-
pens, licite
non potest
eam reassu-
mere.

Interrum-
pens colla-
tiunculam,
licet non ex
necessitate
animum
habens re-
assumendi
per mino-
rem dura-
tionem lici-
te reassumet

XCVI. Quoad cœnulæ autem interruptionem: si quis ex placito, sive ex negotio de mensa surrexerit, si animum habuerit non amplius comedendi, nisi statim voluntatem mutaret, vel continuaret, durationis parvitas quoad ejusdem cœnulæ reassumptionem non videtur admittenda. Cum enim quoad partem sese refecisse ponamus; & in refectione saturitas non permittatur; inde animo non reassumendi surgens, morali interruptam duratione illam continuare, seu reassumere amplius non poterit. Unde ex placito, vel ex rationabili motivo cum intentione non reassumendi collatiunculam interrumpens, per nullam durationis parvitatē licite reassumere poterit.

XCVII. Quod si ex placito, sive non necessario motivo surgens, animum habeat refectionem iterum reassumendi, licet aliqua temporis parvitas, ne cœnulam (vide n. 70.) reassumens, jejunium frangat, videatur admittenda, minor tamen quam supra n. 71. & 72. in comestionis interruptione permitti diximus, per subductam scilicet ex triplo rationem admitti videtur. Unde ad omne, præsertim si non ex necessaria causa interruptio contigerit, etiam veniale peccatum excludendum, non media hora, ut in comestionis interruptione, sed minor, quam unius quadrantis duratio; ad venialem autem culpam incurrendam, non infra horam, sed unius, vel elapsi quadrantis duratio; ad lethalem vero culpam incurrendam per elapsam horæ dimidium duratio sufficere videtur. In refectionis igitur interruptione, non ex necessitate contingente, cum intentione eam reassumendi, non nisi per subductam ex triplo rationem relate ad durationem in comestionis interruptione, durationis parvitas videtur admittenda.

XCVIII.

XCVIII. Quod si rationabilis existat collationem interrumpendi causa, ut cum priori refectionis portione ejusdem reassumptio moraliter una dicatur, illa durationis parvitas admitti posse videtur, quæ per subductam ex dimidio rationem illi durationis parvitati respondeat, quam in comestionis interruptione supra n. 73. ad 77. admitti posse diximus. Qui igitur ex rationabili causa refectionem interrumperet, cum intentione illam reassumendi, durationis parvitas, quæ omnem culpam excluderet, non media hora, sed quadrans; quæ autem venialem culpam includeret, non una, sed vix media hora videtur assignanda; quæ vero supra mediam horam in casu posito duratio esset, lethalem culpam involveret reassumptio; Et multo magis si supra horam interruptionis duratio contingeret; ne velimus ultra comestionem, duplicem permittere refectionem. Rationabili igitur urgente necessitate; cum intentione reassumendi, interrupta refectione, tanta admitti videtur durationis parvitas, ut culpam involvat, vel non, quantum in comestionis interruptione per subductam ex diminutio rationem in reassumenda comestione admisimus ac probavimus.

XCIX. Antequam autem ultra procedamus, quod supra n. 70. quoad comestionis interruptionem monuimus, ad refectionis interruptionem applicare judicamus; sermonem scilicet non eo sensu procedere, an ex motivo liceat alteram adhibere refectionem? ad hoc enim non temporis parvitas, sed naturæ necessitas attendi debet; sed sermo procedit, an refectionis portio cum altera post refectionis interruptionem portione, quæ simul cum prima unam compleat refectionis quantitatem, moraliter unam efficiat refectionem? si enim de duplici refectione

Ex rationabili causa refectionem interrumpens, sub qua ratione durationis parvitas assignatur, ut licite reassumat, declaratur.

Lectoris præjudicium prævenitur.

ne sermo procederet non secus ac supra n. 70. discussimus, durationis parvitas locum habere non poterit.

Per comestio-
stionis in-
versionem,
sive ratio-
nabili caus-
sa factam
venialem
saltem cul-
pam invol-
vi, non
contemnen-
da opinio
est; secus
vero ratio-
nabili exi-
stente caus-
sa.

C. Quoad comedendi autem inversionem varia est doctorum opinio: Quos inter Fr. Milan- te Exercitatione 23. in prop. 23. Alex. VII. dicit: *Ex causa insuper licitum est invertere ordinem, nimirum mane jentando, sero autem prandendo: Sine causa vero ad summum erit venialis culpa, eo quia agitur contra communem consuetudinem in re levis momenti; & per hoc non solveret jejunium, secus non venialiter sed lethaliter peccaret sine causa ordinem invertere; Et quidem non sine rationabili fundamento; cum enim cœnula non nisi ex consuetudine licita sit; inde prandii, seu refectionis ordinem subvertere, sero scilicet prandere, in meridiæ autem refectionis quantitatem sumere, cum præter consuetudinem sit, multis doctoribus omnino licita non videtur. Unde nisi valetudinis, vel alia rationabili causa fiat, peccatum involvere sentire videtur Martinus ab Azpilcueta in suo Manuali cap. 21. n. 13. dicens: Non licet tamen uti mane collatione usitata vesperi, & prandium in vesperum differre juxta Caetanum, ubi supra. Et merito, quia illa non fit medicinae causa, nec fieri potest ratione illius. Et addit. Consuetudo, quæ contra jus est, non est amplificanda cap. Ad audientiam de decimis: & cap. odia de Regulis juris in 6. quamvis causa medicinae, debilitatis, complexionis, vel necessitatis, aliqua necessaria agendi, juste id fieri posset. Et Sylvius 22. q. 147. art. 6. sic habet. Ob quam etiam causam, quia nimirum non invaluit consuetudo, non est licitum, si justa causa desit, mane sumere collationem, prandio in vesperam dilato: Addit tamen: Quamvis si ita fiat, quidam putant solum esse pec-*

catum veniale, propterea quod servantur essentialia jejunii ut Toletus, Lessius, Fernandez. Et pergit: Ex causa autem rationabili, veluti complexio- nis, debilitatis, necessitatis, hoc licet, ut esset ad capiendum somnum, ad laborandum &c. ut pergit ibidem Sylvius: Multo autem magis licet eam collationem meridie sumere, & plenam refectiorem in tempus vespertinum differre, si aliqua causa subsit: veluti si non possit prandere ante vesperam, sive propter negotia, sive propter pro- fectiorem &c. quod extendi poterit ob quodcun- que rationabile motivum.

CI. Quod si judicium ferre licet, nunquam jejunii finem, ab Ecclesia intentum, & quoad executionem, sub vi nempe coactiva præceptum, destruere, nec contra Ecclesiæ mentem agere, nec consequenter jejunium solvere videtur, qui comestionem inverteret; si nempe comestionis ho- ra servata, juxta cœnulae proportionem, cibo- rum qualitatem, & quantitatem in meridie sume- ret, & post solis occasum, elapsis omnino cre- pusculis, sero comederet. Cum enim toto jejunii die per illam inversionem non plus sumeret, quam Ecclesia permetteret; nec proinde corporis pœnam, in sensu exposito ab Ecclesia intentam, ac præceptam destrueret; quod sane ad jejunii so- lutionem, & consequenter ad lethale peccatum necessario requiritur; quin immo majorem forte pœnam, corporisque detrimentum sentiret, si usque post vesperras, seu post elapsa crepuscula prandium differret, & consueta comestionis ho- ra, sola cœnula, cibique qualitate, & quantitate ferotinae refectiioni congruis contentus esset; in- de sic agens, dempto Ecclesiæ, vel jejunii con- temptu, nec jejunium solvere, nec lethale pec- catum videtur incurrere; etiam si absque specia- li motivo inversionem eligeret. Quia vero absque

Jejuniæ na-
tura, & Ec-
clesiæ men-
te introspe-
ctis, si, dem-
pto contem-
ptu, alioque
pravo fine,
ex prudenti
motivo fa-
cta judice-
tur inversio,
nullam cul-
pam vide-
tur invol-
vere.

rationabili motivo inversionem eligens, præter Ecclesiæ consuetudinem ageret; inde jejunii inversionem eligens; nulla rationabili causa motus, venialem culpam contraheret; a qua tamen omnino eximeretur, si prudentibus ductus rationibus, jejunium inverteret, ut supra n. 100. ex aliorum placitis innuimus. vide insuper n. 24. & 25. & passim.

Ex prædicta
sententia
aliæ jejunio
favorabiles
deducuntur
illationes.

CII. Quam certe comestionis inversionem, si ex prudentibus procederet rationibus, jejunium non destruere, nec opponi, immo & ipsimet jejunio favorabilem esse teneri poterit. Etenim posita doctrina, adhuc jentaculum ex inadvertentia, vel ex culpa sumens, jejunium perficere posset, quin immo & ad illud perficiendum teneri concluditur. Unde Sylvius 22. q. 147. art. 6. de eo, qui mane sumpsit jentaculum, vel nesciens esse jejunium, vel hoc non advertens, reputans se foras iturum, cum tamen postea non eat, respondet: *quod pro modo suæ ignorantie, aut inadvertentie debet pœnitentiam agere, & residua illius diei parte jejunare; ita tamen ut licitum ei opinemur plenam refectiorem cum aliis sumere vel meridie, vel vespere, prout occasio fert, si alioquin sive gravi incommodo nequeat totum diem in abstinentia transigere: si tamen possit transigere, sola vespertina cœnula deberet esse contentius; quia sic agendo, integre jejunium servabit quoad unitatem refectiorem: tenetur autem integre servare, quando potest; & post pauca subdit: Ex his colligi potest, quid faciendum sit ei, qui post prandium die jejunii sumptum, inadvertenter manducat: debet enim jejunare, & a cœnula vespertina abstinere.*

In jejunii
fraudem
agens, semper peccaret.

CIII. In fraudem vero agens, quia jejunii finem, ab Ecclesia intentum, & quoad executionem præceptum destruere intenderet, saltem ex pra-

pravo agens affectu, jejunii pœnam, ac detrimentum impediendi, ab Ecclesia sub vi coactiva præceptum, semper peccaret. Unde exquisitos cibos in comestione, vel refectione, servata proportionem, requirens, ac miro artificio conditos, non quidem ad vitæ sustentationem, corporisque congruum nutrimentum, ne scilicet hominis natura nimis debilitetur, ab Ecclesia in comestione, ac refectione respective permissum, sed usque ad delicias, ne jejunii pœnam, ac detrimentum sentiret, etiamsi ex contemptu non ageret, peccaret. Unde qui in jejunii fraudem, ne scilicet pœnam, ac detrimentum, sub vi coactiva præceptum sentiret, exquisitos cibos, vel majorem quam natura exigeret, quantitatem comederet, vel nimis anticiparet, vel inverteret, ex pravo saltem affectu non sentiendi pœnam, ac jejunii detrimentum, semper peccaret; nedum scilicet sub ratione intemperantiæ, verum & quia præceptam jejunii pœnam, ab Ecclesia sub vi coactiva intentam servare nollet, nec servaret. Quanta autem sit culpa, etiamsi, quisquis erit, a vetitis cibis abstineret, & unicam comestionem hora debita servaret, ac in cœnula ciborum quantitatem non excederet; ex animo, ac fine non sentiendi jejunii pœnam venari poterit; quod sane relate ad casus passim occurrentes, confessoriorum sapientiæ, ac prudentiæ relinquimus discutiendum.

CAPUT SECUNDUM.

*De Jejunii solutione, Quoad Medicamenta;
Potus in genere; Potus mistos, & non mistos;
Potus vinorum; Et chocolaten.*

Hujus a
superiori
capite
quoad jeju-
nii solutio-
nem discre-
tio designa-
tur.

I. Superiori capite non omnem, quæ ad jejunii solutionem spectat, doctrinam adduximus; sed eam relate ad jejunium, ac singulas ejus conditiones in genere; quoad culpam item in earum solutione contrahendam; quoad materiæ, vel durationis parvitatem; & quoad comestionis, ac cœnulæ interruptionem adducere conati sumus: Quoad medicamenta autem, ac potuum materiam relate ad jejunii solutionem in hoc capite complere statuentes, quinque paragraphos, prout in titulo inspiciuntur, assignabimus. De quibus singulis relate ad jejunia, ex naturali, divino, humanoque jure procedentia, an, quando, & quomodo jejunium solvant, discutiendum aggredimur.

§. I.

De Jejunii solutione, Quoad Medicamenta.

Medicina-
les potiones
sive portio-
nes, jeju-
nia ex na-
turali jure
proceden-
tia, solvere
non posse
probandum
assumimus.

II. Jejunii solutionem, ex medicamentorum sumptione oriundam relate ad jejunia, naturale jus spectantia, seu ex naturali practicæ rationis principio procedentia, disquirere superfluum videtur. Cum enim jejunia juris naturæ, ut part. I. cap. I. passim, ac præsertim num. 9. discussimus, ad corporis sanitatem acquirendam, vel conservandam, sive augendam ordinentur, quem etiam finem medicamenta respiciunt, inde, quia medicamentorum emergente causâ, jejunii ratio ex
na-

naturali practicæ rationis principio non exoritur, necessario sequitur, quod, medicamento-
rum exurgente causa, jejunii ratio, ex naturali
jure procedens, relate ad medicamentorum absti-
nentiā amplius non subsistit, sed omnino cessa-
re dicenda est. Et quatenus medicamentorum re-
medium dictante naturali jure, neque ad alia
consequenda, vel fugienda, ut eodem cap. 1. n.
8. ad 10. ad 14. discussimus, jejunium ab eodem
naturali jure dictaretur; inde quod non inve-
niunt, jejunium solvere medicamenta non pos-
sunt. Superfluum ergo erit, jejunii, ex naturali
jure procedentis, solutionem per medicamento-
rum sumptionem inquirere; qua ratione enim
illud solvere possent, quod natura neque ad ani-
mæ, neque ad corporis utilitatem ullo modo di-
ctaret?

III. Quod si non de jejunio, quoad corporis, Si jejunium
animæve bonum acquirendum, conservandum, non sit jeju-
vel augendum, sive ad malum avertendum; nantis, sed
sed de naturali jejunio secundum se sermo proce- naturale,
dat; cum hujusmodi jejunium cujuscunque sive etiam per
cibi, sive potus abstinentiam requirat, et tunc quod- medica-
cunque, et ex quacunque causa sive per modum menta fran-
cibi, sive potus sumatur, naturale jejunium fran- gi declara-
gere tenendum est; de quo jejunio loquens An- tur.
gelicus 22. q. 147. art. 6. ad 2. ait. *et hoc solvi-
tur per quemlibet potum etiam aquæ*, ut est na-
turale jejunium, ad Eucharistiæ sumptionem ab Ec-
clesia præceptum, quod jejunium non jejunantis,
sed naturale dicitur.

IV. Utrum autem medicamenta jejunium sol- Quo sensu
vant, ex divino jure procedens, diversa erit in- per medici-
quisitio. Cum enim deus vitæ, ac mortis sit do- nales portio-
minus, sequitur, quod, si de jejunio sermo sit, nes, vel
quod a deo, etiam quacunque data corporis ne- portiones
cessitate, præciperetur, per medicamenta jejuni- jejunium,
um ex divino
jure proce-

dens, solvi
possit decla-
ratur.

Sub qua
alia divini
juris ratio-
ne proce-
dentia jeju-
nia per me-
dicamenta
solvi, vel
non solvi
tenendum
sit, decla-
ratur.

um, ex divino jure sic procedens, solveretur. Si-
militer dicendum, si jejunium ad impediendum
proximum divinæ offensæ periculum, necessari-
um judicetur; et talia essent medicamenta, ad
corporis licet sanitatem acquirendam, vel con-
servandam, sive augendam, quæ animæ pericu-
lum potius foverent, quam extinguerent. Eo quod
enim animæ salus, divinusque honor, corporis sani-
tati præferendus, etiam ex rectæ practicæ ratio-
nis principio dictaretur, inde fieret, quod hujus-
modi jejunium ex divino jure in casu posito præ-
ceptum, per corporis medicamenta similiter sol-
veretur.

V. Quod si de jejunio, ex divino jure per sim-
plex vel solemne votum, sive juramentum, aut
religiosam professionem procedente, sermo sit;
tunc distinguendum videtur: si enim medicamen-
ta ad tuendam vitam omnino necessaria digno-
scantur; cum constet de tuenda vita divinum
naturale præceptum; an vero votum, vel jura-
mentum cum vitæ periculo servatum velit deus non
constet; inde certo, & incerto concurrentibus
ex divino jure præceptis, certius omnino præfer-
ri debere præceptum tenendum est; Unde si ad
tuendam vitam omnino necessaria dignoscantur
medicamenta, tunc jejunium ex divino jure per
simplex, aut solemne votum, aut juramentum,
vel per religiosam professionem procedens, per
medicamentorum sumptionem non solveretur.
Quod si non omnino, sed ad melius esse, ad tuen-
dam vitam necessaria judicentur medicamenta;
& tunc, quia præceptum ex divino jure per sim-
plex, vel solemne votum, aut juramentum, vel
religiosam professionem procedens, obligare con-
stat; an vero hujusmodi obligatio pro levi ne-
cessitate a deo relaxetur, non constat, immo po-
tius non relaxari judicari debet; inde jejunium
ex

ex divino jure per simplex, vel solemne votum, vel juramentum, aut religiosam professionem procedens, per medicamentorum sumptionem in casu posito solvi tenendum est; si scilicet, contra jejunium, ex voto &c. ortum, sub ratione qualitatis, vel portionis medicamenta cum sint, ad tuendam vitam, ut ponimus, omnino necessaria non dignoscantur, vel in jejunii ex voto &c. procedentis fraudem sumantur, vide cap. 1. n. 10. & 11.

VI. Quod si de jejunii solutione sermo sit, ex humano jure procedentis; per medicamenta ecclesiasticum jejunium non solvi communis sententia est: Unde Sylvius 22. q. 147. art. 6. definiens, refectionis nomine eam intelligi cibi sumptionem, *quæ fit ad alendum corpus*, subjungit: *Et idcirco sumptio medicinae, rerumque medicinalium, quæ non sumuntur causa nutritionis, sed medicationis, neque est refectio, neque solvit jejunium ecclesiasticum.* Et Paludanus apud s. Antoninum in summa part. 2. Tit. 6. cap. 2. §. 9. loquens de bina comestione, quæ jejunium tran- git, *Excipitur*, inquit, *cum causa medicinae sumuntur; tunc enim non solvunt jejunium Ecclesie, sed nature electuaria, & omnia alia hujusmodi, quæ consueverunt, sicut species sumi post prandium ad juvandam digestionem, etiamsi ex talibus confecta sint, quæ per se in cibum sumi consueverunt, dummodo sint alterata, sicut per decoctionem, vel confectionem, quæ non in cibum, sed in cibi adjutorium communiter ab utentibus assumuntur, ut in dactylis, nucibus, confectis, & pignolata similiter non solvunt jejunium: hæc ille, scilicet Petrus de Palude.* Et apud eundem sic pergit Petrus de Palude in 4. *Quod si quis non propter famem, vel voluptatem, sed timore, ne deficeret, præ anxietate die jejunii ficus, vel porrectam, vel aliquid hujusmodi praelibaret ante ho-*
ram

Ecclesie
jejunia per
medica-
menta non
solvi plu-
ribus com-
probamus.

ram comestionis quasi per modum medicinae, non frangeret jejunium. Hoc autem, subjungit d. Antoninus, non prædicandum est. Et Fr. Concina, licet probabiliorum acerrimus propugnator, rem tamen introspiciens lib. 2. de Ecclesiae præceptis dissert. 2. cap. 8. n. 9. concludit: *Ex his colliges, omnia ea licite sumi posse die jejunii, quæ non ad delectationem, neque ad nutritionem, sed ad solam actualem infirmitatem repellendam per modum medicinae, & juxta mensuram indigentiae sumuntur.* Et addit: *Heinc concionatores eo die, quo concionantur, ad vocem pro concione necessariam conservandam, juvandamque quidquam per modum medicinae capere valent.* Idem dic de Cantoribus, qui chorum moderantur, quive hoc munus alioquin necessarium exercere minime possent, nisi vocem aliquo remedio adjuvarent. Horum omnium prudentia Evangelica regula sit, oportet. Per hoc autem quod subjungit: *Atque pro majori securitate, & in legis obsequium, a superiore, dummodo fieri potest, licentia obtineatur,* meticolosum se ostendit, ut in similibus solet. Auctor enim ille ad aliorum discoperiendos errores aptissimus est; ad confutandos facilis; in conclusionibus vero probandis, sequendisque relate ad praxim minus quandoque efficax, & meticolosus, asylum requirens dispensationis; quæ sane dispensatio quoad præsens neque ex Angelico erui dignoscitur; clarissime enim, & absque ulla exceptione in sua 22. q. 147. art. 6. ad tertium docet: *Ele-
Etuaria, etiamsi aliquo modo nutriant, non tamen principaliter assumuntur ad nutrimentum, sed ad digestionem ciborum.* Unde non solvunt jejunium, sicut nec aliarum medicinarum assumptio. Quem sequens Fr. Joan. Duns Scotus in editione lugdunensi anni 1639. in lib. 4. Reportatorum parisiensium dist. 8. q. 3. asserit: *Jejunium Ecclesiae non sol-*

solvit qualiscumque sit modica sumptio cibi; patet de medicina, & speciebus sumptis cum tali jejunio.

VII. Quod si electuaria comestio non in naturalis indigentiae levamen, sed ob delectationem fieret, etsi Ecclesiae jejunium non solveret, contra temperantiam tamen ageret, electuaria sic comedens; & jejunii meritum perderet, vel minueret. In jejunii vero fraudem, ne jejunii poenam, ac detrimentum, ab Ecclesia sub vi coactiva praeceptum, sentiret, (vide cap. 1. n. 24. & 25.) electuaria, vel qualiacunque medicinalia comedens, jejunium, servata proportionem solveret; cujus rei veritatem dignoscens Angelicus, in 4. dist. 15. q. 3. art. 4. q. 1. ad tertium sic ratio. cinatur: *Quidam doctores dicunt (vide infra n. 65.) quod si electuaria comedantur ad delectationem, solvunt jejunium; si autem causa medicinae sumantur, non solvitur jejunium: sed statutum positivae legis non attendit intentionem observantis, sed ipsum actum; eo quod modus virtutis non cadit in praecepto, sed est finis praecepti. Sed ea intentione potest aliquis mereri, vel demereri: Et ideo dicendum, quod electuaria etsi aliquo modo nutrant, non tamen hic est principalis usus eorum, unde nec loco manducationis sumi consueverunt. Et ideo talis sumptio jejunium Ecclesiae non solvit. Et quamvis homo possit (totaliter, vel in parte) ex hoc meritum jejunii perdere, vel etiam mortaliter peccare, si sit immoderata libido, non tamen est transgressor praecepti Ecclesiae; scilicet sub ratione jejunii; peccaret autem tunc contra temperantiam juxta damnatam ab Innocentio XI. die 2. Martii 1679. prop. 8. dicentem: comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modo non obsit valetudini, quia licite potest appetitus naturalis suis acti-*

Quo sensu
Ecclesiae je-
junia in-
fringi, vel
solvi per
medica-
menta pos-
sint, de-
claratur.

actibus frui. Subjungit tamen loc. cit. Angelicus. *Nisi in fraudem sumeret, aut si eis, quasi aliis cibis, uteretur, ad famem extinguendam*. Item in suo 22. q. 147. art. 6. ad 3. postquam dixerat, electuaria jejunium non frangere, addit: *Nisi forte aliquis in fraudem electuaria in magna quantitate assumat per modum cibi*.

Qua ratione medicinalia aliquando jejunium frangere, aliquando vero non frangere, dicenda sint, disparitas assignatur.

VIII. Cujus rei disparitas hæc assignari poterit: Licet enim finis præcepto extrinsecus non cadat sub præcepto; & delectationis abstinencia non sit finis jejunio intrinsecus, vel ab Ecclesia præceptus, sed præcepto extrinsecus: ac proinde ciborum delectationis abstinencia ab Ecclesia sub ratione jejunii non præcipiatur; unde electuaria, etsi ob delectationem sumpta Ecclesiæ jejunium non frangant; contra vero: quia finis pœnæ, seu detrimenti corporis est jejunio intrinsecus, ac proinde ab Ecclesia intentus, & quoad executionem præceptus; inde fit, quod, etsi electuaria secundum suam naturam spectata, jejunium non frangant, quia tamen in magna quantitate in jejunii fraudem sumpta, ne scilicet jejunii pœna, ac detrimentum, ab Ecclesia sub vi coactiva intentum, & quoad executionem præceptum sentiatur, finem jejunio intrinsecum destruerent; inde in jejunii fraudem ad famem extinguendam per modum cibi sumpta medicinalia jejunium frangerent; secus vero si cum moderatione non ob finem non sentiendi pœnam, sed ob puram voluptatem, vel ad captandam ciborum delectationem sumerentur: qui certe finis etsi ut jejunio extrinsecus, illud non frangeret, ejus tamen meritum imminueret, & sub alia ratione peccatum involveret, ut superiori numero diximus. vide cap. 1. n. 24. & 25. ac passim: Idemque sentiunt doctores, quos inter Turrecremata de consecr. dist. 3. *Non licet fere eisdem, ac divi Thomæ*

verbis sic habet: *Electuaria etiamsi aliquo modo nutrant, non tamen sumuntur principaliter ad nutrimentum, sed ad digestionem ciborum. Unde non solvunt jejunium; sicut nec aliarum medicinarum sumptio nisi forte aliquis in fraudem electuaria in magna quantitate assumat per modum cibi. Idemque, quod supra, confirmat, ac declarat Angelicus, in 4. dist. 15. q. 3. art. 4. inquirens, utrum per binam comestionem jejunium solvatur, quoad electuaria concludens, sic respondet: Alio modo solvitur jejunium, secundum quod est ab Ecclesia institutum; ex qua solutione homo efficitur transgressor statuti Ecclesie de jejunio servando, vel non servando, si ex dispensatione, vel causa legitima dimittat; & de hac solutione jejunii nunc quærimus. Ad hoc autem præcipue valet considerare intentionem statuentis. Intendit autem Ecclesia certum modum statuere manducandi, ut scilicet semel in die jejunans, manducet, & ideo si aliquorum sumptio, secundum quæ manducatio solet compleri, iteretur, jejunium, prædicto modo acceptum, solvitur; si autem aliqua sumantur, quæ ad manducandum de se ordinata non sunt, sed ad alium usum, qui usus communiter manducatio non vocatur, talis cibi vel potus sumptio post manducationem unam, ante, vel post, non facit esse binam manducationem; & ideo talis sumptio jejunium non solvit. Et ibidem ad tertium sic concludit: Et ideo dicendum, quod electuaria, etsi aliquo modo nutrant, non tamen hic est principalis usus eorum. Unde nec loco manducationis sumi consueverunt; Et ideo talis sumptio jejunium Ecclesie non solvit. Quamvis homo possit totaliter vel in totum, vel ex parte ex hoc meritum jejunii perdere; vel etiam mortaliter peccare, si sit immoderata libido: non tamen est transgressor præcepti jejunii, nisi in fraudem sumeret, & eis
 Z quasi*

quasi aliis cibis uteretur ad famem extinguendam.

Solvi doctrina videtur quoad præfens restringenda.

IX. Et quia quodcunque, ex necessitate sumptum, quatenus illius sumptio medicamenti naturam induit, contra jejunii finem, ab Ecclesia sub vi coactiva intentum, non existit; inde Sylvius 22. q. 147, art. 6. postquam dixerat, quod potus, licet aliquo modo nutriat, non tamen per se ad nutriendum ordinatur, subdit: *Et propterea, Ecclesia, non prohibet sæpius bibere in die jejunii, etiam extra tempus refectiois*: quia vero, etsi nostram quoad præfens ex divo Thoma erutam, sequatur doctrinam, subjungit tamen; *Immo nec unum, alterumve bolum panis sumere quando bibendum est, modo solum eo animo sumatur, ne potus noceat; quia illud modicum magis tunc sumitur loco medicamenti quam cibi*; quæ sane quoad panis bolum opinio, ad agendum jejunii fraudem, & ad innovandum prop. 29. ab Alex. VII. damnatam, viam sternit, sic dicentem: *In die jejunii qui sæpius modicum quid comedit, non frangit jejunium*; inde nisi duplex adsit necessitas, bibendi scilicet, & panis bolum sumendi, prædicta Sylvii opinio, ne ad laxitatem, & ad jejunii transgressionem viam paret, quoad panis sumptionem in sensu posito omnino sequenda non videtur.

§. II.

De Jejunii solutione, quoad potus in genere;

Quo sensu per potus sumptionem jejunium, ex naturali jure procedens, solvi

X. Potus, sub ratione medicinæ consideratus, an jejunium, ex naturali jure procedens, frangat, ex iis, quæ §. 1. diximus, satis dignoscitur; eodem enim modo tenendum erit, ac de medicinis, seu quibuslibet medicamentis §. 1. discussimus. Unde oritur, quod ex necessitate potum fu-

sumens, naturale jejunium juxta ejus notionem cap. 1. §. 1. discussam, non frangeret; non enim jejunium frangere poterit, quod non invenit; ut in præsentī cap. n. 2. dignoscitur. Quod si e contra ad corpus, animæque salutem, loc. cit. expositam, acquirendam, vel conservandam, sive augendam, vitamque tuendam, naturale jus, seu naturale practicæ rationis principium potuum abstinentiam dictaret; tunc potuum abstinentiam non servans, vel in fraudem sumens, jejunium, ex naturali jure, seu ex naturali practicæ rationis principio procedens, frangeret: Cujus transgressionis culpa venialis, vel lethalis pro damni qualitate, vel necessarij boni amissione, quam ex hujusmodi jejunii transgressione natura pateretur, pensari debet, ut cap. 1. n. 2. ad 7. discussimus. Jejunium autem naturale, seu *naturæ* dictum, secundum se per quamcunque potionem solvi, ibidem n. 8. explicatum est.

XI. Utrum autem jejunium, sub quacunque ratione ex divino jure procedens, per potum frangatur, si sub ratione medicinæ sumatur, eodem modo ac supra n. 4. & 5. diximus, tenendum est. Quod si potus sumptio non sub ratione medicinæ, vel alterius indigentiae consideretur; tunc ad dignoscendum, an potus jejunium frangat, ex divino jure procedens, facilis erit responsio: Si enim jejunium, ex juramento, vel voto simplicī, vel solemni, sive ex religiosa professione procedens, juxta voventis, sive jurantis mentem conscientiam sub ea ratione, sub qua jurasset, vel vovisset, ad potus abstinentiam non constringeret, & tunc licet ad plurimorum abstinentiam ex eodem divino jure ponatur adstrictus, per potus tamen sumptionem tale jejunium, sic ex divino jure procedens, non frangeret; Quod si sub quacunque ratione, etiam ad potus abstinentiam lese

vel non sol-
vi dicatur,
exponitur.

Per potum sub ratione medicinæ aliave ratione sumptionem jejunia, ex divino jure procedentia, frangi, vel non frangi declaramus.

constrinxerit, tunc per quameunque potus sumptionem jejunium, ex divino jure sic procedens, frangeret. Eodemque modo discurrendum est, si non ex voto, vel juramento, neque ex religiosa professione, sed ex speciali divino præcepto ad jejunium adstrictus existeret: Si enim divinum illud præceptum potus etiam abstinentiam extra comestionem, sive extra determinatum tempus, includeret; & tunc per potus sumptionem jejunium, ex divino præcepto in sensu exposito procedens, frangeret; idemque dicendum, si in jejunii fraudem sumeret: aliter vero, si ad potus abstinentiam divinum præceptum non extendere-tur, non secus ac supra cap. 1. n. 9. ad 11. proposuimus; cujus culpæ ratio ibidem observari poterit.

Ad Eccle-
siastici je-
junii solu-
tionem, per
potuum
sumptio-
nem inda-
gandam,
potus natu-
ra, ejusque
multiplici-
tas propo-
nitur, ac
discutitur.

XII. Utrum autem Ecclesiæ jejunium per po-
tuum sumptionem solvatur, rem hanc ab ipsamet
potus natura discutere volentes, quid, & quo-
tuplex potus sit, primo inquiremus; quæsitam
deinde solutionem assignabimus. Quoad hoc au-
tem Aristoteles in problematibus ex editione Syl-
vestri Mauri tom. 5. de Temperantia problemate
quinto idest n. 5. sectionis 28. pag. 724. sic
habet: *Cur minus sitim quam famem tolerare pos-
simus? an quia sitis rerum duarum libido est,
potionis, inquam, & cibi, famies autem cibi tantum-
modo est?* & n. 6. post princip. *Qui sitit res duas
desiderat, cibum, atque refrigerationem: isthæc
enim ambo potio exhibet: at qui esurit alterius
tantum (scilicet cibi) appetens est.* Triplex autem
potus distingui poterit naturalis, artificialis, me-
dicinalis. Naturalis a natura sic dictus, quatenus
nullo hominum artificio, vel industria confurgit,
ut e. g. aqua ex mari, fluminibus, fontibus,
nubibus, sive ex terræ meatibus exurgens: Ar-
tificialis autem potus hominis arte, & industria
ad

ad eundem finem, atque ad eosdem effectus inducendos, quos naturalis potus causat, imo & quos naturalis potus non producit, ad impediendam scilicet naturalis potus cruditatem confurgit, ut vinum, vel aqua, cui aromatum quidquam misceatur: Medicinalis vero potus hominis arte, & industria ad expellendos, sive impediendos morbos ordinatus confurgit. Principalis autem cujuscunque potus effectus est, sitim extinguere, cibos digerere, ac distribuere, etsi cæteroquin secundario nutriendi, alendique virtutem habeat. Potus igitur, quicunque sit, secundum suum principalem effectum dicitur omne illud, quod juxta communem hominum existimationem non ad solidas partes enutriendas, sed ad sitim potius extinguendam ordinatur, licet etiam nutriat, ut aqua, vinum, cervisia, seu cerevisia, potus nempe ex hordeo, vel avena, &c. & aqua confectus; hi enim, ac similes liquores secundum suum principalem effectum non ad sedandam famem, sed ad extinguendam sitim, ad recreandos spiritus, ad refrigerationem, ad purificandum sanguinem, ac similia ordinantur. Quæ ergo juxta communem existimationem ad extinguendam sitim non ad solidas corporis partes nutriendas ordinantur, pro potibus haberi debent, etsi cæteroquin aliquo modo nutrant.

XIII. Potus igitur, qui ad alios secundum sui substantiam, ac juxta communem existimationem ordinantur effectus, quam ad sitim extinguendam, non secundum se, sed secundum denominationem tantum potuum rationem induunt; nec hominis arte effici potest, ut, qui ad extinguendam sitim ad digerendos cibos, ad purificandum sanguinem, ad recreandos spiritus principaliter non ordinantur, potus nominentur, ac sint, ut lac, jus carnis, &c. licet enim omnes potus sint liquores, non

Quid sub
potus spe-
cie potus
non sit de-
claratur.

tamen omnes liquores sunt potus, etsi cæteroquin secundario sitim extinguant, sanguinem purificent, &c. Unde Hurtadus de potione chocolatica cap. 4. n. 55. *Quare, inquit, si substantia talis sit, quod sitim extinguere ex sua natura non possit, homines non possunt illam, potum per artem constituere, sed semper cibus manebit. Rationemque assignare volens, ut rei substantia hominum arte potus efficiatur, subdit: Ut homines potus artificiales conficiant, debet res, quæ potus efficitur, & vim sedandi sitim, & vim sedandi famem habere, ut homines institutione sua illam vim eligant, quæ magis relucet; & hominum institutio non dat rationem potus alicui substantiæ liquidæ, si scilicet potus naturam substantia illa induere non possit, ut lac, jus carniū, &c.*

Liquorem
illum, qui
potus natu-
ram habet,
Ecclesiæ
jejunium
non fran-
gere com-
probamus.

XIV. Potionem autem, quæ in sui ratione considerata potus naturam habet, etsi aliquo modo nutriat, Ecclesiæ jejunium non frangere ex d. Thomæ ratiocinatione apertissime colligitur, in 4. dist. 15. q. 3. art. 4. q. 1. ad primum sic procedentis: *Ad primum ergo dicendum, quod, quamvis aliquis potus aliquo modo nutriat, tamen de se non ordinatur ad nutriendum, sed magis ad dispositionem bonam eorum, quæ nutriunt, ut scilicet per membra deducantur, & in stomacho non comburantur: Unde sumptio potus manducatio non dicitur; Et concludit: Et ideo ille, qui potat extra horam unicæ comestionis, non dicitur bis manducare; & propter hoc nec statutum Ecclesiæ frangit, quod scilicet sub vi coactiva præcipit non plus quam semel in die jejunii manducare: idque confirmans in sua 22. q. 147. art. 6. ad 2. postquam jejunium naturæ illud esse declaraverit, quod excludit etiam quemcunque potum, de quo jejunio hic sermo non est, sed de ecclesiastico jejunio, subjungit: Est autem aliud je-*
ju-

junium Ecclesiæ, quod dicitur jejunium jejnantis: & istud non solvitur, nisi per ea, quæ Ecclesiæ interdicere intendit instituendo jejunium. Non autem intendit Ecclesiæ interdicere abstinentiam potus, qui magis sumitur ad alterationem corporis, & digestionem ciborum assumptorum, quam ad nutritionem, licet aliquo modo nutriat: & ideo licet pluries jejnantibus bibere. Videtur autem ex d. Antonino notandum in summa part. 2. Tit. 6. cap. 2. §. 9. quod sequitur: Posset tamen ita immoderate sumere potum, quod peccaret, & perderet meritum jejunii: Petrus de Palude idem dicit, scilicet, quod potus non solvit jejunium, sive post prandium sumatur, sive ante. Sumere autem sine causa magna malum est, etsi non frangitur jejunium.

XV. Quod autem dicit Sylvius in 22. q. 147. art. 6. Neque vero hinc inferendum est, jejunium nunquam solvi per potum. In primis enim jejunium naturæ solvitur per quantulumcunque potus, etiam aquæ, ut supra præoccupavimus; & pergit: Jejunium autem Ecclesiasticum ordinarie quidem non solvitur per potum etiam ante meridiem sumptum, quamvis fortasse quispiam eum sumeret ad famem non nihil levandam juxta Navarrum cap. 21. num. 13. quod tamen nos tunc demum admitteremus, quando & modicum acciperet, & nullo modo in fraudem faceret; Per hæc, inquam, videtur Sylvius non recte quoad omnia procedere. Cum enim potus, qui revera potus rationem habeat, ex Angelico, ut n. 14. observavimus, Ecclesiæ jejunium non frangat; inde fit, quod in quantacunque quantitate sumatur, nullo modo Ecclesiæ jejunium frangeret; nisi forte artificialis potus talis esset naturæ, ut secundum qualitatem, quantitatemque, sumendique vices ex rationabili hominum more sic & sic, ne jejunium frangeret, su-

Qua ratione Sylvii doctrina procedere, vel corripitur possit, discutitur.

sumendus taxaretur. Et licet per immoderatum potum ratione intemperantiæ peccare possit illum sumens; quia tamen potus ab Ecclesia non prohibetur; inde, etsi immoderate bibens ex intemperantia peccare possit, jejuniique meritum perdere, Ecclesiæ tamen jejunium non frangeret. Et mirum! Cum enim ipse Sylvius Angelici doctoris summam exponat, Angelicæ doctrinæ oblitus sit. Forte autem veteris disciplinæ hallucinatus exemplo, aliter tenere sustinuit; ut a S. Fructuoso Episcopo Tarraconensi, quæ Catalauniae Civitas metropolis est, potus aquæ jejunii fractio reputabatur; cum enim S. Fructuosus anno 262. ad martyrium raperetur, poculum, aromatibus conditum, christianis propinantibus, recusavit, dicens: *Nondum est hora solvendi jejunium*; ob eam nempe causam, quod illo die jejunium ageretur, cuius solvendi tempus nondum advenerat: quem sane morem, abstinendi scilicet a potu abrogatum esse, neque ex Ecclesiæ mente amplius vigere, ex nuper dictis, satis constat.

Potum, etsi concretum, Ecclesiæ jejunium non frangere, comprobamus.

XVI. Ad eandem doctrinam spectare videtur nivis, grandinis, glaciei, ac similium sumptio. Cum enim nix, grando, glacies aqua sint, quæ ex sui natura potus est; per hoc, quod in aere plus, minusve condensetur, ut nix, vel grando efficiatur, ac similiter per hoc, quod in terra consistens, vi frigoris lapidescat, & glacies fiat, non substantialis, sed accidentalis mutatio videtur, cum præsertim in stomachum trajiciendæ partes, aquæ naturam omnino retineant, immo & quandoque in ore liquecant. Aquam autem Ecclesiæ jejunium non frangere ab Angelico docemur in 4. dist. 15. q. 3. art. 4. dicente: *Aqua aliquo modo nutrit, non tamen solvit jejunium Ecclesiæ, quia Ecclesia non attendit in statuendo jejunio id, quod quomodocunque nutrire potest, sed id quod*

Quod principaliter ad nutriendum ordinatum est.

XVII. Potum autem, in fraudem sumptum, jejunium solvere communis opinio est. Et quidem Angelicus, loc. nuper cit. quæstiunc 1. ad 1. postquam dixerat, per potum Ecclesiæ jejunium non solvi, subjungit: *Nisi in fraudem faciat, potum sumens, quia legem violat, qui in fraudem legis aliquid facit.* Et d. Antoninus in sua summa part. 2. Tit. 6. cap. 2. §. 9. postquam dixerat, immoderatum potum, etsi jejunii meritum perdere faciat, vel minuat, illud tamen non solvere; subjungit: *Nisi in fraudem hoc faceret, ad subveniendum scilicet fami, biberet.* Idem sentit Sylvius in 22. q. 147. art. 6. postquam enim dixerat, moderatum potum Ecclesiæ jejunium non frangere, addit: *si nullo modo in fraudem faceret, bibens.* In fraudem autem facere dicitur, qui quod lex sub vi coactiva intendit, & expresse non prohibuit, facit. vide cap. 1. n. 24. & 25. & passim. Unde FF. de legibus, & senatus Consult. L. *Contra Legem*, sic habet Paulus: *Contra legem facit, qui id facit, quod lex prohibet: In fraudem vero legis facit, qui salvis verbis legis, sententiam ejus circumvenit.* Ulpianus autem loc. cit. L. *Fraus*. sic explicat: *Fraus enim legi fit, ubi id fit, quod fieri noluit, fieri autem non vetuit.* Et merito quidem: Etsi enim potus sumptio, quia ab Ecclesia non prohibita, jejunium non frangat; quia vero Ecclesia jejunii finem quoad executionem intendit, ac præcipit, corporis nempe pœnam, ac detrimentum; qui autem in jejunii fraudem biberet, ne scilicet jejunii afflictionem sentiret, præsertim si non de naturali potu sermo sit, finem istum jejunio intrinsecum, ab Ecclesia intentum, ac præceptum affectu, effectuque destrueret; inde sic bibens, contra Ecclesiæ mentem agens, peccaret.

Potum, sub
quacunque
ratione
confidera-
tam, in
jejunii
fraudem
sumptum
illud solve-
re, secus
vero sine
fraude, dis-
cutitur, ac
resolvitur.

XVIII.

Positæ do-
ctrinæ ratio
etiam relate
ad necessi-
tatem, ul-
terius ex-
plicatur,
confirma-
tur, ac
roboratur.

XVIII. Nec mirum, si potus in jejunii fraudem
& in magna quantitate sumptus, jejunii finem
destruens, illud frangeret, secus vero sine fraude;
sicut nec novum est, ejusdem rei comestitionem
in uno Ecclesiæ jejunium frangere, si scilicet sine
necessitate fiat, secus vero in alio, in quo cibi
illius necessitas, ut cap. 1. n. 36. diximus, ur-
geat. Cum enim Ecclesia per jejunii condiciones
non occidere, nec naturam nimis debilitare in-
telligat, sed pœnam tantum ac detrimentum sub
vi coactiva sentire intendat, ad spirituales finem
ordinatum; inde fit, quod, si quis naturæ indi-
gentia urgente, non tantum cibi fumeret, quan-
tum omnem pœnam, ac detrimentum excluderet,
sed tantum, quantum ad indigentiam levandam
sufficeret, pœna, ac detrimento, seu corporis
afflictione, sicut in aliis jejunantibus, & non in-
digentibus, servata proportionem, remanentibus,
tunc Ecclesiæ finis, sub vi coactiva intentus, etiam
post illud necessitatis levamen, remanens, in eo,
qui sub ratione necessitatis comedit, non destrui-
tur; non enim contra Ecclesiæ præceptum agit
sic comedens, & consequenter nec peccat, nec
jejunium solvit: nedum ex eo, quod Ecclesia
cum gravi necessitate obligare non intendit; ve-
rum & ex eo, quod non ultra indigentiam co-
medens, sed soli necessitati satisfaciens, omnem
pœnam, ac detrimentum ab Ecclesia quoad exe-
cutionem præceptum, non excludit. Unde su-
periori cap. n. 36. diximus, ex necessitate in sensu
exposito comedentem nec jejunium frangere, nec
meritum perdere. Ad fraudem autem quod at-
tinet, si difficile tibi videtur, eundem potum
sine prava intentione, ac sine fraude sumptum,
jejunium non solve, secus vero ex prava in-
tentione, in jejunii nempe fraudem in sensu ex-
posito sumptum, etsi cæteroquin rei naturam non
ma-

mutet intentio : facilis erit responsio : vel enim iste ad explendam famem , & per hoc in jejunii fraudem bibens , ne scilicet afflictionem , ab Ecclesia sub vi coactiva intentam , sentiret , revera famem extingueret , vel aliquo modo levaret , vel non : si extingueret vel impediret , vel aliquo modo levaret ; & tunc , cum potus ille respectu illius in illo casu cibi rationem habeat : jejunii finem , sub vi coactiva intentum destruens , vel minuens , sic bibens , contra , vel præter Ecclesiæ præceptum agens , pro culpæ modo etiam ex Ecclesiæ mente peccaret : Quod si per potum , in jejunii fraudem sumptum , famem non extingueret , nec minueret ; etsi non peccaret , nec jejunium frangeret ex eo , quod jejunii pœna remaneret , peccaret tamen ex eo , quod Ecclesiæ finem jejunio intrinsecum , pœnam scilicet , sub vi coactiva ab Ecclesia intentam destruere , vel minuere , & consequenter contra vel præter Ecclesiæ mentem agere tentaverit : quod certe in eo non contingit , qui ex necessitate , vel rationabili aliquo fine bibit , etsi cæteroquin aliquo modo jejunii afflictionem præter intentionem diminueret . Pro conclusione tandem hujus §. videtur advertendum , quod si potus sit multum nutritivus , ad comestibilem potius naturam accedens hujusmodi potum sive in fraudem , sive non , in magna quantitate sumptum jejunium frangere videtur certum . Unde cum Sylvio in 22. q. 147. art. 6. ab Angelico non dissentiente , concludere placet : *verum si aliquis potu copiosiore , qui non est merus potus , sed multum nutritivus , uteretur extra tempus refectiois causa nutriendi , videtur , quod jejunium frangeret ; idque juxta mentem B. Thomæ hic ad 3. ubi relate ad electuaria postquam Angelicus docuerit , electuaria , aliasque medicinas , etsi aliquo modo nutrant ,*
je-

jejunium non solvere, subjungit: *Nisi forte aliquis in fraudem electuaria in magna quantitate assumat per modum cibi.* Ex quibus apparet, eandem rem in fraudem sumptam, culpam involvere, secus vero sine jejunii fraude.

§. III.

*De Jejunii solutione quoad potus mistos
& non mistos.*

Mistorum,
& non mi-
storum po-
tuum ratio
aperitur.

XIX. Mistorum potuum nomine non illos, qui ex olerum, herbarum, pomorum, uvarum, & quorumlibet fructuum succis, vel arborum lacrymis, earum nempe humore, qui sponte fluit, earumve liquore, qui scilicet, secto cortice, emanat, nulla admixta aquæ quantitate intelligimus; hi enim per singulas secundum se considerati succi species, nullum scilicet alterius speciei succum admixtum habentes, simplices potus dicendi sunt potius; sed illos potus mistos intelligimus, ac nominamus, qui ex prædictis succis, aqua immixtis, vel per diversas illorum species compositis, sic & sic per hominis artem vi caloris, aliove artificio digestis, potus naturam induentes, communi estimatione potus efficiuntur ac nominantur; Cujusmodi sunt ex vitreo, vel æneo vase instillatæ aquæ, ex herbis, corticibus aliisque similibus, aqua immixtis, vi caloris, aliove artificio effusæ; uti sunt aquæ cynamomi, aliarumque herbarum, sive fructuum, florum, vel arborum corticum, aut lignorum succi, sive humores, aqua immixti, vi caloris expressi liquores effecti, qui potus dicuntur; ut herba thè, caffè, aliisque similibus confectæ aquæ; vel ex sectis fructibus humor decedens, aqua immixtus, ac solutus, ut potus vulgo Li-

limonea, aliique nullo adhibito calore, similis artificii potus; sive frigoris vi concretus liquor, qui in sensu exposito mistus, potus fit, ut forbitiuncularum potus, nivis vi concretus, ejusque deficiente virtute, facile solubilis.

XX. His positis, discutiendum hic est, an potus sive misti, cujusmodi sunt stillantes aquæ ex herbis, corticibus, aliisque similibus chymica arte effusæ; uti sunt herbarum, fructuum, corticum, lignorumque succi, aquæ immisti, vi caloris expressi; ad quorum potuum species reducuntur aquæ ex herbarum thè, caffè &c. in fusione confectæ; vel ex sectis fructibus humor decidens, aqua immistus, ac solutus, ut potus limonea dictus, aliique similes; vel vi frigoris concreti potus, ex aqua, & aromatibus, &c. cujus generis forbitiunculæ dici solent: sive non misti, seu simplices, cujusmodi sunt herbarum, pomorum, vel fructuum succi, vel arborum lacrymæ, aut liquor emanans, aqua non immisti: discutiendum inquam, hic est, an hujusmodi potus naturale jejunium solvant? Et sane si hujusmodi, cujuscunque rationis sint, potus, sub ratione medicinæ considerentur, jejunium, ex naturali jure procedens, non frangere eodem ac §. 1. n. 2. probavimus, argumento confirmamus: Quod si ad corporis, animæve salutem hujusmodi potuum abstinentia a natura dictetur; & tunc per hujusmodi potuum contra naturæ leges sumptionem jejunium ex naturali jure, ex naturali scilicet practicæ rationis principio procedens, ex naturali divino præcepto frangi eodem modo tenendum est, quo supra cap. 1. n. 2. discussimus.

XXI. Jejunia autem ex divino jure, ex voto scilicet, vel juramento simplici vel solemni, si ve ex religiosa professione, aut ex peculiari divino præcepto procedentia, per hujusmodi potuum

Potus mistos, & non mistos naturale jejunium frangere, vel non frangere, ut in superiori paragrapho, tenendum est.

Qua ratione per hujusmodi potuum sumptionem

nem, divi-
ni juris
jejunia
frangentur,
remissive
declaratur.

An Ecclesiæ
jejunia per
simplicium
potuum
sumptio-
nem fran-
gantur, dis-
cutitur, ac
resolvitur.

um sumptionem, sive sub ratione medicinæ con-
siderentur, sive non, eodem modo frangi, vel
non frangi, dicenda sunt, ac supra n. 4. 5. &
11. nec non & cap. 1. n. 9. ad 11. considera-
vimus, ac discussimus.

XXII. An vero Ecclesiæ jejunia, quocunque
modo hujusmodi succi, seu potus intelligantur,
sive simplices, sive misti, sive etiam sub ratio-
ne medicinæ, frangent, discutiendum est. Si e-
nim de simplicibus potibus sermo sit, non aqua
scilicet immistis, cujusmodi sunt herbarum, po-
morum, vel fructuum succi, vel arborum la-
crymæ, aut liquor emanans &c. Si hujusmodi,
inquam, succi, seu lacrymæ, vel liquores po-
tus naturam induant, ut succus, seu humor
ex uva expressus, quod *vinum* dicimus, & ad
explendam sitim, ad purificandum sanguinem,
ad digerendos cibos ordinentur, jejunium non fran-
gere ex superioribus num. 12. &c. patet: Quod
si non ad sitim, sed ad famem explendam secun-
dum suum principalem effectum, ac juxta com-
munem estimationem ordinentur; & tunc per
hujusmodi succorum seu potuum sumptionem
contra, vel præter Ecclesiæ mentem agens, le-
thale, vel veniale peccatum incurreret. Hinc
sæculo 11. Græcorum usus, qui extra casum
necessitatis, pomorum sive herbarum succis in
diebus quadragesimæ pro refectioe utebantur,
a Cardinali Humberto, qui eodem sæculo flo-
ruit, in suis græcis collationibus reprobat; quia
scilicet undecimo sæculo extra unam comestionem
refectio, seu collatiuncula ubique locorum, non-
dum invaluerat; idque etiam habetur in Biblioth.
Patrum Tom. 4. part. 2. pag. 247. *Nec licet,*
inquit Hubertus, *cuiquam apud nos sicut apud*
vos post unam refectioem quidquam pomorum,
vel herbarum diebus jejuniorum percipere. Unde
qui

qui vel herbarum succis per modum refectionis utebantur, reprobabantur. Non absimiliter igitur; quia nostro hoc tempore præter comestionem ac refectionem, apto tempore faciendas, aliæ nutritivæ, quæ scilicet potus naturam non habeant, prohibentur potiones; inde potiones, ad ciborum naturam accedentes, extra comestionem ac refectionem in die jejunii prohibitæ intelligi debent; quarum sumptionem, nullam, seu venialem, aut lethalem culpam involvere ex succorum quantitate, & qualitate juxta superius dicta dignoscere quisque poterit. vide interim cap. 1. n. 24. & 25. & 43. ac passim supra hic §. 2. a num. 10. ac deinceps.

XXIII. Huc etiam spectant uvarum, peponum, Idem con-
cæparum, cucumerum, aliorumque similium fru-
ctuum succi; quos certe omnes, si in sua co-
mestibili materia sumantur, jejunium frangere
omnino tenendum est, sicut de quibuslibet her-
bis, fructibus &c. quod si in suis succis sub ra-
tione potus sumpti, jejunii finem non destrue-
rent, sed minuerent, præter Ecclesiæ mentem
sic sumens, jejunium quidem non frangeret,
venialem tamen culpam incurreret; cujus culpæ
discretio ex iis patet, quæ n. 10. ac deinceps
supra discussimus, vide insuper cap. 1. n. 24. &
25. & 43.

XXIV. Quod si de potibus mistis sermo pro-
cedit; videtur dicendum, quod, si hujusmodi
misti potus parum succi, aquæ vero multum
habeant admissum, & potus naturam induant,
jejunium frangere non videntur, dummodo præ-
ter succus, ex herbis, fructibus, pomis &c. aqua
immistos, alia comestibilis materia non addatur,
vel si addatur, materiæ parvitatem, quæ culpam
excludat, non excedat, & simul cum aqua, ac
succis illis, in sensu exposito simul mistis, mi-
scea-

Idem con-
tinuatur ar-
gumentum.

Quo sensu
per misto-
rum potu-
um sum-
ptionem
Ecclesiæ
jejunium
frangi, vel
non frangi
dicendum
sit, aperitur.

ſceatur, ac potus naturam induat. Unde, licet apud Thomam Hurtadum tract. 10. in appendice n. 57. doctor Ramirez dixerit, aquas inſtillatas, ex herbis, vel aliis rebus liquidis potabilibus jejunium frangere, ſiquis eas, in ſanitate exiſtens, biberet, etiamſi cæteroquin omnes naturalis potus utilitates habeat, *quia*, ut inquit idem Ramirez, *sunt potus medicinales, & non ordinati primo ad finem potus, ſed ad finem medicinæ*, ſubdit tamen Hurtadus ibidem cap. 3. n. 57. *Mihi non placet, quia bujuſmodi aquæ inſtillatæ, & aqua viva, aqua ardiente, & aliæ, vere habent finem potus proximum, ſicut & vinum: quare ſiquis eo fine utatur, cum ſit manifeſtus, ad extinguendam ſitim, non franget jejunium, quamvis communiter, quia non ſunt in tanta abundantia, illis non utamur*. Non prætereundum autem cenſeo, prædictum Ramirez, in præcitata ſua opinione Theologiæ principia, communiter admiſſa, atque ex Angelico num. 7. ac ſæpius expoſito, confirmata non ſapere. Ex eo enim, quod prædicti potus medicinales ab ipſomet reputentur ac declarentur, quomodo per eorum ſumptionem jejunium frangi abſolute, & abſque ulla diſcretione teneat, non intelligo. vide interim hujus capituli §. 1.

Prædicta
doctrina
quoad po-
tus miſtos
ulterius ex-
plicatur, &
extenditur.

XXV. Aquas ſimiliter ex herbarum decoctione ſumptas, ut caffè, thè, &c. vel etiam alias potiones, nullo adhibito calore, ad miſtorum potuum genus pertinentes, ut aqua ſaccharo admiſta &c. jejunium non frangere tenendum videtur. Unde etiam ipſe Daniel Concina lib. 2. de Eccleſiæ præceptis diſſert. 2. cap. 8. ſic habet: *Colliges quoque non adverſari integritati jejunii potionem aquæ ſaccharo, cedro, balsamo, quæ vulgo limonata dicitur, conditæ ad ſitim extinguendam ſumptam, dummodo, parum horum con-*
di-

dimentorum aquæ immisceatur, ut scilicet ab illa cruditas auferatur, & stomacho aptetur: quamquam postea medicina sit, quæ gustui etiam apta & congrua est. Idem videtur dicendum de liquoribus, ex cymini, cinnamomi, aliorum florum, seu feminum, vel corticum succis, aquæ mistis; hos enim jejunium non frangere videtur omnino certum. Quod si per comestibilis materiæ additionem potus ille, seu liquor a potus natura deficiat, & rei comestibilis naturam induere incipiat; tunc, quicumque sit hujusmodi potus, pensata quantitate, & qualitate, illum sumens contra, vel præter Ecclesiæ mentem ageret, & consequenter venialem, vel lethalem culpam incurreret. Cujus culpæ discretio supra n. 10. ac deinceps, & cap. 1. n. 24. 25. & 43. observari poterit.

XXVI. Quoad illas vero sorbitiunculas, quæ ex iisdem herbarum, corticum, fructuum, pomorum &c. succis, aquæ immistis, & vi frigoris concretis, confurgunt, an jejunium frangant, ambigitur. Cæterum si hujusmodi potuum compositio talis sit, ut, ea servata, revera potus naturam induat, eodem modo, ac nuper diximus, videtur respondendum. Per hoc enim, quod nivis virtute humor ille concreseat, non proinde comestibilis efficitur, nisi tantum in ore, cum in stomachum sicut potus deglutiatur; non secus ac aqua vi frigoris concreta, ut in stomachum trajiciatur, oportet in ore conteri, nec proinde tamen comestibilis efficitur. Eo quod igitur durities illa, vi frigoris acquisita, quiddam substantiæ extrinsecum sit, & omnino accidentale; inde utrum hujusmodi sorbitiunculæ jejunium frangant, non ex earum duritie, sed ex compositione attendi debet. Si igitur liquores isti, antequam concrecant in sua natura spectati, non ad famem

An per sorbitiunculas, vi frigoris concretas Ecclesiæ jejunium frangatur discutitur ac resolvitur.

extinguendam, sed ad sitim levandam, ad purificandum sanguinem, ad digerendos cibos ordinentur, ac proinde potuum naturam per hominis artificium induant, dummodo hujusmodi compositio ex prohibitis in die jejunii liquoribus non constet, juxta præjacta a nobis de artificialibus potibus principia, hic §. 2. n. 10. & deinceps exposita, in die jejunii sumi possunt.

Prædictæ
doctrinæ
prosequitur
expositio.

XXVII. Quocunque autem casu hujusmodi forbitiunculæ poenam sub vi coactiva ab Ecclesia intentam, minuerent, vel omnino impedirent, vel tollerent, siue ex earum compositione, aut quantitate, & multo magis si ex vetitis succis, seu liquoribus constarent, vel, etsi ex esurialibus tantum cibis compositio efficeretur, non tamen potus, sed cibi naturam haberent; & tunc hujusmodi forbitiunculas sumentem, jejunium frangere tenendum est; cujus culpæ discretio ex prædictis §. 2. & cap. 1. n. 10. 11. 24. 25. & passim innotescit.

Quicunque
potus, siue
simplices,
siue misti,
in fraudem
sumpti,
peccatum
involvunt.

XXVIII. In jejunii autem fraudem sumptæ forbitiunculæ, ad impediendum nempe finem, seu poenam, sub vi coactiva ab Ecclesia intentam, semper peccatum involverent; unde ratione quantitatis, vel saltem ex pravo affectu non sentiendi poenam, ac detrimentum, ab Ecclesia præceptum, peccaret sumens; cujus culpæ discretio observari poterit supra n. 7. & 17. & passim in superioribus, præsertim cap. 1. n. 24. 25. 43. &c.

§. IV.

De jejunii solutione quoad potus vinorum.

Quo sensu
per vino-
rum potum
naturale

XXIX. Etsi vinorum potus ad potus simplices, vel mistos præcedenti §. expositos, spectent, propter specialem tamen missionem, quæ in di-
ver-

versis vinorum speciebus contingere solet, specialem paragraphum instruere placuit; ac juxta servatam methodum, primo relate ad jejunia juris naturæ, ac divini, deinde paulo fusius relate ad jejunia juris humani, an scilicet per eorum sumptionem jejunia solvantur, agere instituímus. Enim vero vinorum potum, sub ratione medicinæ sumptum, jejunium, ex naturali jure procedens, non frangere, iisdem ac supra n. 1. 10. & 20. discussimus, innotescit argumentis. Quod si ad corporis, animæve bonum prosequendum vel malum auferendum, sive impediendum, vinorum abstinentia a naturali jure, a naturali scilicet practicæ rationis principio dictaretur; & tunc, vinorum non servata abstinentia, jejunium, ex naturali practicæ rationis principio procedens frangi; ac pro damni sive illati, sive orituri qualitate venialiter, vel lethaliter peccari ex iis, quæ cap. 1. n. 2. ad 7. discussa sunt, certissimum reputamus. Quatenus autem naturæ jejunium, secundum se consideratum, cujuscunque sive cibi sive potus omnimodam exigit abstinentiam; inde per quantulamcunque etiam vinorum potionem frangi, non secus ac superiori cap. n. 8. diximus, confirmamus.

XXX. Jejunium autem sub quacunque ratione ex divino jure procedat, per vinorum potus frangi, vel non frangi eodem modo, iisdemque argumentis, ac supra n. 11. & 21. discussimus, tenendum est. Si enim ad vinorum abstinentiam per votum, vel juramentum cum deo obligatio contracta non sit; neque sub alia ratione a deo præcipiatur; cum tunc hujusmodi jejunium, vinorum abstinentiam exigens, non existat, per vinorum sumptionem frangi non poterit; Contra vero si ad vinorum abstinentiam per votum, vel juramentum cum deo obligatio contracta sit,

jejunium
frangi, vel
non frangi
possit, ex-
plicatur.

Sub qua ra-
tione jeju-
nium, ex
divino jure
procedens,
per vino-
rum potio-
nem frangi,
vel non
frangi tene-
ri debeat,
declaratur.

vel vinorum abſtinentia a deo præcipiatur; & tunc jejunium, ſub quacunque juris divini ratione, ſive ſcilicet ex voto, vel juramento ſimplici, vel ſolemni, ſive ex religioſa profeſſione, ſive ex divina lege, vel peculiari præcepto procedens, vinorum abſtinentiam exigens, per vinorum potum frangi, eorumque abſtinentiam non ſervando peccari tenendum eſt. Quale autem per vinorum potum in caſu poſito, vel in fraudem agens, peccatum incurreret, tale jejunium non ſervans, ex iis, quæ cap. 1. n. 9. ad 11. ac. n. 103. relate ad fraudem, in Eccleſiæ jejuniiis adhibitam, diximus, facili negotio dignoſci poterit.

Ad eccleſiaſtici jejunii ſolutionem ex vinorum potu pro-
venientem, diſcutien-
dam, eorum
natura, ac
multiplici-
tas primo
proponitur.

XXXI. Ad diſcutiendum autem, utrum per vinorum ſumptionem Eccleſiæ jejunium frangatur, plura examinanda ſunt, ut noſtra deinde concluſio clarius innotefcat. Et ſane apud Eñum Franciſcum Mariam Brancatium Portuenſem Epiſcopum in editione Rom. 1672. in ſua diſſert. de potu chocolatis plura vinorum genera enarrantur; de chocolatico enim potu loquens quoad vinorum genera ad ſecundum hæc verba ſubjungit: *Apud Ariſtotelem, & Rhodiginum habetur, ita craſſiora arcadica vina reddi, quod comedi poſſe videri affirmant, niſi aqua diluantur. Et ſubdit: docet Galenus vinum nutrire, concoquere, roborare, & inter ea numerari, quæ noſtrum corpus alunt; adeo ut pergamenum æque ac ſuillam carnem, qua Athletæ, & Paleſtritiæ veſcuntur, nutrire affirmet. Et Petrus de Apono antiquus Ariſtotelis commentator, notandum infert apud eundem Brancatium, quod: per potum intelligatur ille, qui eſt cibus, & potus ſimul, ut vinum: nutrit enim, refrigerat, & humectat. Quin immo & per vini ſumptionem famem ſedari apud eundem Brancatium ex Hippocrate*
in.

inferunt, ac sustinent Athenæus, Cardanus, Matthiolus, Grossus, & Baccius, & hoc, pergit Brancatius ibidem, non tantum de antiquis, vinis, de quibus supra nempe Chiis, Coiis, Thasiis, Cretis, & aliis, sed de nostris hodiernis intelligit, videlicet de Maciaverris, Lachrymis, Vernacis, & similibus; quidquid dicat doctor Mercurialis, vir cæteroquin reconditæ eruditionis, vinum non nutrire contendens. Et apud eundem Emum in decursu dissertat. de potu chocolatis habetur, quod in Hispaniis, Galliis, atque utraque Germania usus est vini, quod *Cervisia* dicitur, cujus compositio ab eodem sic exponitur: *Hanc cervisiam, ex tritico concinnatam, alii bibunt, ut observant Baccius, Nonnius, & noster Caldera cumulate, & apud eum Manardus, & nuper idem Plempius valde erudite; & immediate de eadem cervisia subdit: Alii ex Bacci narratione componunt ex hordeo; alii frugibus, herbisque parant; Unde Tacitus de Germanorum moribus loquendo de hac cervisia sic habet: Potus humor ex hordeo, aut frumento in quamdam similitudinem vini corruptus; Et non pauca videri possunt vinorum genera apud Plinium, præsertim lib. 14. in edit. francofurtensi 1582. de natura vini; de vinis generosis; vinis trasmarinis, &c. Capitibus 5. 6. 7. &c. & concludit Brancatius; Ex Hebraicis etiam libris colligitur apud Buxtorfium, cervisiam, hordeaceis aquis confectam, a Medis pro potu adhiberi: Et Grattarola lib. de vini natura cap. 24. addit. Nutriunt omnes probate cervisie, & sunt boni succi, vires, roburque corporibus addunt, quemadmodum in partibus septentrionalibus; ubi tantum ejusmodi potu incolæ fruuntur, hominesque fortissimi pariter, ac robustissimi inveniuntur. Idem videtur dicendum de Polypyra ex incorrupta fruge composita; & de*

calia, quæ cervisiæ affinis est; ac de potu dicto *chia*, sive *cia* apud Japonios. Item ex succo cujusdam arboris liquor emanans, arte peritorum apud Indos vinum efficitur. Unde Maffeus in libris historiæ indicæ sic habet: *de Lagu arboris ramis, artificis manu concisis, levandæ siti mirifico sapore simul, & salubritate candidus liquor exsudat, quem vulgo Tuacam appellant.* Datur etiam alia vini species ex *maizio*, sive *tlaoli*, quod est frumentum Indiarum occidentalium, quod apud nos dicitur *Turcicum*, quod cum aqua, & melle, vel sine melle cum sola aqua vinum efficitur, ut cervisia. Multiplicia ergo sunt, ut apud eruditos patet, vinorum genera, de quibus plura, & eruditione plena, videre quisque poterit apud Plinium loc. a nobis citato, & passim.

Idem prosequitur.

XXXII. Idque etiam ex scripturis patet, ut ex verbis Annæ Samuelis matris, quæ ab Heli vino madens reputata 1. Reg. 1. v. 15. respondit: *Mulier infelix nimis ego sum, vinumque, & omne, quod inebriare potest, non bibi.* Non ergo vinum illud solum dicitur, qui ex uvis exprimitur liquor, sed multa sunt alia, quæ inebriare possunt, quasi vinorum genera; unde & de Joanne Baptista Luc. 1. v. 15. dicitur: *Et vinum, & siceram non bibit;* & de Samsone Judic. 13. v. 14. dixit Angelus: *& quidquid ex vinea nascitur non comedat, vinum, & siceram non bibat &c.* Nec non & Moysis tempore de Nazaræis dicitur Num. 6. v. 3. *A vino, & omni, quod inebriare potest, abstinebunt. Acetum ex vino, & ex qualibet alia potione, & quidquid de uva exprimitur, non bibent: uvas recentes, siccasque non comedent.* Multi sunt proinde liquores, qui inebriare possunt, & vini rationem induere. Et Prov. 31. v. 6. *date siceram mærentibus, ut scilicet inebriati minus sentiant cruciatus, ut*
fe.

sequitur; & vinum his, qui amaro sunt animo
 v. 7. Bibant, & obliviscantur egestatis suæ, &
 doloris sui non recordentur amplius, non quod
 ebrietas suadetur, sed ad hilares affectus exci-
 tandos, vini potatio proponitur. Sicera autem,
 quæ pro vino habetur, liquor est, coalescens
 ex succis pomorum, aliorumque fructuum, &
 aqua confectus; nec non ex dactylis, tritico,
 hordeo, melle &c. aquæ similiter immistis. Quod
 ergo Theophilus antiochenus lib. Allegoriar. in
 Lucam sicera significationem nimis coarctans,
 dicit, tantummodo scilicet ad potum, ex dactylis
 confectum, restringens, experientia falsum com-
 probatur. Cerevisiæ autem, aliorumque vinorum
 usus etiam a Magistris vitæ spiritualis permitte-
 batur. Unde Magister, qui sub finem sæculi 7.
 vixit, (non Petrus Lombardus qui sæc. 12. floruit)
 in suis regulis æstivo tempore in mensa cervisiæ,
 aut Zythi vasculum pro quatuor potionibus per-
 mittit: Zytum est potus ex hordeo per aquam re-
 soluto, confectus; ad cœnam autem etiam æstivo
 tempore in diebus, jejunio non addictis, tres
 Zythi potiones permittit: ab ipso vero die qua-
 dragesimæ ad trigesimum duas potiones, unam
 scilicet ex mero, puro nempe vino, alteram ex
 caldo; caldus est vasculum potatorium cervisiæ,
 aut Zythi. Mulsum quoque de genere vinorum
 esse e scripturis constat; quia enim, legente Esdra
 librum legis, populus lugebat, ideo Nehemias
 luctum, ac fletum in solemnitate prohibens, cap.
 8. v. 10. dixit: *Ite, comedite pingua, & bi-
 bite mulsum*; quod vinum est ex melle mistum,
 seu potio, ex vino, & melle confecta.

XXXIII. Quia igitur prædicta omnia, aliaque, quæ adduci possent, liquorum, seu vinorum ge-
 nera communi existimatione sub ratione potus
 intelliguntur; inde jejunium non frangere sapien-
 tes

Per vino-
 rum sum-
 ptionem
 potus natu-
 ram reti-

nentium,
Ecclesiæ je-
junium non
frangi sta-
uitur.

tes omnes, & eruditi, horum, jejuniique naturam ex intima physica, & Ecclesiæ mente respective introspecientes, metientesque, concludunt, ut ex ipsamet experientia constat; quin etiam ex Angelico in sua summa, & ex 4. sentent. pluribusque supra n. 12. ad 15. a nobis relatis colligitur. Per hoc autem, quod vina ista artificialia ex comestibili quoque materia constant, potus naturam induere non posse, nullo modo inferri potest. Si enim vinum ipsum, ex uvis expressum, artificialis potus cum sit, quasi naturalis tamen potus effectus, hujus naturam induit, etsi cæteroquin ex comestibili tantum materia constet, ex uvæ nempe succo, qui sic & sic expressus, ac digestus, potus efficitur; quanto ergo magis alia vinorum genera, quorum materia magna ex parte ex aqua constans, non tota comestibilis est, ut supra de vinorum generibus diximus, sic & sic digesta, potus effici posse dicenda sint? Potibus autem effectis, eorumque naturam induentibus; sicut vinum, ex tota licet comestibili materia constans, potus naturam induens, jejunium non frangit; ita & liquorum, seu vinorum genera ex herbarum, fructuum, pomorum, florum, corticum &c. succis, aquæ immistis, ex comestibilium portionibus licet effecta, aquæ tamen immixta, sic & sic digesta, potus naturam induentia, jejunium non frangere tuta conscientia teneri posse videtur.

Prædicta
doctrina
comproba-
tur.

XXXIV. Nec dictis auctoritas deest. Julius namque Primus, audiens, lac pro vino in divinis Sacramentis offerri; alios vero intinctam Eucharistiam populis pro complemento communionis porrigere; vel expressum vinum in Sacramento dominici calicis offerre; vel pannum lineum musto intinctum per totum annum reservare; & in tempore sacrificii partem ejus aqua lavare, & sic offerre; ad hæc, & si.

& similia eliminanda sanctissimus Pontifex, Christi exemplum produciens, quem scilicet præter panem, & calicem nihil novimus obtulisse, in Epist. ad Episcopos, per Egyptum dispersos missa, de consecr. dist. 2. Can. *Cum omne crimen sic habet: cesset ergo lac sacrificando offerri: quia manifestum, & evidens Evangelicæ veritatis exemplum illuxit, quod præter panem, & vinum aliud offerri non licet*; Et postquam singulos errores repro- baverit; vel quia scilicet post consecrationem expressum botrum immiscebant; vel quia vinum aqua non miscebant; vel quia non satis clare qui- nam eorum error fuerit, innotuerat, sic ibidem subjungit: *Nam quod de expresso botro, id est de uvarum granis populus communicatur, valde est omnino confusum: sed si necesse sit, botrus in calice comprimatur, & aqua misceatur: quia calix dominicus juxta canonum præcepta, vino, & aqua permistus debet offerri: quia videmus in aqua po- pulum intelligi, in vino vero ostendi sanguinem Christi*. Si ergo botri succus materia Sacramenti in Sacrificio est, etsi nondum digestus; ergo po- tus est: quod si botri succus, qui in botro co- mestibilis erat, ab eo expressus, etsi cæteroquin hominum arte nondum plene digestus, potus na- turam induit; quanto magis alii liquores, qui non ex comestibili tantum materia, sed ex aqua, & comestibili materia coalescunt, hominum arte digesti, potus naturam induere dicendi sunt?

XXXV. Tales ergo liquores, seu vinorum ge- nera, potus naturam induentia, jejunium non frangere omnino ex dictis teneri poterit. Unde doctores, quos inter s. Antoninus in sua summa part. 2. Tit. 6. cap. 2. §. 9. ex Richardo sic habet: *Ricardus autem in 4. dist. 15. circa hoc sic dicit: Quamvis aliqui dicant, quod bibere vinum, vel cervisiam in mane, & comedere electuaria de sero* *de.*

Quæcun- que vino- rum gene- ra, potus naturam induentia, Ecclesiæ je- junium non frangere confirma- mus.

delectationis causa frangat jejunium, credo tamen contrarium; quia quamvis illa aliquo modo nutrant, in hoc tamen non est principaliter usus eorum, alias etiam frangeret jejunium bibere de sero vinum, vel cervisiam in collatione, quia habet aliquid de nutrimento. Et P. Thomas Hurtadus tract. 10. de potione chocolatica cap. 1. n. 4. dicit: Conveniunt omnes, quod potus non frangit jejunium, etiamsi sit vinum, cerevizia, & alia hujusmodi, subjungens: Sic tenet d. Thomas in 4. dist. 15. q. 3. art. 4. ad 2. etsi cæteroquin ibi de communi potu sermonem instituens Angelicus, quatenus non ad nutriendum principaliter ordinatur, jejunium non frangere asserat. Et P. Milante Exercit. 23. in prop. 23. Alexand. VII. dicit: In præsentiarum quamplures, & fortasse universim & vinum & julepum vitalem bibunt, aliisque potionibus cervisiæ &c. utuntur sine ullo scrupulo. Unde quia divus Thomas in Galliis diu moratus, & a Parisiensi facultate in Baccalaureorum ordinem cooptatus, nullam facit de opposito mentionem, ut patet in sua 22. q. 147. art. 8. ad primum, ideo rationabiliter creditur, quod sæculo 13. quo s. doctor Ecclesiam suis scriptis illustravit, etiam in Galliis jejunii rigor quoad vini, cerviziæ &c. potiones relaxatus esset, vel saltem earum sumptionem cum Ecclesiæ jejunio non pugnare sentiebat. Hinc, sapienter pergit Milante, nimis rigide loquuntur Gallicani quidam Theologi, qui adstruunt, graviter peccare contra præceptum jejunii eum, qui extra prandium, vel cœnulam vinum bibit, idque probare contendunt ex monumentis Patrum &c. quorum certe rigorem consuetudine relaxari posse, ut de facto relaxatus est, nemo sanæ mentis ambigere poterit. Notandum autem videtur, non esse in hoc reprehendendos, quin im-

immo laudandos Gallos, aliosque, qui, ubinam viget primæ disciplinæ rigor, servare contendunt.

XXXVI. Quod autem advertit Navarrus in suo Manuali cap. 21. n. 13. quod in die jejunii licet bibere sæpius vinum, aut aquam inter vescendum, & mane, & vespere juxta s. Thomam receptum in 22. q. 147. art. 6. pulchra ratione id asserentem, quamvis ad sustentandum se, & famem sedandam biberet, quidquid aliqui sine textu, & ratione ad id idonea dicant, quoad ultima verba vix cum divo Thoma sentire videtur, cum ipsemet sæpius doceat Angelicus in jejunii fraudem aliquid sumere peccatum esse, ut passim ac præsertim supra n. 17. & 18. dictum est: in eo vero, quod sequitur, non videtur contemnendus, immediate cit. loc. sic pergens: *venialiter peccaret, qui cœpta, & nondum finita digestionem, biberet, non quidem, quod jejunium frangat, sed quia actum inordinatum, scilicet intemperantiæ, ac naturæ noxium, agit, nisi justa causa, puta charitatis, pacis, societatis, sitis, aut alia similis eum excusaret, ut etiam Cajet. ait in d. art. 6.*

Navarri
sensus ex-
plicatur.

XXXVII. In fraudem autem sumptum vini potum, non ad sitim scilicet explendam, sed ad famem sedandam, jejunium frangere certum teneri debet, juxta saniorum Theologorum doctrinam, quos inter s. Antoninus in summa part. 2. Tit. 6. cap. 2. §. 9. ex Richardo sic habet: *Si tamen homo in mane cervisiam vel vinum biberet, non ad extinguendam sitim, sed famem & in sero acciperet magnam electuvariorum quantitatem, ad subveniendum fami, talis faceret fraudem statuto, & per consequens frangeret jejunium: subjungit tamen idem Richardus apud eundem s. Antoninum dicens: credo tamen de bono et æquo*

Quo sensu
in fraudem
sumptæ vi-
norum po-
tiones jeju-
nium fran-
gant decla-
ratur.

ea-

cavendum esse a potu vini vel cervisiæ, & simili-
bus magis in mane quam in sero, quia potus sum-
ptus post prandium, & siti subvenit, & digestio-
nem adjuvat, in quantum per potum facilius, &
convenientius defertur cibus ad singula membra,
sumptus autem jejuno stomacho, ut plurimum no-
cet. Hæc ille scilicet Richardus apud s. Anto-
ninum. Neque audiendi sunt dicentes vinum po-
tum esse ex sui natura; sumentis autem effectum,
vel intentionem vini naturam non mutare; qui
fane Angelici verbis, n. 7. relatis, inniti viden-
tur: non, inquam, audiendi sunt: qua enim ra-
tione potus, ad famem extinguendam in jejunii
fraudem sumptus, jejunium frangeret, secus vero
ad finem potus, ad digerendos nempe cibos, ad
purificandum sanguinem, ad explendam sitim
sumptus, ut in superioribus sæpissime, ac n. 36.
discussimus, ac pro posse demonstravimus, si
sumptionis effectus, vel sumentis affectus, seu
intentio attendi non deberet? Quæ certe fraus
si talem intendat, vel pariat effectum, ut jejunii
finem, pœnam scilicet, sub vi coactiva ab Ec-
clesia intentam, omnino tolleretur, lethalem cul-
pam induceret; venialem vero, si jejunii finem,
seu pœnam non destrueret, sed præter Ecclesiæ
mentem minueret, ut cap. 1. n. 103. & in hoc
cap. n. 7. & 8. sub alia ratione dignoscitur.

§. V.

De Jejunii solutione quoad potum chocolatis.

Qua ratio-
ne chocola-
tica potio
naturale
jejunium
frangere,

XXXVIII. Chocolatis autem potus quatenus
ex aqua, & herbarum, seu fructuum vel corti-
cum, ac florum succis, saccharo, cinnamomo,
cacao, aliisque ejusdem generis constat, ad potus
mistos pertinere, ex iis, quæ n. 19. & 20. dixi-
mus,

mus, satis dignoscitur. Unde sicuti mistos potus, vel non frangere possit, declaratur. potus naturam induentes, eorum servata compositione, cum jejuniis pugnare, vel non pugnare §. 3. discussimus; ita & de chocolatis potu videtur dicendum; ob ejus tamen multiplices, & implexas difficultates, an jejunium solvat, speciali paragrapho discutiendum aggredimur. Et certe jejunia, ex naturali jure, ex naturali scilicet practicae rationis principio procedentia, per chocolatis potum, sub ratione medicinae sumptum, non frangi certum omnino teneri debet; & non secus, ac supra n. 2. discussimus, satis apparet: Cum enim natura sibi contraria non sit, nec in sui detrimentum tendat: inde, si in sui remedium chocolatis potionem suadeat, ejusdem abstinentiam proinde non dictans, chocolatis potio jejunium, quod non invenit, frangere non poterit, quod si e contra, chocolatis abstinentia a naturali jure, a naturali scilicet practicae rationis principio dictaretur; equidem hujusmodi potio, praesertim in fraudem sumpta, naturale jejunium frangeret: idque iisdem ferme argumentis, ac in superioribus §§. n. 10. 20. & 29. quin immo & cap. 1. n. 2. ad 7. probatum supponimus.

XXXIX. Quoad jejunia autem, ex divino jure sub quacunque ratione procedentia, brevis est responsio: Si enim sub ratione medicinae chocolatis potus sumatur, ejusque sumptio ad vitae conservationem necessaria reputetur, jejunium solvi, vel non solvi, non secus ac supra n. 4. & 5. discussimus, tenendum est: aliter vero dicendum, si nullo modo necessaria sit, vel in fraudem sumatur; tunc enim eam sumens potionem, & lethalem culpam incurreret, & jejunium solveret; venialem vero culpam incurreret, si, divini juris servata substantia, praeter obligationem sumeret, ut cap. 1. n. 9. ad 11. dignosci poterit.

Quo sensu per cholicum potum jejunia ex divino jure procedentia, frangi, vel non frangi tenendum sit, declaratur.

Ad Eccle-
siastici jeju-
nii solu-
tionem, ex
chocolatico
potu prove-
nientem in-
dagandam,
chocolatis
origo &
compositio
primo ex-
plicantur.

Chocolatis
potus sub

XL. Quoad jejunia autem humani juris, ut clara methodo procedamus, ac de iis, quæ dicturi sumus, benevolo lectori satisfaciamus, chocolatis originem, compositionem, nec non & regulas ad ejus licitum, illicitumque usum dignoscendum, assignabimus; quibus peractis, Theologi partes iterum reassumentes, per ejus summptionem ex jejunii relaxatione, veteri disciplinæ contraposta, ab Ecclesia probata, vel saltem tolerata, ejusdem Ecclesiæ jejunia non solvi, nec proinde jejunii spiritum ex hoc ab Ecclesia defecisse, ex intimæ rationis, ac Theologiæ principiis probare conabimur. Quoad chocolatis ergo originem juxta quoad refert Concina lib. 2. de Ecclesiæ præceptis dissert. 2. de jejunio cap. 9. n. 1. chocolatis, inquam, potio ex Illmo d. d. Augustino de Padilla Archiepiscopo de la Espanola, lib. 2. Historiæ Provinciæ Mexicanæ cap. 84. in provincia de la Chiapa circa dimidium sæc. 16. juxta quod conjicit Daniel, potus est, cui assentiuntur cæteri scriptores; ejus deinde usus ad Hispanos transmeans, ad Italos pervenit. Hujus autem potus compositio ut plurimum ex cacao, cinnamomo, saccharo, aliisque hujus generis succis coalescit. Quæ omnia suapte natura, cibi nutrientis rationem habent. Cacao namque natura est butyrofa, calida, & humida, cordis substantiam vivificans, pinguem sanguinem creans, spiritusque nobiles progenerans, de quo Joannes de Laet lib. 7. descript. Indiarum occid. cap. 2. sic habet: *Simplex enim potio refrigerat, & nutrit insigniter.* Cinnamomum est siccum, & humidum, nobilissimos spiritus, purioremque sanguinem producens; saccharum est succus, ex arundinibus quibusdam expressus, calidus, & humidus.

XLI. Ad assignandas autem regulas, an chocolatis potus jejunium frangat, advertendum vide-

detur, non de quocunque jejunio, neque sub qua ratione
 quacunque ratione quaestionem procedere, sed de Ecclesiae je-
 jejunio Ecclesiae, ac sub ea ratione, sub qua ab junium
 eadem Ecclesia praecipitur, intelligi oportere, frangere,
 Inde fit, quod non de jejuniorum, ex naturali, vel non
 divinove jure procedentium solutione, de qua frangere
 supra n. 38. & 39; neque de ejusdem ecclesiastici intelligi de-
 jejunii solutione secundum se per hujusmodi potus beat, ape-
 sumptionem sermo procedit; sed de ecclesiastici ritur.
 jejunii solutione juxta praecipientis mentem con-
 siderati. Ad quaestionis ergo solutionem, num
 chocolatis potus Ecclesiae jejunium frangat? dis-
 quirendum est, utrum chocolatis potus Ecclesiae
 jejunium, secundum se consideratum, ac juxta
 perfectionis integritatem; an vero juxta praeci-
 pientis mentem (vide n. 6. 7. 8. 14. 16. 33. 34.
 35.) illud frangat? Et quia hujus loci non est
 disquirere, an per hujusmodi, vel similium po-
 tiones jejunium sua perfectione minuatur, sed
 solum an Ecclesiae jejunium per chocolatis potio-
 nem juxta Ecclesiae mentem frangatur: idcirco,
 omisso primo, hoc secundum discutere placet.
 Ad quod certe discutiendum Ecclesiae mens in
 praescribendis jejuniis attendenda est, quae, si in
 suis jejuniis chocolatis potum prohibere intendit,
 sub ea ratione, sub qua chocolatis potionem in
 suis jejuniis prohibere intendit, sub eadem ratio-
 ne ejusmodi potionem Ecclesiae jejunium frange-
 re concludendum est; secus vero sub ea ratione,
 sub qua hujusmodi potus ab Ecclesia prohiberi
 non intelligitur. Quia igitur non de jejunio se-
 cundum se, sed de jejunio, prout ab Ecclesia
 praecipitur, sermo procedit, inquirendum rema-
 net, an in die jejunii, Ecclesiae mente spectata,
 chocolatis potio prohibeatur, vel non? Ad quod
 inquirendum, definiendumque, multa discuten-
 da, ac stabilienda sunt. Enim vero Ecclesiae je-
 ju-

junium frangendi ratio non est, quod chocolatis materia, licet per hominum artificium potus naturam induat, cibus tamen secundum se sit; secus enim quaecunque comestibilis materia, etiam potus naturam induens, Ecclesiae jejunium frangeret, quod falsum esse ex superioribus hujus capitis paragraphis patet ubi de medicamentis, & potibus satis pertractavimus.

Aliquorum
fundamen-
ta, ex natu-
ra cibi nu-
trientis
sumpta lici-
tum choco-
latis potum
in die jeju-
nii negan-
tium propo-
nuntur, ex-
penduntur,
& confu-
tantur.

XLII. Unde non recte ratiocinari videtur Fr. Daniel Concina lib. 2. de praeceptis Ecclesiae dis- fert. 2. cap. 9. n. 4. dicens: *Chocolates ex rebus, quae corpus nutriunt, componitur...* Atqui quae juapte natura cibi nutrientis rationem habent, sive liquata, sive solida sumantur, jejunium vio- lant. . . . Ergo chocolates, etiam aqua liquatus rationem cibi retinet nutrientis. Frangit ergo je- junium. Cui adherere videtur Laurentius Berti tom. 2. de Theolog. discip. lib. 24. cap. ult. in prop. 3. dicens: *Argumenta, quae Cardinalis Franciscus Maria Brancacius, alique viri docti producunt ad probandum, quod potione cocolata Ec- clesiasticum non frangatur jejunium, non videntur frugis Theologo penitus satisfacere.* Qui ad pri- mum Emi Brancacii argumentum; quod scilicet chocolatae haustus potio sit, & non cibus, sed potus forbeatur, & quod ad genera potionum referatur, in cit. prop. 3. sic respondet: *sed huic argumento responderi potest, cocolatam etiamsi po- culo exhauriatur, inter esculenta, & quidem ma- joris substantiae connumerandam.* Nam Stube Me- dicus Anglus experimento monstravit plus unctuo- si, & nutrientis humoris elici ex una uncia ca- cao, quam ex libra bovine carnis; Ideoque coco- latam solidum esse alimentum. Isthæc autem ra- tiocinatio, quæ cæteroquin apud Danielelem Con- cina, & Laurentium Berti magni fieri solet, rectæ rationi non cohæret: Vini namque substan- tia

tia non mutatur per hoc, quod ex uvis expressa, hominis arte rationem potus induat, & tamen qui in uva cibus est succus, per hominis artem potus naturam induens, dicitur, & est revera potus. Et Indorum potum chocolatis potum esse ab eruditis conceditur. Unde Joannes de Laet lib. 7. descrip. Indiar. occiden. cap. 2. ait: *Principalis usus est in potu, quem conficiunt, quem Chocolaten vocant; insanum in modum ab incolis harum Regionum dilectum*. Unde licet cacao sit butyrosus, calidus, & humidus; & cinnamomum odoriferum sit, ac roboret, aqua tamen solutum, potus naturam induit, & est. Quod si revera jejunium frangeret ex sui natura, neque per hominum artem potus naturam induere posset, nullo modo qui in magnis illis provinciis hujusmodi potu utuntur, jejunare dicendi sunt. vide §. 2. 3. & 4. hic an. 10. & deinceps.

XLIII. Et a fortiori noster Daniel prætenso in suis ratiociniis efficacia procedere non videtur, loc. cit. n. 5. dicens: *Si ergo adversarii concedunt, chocolatem in sua natura sumptum, scilicet in solida massa, frangere jejunium, potiori jure fateri coguntur chocolatem aquæ immistum, & ad regulas artis jactatum, legem violare jejunii*. Non, inquam, prætenso efficacia procedit Daniel: Si enim majus quid comestibile sit ex re comestibili, nullo potabili liquore admisto, potus naturam habentem, exprimere, efficereque potum; quam comestibilem rem cum potabili liquore mistam, potabilem liquorem effici; quomodo ergo vinum de vite, quod ex re tantum comestibili constat, etsi sustentet, ac nutriat, nec per ipsum Daniele jejunium frangit? Si ergo nec vinum de vite, nec aliæ vinorum species, ex rebus cæteroquin comestibilibus, ac potabilibus compositæ, ut supra n. 33. 34. & 35.

Adversario-
rum ince-
pta confu-
tatio prose-
quitur.

diximus, etsi sustentent, ac nutriant, quia tamen potabilium naturam hominum arte induunt, idcirco potus natura prævalente, nec per ipsum Danielelem jejunium frangunt; inde quantum ad hoc Fr. Daniel Concina non recte ratiocinari, nedum ex eo dignoscitur, quod chocolaten aqua dilutum, jejunium frangere dicat, ea ductus ratione, quod in massa sumptus, illud frangat: verum & ex eo quod, etsi potus naturam per hominum artem induat, ex hoc ipso jejunium frangere a fortiori asserat; cum ex vinorum paritate, quantum ad rationem attinet, ab ipso assignatam, erroris convinci facile innotescat. De vinorum namque speciebus apud Thomam Hurtadum tract. 10. cap. 8. Martinus ab Azpilcueta sic habet: *In Germania, Belgio, Gallia, & aliis multis christiani orbis regionibus utuntur Christiani cerevizia in die jejunii, quæ eodem ferme modo componitur, præposita aqua proinde ac in eisdem & in aliis vino mero; tum quia vinum præsertim generosum longe majus nutrit, quam posita aqua de chilate, ut satis colligitur ex divo Thoma, ut supra, & constat experientia. Attamen quia sumitur ut potus, & potius ad alterandum, quam ad nutriendum, non interdicitur hujus usus in die jejunii. Ergo nec a fortiori usus aquæ prædictæ quæ sumitur ut potus ad alterandum potius, quam ad nutriendum. Nec obstat, ut advertit idem Thomas Hurtadus, quod Navarrus dixerit, Indos in suo labore hujusmodi potu sustentari, eoque uti a mane usque ad noctem; non inquam obstat: Multi enim, reassumit Hurtadus, solo vino etiam sustentantur iter facientes. Tum quia satis est proposito nostro, quod Ecclesia non interdicit potum, sed esum; & quod præposita aqua, habetur pro potu in illis regionibus Indiarum, sicut vinum, & cerevizia multorum generum in*
toto

~~to~~ orbe christiano, quod longe magis nutrit, quam
~~reposita~~ aqua. Pro suæ tamen conscientiae tuta-
 mine subjungit: salva, quæ justior fuerit senten-
 tia.

XLIV. Unde nec prætenso rationum pondere
 procedere videtur Fr. Laurentius Berti loc. su-
 pra cit. subjungens: Thomas Gage refert audivisse
 se se a fide dignis Americanis illic eos qui plus
 cocolatis pocula sorbent, fieri quadratos, ac pin-
 gues. Atque rationem affert, quoniam, licet ca-
 cao partes permultæ sint frigida, sunt tamen &
 aliæ permultæ butyroscæ, ac nutrientes, atque his
 calida alia ingredientia, cinnamomum præsertim,
 atque vaginula sunt ad instar vehiculi, ut ad hepar,
 & viscera discurrant, ibique in carnem, & pingue-
 dinem coalescant. Et quamvis e contra Branca-
 tius ait non semel se fuisse expertum, quod po-
 culum unius consuetæ potionis cocolatis vix ad
 septem horas vires stomacho larguenti suppeditat;
 unde infert falsum esse, quod duæ cocolatis uncia
 plus dent nutrimenti quam tres uncia carnis:
 communis tamen est medicorum sententia, cocola-
 tam optimum præbere nutrimentum, ut demonstrat
 in bibliotheca pharmaceutico-medica Jacobus
 Mangetus. Et quilibet forte experiri poterit falsum
 esse allatum a Cardinali Brancatio experimentum,
 cum non semel uno cocolata poculo iter agentes
 perseverent usque ad vesperam viribus validissimis:
 quamquam fateor esse, qui post septem horas esuriant,
 non solum exhausto poculo cocolata, sed a prandio
 quoque, vel cæna. Et pergit idem Berti: Porro
 cocolata, etiamsi sorbeatur, & ad poculenta
 quodammodo spectet, ut etiam lac, capique stillatus
 liquor, non ad extinguendam sitim, sed ad vires
 refocillandas exhauritur; ideoque esculenti ratio-
 nem habet, non potionis; aut si potionis, talis
 quidem, quæ nutriat, atque sustentet. At quod

Adversario-
 rum ince-
 pta confu-
 tatio quoad
 primum a
 Laurentio
 Berti pro-
 positum ar-
 gumentum
 prosequitur

inquiunt, *Americanis cocolatam potum esse communem, potest principio retorqueri; Si exim inter Americanos jejunium non frangit, quoniam ibi vulgaris est potio; violabit profecto jejunium apud Italos, quorum singuli tali luxuria non bibunt. Deinde respondet noster Nicephorus Sebastus, qui de cocolatis potione dissertatiunculam edidit, quod, licet cocolata eandem in America, & Italia habeat naturam, usus tamen regionum debet attendi: quippe & Græci jejunium frangunt, si certis feriis, & maxime Majori hebdomada non se abstineant a vino, ac piscibus sanguine concretis: quod in consuetudine non est apud Italos; ac simile exemplum profert de refectiuncula, quam appellitant collationem. Melius tamen respondebis, si dixeris, Americanos stomacho esse debiliores, & spectata regionum diversitate, varias potiones, epulasque adhibendas. Multa sane congerit speciosus doctor noster Laurentius; at non apposite concludere videtur. Per hoc enim, quod chocolatis materies nutriat, non proinde Ecclesiæ jejunium frangere dicenda est, ut passim in hoc §. & n. 41. & locis ibidem allatis, quin & alibi in superioribus dignoscitur. Neque ex Americanorum nutrimento aliquid contra chocolatis potum inferri poterit, illi enim chocolatis potum pro communi potu habentes, magnos cyathus, & sæpe in die sumunt, quo sensu non procedit quæstio. Non ergo contra nos est dicere, *Americanos, qui plus chocolatis pocula sorbent, fieri quadratos ac pingues. Quod autem addit: iter agentes uno sumpto chocolatis poculo validissimis viribus usque ad vesperam perseverare; id præterquam quod vix contingit, si tamen contingit, non de chocolatis poculo intelligitur, de cujus tamquam licito usu in die jejunii quæstio procedit, sed de chocolatis potione, quæ & magna**

gna sit, & magnam habeat chocolatis materiem,
 cuique proinde panis non modica portio intinga-
 tur, intelligi debet; ut facere non raro solent
 præclare conditionis homines iter agentes, quo-
 rum stomachus, ne cibis gravatus, pœnam
 sentiat, suavi chocolatis potu modo dicto co-
 mestionis loco utuntur; nec mirum, si usque
 ad vesperam validissimis viribus perseverant, si
 ante susceptum iter, magnum spissæ chocolatæ
 cyathum, pane insuper intincto, sive infuso sum-
 pserint: quo fane sensu nullo modo procedit
 quæstio. Nec deinde recte procedit, a liquore
 in genere paritatem fumens; quasi scilicet cho-
 colatis potus revera potus asseratur, quia sor-
 betur; secus enim lac, & capi, seu caponis stil-
 latus liquor, potus esset, quia sorbetur: quod
 fane nec nos, nec alius quicumque in re theologica
 mediocriter peritus asserere audebit, nisi qui i-
 gnoraret non omnem liquorem potum esse, licet
 omnis potus liquor sit. Potus ergo asseritur, non
 quia sorbetur, sed quia hominis artificio post
 aquæ mitionem potus naturam induit. Nec Theo-
 logo dignum est, quod subdit, *Apud Americanos,*
quia vulgaris potus est, jejunium non fran-
gere, secus vero apud Italos. Si enim per ipsum
 chocolatis potio apud Italos jejunium frangit, non
 quidem ex alia ratione, nisi replicatæ comestionis;
 cum ergo communis aliquarum provinciarum
 usus jejunii naturam quoad substantiam mutare
 non possit, & hujusmodi potionis sumptio apud
 Italos comestio per ipsum dicenda sit; inde A-
 mericani sæpe in die hanc potionem fumentes
 sæpe comederent; sæpe igitur in die jejunii cho-
 colaticum potum fumentes Americani, sæpe co-
 mederent; quod si sæpe in die jejunii comede-
 rent; quomodo ergo jejunium non frangerent? Ad
 summum igitur dicere debuerat noster Lauren-
 tius

tius, ex communi illarum regionum usu ob stomachi, ac naturæ debilitatem, huiusmodi potum sæpe sumentes, a peccato excusari, quod tolerabilius esset, & a vero non abhorrens; cum præsertim ob stomachi debilitatem sub ratione medicinæ sumpta talis potio nec per ipsammet Berti etiam apud Italos jejunium frangere dicenda sit; quo sensu non procedit quæstio.

Incepta
confutatio
quoad alte-
rum a Lau-
rentio Berti
propositum
argumen-
tum prose-
quitur.

XLV. Pergit deinde idem Laurentius aliud Eminentissimi Brancacii argumentum confutare, quod scilicet chocolates jejunium non frangat; eo quod nec vinum, nec cervisia frangant, quamvis utrique vis insit nutritiva, & quidem tanta, ut olim ante certamina vina Athletis propinarentur; Et aliqua vina ex Galeno æque nutriant ac porcina caro, nec tamen jejunium frangunt, neque hæc cerevizia, inter esculenta censetur, tametsi ex frumento, hordeoque paratur. Ad quod in eadem prop. 3. sic respondet noster Berti: *At potest hæc argumentatio elidi, primum negando, cerevizia, vinaque jejunium non violari, cum oppositum ex ipsa vi nutrimenti demonstret in thesibus Lovaniensibus cum magna Eruditorum caterva Gummars Huygens. Atque, ut demus Brancacio, hanc opinionem communiter esse explosam, si loquamur de vino, aqua diluto, mensisque vulgaribus usitato; certa quidem est, si sermo instituatur de vino meraciori, quale aut Galenus commemorat aut propinabatur Athletis. Deinde sunt, qui negant habere vinum nutriendi vim per se, cum non alat natura sua, sed efficiat dumtaxat digestionem alimentorum. Insuper nemo dixerit, nequaquam jejunium frangi vino, cui saccharum, cinamomum, & aliquid esculenti permisceas. Neque autem per prædicta chocolatis usum feliciter impugnat noster Laurentius. Advertere enim debuerat, hic non*

Non de solutione jejunii secundum se sermonem
 procedere, sed de jejunii solutione juxta Eccle-
 siæ mentem. Unde licet vinum, ac cerevizia,
 eo quod aliquo modo nutrant, jejunium secun-
 dum se consideratum aliquo modo in sui perfe-
 ctione diminuunt, quia tamen hujusmodi potuum
 sumptio, in sensu a nobis exposito n. 33. 34. & 35.
 & 41. & passim exponendo, contra Ecclesiæ men-
 tem non est; inde nec Ecclesiæ jejunium per
 hujusmodi potuum sumptionem frangi dicendum
 est. Ad quid ergo verba multiplicat noster Lau-
 rentius dicens *cerevizia, ac vino violari jejunium?*
 Nec Gummari opinio nostro Laurentio suffra-
 gatur; cum in præcitatis Thesis Lovaniensi-
 bus Gummarus Huygens, vini, ac cereviziæ na-
 turam, nec non & jejunium, non relate ad Eccle-
 siæ mentem sermonem convertens, sed secundum
 se tantum considerat; quo sensu a vero non aber-
 rare & nos permittimus. Quod autem Eñio
 Brancacio permittit noster Laurentius, vinum sci-
 licet aqua dilutum non frangere, secus vero non
 dilutum, sua temperantia, ac virtutis amore vi-
 detur deceptus; Cum certum apud omnes sit,
 vinum, etiam aqua non dilutum, Ecclesiæ jeju-
 nium non frangere. In eo autem quod addit,
 vinum scilicet Athletis propinatum, vel specia-
 li ratione præter communem usum adhiberi so-
 litum, spectata sua natura, a potus ratione de-
 ficiens, Ecclesiæ jejunium frangere dissentire non
 videor; Cum enim in eo sensu hujusmodi vini
 usus in die jejunii licitus non procedat, nec Ec-
 clesiæ menti conformetur, immo & difformis exi-
 stat, nos ferire non poterit. Neque per id, quod
 subjungit: *Nemo dixerit, nequaquam jejunium*
frangi vino, cui saccharum, cinnamomum, &
aliquid esculenti permisceas, nos ferit: potus
enim chocolatis non totus materia comestibilis
est,

est, sed ex materiæ comestibilis parvitate, & aqua in majori quantitate coalescit; contra vero vinum quatenus humor est ex uvis expressum, totum ex materia comestibili constans; cui si alia addatur comestibilis portio, ut saccharum, &c. contra Ecclesiæ mentem tali mistione existens, quatenus a potabilis natura magis recedens, quid mirum si jejunium frangat? cum præsertim vinum saccharo, &c. mistum non sub ratione potus, sed sub ratione medicaminis, de quo alia militaret ratio, non secus ac §. 1. diximus, adhiberi soleat. Cæterum nec verum videtur per sacchari parvitatem, vino immisti, Ecclesiæ jejunium frangi. Cum enim humor ille ex uvis expressus, hominumque arte vinum effectus, potus rationem induat, per superadditam sacchari parvitatem non illico comestibilis materia efficitur a rei potabilis ratione deficiens, cum præsertim saccharum sal existens, non nutriendi, sed solutivam vim a potiori habeat: idem videtur dicendum de cereviziis, aliisque vinorum generibus. Quod si per materiæ additionem a communi potus ratione hæ potiones deficient, tunc Ecclesiæ jejunium frangere juxta scilicet additæ materiæ qualitatem, ac potionis quantitatem, non negamus. Animadvertere autem liceat ipsum Laurentium Berti doctorem referre sententiam, magnam vim nutritivam vino, ac cereviziæ tribuentium; aliorum quoque nutriendi vim vino negantium; utra autem harum opinionum vera sit, in judicatum relinquere. Pro neutra ergo parte suæ sententiæ fundamentum conferens, quomodo a vini nutrimento infert ejus potu jejunium frangi si postea vim nutritivam vino negantium sententiam referens, in eam quoque inclinat opinionem? In utramque enim oppositam inclinans opinionem, cujuscunque partes suscipiat,

im-

Impingit, nec Brancatium impugnat, cum præsertim ex vi nutriendi jejunii solutio inferri non possit, si potus rationem retineat, ut & in superioribus §. §. discussimus.

XLVI. Ad id autem, quod dicit Brancacius, reponens, ea permistione per saccharum, cinnamomum &c. accedere vino aliendi vires robustiores; Cum e contra pulvis chocolatis in aquam demersus, vigore pristino destituatur; Respondet Berti ibidem sic: *Sed fallitur fortasse. Enim vero cum cocolata massa partes habeat aliquas frigidas, sed permultas unctuosas, sulphureas, atque inflammabiles, quæ omnes cacao insunt; adduntur præterea in cocolata præparatione saccharum, & cinnamomum; cocolates reductus in pulverem, & demersus in cocumam calida aqua, lignoque dentato iterum permistus, fit esculentum stomacho frigido percommodum, & particulae calidiores, ut dictum est supra, solutæ magis, ac liberæ fiunt cum humidis aptius vehiculum unctuosarum, atque nutrientium: unde cocolata hoc pacto soluta non minus nutrit, ac si illam sumas massa, aut pastillis, sed longe melius, salubrius, aptoque stomachis tam calidis, quam frigidis temperamento. Ex quibus, pergit idem Berti, diluitur tertia ratio Brancacii, qui contendit demonstrare, cocolatam aquæ permistione exuere propriam esculenti naturam, cum illam e contra nanciscatur perfectiorem. Istæc autem contra Brancacium Laurentii Berti impugnatio cohærere non videtur; non enim intendit Eminentissimus Brancacius, chocolatem, aqua dilutum, potus naturam induere, si tanta sit cacao, cinnamomi, sacchari &c. quantitas aquæ quantitati comparata, ut potius esculentum sit, a potabilis materiæ natura deficiens, sed illam chocolatis cum suis admistis quantitatem potus naturam induere intelligit,*

Incepta
confutatio
quoad ter-
tium a Lau-
rentio Ber-
ti proposi-
tum argu-
mentum,
prosequitur

si totius materiæ quantitas relate ad aquam, cui immisceatur, tanta sit, ut potus naturam induere possit ut de cereviziis aliisque vinorum generibus, potus naturam induentium, dici debet.

Incepta
confutatio
quoad
quartum a
Laurentio
Berti pro-
positum ar-
gumentum,
prosequitur

XLVII. Ad quartum Brancacii argumentum, quod scilicet juxta communem opinionem materiæ parvitas Ecclesiæ jejunium non frangit, respondet idem Berti sic: *Verum si uni cocolatis uncia tanta est vis nutritiva, ut præclarissimi medici Mangetus, Pasquius, Zacchias, Stubens, alique observarunt, non minus attendenda est cocolatis quantitas, quam potionis, ac nutrimenti natura: idque in jejunio maxime quadragesimali, quod credimus in Elia, & Moyse præfiguratum, Christi consecratum exemplo, & antiqua & Apostolica traditione firmatum, ut eo religiosius servari debeat, quo fuit majori auctoritate præscriptum.* Neque etiam per prædicta eloquentiæ, & eruditionis monumenta Eñum Brancacium impugnatur noster Laurentius, si de Ecclesiastici jejunii perfectione loquatur. Non enim ab Eñmo Brancacio, neque a nobis negatur majori cum perfectione servari jejunium, quo major fervetur abstinencia; unde perfectius ab eo servari jejunium, qui a chocolatis potu, a caffè, limonea &c. quin & a serotina refectione abstineret, non difitemur: sicut majori cum perfectione ab occidentalibus servaretur jejunium, si orientalium morem sequentes, a magnorum piscium, sanguinem habentium, esu, ac vini potu abstinerent. Quæstio autem non de jejunii perfectione procedit, utrum scilicet a chocolatis potu abstinens, perfectius jejuset? hoc enim, nemine discrepante, omnino concedi debet, sed an chocolatis potum sumens, contra vel præter Ecclesiæ mentem agat, sic jejunans? An scilicet per chocolatis sumptionem in die jejunii nullam, aut ve-

nia-

nialem, vel lethalem culpam incurrat? Nec vis nutritiva, chocolatis potui inhærens, ratio frangendi jejunium est, cum etiam vini, ac cereviziæ potus aliquo modo nutriant; & tamen quia per hominis artificium potus naturam induentia, non esculenti sed poculenti rationem acquirunt, jejunium non frangere multoties diximus, ac in superioribus n. 14. 23. ad 27. 33. ad 35. & 41. discussimus, & comprobavimus.

XLVIII. Ad ultimum Cardinalis Brancacii argumentum, quod scilicet medicamentorum potione jejunium non læditur, sic ratiocinantis: *chocolata roborat naturalem calorem, generat puriorem sanguinem, cordis substantiam vivificat, dissipat flatus, & prodest ad stomachum roborandum; habet igitur medicamenti naturam. Non ergo frangit jejunium.* Ad istud, inquam, ultimum Brancacii argumentum sic respondet Berti: *Ast utraque hujus syllogismi præmissa corrui sponte sua, & universam molem evertit. Etenim vel ægroto medicamentum exhibes, vel sano, ac robusto. Si ægroto, ejusdem salutis providendum esse demonstrat lex ipsa naturæ; si autem sano, ac valenti, oportet, ut expendatur qualitas medicaminis. Quod si fuerit nutritivum, atque esculentum, nego consistere cum jejunio. Atque ita prior illa propositio fluctuat, & labascit. Sed altera propositione tota machina excidit. Nam si cocolata roborat naturalem calorem, generat puriorem sanguinem, cordis substantiam vivificat, dissipat flatus, & prodest ad stomachum roborandum, quomodo frigida est admodum, nec nutrit, nec cibus est, nec sustentat, nec vim habet esculentorum? Quomodo stomacho roborati, & naturali calore robusti servabunt jejunium, ab Ecclesia eo fine institutum, ut fideles ab alimentis abstinentes, carnem macerent, & corporis afflictatione sensus a noxiis re-*

Incepta
confutatio
quoad ulti-
mum a
Laurentio
Berti pro-
positum ar-
gumentum,
prosequitur

tra.

trahant excessibus? Recte ergo statui, argumenta pro cocolatis potione allata nequaquam cuilibet frangi Theologo satisfacere. Per prædicta tandem ac similia noster Laurentius nec plane fallitur, nec difficultatem solvit. Equidem verum est, chocolatis potum si sub ratione medicinæ sumatur, jejunium non frangere, ut hic, & in superioribus §. §. toto hoc cap. discussimus; sub medicinæ autem ratione quæstio non procedit, ut recte advertit noster Laurentius: qui tamen animadvertere quoque debuerat, Eñum Brancacium hoc ultimum argumentum non adducere, quasi chocolatis potus liciti usus fundamentum, sed ut aliorum argumentorum supplementum. Cæterum medicinalis ratio sub diversa consideratione intelligi rectissime potest; vel scilicet ad expellendos morbos, qui insunt, vel ad eos impediendos, ne exurgant, & corripiant. Etiam si autem chocolatis potus non ad expellendos morbos, qui insunt, sed ad impediendos, ne corripiant, qui contingere humanæ naturæ facile possunt, ne scilicet dissipetur calor, ut impediatur flatus, cordis mæstitia, stomachi lassitudo &c. adhibeatur, medicaminis ratio in chocolatis potu perseverat. Fallitur autem noster Laurentius, nec Brancacium feliciter impugnat in eo, quod subjungit, eo scilicet quod chocolatis potus sustentet, esculentum nominat, & jejunium frangere mordicus asseverat, quæ autem duo supra n. 8. 12. ad 16. 23. ad 25. 33. ad 35. & 41. a nobis discussa sunt; pro nihilo reputans, potus nempe naturam cum nutritiva virtute subsistere, dummodo potus ratio prævaleat; ac nutriendi virtus etsi frangendi jejunium ratio secundum se sit, non tamen frangendi jejunium ratio existit, si chocolatis potio Ecclesiæ, jejunium præcipientis menti non contradicat: quod certe parum,

rum, aut nihil advertit noster Laurentius, jejunii perfectionem secundum se ut plurimum considerans.

XLIX. Quod autem addit Concina de Ecclesiæ præceptis lib 2. dissert. 2. cap. 10. n. 15. *Quæro an chocolates cibus sit, vel potus? si potus; illius usus consuetudine approbante, & permittente non eget. Nam potus institutus natura sui ad sitim extinguendam, absolute, & semper licitus est omnibus: Si cibus chocolates dicatur, illius usus corruptela est, non consuetudo. Quippe admissa triplici refectio in diem, matutina, meridiana, jejunina, seu nocturna, futilis foret jejunii lex, & ridicula. Tunc enim jejunium christianorum ad solum delectum ciborum coarctaretur. Ad quod respondetur, chocolatis potum nutritivum potum esse non secus ac vinum, vel cereviziam, in quibus, per hominum artem aqua solutis, potus ratione prævalente, potus artificiales dicimus; potus autem naturam induentia, quatenus eorum sumptio Ecclesiæ menti non opponitur, in die jejunii prædicta sumere licere asserimus. vide ab initio hujus cap. & deinceps, præfertim §. 2. 3. & 4. an. 10. ad 18. ad 28. ad 37.*

L. Ad praxim autem accedere volentes, si chocolatis compositio ex cibis vetitis constet, Ecclesiæ jejunium frangere asserimus. Certum est enim apud omnes, non debere in chocolatis compositione prohibitum cibum, lac scilicet, ova &c. admisceri; hæc enim, & similia sub alia ratione in die jejunii prohibita intelligi debent; Neque, ut Ecclesiæ jejunium non frangat, ex cibis multum nutritivis, vel ex nimia quantitate sumenda potio coalescere poterit, sed talibus cibis, tantaque eorum quantitate sumenda potio constare debet, ut potus naturam induens, Ecclesiæ menti non contradicat, ad vitandum scilicet

Incepta
confutatio
prosequitur

Qua ratione licita, vel illicita chocolatica potio in die jejunii dici possit, aperitur.

licet lethale peccatum; sicut nec præter ejus mentem sit, ad veniale impediendum: Etsi cæteroquin, quocunque modo sumatur chocolatis potio, (vide supra n. 47.) jejunii spectata natura, ejusque perfectione, non secundum Ecclesiæ mentem existere videtur. In massa autem, vel per modum polentæ Ecclesiæ jejunium frangere omnino tenendum. Unde bene quoad hoc advertit Laurentius Berti loc. cit. dicens: *Ne tamen alicui inficiam scrupulum, si valida alicui videntur, nec responsionibus nostris ullatenus dissoluta, meminerit is, omnes prorsus Theologos, ipsumque Card. Amplissimum Franciscum Mariam Brancium definire, potionem chocolatis, non admodum dilutam sed concretam, ac densam jejuniis procul dubio opponi. Idemque notat Thomas Hurtadus tract. 10. de potione chocolatica cap. 1. n. 10. dicens: Quarto conveniunt omnes, quod si ea materia, quæ aqua diluta est, manducetur, frangit jejunium; amittit enim formam potus, sicut si quis uvam unius libræ manducet frangit, non tamen si ex illa mustum expressum bibat: Similiter si quis poma, ex quibus fit cerevizia manducet, non tamen si ipsam cereviziam bibat. Potus ergo perseverante ratione, jejunium non frangere; a potus vero ratione chocolaticam potionem deficientem jejunium frangere omnino tenendum est. Unde apud eundem Hurtadum loc. cit. cap. 3. n. 65. Magister Ludovicus Lopez, de chocolatica Indorum potione loquens, quæ ex indico framento sit, an jejunium frangat, sic respondet: Regulariter per hujusmodi potiones non solvitur jejunium, quia potius sumuntur per modum potus, quam cibi, & quia parva materia massæ, sive formulæ admiscetur ibi cum aqua, unde quasi liquidus potus manet; si tamen tanta misceretur massa, aut materia, quod ille potus spissus redderetur, quod sufficeret*

ret ad sustentationem, jejunium dissolvere videtur: Quia addam ego, & certissimum reputo: si autem, etsi ex comestibili materia constet, per aquæ tamen missionem hominisque artificium potus naturam induit, Ecclesiæ jejunium non frangere teneri poterit. Sicut uvæ humor in uva cibus est, jejunium frangens, secus vero ab uva expressus, potus naturam illico induens. Unde idem Thomas Hurtadus loc. cit. in appendice n. 60. Est enim, inquit, mustum, quamvis recenter expressum, verus potus, quia converti potest in Sanguinem Christi, qui, ut ipse dicit Joan. 6. v. 56. Caro enim mea vere est cibus: & Sanguis meus vere est potus. Et quidem, ut pergit Hurtadus, mustum posse in illum converti certissimum est apud Theologos; immo & Angelicus 3. p. q. 74. art. 5. ad 3. dicit: de musto potest confici hoc Sacramentum. Et licet indecens sit, si botrus in calice exprimatur, tamen, ut supra n. 34. discussimus, & notat Angelicus loc. cit. ex Julio constat, quod si necesse fuerit, botrus in calice comprimatur. Si ergo quod erat quoad totum comestibilis materia, scilicet in botro, potus effici potest, & per hoc jejunium non frangeret, quanto magis illud, quod non ex tota comestibili materia constat, qualis est chocolatis potio, ex re comestibili, cacao scilicet, cinnamomo, & saccharo, & majori potabilis materiæ quantitate, qualis est aqua, coalescens, per hominis artem potus naturam induens, sive acquirens, Ecclesiæ jejunium non frangeret? Etsi enim potus chocolaticus, cibi, ac potus rationem habeat: qua parte enim materiam spiritibus vitalibus præbet, ac digestionem adjuvat, non cibus, sed potus est; qua parte vero materiam sanguinis generationi communicat, non potus, sed cibus est, quia tamen in chocolatico potu, prout quæstio procedit,

na-

natura cibi minima est, & a natura potus plurimum superatur; inde jure quidem optimo illa potio, sic & sic per hominum artem digesta, tuto potest ad finem potus ordinari. Et sicuti vinum licet venas sanguine cito repleat, quod cæteroquin rei comestibilis proprium est, potus tamen prævalente natura, potus est, ac dicitur, ac proinde Ecclesiæ jejunium non frangit; ita licet chocolaticus potus aliquid nutritionis habeat, forte autem minus quam generosum vinum; dummodo tamen potus rationem servet, eaque prævaleat, jejunium non frangere, jejunique proinde finem, ab Ecclesia intentum, & quoad executionem præceptum non destrucere dicendus est.

Liciti chocolatici potus intrinsecæ rationes, ex doctorum placitis, sive sequendis, sive confutandis propositæ, discutuntur.

LI. Et quia, ut sæpe in superioribus §. §. diximus, etiam potus, ad levandum jejunii detrimentum præter Ecclesiæ mentem sumptus, etsi jejunium non frangat, nedum tamen ejus meritum minuit, verum & venialem culpam involvit; idcirco ad probandum omnino licitum chocolatis potum, qui in stomachi levamen adhibeatur, probasse non sufficit per hominis artificium potus naturam induere, nisi alia assignentur, quæ, hujusmodi uti volentes potu, ab omni culpa immunes confirmant. Solutis ergo quæ a ratione nutritivi cibi ex quo simul cum potabili materia chocolatis potio coalescit, oriri possunt, difficultatibus; aliæ adducendæ sunt rationes, quæ chocolatici potus usum omnem culpam excludere posse confirmant. Ad quod suadendum, non pauci ad parvitatæ materiæ asylum recurrunt, in qua quoad præsens vim nutritivam attendendam esse dicunt, quæ, quatenus maxima est, aliter ac de aliis cibis sentiendum esse autumant, quos inter Pasqualigus decis. 141. n. 5. dicens: *Cum in hoc non attendenda sit quantitas materialis sicut in aliis ci-*

cibus, sed quantitas formalis, nempe virtus nutritiva, utpote quia in jejunio præcipitur abstinentia a cibo, tamquam nutritivo, illa habenda est pro parva materia, quæ parum nutrire potest. Unde puto non posse excedere octavam partem uncie, aut ad summum sextam partem, alioquin semper afferret notabilem nutritionem. In hoc autem longe a vero recedere nedum ex suis per totam suam theologiam moralem laxitati viam sternentibus principiis dignosci poterit, verum & ex eo magis, quod nullam vetiti a non vetito cibo discretionem quoad materiæ parvitatem assignare videtur. Si enim octavam unius uncie non vetiti cibi partem ad culpam excludendam (intellige etiam venialem) excedere non potest portio, quanta per ipsum parva vetiti cibi quantitas, quæ certe longe minor, quam non vetiti cibi esse debet, quæ etiam venialem culpam excludat, admitti poterit portio? Juxta prædictam autem suam doctrinam fere nulla vetiti cibi parva admitti poterit quantitas; quod sane nedum ex comestibilis materiæ, verum & ex Ecclesiastici jejunii natura, etiam Ecclesiæ mente spectata, quæ in suis jejuniis, ut in humanis præceptis moris est, hujusmodi subtilitates, & cavillationes sub vi coactiva curare non præsumitur, stare non posse cap. I. n. 38. 40. 41. & 42. ac passim proposuimus, ac sub quacunque ratione materiæ parvitatem considerari posse solidioribus innixi principiis discussimus, & comprobavimus.

LII. Ex Laurentio autem Berti in solutione ultimi argumenti, contra Brancatium supra relati sic habetur: *Et licet Turrianus quantitatem permittat non excedentem uncias cocolatis duas, dimidium tamen uncie quidam alii existimant permittendum: unicam vero unciam idem Brancatius, Sebastus noster, atque benigniorum Theologorum*

Laurentii
Berti mens
quoad præ-
sens aperi-
tur.

pars major. Subdit tamen idem Bertì: *sed vereor, ne parvam hanc quantitatem complures excedant; nam semel inductæ corruptelæ modum servare non possunt*. Mirandum sane quomodo noster Laurentius ad Eñum Brancatium impugnandum, chocolatis potum in die jejunii licitum admittentem, totas suas exerat vires, suumque aptet ingenium; tandem vero ad chocolatis usum cum Brancatio admittendum inclinet. Et licet cum Anglo Stube medico sentiat, unam chocolatis unciam plus nutrire, quam unam bovinæ carnis libram, ut supra n. 42. observavimus; postea tamen nedum ad unam admittendam inclinet, verum & duas chocolatis uncias non confutat, & ex suis jactis principiis reprobare, & confutare debuisset; unde immediate pergit dicens: *Est autem duarum unciarum portio plurimorum consuetudine recepta; & vir quidam eximius describens eleganti carmine, quomodo cocolata pararet sibi potionem, ut extat in notis ad Dithyrambum viri cl. Francisci Redi, canebat. Quin & sacchaream decisa in fragmina metam * Comminuo, cumulusque pari mihi pondere surgit, * Mistaque stat justo simul uncia, & uncia metro*. Auctorum sane judicium non a vulgi opinione, sed ab ipsorum operibus hauriendum.

Magistri
Milante
mens ape-
ritur.

LIII. Magister vero Milante quoad chocolatis potum in expos. prop. 23. Alex. VII. exercit. 23. sic habet: *Ad parvitatem materiæ recurrere est quidem minuere, sed non tollere culpam: quis enim ignorat, parvitatem materiæ, ubi tamen ea locum habet, semper peccatum esse, etsi veniale?* Lectorem quoad hoc hortamur ad ea percurrenda, quæ de materiæ parvitate cap. 1. a n. 37. ac deinceps supra discussimus; non enim verisimile est, Ecclesiam in suis jejuniis ita jejunantium constringere conscientiam, ut sub quacunque par-

vitatis ratione, etiam minimæ, ad peccatum saltem veniale constringere sub vi coactiva intendat, ut num. 51. & passim innuimus. Sic autem pergit idem Milante: *Dico igitur, idcirco in præsentiarum esse absolute licitam cocholatae potionem in moderata sesquiunciæ (uncia nimirum cum dimidio) quantitate, quia parvitas materiæ, ex consuetudine introducta, & tolerata ab Ecclesia, omnino excusat a culpa, licet ex se absque tali permissione nullatenus excusaret. Et postquam dixerit posse etiam contra legem consuetudinem invalescere, subdit: Indubium est insuper hodie invaluisse consuetudinem sumendi chocolatam in diebus esurialibus, eamque frequentem ubique, præsertim in Alma Urbe, sciente Romano Pontifice, potente impedire, & nullatenus impediante. At sapienter subjungit: Ex quo principio sequitur, quod, qui eadem esuriali die post epotam chocolatæ sesquiunciam, si aliam quoque propinare vellet, (intellige non secus ac primam cum longe majori aquæ quantitate immistam) peccaret venialiter ob parvitatem materiæ non permissam ex tolerantia Ecclesiæ; sed si insuper quis tertio id faceret (scilicet eadem die) peccaret mortaliter, ut constat ex prop. 29. ab Alex. VII. Feria 5. die 18. Maji anno 1666. damnata, dicente: In die jejunii qui sæpius modicum quid comedit, non frangit jejunium.*

LIV. Non desunt autem qui ex Pontificum decisionibus chocolatis usum licitum esse reponunt. Quoad hoc autem scire oportet illud a Thoma Hurtado relatum Tract. 10. de potione chocolatica in appendice cap. 5. n. 74. & 75. quod scilicet Illm̃us dom. Augustinus de Padilla Archiepiscopus della Espannola dicit, se vidisse declarationem authenticam Gregorii XV. qui semel, & iterum dixit, quod potus chocolatæ

An licitus
chocolatici
potus usus
ex Pontifi-
cum, ac le-
gislatorum
tolerantia
deduci pos-
sit, expen-
ditur.

non frangit jejunium. Et idem Hurtadus refert declaratum esse a Paulo V. anno 1614. in cuius præsentia P. Nicolaus de Anaya potum istum confecit, quo viso, respondit summus Pastor: *Hoc non frangit jejunium: quam declarationem*, subdit idem Hurtadus, *pro certa, & indubitata habent omnes Patres Societatis in provincia Mexicana, ut testatur P. Didacus de Sousa illius provinciae Visitator*. Nec deest, qui sub juramento deponat, se audivisse a P. Hieronymo de S. Vincen. Pium V. vivæ vocis oraculo declarasse hunc potum jejunium non frangere. Quod autem docet Hurtadus, scilicet S. Pium V. Gregorium XIII. Paulum V. Gregorium XV. licitum chocolatis potum declarasse aniles fabellæ reputantur a Daniele Concina cap. 10. n. 9. & 10. Et tempore Pii V. qui anno 1572. obiit, aliqui nondum chocolatæ usum in Italiam pervenisse ponunt. Quoad hoc autem errat noster Daniel; aliud enim est aliis fidem non præstare, aliud vero quod alii dicunt, negare. Ad hoc enim quod non credam, sufficit, quod eorum auctoritatem, vel iudicium meo iudicio, meæque electæ auctoritati postponam; ad negandum autem quod alii dicunt, nec a me electa auctoritas, nec meum sufficit iudicium, nisi vel apertam in eorum dictis inveniam contradictionem, vel eorum iudicium, alio solidiori fundamento innixus, evertere studeam. Si igitur refertur, prædictum Archiepiscopum Augustinum de Padilla dicere, se vidisse declarationem authenticam Gregorii XV. quod scilicet chocolatis potus non frangit jejunium, & alia, ut supra, sine injuria hujusmodi decisiones asserentium dici non potest, talia monumenta fabellas esse, nisi eorum evertatur vel auctoritas, vel iudicium, quod noster Daniel non facit. Dubitare quidem possum, an vera sint, quæ asseruntur,

ab-

absolute autem negare omnino non possum. Quod autem tempore Pii V. chocolatis usus nondum in Italiam pervenisset, non adeo verum est. Ipse enim Daniel, ut supra n. 40. retulimus, ex ipsomet Archiepiscopo Augustino denuntiat, chocolatis originem circa dimidium sæculi decimi sexti reponendam; & Pius V. longe post ejusdem sæculi dimidium obiit. Id unum ad summum colligere poterat Daniel, tempore scilicet Pii V. chocolatis usum non adeo in Italia sicut posterioribus temporibus invaluisse. Quo etiam posito, non proinde non poterat chocolatis notio ex Indiis noviter repertis haberi: quin immo ex eadem rei novitate magnum verisimilitudinis fundamentum apparet, ad Pontifices recursum fuisse; ut ex eorum oraculis, saltem ex privata auctoritate loquentium, quid in hoc sentirent, declararent, multorumque ancipitem conscientiam ad deponendum scrupulum, non secus ac in Americanis provinciis usus invaluerat, ad hujusmodi potum, eo, quo jejunii tempore, modo convenit, sumendum inclinarent. Et Licet Navarrus Pio V. aliisque Pontificibus familiaris extiterit; jure tamen merito non potuit, quatenus nullius esset auctoritatis, privatum Pontificis sensum, tamquam a privato doctore prolatum, sine authentica demonstratione referre. Cæterum apud Thomam Hurtadum tract. 10. de portione chocolatica sumenda, vel non sumenda in die Ecclesiastici jejunii cap. 8. in fine ante appendicem, responsionem Martini de Azpilcueta invenio, qui consultus respondit a chocolate jejunium Ecclesiasticum non frangi; sic enim habet apud eundem Hurtadum: *Suppono, quod in aliquibus partibus Indiarum de more habeant potum conficere ex substantia frumenti terræ illius vulgariter nuncupati Maiz, quæ quidem, frumento molito mittitur in aquam, quæ*

colata sicut aqua, quam nostrates exprimunt ex amygdalis ad condiendum obrizum; & insuper huic aquæ, ut dulcior, & suavior sit, superadditur spuma, quæ fit ex massa facta ex quibusdam granis, quæ vulgo dicuntur cacao, qui potus videtur afficere stomachum, etiam jejunum, & naturales terræ illius cum sola frequentatione istius potus laborare consuecunt, sine eo quod sumant alium cibum usque ad noctem. Hoc præposito, sic pergit idem Navarrus apud Hurtadum: dubitatur, an ab his, qui tenentur jejunare ex præcepto Ecclesiæ, seu alias, possit ante, & post prandium sumi dictus potus sine fractione jejunii Ecclesiæ? Item & simile dubium: Itinerantes consuecunt miscere aquam cum pulvere; vel farina facta ex dicto frumento de Maiz ex his dictis granis, quæ vulgariter Cacao pinol. Ad quod respondet Navarrus: quod per hujusmodi potum non frangitur jejunium statutum ab Ecclesiæ, quod appellatur jejunium jejunantis; quia tale jejunium solum inducit necessitatem abstinendi ab esu amplius, quam semel in die, & non a potu, ut tradit d. Thomas receptus 22. q. 147. art. 6. in corp. questionis, & ad 2. (vide supra n. 41.) & pergit Navarrus: Et aqua confecta modo prædicto, & proposito est potus, & habetur ab omnibus pro potu: Ergo non est illa interdicta in die jejunii; tum quia in Germania, Belgio Gallia &c. hujusmodi potus usum vigere dicit. Cum igitur viri fide digni nedum id teneant, verum & quod majus est, Pontificum declarationes etsi cæteroquin privata auctoritatis testentur; & in foro conscientiæ secundum jura uni testi fide digno creditur; inde fit, ut advertit idem Hurtadus loc. cit. in appendice cap. 5. num. 80. quod: *Potest quis tuto in praxi nitens illorum fidei elicere dictamen prudentiæ, quo se conformet prædictæ opinioni; neque ad hoc*

hoc requiritur, quod quis videat declarationem authenticam, nec testis debet esse juratus, sed sat est, quod sit fide dignus, & contrarium dicere pro foro interno mihi non est probabile. Et num. 82. sic prosequitur: Cumque Pontifices summi jam declaraverint, quod potus iste, chocolatis, non frangit jejunium, hæc declaratio semper subsistit, quousque alius Pontifex ob rationes de novo occurrentes, declarationem abrogaret, quod hucusque nullus fecit.

LV. Horum autem, aliorumque omissis, quæ circa materiæ parvitatem circumferuntur, sententiis, ex proprio cerebro ut plurimum adinventis, nullisque solidis rationibus fundatis, ex ipsarummet oppositione laxitati faventium, vel rigori, earumque dubiis, conscientiam potius invertentibus, quam suadentibus: omissis item, quæ circa Pontificias decisiones circumferuntur, opinionibus: Ad licitum chocolatis usum firmandum, stabiliendumque quoad materiæ parvitatem cum relate ad vetitum, tum ad non vetitum cibum, non secus ac superiori cap. num. 37. ac deinceps discussimus, sic ratiocinari placet: Enim vero sub triplici ratione materiæ parvitatem considerare oportet; sub ea scilicet, quæ secundum se adeo parva sit, ut, etsi ejus sumptio secundum Ecclesiæ mentem non sit, quia tamen nec præter, nec contra ejus mentem existit, eam sumens, nec jejunium solvet, nec venialem culpam involvet: Alia est, quæ, etsi Ecclesiæ menti non contradicat, præter ejus tamen mentem existens, licet eo quod jejunii finem non destruat, jejunium nec solvat; quia tamen finem, sub vi coactiva ab Ecclesia intentum minuit, Ecclesiæ menti difformis existens, venialem culpam involvit: Alia vero est, quæ nedum Ecclesiæ menti conformis non est, verum & contradicere, jejunii.

que

Ad licitum
chocolatici
potus usum
stabilien-
dum, plura
quoad ma-
teriæ parvi-
tatem, ex
præjactis
sup. cap.
principiis
proposita,
firman-
tur.

que fines destruere incipiens, ad lethalem culpam involvendam, ac proinde ad jejunii solutionem viam sternit. Et quia materiæ parvitas sub quacunque ratione ex prædictis rationibus consideratur, non eadem in unoquoque cibo erit quantitas; inde antequam mentem nostram exponamus, parvitatæ materiæ diversitatem quoad vetitum, vel non vetitum cibum cap. I. n. 40. ad n. 55. discussam, brevi calamo commemorare placet: diximus autem ibidem n. 40. 41. & 42. quoad vetitum cibum quadragesimam octavam unius libræ italicæ partem, etsi secundum Ecclesiæ mentem non sit, ob ejus tamen tenuitatem, nec præter, nec contra existentem, nec inde venialem, nec lethalem culpam involvere: Quia vero uncia dimidium, seu vigesima quarta italicæ libræ pars, etsi jejunii finem non destruat, ac proinde nec Ecclesiæ menti contradicat; quia tamen nedum non secundum, verum & præter Ecclesiæ mentem existit; inde jejunium licet non solvat, illud tamen diminuens, venialem culpam includit: Et quia unius uncia, seu duodecima italicæ libræ pars contra Ecclesiæ mentem existens, jejunii fines destruit, lethalem culpam involvit. Diximus item prædicto cap. I. n. 43. 44. 45. quoad non vetitum cibum, sub dupla ratione relate ad vetitum considerata materiæ parvitate, uncia dimidium, seu vigesimam quartam italicæ libræ partem etsi non secundum, quia tamen nec præter, nec contra Ecclesiæ mentem est; jejunium nec solvere nec venialem culpam involvere: Quia vero una uncia, seu duodecima italicæ libræ pars, etsi non contra, jejunii tamen detrimentum, ac poenam, sub vi coactiva ab Ecclesia intentam minuens, præter Ecclesiæ mentem est, venialem culpam non excluderet. Et quia duæ uncia, seu sexta italicæ libræ pars nedum non secundum Ec.

Ecclesiæ mentem est, verum & jejunii fines destruens, contradicere incipit; inde ad lethalem culpam vel disponit, vel involvit.

LVI. His positis quoad materiæ parvitatem rationibus, facile erit sub ratione parvitatis materiæ licitum, illicitumve chocolatis usum declarare. Si enim solida chocolatis portio a culpa excusabit, quæ ex vetitis cibis parvitatem illam tantum contineret, quæ ex Ecclesiæ benignitate omnem culpam excluderet, quartam scilicet unius unciae libræ italicæ partem; vel quoad non vetitos cibos vigesimam quartam ejusdem italicæ libræ partem; a fortiori, majori aquæ quantitate diluta hujusmodi parvitas, quarta scilicet quoad vetitum cibum unciae pars; vel quoad non vetitum cibum unciae dimidium, sive se sola, vigesima nempe quarta italicæ libræ pars cibo vetito non admista; vel idem unciae dimidium ex quarta unciae parte vetiti cibi, ac tantundem non vetiti admistum, sub ratione quantitatis, & qualitatis consideratum, potus naturam induens, nec venialem, nec lethalem culpam involveret. Quoniam vero quæ quoad vetitum cibum vigesima quarta, quoad non vetitum autem duodecima italicæ libræ solidæ chocolatis portio est, venialem culpam non excedit; a fortiori majori aquæ quantitate admista, potus naturam induens, etsi præter Ecclesiæ mentem existens; quantum tamen ad materiæ parvitatis attinet effugium, una uncia se sola, cibo nempe vetito non admista, vel simul cum vetito cibo, unciae nempe dimidio cibi vetiti, ac tantundem non vetiti constans, venialem culpam non excederet. Et quia non nisi quæ relate ad vetitum cibum duodecima, relate vero ad non vetitum sexta italicæ libræ solidæ chocolatis portio Ecclesiæ menti contradicens, lethalem culpam involvit; inde non minus quam hujus materiæ parvitas

Quo sensu
spectata
materiæ
parvitate
liciti, vel
illiciti cho-
colatici
potus usus
ratio adin-
veniri pos-
sit, quæ
unam cum
dimidio un-
ciam inclu-
dat, decla-
ratur.

etsi

etſi aquæ immiſta ; ac diluta ; vel ſe ſola ſub ratione ſcilicet ſextæ italicæ libræ partis , vetito cibo non admittæ ; vel ex duodecima libræ italicæ cibi vetiti parte , ac tantundem non vetiti conſiderata , duas uncias complens , quantum ad parvitatis materiæ rationem attinet , lethalem culpam includeret : Cum hoc tamen , quod ſi cibi vetiti portio ad lethalem culpam ſe ſola ſufficeret , ſub duplici ratione (vide cap. 1. n. 61.) culpam involveret . Quantitate autem omiſſa , quæ , ut ſuperiori n. 55. vidimus , ex vetitis cibis conſtans , vel nullam , vel venialem , vel lethalem culpam involveret ; relate ad eam , quæ ex non vetitis cibis compoſita ſit portio , ſic videtur ratiocinandum : Si materiæ parvitas præciſive a natura potus , in ſua nempe comestibili ratione conſiderata , vigefimam quartam libræ italicæ partem non excedens , ab omni culpa ex Eccleſiæ benignitate eximit ; (vide hic n. 51.) quanto magis aqua diluta , potus naturam induens , omnem ſimiliter culpam excludet ? Si item duodecima italicæ libræ pars , in ſua comestibili ratione conſiderata , venialem culpam non excedit ; quanto magis majori aquæ quantitate immiſta , ita ut potus naturam induat , ex præſactis hic , & in ſuperioribus §. §. principiis , etiam addito ſacchari uncia dimidio , quæ relate ad ſeſquiunciam tertiæ partis additio ſaccharum potius eſt , quod ſalis naturam habens , non nutritioni , ſed ciborum ſolutioni , ac digeſtioni deſervit , venialem culpam non excedit ? aqua utique nedum ex Eccleſiæ tolerantia , per quam vis coactiva abſtinendi ab huiusmodi potu ſublata intelligitur , verum & ex potus ratione , eo , quo expoſuimus , atque expoſituri ſumus , modo ſumens eximitur . Cum præſertim ſaccharum non ut cibus , ſed ut ſal conſideratum , Eccleſiæ jejunium non frangere ,

gere, aqua dilutum apud omnes judicetur. Unde sesquiuncia, una nempe uncia cum dimidio, ex cacao, saccharo &c. in tota materia solida ex cibo non vetito constans portio, aqua diluta, ac potus naturam induens, jejunium non frangeret.

LVII. Et quia nonnullæ aliæ ex prædictis nedum apud sophistas, verum & apud alios timoratae præsertim conscientiae viros oriri possunt difficultates, quasi licitum cuique sit, parum aquæ sesquiunciae chocolaticæ materiae solidæ admiscere, & in die jejunii sumere; vel nostra quoad materiae parvitatem servata sententia, passim in iisdem diebus, jejuniis addictis hoc potu recreari; vel non secus ac in diebus jejuniis non addictis, intinctis panis frustulis, hoc potu uti; vel relate ad vetiti cibi missionem ea uti quantitate, quæ venialem, sive lethalem culpam includat; inde his omnibus satisfacere volentibus, ad primum sic respondere placet: Præterquam quod enim hujusmodi spissa chocolatis potio potus naturam non induat, ac proinde nec juxta mentem nostram existat, quin & ex præjactis principiis in die jejunii extra comestionem prohibetur, ex alia item ratione hujusmodi chocolatis usus illicitus declaratur; cum enim nec Ecclesiae, nec Theologorum, nec timoratae conscientiae virorum menti hujusmodi sumptio conformetur, quin & contradicat; inde non potus, sed comestibilis rationem nedum retinens, verum & augens, polentæ instar existens, jejunium certissime frangeret.

LVIII. Ad secundum autem videtur dicendum: Ex eo, quod materiae quantitatem, quæ sub ratione solidæ materiae sesquiunciam, unam nempe unciam cum dimidio, quæ scilicet octava sit italicae librae pars, non excedat, majori aquæ quan-

Nedum parvæ quantitatis, verum & potus rationem ad licitum chocolaticæ portionis usum requiri declaramus.

Licitus chocolatici potus usus

Licitus chocolatici potus usus

Licitus chocolatici potus usus plusquam semel in die jejunii non intelligitur.

quantitate admistam, ita ut potus naturam induat, semel in die jejunii sumere licitum dicimus; non proinde sæpius, seu plusquam semel in die jejunii illam, etsi potus rationem habentem, sumi posse declaramus. Etsi enim ex præjactis principiis, quin & accedente Ecclesiæ tolerantia, ac Prælatorum consensu, usuque, immo & legislatorum universalem, pene dicam, morem non prohibentium, licitam chocolatis potionem asseramus; quia tamen nec Theologorum, nec timoratae conscientiæ virorum, nec Prælatorum mens; quin & nec legislatorum ad hujusmodi potum, etiam sub cibi liciti ratione a nobis admissum, plusquam semel in die jejunii sumendum tolerantia, aut praxis, vel consensus, aut ratio accedit; inde etsi in sensu a nobis admisso semel in die jejunii illum sumere licitum asseramus, plus vero quam semel tali potu recreari in die jejunii non licere declaramus.

Licitus chocolatici potus usus, panis frustulis admistis, non intelligitur.

LIX. Ad tertium autem responsio descendit: panis enim nec potus naturam induit, potui intinctus; nec timoratae conscientiæ virorum, nec theologorum, nec Prælatorum, & multo minus legislatorum praxis, sententia, tolerantia, vel consensus, aut ratio accedit.

Licitus chocolatici potus usus per immistum prohibitum cibum non intelligitur.

LX. Ad quartum autem sic respondendum videtur: Licet enim materiæ vetiti cibi parvitate servata, etiam aquæ immista, potus naturam induente, utens, quantum ad parvitatatis materiæ attinet rationem, aut nullam, aut venialem, vel lethalem culpam incurrat; quia tamen etiam sub ea parvæ quantitatis ratione neque apud timoratos conscientiæ viros, neque apud Theologos, neque apud Prælatos, sive legislatores, jejunii spectata natura, hujusmodi chocolatici potus sumptio admitti solet; inde, nisi specialis adsit locorum consuetudo hujusmodi potus, ex

vetitis coalescens cibus, omnino illicitus reputari debet; quin & etiam hujusmodi admissa consuetudine, non proinde in jejuniorum præsertim antipaschali diebus licitus reputari poterit, si talis sit vetiti cibi quantitas, vel qualitas, ut vel nec rationabiliter toleretur, vel jejunii fines destrueret; eo semper sensu, quo in superioribus de materiæ parvitate relate ad ciborum quantitatem, & qualitatem discussimus, atque uberius declaravimus, intelligi volumus.

LXI. Ea igitur chocolatis potio in jejuniorum diebus licita reputari poterit, quæ omnem cunctumque vetiti cibi rationem excludens; octavam libræ italicæ partem in sua massa non excedens; majori aquæ quantitate immixta; potus naturam induens; panis frustulis exclusis; semel tantum a jejunantibus sumatur. Ubi autem chocolatis massa ex vetitis etiam cibus componatur, nullo modo in diebus esurialibus licitam esse, etsi majori aquæ quantitate immixtam, intelligimus. Unde Lambertinus liciti usus chocolatici potus rationem assignans Inst. 15. n. 7. sic habet: *vel quia potiones, nisi ex rebus jejunio contrariis conficiantur, illud minime violant; vel quia chocolates licet de ciborum genere, si aqua dissolvatur, in genus potus convertitur; vel etiam quod exigua rei quantitas parvi æstimetur: quibus omnibus inveteratam jam consuetudinem adjungunt, unanimi consensu receptam, & ab Ecclesiasticis Præsidibus haud improbatam. Et n. 10. subjungit: Admittatur benigna illorum opinio, qui jejunium chocolatis potu violari negant. Sapientissime tamen subdit: Quis tamen intemperantia, vel etiam læsi jejunii culpa prorsus immunem, & vacuum eum existimet, qui modum excedens, talem sibi pateram indulgeat, qualis a S. Hieronymo describitur ad Nepotianum, sorbitiunculas deli-*

Licitus chocolatici potus usus declaratur, roboratur, & comprobatur.

catas, & contrita olera, betarumque succum non calice sorbere, sed concha? Et pergit ibidem: Quis eum crimine absolvat, qui sæpius, cum jejunium agitur, eandem potationem repetat? Et enim gravissimi auctores, qui diebus jejunii chocolati locum esse tradiderunt, ejusdem potationes iterari nullo modo posse fatentur uti ex Brancatio, & Coza. Nec refert, quod Frater Daniel Concina contra chocolatis usum acerrime pugnaverit, ut supra n. 42. & deinceps observavimus; post multas enim more suo rationum ambages lib. 2. de Ecclesiæ præceptis dissert. 2. cap. 11. n. 3. maxime hæsitans, in assignanda sententia an, & quænam, seu quanta chocolatis potio jejunium frangat, tandem quam primo sententiam profert, eam deinde tacite, vel expresse retractare videtur, dicens: Repono ego opinionem, quæ sustinet sumi posse unum cyathum chocolatis, modo dicto concretæ ex aqua, approbare communem usum chocolatis etiam in diebus jejunii. Communiter enim non immiscetur aquæ nisi uncia chocolatis, vel circiter pro singulis cyathis: nec solent sobrii homines plusquam semel in die, communiter chocolatem bibere, tum quod saluti, tum quod crumænæ officiat. Quare asserere, quod licitum sit sumere unciam vel unciam cum dimidia chocolatis die jejunii, nihil aliud est, quam dicere usum communem potionis chocolaticæ licitum esse etiam jejuniorum tempore. Et quidem extra indigentiae necessitatem, quo sane sensu quæstio procedit, ut etiam ipsemet Daniel advertit, dicens: Que omnia sic intelligas velim, ut indigentiam personalem excipias.

In Daniele
lem ani-
madverti-
tur.

LXII. Quam sit autem inconstans, ac versatilis noster Daniel, ex eo patet, quod, cum primo in impugnando chocolatis potu totus fuerit, postea tamen sui probabiliorismi veluti oblitus,

tus, huiusmodi potum juxta communio-
rentiam admittendum concludit: quam sit autem
meticulosus auctor iste, ex eo innotescit: post-
quam enim, ut nuper vidimus, mentem suam
circa chocolatis potum cum aliis accommodave-
rit, a quæstionis statu deflectens, quasi in eo sen-
su procedat, an chocolatis potus cum rationa-
bili causa ex naturæ nempe indigentia in die je-
junii sumi possit, suam sententiam ferme corri-
piens, ne dicam, obliviscens, sic prosequitur
n. 4. *Ex dictis duo colligenda subjicio tamquam
certa; primum est venialiter peccare eum, qui,
sublata rationabili causa, vel in parva quanti-
tate chocolatem potat in die jejunii; secundum
est, dubium grave ut minus esse, num una uncia
chocolatis sit nec ne materia parva? Et quia, ut
ipse ait, chocolates aquæ immistus, plus nu-
trit, quam nutriat solus chocolates, scilicet in mas-
sa comestus, infert: quod licet unica pastæ choco-
latis uncia esset materia levis, mixtura tamen ex
illa uncia, & ex quatuor unciis aquæ evadit
materia gravis: Et subdit: Ut ergo conscientiæ
tuæ consulas, abstine jejuniorum tempore ab ejus-
modi potu; & quod magis est, subdit immediate;
Hæc est nostra sententia: quam si amplexus fueris,
legem jejunii implebis: si secus, vel eam infringes,
vel periculo eam infringendi te committes: quia
dubium, seu periculum peccandi adversus legem
per contrariam probabilitatem non aufertur. Enim
vero nulla vere probabilis ratio adduci potest,
quæ ostendat mistum quinque unciarum esse ma-
teriam parvam: Et loc. cit. de jejunio cap. 11.
n. 5. Ad objectionem ex Pasqualigo propositam:
quid, si octavam, vel sextam unciæ partem cho-
colatis quis infunderet aquæ, ut Pasqualigus ait?
Respondet noster Concina: si quid pulveris choco-
latis aqua ita temperate aspergatur, ut aqua sa-
pida*

pida efficiatur, utque cruditas ab ea auferatur; & stomacho attemperetur, & alioquin aqua naturam aquæ, & rationem veri potus retineat, ac reipsa ad extinguendam sitim adhibeatur; quemadmodum aqua, cui commiscetur quidquam succi expressi ex malo medico, & aliquid sacchari, vulgo limonea, hoc modo jejunium non frangitur. Et hic fortassis erit Indorum usus. Quam meticulosus, inquam, sit auctor iste in ferenda sententia; quam inconstans, & versatilis, & quam facilis in mutanda sententia, quam primo probaverat, ut ad suum probabiliorimum, seu potius tutiorimum redeat, nemo ignorabit, qui ejus opera recte perpendens, lectitaverit: cujus equidem auctoritate pro tuendo licito chocolatis usu, in sensu a nobis exposito, non indigemus; quin & ulterius nec impugnare judicamus: sufficiat nobis nostram, ac prudentiorum, communioemque, uno, vel altero excepto, sententiam, quoad chocolatis potum, eo quod supra n. 61. statuimus, modo, sequi posse, ex intrinsecis probasse, ne dicam demonstrasse; ut ferme in toto hoc paragrapho, per ea, quæ dicta sunt, ac dicenda supersunt, dignosci poterit.

*Chocolatis
portionem
in sensu, a
nobis ad-
misso, Ec-
clesiæ men-
ti non ad-
versari de-
monstra-
mus.*

LXIII. Quod si aliquis ex jejunii natura impugnare nos contendat, nihil efficiet: cum enim non de jejunio secundum se, ut supra n. 41. observavimus, sed de jejunio, prout ab Ecclesia præcipitur, sermo procedat; nec de jejunio prout Ecclesia vellet, licet sub vi coactiva non præcipiat, sed de jejunio, prout Ecclesia vult, ac sub vi coactiva præcipit, ut ex iis quæ cap. 1. n. 24. & passim ibidem, & in hoc cap. dicta, ac dicenda sunt, satis apparet; inde sicut Ecclesia veteris disciplinæ rigorem per refectionis permissionem, magnorum piscium comestionem, vini epotationem, &c. relaxavit. ut part. 1. cap. 4. ob-
ser-

servari poterit; ita & quoad chocolatis potum in sensu a nobis exposito, & in superioribus sufficienter discussio, & comprobato, sciens, ac prohibere potens, & non prohibens, saltem per tolerantiam relaxare potuit. Neque quod relaxaverit, rationes, desunt, ad Ecclesiæ judicium pro nostra, communiorique sententia arguendum. Ex Angelico autem 12. q. 97. art. 3. ad 2. ad venandam Ecclesiæ mentem sic ratiocinari placet: Quia enim *leges humanæ in aliquibus casibus deficiunt; ideo possibile est quandoque præter legem agere, in casu scilicet, in quo deficit lex; & tamen actus non erit malus: & cum tales casus multiplicantur propter aliquam mutationem hominum, tunc manifestantur per consuetudinem, quod lex ulterius non est utilis; sicut etiam manifestaretur, si lex contraria verbo promulgaretur; ut in casu nostro contingit: per communem enim ex hominum placito, rationabili motivo innixo, circa jejunii disciplinam, relaxationem voluntates hominum manifestatæ sunt, non quidem quasi secundum se jejunii disciplinæ rigorem inutilem declarantes, sed quasi propriam infirmitatem confitentes, ad tacitum saltem consensum præbendum legislatorem inclinarunt. Unde, etsi subjungat Angelicus loc. cit. *Si autem adhuc maneat ratio eadem, propter quam prima lex utilis erat, non consuetudo legem, sed lex consuetudinem vincit; addit tamen immediate: Nisi forte propter hoc solum inutilis lex videatur, quoniam non est possibilis secundum consuetudinem patriæ, quæ erat una de conditionibus legis. Difficile enim est consuetudinem multitudinis remove; ut in nostro casu contingit. Universali igitur, quasi dicam, posita quoad præsens hominum infirmitate, Ecclesiasticum jejunium relaxantium, ex Angelici doctrinis Ecclesiæ judicium quoad chocolatis potum**

in sensu supra exposito per tacitum consensum, ac tolerantiam licitum declarasse clarissime innotescit. Et quidem maximi faciendum est, quod idem S. doctor ibidem subjungit ad 3. postquam enim dixerat: *Ad 3. dicendum, quod multitudo, in qua consuetudo introducitur, duplicis conditionis esse potest; si enim sit libera multitudo, quæ possit sibi legem facere, (in democratico scilicet regimine) plus est consensus totius multitudinis ad aliquid observandum, quod consuetudo manifestat, quam auctoritas Principis, qui non habet potestatem condendi legem, nisi in quantum gerit personam multitudinis: unde licet singulæ personæ non possint condere legem, tamen totus populus condere legem potest: Quo omisso, quod sub omni ratione ad rem non facit; cum enim jejunia instituendi potestas non in populo, ut part. 1. cap. 3. n. 30. diximus, sed in Romano Pontifice Christi Vicario ubique terrarum, & in aliis Ecclesiastici regiminis Principibus relate ad suas respective diœceses resideat, locum habere non poterit; attendere oportet ad verba, quæ addit immediate Angelicus: *Si vero multitudo non habeat liberam potestatem condendi sibi legem, vel legem a superiori potestate positam removendi; tamen ipsa consuetudo, in tali multitudine prævalens, obtinet vim legis, in quantum per eos toleratur, ad quos pertinet multitudini legem imponere: ex hoc enim ipso videntur approbare, quod consuetudo introduxit. Ut in casu nostro procedit. Licet enim contra jus divinum non possit præscribere consuetudo, & Pontificis jus in ferendis legibus, ad spirituale regimen ordinatis de jure divino sit, ac per hoc contra summi Pontificis jus ferendi leges consuetudo non præscribat; quia tamen lex, a Pontificibus lata, etiam si ad spirituale regimen ordinata, non divina secundum se est, sed humana;*
bene*

bene potest consuetudo contra latam a summis Pontificibus legem invalescere, ac præscribere. Aliud enim est dicere posse consuetudinem derogare potestatem jejunia instituendi, eamque Ecclesiastici regiminis principibus adimere; quod asserere damnabile est; aliud vero, & longe diversum est, dicere, Ecclesiastici regiminis Principum admissa potestate, eorum legem per contrarium hominum usum posse relaxari: ac de facto in Sicilia etiam respectu illorum, qui bullam non accipiunt, potest quilibet in jejuniorum diebus extra quadragesimam nedum, lac, butyrum, ova, ac cætera lacticia, verum & ex immemorabili consuetudine fagimen (vulgo strutto) comedere. Et licet ad inducendam consuetudinem major, ac sanior communis pars requiratur; si tamen sanior, etsi minor pars, sciente Principe, nec, cum possit, contradicente, vel puniente, tales agat actus, quales præter, vel contra suam legem dignoscat Princeps, illos non prohibens, videtur tunc consuetudinem illam nedum tolerare, verum & per tacitum consensum approbare; quanto magis ergo nedum tolerata, verum & approbata dici debeat, chocolaticum potum in sensu, a nobis, & a sanioribus Theologis admissio, in die jejunii sumendi consuetudo, cum, si non a majori, a nobiliori tamen, ac doctiori saltem parte, & quod magis est, ab ipsis etiam Legislatoribus sumatur, & in aliis toleratur? Cumque facile id prohibere, vel contravenientes punire possint, quid aliud est non prohibere, nec punire, immo & potius suo exemplo, pene dicam, suadere, nisi illam tacite consuetudinem approbare? Cum præsertim summorum Pontificum nullus adhuc (etsi forte chocolaticum potum licitum expresse non declaraverit) hanc doctorum opinionem, communemque, ferme di-

cam, praxim, cum potuerit, cohibuerit. Nec obstat laudabile & admiratione dignum Summi Pontificis Clementis XI. exemplum, qui in diebus jejuniorum nec ipse fumebat, nec in suo procætone fumi ab aliis chocolaticum potum permittebat; suo enim exemplo admirandum sane se præbuit, non proinde tamen chocolatis usum, in sensu a nobis admissio damnandum declaravit: immo ex hoc ipso, quod in diebus jejuniorum ipse non fumeret, nec fumere suis familiaribus permittebat, cæteris autem fumere cum potuerit, nec per legem prohibuerit; hujusmodi potum in diebus, jejunio addictis, per tolerantiam, tacitumque consensum non reprobandum potius intellexisse, suo autem exemplo quod eligibilius, ac perfectius esset, declarasse fatendum est.

Ubi hujusmodi potus consuetudo non est, in sensu expofito licitus non intelligitur.

LXIV. Id unum videtur advertendum, quod ubi hujusmodi potum sumendi consuetudo non sit, illa sola materiæ parvitas licita reputari poterit, quæ, ut cap. 1. n. 37. ac deinceps discussum est, nec jejunium frangat, nec venialem culpam involvat. Unde Fr. Milante in expos. prop. 23. Alex. VII. Exercit. 23. quoad præfens subjungit: *Eamdem potionem, chocolatis, nondum usu consuetam, absolute, uti licitam suadere, non audeo ex opposito momento, ex defectu scilicet tolerantia seu taciti consensu Lesgilatoris, qui detrimentum ac pœnam sub vi coactiva intentam, ex jejunio proveniente per hujusmodi potum nondum consuetudine inductum, contra jejunii legem relaxare non intelligitur.*

In Jejunii fraudem sumptam chocolatis potionem, illud saltem

LXV. Quandocunque autem sive vigente, sive non vigente consuetudine, chocolatis potus, etiam in sensu a nobis admissio, in jejunii fraudem sumatur, jejunium lædere, cum præter Ecclesiæ mentem sic sumatur, certum reputari debet. Unde

Unde sic sumens, pensata huiusmodi potus quantitate, & qualitate, nec non & prava in jejunii fraudem agendi intentione, omnino venialem, vel lethalem culpam incurreret, ut cap. 1. n. 103. & in hoc cap. n. 7. 8. 14. 17. 18. 28. & 37. declaravimus. Et licet Angelicus in 4. dist. 15. quæst. 3. art. 4. q. 5. ad 3. dicat: *statutum positivæ legis non attendit intentionem observantis, sed ipsum actum, eo quod modus virtutis non cadat in præcepto, sed est finis præcepti; sed ea intentione potest aliquis mereri, aut demereri;* (vide supra n. 7.) id tamen de legibus illis intelligitur, quarum finis ipsarum legum actibus extrinsecus est, secus vero de illarum legum actibus, quarum finis ipsis actibus sit intrinsecus. Finis autem jejunii ipsi intrinsecus carnis maceratio est, corporisque detrimentum, & ab Ecclesia non præcise intentum, verum & sub vi coactiva scilicet quoad executionem præceptum. (vide cap. 1. n. 24. 25. & passim.) Unde si quis hoc finesumeret, ut jejunii detrimentum non sentiret, Ecclesiæ obedire renuens; vel ex eo peccaret, ac jejunium læderet per qualitatis, vel quantitatis excessum, nec lege, nec consuetudine permixtum; vel saltem ex prava intentione excludendi corporis detrimentum, ab Ecclesia sub vi coactiva intentum; ut sæpe in superioribus §. §. dictum est. Neque per hoc vel implicancia loquimur, vel nostram retractamus conclusionem. Aliud enim est chocolatis potum in sensu nostræ conclusionis sumere, etsi ad stomachi, & corporis levamen sumatur; aliud vero, ac longe diversum est, illum sumere, ne corporis detrimentum, ab Ecclesia præceptum, sentiatur; secundum namque tacitum finis legis contemptum, sub vi coactiva præcepti, induit, nec Ecclesiasticæ potestatis tolerantiam supponit; contra vero: primum & ta-

infringere,
& venia-
lem cul-
pam invol-
vere, teneri
deber.

& tacitum quemdam Ecclesiasticæ potestatis consensum supponit, & consuetudinem includit. Nec valet obijcere quasi idem dici posset de simplici aquæ potu. Aqua enim cum ex sui natura sit potus, nullo modo ab Ecclesiastica potestate intelligitur sub vi coactiva prohibitus: unde etsi in jejunii fraudem, vel ob pravam quamcunque intentionem quis simplicem aquam bibens, peccaret; secus vero contra jejunii rationem, ab Ecclesia sub vi coactiva intentam; Quia vero, chocolatis potus, etsi sub ratione potus consideratus, stomachum tamen reficit, & instaurat, & aliquo modo jejunii detrimentum, ab Ecclesia sub vi coactiva intentum, minuit; inde ideo licitus dici potest, non quidem omnino sub ratione parvitatis materiæ immistæ, & quatenus potus est, sed & maxime ex Ecclesiæ in sensu exposito tolerantia; quæ tamen nullo modo intelligitur erga eum, qui in jejunii fraudem contra finem, sub vi coactiva ab Ecclesia intentum, agere intelligeret. Unde licet uterque, eundem effectum consecuturus sumeret; quia tamen chocolatis potum in fraudem sumens, sine tolerantia, ac tacito Ecclesiæ consensu sumeret, sub ea ratione peccaret, sub qua potus quantitas, & qualitas sub vi coactiva prohibita intelligitur; contra vero chocolatis potum sumens eo modo, quo passim, ac præsertim n. 61. diximus, non in fraudem, sed ex Ecclesiæ tolerantia, ac tacito legislatoris consensu, & consuetudine motus, sub qua ratione sub vi coactiva ad hujusmodi potus abstinentioniam non contrigitur, nullo modo peccaret. Cujus argumenti vis non ab omnibus intelligitur, nisi a sanis Theologis, & a legisperitis, recte intelligentibus, fraudem, ac dolum nemini patrocinari posse.

LXVI. Tandem, quia ex nimis justis non de-
 sunt, qui per jejunii relaxationem, laudabiliter
 ab Ecclesia permissam, (vide n. 47.) & ad-
 mirabili prudentia toleratam, ipsius jejunii spi-
 ritum ab Ecclesia defecisse asserere non verentur;
 idcirco, antequam susceptam hanc provinciam
 concludamus, hunc errorem, temere assum-
 ptum, auctoritatibus, validisque rationibus con-
 futare arbitrati sumus; probare assumptum, non
 omnem defectum, virtutis rationem tollere, sed
 illum, qui ejusdem virtutis rationem destruit;
 Unde ex Angelico 22. q. 33. art. 2. c. sic ra-
 tiocinari placet: *Actus virtutum non quolibet
 modo fieri debet, sed observatis debitis circumstan-
 tiis, quæ requiruntur ad hoc, quod sit actus vir-
 tuosus; ut scilicet fiat, ubi debet, & quando
 debet, & secundum quod debet. Et quia dispositio
 eorum, quæ sunt ad finem, attenditur secundum
 rationem finis, in istis circumstantiis virtuosi actus
 præcipue attendenda est ratio finis; quæ est bonum
 virtutis. Ex quibus idem Angelicus sic infert:
 Si ergo sit aliqua talis omissio alicujus circumstantiæ
 circa virtuosum actum, quæ totaliter tollat bonum
 virtutis, hic actus contrariatur præcepto; Si autem
 sit defectus circumstantiæ, quæ non totaliter tollat
 virtutem, licet non perfecte attingat ad bonum
 virtutis, non est contra præceptum. Unde & Phi-
 losophus lib. 2. Eth. cap. 2. ubi de actionibus,
 per quas virtutes generantur, loquens sic habet:
 Res hujusmodi & a defectu, & ab excessu cor-
 rumpi solere; & verum reputatur, quod, si pa-
 rum discedatur a medio, non est contra virtutem,
 secus vero si multum discedatur.*

LXVII. In præsentiarum autem defectus vir-
 tutis quinque modis contingere potest: Et primo
 quidem per comestionis anticipationem, unde
 Eccle. 10. v. 16. dicitur: *Væ tibi terra, cujus*

Non quem-
 cumque
 virtutis de-
 fectum vir-
 tuosum a-
 ctum de-
 struere, pro-
 bandum ag-
 suminus.

Qualis vir-
 tutis defe-
 ctus sub ra-
 tione jeju-
 nii possit

Rex

illud de
struere, dis-
cutiendum
suscipimus.

Rex puer est, & cujus principes mane comedunt; & contra: v. 17. Beata terra, cujus rex nobilis est, & cujus principes vescuntur in tempore suo ad reficiendum, & non ad luxuriam: Et secundo per lautam vel sine ciborum discretione comestionem; unde damnatur dives Luc. 16. v. 19. Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura & bysso: & epulabatur quotidie splendide. v. 22. Mortuus est autem dives, & sepultus est in inferno: Et tertio per accuratiorem ciborum præparationem: unde, & filiorum Heli reprobantur actus, de quibus dicitur, quod, offerentibus populis, 1. Reg. 2. v. 13. Veniebat puer Sacerdotis, dum coquerentur carnes, & habebat fuscinulam tridentem in manu sua, v. 14. Et mittebat eam in lebetem, vel in caldariam, aut in ollam sive in cacabum: & omne, quod levabat fuscinula, tollebat sacerdos sibi. Et v. 15. Etiam antequam adolerent adipem, veniebat puer Sacerdotis, & dicebat immolanti: da mihi carnem, ut coquam Sacerdoti &c. Et quarto per nimiam, vel per plures quam permittantur, comestiones; unde Ezech. 16. v. 49. dicitur: Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, (loquitur cum synagoga) superbia, saturitas panis, & abundantia, & otium ipsius, & filiarum ejus: & manum egeno, & pauperi non porrigebant. Et quinto per nimium ciborum appetitum; Unde Esau actus, ex nimia aviditate procedens ab Apost. Hebr. 12. v. 17. reprobatur, dicente: Scitote enim, quoniam & postea cupiens hereditare benedictionem, reprobatus est: non enim invenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lacrymis inquisisset eam. Et Eccli. 37. v. 32. dicitur: Noli avidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam.

Jejunii con-
ditionibus,
quoad sub-

LXVIII. Duplex autem, ut recte quoad hoc procedit Daniel Concina lib. 2. de Ecclesiæ pr-

præceptis differt. 2. cap. 12. n. 4. duplex, inquit, *stantiam* *servatis, etsi* *per virtutis* *defectum* *sub alia ra-* *tione pecca-* *ri possit,* *non proin-* *de tamen* *illud solvi* *tenendum* *concludi-* *mus.* *in legislatore intentio distingui solet: una, quam* *vocant objectivam, seu intrinsecam; altera, quam* *appellant finalem, seu extrinsecam. Prima cadit* *sub præcepto, secus secunda: quia illa respicit id* *quod legislator reipsa præcipit; hæc effectum, seu* *finem spectat, quem legislator vellet ex legis ob-* *servantia provenire, ut clarius, & copiosius cap.* *1. n. 24. 25. & passim explicavimus, ac discussi-* *mus. Qui ergo, pergit Daniel, semel comedit,* *& a cibis vetitis abstinet, satisfacit primæ inten-* *tioni Ecclesiæ, & implet præceptum secundum sub-* *stantiam; Licet cæteroquin in illa unica come-* *stione plures ex prædictis n. 67. defectibus im-* *misceat; Non tamen, eos immiscens, satisfacit* *secundæ intentioni seu fini extrinseco. Unde Car-* *dinalis Turrecremata de Consecr. dist. 5. Can.* *Quinque modis inquirens, utrum ciborum inor-* *dinatio, seu gulæ vitium jejunium solvat, per* *discretionem sic procedit: Quoad meritum, di-* *cendum, quod per illas inordinationes circa illas* *circumstantias, hic positas, (quæ videri possunt* *n. 67.) peccatur, & meritum in toto, vel in* *parte amittitur: Si loquamur de eo secundo mo-* *do, scilicet secundum formam constitutionis Ec-* *clesiæ, non solvitur jejunium, nisi solum per* *inordinationem circa anticipationem temporis, quia* *certa mensura temporis ad comedendum est jeju-* *nantibus imposita, non autem sic circa alias cir-* *cumstantias; de quibus agens Angelicus in 4.* *dist. 15. q. 3. art. 4. q. 3. ad 2. sic ratiocinatur:* *Ad 2. dicendum, quod ea, in quibus non potest* *accipi certa mensura, non cadunt sub determinatione* *legislatoris: Et ideo, quia non potest accipi certa* *mensura in quantitate cibi, vel aliis conditionibus* *numeratis, sicut in tempore accipi potest, ideo con-* *ditiones aliæ quatuor, ne scilicet lauta sit comestio,* *ad-*

adhibito tamen ciborum delectu ; nec accuratio-
 ciborum præparatio ; nec nimia quantitas, dum-
 modo in unica compleatur comestione ; nec ex
 nimio appetitu sumpta ; *non cadunt sub determi-
 natione præcepti Ecclesiæ : & ideo quamvis per
 inordinationes circa illas circumstantias , laute
 scilicet , vel accuratius , vel nimis , vel ex nimio
 appetitu comedens peccet , & meritum jejunii
 amittat , vel in toto , vel in parte , non tamen
 Ecclesiæ statutum transgreditur , nisi per solam
 nimiam anticipationem , & ideo quatuor illos
 defectus admittens , jejunium non solvit . In je-
 junii ergo defectibus ejus substantia attendenda
 est , quæ si subsistit , per illos non solvi conclu-
 dendum est . Jejunii autem substantia juxta Isido-
 rum lib. 6. Etymolog. cap. 18. *Est parsimonia
 victus , abstinentiaque ciborum .* Quia igitur je-
 junium ad refrænandas concupiscentias ordinatur,
 quæ nisi per ciborum delectum , victusque parsi-
 moniam obtineri non potest ; inde & jejunii ne-
 cessitas oritur , & modus : necessitas quidem
 propter animæ spirituale bonum , etiam cum præ-
 cisione ab Ecclesiæ præcepto juxta necessitatis
 exigentiam intelligendum ; unde Angelicus 22.
 q. 147. art. 3. c. sic habet : *Unusquisque . . . ex
 naturali ratione tenetur tantum jejniis uti . quan-
 tum sibi necessarium est ad prædicta ,* scilicet ad
 deletionem , & cohibitionem culpæ , & elevatio-
 nem mentis in spiritualia : Quoad Ecclesiæ autem
 jejunia , ne cuique liberum sit victus parsimoniam
 ciborumque abstinentiam sibi efformare , modum
 Ecclesia præscribit per unicam scilicet comestio-
 nem , apto tempore faciendam , ac per pinguiorum
 ciborum abstinentiam : quibus quoad substantiam
 servatis , Ecclesiæ jejunium non solvi tenendum
 est . Quia igitur reliqua , licet ab Ecclesia inten-
 dantur , prout cap. 1. n. 24. 25. & passim de-
 cla-*

claravimus, per vim tamen coactivam sub ratione statuti jejunii non præscribuntur; inde, etsi illa non servans, jejunii meritum perdere, ac sub alia ratione peccare possit; non proinde tamen jejunium, prout ab Ecclesia sub coactiva statuti ratione præscribitur, ac præcipitur,olvere dicendus est, dummodo ea servet, quæ sub dicta coactiva ratione servanda præcipiuntur.

LXIX. Et quoniam ex Angelico p. 1. q. 4. art. 1. c. *Perfectum dicitur, cui nihil deest secundum modum suæ perfectionis*. Perfectionis autem modus Ecclesiastici jejunii, quantum ad vim coactivam attinet, in ciborum delectus, & unica comestione apto tempore facienda, consistit. Inde tunc erit perfectum Ecclesiæ jejunium, quantum ad vim coactivam attinet, cum ciborum delectus, & unica comestio sub ea ratione, sub qua Ecclesia cogit, servantur; secus imperfectum erit. Quia igitur ciborum delectus, & unica comestio, apto tempore facienda ad Ecclesiastici jejunii substantiam, quantum ad vim coactivam attinet, sufficiunt, inde quantum ad vim coactivam attinet, servato ciborum delectu, unica comestione, & hora comedendi, nihil perfectionis jejunio deesse in sensu exposito dignoscitur. Etsi igitur perfectio actus sit modus ejusdem; quia tamen non omnis modus sub ratione illius præcepti cadit, nisi ad illius actus substantiam sub vi coactiva pertineat; inde fit, quoad non omnis modi defectus jejunii substantiam destruit, nisi eam, sub ratione coactiva præceptam destruat. Sicut igitur in aliis virtutum actibus e. g. in præcepto audiendi sacrum contingit, in quo modus intentus, ac præceptus in ejus auditione intelligitur, attentio scilicet, genuflexio, mentis elevatio, mysteriorum consideratio, integritas &c. & tamen si in ejus audicio-

Quæ an. 66.
ac deinceps
dicta sunt
ulterius ex-
plicantur,
ac roboran-
tur.

tione defectus intervenerint e. g. per voluntariam in partibus integralibus minus principalibus ad breve tempus distractionem, vel stando, aut sedendo audiatur, vel si aliqua pars minus principalis prætermittatur &c. hi, inquam, & similes quoad modum defectus, nisi in tantum excedant, ut substantiam tollant, præcepti substantia servata permanebit; ita in casu nostro: adhuc admissio in Ecclesiæ jejuniis modi defectu sub utriusque ratione; vel scilicet contra perfectionem, ab Ecclesia intentam, secus vero sub vi coactiva præceptam; vel tantum contra perfectionem sub vi coactiva præceptam: vel sub utriusque perfectionis ratione interveniente defectu, & illius nempe, quæ ab Ecclesia intenditur, & sub vi coactiva non præcipitur; & illius etiam perfectionis, quæ sub vi coactiva præcipitur: eoque vel in ciborum delectu, vel in unica comestione, vel circa horam, vel in singulis interveniente defectu, nisi modi defectus, sive imperfectio in tantum excedat, ut ecclesiastici jejunii substantiam, sub vi coactiva intentam, ac præceptam tollat, potest jejunii substantia, quantum ad vim coactivam attinet, permanere. An autem culpa interveniat, vel qualis, & quanta sit sive in defectu perfectionis intentæ, & non præceptæ; sive in admissio defectu perfectionis, sub vi coactiva præceptæ, & supra positis regulis, ac præsertim quoad perfectionis defectum, sub vi coactiva præceptæ, cap. I. ubi de materiæ parvitate egimus, dignosci poterit.

Præmissa
doctrina
ulterius ex-
plicatur.

LXX. Unde licet perfectius esset jejunium, si, ut in Ecclesiæ primordiis, unica tantum ad vespertas peracta comestione, ab omni penitus carne, & sanguine, atque ab iis, quæ a carne sementinam ducunt originem, aliena, absque alia refectione perageretur; quia tamen ciborum, ser-

servato delectu, & unica circa meridiem peracta comestione, etsi ferotina superaddatur refectio, ut pluribus ab hinc sæculis passim in Ecclesia toleratur; vel una servata comestione, in ciborum delectu deficiat; per lacticiniorum scilicet, vel ubi consuetudo toleratur, per sagiminis (vulgo strutto) ad condiendos cibos comestionem, ecclesiastici jejunii substantia, quantum ad vim coactivam attinet, non destruitur; inde absolute dicendum, per hujusmodi defectum, ecclesiastici jejunii substantia, quantum ad vim coactivam attinet, non deficiente, illud non solvi. Non igitur dicere cogimur jejunii spiritum ab Ecclesia defecisse; immo & e contra jejunii substantiam in Ecclesia servare, etsi cæteroquin ferotina superaddatur refectio. Quin imo etsi lacticia ex carne originem ducant; quia tamen non adeo cum carne homogenea sunt, nec sicut caro concupiscentiam foveat, ac proinde cum eorum comestione carnis maceratio subsistit; inde jejunii substantiam cum superaddita refectio, lacticiniorumque comestione non pugnare teneri debet. Unde oritur, quod, licet Ecclesia in singulis sextis feriis, pluribusque in locis etiam in sabbatis carnis macerationem intendens, carnis comestionem interdicat, lacticiniorum tamen usum non prohibet; nec in jejuniorum diebus extra Quadragesimam expresse lacticia prohibentur; unde in multis provinciis ortus in jejuniorum diebus lacticiniorum usus, ut in Germania ex antiqua consuetudine omnibus jejuniorum diebus totius anni, atque in Sicilia extra Quadragesimam etiam sine Cruciatae Bulla ova, ac lacticia permittuntur. Quin immo & Romana Ecclesia ad comedendas in Quadragesima carnes, urgentibus causis, dispensat, primis quatuor exclusis diebus, quartis in-

su-

superioribus
sanctis
obligatis
conferentibus
et ceteris
et ceteris
et ceteris

super, & sextis feriis ac sabbatis nec non & vigiliis, ac tota majori hebdomada similiter exceptis, in quibus ad lacticia comedenda quandoque ex gravissima necessitate dispensat, nec proinde per eorum esum jejunii substantiam tolli absolute dici poterit. Quodque considerabilius est, licet carnis comestio, utpote carnis macerationem minuens, & concupiscentiam fovens, cum jejunio pugnare videatur; quia tamen non quælibet carnis comestio, vel animalium pars eodem modo cum carnis maceratione pugnat; inde, etsi alicubi in jejuniis diebus, ut in Sicilia dignoscitur, saltem extra Quadragesimam consuetudo invalesceret sagimine uti, non proinde dicendum jejunii substantiam tolli; licet enim sic peractum jejunium a sui perfectione deficiat, propter quod Romana Ecclesia, ad carnes comedendas, urgentibus causis, dispensans, dispensatione utentes, ad eleemosynas faciendas, quasi per quandam compensationem, hortari solet; quia tamen hæc, & similia quoad ciborum delectum, pluribus in locis in jejuniis diebus ex legitima consuetudine invalescentia, minime ab Ecclesia prohibentur, ac proinde, positis circumstantiis, sub vi coactiva eorum abstinencia non cadit; immo & quandoque ab eadem Ecclesiastica potestate dispensatur; datur intelligi posse jejunium etiam cum modi defectu, non servato scilicet in sensu exposito ciborum delectu, quoad substantiam subsistere. Non enim sub vi coactiva cadere intelligitur, quod Ecclesia tolerat, vel dispensat, cumque posset impedire, non prohibeat.

Superioris
doctrinæ
explicatio
continua-
tur, & con-
cluditur.

LXXI. Nec non: quia carnis maceratio in jejunii conditionibus divisibilis est; posset enim quis carnem macerare, semel in die comedens, licet in ea comestione carnes adhiberet; vel,
li.

licet plures ex rationabili causa admitteret co-
 mestiones, posset tamen carnis macerationem per
 ciborum delectum, per carniū nempe abstinen-
 tiam obtinere; vel, si sub jejunii forma mace-
 rari voluerit, poterit quis per ciborum quidem
 delectum semel in meridie adhibita comestione,
 ferotinam superaddere refectionem; sequitur,
 quod, licet per solum ciborum delectum, jejunii
 forma non servata, jejunium non subsistat, ut
 in feriis sextis, in quibus non jejunii forma, sed
 carniū abstinentia ad carnis macerationem ob-
 tinendum præcipitur; quia tamen carnis mace-
 ratio, in jejunio servanda, nedum per ciborum
 delectum, verum & per jejunii formam, per
 unicam scilicet comestionem, apto tempore fa-
 ciendam intenditur, quæ certe divisibilia sunt;
 idcirco, una non servata conditione, aliis ta-
 men servatis, carnis macerationem non excludi,
 ac proinde jejunii substantiam non extinguere,
 fatendum est. Unde Sapientissimus Pontifex Be-
 nedictus XIV. in Encyclica: *Non ambigimus*, ad
 servandam jejunii formam teneri, qui ex cibo-
 rum defectu, vel ex infirmitate, vel ob aliud
 rationabile motivum, quod ad plures comestio-
 nes non adstringeret, in jejuniorum diebus carnes
 comederet, prudentissime declaravit; interroga-
 tus enim, an ii, quibus concessum sit vesci car-
 nibus, possint in vespertina refectione ea carnis
 quantitate uti, quæ jejunantibus permittitur,
 in Brevis an. 1744. respondit: *Non licere; sed
 opus habere eo cibo, eaque uti portione, quibus
 utuntur homines jejunantes rectæ meticolosæ con-
 scientiæ*: quod sane non ideo factum, quia carnis
 abstinentia etiam in permissa comestione ad je-
 junii substantiam non pertineat; sed ideo quate-
 nus carnis abstinentia a jejunii forma divisibilis
 declaratur: Sicuti licet officium sub unico veluti
 præ-

præcepto recitandum imponatur: quia tamen divisibile est, una scilicet ab aliis canonicis horis separari potest; inde qui omnes horas recitare non poterit, tenetur ad illam officii partem, quam poterit, juxta damnatam ab Innoc. XI. Feria 5. die 2. Martii anno 1679. propositionem 54. asserentem: *Qui non potest recitare matutinum, & laudes, potest autem reliquas horas, ad nihil tenetur; quia major pars trahit ad se minorem.* Cum enim, ut sæpe dictum est, in jejunio carnis maceratio præcipue intendatur; carnis autem maceratio nedum per ciborum delectum, verum & per comestionum abstinentiam habeatur; & comestionum abstinentia a carniū abstinentia divisibilis sit; inde oritur, quod, si quis ob stomachi infirmitatem, vel ob aliud rationabile motivum a carne abstinere non poterit, comestionum autem pluralitate poterit, debet quoad partem jejunii legem servare, semel scilicet in die comedere. Hujusmodi vero jejunia, quæ eorum servata forma, unica scilicet comestione, apto tempore facienda, ciborum delectum excludant, vel, juxta prædicta, aliquid ultra comestionem admittant, a sui perfectione deficere, a nemine, cui sana Theologia sapit, negari poterit; eoque minus perfecta esse, quo magis a ciborum delectu, jejuniique forma recedant; eoque vero perfectiora esse, quo perfectiori integritate, eorum servantur conditiones, omnino confitemur, ut n. 47. & 66. ac deinceps declaravimus.

Jejunium
cum virtu-
tis defectu,
in ejusdem
fraudem
admisso,
venialem
saltem cal-

LXXII. In jejunii autem fraudem agentem, venialem saltem culpam incurrere, ipsumque jejunium imperfectum reddere ex superioribus locis, n. 65. citatis, tenendum est. Nec mirum: quoad hoc enim non secus ac de jejunio, sumendæ Eucharistiæ præmittendo, servata pro-

portione, discurrendum erit. De defectibus enim in celebratione missarum §. 9. postquam n. 1. dixerat: *Siquis non est jejunus post mediam noctem, etiam post sumptionem solius aquæ, vel alterius potus, aut cibi per modum etiam medicine, & in quantumcumque parva quantitate, non potest communicare, aut celebrare*, subjungitur: n. 3. *Si reliquæ cibi remanentes in ore transglutiantur, non impediunt communionem, cum non transglutiantur per modum cibi, sed per modum salivæ. Idem dicendum, si lavando os, deglutiatur stilla aquæ præter intentionem.* Si igitur præter intentionem stilla aquæ deglutita, jejunium ad Eucharistiam requisitum non frangere dicitur; eo quod ergo exceptio firmat regulam in contrarium; inde sequitur, quod, si stilla aquæ ex industria deglutiatur, jejunium, ad Eucharistiæ sumptionem requisitum, frangeret, eamque sumere impediret. Non mirum ergo, si in hoc cap. & in superioribus sæpe diximus, atque ex Angelico probavimus, aliqua sive ex Ecclesiæ indulgentia, sive ex probata consuetudine, sive ex alia ratione permessa, accedente Ecclesiæ tolerantia, qua posita, vis coactiva non intelligitur, jejunium non frangere, (vide n. 14. & cap. 1. n. 24. 25. &c.) secus vero in jejunii fraudem contra Ecclesiæ mentem sumpta. Non enim in his, ac similibus jejunium secundum se consideratur, propter quod veritatem istam multi non capiunt, sed juxta Ecclesiæ mentem considerari debet. Ecclesiæ autem mens, etsi aliqua permittat, dempta jejunii fraude, pravaque intentione, secus vero ea admissa, ut sæpe dictum est, ac n. 65. satis explicavimus.

pam invol-
vere tenen-
dum est.

CAPUT TERTIUM.

Quenam ex jejunii conditionibus, servatu simul impossibilibus, præferri debeat, proponitur, discutitur, ac resolvitur.

I. Explicata in præcedentibus capitibus jejuniorum solutione ex triplici jure respective procedentium, ejusque assignatis rationibus, ob non servatam scilicet unicam comestionem, sive ciborum delectum, aut horam; nec non & parvitatatis materia relate ad cibum, ac potum, sive durationem ex comestionis anticipatione, interruptione, sub quacunque ratione contingentibus; in hoc capite id unum, brevi calamo, declaramus, quanam scilicet jejuniorum conditio in concursu servatu simul impossibilis servari debeat, & consequenter a quanam ejusdem juris jejunii conditione exemptio consurgat, si omnes servari simul nequeant sub eadem jejuniorum specie conditiones.

§. I.

Quenam jejuniorum conditio, ex naturali jure procedentium, in earumdem conditionum concursu, servata simul impossibilium, præferri debeat, declaratur.

Quenam
in jejuniis
ex naturali
jure proce-
dentibus
conditio, in
earumdem
conditio-
num con-
cursu, ser-
vatu simul

II. Quoniam ergo jejunium, ex naturali jure procedens, ad animæ, corporisve malum, aut bonum, sive morale, sive physicum respective avertendum, vel prosequendum ordinatur; ad quod obtinendum ciborum delectus per unicam comestionem, apto tempore faciendam, a naturali jure dictatur; sub cujus ratione ex naturali jure procedens apud omnes jejunium intelligitur; idcir-

circo dubium oriri poterit, quænam scilicet ex hujusmodi conditionibus, servatu simul impossibilibus, potior, ac servanda intelligi debeat? impossibilia præferri debeat declaratur.

Ad quod dicimus, illam quoad jejunia, ex naturali jure procedentia, potiozem intelligi debere conditionem, quæ magis ad finem a naturali jure intentum, conduceret: quæ scilicet ad malum avertendum, vel ad bonum prosequendum, aptius, ac directius medium existens, magis necessaria judicabitur. Unde si potior, magisque necessarius judicabitur ciborum delectus, hic, secus vero unica comestio, vel apta comestionis hora, potior conditio reputari debebit, si vero unica comestio aptius, ac directius medium judicetur; hæc præ ciborum delectu, vel apta hora præferri debet; si vero apta hora potior judicetur conditio; hæc præ ciborum delectu, vel una comestione præferenda intelligitur. Quod si non sub ratione jejunii, sed potius, ut ita dicam, semijejunii aliqua ad obtinendum finem tamquam sufficiens medium a naturali jure dictaretur conditio; & tunc, quatenus totam jejunii rationem completens, prædicti concursus incapax existens, secundum se servari omnino debet, nisi etiam ad hanc non servandam, ex naturali jure orta dictaret ratio.

III. Hic autem conditionum ordo, ac prælatio relate ad jejunia, ex naturali jure procedentia, non sterilis, neque inutilis reputetur. Licet enim in conditionum concursu servatu impossibili, non omnes, sed una, ea scilicet, quæ in sensu exposito potior sit, a natura dictetur; quia tamen, quænam eligibilior sit, quandoque ignoratur; inde ad dignoscendum, quænam tunc in prædicto concursu, servatu impossibili, a natura dictetur eligenda conditio, hanc regulam duximus ponendam, eam scilicet in conditionum concursu

Hujus ad-
inventionis
utilitas ap-
eritur.

servatu impossibili eligi debere, quæ aptius, ac directius medium ad malum avertendum, vel ad bonum prosequendum, a naturali jure intentum, præ cæteris judicetur eligenda conditio.

§. II.

Quænam jejuniorum conditio, ex divino jure procedentium, in earumdem conditionum concursu servatu simul impossibilium præferri debeat, declaratur.

Quænam
jejuniorum
conditio, ex
divino jure
proceden-
tium, in
earumdem
conditio-
num con-
cursu, ser-
vatu impos-
sibilium
relate ad
divinam le-
gem, vel
divinum
præceptum,
præferri de-
beat, pro-
ponitur, dis-
cutitur, ac
resolvitur.

IV. Quoad jejunia vero divini juris, proposito nostro insistentibus, sic videtur ratiocinandum: Si sermo sit de jejunio, ex divina lege, vel divino præcepto procedente; Et tunc si secundum omnes illius jejunii conditiones conscientiam constringeret, licet una conditio magis quam alia ad obtinendum finem posset inducere jejunantem; quia tamen, ut ponimus, quantum ex vi divinæ legis, vel divini præcepti non minus ad unam, quam ad omnes hujusmodi jejunii conditiones obligatio confurgeret; inde quantum est ex vi divinæ legis, vel divini præcepti in sensu posito una jejunii conditio alia potior dici nequiret. Æque proinde ad ciborum delectum, & unicam comestionem, apto tempore faciendam, conscientiam constringeret. In hujusmodi igitur conditionum concursu servatu impossibili, non quænam ex vi divinæ legis, vel divini præcepti potior jejunii conditio sit, adhibenda discretio est, sed solum quænam ad divinæ legis, vel divini præcepti finem magis conducens, dignosceretur, eligi, ac servari deberet; ad hanc enim, & non ad alias jejunii conditiones in concursu servatu impossibili, ex vi præcepti, vel divinæ legis conscientiam constringens, procedere intelligitur obligatio. Quod si

437

si non ad jejunium qua tale, sed ad semi-
jejunium divina lex, vel divinum præceptum ur-
geret; tunc, cum in una sola conditione, ut po-
nimus, tota divinæ legis, vel divini præcepti
ratio subsisteret; inde illa sola quatenus concur-
sum impossibilem redderet, si servatu possibilis
esset, exemptionem non induceret.

V. Quod si de jejunii obligatione ex voto, vel juramento simplici, vel solemni, privato, vel publico respective sermo procedat; & tunc si voventis, vel jurantis mens non minus ad unam, quam ad omnes simul jejunii conditiones sese obligare intenderit; etsi, quantum ad voti, vel juramenti finem, una præ alia voti, vel jurati jejunii conditio aptius, ac directius ad ejusdem voti, vel juramenti finem consequendum con-
Quænam jejunii con-
ditio, relate
ad divinum
jus, ex voto,
vel jura-
mento pro-
cedens, in
earundem
conditionū
concurſu,
servatu im-
possibili,
præferri de-
beat, pro-
ponitur, dis-
cutitur, ac
resolvitur.
duceret, quantum tamen ad voventis, vel ju-
rantis mentem attinet, una præ alia potior dici
nequiret jejunii conditio. Æque igitur, quan-
tum ad voventis mentem attinet, ad ciborum
delectum, & unicam comestionem, apto tem-
pore faciendam, obligatio subsisteret. Unde in
hujusmodi jejunii conditionum concursu, serva-
tu impossibilem, illa tunc eligi deberet, quæ
servatu possibilis, ad voti, vel jurati jejunii fi-
nem consequendum aptius, ac directius condu-
ceret, atque ad voventis, vel jurantis mentem
magis accedere dignoscetur.

VI. Quod si voventis, vel jurantis mens po-
tiores unam præ aliis intenderit conditionem;
vel scilicet, etsi omnes servandas voverit, vel
juraverit, unam tamen determinans, quocunque
eventu servandam, reliquas vero, sub hac, vel
illa conditione, qua non purificata, etiam per
semetipsum dissolvendas proposuerit; vel unam
solam determinatam voverit, vel juraverit, re-
liquas vero secundum quid servandas proposue-
rit;

Idem pro-
sequitur ar-
gumentum.

rit; tunc in hujusmodi jejunii conditionum concursu, quoad omnes servatu impossibili, illa, quam omnino servandam voverit, vel juraverit, aliis ejusdem jejunii conditionibus potior dici debet; sicque præ aliis eligibilior existens, & conscientiam constringens, aliis præferri debet. Nec refert, si alia ad voti, vel jurati jejunii finem obtinendum magis conducere videatur conditio; cum in casu posito, non voti, vel juramenti finis, sed voventis, vel jurantis mens attendi debeat. Quod si unam voverit, vel juraverit, non tamen determinans jejunii conditionem; tunc illa sub voti, vel juramenti obligatione caderet, & absolute potior diceretur conditio, quæ, pensatis circumstantiis, nedum cum voti, vel juramenti fine, verum & potius cum voventis, vel jurantis mente magis convenire judicabitur. Unde in hujusmodi jejunii conditionum concursu, servatu impossibili, illa præ aliis eligi debet, quæ, pensatis omnibus, nedum cum voti, vel juramenti fine, verum & potius cum voventis, vel jurantis mente magis convenire dignoscetur.

Idem prosequitur, & concluditur argumentum.

VII. Per accidens autem præter conditionem illam, quæ potiori jure a vovente, vel jurante in sensu exposito intenditur, alia, etiam si a vovente, vel jurante principaliter non intenta, adaugeri poterit omnino servanda conditio, si, illa alia non servata jejunii conditione, scandali occasio, vel quid aliud vitandum oriretur malum; vel scilicet ratione ipsiusmet voti solemnitatis, vel juramenti publicitatis, vel ob aliud, quod præferri etiam deberet, rationabile motivum. Unde in tali concursu non illa secundum se, ratione scilicet majoris cum fine, vel cum voventis, vel jurantis mente congruentiæ, potior, sed illa, quæ per accidens in sensu exposito major

evaserit, præ aliis ejusdem jejunii conditionibus eligibilior judicari debebit, & omnino servanda, etsi reliquæ in illo concursu servari non possent. Quacunque autem ratione ad unam tantum jejunii conditionem ex vi voti, vel juramenti con- surgeret obligatio; cum tunc in ea sola tota vo- ti, vel juramenti obligatio subsisteret: inde non aliæ, sed illa potior, erit omnino servanda jeju- nii conditio.

§. III.

Quænam jejuniorum, ex humano jure proce- dentium, conditio, in earumdem conditionum concursu servatu simul impossibilium, præ- ferri debeat, declaratur.

VIII. Quoad jejunia autem humani juris: Ec- clesiæ, seu præcipientis mens omnino attendenda est. Ecclesia autem licet in suis jejuniis plures imponat conditiones, ciborum nempe delectum, unicam comestionem, & horam; id tamen, quod potiori ratione in suis jejuniis intendit, unica co- mestio est, apto tempore facienda, adjuncto ta- men ciborum delectu. Non quidem ita intelli- gendum, quasi ciborum delectum sub gravi non præcipiat; sed quod pro potiori jejunii conditio- ne unicam intendat comestionem, secundario au- tem ciborum delectum; comestionis autem hora, licet ab Ecclesia pariter intendatur, immo & præ- cipiatur, non eo tamen rigore, sicut ciborum delectus, & multo minus sicuti & unica comestio præcipitur. Unde in concursu conditionum quoad jejunia, ex humano jure procedentia, servatu simul impossibilium, unica comestio ciborum delectui; ciborumque delectus comestionis horæ præferri videtur.

Quænam
jejuniorum
ad huma-
num jus
spectan-
tium, con-
ditio, in
earumdem
conditio-
num con-
cursu ser-
vatu simul
impossibi-
lium præ-
ferri debeat
proponitur.

IX.

Præcedens
doctrina
remissive
roboratur.

IX. Non autem ignoramus, nonnullos ciborum delectum unicæ comestioni prætulisse; quia tamen contrariam sententiam cap. 1. §. 3. satis probavimus, ac discussimus; inde ne actum agamus, pro nunc sufficiat in jejuniis, ex humano jure procedentibus, potiore conditionem in unica comestione consistere non quidem probare, sed supponere. Ex quibus patet, quod sicuti jejuniorum ordinem, ac prælationem ex intrinsicis eorundem rationibus, juxta diversos juris naturæ, divini, humanique respectus inter eandem juris speciem intelligimus; ita & pro singulis respectibus ex iis, quæ supra probavimus, quænam jejunii conditio aliis ejusdem speciei jejunii conditionibus præferri debeat, innotescit.

Hujus ad-
inventionis
utilitas pro-
ponitur.

X. Neque inutilis ista discretio reputanda. Ad hoc enim adinventum est, ut in concursu conditionum quoad omnes servatu impossibili, eam illius rationis, ex naturali, divino, humanoque jure procedentis, jejunii conditionem servare teneamur, quæ juxta assignatas discretionis regulas potior dignoscatur. Quia igitur, concurrentibus exemptionis motivis, non absolute ab omnibus jejunii conditionibus exemptio confurgit, sed ab iis tantum, quæ servatu omnino impossibiles sunt; inde ita exemptionis motivis indulgere quis debet, ut quantum fieri poterit, potiores cujuscunque speciei jejunii conditiones servare conetur.

Servanda-
rum jejunii
conditio-
num serva-
tu simul
impossibi-
lium, ordo
ac prælatio
quoad præ-
xim propo-
nitur.

XI. Priusquam autem hunc paragraphum concludamus, placet hic analysis ordinem, quæ in jejunii conditionum exemptione contingere poterit, subicere; ut inde in praxi pateat, quænam in jejunio, secundum se considerato, præ aliis potior, & eligibilior adinveniri poterit servanda conditio. Quia igitur potest quis habere motivum non multum anticipandi comestionis ho-

horam, non autem ab aliis jejunii conditionibus sese eximendi; vel 2. potest habere motivum jejunii ordinem invertendi, in meridie nempe refectiorem sumendi, ac sero prandendi, secus vero alias jejunii conditiones transgrediendi; vel 3. nimis anticipandi comestione, secus vero alias non servandi conditiones; vel 4. comedendi ova, ac lacticia vel sola, vel simul cum piscibus, secus vero alias transgrediendi jejunii conditiones; vel 5. comedendi carnes cum ovis, & lacticiis tantum, secus vero insimul cum piscibus, neque alias jejunii conditiones transgrediendi; vel 6. comedendi carnes cum ovis, & lacticiis, ac piscibus, secus vero ab unica comestione sese eximendi; vel 7. plures faciendi comestiones, secus vero a ciborum delectu sese eximendi; vel 8. pluribus adhibitis comestionibus, etiam ovorum, lacticiniorum, ac piscium adhibendi comestione; vel 9. pluribus adhibitis comestionibus, etiam ovorum, lacticiniorum, & carnum adhibendi comestione; vel 10. etiam cum pluribus comestionibus ova, & lacticia, & carnes, immo & pisces adhibendi: Idcirco quia plures adhibere comestiones, non servato ciborum delectu, quid majus est, quam ciborum servato delectu, plures adhibere comestiones; quia item plures adhibere comestiones, ciborum servato delectu, quid majus est, quam, unica servata comestione, carnes cum ovis, ac lacticiis, quin & pisces comedere; item quia, unica servata comestione, carnes cum ovis, & lacticiis, nec non & pisces comedere quid majus est, quam, unica servata comestione, carnem cum ovis, ac lacticiis tantum comedere; item quia, unica servata comestione, carnem cum ovis, & lacticiis comedere quid majus est, quam cum unica comestione ova, & lacticia vel sola, vel cum

cum piscibus comedere; item quia, unica servata comestione, ova, & lactinia vel sola, vel cum piscibus comedere quid majus est quam nimis anticipare comestionem; item quia nimis anticipare comestionem quid majus est, quam jejunii ordinem invertere; item quia jejunii ordinem invertere quid majus est quam parum anticipare comestionem: idcirco in motivorum concursu, alicujus conditionis exemptionem inducentium, debet prius ab illis conditionibus exemptio tentari, quæ minor sit, minusque cum jejunio pugnare videatur. In motivorum igitur concursu, exemptionem inducentium, non statim ab omnibus jejunii legibus exemptio consurgere dicenda est, sed ab ea tantum conditione, quæ minor judicetur, ac necessitati satisfaciat, exemptio consurgere similiter dicenda est.

CAPUT QUARTUM.

De Jejuniorum, ex triplici jure respective procedentium, exemptione.

§. I.

Jejuniorum, ex naturali jure procedentium, sub qua ratione contingere, vel non contingere possit exemptio, per quinque positiones discutitur, ac resolvitur.

Quænam ad exemptionem inducendam motiva intelligi debeant, sub generali ratione proponuntur.

I. Antequam autem, quæ in hoc §. exagitanda proponimus, discutienda aggrediamur, præ oculis habere oportet exemptionis motiva ad averendum malum, bonumque prosequendum reduci: quæ sane motiva, omnia mala divini honoris, vel animæ, corporisve læsiva; vel supernaturalis, aut naturalis animæ, corporisve bonum;

num; vel externa hominis bona vitare, seu impedire, vel prosequi, aut conservare, vel acquirere respective intelligimus, quæ per quinque positiones deinceps discussa, exponere judicamus. vide n. 16.

II. Positio I. dictante naturali jure jejunium, vel aliquam ejus conditiones aliudve opus, ad malum divini honoris læsivum impediendum, vel repellendum, e. g. ne deus per effrænem concupiscentiam offendatur; nulla motiva ab hoc jejunio, vel aliqua ejus conditione, aliove opere, quod tamquam necessarium medium, ad effrænem concupiscentiam reprimendam, ne deus offendatur, a naturali jure dictaretur, ad exemptionem inducendam valere poterunt. Non quidem carnis opera seu peccata; ad hæc enim tamquam vitanda, jejunium, ad quod naturale jus inclinaret, ut hypothesis procedit, ordinaretur: non fructus spiritus, vel misericordiæ opera, cum enim fructus spiritus, ac misericordiæ opera ad positiva præcepta reducantur, quæ negativis præceptis postponuntur; malum autem non facere, propter quod juxta hypotesin a naturali jure dictatur jejunium, concupiscentiam nempe per jejunium cohibere, ne in malum, divini honoris læsivum prodeat, ad negativum præceptum pertineat; inde motiva exercendi fructus spiritus, vel misericordiæ opera, ab hujusmodi jejunio, quod tanquam medium ad reprimendam concupiscentiam, a naturali jure dictaretur, exemptionem inducere non poterunt. Neque ad hujusmodi exemptionem inducendam motiva sufficerent, ad naturalia animæ, corporisve mala impedienda, vel avertenda, ut essent, amentia, phrænesis, infirmitas, mutilatio, mors &c. cum enim divini honoris vitanda læsio quibuscunque naturalibus malis præferri debeat; inde potius hæc

Dictante
naturali ju-
re jejunium
ad malum
divini ho-
noris læsi-
vum in se
ipso impe-
diendum,
vel repel-
lendum,
nulla moti-
tiva exem-
ptionem in-
ducere pot-
erunt.

hæc sustinere, ac pati, quam malum divini honoris læsivum eligere debemus. Neque ad naturalia animæ, corporisve bona, & multo minus ad externa hominis bona, sive conservanda, sive acquirenda, ad exemptionem, ab hujusmodi jejuniis inducendam, sufficerent; potius enim horum privationem, seu amissionem pati, quam peccandi periculum subire tenemur. Dictante igitur naturali jure jejunium, aliudve opus, tamquam necessarium medium ad peccati periculum impediendum, nullo modo poterit ab hujusmodi jejuniis in propria persona exemptio consurgere.

Dictante naturali jure jejunium ad supernaturale bonum, in se ipso prosequendum vel acquirendum an ab hoc jejuniis consurgere possit exemptio, discutitur, ac resolvitur.

III. Positio II. dictante naturali jure jejunium, aliudve opus, ad supernaturale bonum, in se ipso conservandum, vel acquirendum; an ab hoc jejuniis exemptio oriri possit, discretionem opus est: Si enim supernaturalis boni, seu supernaturalium virtutum actuum privatio, seu ommissio malum divini honoris læsivum traheret, tunc eadem erit solutio, in superiori positione discussa; ab hujusmodi proinde jejuniis, ad passionem cohibendas, ne in malum divini honoris læsivum erumpant, a naturali jure ordinato, nullatenus poterit exemptio consurgere. Quod si supernaturalis boni, quod per jejunium natura intenderet, privatio, seu ommissio malum divini honoris læsivum non traheret, distinguere iterum oportet; Si enim supernaturale bonum, ad quod conservandum, vel acquirendum, natura jejunium dictaret, ad supernaturalem vitam consequendam necessarium existeret; tunc, quatenus cum superiori motivo concordat nulla motiva, sive sint fructus spiritus, ac virtutes, sive misericordiae opera, sive naturalia animæ corporisve mala, vel bona, vel externa hominis bona, respective exercenda, vitanda, vel conservanda, sive acquirenda cum illo jejuniis servatu

im-

impossibilia, ab huiusmodi jejunio, quod tamquam necessarium medium ad supernaturalem vitam consequendam, a natura dictaretur, *secundum se* propriam personam eximere poterunt. In prædictorum igitur concursu, cum tali jejunio servatu impossibili prædictorum potius, quam jejunii omissionem in sensu exposito eligere debemus.

IV. Non casu autem dictum est: *secundum se*. Idem continuatur argumentum. Concurrente enim ad finem supernaturalis boni conservandi, vel acquirendi ex naturali jure jejunio, cum naturali animæ, corporisve malo vitando, servatu impossibili, naturalis animæ, corporisve vitandi mali necessitas ab huiusmodi jejunio posset exemptionem inducere, si, non quatenus naturalia animæ, corporisve mala vitanda, supernaturalis vitæ consequendæ bono præferri debeant, sed quatenus gravi animæ, corporisve mali periculo, per jejunium, etsi ad supernaturalem vitam consequendam, a naturali jure ordinatum, concurrente, tunc positivum præceptum, supernaturale scilicet bonum prosequendi cum naturali animæ, corporisve periculo non constringeret; nisi forte ex illius supernaturalis boni prosequendi, sive acquirendi, per jejunium a natura intenti privatione, seu omissione, æternæ vitæ sequeretur amissio; quæ quatenus non nisi per malum divini honoris læsivum contingeret, eadem tunc esset ac in superiori positione solutio. Cumque supernaturalis boni prosecutio naturali animæ corporisve bono, externisque hominis bonis præferri debeat; inde in concursu supernaturalis boni prosequendi, ad quod conservandum, tamquam medium a naturali jure dictaretur jejunium, cum naturali animæ, corporisve bono, externisque hominis bonis conservandis, vel acquirendis servatu impossibili,

ho-

horum potius amissio, quam a jejunio in sensu exposito exoriretur exemptio.

Idem ex
Angelico
confirma-
tur argu-
mentum.

V. Ad prædictorum autem confirmationem, etsi sub diversa ratione, in sua 22. q. 147. art. 1. ad 2. sic procedit Angelicus: *Medium virtutis non accipitur secundum quantitatem, sed secundum rationem rectam . . . ratio autem judicat, quod propter aliquam specialem causam aliquis homo minus sumat de cibo, quam sibi competeret secundum statum communem, sicut propter infirmitatem vitandam, aut ad aliqua opera corporalia expeditius agenda. Et multo magis ratio recta hoc ordinat ad spiritualia mala vitanda, & bona prosequenda; Et immediate sic prosequitur: Non tamen ratio recta tantum de cibo subtrahit, ut natura conservari non possit. Dictante igitur naturali jure jejunium, aliudve opus, tamquam medium ad supernaturale bonum conservandum, vel acquirendum, quo sensu possit, vel non, ab hujusmodi jejunio, cum aliis bonis, vel malis, respective conservandis, vel acquirendis, aut vitandis, servatu impossibili, exemptio consurgere, ex dictis innotescit.*

Dictante
naturali ju-
re jejunium
ad physi-
cum ma-
lum in se
ipso impe-
diendum,
vel repel-
lendum, an
ab hoc je-
junio possit
exemptio
consurgere,
discutitur,
ac resolvi-
tur.

VI. Positio III. dictante naturali jure jejunium, aliudve opus, ad naturale animæ, corporisve malum impediendum, vel repellendum; si hujusmodi jejunii omissio medium existeret, ad malum divini honoris læsivum impediendum, vel repellendum, tunc ab hujusmodi jejunio, ut positione 1. discussimus, ex prædictis motivis oriretur exemptio. Unde potentiarum potius habitudinem, aliamque quamlibet corporis infirmitatem, per tale jejunium cæteroquin vitandam sustinere ac pati potius debemus, quam jejunantes, mali divini honoris læsivi subire discrimen; si scilicet concursus jejunii cum malo divini honoris læsivo vitando, servatu impossibilis existeret.

VII. Quod si cum hujusmodi jejunio, aliove opere, ex naturali jure procedente, non divinus honor, sed supernaturale bonum, virtutum nempe actus, servatu impossibiles existerent; & tunc, quia imperati virtutum actus non adeo urgent, ut physicum animæ, corporisve malum, ne ab illis exercendis impediamur, sustinere debeamus; inde in concursu virtutum actus exercendi, cum tali jejunio, ad physicum animæ, corporisve malum impediendum, a naturali jure ordinato, servatu impossibili, ab hujusmodi jejunio, aliove opere exemptio non confurgeret; ac proinde virtutum actus potius in prædicta hypothese, quam jejunium omittere teneremur; quam non jejunantes, mentis hebetudinem, vel aliam corporis infirmitatem incurrere. Non ab- similiter in concursu prædicti jejunii, in sensu positionis, ad naturale animæ, corporisve malum impediendum, vel repellendum ex naturali jure procedentis, cum naturali animæ, corporisve bono conservando, vel acquirendo servatu impossibili, ab hujusmodi jejunio exemptio non confurgeret. Cum enim negativa sub eadem ratione magis urgeant, quam positiva præcepta; hebetudinis autem malum, aliamve corporis infirmitatem vitare ad negativa præcepta sub eadem ratione physica spectet; inde in concursu physici mali vitandi, ac physici boni prosequendi, servatu impossibili, physicum malum potius vitare, quam physicum bonum prosequi tenemur; & sic in sensu posito, ab illo jejunio, ad physicum malum vitandum, ex naturali jure procedente, non confurgeret exemptio.

Idem pro-
sequitur ar-
gumentum.

VIII. Et multo minus ad externa corporis bona prosequenda, sive conservanda, vel acquirenda exemptio confurgeret. Cum enim generalis regula sit, ad impediendum majus malum, mi-

Idem pro-
sequitur ar-
gumentum.

minus malum eligere. Externa autem hominis bona amittere, sive eorum acquisitionem impedire longe minus malum sit, quam naturale animæ, corporisve malum incurrere vel ejus periculo se exponere; inde in externorum bonorum, sive conservandorum, sive acquirendorum concursu, cum jejuniis, ad naturale animæ, corporisve malum vitandum, sive impediendum, a naturali jure ordinato, servatu impossibili, externorum bonorum omissionem eligere potius debemus, quam, non servato jejuniis, naturale animæ, corporisve malum sustinere. Ad externa igitur bona conservanda &c. in sensu exposito, jejunii exemptio non confurgeret.

Ad physicum bonum in se ipso conservandum, vel acquirendum naturali jure jejuniis dictante, an ab hujusmodi jejuniis exemptio confurget, discutitur, ac resolvitur.

IX. Positio IV. dictante naturali jure jejuniis, ad physicum animæ, corporisve bonum prosequendum, vel acquirendum; primæ classis motiva, ne scilicet divinus honor, cum tali jejuniis servatu impossibilis, lædatur, ad hujusmodi jejunii exemptionem inducendam omnino sufficerent. Unde si hujusmodi jejuniis, ad animæ, corporisve bonum prosequendum ordinatum, malum divini honoris læsivum traheret, ab hujusmodi jejuniis exemptio confurgeret. Quod si non traheret; & tunc exercendæ virtutis, sive fructuum spiritus, vel misericordiæ operum motiva, cum jejuniis servatu impossibilium, ad hujusmodi jejunii exemptionem inducendam secundum se non sufficerent; non quatenus virtutis actus, seu spiritus fructus, vel misericordiæ actus altioris ordinis non sint, quam naturale animæ, corporisve bonum; sed quatenus naturale animæ, corporisve bonum prosequi, maximam habet affinitatem cum physico animæ, corporisve malo vitando; Idem ferme est naturale bonum prosequi, quam physicum malum vitare; physicum autem malum vitare ut plurimum præfertur supernaturalium vir-

virtutum actibus imperatis, quæ utpote positiva præcepta non obligant semper, & ad semper, sicut semper, & ad semper obligat negativum præceptum vitandi mortem, mutilationem, infirmitatem aliudve naturale malum. Non casu autem dictum est, *Secundum se*; si enim virtutum actus seu spiritus fructus, vel misericordiæ opera exercendi motiva adeo urgerent, ut illorum operum omis-
sio, malum divini honoris læsivum traheret; tunc in eorum concursu, cum prædicto jejunio servatu impossibili, ab hujusmodi jejunio, etsi ad naturale bonum ordinato, secus vero ab illis virtutum actibus exemptio consurgeret.

X. Et quoniam major sub eadem ratione vitandi malum obligatio est, quam ejusdem rationis bonum prosequendi; inde si ad naturale animæ corporisve bonum, sub aliqua ratione prosequendum, per tale jejunium obtinendum, naturale animæ, corporisve malum non impediretur, vel non repelleretur; & tunc in concursu jejunii ad naturale animæ, corporisve bonum conservandum vel acquirendum, ac physici animæ corporisve mali vitandi, servatu impossibili, ab illo jejunio exemptio consurgeret: Quod sane nedum in physici animæ, corporisve bonis, verum & quoad imperatos virtutum actus valere dignoscitur, quorum exercitium ad bonum naturale, vel morale prosequendum omittere potius debemus, quam physici animæ corporisve mali subire discrimen. Huc facit, quod dicit Angelicus 22. q. 147. art. 1. ad 2. *Non tamen ratio recta tantum de cibo subtrahit, ut natura conservari non possit.* Et Lambertinus Intt. 15. n. 15. orientalium opinionem sequendam negat, dicens: *Orientalium Ecclesiæ institutis minime subscribimus, quæ agrotis per Quadragesimam carnes interdixit, licet in extremo vitæ discrimine versarentur.* Unde si jejunii illius

Idem prosequitur argumentum.

omissio ad naturale animæ, corporisve malum vitandum, necessaria judicetur, non amplius jejuniū illud, sed potius ejus omissio a natura dictari intelligitur.

Idem profec-
quitur ar-
gumentum.

XI. Et quia externorum bonorum prosecutio, seu acquisitio inferioris ordinis est, quam naturale animæ, corporisve bonum prosequi, vel acquirere; inde externa hominis bona conservandi, seu acquirendi motiva, cum illo jejuniō, ad naturale animæ corporisve bonum prosequendum, vel acquirendum, servatu impossibilia; ab hujusmodi jejuniō exemptionem secundum se non inducerent. Unde in concursu externorum bonorum, cum prædicto jejuniō, servatu impossibili, illorum potius, quam jejunii omissionem eligere debemus. Nisi forte externorum bonorum amissio aliud traheret; & tunc juxta id, quod faciendum, omit- tendum, postponendum, vel præferendum sit, solutionis varietas aptari debebit.

Dictante
naturali ju-
re jejuniū
ad externa
hominis
bona in se-
ipso conser-
vanda, vel
acquirenda,
an a tali
jejuniō con-
furgere pos-
sit exem-
ptio, dis-
cutitur, ac
resolvitur.

XII. Positio V. dictante naturali jure jejuniū, ad externa hominis bona conservanda, vel acqui- renda; si cum jejuniō malum divini honoris læ- sivum immineret, secus vero non jejunando; tum ab hujusmodi jejuniō exemptio confurgeret. Quod si, servato jejuniō, supernaturalis boni privatio, seu amissio sequeretur; & tunc, si ex supernatura- lis boni amissione malum divini honoris læsivum oriretur, ab hujusmodi jejuniō exemptio, ut supra, confurgeret: Quod si ex supernaturalis boni pri- vatione, malum divini honoris læsivum non ori- retur; & tunc si externa hominis bona conser- vandi, vel acquirendi studium: personæ conditio- ni, vel dignitati congrueret, utique ab hujusmo- di jejuniō, ad externa hominis bona conservanda, vel acquirenda, personæ, gradui, & conditioni congruentia, ex naturali jure ordinato, cum su- pernaturalis bono, cujus privatio malum divini ho-

honoris læsivum non traheret, servatu impossibili, non oriretur exemptio. Non quatenus externa hominis bona inferioris ordinis non sint, quam supernaturalia; sed quatenus etiam externa hominis bona, personæ conditioni, & gradui congruentia, virtutis, seu honestatis naturam ex operantis intentione induentia, quorum privatio ut plurimum tristitiam, ignominiam, ac derisionem generare solet, ad supernaturalem ordinem, immo ad charitatem pertinent; variatisque circumstantiis, posset, ac deberet alia aptari solutio, ut passim declaravimus.

XIII. Quod si hujusmodi servato jejunio, ad externa hominis bona conservanda, vel acquirenda ordinato, naturale animæ, corporisve malum immineret; tunc ad naturale animæ, corporisve malum impediendum, vel repellendum, quod cum tali jejunio impediri, vel repelli non posset, ab hujusmodi jejunio oriretur exemptio. Quod si hujusmodi servato jejunio, naturale animæ, corporisve bonum impediretur; si hujus naturalis boni privatio naturale animæ, corporisve malum traheret; tunc ut supra, ab hujusmodi jejunio exemptio confurgeret; quod si non traheret, sed majorem tantum in ratione physica perfectionem excluderet; & tunc in concursu prædicti jejunii ad externa hominis bona conservanda, vel acquirenda ordinati, quæ personæ conditioni, & gradui convenirent, ac majoris naturalis perfectionis conservandæ, vel acquirendæ, servatu impossibili, ab hujusmodi jejunio exemptio non confurgeret.

XIV. Et quia inter externa hominis bona ordo ac prælatio designatur; inde, dictante naturali jure jejunium, aliudve opus, ad famam conservandam, vel acquirendam; cum fama divitiis præferri debeat; inde in concursu jejunii, ad

Idem prosequitur argumentum.

Idem prosequitur, & concluditur argumentum.

conservandam, vel acquirendam famam ordinati, ac divitias amittendi, servatu impossibili, ad divitiarum jacturam impediendam, ab hujusmodi jejunio non oriretur exemptio. Ac pro generali regula videtur dicendum: Si illud, ad quod impediendum, vel repellendum, sive conservandum, vel acquirendum, malum, sive bonum respective, jejunium, aliudve opus natura dictaret, quid majus, sive altioris ordinis esset, vel traheret; tunc ad minus malum impediendum, vel repellendum, sive ad minus bonum conservandum, vel acquirendum, cum hujusmodi jejunio, aliove opere servatu impossibile, non oriretur exemptio. Quæ autem majora, vel minora sint, quæque prælationem respectu alterius exigant, ex dictis dignosci poterunt.

An ex prædictis in alterius favorem exurgere possit exemptio, proponitur, ac generalis regula designatur.

XV. Quid autem dicendum si in favorem alterius impossibilis reddatur jejunii, sive alicujus conditionis, ex naturali jure procedentis observantia, id sane ex generalibus regulis, in charitatis ratione fundatis, hauriri debet. Brevitatis autem gratia solum dicimus: cum sui ipsius dilectio sit regula diligendi proximum; inde si jejunium, vel aliqua ejus conditio, ex naturali jure procedens, sit necessarium medium, ad malum a seipso avertendum, vel impediendum, vel ad necessarium bonum in se ipso prosequendum, conservandum, vel acquirendum; ab hujusmodi jejunio, vel aliqua ejus conditione cum pari, vel majori in seipso, quam in proximo, exorto, vel orituro detrimento, in illo uno in alterius favorem exemptio non consurgeret.

Exemptionem a naturali jure nunquam dari, quove sensu dari dictum sit, declaratur.

XVI. Apposite autem notandum est, quod, licet naturale jus secundum se, & in sua rectitudine consideratum, nullo modo inclinet, ac dictet quod vel impossibile sit, vel illicitum; quia tamen id ipsum ut plurimum ignoratur, &

a naturali jure procedere videtur, quod a natura non dictatur; inde illius, quod a naturali jure dictari videtur, si ex generalibus regulis impossibile, vel illicitum dignoscatur, quasi ex naturali jure exemptionem oriri intelligimus; secus vero quasi revera, ac secundum se ex naturali jure oriatur exemptio.

§. II.

Jejuniorum, ex divino jure procedentium, sub qua ratione contingere vel non contingere possit exemptio, per quinque positiones discutitur, ac resolvitur.

XVII. In hoc §. id unum explicandum suscipimus, an scilicet, quando, & quomodo ad jejunium, aliudve opus ex divino jure, sive divina lege, vel divino præcepto, sive voto, vel juramento simplici, vel solemni, privato, vel publico respectivo, vel religiosa professione adstrictus, exemptionis autem motivis, ad mala, vel bona respectivo impedienda, vel proseguenda, cum prædicto jejunio, aliove opere concurrentibus, servatu impossibilibus, ab hujusmodi jejunio, aliove opere eximi possit?

Eorum quæ in hoc paragrapho dicturi sumus intelligentia aperitur.

XVIII. Positio I. dictante divina lege, vel divino præcepto jejunium, aliudve opus, si forte hujusmodi jejunium, aliudve opus servanti, mali divini honoris læsivi periculum immineret; tunc, ad tale periculum evitandum, quod jejunans, aliudve opus servans, vitare non posset, ut posuimus, ab hujusmodi jejunio, aliove opere, ex divina lege, vel divino præcepto procedente, exemptio consurgeret. In duorum namque concurrentium ejusdem juris præceptorum, servatu simul impossibilem, illud præferri debet, quod certius

Dictante divino jure jejunium, an ad malum divini honoris læsivum in se ipso impediendum, vel repellendum, ab hujusmodi jejunio oriri possit

exemptio,
discutitur,
ac resolvi-
tur.

454

tius & universalius cum sit, magis urgere dignoscitur. Certius autem, & universalius est ejusdem juris negativa præcepta servare, quam positiva. Jejunii autem, aliusque operis lex, seu præceptum ad jus positivum pertinet; malum autem divini honoris læsivum vitare ejusdem juris negativum præceptum est; inde hoc præ illo universalius, ac certius existens, magis urgere dignoscitur. In concursu igitur jejunii, aliufve operis servandi, cum vitando malo divini honoris læsivo, servatu impossibili, malum divini honoris læsivi vitare potius urgere, quam jejunium, aliudve opus servare dicendum est. Unde in sensu exposito ab hujusmodi jejunio, aliove opere servando exemptio consurgeret.

Idem relate
ad vota, vel
juramenta
prosequitur
argumen-
tum.

XIX. Non absimiliter: Ex voto, vel juramento ad jejunium, aliudve opus adstrictus, si forte jejunans, aliudve opus servans, malum divini honoris læsivum incurreret; non jejunans autem, aliudve opus non servans, periculum illud impedire, seu avertere posset; tunc ab hujusmodi jejunio, aliove opere, ex voto, vel juramento procedente, cum illo vitando malo servatu impossibili, exemptio consurgeret. Cum enim voti materia cum mali periculo divini honoris læsivi, a deo non acceptetur; inde, hac facta positione, obligare non posset; Cumque juramentum, iniquitatis vinculum non sit; inde cum mali periculo divini honoris læsivi incurrendi, obligare nec poterit; tunc enim ex judicii, ac justitiæ defectu a juramenti ratione deficeret.

Idem pro-
sequitur ar-
gumentum.

XX. Cumque voti, ac juramenti solemnitas, vel publicitas respective juris humani sit, propter quod, præter extrinseca quædam, part. 1. cap. 1. n. 22. & 23. 29. ad 34. & cap. 2. n. 44. & 45. 54. & 55. discussa, non poterit secundum se plus obligare quam votum, vel juramentum in sua

ratione consideratum; inde ex solemni voto, vel publico juramento ad jejunium, aliudve opus adstrictus, si jejunium, aliudve opus servans, mali, divini honoris læsivi periculum certissime incurreret, ab hujusmodi jejunio, aliove opere, ex solemni licet voto, vel publico juramento procedente, eximeretur.

XXI. Non casu autem dictum est, voti, ac juramenti solemnitatem, vel publicitatem respective, *secundum se* non plus obligare, quam votum ipsum, ac juramentum in sua ratione consideratum: Si enim voto, vel juramento servato siue simplici, vel solemni, privato, vel publico respective, scandalum oriretur; & tunc potius ad evitandum scandalum, quam ad votum, vel juramentum, simplex, vel solemne, privatum, vel publicum respective servandum, obligatio consurgeret. Ab hujusmodi ergo jejunio, aliove opere, ex voto, vel juramento, simplici, vel solemni, privato, vel publico respective procedente, oriretur exemptio.

Idem prosequitur argumentum.

XXII. Quod si simplici, vel solemni voto, aut privato, vel publico juramento ad jejunium aliudve opus adstrictus, jejunans, aliudve opus servans, scandalum circa mores generaret; non jejunans vero, non circa mores; sed circa fidem scandali occasionem præberet; tunc in concursu utriusque scandali vitandi, servatu impossibili; cum ex duobus malis, quorum utrumque impediri, vel repelli non possit, minus permittere, majus autem omnino impedire teneamur; inter morum autem, ac fidei scandalum major est circa fidem, quam circa mores illud vitandi obligatio; inde etsi jejunans, aliudve opus servans, alteri ruinæ occasionem circa mores præberet; ad evitandum tamen circa fidem scandalum, quod jejunans, aliudve opus servans, impediret, ab hu-

Idem prosequitur argumentum.

hujusmodi jejunio, aliove opere servando ex voto, vel juramento simplici, vel solemni, aut privato, vel publico respective, procedente, in sensu exposito non oriretur exemptio. Licet enim votum sub gravi obliget, juxta illud ps. 75. v. 12. *Vovete, & reddite domino deo vestro: omnes, qui in circuitu ejus affertis munera; & juxta Angelicum 22. q. 88. art. 6. c. opera aliarum virtutum moralium (puta jejunare, quod est actus abstinentiæ; & continere, quod est actus castitatis) sunt meliora, & magis meritoria, si fiant ex voto quia sic jam pertinent ad divinum cultum, quasi quedam dei sacrificia; quia tamen inter divina præcepta, positiva non semper, negativa autem semper, & ad semper obligant; inde in voti, vel jurati jejunii concursu, cum negativo divino præcepto vitandi scandali servatu impossibili, ab hujusmodi jejunio, aliove opere, ex divino licet jure procedente, exemptio ex ipsomet divino jure sub alia ratione confurgeret; vel ad majus malum, non servato jejunio, aliove opere, oriundum, non confurgeret. Non quâ, eo durante concursu, subsistens votum non obliget, sed quasi per illum servatu impossibilem concursum, deo non amplius acceptum, a voti ratione pro illo casu deficere, seu non subsistere intelligitur; nisi forte, eo cessante servatu impossibili concursu, voti ratione, voventisque mente pensatis, hujus obligatio revivisceret; vel jurata materia in aliam commutari debere dignoscatur.*

Idem prosequitur argumentum.

XXIII. Nec absimili ratione, si voto, vel jurato jejunio, aliove opere adstrictus, illud servans, perturbationem oriri dignosceret; tunc enim si votum, vel juramentum manifestare noluerit, & perturbatio esset levis, data occasione, votum, vel juratum opus servare teneretur, ac proinde non oriretur exemptio. Quod si voto, vel ju.

jurato jejunio, aliove opere servato, gravis oriretur perturbatio, rationeque assignata, nollet alius acquiescere; tunc, nisi majorem prævideret orituram turbationem, voto, vel juramento adstringi, ne transgressioni se exponeret, manifestare teneretur. Quod si sive non manifestata, sive manifestata voti, vel juramenti obligatione gravis oriretur perturbatio, ira, & indignatio, nullaque assignata ratione, sedari poterit perturbatio, & tunc eligibilius esset votum, vel juratum opus saltem pro illa vice omittere, quam gravis perturbationis occasionem existere; quin immo ex motivo charitatis ad illam perturbationem, quæ charitati opponitur, in alio impediendam, votum, vel juratum opus omittere teneretur; Unde Navarrus in suo Manuali cap. 21. n. 19. *Excusatur*, inquit, *etiam uxor a jejuniis voluntarie votis, si maritus repugnat*. Pro generali autem regula advertendum hic est, quod sic a voto, vel jurato opere exempto; si voti, vel juramenti ratio durationem, seu dilationem permetteret, si scilicet adhuc pro illa vice non impleto, re bene spectata, ejus obligatio non cessaret, tunc illius postmodum implendi, vel in aliud salutare opus commutandi ratio consurgeret.

XXIV. Votorum autem jejuniorum ab Ecclesiæ jejuniis præceptis disparitas a s. Antonino in summa part. 2. Tit. 6. cap. 2. Innocentii sententiam referente §. 6. octavo loco assignatur, dicente: *De uxoribus dicit Innocentius: quod, quamvis debeant dimittere jejunia, quæ habent ex voto, prohibentibus viris, &c.* secus vero Ecclesiæ jejunia. Cum enim ad vota uxoris jejunia vir ipse non teneatur; inde poterit suam uxorem ex quocunque incommodo oriundo, a votis jejuniis prohibere servandis, secus vero ab Ecclesiæ jejuniis, ad quæ etiam ipse servanda tenetur. Non

Idem prosequitur argumentum.

car-

carpendi autem studio, sed veritatis amore notandum videtur, prædictam doctrinam non Innocentii esse, sed Augustini, 33. q. 5. can. *Manifestum* relatum, sic dicentis: *Manifestum est ita voluisse legem, feminam esse sub viro, ut nulla vota ejus, quæ ab continentia causa voverit, reddantur ab ea, nisi auctor vir fuerit permittendo*: quæ sententia in eodem Augustino ex quæstionibus Numerorum q. 59. excerpta, videri poterit. Eo igitur solo sensu Innocentii sententia dici poterit, quatenus Innoc. III. de observat. Jejuniorum cap. *Consilium*, etsi sub alio sensu, dicit: *Cum non subjaceat legi necessitas &c.* & in nostro casu necessitas esset, ad tollendam turbationem, vel scandalum in domo viri; & malum divini honoris læsivum juxta hujus loci scopum, non consideratur in eo, cui datur scandalum, sed in eo, qui ad jejunium servandum, scandali, seu spiritualis ruinæ occasionem alteri præberet.

Idem prosequitur,
& conclusio
ditur argumentum.

XXV. Ad exemptionem similiter ex jurato jejunio inducendam, si jurato servato jejunio, scandalum oriretur, Regula illa 58. juris in 6. facit, dicens: *Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum*; non quasi juramentum non obliget, sed quasi a juramenti ratione, a judicio scilicet, justitia, ac veritate deficiens, obligari pro particulari casu cessaret. Dictante igitur divino jure, sub quacunque ratione considerato, jejunium, aliudve opus; si jejunans, aliudve opus servans, non posset, posset autem non jejunans, aliudve opus non servans, malum divini honoris læsivum per se impedire, vel repellere, ab hujusmodi jejunio, aliove opere, etsi ex divino jure procedente, eximeretur.

Ad supernaturale bonum in se ipso confer-

XXVI. Positio II. dictante divina lege, vel divino præcepto jejunium, aliudve opus; si jejunans, aliudve opus servans non posset, posset

autem non jejunans, aliudve opus non servans, servandum, supernaturale bonum prosequi, vel acquirere; vel acquirendum, duntunc si ex illius supernaturalis boni privatione, etante divi- vel omissione, malum divini honoris læsivum in no jure je- se ipso exurgeret; non secus ac in superiori po- junium, an- sitione discussimus, ab hujusmodi jejunio, aliove ab hujus- opere, ex divina lege, vel divino præcepto pro- modi jeju- cedente, exemptio confurgeret. Idemque dicen- nio confur- gere possit- dum, si ex voto, vel juramento simplici, vel exemptio, solemni, aut privato, vel publico respective ad discutitur, ac resolvitur. jejunium, aliudve opus adstricto, ex superna- turalis boni privatione, seu omissione mali, periculum divini honoris læsivi immineret jejunanti, aliudve opus servanti, quod non jejunanti, aliudve opus non servanti, non immineret; tunc enim ut supra, ab hujusmodi jejunio, aliove opere, ex voto, vel juramento &c. procedente, exemptio confurgeret.

XXVII. Et quia inter divina præcepta, in eo- Idem pro- rum concursu servatu impossibilia, illud præferri- sequitur ar- debet, quod est alio certius, universalius, ac gumentum. majoris mali impeditivum; inde ex divina lege, vel divino præcepto, ad jejunium, aliudve opus adstrictus, in concursu duorum præceptorum divinorum servatu impossibili, illud in servando, vel non servando opere implere debet, quod est certius, universalius, ac majoris mali impeditivum. Unde si jejunans, aliudve opus servans, non posset, posset autem non jejunans, aliudve opus non servans, malum, divini honoris læsivum, in se ipso impedire, ab hujusmodi jejunio, aliove opere eximeretur; contra vero, si ipso jejunante, aliudve opus servante, malum divini honoris læsivum in ipso impediretur, quod non impediretur, ipso non jejunante, aliudve opus non servante, utique ab hujusmodi jejunio, aliove opere exemptio non confurgeret.

XXVIII.

Idem pro-
sequitur ar-
gumentum.

460

XXVIII. Et quia divina lex, vel divinum præceptum voto, vel juramento certius est, universalius, ac majoris mali impeditivum; inde in concursu divinæ legis, vel divini præcepti, jejunium, aliudve opus dictantis, cum voto, vel juramento sub alia materia servatu impossibili, tunc ab illa re vota, vel jurata, secus vero a jejunio, aliove opere, ex divina lege, vel divino præcepto procedente, oriretur exemptio. Quod si divina lex, vel divinum præceptum, sive votum, vel juramentum simplex, vel solemne, seu privatum, aut publicum respective, jejunium, aliudve opus dictans, supernaturale bonum impediret, seu cum tali supernaturali bono conservando, vel acquirendo servatu possibile non esset, cujus cæteroquin supernaturalis boni privatio, seu amissio, sive commissio nec malum divini honoris læsivum, nec alicujus divini præcepti transgressionem traheret; & tunc, ne hujusmodi supernaturali bono, cum jejunio, aliove opere, ex divino jure in sensu exposito procedente, servatu impossibili, privaretur, divino jure ad aliud adstrictus, ab hujusmodi jejunio, aliove opere, sub quacunque ratione ex divino jure procedente, exemptio non consurgeret. Cum enim jejunio, aliove opere, ex divino jure procedente, servato, nulla sequeretur divini juris transgressio, tunc certiori existente divina lege, vel divino præcepto, aut voto, vel juramento, ad jejunium, aliudve opus adstringente, quod certe supernaturale bonum est; aliud autem supernaturale bonum, cujus transgressio ex jejunii, aliusve operis observatione sequeretur, nullo modo præceptum intelligatur; inde in casu posito ab illo supernaturali bono non præcepto, secus vero ab illo jejunio, aliove opere, ex divino jure procedente, oriretur exemptio.

XXIX.

XXIX. Et quia in divino jure illud magis obligat, quod prius voluntatem ligat, ac prævenit, divina autem lex, ac divinum præceptum hominis voluntatem prius ligant, ac præveniunt, quam vota, vel juramenta; inde divina lex, vel divina præcepta magis obligant quam vota, vel juramenta. Unde necessario sequitur, quod inter divinum jus sub ratione divinæ legis, vel divini præcepti, ac divinum jus, ex hominum voluntate assumptum, qualis est ex voto, vel juramento contracta obligatio, servatu simul impossibile, magis obligat, quod ex divina lege, vel divino præcepto oritur, quam illud, quod ex voto, vel juramento procedit. Unde sicuti in concursu divinæ legis, vel divini præcepti, ac voti, vel juramenti, servatu impossibili, a re vota, vel jurata oriretur exemptio, ita, etsi votum magis obliget, quam juramentum, ut part. 1. cap. 1. n. 32. discussimus, si tamen humana voluntas ad jejunium, aliudve opus juramento se prius adstrinxerit, quam ad aliam rem per votum; in concursu servatu impossibili, non a re jurata, sed a re vota oriretur exemptio; vel saltem si res vota dilationem pateretur, ad hanc non constringeretur, nisi, in concursu servatu impossibili, res jurata prius impleretur.

Idem prosequitur argumentum.

XXX. Id autem inter anteriorem divinam legem, ac divinum antèius præceptum respectu posterioris divinæ legis, vel posterioris divini præcepti, cum anteriori servatu impossibilis, non contingit. Unde si anteriori divinæ legi, vel divino præcepto alia divina lex, aliudve divinum præceptum succederet, ad aliquid agendum, cum priori divina lege, vel divino præcepto servatu impossibile; tunc a jejunio, aliove opere a priori divina lege, vel priori divino præcepto procedente, exemptio consurgeret; ad opus autem ex posteriori divina

Idem prosequitur argumentum.

lege, vel divino præcepto procedens, confurgeret obligatio. Quod autem dictum est, ac in similibus dici poterit; non eo sensu intelligitur, quasi voluntas priori lege ligata remanens, ad illam servandam non constringatur; sed potius quia per posteriorem divinam legem, ac posterius divinum præceptum, cum priori divina lege, vel præcepto servatu impossibile, a priori divinæ legis, vel divini præcepti dictamine exempta intelligitur.

Idem pro-
sequitur, &
concluditur
argumen-
tum.

XXXI. Unde concluditur, quod ex divino jure, sive scilicet, ex divina lege, vel divino præcepto, ad jejunium, aliudve opus adstrictus, per posteriorem divinam legem, vel divinum præceptum, ad aliquid adstringens, cum prædicto jejunio, aliove opere servatu impossibile, non a re per posteriorem legem, vel per posterius præceptum indicta, sed a prædicto jejunio, aliove opere in sensu exposito ex divino jure procedente eximeretur. Contra vero in concursu jejunii, aliudve operis, prius voti, vel jurati, cum re postmodum vota, vel jurata servatu impossibili, non a jejunio, aliove opere prius voto, vel jurato, sed a re posterius vota, vel jurata oriretur exemptio; vel saltem si res posterius vota, vel jurata dilationem pateretur, apto tempore vel servari deberet, vel in aliud opus commutandi obligatio confurgeret, disparitas est, quia lex, vel præceptum, certius & universalius, ac majoris mali impeditivum, voluntatem præveniens semper intelligitur; propter quod posterior divina lex, vel posterius divinum præceptum, nedum priori divinæ legi, vel priori divino præcepto; verum & priori rei votæ, vel juratæ, cujus obligatio ex humana voluntate assumpta ex divino jure procedit, semper præferri intelligitur. Unde a jejunio, aliove opere, ex divino jure sub quacunque ratione considerato, sive scilicet ex divina lege, vel di-

divino præcepto, sive ex voto, vel juramento procedente, cum posteriori divina lege, vel divino præcepto servatu impossibili, semper exorta intelligitur exemptio: contra vero quia posterius votum vel juramentum, anteriorem non prævenit voluntatem, sed potius per prius votum, vel juramentum ad aliud per posterius votum, vel juramentum servatu impossibile præventa, ac proinde impedita, & quasi incapax effecta intelligitur; inde per prius votum, vel juratum jejunium, aliudve opus ligata remanens voluntas, non ab hoc jejunio, aliove opere, prius voto, vel jurato, cum re posterius vota, vel jurata servatu impossibili, sed a re posterius vota, vel jurata, cum jejunio, aliove opere prius voto, vel jurato, servatu impossibili intelligitur exempta.

XXXII Positio III. dictante divina lege, vel divino præcepto jejunium, aliudve opus, & jejunans, aliudve opus servans, non posset, posset autem non jejunans, aliudve opus non servans, naturale animæ, corporisve malum in seipso impedire, vel repellere; tunc ad illud naturale animæ, corporisve malum impediendum, vel repellendum, ab hujusmodi jejunio, aliove opere, ex divina lege, vel divino præcepto procedente, eximeretur. Unde Christus Jesus, exprobrantibus pharisæis, quod discipuli ejus die sabbati spicas vellerent, & manducarent, eos ad famis malum in seipsis impediendum, legem non servantes atque ex necessitate spicas vellentes, & comedentes, non peccasse declarat Matt. 12. v. 3. dicens: *Non legistis quid fecerit David, quando esuriit, & qui cum eo erant: quomodo v. 4. intravit in domum Dei, & panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his, qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus?* alludit enim, quando David Saulis iram fugiens, profugus, ac famelicus, in

Ad physicum animæ corporisve malum in seipso impediendum, dictante divino jure jejunium, an ab hujusmodi jejunio contingere possit exemptio, discutitur, ac resolvitur.

civitatem Nobe, ad Achimelech sacerdotem per-
 rexit, qui non habens nisi sanctificatos panes,
 propositionis panes illi dedit, ut dicitur 1. Reg.
 21.v. 6. *Dedit ergo ei sacerdos sanctificatum panem:*
neque enim erat ibi panis, nisi tantum panes pro-
positionis, qui sublati fuerant a facie domini, ut
ponerentur panes calidi.

Idem pro-
 sequitur ar-
 gumentum.

XXXIII. At quid dicendum, si non jejunans,
 aliudve opus, ex divina lege vel divino præcepto,
 ad naturale malum in seipso vitandum, procedens,
 non servans scandalum, ac præsertim in religionis,
 vel Ecclesiasticæ potestatis contemptum generaret?
 Quoad hoc autem videtur dicendum, quod, si
 gravissima esset necessitas, data occasione, &
 publica protestatione facta, ab hujusmodi jejunio
 oriretur exemptio, si secus fame perimi cogeretur:
 per illam enim publicam protestationem, ac per
 publicam assignatam rationem, evidentemque
 necessitatem scandalum ex parte comedentis tol-
 leretur, neque esset activum: ex parte vero
 adstantium, sic rebus positis, si adhuc scanda-
 lum duraret, esset pharisaicum: ad quod tollen-
 dum non teneretur comedens. Ratio autem quare
 intrinsece illicitum sit illud comedere, quod in
 religionis, vel Ecclesiasticæ jurisdictionis con-
 temptum comeditur, secus vero in nostra hypo-
 thesi, est; quia ex illa comestione, nulla urgente
 necessitate, adhibita, quasi religionem abjurare,
 vel Ecclesiasticam potestatem contemnere decla-
 raret comedens: si autem gravis esset comedendi
 necessitas, ac notoria; & comesturus, sic con-
 stitutus, se non in religionis, vel Ecclesiasticæ
 potestatis contemptum, sed ut suæ indigentiae
 satisfaceret, comedere protestaretur, per hujus-
 modi protestationem, nullo modo Christianam
 religionem abjurare, vel Ecclesiasticam jurisdic-
 tionem contemnere, ex illa comestione decla-
 ra-

raret: Non secus ac fingamus infidelem quemdam suæ legis, porcinam carnem prohibentis, rigidum exactorem, nostrum esse servum, & omni cibo subtracto, in suæ falsæ sectæ contemptum porcinam carnem ei præparare, ad illamque comedendam impellere, secus fame periturum; si ille sic constitutus, rationem daret, ac protestaretur se non ex suæ sectæ abjuratione, vel in ejus contemptum, sed, ut gravissimæ suæ indigentiae satisfaceret, carnem porcinam comedere; quis ex nobis, aliisque adstantibus illum in suæ sectæ abjurationem, vel contemptum comedere judicaret? Ita in casu nostro: per illam enim publicam protestationem, ac notoriam necessitatem, quantum attinet ex parte comedentis, in casu posito omnis occasio scandali tollitur; quo sublato, cibus in sua natura remanens, etiam cum pharisaico aliorum scandalo in prædicta hypothese comedenti licitus evadit. Unde ab hujusmodi jejuniis, aliisve operibus, cum periculo pereundi servatu impossibili, ex divina lege, vel divino præcepto procedente oriretur exemptio. Idemque dicendum, si ex voto, vel juramento ad jejunium, aliudve opus adstrictus & jejunans, aliudve opus servans, non posset, posset autem non jejunans, aliudve opus non servans, naturale animæ, corporisve malum in se impedire, vel repellere, ab hujusmodi jejuniis, aliisve operibus, ex divino licet jure, quasi ex voto, vel juramento procedente eximeretur: quod si non jejunans, aliudve opus non servans, ex voti, vel jurati operis notorietate scandalum generaret, data ratione, & publica protestatione facta, jejunium, aliudve opus servare non teneretur.

XXXIV. Non autem ignoramus multum inter doctores disceptari, sub qua ratione Carthusiensium Institutum de non comedenda carne etiam in vitæ

Idem prosequitur argumentum.

periculo intelligi debeat? Et an, eo posito instituto, seu praxi, liceat eo adstrictis in gravi vitæ periculo carnes comedere? Ad quod dissolvendum, discretio adhibenda est, quam adhibet Eñus Petra tom. 1. in commentario constit. 3. Eugenii III. quæ incipit: *Quantum*, ubi plures citat diversorum Pontificum constitutiones, quæ Cruciatae dictæ sunt; & tom 2. in comm. constitutionis, quæ incipit: *Audita* Gregorii VIII. & in comm. constit. 12. Innoc. III. quæ incipit: *Ad liberandum*, numero vero 15. in comm. const. VII. Alexandri III. quæ incipit: *Cum vos* quoad præsens sic habet: *Si vero questio procedat, an Carthusiensis teneatur in conscientia in tali vitæ periculo*, ad evitandam scilicet mortem, medicorum iudicio discutiendo, carnes sumere, distinguendum videtur, aut aliquod spirituale virtutis opus intendit, veluti ad conservandum religiosæ disciplinæ institutum, ne regula his relaxationibus paulatim tepe scat, ad evitandum scandalum, & offensionem aliorum, & similia, & in hoc casu licite potest, sui mortem permittere non comedendo carnes. Et n. 16. idem Eñus sic pergit: *Hinc Græci in Quadragesima a carnibus abstinebant, etsi extremum agerent spiritum*. Tunc enim virtutis opus intendere idem esset, ac scandalum impedire; ad hoc autem, quatenus divini honoris læsivum, etiam cum mortis periculo, vel quocunque alio naturali malo postposito, quisque tenetur impedire, ut sæpe dictum est. Numero autem 17. sic prosequitur Eñus Petra: *Aut vero nullum virtutis opus intendit: in hoc casu tenetur Carthusiensis ad evitandum mortis periculum comedere carnes; hoc enim casu maxime urget præceptum naturale tuendi vitam, nec regula, aut aliæ positivæ leges adstringunt cum vitæ discrimine*. Inde Abbas cap. *Si vero*, a Fagnano relatus in

in cap. *consilium* de observat. jejuniorum, dicit: *Si a peritis medicis diceretur, fratrem Carthusiensis Ordinis non posse aliter mortem evadere, nisi per esum carniū, non obstante regula, seu voto, deberet carnes comedere.* Non proinde tamen rigidæ abstinentiæ reprobare intendimus laudabile hoc, seu potius admirabile institutum; sed in concursu naturalis corporis mali, per peritos medicos dignoscendi, hujus admirabilis instituti alumnos ab ejus obligatione in sensu exposito relaxandos declaramus, ac sentimus. Unde prælaudatus Petra loc. cit. n. 18. sic habet: *Hinc elicitur non solum regulam Carthusiensium, sed etiam votum PP. Minimorum S. Francisci de Paula, quod est abstinentiæ nedum a carne, sed & ab ovis, caseo, butyro, & ab omni, quod a carne sementinam originem trahat, & aliorum, qui a carne tantum abstinent, esse laudabile, immo minori dubitatione; cum etiam permittatur cæteris usus carniū tempore infirmitatis; ideoque hic modus vivendi fuit etiam injunctus Monachis, ut ex pluribus canonibus innotescit, & videri poterit cap. Cum ad monasterium de itatu Monachorum, ubi Innoc. III. etsi Monachis carnes prohibuerit, infirmos tamen, ac debiles excepit. Et venerabilis Beda, relatus de Regulis juris cap. Quod non est sic habet: Quod non est licitum in lege, necessitas facit licitum; nam & sabbatum custodiri præceptum est: Machabæi tamen experientia ducti 1. Mach. 2. v. 38. sine culpa sua in sabbato pugnabant v. 41. & infert ibidem: sic & hodie, si quis jejunium fregerit ægrotus, reus voti non habetur. Et plurima alia adduci poterunt ex divinis eloquiis monumenta, in quibus divinum jus, cum naturali vitando malo servatu impossibile, non obligare dignoscitur.*

Idem pro-
sequitur, &
concludi-
tur argu-
mentum.

XXXV. Cujus rei rationem assignare volens Angelicus, in sua 22. q. 88. art. 2. ad 3. sic procedit. *Maceratio proprii corporis, puta, per vigilias, & jejunia, non est deo accepta, nisi in quantum est opus virtutis: quod quidem est, in quantum cum debita discretione fit, ut scilicet concupiscentia refrænetur, & natura non nimis gravetur. Et sub tali tenore possunt hujusmodi sub voto cadere.* Unde Apostolus postquam Rom. 12. v. 1. dixerat: *obsecro itaque vos fratres, per misericordiam dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, deo placentem, subjungit: rationabile obsequium vestrum.* Cujus vim perspicuens Fagnanus, cap. *Consilium* de observat. jejuniorum n. 7. quoad præseps sic concludit. *Unde conclusio est, juramentum, & votum non esse servandum, cum sine interitu salutis corporalis servari non potest.* Similiter & nos cum eodem Fagnano, cum divo Thoma, cum sapientioribus, ac vere Theologis, naturale, divinumque jus bene callentibus, absolute concludimus, quod jejuniis, aliove opere, ex divino jure, sub quacunque ratione considerato, sive scilicet ex divina lege, vel divino præcepto; sive ex voto, vel juramento, simplici, vel solemnī, privato, vel publico respective procedente, ligatus, cum naturali impediendo, vel repellendo corporis malo servatu impossibili, jejunii aliusve operis, ex divino licet jure, sub quacunque ratione procedentis, omissionem eligere potius debet, quam jejuniis, aliove opere servato, naturalis animæ, corporisve mali, sive mortis, sive salutis subire discrimen. Unde in concursu jejunii, aliusve operis, ex divino jure procedentis, cum naturali mortis, vel salutis vitando malo servatu impossibilis; ab hujusmodi je-

jejunio, aliove opere, ex divino licet jure procedente, oriretur exemptio.

XXXVI. Positio IV. dictante divina lege, vel divino præcepto jejunium, aliudve opus; & jejunans, aliudve opus servans, non posset, posset autem non jejunans, aliudve opus non servans, naturale animæ, corporisve bonum prosequi, vel acquirere. Tunc, si ex naturalis animæ, corporisve boni privatione, seu amissione naturale animæ, corporisve malum sequeretur, non secus ac supra, ab hujusmodi jejunio, aliove opere exemptio consurgeret; quod si non sequeretur, & tunc ab hujusmodi jejunio, aliove opere, ex divina lege, vel divino præcepto procedente, non oriretur exemptio.

Ad naturale bonum in seipso conservandum dictante divino jure jejunium, aliudve opus, an ab hujusmodi opere oriatur exemptio, discutitur, ac resolvitur.

XXXVII. Non absimiliter: Si jejunium, aliudve opus, ex voto, vel juramento, simplici, vel solemni, privato, aut publico respective procedens, servans, non posset, posset autem non jejunans, aliudve opus non servans, naturale animæ, corporisve bonum prosequi, vel acquirere; & tunc si ex naturalis animæ, corporisve boni privatione, seu omissione naturale animæ, corporisve malum sequeretur; non aliter ac supra, ab hujusmodi jejunio, aliove opere, ex voto, vel juramento procedente, eximeretur; quod si non sequeretur; & tunc ab hujusmodi jejunio, aliove opere, ex voto, vel juramento procedente, non oriretur exemptio. Unde Eñus Petra tom. 2. in commentario constitut. 7. Alexandri III. quæ incipit: *Cum vos*: quoad Carthusienses n. 15. sic ratiocinatur: *Aut agitur, an possit cogi ad observantiam*, non comedendi scilicet carnes in vitæ discrimine, & videtur negative, si verum, & probabile sit periculum... & sic vero existente dubio mali imminuentis, possunt uti carnibus; & notandum quod se-

Idem prosequitur argumentum.

sequitur. *Hæc autem necessitas debet esse specialis ad vitandam mortem, non pure ad sublevandum ægrotum, vel citius sanandum, & de hoc standum iudicio medicorum.* Etsi igitur ad naturale animæ, corporisve malum vitandum, repellendum, impediendum, a prædicto jejunio, aliove opere ex voto, vel juramento procedente oriretur exemptio; ad naturale vero animæ, corporisve bonum conservandum, vel acquirendum, a prædicto jejunio, aliove opere exemptio non consurgeret, nisi naturalis mali sequeretur periculum.

Ad externa hominis bona, in seipso conservanda, dictante divino jure jejunium, an ab hujusmodi jejunio consurgere possit exemptio, discutitur, ac resolvitur.

XXXVIII. Positio V. dictante divina lege, vel divino præcepto jejunium, aliudve opus, vel ex voto, aut juramento, simplici, vel solemni, privato, vel publico respective procedens; & jejunans, aliudve opus servans, non posset, posset autem non jejunans, aliudve opus non servans externa hominis bona sibi conservare, vel acquirere; tunc ad hæc conservanda, vel acquirenda, ab hujusmodi jejunio, aliove opere, ex divina lege, vel divino præcepto procedente, secundum se non eximeretur. Quod si ex externorum bonorum privatione, vel amissione, malum divini honoris læsivum; vel supernaturalis boni privatio, vel amissio; vel naturale animæ, corporisve malum; vel physici animæ, corporisve boni privatio, seu amissio sequeretur; & tunc ferme eadem erit respective solutio, ac in superioribus nuper expositis positionibus 1. 2. 3. & 4. exagitata, ac discussa.

An ex prædictis in alterius favorem exurgere possit exemptio, proponitur,

XXXIX. Discutiendum hic esset, an a jejunio, vel aliqua ejus conditione ex aliqua ex prædictis divini juris rationibus procedente, in alterius favorem exurgere possit exemptio? pro hujus autem solutione videtur dicendum, quod cum charitas prout præcepti finis est, sit cæterarum

virtutum regula, etiam iustitiæ, ac religionis regula dici debet. Cum charitatis igitur erga seipsum detrimento nullo modo in alterius favorem a divino jure, sub quacunque ratione considerato in illo uno oriretur exemptio. Contra vero si necessariæ charitatis ratio in altero militet, vel ad malum scilicet ab illo avertendum, vel ad necessarium bonum prosequendum vel acqui-
rendum; & ille unus tanquam necessarium medium, in alterius favorem dignoscatur; & tunc si ille unus sub eadem, vel majori necessitate constitutus non sit, juxta charitatis regulas a je-
junio, aliove opere, a divino jure procedente eximeretur. Quod sane non sic intelligitur quasi a divino jure eximi, sed potius declarari, pro illo casu divinum jus non subsistere, vel potius in charitatis opus in favorem alterius commutari.

ac generalis
regula de-
gnatur.

§. III.

*Jejuniorum, ex humano jure procedentium
sub qua ratione contingere, vel non contingere
possit exemptio, per quinque positiones
discutitur ac resolvitur.*

XL. In hoc §. id unum explicandum suscipimus, an scilicet, quando, & quomodo jejniis, aliisve operibus, ex humano jure procedentibus, exemptionisque motivis in eodem uno concurrentibus, ab hujusmodi jejniis, aliisve operibus in eodem uno confurgere possit exemptio?

Hujus §.
intelligen-
tia propo-
nitur.

XLI. Positio I. dictante universalis Ecclesiæ lege, vel Pontificis præcepto; vel diœcesis lege; aut legitima consuetudine; vel Episcopi aut confessorii præcepto, vel directoris consilio jejunium aliudve opus; & jejunans, aliudve opus servans, non posset, posset autem non jejunare, aliud.

Dictante
humano ju-
re jejunium
aliudve o-
pus, an ad
malum di-
vini hono-
ris læsivum

in seipso
impediendum, ab
huiusmodi
opere oriri
possit exemptio, discu-
titur, ac re-
solvitur.

Idem robo-
ratur argu-
mentum.

aliudve opus non servans, malum divini honoris læsivum in seipso impedire, vel repellere; tunc ab huiusmodi jejunio, aliove opere exemptio confurgeret, dicente Ap. Gal. 5. v. 23. *Adversus huiusmodi non est lex*. Unde si unus conjux jejunans, aliudve opus servans, non posset, posset autem non jejunans, aliudve opus non servans, ab incontinentiæ periculo per debiti petitionem, ejusve solutionem seipsum liberare; & tunc ad malum divini honoris læsivum in seipso impediendum, vel repellendum, ab huiusmodi jejunio, aliove opere, cum debiti petitione, vel solutione servatu impossibili, oriretur exemptio.

XLII. Etsi enim Joel. 2. v. 16. jejunium annuntians Tribui Juda, dicat: *Egrediatur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo*; & Apostolorum Princeps ita conjugii opus permittat, Ep. 1. 3. v. 7. *ut non impediatur orationes vestrae*; id tamen non eo sensu intelligitur, ut cum peccati periculo religionis operibus vacare conjuges teneantur; quod non obscure ex Apostolo 1. Cor. 7. v. 3. eruitur, dicente: *Uxori vir debitum reddat: similiter autem & uxor viro* & v. 4. *mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier*. Et v. 5. *Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi: & iterum revertimini in id ipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram*. Ita enim Apostolus orationis ergo conjugibus continentiam insinuat, ut cum incontinentiæ periculo religionis actus non intendat. Idemque quoad aliorum peccatorum pericula dicendum est; Unde Angelicus in sua 22. q. 33. art. 2. c. sub alio licet respectu sic ratiocinatur: *Præcepta negativa obligant semper, & ad semper* sed

sed actus virtutum non quolibet modo fieri debent, sed observatis debitis circumstantiis, quæ requiruntur ad hoc, quod sit actus virtuosus; ut scilicet fiat, ubi debet, & quando debet, & secundum quod debet. Si igitur negativa præcepta quoad eorum negationem positivis divinis præceptis præferri debent, quanto magis eadem divini juris negativa præcepta positivis humani juris præceptis præferri debere censendum est? Qui igitur jejunium, aliudve opus, ex humano jure, ex universali nempe Ecclesiæ lege, vel Pontificis præcepto, vel diœcesis lege, aut probata consuetudine, vel Episcopi præcepto procedens, servans non posset, posset autem non jejunans, aliudve opus non servans, malum divini honoris læsivum in se impedire, vel repellere; in concursu jejunii aliudve operis servandi, ac malum divini honoris læsivum in seipso impediendi, vel repellendi, servatu impossibili, ab hujusmodi jejunio, aliove opere, ex humano jure procedente, oriretur exemptio.

XLIII. Quoad jejunia autem, aliave opera, a confessario imposita, non nisi cum peccati periculo servanda, non absolute exemptio, sed commutationis occasio oritura dignoscitur. Qui igitur jejunium, aliudve opus, a confessario impositum, servaturus, non posset, posset autem non jejunaturus, aliudve opus non servaturus, malum divini honoris læsivum in se impedire, vel repellere; tunc, etsi in concursu jejunii, aliudve operis, a confessario impositi, servandi, ac mali divini honoris læsivi impediendi, servatu impossibili, ab hujusmodi jejunio, aliove opere eximeretur pœnitens, illud tamen in aliud salutare opus commutandi necessitas emergeret.

XLIV. Positio II. dictante humano jure jejunium, aliudve opus; & jejunans, aliudve opus serv.

Idem extenditur cum discretionis argumentum

Ad supernaturale bonum, in

seipso con-
servandum,
jejunium
dictante hu-
mano jure,
an ab hu-
jusmodi je-
junio con-
surgere pos-
sit exem-
ptio, discu-
titur, ac re-
solvitur.

servans, non posset, posset autem non jejunans, aliudve opus non servans, supernaturale bonum in seipso conservare, vel acquirere; & tunc in concursu jejunii, aliudve operis, ex humano jure ex universalis nempe Ecclesiæ lege, vel Pontificis præcepto, vel consuetudine: vel diocesis lege, vel Episcopi, aut confessorii præcepto, procedentis, ac supernaturalis boni, non præcepti, sed ex placito conservandi, vel acquirendi, servatu impossibili, ab hujusmodi jejunio, aliove opere, ex humano jure procedente, non oriretur exemptio. Supernaturale namque bonum præceptum magis obligat, quam non præceptum. Unde in concursu servatu impossibili jejunium, aliudve opus ex humano jure procedens, ad sui observantiam magis obligaret, immo simpliciter conscientiam contringeret, quam aliud supernaturale opus ex placito electam; unde magis obligaretur homo ad prædictum jejunium, aliudve opus ex humano jure præceptum, quam ad peregrinationem, etsi ex supernaturali fine, libere tamen suscipiendam. In sensu igitur exposito, ab hujusmodi jejunio, aliove opere *secundum se*, non oriretur exemptio.

Idem pro-
sequitur ar-
gumentum

XLV. Non casu dictum est, *secundum se*; si enim illius supernaturalis boni privatio, seu amissio aliud secum traheret; & tunc juxta mala, quæ induceret, vel bona, quæ impediret, alia assignanda erit solutio. Unde si ex illius supernaturalis boni privatione malum divini honoris læsivum in ipso sequeretur, tunc, ut in posit. i. n. 40. diximus, ab hujusmodi jejunio, aliove opere ex humano jure procedente oriretur exemptio. Huc facit, quod dicit s. Antoninus in summa, part. 2. Tit. 6. cap. 2. §. 5. Ricardi opinionem referens: Ricar. in 4. dicit: *quod si necessitas imminet statim peregrinandi. . . , vel propter aliquod,*

necessariam ad vitam spiritualem, cum quibus laboribus non potest jejunare, non obligatur talis ad jejunium. Non enim bonum, ad spiritualem vitam necessarium, cum prædicto jejunio servatu impossibile, relinqui, sed potius jejunii omisio eligi debet; & rationem assignans, sic pergit: Quia non videtur fuisse intentio Ecclesiæ statuents jejunia, per hoc impedire alias magis pias, & necessarias causas. Idemque sentiens Angelicus, 22. q. 147. art. 4. ad 3. sic procedit: Si peregrinatio, & operis labor commode differri possit, aut diminui absque detrimento corporalis salutis, & exterioris status, qui requiritur ad conservationem corporalis, vel spiritualis vitæ, non sunt propter hoc Ecclesiæ jejunia prætermittenda; si autem immineat necessitas statim peregrinandi, & magnas dietas faciendi, vel etiam multum laborandi, vel propter conservationem vitæ corporalis, vel propter aliquid necessarium ad vitam spiritualem, & simul cum hoc non possunt jejunia Ecclesiæ observari, non obligatur homo ad jejunandum: quia non videtur fuisse intentio Ecclesiæ, statuents jejunia, ut per hoc impediret alias pias, & magis necessarias causas. Cujus rei intrinsecam assignans rationem, loc. cit. ad 1. sic procedit. Præcepta dei sunt præcepta juris naturalis, quæ secundum se sunt de necessitate salutis, sed statuta Ecclesiæ sunt de his, quæ non per se sunt de necessitate salutis, sed solum ex institutione Ecclesiæ. Et ideo possunt esse aliqua impedimenta, propter quæ aliqui ad observanda jejunia hujusmodi non tenentur. Unde si supernaturale bonum ad spiritualem salutem necessarium judicetur, cum jejunio, aliove opere, ex humano jure procedente servatu impossibile, non ab hoc supernaturali bono conservando, vel acquirendo, sed potius ab hujusmodi jejunio, aliove opere, ex humano licet ju-

jure procedente, oriretur exemptio. Quoad jejunium autem, aliudve opus, a confessario impositum etiam juxta hypothese[m] non absoluta exemptio, sed commutationis onus exurgeret.

Ad physicum malum, in seipso impediendum an dictante jejunium humano jure, ab hujusmodi jejunio consurgere possit exemptio, discutendum, suscipimus.

XLVI. Positio III. dictante universalis Ecclesiæ lege, vel Pontificis præcepto, vel particularis diocesis lege, vel probata consuetudine, sive Episcopi, aut confessarii præcepto jejunium, aliudve opus; & jejunans, aliudve opus servans, non posset, posset autem non jejunans, aliudve opus non servans, naturale animæ, corporisve malum in se impedire, vel repellere; tunc ad naturale animæ, corporisve malum in se impediendum, vel repellendum, ab hujusmodi jejunio, aliove opere, ab humano jure, sub quacunque ratione procedente, consurgeret exemptio. Et quia ex jejunio, aliove opere notabile incommodum, quantum ad naturale animæ corporisve malum; ad quinque capita reducitur, quæ sunt infirmitas; ætas; labor; paupertas; vel ciborum defectus; idcirco has quinque causas exagitare, plurimisque doctrinis confirmare, ac demonstrare placet. Cujus exemptionis ordinem juxta ea, quæ cap. 3. diximus, intelligi oportet.

Et I.

Ad impediendam, vel auferendam infirmitatem, a jejunio, aliove humani juris opere consurgat exemptio, discutitur, ac resolvitur.

XLVII. Prima igitur exemptionis ratio, ad hanc tertiam positionem pertinens, infirmitas est, quæ si talis sit, ut servatis Ecclesiæ jejniis, aliisve ex humano jure procedentibus operibus, impediri, vel auferri non posset, ad eam impediendam, vel auferendam, a jejniis, aliisve operibus, ex humano jure procedentibus, consurgeret exemptio. Unde Navarrus in suo manuali cap. 21. n. 16. inter alios, illos excusat, qui unica comestione non possunt tantum comedere, quantum naturæ sufficeret, dicens: *Eadem, causa, excusat infirmos, non valentes, vel non debentes simul tantum comedere, quantum*

*eorum saluti satisfaciat. Et S. Vincentius Ferrerius in edit. Augustæ Vindelic. an. 1729. serm. 1. feriæ IV. Cinerum de pœnit. sic habet. Tertio infirmi excusantur non tamen de omni infirmitate, sed solum illius, quæ aufert appetitum comedendi, nec possent semel recipere unam bonam refecti-
nem; nam podagra, vulnus, & huiusmodi infirmitates, quæ non perturbant appetitum, & de gutta, quæ venit propter excessum cibi & potus, &c. non excusant hominem. Et ideo secundum Guilielmum in hoc standum est arbitrio boni viri. Idem sentit d. Antoninus in summa part. 2. tit 6. cap. 2. §. 6. dicens: Sexto excusantur, etiam infirmi, & debiles, sed pro qua infirmitate, vel quanta debilitate excusentur, arbitrio boni viri statur. Et si quidem fuerit manifesta causa necessitatis, vel evidens quævis infirmitas, non est necessarium petere dispensationem secundum Guilielmum, & præsertim consuetudine sic se habente secundum Thomam.*

XLVIII. Ad infirmitatem revocat Navarrus complexionem illam, quæ ad impediendam vertiginem, vel capitis dolorem, passim, & modica indiget comestione. Unde in suo manuali cap. 21. n. 16. sic habet: *Eos item, qui tam infirma sunt complexione ut vacuo, stomacho, capitis dolorem, vel vertiginem patiantur, aut tota nocte calere, vel dormire, nequeant, ab unica scilicet comestione multos excusat, ac prout eorum necessitas exegerit, plures permittit refecti-
ones.*

XLIX. Quoad prægnantes autem, & lactantes, divus Antoninus loc. cit. sic habet: *Quinto prægnantes, & lactantes, si debilitas impedit eas, vel si ex hoc timetur de periculo earum, aut abortus, vel defectus alimenti pueri, excusantur a jejuniis, immo deberent dimittere jejunium. Et Navarrus in suo manuali cap. 21. n. 16. sic habet: Eadem etiam, causa, scilicet impotentia,*

Idem prosequitur explicandum,

Idem quo ad prægnantes, & lactantes prosequitur argumentum.

mulieres gravidas, & nutrices excusat; quippe quas non solum sibi, sed etiam aliis edere oportet, & ita una comestio eis non sufficit. Et subiungit. Immo peccarent, nisi ita robustæ essent, ut una comestione sibi, & infantibus sufficere possent. Et S. Vincentius Ferrerius serm. 1. fer. 4. can. de pœnit. quærens, quinam a jejuniis eximantur, Respondeo, inquit, quod multæ personæ excusantur; quia nec deus, nec sancta mater Ecclesia intendit aliquem obligare ad impossibile, vel periculum personæ. Et protestatur, quod ex Theologiæ doctoribus epilogavit octo personarum condiciones, a jejuniis excipi, quas inter quoad præfens sic habet: Et primo excipiuntur mulieres prægnantes, quia tales habent providere duabus personis, sibi ipsis, & filio, vel filia, quia, si jejunarent, creatura in utero existens, nimis posset debilitari, & non diu vivere; ideo possunt cœnare sine peccato; immediate tamen subdit: sed si mulier est bene complexionata & bene fortis, potest aliquando jejunare. Et pergit: Secundo excusantur mulieres lactantes ex eadem ratione, quæ supra. Idem docet Caetanus 22. q. 147. ar. 4. dicens: De prægnantibus, ac lactantibus dicitur, quod, nisi sint mulieres adeo robustæ naturæ, ut unica comestione possint tantum alimenti sumere, & digerere, quod sat sit pro se, & fetu, seu prole, non tenentur ad jejunium, immo peccarent jejunando propter nocumentum prolis, communiter autem mulieres non sunt tam robustæ naturæ: propter quod concludendum est, quod secundum legem, quæ fit, ut in pluribus, appellatione potentium jejunare, non veniunt mulieres prægnantes, aut lactantes. Et sic sub lege illa: omnes potentes jejunare, jejunent &c. non comprehenduntur.

Prædictorum ratio
ex natura

L. Quia enim jejunii forma ab Ecclesia præscribitur, quæ fane cum notabili incommodo præ-

præcipere non solet, nec potest; inde, etiam si ex jejunio, aliove opere, ex humano jure procedente, vitæ periculum non immineret; adhuc tamen ex notabili incommodo nemo ad illud teneretur. Notabile autem incommodum contra naturale-divinum præceptum esset, quo unicuique nedum vitam conservare, verum & ad eam conservandam, media, ejusdem conservationi necessaria, adhibere præcipitur, naturæ, vel salutis detrimentum, humani juris opus implendo, experiri. Unde, etiam si jejunium, aliudve opus ex humano jure procedens, implere, in his, illisve personis mortem non induceret; si tamen vitæ, vel salutis conservandæ mediis opponeretur, in talibus ab hujusmodi jejunio, aliove opere, ex humano jure procedente, oriretur exemptio; non quidem ab omni jejunii conditione, sed ab ea, illisve, vel etiam ab omnibus jejunii conditionibus, prout uniuscujusque pensatis personarum incommodis, quin & modo ab una, modo ab alia, prout urgeret necessitas, exemptio confurgeret. Cujus rei discretionem advertens Zacchias, in suis quæst. medico legalibus lib. 5. Tit. 1. q. 5. n. 8. sic habet. *Non enim quivis morbus a quavis jejunii conditione excusare debet indifferenter; sed alter quidem ab esu carniū, alter ab esu tantum ovorum, non carniū, alter ab unitate comestionis, alter ab hora refectio- nis, alter ab omnibus simul immunem reddere hominem potest.* Unde e. g. dormire impotens sine prandio, non proinde ab omni jejunii conditione, quin etiam nec ab una comestione eximeretur; sed prius tentare deberet, an per jejunii inversionem, in meridie scilicet sumens refectio- nem, ac sero comedens, suæ indigentiae satisfaceret, vel alio modo se eximere, prout exemptionis ordinem, cap. 3. servandum, proposuimus,

Idem pro-
sequitur ar-
gumentum.

LI. Nec proinde audiendi sunt, qui dicerent, tales, nedum in meridie juxta communem usum, verum & sero propter somni necessitatem prandere posse; quia, dicunt incauti homines, jus habent tales comedendi in meridie juxta communem usum, ab Ecclesia receptum, sero vero propter necessitatem: horum enim ratiocinatio non subsistit: Cum enim unusquisque ad fervandum jejunium, aliudve opus ab Ecclesia præscriptum, teneatur, debet, quantum poterit, suam voluntatem Ecclesiæ præcepto subjicere. Non faceret autem, quantum poterit, nec suam voluntatem Ecclesiæ præcepto subjiceret, si in meridie refectionem sumens, ac sero comedens, suæ indigentiae satisfaceret, ipse tamen in meridie, ac sero comedere voluerit. Inde in casu posito non ab unica comestione, sed ab ejus ordine fervando exemptio confurgeret. vide cap. 3.

Exemptio-
nis ratio
sub eadem
confide a-
tione ulte-
rius discu-
itur, ac re-
solvitur.

LII. Exemptionis autem rationes introspectiens cardinalis Turrecremata, de consecr. dist. 5. can. *Non mediocriter*, ac disquirens, in quibus casibus non sit laudabile jejunium, ex Angelico sic habet: *Jejunare non est laudabile, maxime in tribus casibus, qui tanguntur in littera præsentis capituli. Primum est, quando per jejunium subtrahitur id, quod est necessarium naturæ; hoc enim non licet, sicut nec interimere seipsum. Secundum est, quando per jejunium subtrahitur id, quod est necessarium ad convalescentiam corporis fervendam, habito respectu ad ea, quæ incumbunt officio ex societate eorum, quibus homo convivat, necessario agenda, sicut cum quis tantum jejunat, ut lectioni psalmodiæ, ac officiis communibus redditur impotens, sive ab aliis operibus impeditur, ad quæ obligatur. Tertius casus est, cum tanta abstinentia observatur in jejunio, ut homo ab operibus utilioribus impediatur, quamvis*

ad

ad ea ex necessitate non teneatur; indiscretum est enim tale jejunium, etsi non sit illicitum. Quorum omnium ratio est, quia jejunium quatale nullo modo præcipi intelligitur, nisi sub ratione virtutis. Ubi ergo a virtutis ratione deficere invenitur sub ratione præcepti non intelligitur. Sicut igitur a ratione virtutis jejunium deficeret, si quis plus comederet, quam natura exigeret, & Ecclesia permittit; ita a virtutis ratione deficeret, si quis minus comederet, quam pro sui sustentatione naturale jus requireret. Nimia igitur abstinentia, naturæ nociva, ab Ecclesia non intenditur; immo, & reprobari intelligitur; præsertim si majori bono præferatur. Unde Hieronymus, relatus can. Non mediocriter de consecr. dist. 5. sic habet: Non mediocriter errant, qui bono magno præferunt mediocre bonum. Nonne rationabilis homo dignitatem amittit, qui vel jejunium charitati, aut vigiliis præfert sensus integritati ut propter abstinentiam immoderatam, atque indiscretam psalmorum, vel officiorum decantationem, aut amentiae, aut tristitiæ notam incurrat? Et pergit: Audiant itaque qui ea, quæ necessaria sunt, corpori subtrahunt, illud, quod per prophetam, scilicet Isaiam cap. 61. v. 8. dominus loquitur: Ego dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam in holocausto: de rapina vero holocaustorum offert, qui sive ciborum nimia egestate, vel somni penuria corpus immoderate affligit.

LIII. Quod more suo discutiens Angelicus in sua 22. q. 141. art. 1. c. sic ratiocinatur. *Quia bonum ... hominis est secundum rationem esse ... Ideo virtus humana est, quæ inclinat ad id, quod est secundum rationem: Manifeste autem, seu potius, ut veteres legunt, maxime autem, ad hoc inclinat temperantia: nam in ejus nomine imper-*

Prædicta
doctrina, ex
Angelico
roboratur.

tatur quædam moderatio, seu temperies, quam ratio facit. Et ad 1. sic eloquitur: Quia natura inclinatur ad id, quod est conveniens unicuique, ideo homo naturaliter appetit delectationem sibi convenientem. Et quia... homo, in quantum huiusmodi, est rationalis, consequens est, quod delectationes sint homini convenientes, quæ sunt secundum rationem: & ab his non retrahit temperantia, sed potius ab his, quæ sunt contra rationem.

Idem profectus
quitur ex
Angelico
explican-
dum.

LIV. Propius autem ad rem nostram accedens, ac temperantiæ regulam proponere volens, loc. cit. art. 6. c. sic procedit: Bonum virtutis moralis præcipue consistit in ordine rationis, Nam bonum hominis est secundum rationem esse... præcipuus autem ordo rationis consistit in hoc, quod aliqua in finem ordinat; & in hoc ordine maxime consistit bonum rationis; nam bonum habet rationem finis; & ipse finis est regula eorum, quæ sunt ad finem. Omnia autem delectabilia, quæ in usum hominis veniunt, ordinantur ad aliquam huius vitæ necessitatem, sicut ad finem. Et ideo temperantia accipit necessitatem huius vitæ, sicut regulam delectabilium, quibus utitur, ut scilicet tantum eis utatur, quantum necessitas huius vitæ requirit. Et quia, ut eodem articulo ad 2. dicitur: necessitas humanæ vitæ potest attendi dupliciter: uno modo secundum quod dicitur necessarium illud, sine quo res nullo modo potest esse, sicut cibus est necessarius animali; alio modo secundum quod dicitur necessarium illud, sine quo res non potest convenienter esse. Temperantia autem non solum attendit primam necessitatem, sed etiam secundam; idcirco huius vitæ necessitatem sub duplici ratione considerans, sic procedit: Quædam enim sunt impedimenta sanitatis, vel bonæ habitudinis: & his temperatus nul-

nullo modo utitur; hoc enim esset peccatum contra temperantiam. Quædam vero sunt quæ non sunt his impedimenta: & his moderate utitur pro loco, & tempore, & congruentia eorum, quibus convivit.

LV. Ex quibus juxta ea, quæ in eadem 22. q. 142. art. 1. c. proponit, sic ex eodem ratio- cinari videor: Siquis ergo in tantum delectatio- nem refugeret, quod prætermitteret ea, quæ sunt necessaria ad conservationem naturæ, peccaret, quasi ordini naturali repugnans; nec consequen- ter virtutem exerceret, quia hoc juxta eundem pertinet ad vitium insensibilitatis. Ex eodem autem Angelico advertendum est, quod ibi- dem dicit: Sciendum tamen, quod ab hujusmo- di delectationibus, consequentibus hujusmodi ope- rationes, quandoque laudabile, vel etiam neces- sarium est abstinere propter aliquem finem, sicut propter sanitatem corporalem aliqui abstinent a quibusdam delectationibus ciborum, potuum, & venereorum, sub ea etiam ratione, sub qua in conjugali statu tamquam licitæ permittuntur, & etiam propter alicujus officii executionem, sicut athletas, & milites necesse est a multis delecta- tionibus abstinere, ut officium proprium exequan- tur; Et similiter pœnitentes ad recuperandam a- nimæ sanitatem, abstinentia delectabilium, qua- si quadam diæta utuntur; & homines volentes contemplationi, & rebus divinis vacare, oportet, quod se magis a carnalibus desideriis abstrahant. Nec aliquid prædictorum ad insensibilitatis vitium pertinet, quia sunt secundum rationem rectam.

LVI. Ideo autem ad supernaturale virtutis bo- num, vel etiam ad honestum finem obtinendum, etiam naturæ detrimentum sustinens, a virtutis ra- tione non deficeret, quia hoc ipsum naturæ detri- mentum a recta ratione procederet; non quidem

Idem profe-
quitur ar-
gumentum.

Idem profe-
quitur, &
concluditur
argumen-
tum.

sub ratione detrimenti, sic enim repugnaret potius quam congrueret, sed sub ratione medii ad utilem, vel necessarium, sive honestum finem consequendum. In servandis autem Ecclesiæ jejuniis, in quantum ab eadem præcipiuntur, secundum se virtutis ratio non daretur, si cum notabili naturæ detrimento servarentur. In servandis igitur Ecclesiæ jejuniis notabile detrimentum pati ex ejus mente non cogimur. Ab Ecclesiæ igitur jejuniis, non nisi cum notabili detrimento servandis, præterquam quod ex naturali jure, ac temperantiæ ratione, etiam ex ipsius Ecclesiæ mente exemptio consurgeret. Placet hic divi Basilii monitum subjicere, qui hom. 1. de jejuniis illorum excusationes confutans, quibus jejunare displicet, sic habet: *Ne causeris corporis infirmam valetudinem: ne dixeris, te jejunium ferre non posse. Neque enim mihi istas excusationes profers, sed... deo, quem nihil fugit. Age, dic mihi, jejunare non potes, & potes expleri eduliis? potes conficere corpus escarum pondere?* & subjungit: *Infirmis non variam ciborum copiam, sed inediam, & abstinentiam a medicis solere præscribi scio. Qui fit igitur, ut, cum ista possis, illa te non posse causeris?*

Et II.

An ad ætatis mala impedienda, a jejuniis, aliove opere, ex humano jure procedente consurgere possit exemptio, discutitur, ac resolvitur.

LVII. Explicatis infirmitatis rationibus, quæ ad exemptionem ab Ecclesiæ jejuniis, aliisve operibus ab humano jure procedentibus, inducendam, sufficere valeant, aliam, ad eandem tertiam positionem, n. 46. positam, spectantem exemptionis rationem discutiendam, suscipimus, quæ sub ratione senectutis, seu ætatis exagitari solet. Ad quod intelligendum scire juvat sex hominis ætates, in præmio sexti decretalium v. *Perfektus* lit. q. a Glossa propositas, quæ sic habet: *Prima enim ætas in homine est infantia, quæ durat usque ad VII. annum; ab initio nempe na-*

tivitatis usque ad septimum ætatis annum completum. *Secunda* ætas est, *pueritia usque ad XII. vel XIV. annum*; in puellis nempe ad annum duodecimum completum; in pueris vero usque ad annum decimum quartum completum: ab initio scilicet octavi anni usque ad finem duodecimi, vel decimi quarti anni respective. *Tertia*, ætas est, *adolescencia usque ad XXV. annum*; ab initio scilicet anni decimitertii, vel decimi quinti respective usque ad anni finem vigesimi quinti. *Quarta* ætas est *juventus, vel virilis ætas usque ad L. annum*; ab initio nempe anni vigesimi sexti usque ad anni finem quinquagesimi: *Quinta* ætas est, *senectus usque ad LXX. annum*; ab initio scilicet anni quinquagesimi primi ad finem usque anni septuagesimi. *Sexta* ætas est, *ab inde*; & dicitur *senium, aliarum ætatum terminus*; ab initio scilicet anni septuagesimi primi, ac deinceps. Et quia de infantibus, puellis, ac pueris, nec non & adolescentibus relate ad jejuniorum obligationem part. 1. cap. 2. §. 3. satis discussimus, de juvenibus autem nihil speciale quoad præsens, sub ætatis ratione dicendum venit; inde in præsentiarum quæ de jejunio relate ad senes tantum dici poterunt, exagitare, ac discutere judicamus. Senectus autem ab Arist. de vita, & morte cap. 14. plantis comparatur, dicente: *Juventus est primæ refrigerativæ particulæ augmentatio; senectus autem huius decrementum. Et quæ in plantis vocatur ariditas, in animalibus vocatur senectus.* Senectutis autem ætas in anno septuagesimo terminare multis videtur, illis innixis verbis ps. 89. v. 10. *dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni. Si autem in potentatibus octoginta anni*, quasi scilicet senii, ac vitæ terminus. Quia vero nos in toto hoc opere neque nostro, neque privatorum iudicio innixi, sententiam proferre

sta-

statuimus, sed demonstrativam, quantum res patitur, ferme in omnibus sequuti methodum, non nisi cum solidioribus philosophiæ principiis, vel dialecticis demonstrationibus, aut catholicis veritatibus connexa sententia, mentem nostram aperire studuimus; inde more solito altioribus principiis res ista dijudicanda videtur.

Senectus
juxta pro-
positum,
discutienda
suscipitur.

LVIII. Ut igitur solidiori fundamento procedamus, mulierum juventutem juxta Canonicas sanctiones longius protrahi, quam supra ex Glossa retulimus, fateri oportet. Mulieres enim, ut ex can. *Juvenulas* 20. q. 1. innotescit, ante annum sexagesimum juvenulæ appellantur: unde Gregorius, cujus verba in eodem Canone referuntur, sic habet: *Juvenulas fieri Abbatissas vehementissime prohibemus. Nullam igitur Fraternalitas tua, nisi sexagenariam virginem, cujus vita, hoc, atque mores exegerint, velari permittat.* Et Epist. 1. ad Tim. 5. v. 9. *Vidua eligatur non minus sexaginta annorum.* Et licet Gregorius, immo & Apostolus sexagenariam indicentes ætatem, non juventutem in mulieribus usque ad annum sexagesimum perdurare declaraverint, sed in sexagenaria ætate eligendam indixerint, in qua omnis sensualitatis æstus, nec non & generationis spes evanuerit, ne cum Ecclesiæ dedecore munus suum relinquere, vel cum sui, aliorumque periculo exercere contingat; certiore proinde quoad hoc sententiam eligentes, potius in sexagesimo anno juventutem in fæminis desinere, atque ut plurimum a sexagesimo anno in mulieribus senectutem incipere intellexisse videantur; quia tamen senectus proprie in defectu augmenti consistit; illi autem mulieri, quæ per generationem naturam aliis communicat, non adhuc quoad totum augmenti defectus advenisse dignoscitur; inde ea ætas ju-

juventus dici poterit, in qua natura aliis per generationem communicatur; senilis vero ætas ea intelligitur, in qua corpus suam naturam alteri per generationem communicandi incapax existit. Quia igitur mulieres usque ad annum quadragesimum quintum, mares autem usque ad annum sexagesimum quintum ut plurimum generare solent; gignendi autem terminus in mulieribus annus quinquagesimus est, in maribus vero septuagesimus, dicente Arist. lib. 5. de historia animalium cap. 14. *Mulier usque ad quinquagesimum potest generare; verum id raro; paucis enim proles in eo ætatis tempore procreata est, sed magna ex parte maribus quintus & sexagesimus annus finis prognerandi est, fæminis quintus & quadragesimus*; inde postquam retulerit ad quam usque ætatem generare soleant homines; refert, postea in qua ætate generare ut plurimum desinant, lib. 7. Politic. cap. 16. dicens: *Finis gignendi ut plurimum viris est septuagesimus annus, mulieribus autem quinquagesimus*. Nec casu dixit: *ut plurimum*, quia, ut lib. 7. hist. animal. cap. 6. refert, septuagenarios generasse patet. Unde a Plinio lib. 7. naturalis historiæ cap. 14. de Cornelia e Scipionum familia refertur, quod post sexagesimum secundum annum Volusium Saturnum pepererit; & aliæ observationes quoad hoc a peritis enarrantur; quæ per naturæ excessum, sive per miraculum, generalem doctrinam non infringunt. Unde & idem Philosophus, penfata naturæ varietate, lib. 7. de historia animalium cap. 6. in princ. sic habet: *Mares plurimi ad sexagesimum generant, quem si excesserint, ad septuagesimum usque procedunt*. Ex quibus colligi poterit, juventutem in mulieribus usque ad annum quinquagesimum, in maribus vero usque ad annum sexagesimum quintum ut plurimum pertin-
ge.

gere; quod idem est, ac dicere, senectutem in mulieribus ab anno quinquagesimo, in maribus vero ab anno sexagesimo quinto incipere. Nec mirum, si longius in maribus, quam in mulieribus poni debeat senectutis initium. Quia enim præcipuus vitæ administer calor est; senectus autem, seu senium, seu senilis ætas ex caloris defectu advenisse intelligitur; inde, quia diuturnius in maribus, quam in mulieribus caloris æstus conservatur; citius in fæminis, quam in maribus admitti debet senectutis initium. Ex quibus pro generali regula dici poterit, senium, seu senilem ætatem eam esse, in qua nedum non augetur calor, verum & a suo statu deficiens passim, ac pedetentim in sui declinationem tendit; ad quem conservandum modico, ac delicato cibo per multiplicem comestionem opus est.

Idem prosequitur explicandum.

LIX. Et de his senibus, quorum nempe calor nedum non augetur, verum & in sui declinationem tendit, qui scilicet, vel tantum natura, vel ætate simul, ac natura senes sunt, atque in senio consistunt, in suis commentariis sic eloquitur Galenus: *Tale patiuntur senes, quale lucernis pene extinctis accidit, quæ continuam exigunt olei suffectionem; multum autem, & subitam simul nequeunt sustinere; Cui consonat Aristoteles, lib. de juventute, & senectute cap. 14. dicens: Propterea quod paucum est calidum, velut plurimum evaporatum in multitudine vitæ; si qua utique intensio fiat particulæ, cito extinguatur, quemadmodum, pauca & momentanea in ipso flamma existente, propter parvum motum extinguatur: qua propter & sine dolore est, quæ in senibus mors; nulla enim violentia ipsis passione contingente, moriuntur, sed insensibilis animæ absolutio fit omnino. Et hujusmodi senes, cum ex caloris defectu non possint simul comedere, quantum*

tum naturæ satisfaciant, jejunium ferre vix possunt. Unde quod dicit Hippocrates aphorismo 13. lib. 1. *Senes facillime jejunium ferunt; secundo loco qui ætatem habent consistentem; minus adolescentes; omnium minime pueri, præsertim qui inter ipsos sunt vividiores*, id non de senibus, qui vel natura tantum, vel ætate simul, ac natura, quorum scilicet calor nec augetur, nec in suo statu consistit, immo a suo statu deficiens, continuo in sui declinationem tendit, sed de senibus ætate solum dixisse, atque intellexisse credendus est. Unde Philotheus præstantissimus medicus, in suo commentario Hippocratem explicans, sic habet: *Senes autem vocat non senio confectos, verum ad summum sexagesimum agentes annum: Consistentes autem vocat eos, in quibus calor innatus decedit, & remittitur*. Et quoad senes, & consistentes concludens idem Philotheus, sic pergit: *Utrique igitur, senes nempe solum ætate, ac consistentes, inediam facile ferunt, verum senes quidem facilius, quod facultas naturalis in ipsis fere sit extincta, & ideo frigidiores sint. Consistentes autem, id est, qui parum absunt a statu, qui scilicet nec in fervore caloris sunt, nec frigidiores, & ipsi quidem ferunt inediam, difficilius autem, quam senes, ætate tantum, ex iisdem causis*. Et immediate sic prosequitur: *Adolescentes autem minime, hoc est, parum; quia in ipsis ferveat innatus calor; pueri autem nullo modo; cum corpus habeant diffilabile, nec longe absint ab insito calore. Sed ex pueris quicumque humidiores sunt, adhuc difficilius ferunt inediam; nam cum mobiliiores sint, vehementius calefiunt; quanto autem vehementior est calor, & intensior, tanto ægrius sustinetur inedia*.

LX. Hinc juvenes potius, quam senes a jejunio excusari oportet ob rationes, ab Hippocrate assi-

Relate ad
ætatem ex-
emptionis a

jejunio in-
notescit
discretio.

490

assignatas lib. 1. aphorismo 14. sic dicente: *Qui crescunt*, ut solent esse adolescentes usque ad annum vigesimum primum, *plurimum habent calidi innati*; *plurimo igitur indigent alimento*, *alioqui corpus absumitur*. Et notandum videtur, juventutem hic non sumi ab Hippocrate, prout supra n. 57. ex Glossa, quos enim juvenes dicit hic Hippocrates, a Glossa adolescentes appellantur. Et pergit idem Hippocrates: *Senibus vero*, qui scilicet natura tales sunt, *parum inest calidi innati*; *paucis propterea fomitibus egent*, *quia a multis extinguuntur*: Multis enim supra caloris vim simul adhibitis ex ciborum substantia fomentis, senes extinguuntur, seu ex caloris defectu in suam substantiam transmutare non valentes, moriuntur, ut ellychnii flamma, cum subito multum ei olei infundatur, extinguitur. Ex senibus autem, qui ætate tantum senes sunt, magis mulieres, quam viri, servata proportione, jejunium ferre possunt. Ex eo enim, quod mulieres viris frigidiores sunt, propter quod major in fæminis crudorum humorum copia generatur, quam in viris; inde longe minus, quam mares ex inedia detrimentum sentiunt, qui facilius digerunt, & in quibus ex majori, quam in mulieribus, calore radicale humidum depauperatur, alimento indigent. Quoad senum autem jejunium S. Basilus serm. 11. de jejunio sic habet: *Senibus assuetudo, ac familiaritas ab antiquo ad ipsum (jejunium) levem facit laborem*.

Discretio
exemptio-
nis a jeju-
nio relate
ad senes
quoad pra-
xim decla-
ratur.

LXI. Quoniam igitur senectus non tantum sub ratione ætatis, quantum sub ratione senilis naturæ quoad exemptionem a jejunio consideranda est, in qua scilicet calor nedum non augetur, nec in suo statu consistit, verum & in sui declinationem tendit; inde qua fronte, quave auctoritate, quasi ab Ecclesiæ jejniis obligationis

ter

terminum determinatam senectuti ætatem non pauci assignare contendant, ignoro; cum ab Ecclesiæ jejuniis non ex doctorum placito, sed ex intrinsecis motivis oriri debeat exemptio. Quoad hoc igitur, non secus ac d. Antoninus part. 2. Tit. 6. cap. 1. §. 5. sentit, mentem nostram declaramus: Senes, inquit, *si sunt multum debiles, eo modo possunt excusari, scilicet a jejunio, sicut dictum est de infirmis. Ratione autem senectutis tantum, ratione nempe senilis ætatis tantum, non excusantur, si sunt fortes ad ferendum jejunium: nec est determinata ætas ab aliquo usque ad quos annos quis tenetur ad jejunium:* quod confirmans S. Vincentius Ferrerius serm. 1. Fer. IV. Cin. de pœnit. sic habet: a jejunio excusantur octavo senes in certa ætate, *scilicet quando habent talem senectutem, quæ aufert ab eis appetitum comedendi, vel quia perdiderunt dentes, & comedunt sæpe, vel sæpius, sicut faciunt pueri;* Et subjungit, ut supra statuimus; *sed senes octoginta annorum, vel amplius, qui semel bene possunt, in unica scilicet comestione sufficienter, comedere, tales non excusantur in aliquo prædictorum, quin ipsi peccent mortaliter. Ideo cum diligentia omnes jejunemus.* Et de homine, centesimum annum agente, refert Hieronymus: *oculi puro lumine vigent, pedes imprimunt certa vestigia, auditus penetrabilis, dentes candidi, vox sonora, corpus solidum, & succi plenum, cani cum rubore discrepant, vires cum ætate dissentiunt, non memoriæ tenacitatem, ut in plerisque cernimus, antiquior senectû dissolvit, non calidi acumen ingenii frigidus sanguis obtundit, non contractam rugis faciem virata frons, non denique tremulæ manus per curvos ceræ trames stylum ducit.* Non igitur ætas secundum se spectata, sed senilis naturæ ratio quoad præsens institutum attendi debet.

Doctoris
Llamas hal-
lucinatio
aperitur, &
confutatur.

LXII. Quod autem Llamas in parvula sua sum-
mula, seu quadam dubiorum collectione, ex aliis
auctoribus confecta, adducit, scilicet quod Pius
V. decreverit, *Homines sexagenarios ad jejunium
non teneri ex Ecclesiae praecepto; excipit enim illos
etiam si Regulares essent, ab abstinentia ovorum,
& lacticiniorum in quadragesima, cum alios Re-
gulares omnino extra privilegium quoad hoc re-
liquerit, etiam accipientes cruciatam. Insuper
interrogatus, viva voce asseruit, senes, nempe
sexagenarios, non obligari ad jejunium; subjun-
gens idem Llamas: Et certe satis iuste: Nam
cum infirmitas a jejuniis liberet, & senectus in-
firmitas magna sit; inde &c.* Hoc autem privi-
legium non apparet, neque ullibi inveniri licuit;
sed est aliquorum figmentum, seu credulitas, vel
saltem argumentum, & iudicium ipsius Llamas,
ex verbis bullae communis decepti, in qua lacti-
ciniorum usus pro libito, & salubrium carnum
usus de consilio utriusque medici Patriarchis,
Archiepiscopis, Episcopis, ac Presbyteris non
conceditur, *nisi sexagenarii fuerint*: quae ultima
bullae verba: *nisi sexagenarii fuerint*, privilegium
tantum concedunt in Quadragesima, vel aliis
jejunii diebus comedendi pro libito lacticia, ac
de consilio utriusque medici, etiam salubres car-
nes, secus vero exemptionem a jejuniis; Llamas
vero, qui nec dialecticus, nec Theologus multis
videtur, quique suo fides ingenio, sua, aliorum-
que reprobanda probat, ac probanda reprobat,
etiam in hoc deceptus est: Ex eo scilicet, quod
in bulla, quae dicitur *communis*, lacticiniorum
usus in diebus jejuniorum etiam antipaschalium
conceditur, exceptis Presbyteris, Patriarchis &c.
nisi fuerint sexagenarii, ex hisce, inquam, verbis
infert, sexagenarios indiscriminatim omnes dici
senes, & quidem non ætate solum, verum & natu-

ra: Cumque communem bullam fumentibus sexagenariis quibuscunque, etiam presbyteris &c. esus lacticianorum concedatur, ratiocinio, infirmo suo iudicio respondente, infert noster Llamas, sexagenarios omnes indiscriminatim etiam ab Ecclesiæ jejuniis esse exemptos: & quia non sub ratione necessitatis intrinsecæ, sed, ætatis ratione pensata, arguit; inde ex uno sophismate aliud deducit, quia scilicet annus inceptus in jure in favorabilibus pro completo reputatur; inde quasi a jure communi exemptio res favorabilis esset, quinquagesimo nono elapso anno, jejunandi obligationem cessare dixerit; ejusdemque furfuris homines id ipsum blaterare solent: non advertentes contra jus commune, quale est jejunium, favores extendi non posse, sed stricte interpretandos esse. Ineptis autem hujusmodi ratiociniis, ad generandum eruditis stomachum tantum aptis, respondere non iudico; Certus sum enim, ineptas hasce ratiocinationes apud Theologos, ac de re canonica benemeritos, infirmas, ac nullius roboris, falsisque innixas principiis reputari, atque ad terendum tempus tantum aptas, & ad instruendum perniciosas judicari.

LXIII. Non ergo vera indiscriminatim reputanda aliquorum sententia est, absolute dictantium, sexagenarios ab Ecclesiæ jejuniis esse exemptos; quin immo nec communis est, ut ipsi jactitant, eo ducti ratiocinio, quod Pius V. ejusque Successores in bulla cruciatæ presbyteris, ac regularibus &c. lacticianorum esum prohibeant, sexagenariis vero presbyteris permittant; cum tamen sexagenariorum ab Ecclesiæ jejuniis exemptio, etiam ex vi prædictorum verborum bullæ, a sanioribus Theologis, & Canonistis minime asseratur. Non enim hujusmodi ratiocinatio dialecticæ regulis consentit: *Permitti*

Incepta
confutatio
prosequitur

*titur sexagenariis presbyteris Episcopis, &c. si communem bullam sumant, lacticiniorum privilegio gaudere; Ergo bullam communem tenentes sexagenarii, ab Ecclesiæ jejuniis exempti intelliguntur; quasi idem sit lacticiniorum privilegium, atque a jejuniis exemptio. Et multo minus recte proceditur, sic arguendo: Ex eo quod sexagenariis presbyteris &c. per communem bullam usus lacticiniorum permittitur. Ergo & ipsi, & alii quicunque Bullam non sumentes, si sexagenarii sint, indiscriminatim ex mente Ecclesiæ a jejunio, eximuntur. Unde nisi adsit saltem aliqua senilis ætatis infirmitas, vel alia rationabilis causa, ab Ecclesiæ jejuniis, seu ab unica comestione, etiamsi bullam sumentes, si ve non sumentes sexagenarii eximi non intelliguntur. Neque in hoc sophisticæ rationes, solidis principiis non innixæ, attendendæ sunt; cum ut plurimum, ad futes tuendas opiniones, ne cum dedecore errasse earum fautores dignoscantur, adinveniri, ac sustineri, & apud incautos, & imperitos disseminari ab aliquibus soleant. Quod ergo dicit Navarrus in suo manuali cap. 21. n. 16. *Hæc eadem, causa, scilicet impotentia, eximit senes sexagenarios secundum communem; licet s. Thomas nihil de hoc dicat; & merito; quia ut ibi ait Caetanus, alii aliis citius fiunt ad id impotentes: & ideo arbitrio prudentis, aut superioris id relinquendum est; id certe non est de omnibus sexagenariis absolute tenendum, sed solum de illis, in quibus senili ætati senilis natura in sensu supra exposito accesserit. Unde de seipso idem Martinus sic habet. Et quidem gratia deo octogesimum annum agens, proinde possum jejunare, ac cum agerem sexagesimum, immo & quinquagesimum.**

LXIV. Caetani autem ratiocinatio quoad senectutis motivum, ut a jejunio eximantur senes, non omnino reprobanda videtur: Sic autem 22. q. 147. art. 4. procedit: *Quia senectus non est evidenter omnibus una, sicut ætas augmenti: quoniam ætas augmenti determinatur ab ortu, qui certus est; ætas vero senectutis a naturali occasu, qui incertus est.... ideo non determinatum est tempus, quando homines propter senectutem excusantur a jejunio. Formaliter tamen loquendo, quandocunque quis est vere senex, non tenetur ad jejunia Ecclesiæ. Et ratio est, quia natura est adeo debilis in sene, ut non possit multum simul cibum digerere, & propterea egent frequenti alimento modico, sicut infirmi. Si enim loquitur de senibus non ætate tantum, sed natura; a nostra proinde sententia quoad hoc discedere non videtur; nisi forte minime sibi coherentibus principiis, minimeque aptis mediis ad idem probandum, uti velit; vel sibi met constare curare nolit. Notandum proinde est id, quod subjungit: Communiter autem videtur hoc accidere anno sexagesimo ætatis, cum scriptum sit ps. 89. v. 10. dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni. Si autem, in potentatibus, octoginta anni. Et ad Hebr. 8. v. 13. Quod autem antiquatur, & senescit, prope interitum est. Est ergo sexagenarius communiter prope naturalem interitum; ac per hoc senex. Unde nisi evidenter constet, quod possint alimentum pro jejunio opportunum digerere, & tolerare, non debent conari ad jejunium, sed debilitati, quam sentiunt, subvenire frequenti, bono, & modico alimento: quoniam senectus morbus est incurabilis.*

Caetani ratiocinatio quoad præsens discutitur.

LXV. In eo, inquam, quod addit, multiplices errore videtur deceptus; & primo quidem

Eadem continuatio in discussio.

in eo, quod de scriptura dicit. In scriptura enim nedum septuaginta & octoginta, ut in psalmis, verum & centum anni vitæ humanæ tribuuntur juxta illud Eccli. 18. v. 8. *Numerus dierum hominum, ut multum centum anni*: Cumque annus sexagenarius a centenariio longe distet, e scriptura constare non poterit, an hominis septuagenarii vita prope interitum sit. Secundo autem in suo efformando argumento recte procedere non videtur. Cum enim uniuscujusque ad interitum propinquitas non ab alterius longiori, vel propinquiori interitu pendeat, sed a proprio, juxta majorem, vel minorem caloris defectum, prout scilicet in declinationem tendat: & hominum interitus sit tempore varius; ut ex ipsomet Caetano, ac sacra scriptura patet, a sexagesimo scilicet, sive septuagesimo propriæ ætatis anno ad centesimum; inde fit, quod, per hoc quod aliqui sexagesimo, aliqui septuagesimo, aliqui octogesimo, vel centesimo anno moriuntur, non potest proprii interitus adinveniri tempus. Ex longæva igitur ætate interitus propinquitas constare non poterit, nisi forte ante actæ vitæ tempus centenariio anno appropinquaverit, in qua certe ætate uniuscujusque interitum propinquum esse moraliter certum est; dixi: *moraliter*; in hoc enim sæculo quemdam centum & viginti circiter annos vixisse scio. Annus autem septuagesimus, & multo magis sexagesimus a centenariio multum distat. Non igitur sexagenarius, vel septuagenarius prope suum naturalem interitum existere dicendus est. Cæterum parum refert; quantum ad jejunii exemptionem attinet, si cum probabilitate conjici poterit, interitum non longe esse. Ad jejunii enim exemptionem inducendam, non interitus propinquitas secundum se, ac directe, quæ vix conjici po-

potest, & multo minus dignosci; sed intrinseca ratio per extrinseca signa, inquirenda, & adinvenienda est, cujusmodi est impotentia, infirmitas, & caloris defectus, qui nec augeri, nec in statu consistere, sed in declinationem tendere dignoscatur. Enim vero si ex proximi interitus probabilitate a jejuniis quis eximi possit, multo magis paucis ante mortem annis, sive mensibus suæ mortis ex dei revelatione conscius, exemptus intelligi deberet, etsi ejus calor in declinationem non tenderet; quod certe Caetanus non concederet. Non igitur proximi interitus probabilitas, qualis in ætate longævus conjicitur, vel a sexaginta annis, & ultra, ad jejunii exemptionem sufficit; nec proinde senilis ætas, secundum se considerata, sed quid aliud senili ætati conjunctum, senilis nempe natura superius exposita tamquam insufficiens ratio, per externa signa manifestata, requiritur, ut ab Ecclesiæ jejuniis exemptio confurgeret.

LXVI. Textus autem Apostoli potius contra Caetanum est. Antiquatum enim testamentum prope interitum esse asserens, ibi terminum, *Antiquatum* Apostolus pro termino, qui morti æqui valet, accipit; tunc enim antiquatum dictum est testamentum, ac prope interitum, cum novum in suo vigore succederet. Unde si Apostoli verba ad suum institutum applicare velit Caetanus, non pro ipso, sed contra ipsum existunt. Tunc enim in ætate senibus a jejuniis exemptio confurgeret, cum jam deficientibus viribus, mors immineret; sicut vetus testamentum antiquatum asseritur, cum ejus vigore cessante, mori inceperit: quod non negamus, tunc scilicet antiquatum, ac prope interitum dictum esse, cum ejus virtute cessante, obligationis quoque virtus in novo eluxerit. Dicere autem sexagenarios, sola ætate spectata, mi-

Eadem prosequitur, contra Caetanum, & concluditur discussio.

nime autem senili natura, sensibilibus signis manifestata, communiter in sensu Apostoli prope interitum esse divinare esset.

Sylvii opinio discutitur.

LXVII. Nec multum a Caetano discedit Franciscus Sylvius a Brania comes, Sacr. Th. doctor, in Academia Duacæna regius, & ordinarius Professor, & Vicecancellarius, in 22. q. 147. art. 4. dicens: *de senibus non dubium est, quin a jejuniis excusentur, quando per ætatem sunt imbecilles; sed non est certum aliquod tempus præfixum. Quidam enim senescunt citius, alii tardius: at ferme cum Caetano sentiens subjungit: Post sexagesimum tamen annum communiter possunt excusari, nisi adhuc appareant sufficienter vegeti, & ad jejunium apti sine incommodo. Non multum, inquam, a Caetano discedit. Gratis enim dicit, communiter post sexagesimum annum excusari posse. Ætas enim secundum se, ut supra diximus, exemptionis ratio non est, nisi senilis natura advenisse dignoscatur. Gratis etiam dicit, sexagenarios communiter excusari a jejuniis, nisi appareant sufficienter vegeti, &c. & quasi requiri evidentia signa valetudinis, aptosque esse ad jejunandum sine incommodo; si enim quodcunque incommodum ad non jejunandum sufficeret, cum sine incommodo jejunium non subsistat, jejunii lex omnino delebitur. Quod si de incommodo, saluti nocuo, loquatur, quod nempe naturæ nocivum sit; non ergo ætas secundum se, sed si ætati senilis natura accedat, & consequenter si ætatem saluti perniciosum comitetur incommodum, ab Ecclesiæ jejuniis exemptio consurgit. Et in hoc non dissentimus.*

Fagnani ex Abbate rationatio discutitur.

LXVIII. Quod autem ex Abbate cap. *Quoniam frequenter Tit. Ut lite non contestata* refert Fagnanus Cap. *Cum sis de convers. conjug. dicens: In septuagenariis, & supra non esse locum*
ar-

arbitrio Iudicis, an dicantur senes, necne, cum in tali ætate valde proprie dicantur senes, & a septuagesimo anno incipit senium, quod est aliarum ætatum terminus; & quantumcumque quis sit bene complexionatus, in ea ætate timere debet mortem, nostram doctrinam non infringit. In prædicto enim cap. Cum sis Episcopo respondens Alexander III. postquam commemoraverit non posse permittere unum conjugum religionem ingredi nisi alter religionem similiter ingrediatur, subiungit: verum, si ita uxor senex est, & senilis, quod sine suspicione possit esse in sæculo, dissimulare poteris, ut, ea in sæculo remanente, & castitatem promittente, ad religionem transeat vir ejusdem. Non, inquam, nostram infringit doctrinam. Ad hoc enim quod omnis suspicio contra castitatem desit quoad extrinseca credibilitatis argumenta, sufficit, quod cum longæva ætate sterilitas accedat, etsi cæteroquin alter conjugum adhuc cum talibus argumentis stimulos contra castitatem sentiret, necnon & per occultos actus, vel saltem per elicitos tantum sæpe contra castitatem laberetur. Non enim in Episcopo, ut alterum conjugum in sæculo remanere permittat, prophetiæ donum, quod scilicet ille in sæculo remanens, nunquam laberetur, sed credibilia exteriora tantum argumenta requiruntur, ac sufficiunt. In casu autem nostro, qui ad uniuscujusque conscientiam pertinet, non exteriora credibilitatis argumenta, sed intrinsecæ exiguntur rationes. Unde sicuti tuto poterit aliquis juxta necessitatis rationem a jejuniis eximi, si in ipso necessitatis ratio militaret, etiam si cæteroquin, bene complexionata apparente natura, nulla exemptionis signa dignosci videantur; ita e contra etsi secundum apparentiam, per extrinseca scilicet credibilitatis argumenta eximendus videatur;

si tamen nullæ revera sint intrinsecæ necessitatis rationes, illa extrinseca exemptionis argumenta hujusmodi conscientiam, ut a jejunio eximatur, non justificant. Nostram igitur non infringit doctrinam. Prætereo quod relata a Bagnano verba, quod scilicet *in septuagenariis, ut supra* non sit locus arbitrio judicis, ut dicantur senes, vera sunt quoad aliquas pœnas, a quibus septuagenarii, ac supra ex legum benignitate eximi solent: Quodque subditur: *quantumcunque quis sit bene complexionatus, in ea ætate timere debet mortem*, contra nos non est; in ea enim ætate debere timere mortem idem est ac dicere in ea ætate existentem, prope interitum esse dubitari debere; quis autem id revelaverit? cum homines prope centenarium pertingant annum, & varius sit uniuscujusque interitus. Cumque præsertim ista exemptio, ut sæpe inpuimus, non a senili ætate secundum se, sed a senili potius natura venanda sit; inde si quis septuagenarios ac deinceps sub ratione tantum ætatis ab Ecclesiæ jejuniis eximere velit, eodem ferme modo, ac Caetanum confutare intendimus. Ex quibus clare innotescit, exemptionis regulam non ab ætate solum in senibus petendam esse, sed ab intrinsecis exemptionis motivis, per externa senilis naturæ signa manifestatis, longævam ætatem comitantibus, eruendum esse.

Tenenda
doctrina
proprio ra-
tiocinio dis-
cutienda
proponitur.

LXIX. Ad hoc autem discutiendum, præterquam quod satis in superioribus probatum sit, si judicium ferre fas erit, sic ratiocinari videor: Enim vero potest jejunium considerari ex humano jure procedens, quoad modum scilicet, ac tempus, ab Ecclesia præscriptum; vel ex divino jure, ex voto scilicet, vel juramento, sive ex divina lege, vel divino præcepto, ad domandam passionum insolentiam procedens; vel ex naturali

jure, quoties nempe ciborum moderatio, vel delectus ad vitæ, vel salutis conservationem necessarius reputetur. Et quia superiori prævalente jure, jus inferius sub eadem ratione cessare debet; quin immo & sub eodem superiori jure duplici, servatu impossibili, concurrente præcepto, unum cessare, alterum servari debere omnino judicandum est; naturale autem jus positivo divino juri, positivum autem divinum jus, in suo vigore subsistens, humano juri præferri debere tenendum est; inde ad discernendum, an senes ab Ecclesiæ jejuniis eximantur, discutiendum est, an jejunium, ex humano jure procedens, naturali, divinove juri in senibus contradicat? ad naturalis nempe, divinique præcepti conservandæ vitæ, ac salutis transgressionem inducat?

LXX. Ex humano autem jure procedens jejunium, tunc divino, naturalive juri contradicere censendum est, quando, illo servato, divinum, vel naturale jus non servaretur. Et quia ex naturali divino præcepto, nedum mortem, verum & media ad eam, quin & impedimenta salutis arcere debemus; inde ad inquirendum, an senes ex naturali divino jure ab Ecclesiæ jejuniis eximantur, discutiendum erit, an servato Ecclesiæ jejunio, mortem sibi accelerarent senes, vel media ad mortem, vel saltem salutis impedimenta inducerent? Et quia omnis caloris augmento deficiente, eodemque in declinationem tendente, in quo proprie senilis natura consistit, eorum natura est adeo debilis, ut multum cibum simul digerere impotens, frequenti alimento, bono ac modico opus habeat; inde, vere adveniente senio, non quidem per senilem ætatem juxta multorum placita per errorem intellecto, sed per senilem naturam, eo sensu, quo in superioribus di-

Sub qua ratione relate ad ætatem exemptionem procedere intelligi debeat, discutiendum prosequimur.

discussum est, a jejuniis humani juris ex naturali-divino jure exemptio confurgeret. Quia igitur non nisi vero adveniente senio, senili nempe consistente natura, ex naturali-divino jure ab humani juris jejuniis exemptio confurgit; senium autem ut tale in sensu exposito non sub eadem vitæ ætate omnibus advenit; inde non omnes ætate senes, sed illi ab Ecclesiæ jejuniis exempti reputari debent, qui ex peritorum judicio nedum ad generandum, quod ex naturæ superfluo contingit, & ad quodcunque caloris augmentum impotentes reputantur; Verum etiam si a suo statu deficiens in eis calor, in declinationem tendat. Unde ad exemptionem in senibus declarandam non tantum septuagenaria in viro ætas, in muliere vero sexagenaria pensari debet, verum & certa signa dignosci, an scilicet hujus caloris defectus, ac declinatio habitualis appareat? atque a posteriori, ex ipsorummet nempe senum testimonio agnosci a peritis debet, an scilicet quasi ex habitu per unicam comestionem sustentari non valeant, in quantum scilicet multum simul cibum digerere impotentes existant, propter quod frequens, modicum, & bonum alimentum sumere opus habeant. In quo solo casu possunt periti ex apparentibus signis, atque ex ipsorummet senum testimonio id dignoscentes hujusmodi senes ab Ecclesiæ jejuniis, seu ab unica comestione exemptos declarare. Quia igitur senium in sensu exposito hanc naturæ necessitatem inducit, ut ab Ecclesiæ jejuniis eximantur; idcirco aliquorum error non in eo consistit, quod senes a jejunio, seu ab unica comestione eximant, sed potius in eo, quod senium ad hanc, illamve ætatem quoddam nunc effectum, ut scilicet a jejuniis, ex humano jure procedentibus eximantur, nulla spectata uniuscujusque personæ senili natura, indiscriminatim determinent.

LXXI. Et quoniam aliud est ad Ecclesiæ jejunia servanda non teneri, aliud vero, certis aliquando concurrentibus publicis rationibus, ad ea servanda etiam natura senes conari non debere; inde, etsi natura senes ad Ecclesiæ jejunia non teneantur, non proinde, communibus, ac publicis concurrentibus rationibus, ad ea servanda eximi facile poterunt, si absque mortis periculo, ac sine speciali naturæ incommodo in his, ac similibus circumstantiis jejunare valerent juxta illud Joel. 2. v. 15. *Canite tuba in Sion, sanctificate jejunium, vocate cæctum, v. 16. Congregate populum, sanctificate Ecclesiam, coadunate senes, congregate parvulos, & sugentes ubera*: Non quidem eo sensu, quod omnimoda interveniente impotentia, jejunare, etiam publicis existentibus rationibus, debeant; sed alio rationabili sensu: Etsi scilicet communia Ecclesiæ jejunia cum notabili incommodo, etiam a patiente superabili, non obligent, in communi tamen necessitate, eo quod ob commune bonum nova quædam, excepto mortis periculo, obligandi ratio emergit; inde in senibus, etiam cum notabili incommodo, si superari, ac vinci possit, pro bono publico jejunandi obligatio, etiam in senili natura consistentibus, consurgit.

LXXII. Tertia autem exemptionis ratio, ad eamdem tertiam positionem, n. 46. positam, spectans, labor est; non quicumque, neque sub quacunque ratione susceptus, neque quoad omnes circumstantias consideratus; sed ille ad jejunii exemptionem inducendam sufficiens causa judicari debet, qui ad sustentandam naturam necessarius cum sit, tale afferret cum jejunio detrimentum, ut laborantis natura nimis gravaretur: quo proinde deficiente nimio naturæ incom-

Quod in senibus in senili natura consistentibus, notabile incommodum, etsi superabile, ad exemptionem inducendam sufficit, publicis, & communibus concurrentibus calamitatibus, aliquando non sufficere dignoscitur.

Et III.

An ad impedienda mala, ex labore provenientia ab humani juris jejunio, aliove opere consurgere possit exemptio, discutitur, ac resolvitur.

commodo, ratione laboris secundum se considerati, ab Ecclesiæ jejuniis exemptio non confurgeret.

Quo sano
sensu exa-
gitari pot-
erit, ratio-
ne laboris,
ab Ecclesiæ
jejuniis ex-
emptio ape-
ritur.

LXXIII. Ad inquirendum igitur, utrum, & qualis labor exemptionem inducat, discutendum est, an labor cum jejunio componi possit? Si enim componi possit, si scilicet laborans notabile detrimentum ex jejunio non sentiret, tunc, siue necessarius sit, siue non, siue magnus, siue levis, ab Ecclesiæ jejuniis exemptio non confurgit: Quod si cum jejunio componi non possit, non illico concludendum, ab Ecclesiæ jejuniis exemptionem exurgere, sed vel a jejunio, vel a labore: Si enim labor necessarius non sit, non a jejunio exemptio, sed a labore cessandi obligatio confurgit; quod si necessarius reputabitur, tunc non a labore, sed a jejunio exemptionem oriri tenendum est. Iterum autem, etiamsi necessarius reputetur labor, non statim ab omnibus jejunii conditionibus, sed ab ea solum, quæ ad notabile detrimentum impediendum, tamquam necessarium medium sufficiens judicabitur, juxta ea, quæ cap. 3. resolvimus, exemptio confurgeret.

Idem quo-
ad praxim
relate ad
artifices
proponitur,
ac resolvitur.

LXXIV. Quoad praxim autem ab artificibus incipientes, si eorum labor cum jejunio componi non possit, & ex officio susceptus, ad sui, suorumque sustentationem necessarius sit, utique ab ea jejunii conditione hujusmodi laborem illos excusare dicimus, cujus exemptio tamquam medium ad notabile detrimentum impediendum respectu illorum judicabitur. Unde ex hac ratione ab unica comestione excusari possunt fabri ferrarii, lignarii, cæmentarii, agrorum cultores, ac similes, secas vero a ciborum delectu.

Doctorum
placita
quoad præ-

LXXV. Quoad doctorum autem placita, ad præsens institutum spectantia, Fr. Thomas Milan-

te in expositione propositionum 29. 30 31. & 32. ab Alex. VII. damnatarum, exercit. 28. sic habet: *Officiales igitur, qui laboriosa exercent opera, incompatibilia cum jejunio, sunt fabri ferrarii, lignarii, fossores, murarii, agricolæ, seu aratores, lapidicidæ, bajuli, idest, onera laxantia humeros, & gravantia corpus per diem portantes, pistores, seu panifici, qui quotidie panem ex munere conficiunt, molitores, at non ii, qui dumtaxat molindino assistunt, sed ii certe, qui molindino motum proprii corporis actu, & labore impetunt, sive qui mulorum instar lapideam gyrent molem, fullones, qui tota die pannis, telis, vestibusque lavandis operam navant, lanarii, id est, qui lanas lavando, tergendo, discutiendo, curant, & idem dicas de coriariis, idem agentibus circa pelles, quas curant, argentarii, & artifices, qui tamen malleo, lima, aliove instrumento laboriosum revera opus exercent per diem, quo nomine pariter comprehenduntur ii omnes, qui cujusvis generis metalla versant, contundunt, & in opus redigunt, veredarii, (vulgo corrieri) remiges, & nautæ, qui tota die nautica laboriosa opera præstant, typographi non quidem ii, qui litteras ordinant, sed qui torcular premunt, vulgo torcularii dicti; mercenarii, ii nimirum, qui, ut merces suas vendant, iis onusti urbem circumeunt, gravi pondere pressi; idem dicas de ornantibus Tempia, seu de iis, qui scalas transferentes per gyrum, per eas ascendant, descenduntque assidue. unde nimium laxantur, cæterique id genus, qui laboriosa revera opera exercent, absolute ab onere jejunii eximuntur. Semper autem id intelligendum est, si scilicet talis sit labor, talisque laborantium natura, ut si jejunarent, notabile detrimentum sentirent. Non absimiliter autem ac supra, etiamsi notabile*

sens proponuntur, & explicantur

bile detrimentum ex jejunio oriretur, non statim ab omnibus jejunii conditionibus, neque, in omnibus artificibus, & operariis ab eadem, sed ab ea solum jejunii conditione servanda unusquisque eorum excusari poterit, cujus exemptio ad peculiare uniuscujusque proprium detrimentum impediendum, tanquam necessarium medium judicabitur. Et licet hujusmodi artifices ab unica comestione excusari ut plurimum soleant, tentare tamen debent ab iis jejunii conditionibus, quæ cum jejunio minus pugnare videntur, prius exemptionem incipere; quarum ordinem, in exemptione servandum, cap. 3. proposuimus, ac discussimus, illucque lectorem quoad præsens remittimus.

Idem prosequitur relate ad doctorum placita de artificibus argumentum.

LXXVI. In idem recidit Navarrus in suo manuali de Ecclesiæ præceptis cap. 21. n. 16. dicens: *Excusatur . . . a jejunio faber ferrarius, carpentarius, agricola, & quilibet alius operarius, qui aliter quam assiduo suo labore, non potest se, aut suam familiam sustentare, aut collocare suas filias, aut studiis filiorum necessaria suppeditare, nec sibi, nec suis ad cultum decentem necessaria comparare.* Et S. Vincentius Ferrerius serm. 1. feriæ 4. Cin. de pœnitentia sic habet: *Sexto, excusantur, laborantes, ut fossores, fabri, qui in toto, vel in parte non possent, & qui alias non possunt providere uxori neque filiis; sutores autem, & sartores, notarii, & similes, qui sedendo faciunt opera sua, non excusantur.* Et S. Antoninus in summa part. 2. Tit. 6. cap. 2. §. 6. sic habet: *Tertio, excusantur, cursores, quorum usus necessarius est dominis, vel civitatibus, si non possunt cum jejunio iter agere . . . secus cum modicum vadunt, vel quiescunt, nisi indigerent ex labore præcedente, vel etiam in proximo debentes magnum iter facere, oportet, quod refici-*

*ficiantur. Guil. hi secundum Petrum de Palude
videntur excusari non solum si sine tali officio non
possunt vivere, quia tunc paupertas excusaret,
sed etiamsi aliter possent vivere, sed non æque
bene. Et subiungit: Aliud est de illis, qui ad
certum diem se locant, quia non debent se locare,
nisi possint tunc jejunare, si habent alias, unde
vivant; aliud est de alio, qui locat se ad totum
annum, & ad totale servitium, qui si exciperet,
quod nunquam diebus jejunii itineraret, non in-
veniret, qui eum reciperet.*

LXXVII. Utrum autem in diebus, in quibus non laborant, a jejunio excusari possint, id ex notabili detrimento laboris, elapso die suscepti, vel morali certitudine notabilis detrimenti ex labore sequentis diei necessario suscipiendo, quod sibi obveniret, dijudicari debet. Quod si per plures dies a labore cessarent, saltem a secunda quietis die ad jejunium adstringuntur, si ex labore præteriti diei nimis fatigati, in illo primo quietis die jejunare non possint, secus etiam a primo quietis die jejunare tenentur. Utrum autem ultima quietis die jejunare teneantur, ne scilicet ad laborem, die crastina ineundum, inepti, ac debiles inveniantur, ut plurimum teneri dicendi sunt. Cum enim die crastina, in qua laborabunt, a jejunio excusentur, possunt, anteriori die servato jejunio, die crastina summo mane se reficere; sicque saltem præteriti diei jejunium servare. Cæterum, si talis sit eorum consuetudo, pluries nempe in die comedendi, ut in naturam versa, sine gravi incommodo etiam in diebus, in quibus non laborant, semel tantum comedere non permittat; tunc a jejunio, seu ab unica comessione excusari possunt. Tenentur tamen saltem in diebus, in quibus non laborant, eo modo, quo possunt, jejunio conformari.

Utrum operarii, ratione laboriosæ artis exempti, diebus, quibus non laborant, excusari possint, discutitur, ac resolvitur.

formari; eoque modo se gerere, qui cum jejuniominus pugnare dignoscatur; comestionem scilicet invertendo, vel si eam multiplicare fas erit, vices minuant, quam soleant, juxta ea, quæ part. 1. cap. 4. §. 3. & in hac parte cap. 3. exagitavimus, ac discussimus.

Artificum
privilegium
quoad præ-
sens pro-
ponitur.

LXXVIII. Quod autem aliqui adducunt Eugenii IV. vivæ vocis oraculum circa annum 1440. declarantis, *quod artifices laboriosas artes exercentes, & rustici, sive divites, sive pauperes non tenentur jejunare sub præcepto peccati mortalis; & quod absolvi possunt, & induci ad eleemosynas, & alia bona opera facienda*; multum dubitatur, an hoc vivæ vocis oraculum verum sit. Et S. Antoninus, qui eo tempore vivebat, nullam facit de hoc privilegio mentionem. Memini autem, nisi me fallat memoria, legisse in Azorio, Sylvium asserere, se audivisse a viris doctis, Eugenium IV. his artificibus concessisse, seu potius declarasse opifices, qui laboriosas artes exercent, & agrorum cultores, sive divites sint, sive pauperes, liberos esse a lege jejunii. A Navarro autem in suo manuali de præceptis Ecclesiæ cap. 21. n. 16. absque dubitatione refertur, dicente: *Unde sequitur illud Eugenii IV. non tam privilegium esse, quam juris communis declarationem, opifices scilicet, suas artes exercentes, aut colonos, colendis serendisque agris, aut aliis operam dantes, sive sint divites, sive pauperes, ad jejunia sub peccato mortali non teneri, & a confessariis absolvi posse; consulendo illis, ut in eleemosynis, aliisque piis operibus occupentur.* Et pergit idem Navarrus: *quia nullus eorum, qui operi laborioso incumbunt, ut plurimum tam dives est, qui suo labore ad aliquid ex prædictis non indigeat.* Et fane quia horum artificum divitiæ suo labori innituntur, quo cessante, ad ege-

egestatem pervenirent; inde si ex officio laboriosam artem exercent, tamquam medium ad necessariam, vel congruam sui, suorumque sustentationem, non est quare a laboriosa arte prohibeantur, seu potius per jejunium impedian-
tur; cum præsertim ex his artificibus divites dici soleant, qui suam familiam commodo sustentare valeant. Quia igitur licite suam artem exercent; inde absque ullo privilegio sequitur, a jejunio in sensu exposito eximi, si eorum laboriosum opus, cum jejunio servatu impossibile, judicetur.

LXXIX. Quoad servitores autem d. Antoninus in summa part. 2. Tit 6. cap. 2. §. 6. sic habet: *Secundo, excusantur a peccato, servitores nobilium, si ex causa præveniunt horam comedendi; vel etiam si prælibant modicum ante horam, vel quasi propter continuationem temporis totum possit computari una mensa.*

An famuli, seu servitores eximantur, ex d. Antonino proponitur.

LXXX. Quoad illos vero, qui non adeo laboriosam artem exercent, uti sunt, futores, sartores, pictores, barbitonfores, sculptores, argentarii, pistores, molitores, furnarii, coqui, & similes, nisi notabile incommodum ex sua arte patiantur, quod jejunando impediri non possit, secundum se ab Ecclesiæ jejuniis excusari non videntur. Et S. Vincentius Ferrerius serm. 1. de jejunio, futores, & sartores, notarios, & similes, *qui sedendo faciunt opera sua*, a jejunio non excusari asserit. Item Fr. Thomas Milante exercit. 28. multos officiales ad jejunii legem adstrictos, declarat, dicens: *Scriptores, seu notarii, pictores, nec non conficientes statuas ex luto, vel cera.... filum nentes ex lana, bombice, vel lino, dummodo id agant, fuso pendente ex colo; quod si gyrent rotam, quia non levis intervenit labor, inter excusatos debent recenseri; ad jejunii*

Quoad illos, qui artem non adeo laboriosam exercent, discutitur, ac resolvitur.

legem similiter adstringuntur: famuli, comitantes horum per urbem... rhedarii.... iter agentes equo, lectica, navi, carpento (non autem pedestres, quando longum est iter,) musici, cantores, sarcinatores, sartores, medici, chirurgi, confessarii, lectores, seu professores cujuscunque facultatis, in quibus mentis opus potius, quam corporis labor requiritur, non excusantur.

Quo sensu operarii ab Ecclesiæ jejuniis eximi possint, generalis regula designatur.

LXXXI. Operarios igitur non secus ac supra n. 73. proposuimus, illos tantum excusatos intelligimus, quorum labor, ad vitæ sustentationem necessarius, cum jejuniis componi non possit; alias enim ab Ecclesiæ jejuniis eximi non posse sentimus. Quod discutiens Angelicus, in 4. dist. 15. q. 3. art. 2. q. 4. ad 3. sic ratiocinatur: ad 3. dicendum, quod de operariis distinguendum videtur, quia, si jejunando, possunt competenter victum pro persona sua habere, & pro familia, cujus cura eis incumbit, (sive quia alias divites sunt, sive quia de eo, quod minori labore sit, qui simul secum jejunium compatiatur, lucrari sufficientia possunt) a jejuniis non excusantur. Si autem alias non possunt tantum laborare, quod victum sufficientem acquirant, nisi jejunium frangendo, possunt secundum dispensationem sacerdotis sui jejunium solvere, & laborare. Ex quo patet, quod intentio majoris lucri non necessarii eos a peccato non excusat, si jejunium frangant, nisi scilicet majus lucrum ad sui, suæque familiæ sustentationem necessarium judicetur.

Idem ab intrinsecis concluditur argumentum.

LXXXII. Quia igitur non officium, nec labor secundum se, sed motivum, seu intrinseca ratio exemptionis occasio est; inde sicuti supra n. 57. de senibus dictum est, non ex ætate secundum se excusari senes, sed si exemptionis motiva concurrant; ita & quoad præsens: nos, qui philosophicæ, sive theologicæ demon-

stra-

strationi, quantum res patitur, insistentes, nihil asserere statuimus, nisi prius probatione dignum dignoverimus, nullo modo doctorum opinionibus assensum, vel dissensum præstare intendimus, nisi cum solidis principiis connectere, vel recedere dijudicaverimus; id unum asserentes, si cum necessario officio, aut opere exemptionis motiva concurrant, eo modo excusari, prout uniuscujusque necessitas exposcerit; secus vero quatenus laboriosum opus secundum se consideratum, exercent. Non proinde tamen allatas doctorum opiniones contemnimus; immo ad id, quod ut plurimum contingere solet, non nihil valere declaramus. Quia tamen jejunii exemptio non ex eo, quod ut plurimum, neque ex eo, quod ut in pluribus, sed respectu uniuscujusque personæ pensari debet; inde particulares personæ non ratione officii, sive cujuscunque actionis, aut operis, sed ex intrinseca motivi ratione, si vere adsit, a jejunio eximi poterunt. Quin immo adhuc ex intrinseco motivo confurgens exemptio, non proinde ab omnibus jejunii conditionibus, sed vel ab unica comestione, vel a ciborum delectu, vel ab hora tantum, vel per comestionis inversionem, aliove modo, in superioribus exposito, prout ad tollendum, vel impediendum notabile detrimentum, exposcerit ratio, confurgere intelligitur.

LXXXIII. Quarta autem exemptionis ratio, ad eandem tertiam positionem, n. 46. positam, spectans, paupertas est, quæ si talis sit, ut sufficientem sustentationem impediat, ab Ecclesiæ jejuniis talem exemptionem traheret, qualis ad sustentandam vitam necessaria judicabitur. Unde S. Vincentius Ferrerius serm. 1. feriæ IV. Cin. quarto loco excusat pauperes dicens: *Quarto*

Et IV.

Ad impedienda mala, ex paupertate ori-
tura, qua
ratione ex-
urgere pos-
sit exem-
ptio, pro-
ponitur, ac
resolvitur.

to pauperes, qui hora comedendi non possunt habere sufficientem refectiōem, ut illi, qui petunt ostiatim, vel alii, qui non possunt habere, vel vix caules cum oleo. Si tales possent jejunare, magnum meritum haberent, alias non tenentur. Et subdit: divites autem, pauperes nempe, qui copiosos habent comedendos cibos, qui possunt habere pisces, & aliqua alia, tenentur jejunare. Idem sentit Martinus ab Azpilcueta in suo manuali cap. 21. n. 16. dicens: Eadem etiam causa, scilicet impotentia, excusat pauperes, non valentes quærere sibi cibum ad unicam comestionem sufficientem, non tamen alios. Palud. in 4. dist. 15. q. 4. art. 2. concl. 3. Idem quoque sentit divus Antoninus in summa part. 2. tit. 6. cap. 2. §. 6. dicens: Pauperes, & mendicantes, qui non possunt tantum habere ad unam refectiōem, quod sufficiat eis, excusantur, secus si haberent ad sufficientiam, nisi ex præcedente inedia non possent ferre jejunium. Et Angelicus 22. q. 147. art. 4. ad 4. Pauperes, inquit, qui possunt sufficienter habere quod eis sufficiat ad unam comestionem, non excusantur propter paupertatem a jejniis Ecclesiæ. Quoad alios vero pauperes sic pergit: A quibus tamen excusari videntur illi, qui frustra eleemosynas mendicant, qui non possunt simul habere, quod eis ad victum sufficiat. Idemque sentit in 4. dist. 15. q. 3. art. 2. q. 4. ad 2. dicens: Ad secundum dicendum, quod paupertas non semper excusat a iejunio, sed in illo casu, quando simul haberi non potest tantum hora comestionis, quod ad victum totius diei sufficiat, sicut frequenter egenis contingit, qui frustra eleemosynas quærunt; vel etiam quando ex præcedenti inedia tantum debilitati sunt quod jejunium sufferre non possunt.

LXXXIV. Excusari etiam videntur, si qui ex vitæ ratione suis cibis præparandis vacare non solent, & in meridie comedentes, extra modum & quantitatem suæ naturæ necessariam, sibi non satisfacerent. Tunc enim, necessitatis ratione pensata, possent etiam vel altera vice comedere, vel etiam a ciborum delectu se eximere, si esuriales cibi præparati non essent juxta exemptionis ordinem cap. 3. discussum. Unde d. Antoninus loc. supra cit. quoad præsens sic habet: *Et videtur etiam posse comprehendere, scilicet inter excusatos pro illa tantum vice, illos qui non habent eis præparantes necessaria jejuniis, & ipsi huic non possunt vacare.* Quod sane etiam ex Christi domini verbis posse confirmari videtur, qui suos instruens, Luc. 10. v. 8. dixit *manducate, quæ apponuntur vobis.* Quod certe necdum ex eo dictum videtur, eos scilicet iis cibis, etsi vilioribus, qui ipsis apponuntur, contentos esse debere, quatenus, sicut non habentibus, & egenis comedere licet, quæ sibi apponentur, ita & Apostolis comedere licuerit, quæ sibi apponebantur, cum pauperes fuerint, neque saccum, neque peram habentes; verum & in alio sensu, qui non longe a vero distare videtur, intelligi poterit; quatenus nempe ipsi, utilioribus vacantes operibus, præparandis cibis non attenderent, liceret eis ad sustentandam naturam, quæ ab aliis præparata apponerentur, manducare. Et licet jejunii forma sit ab Ecclesia præscripta, videtur tamen, etiam jejunii tempore, posse hanc doctrinam illis applicari, quibus præparandis cibis non vacantibus, quos jejuniis servando aptos præparatos apponerent præparantes, cibi non satisfacerent; idemque dicendum, si non esuriales cibos præparatos, præparantes apponerent; dummodo ex utraque par-

An sub genere pauperum, quantum ad præsens, intelligi, quave ratione excusari possint, qui ex vitæ ratione suis præparandis cibis non incumbunt, discutitur, ac resolvitur.

te, manducantium scilicet, ac præparantium religionis, & Ecclesiasticæ potestatis contemptus absit; omnisque fraus ac dolus, et mala intentio ex parte manducantium desit.

Sub qua ratione excusari possint coqui, proponitur, ac resolvitur.

LXXXV. Quoad coquos autem, aliam artem exercere non valentes, sub ratione necessariæ artis excusari possunt juxta S. Antoninum in summa loco cit, qui sic habet. *Qui etiam præstant cibos dominorum ad faciendam credentiam quo casu etiam diceret (potius liceret) præstare carnes, si tali die dominus licite comedat, vel etiam, si surgit de mensa, ut portet anxenium alicui, vel etiam si serviunt, vel legunt in mensa religiosorum cum licentia superioris Guilelmi.* Generatim autem loquendo, talis exemptio pauperibus licet, qualis pro naturæ indigentia necessaria reputabitur, exemptionis ordine eo sensu semper intellecto, cap. 3. discussio.

Et V. Ad impedienda mala, ex ciborum defectu provenientia, qua ratione consurgere possit exemptio, proponitur discutitur, ac resolvitur.

LXXXVI. Quinta autem exemptionis ratio, ad eandem tertiam positionem n. 46. positam spectans, ciborum defectus est; quæ licet cum quarta exemptionis ratione n. 83. huc usque discussa, quoad solutionem convenire videatur, quoad causam vero non nihil differre dignoscitur. Quarta enim exemptionis ratio, a paupertate oritur, vel in sensu proprio, vel quoad effectum; atque ut plurimum ex defectu pecuniæ, seu medii ad emendos cibos naturæ sufficientes; isthæ autem quinta exemptionis ratio non ex defectu pecuniæ seu medii ad emendos cibos, sed ex ipsorummet ciborum penuria consurgit. Ciborum igitur penuriam considerantibus, pro generali responsione videtur dicendum, quod illi, per quos non stat, ut ipsis esuriales cibi præparentur, vel ut ipsis sufficiens ciborum quantitas dis-

ponatur, possint, quantum naturali indigentia
 satisfaciat, quosquos, & quoquo modo cibos præ-
 paratos invenerint, possibili servato exemptionis
 ordine cap. 3. discusso, sibi appositos comedere.
 Unde qui quadragesimali tempore ex esurialium
 ciborum inopia carnes comedunt, non sunt pu-
 niendi juxta illud Innoc. III. qui Bracharensi Ar-
 chiep. respondens, cap. *consilium* de observa-
 tione jejuniorum, sic habet: *Cum autem quæ-
 sieris, quæ sit illis pœnitentia injungenda, qui
 diebus quadragesimalibus, quo tempore tantæ fa-
 mis inedia ingruebat, quod magna pars populi
 propter inopiam annonæ periret, carnes comede-
 re sunt coacti: respondemus, quod in tali arti-
 culo illos non credimus puniendos.* Et Alphonsus
 Tostatus in caput 6. Matth. q. 171. post-
 quam dixerat: *Generale est apud omnes quod
 in quadragesima abstineant ab istis, scilicet a la-
 cticiniis &c.* subdit: *Et hoc verum est, nisi pro-
 pter penuriam, quia regio illa non habet pisces ad
 sufficientiam; quia potest tunc recurri ad alios ci-
 bos: nam cum necessitas faciat licitum usum car-
 nium, a fortiori licitum faciet usum lactis, casei, &
 ovorum.* Ciborum igitur penuria invalescente,
 necessitas, a iervando in jejuniis ciborum delectu,
 excusat; dummodo, quantum fieri poterit, ser-
 vando præcepto saltem quoad partem, quoad uni-
 cam nempe comestionem, & horam, conforme-
 tur. Unde cap. *Licet tam veteris* de pœnit. &
 remiss. Alexander III. Triburiensi Archiep. scri-
 bens, dicit: *Si autem illi, qui aliquos dies in pa-
 ne, & aqua ex injuncta sibi pœnitentia tenentur per-
 agere, panem, quo vescantur, non habent, le-
 guminibus, aut piscibus, aut aliis cibariis refi-
 ciantur, si necessitas id exposcat: discretione ta-
 men adhibita, quod his non ad delicias; sed ad
 sustentationem utantur.* Quoad illos autem ru-

sticos, & pauperes, qui tales sint, ut herbis, & leguminibus, pane, ac fructibus, ut plurimum vescantur, ex piscium penuria nedum carnes comedere non possunt, verum & nec lacticia in diebus jejuniorum, nisi aliud necessitas exposcerit, vel Ecclesiastica potestas indulserit.

Prædictæ
doctrinæ
extensio
proponitur,

LXXXVII. Huc spectare videntur filii familias, uxor, servi, sive famuli, & ancillæ, quæ e mensa domini vivunt: ac dependentes, qui scilicet ab alio sustentantur. Et multo magis si filius, uxor, servus, famulus, vel ancilla, qui e mensa patris, viri, domini vivunt, in sui sustentatione, a patre, viro, domino, vel ab alio pendent, pater autem vir, dominus, vel alius, a quo sustentatio pendet, ac domum gubernat, in die jejunii comedendos in meridie cibos pararet, qui non sufficerent: posset enim tunc filius, uxor, servus, famulus, ancilla, vel alius quicumque in sensu exposito dependens, absque ullo scrupulo vel in serotina refectione suæ indigentiae satisfacere; vel in meridie parum cibi sumere, jejunium invertens, sero scilicet comedere; eoque modo, exigente necessitate, a jejunii conditionibus sese eximere, quo minus Ecclesiæ menti contraire judicaverit, prout cap. 3. discussum est.

Qua ratione prædicta
extensio
procedat
quoad præ-
xim expli-
catur.

LXXXVIII. Id autem intelligendum est, si inviti, & non ex industria, neque in jejunii fraudem sic constituentur. Sic enim rebus positis, quoad prædictos dependentes, non videtur scrupulose agendum, si sine gravi incommodo secus agere non possunt. Quod si in servando jejunio ab Ecclesia præcepto, detrimentum sit leve, servari debet, neque proinde ab ulla jejunii conditione exemptio consurgeret: quod si detrimentum in se leve, ex circumstantiis tamen grave fiat, & inevitabile; tunc ab eo jejunio servando,
pro-

prout necessitas exegerit, juxta exemptionis ordinem cap. 3. discussum, exemptio consurgeret, dummodo inviti, & non in jejunii fraudem in exemptionis necessitate constituti, dignoscantur.

LXXXIX. Quocunque autem casu proprii individui necessitas immineret, cui jejunium servans, subvenire non poterit, poterit autem non jejunans, vel aliquam jejunii conditionem non servans; tunc jejunium, vel aliquam ejus conditionem, prout necessitas exegerit, omittere potius deberet, quam proprii individui notabile detrimentum sustinere liceret. Ex illo enim Gen. 1. v. 28. *crescite* proprii individui conservatio omnino præcipitur, quæ ad charitatem pertinet. Quocunque igitur inevitabili modo proprii individui conservatio per jejunium, vel aliquam ejus conditionem impediretur, ab hujusmodi jejunio, vel aliqua ejus conditione oriretur exemptio, dicente Apostolo: *Adversus hujusmodi non est lex.*

XC. Ex quibus exemptionis discretio oriri dignoscitur: Sicut autem cum notabili detrimento exemptionem oriri, ita notabili detrimento non consurgente nec exemptionem consurgere innoscitur. Quod explicans Magnus Tostatus in cap. 6. Matt. q. 135. Lit. d. quærens, quid requiritur, ut jejunium frangens, peccet, vel non peccet, sic ratiocinatur: *Requiritur, quod quicunque frangere vult jejunium, habeat causam rationabilem ad hoc faciendum, talem, quam si legislator vidisset, dispensaret cum eo, vel non obligasset ad jejunandum, & tunc poterit jejunium frangere sine peccato mortali.* His ergo positis circumstantiis, a jejunio, vel aliqua ejus conditione oriretur exemptio; secus vero rationabili causa deficiente; sic enim prosequitur: *Frangens jejunium, peccat mortaliter, si nullam causam*
ha-

Licitæ præ-
xis ratio
quoad to-
tam hanc
positionem
iterum ex-
plicatur, ac
roboratur.

Hujus ter-
tiæ positio-
nis solutio
quoad lici-
tam, vel
illicitam
exemptio-
nem ulte-
rius expli-
catur.

habeat rationabilem : Et notandum quod subiungit: *Cum autem habent causam, aliquando nihil peccant, aliquando autem venialiter solum secundum differentiam causæ, pro qua jejunium solvunt.*

Prædictæ
doctrinæ
ratio assignatur.

XCI. Cujus ratio illa esse poterit, quæ in exposit. cap. 6. Matr. q. 137. col. 1. Litt. K. ab eodem tangitur, dicente: *Lex... habet vigorem a legislatore; ideo quando discordat ab intentione ejus, scilicet quia non dirigit in bonum, sed est occasio mali, non est servanda, quia hoc potius esset agere contra legem.* Uti nempe contingeret, rationabili exurgente causa, ut jejunium solveretur. Tunc enim jejunii custodiam contra Legislatoris mentem esse nemo sanæ mentis ignorat. Quocunque autem modo in ciborum penuria, aliave necessitate, data opera, se constitueret, ut ad jejunium, vel aliquam ejus conditionem impotentem se redderet, peccaret; non quidem eo quod non jejunaret, factus impotens, sed eo quod voluntarie impotentem se reddiderit, & in jejunii fraudem egerit.

Qua ratione jejunii exemptio, a confessario impositi, adhuc necessitate urgente, intelligi debeat, declaratur.

XCII. Quod si jejunium sit ex confessarii præcepto, tunc, quantum ad individui conservationem attinet, si detrimentum non esset, notabile, jejunium servare teneretur: quod si notabile, & inevitabile esset, tunc ab hujusmodi jejunio, prout necessitas exposcerit, exemptio confurgeret; nec sic agens peccaret, dummodo invitatus, & non in jejunii fraudem ad has angustias reductus dignosceretur; secus vero si ex industria factus impotens dignosceretur. Confessarii namque præceptum non magis obligare videtur, quam illud veteris legis, quo scilicet præter sacerdotes nullus poterat propositionis panes comedere: quod sane licet de jure divino extiterit. Lev. 24. v. 9. *Eruntque, propositio*

tionis panes, *Aaron, & filiorum ejus, ut comedant eos in loco sancto: quia Sanctum Sanctorum est de sacrificiis domini jure perpetuo*; David tamen Saulis iram fugiens, & Nobe civitatem ingrediens, ab Achimelech sacerdote, fame urgente, aliis deficientibus cibis, propositionis panes oblatos comedit juxta illud 1. Reg. 21. v. 6. *dedit ergo ei Sacerdos Santificatum panem: neque enim erat ibi panis, nisi tantum panes propositionis*: quod sane Davidis factum, utpote in necessitate constituti, a Christo domino approbatur; nacta enim occasione ex Phariseorum scandalo, eo quod discipuli ejus, urgente fame, spicas vellerent die sabbati, & manducarent, non solum eos, necessitatis causa, excusat, verum & David exemplo Matt. 12. v. 3. Phariseos exprobrat, dicens: *Non legistis quid fecerit David, quando esuriit, & qui cum eo erant. v. 4. Quomodo intravit in domum dei, & panes propositionis comedit, (accepit nempe a Sacerdote in domo dei, non tamen in domo dei comedit) quos non licebat ei edere, neque his, qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus?*

XCIII. Id autem quoad jejunium a confessario impositum, pro imminente tantum necessitate licere intelligimus, quatenus scilicet, ea urgente, ad impositum jejunium servandum non tenetur: non proinde tamen ab illo servando opere omnino eximeretur. Unde, ut alibi dictum est, a jejunio, aliove opere, a confessario imposito, etiam exemptionis urgente necessitate, sive illud implendi emergente impotentia, non absolute, ac proprie exemptio, sed in aliud salutare opus commutationis ratio exurgeret, per confessarium faciendæ.

XCIV. Positio IV. dictante universalis Ecclesie lege, vel Pontificis præcepto, vel particu-
la

Idem quoad jejunium, a confessario impositum, continuatur, & concluditur argumentum.

An ad naturale bonum in se

ipso con-
servandum,
dictante je-
junium hu-
mano jure,
ab hujus-
modi jeju-
nio exur-
gere possit,
exemptio,
discutitur,
ac resolvi-
tur.

Idem profe-
quitur ex-
plicandum.

laris diœcesis lege, aut consuetudine, vel Epi-
scopi, aut confessorii præcepto, in uno jejunium,
aliudve opus; & jejunans aliudve opus servans,
non posset, posset autem non jejunans, aliudve
opus non servans, naturale animæ, corporisve
bonum conservare, vel acquirere; tunc ad na-
turale animæ, corporisve bonum in seipso con-
servandum, vel acquirendum, ab hujusmodi
jejunio, sub quacunque ratione ex humano jure
procedente, considerato, secundum se exemptio
non confurgeret. Non casu dictum est *secundum*
se. Si enim naturalis animæ, corporisve boni priva-
tio, seu amissio physicum animæ, corporisve ma-
lum traheret, tunc eo, quo superiori positione
tertia a n. 46. ac deinceps discussum est, modo
ab hujusmodi jejunio, ex humano jure proceden-
te, exemptio confurgeret.

XCV. Ad quod explicandum, sic ratiocinari
videor: si ex physici animæ, corporisve boni,
ad quod conservandum impediretur jejunans,
privatione, seu amissione, non proprie physicum
animæ, corporisve malum, quale esset e. g.
delirium, phrenesis, mutilatio, visus amissio,
&c. sed boni physici tantum diminutio sequeretur,
qualis esset e. g. reminiscentiæ, visus, au-
ditus, vel sanitatis diminutio, si hujusmodi boni
physici diminutio cum physico malo conveniret,
tunc, ut in superiori positione 3. n. 46. ac deinceps
diximus, ad corporalis sanitatis diminutionem
impediendam, ab hujusmodi jejunio, ex humano
jure, sub quacunque ratione procedente, exem-
ptio confurgeret: quod si physici boni diminutio
cum physico malo non conveniret, sed physici
boni perfectionem tantum excluderet, qualis
esset perfectissima memoria, perfectissimus visus,
perfectissima corporis sanitas &c. tunc si ex hujus
perfectionis defectu semper, vel passim, pensatis
om-

omnibus, notabile incommodum in patiente sequeretur, quod per jejunii omissionem impediretur, vel saltem magna ex parte diminueretur; ad hujusmodi notabile incommodum impediendum, sive diminuendum, a jejuniis, ex humano jure procedentibus, exemptio consurgeret. Quod si jejunii ommissio ad notabile illud incommodum sive impediendum, sive diminuendum, sive repellendum non conducere, tunc etiam durante illo incommodo, ab hujusmodi jejunio exemptio non consurgeret.

XCVI. Placet autem ad quartam hanc positionem stabiliendam, Angelici doctrinam adducere, in 4. dist. 15. q. 3. art. 1. q. 2. ad 3. sic ratiocinantis: *secundo accipitur valetudo corporis secundum optimam corporis dispositionem: Et quia caro in suo robore consistens, difficilius spiritui subditur, ideo necessarium ad valetudinem, sic acceptum, quod scilicet medium sit non ad sanitatem simpliciter, sed ad optimam sanitatis dispositionem, etsi licite accipi potest, tamen laudabiliter subtrahi potest: Et talis subtractio, hujusmodi scilicet medii ommissio, ad sanitatis perfectionem necessarii, non multum mortem accelerat, cum corpus humanum inveniat frequentius ex superfluitate, quam ex defectu mortales aegritudines incurrere: unde etiam Galenus dicit, quod summa medicina est abstinentia. Unde abstinentes diutius vivunt juxta illud Eccli. 37. v. 34. Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adjiciet vitam. Et ideo concludit ibidem Angelicus: Prædicta subtractio, illa scilicet mediorum ommissio, non ad sanitatem simpliciter, sed ad valetudinis perfectionem necessariorum, non potest dici mortis occasio, cum se habeat ad utrumque, scilicet ad prolongandam vel breviandam vitam: subtractio autem ejus, quod non est necessarium, nec hoc, nec illo*

Prædicta
doctrina ex
Angelico
confirma-
tur.

illo modo, est de necessitate virtutis temperantiae.
Unde, etiamsi ad talem valetudinis perfectionem conservandam, vel acquirendam, jejunii ommissio medium necessarium reputetur, ac sit; tamen eo quod valetudinis perfectio ad conservandam vitam necessaria non sit; inde ad eam conservandam, vel acquirendam, præceptum jejunium omittere non tenemur, nec possumus; nisi aliud evidens necessitas exposcerit, ac faciendum dicaverit.

**Prædicta
Solutio ul-
terius ex-
plicatur, &
concluditur**

XCVII. Advertendum autem hic est, quod licet ad valetudinis perfectionem acquirendam, vel conservandam etiam ex d. Thoma ab Ecclesiæ jejuniis exemptio secundum se non consurgeret; contra vero, si, boni hujusmodi perfectione deficiente, aliud sequeretur incommodum: tunc enim, pensatis omnibus, exemptionis judicium ferri poterit. Unde Caetanus 22. q. 147. art. 3. in fin. mulierem excusat, si ex jejunio macilenta, a viro suo despiceretur, dicens: *Et propter hanc rationem uxor, quæ ex jejunio macilentia, minusque grata viri sui oculis appareat, & hinc despici, aut minus amari se conspicit ab eo, excusatur a jejunio, quoniam ipsa tenetur se conservare gratam viro suo.* Non quidem ex pulchritudinis defectu secundum se, sic enim exemptio non consurgeret, sed ex aliis secuturis incommodis; quibus minime sequentibus, ex pulchritudinis defectu ab Ecclesiæ jejuniis non oriretur exemptio; ut contingit in puellis, quæ juris sui sunt, quarum corpulentia defectus, etiam si minus gratas quibusdam eas redderet, non proinde ab Ecclesiæ jejuniis exemptionem traheret; etsi cæteroquin jejunantes macilentiores evaderent. Quocunque autem modo jejunii, a confessario impositi ommissio, ad physicum animæ, corporisve bonum in sensu exposito conservandum

dum, vel acquirendum, necessaria judicetur, nunquam ab hujusmodi jejunio exemptio, sed commutationis ratio confurgeret.

XCVIII. Positio V. dictante universalis Ecclesiæ lege, vel Pontificis præcepto, vel particularis diœcesis lege, aut legitima consuetudine, vel Episcopi, aut confessorii præcepto in uno jejunium, aliudve opus; & jejunans, aliudve opus servans, non posset, posset autem non jejunans, aliudve opus non servans, externa bona sibi conservare, vel acquirere; tunc ad externa bona sibi conservanda, vel acquirenda, quæ personæ conditioni, aut statui, vel dignitati necessaria, vel congrua judicantur, ab hujusmodi jejunio, aliove opere ex humano jure procedente exemptio confurgeret: Quod si nec personæ conditioni, nec statui, nec dignitati necessaria, vel congrua judicentur; tunc ad ea conservanda, vel acquirenda, ab hujusmodi jejunio ex humano jure procedente, exemptio non confurgeret. Quod si externorum bonorum privatio, seu amissio aliud traheret mali incurrendi, bonive amittendi periculum; tunc mali, bonive pensata qualitate, ac periculo, juxta allatas hactenus positionum solutiones, exurgeret, vel non exurgeret exemptio.

XCIX. Qua super re Navarrus in suo Manuali de præceptis Ecclesiæ cap. 21. n. 16. quoad status honestatem conservandam sic habet: *Secunda causa, scilicet necessitas excusat quem a jejunando, quoties oportet facere ipsum aliquid impatibile, illi ad vitæ, aut sui status decori conservationem necessarium, aut ad vitandum damnum aliquod notabile, aut lucrandum aliquid, quod raro lucrificari potest.* Et Caetanus 22. q. 147. art. 3. in fine sic habet: *Si oportet aliquem laborare, quia ex solo labore vivere potest, aut si*
ne

An ad externa hominis bona in seipso conservanda, vel acquirenda, dictante jejunium humano jure, confurgere possit exemptio, discutitur ac resolvitur.

Prædicta doctrina ex doctorum placitis roboratur.

ne talis laboris mercede non potest habere omnia necessaria ad sanitatem, vel statum temporalem sui, & suorum, puta, quia est faber & sine continuo exercitio non potest vivere ipse cum sua familia juxta gradum suum, & dotare filias, & tenere filium in studio, & vestire suos ut decet suam conditionem, & alia hujusmodi. Si scilicet ad suum statum conservandum, talia agere quis debet, cum Ecclesiæ jejuniis servatu impossibilia tunc non ab illis agendis, sed ab Ecclesiæ jejuniis, aliove opere, ex humano jure procedente, oriretur exemptio. Idque ipsum referens, sic pergit ibidem, dicens: Similiter ad vitandum damnum non solum repente occurrens, puta propter bellum imminens, sed simpliciter, puta, quia mercator, si non cito pergit, aut perficit talia opera, damnificatur in rebus suis. Et similiter si damnum lucri cessantis repente accidit, ut de piscatione alecium dicitur. In omnibus enim dictis casibus, & similibus necessitas excusat a jejuniis Ecclesiæ, ex quo simul cum his operibus non possunt jejunare.

Quo sensu
tenenda doctrina
intelligi debeat,
aperitur.

C. Id autem non ad quamcunque honestatem sed ad illam solum, quæ necessitati, vel personæ conditioni, aut dignitati, seu officio non superflua, sed congrua judicabitur, conservandam, intelligi debet. Unde dicendum videtur, quod, si ad honorem obtinendum, vel conservandum per extrinsecam honestatem ex superfluo vestium cultu, sive ad hominum gloriam captandam, vel ad delicias prosequendas, sive consequendas, jejunii ommissio valeret; tunc ad supradicta prosequenda, sive consequenda in sensu exposito ab Ecclesiæ jejuniis, sub quacunque ratione procedat, exemptio non consurgeret. Non ergo quis ullo modo poterit ad prædicta conservanda, vel acquirenda in sensu exposito, je-
ju.

junium frangere, vel illud solvendi periculo se exponere. Ad illum autem honorem, sive honestatem conservandam, vel acquirendam, suæ conditioni vel dignitati, seu officio debitam, ac proportionatam, si quidem id necessitatem quamdam redolet, quam jejunans repellere non potest; tunc ad illam honestatem, ex rationabili causa consequendam, vel acquirendam, cum Ecclesiæ jejunio, aliove opere servatu impossibilem, ab hujusmodi jejunio, aliove opere oriatur exemptio. Quin immo si honor, sive honestas injuste amissa fuerit, ac per extrinsecam, ac proportionatam honestatem in suo decore restitueretur; si hujusmodi honestas, servato Ecclesiæ jejunio, acquiri non posset, etiam ad illam in sensu exposito acquirendam ab Ecclesiæ jejunio oriatur exemptio. Quin immo si juste, sive injuste amissus fuerit honor; si quidem poterit per extrinsecam vestium &c. honestatem, ubinam saltem amissus non fuerit, instaurari, illic ad illum instaurandum, cum jejunio servatu impossibilem, ab hujusmodi jejunio, vel aliqua ejus conditione exemptio consurgeret.

CI. Cujus ratio esse poterit, quia, licet jejunium, honestas, ac modestia ad temperantiam pertineant; quia tamen jejunium, nedum quatenus abstinentiæ actus est, quæ temperantiæ pars subjectiva est, magis participat de ratione virtutis ipsius temperantiæ, quam sit honestas, quæ ipsius temperantiæ pars tantum integralis est; vel quam sit modestia, quæ temperantiæ quid extrinsecum est; & per hoc adhuc sub temperantiæ ratione jejunium honestate, ac modestia nobilius sit, ac propterea præferibilius: verum & quatenus ad spiritus utilitatem directius, quam vestium modestia, vel honestas ordinatur, quod charitatem spectans, extrinsecæ corporis honesta-

Tenendæ
doctrinæ
ratio, ulte-
rius discus-
sa, per dis-
cretionem
assignatur.

stati præferri debet; inde fit, quod in concursu jejunii, ex Ecclesiæ præcepto procedentis, ac honestatis, seu modestiæ servatu impossibilem, jejunium secundum se præferri debet. Non ergo ad extrinsecam honestatem conservandam, vel acquirendam, cum jejunio servatu impossibilem ab hujusmodi jejunio *secundum se* exemptio consurgeret, sed solum si necessitati, personæ conditioni, dignitati, vel officio non superflua, sed vel necessaria, vel congrua judicabitur. Quæ sane honestas sive in indumentis, sive in rebus domesticis, aliisque consistens, ea congrua dicitur, quæ nec necessitatem, nec personæ conditionem, nec dignitatis gradum, nec officii usum excedit. Isthæc ergo exemptionis ratio, in sensu exposito exurgens, non directe ab illa extrinseca honestate conservanda, vel acquirenda procederet, sed potius ex ratione charitatis; ex eo scilicet, quod ex hujusmodi honestatis defectu personæ dedecus, vel tristitia, vel forte apud alios murmurationis occasio, vel dignitatis contemptus, cum publici boni, ac familiæ &c. detrimento consurgeret.

Idem prosequitur per discretionem argumentum.

CII. Et certe si cum tuenda fama, vel acquirenda, Ecclesiæ jejunium componi non possit, omnino ab Ecclesiæ jejunio exemptio consurgeret. Et multo magis oriretur exemptio, si periculum esset non quidem famæ, vel honoris conservandi, sed positivæ infamiæ, vel dedecoris incurrendi. Quin enim infamia scandalum generare solet, quod charitati opponitur: inde si ad illam infamiam impediendam, sive averteendam, talia suscipere oporteret media, vel corporis fatigationem, vel quid aliud expediret, cum jejunio, aliove opere, ab humano jure procedente, servatu impossibile, tunc ab hujusmodi jejunio, aliove opere exemptio consurgeret.

Unde Angelicus de obligatione conservandi famam, eloquens, in sua 22. q. 33. art. 7. c. sic procedit: *Quæ quidem, scilicet fama, est utilis primo quidem ipsi peccanti, non solum in temporalibus, in quibus, quantum ad multa homo patitur detrimentum, amissa fama, sed etiam quantum ad spiritualia, quia præ timore infamiæ multi a peccato retrahuntur; unde quando se infamatos conspiciunt, irrefrenate peccant..... secundo debet conservari fama fratris peccantis: tum quia, uno infamato, alii infamantur, de aliis scilicet similia credendo; tum etiam quia ex peccato unius publicato, alii provocantur ad peccandum.* Unde si quis domo exiens, sui capturam, vel aliud notabile, ad famam pertinens, detrimentum rationabiliter timeret; & domi inclusus, rebus sic positis, esuriales cibos ad sui sustentationem sufficientes, non haberet, vel vix pro unica comestione sufficerent, posset, exemptionis ordine servato, cap. 3. discusso, ab Ecclesiæ jejunio, aliove opere, cum sui custodia servatu impossibili, sine scrupulo eximi.

CIII. Nec refert, quod quis sui status honestatem conservandam, neque ad deum, neque ad aliorum utilitatem ordinare cogitaret. Licet enim ad id ex gravi, vel levi culpa ex alio capite teneatur, quantum tamen ad jejunii exemptionem attinet, in sensu exposito inducendam, sufficit, quod honestas personæ conditioni, dignitati, vel officio proportionata, cum jejunio, aliove opere, ex humano jure procedente, servatu impossibilis dignoscatur; non secus ac, sub alia licet ratione, etsi quis in servando jejunio plures adjungeret culpas, e. g. hypocrisim, vanam gloriam, avaritiam &c. Si tamen quoad jejunii actum illud servaret, atque interius animum excluderet secus non servandi jejunium, re-

Prædicta
solutio ulterius
discussa, explicatur, ac
roboratur.

revera jejunii præceptum impleret, etsi sub aliis rationibus per adnexas culpas peccaret: ita licet quis in sui honestate servanda, suæ personæ conditioni, dignitati, vel officio proportionata, plures adjungeret culpas, vanitatem scilicet, seu vanam gloriam, neque ad deum referendo, neque aliorum utilitatem intendendo, si tamen in ea conservanda, vel acquirenda honestate, suæ personæ conditioni, dignitati, vel officio debitam proportionem non excederet, atque interius animum, seu pravum affectum secus non jejunandi, seu jejunii præceptum non servandi excluderet; si ad proportionatam honestatem in sensu exposito conservandam, vel acquirendam jejunium servans, pervenire non posset, ab hujusmodi jejunio, aliove opere, ex humano jure procedente, oriretur exemptio. Quia igitur honestas, in sensu exposito proportionata, secundum se licita est, atque ad jejunii præceptum, servata impossibile, ab ea decidere nolentem, Ecclesia non contringat; inde fit, quod etsi proportionatæ honestati intendens, sub alia ratione peccaret, dummodo tamen pravum animum secus non implendi Ecclesiæ præceptum excluderet, a jejunii lege sive in totum, sive in partem excularetur. In his autem, ac similibus ex consilio alicujus periti Theologi, ne falso necessitatis judicio sese exponeret, jejunii exemptio licita reputari poterit, secus vero ex proprio indigentis, sive aliud ex Ecclesiæ precepto opus impleturi, judicio decidendum est.

Non contemnenda
disparitas
hujus cum
tertiæ positionis
solutione assignatur.

CIV. Disparitas autem quare quoad individui sustentationem, gravi urgente necessitate, facilius sine alterius judicio solvere jejunium possamus, secus vero, si de honore, vel fama tuenda, sive acquirenda, sermo procedat, hæc esse poterit: præceptum enim naturale-divinum Gen. I. v. 28.

crescite, in nostro hoc opere sæpe relatum, in particularibus circumstantiis clarius patet observandum, quam sit illud Eccli. 41. v. 15. *Curam habe de bono nomine*. Et quia, si motivum sit evidens, alterius iudicio opus non est; idcirco adhuc posito jejunii præcepto, ex evidenti tamen motivo notabilis detrimenti conservationis individi, etiam alterius iudicio non audito, solvere illud possumus: contra vero: quia in peculiaribus circumstantiis conservandi honorem, & famam, sive dedecus, vel infamiam avertendi, non clarius apparet dari sufficiens motivum solvendi jejunium; immo & quandoque passione ducti, per improporcionata media, vel etiam excedentia, honoris sive honestatis, vel famæ conservatio prætenditur; idcirco ex hac ratione gravis nempe detrimenti honoris, vel famæ, jejunii solutio absque alterius iudicio non permittitur, nisi ad summum in casibus imminentibus, & gravibus; ac similiter in illis, in quibus non posset de facili alterius iudicium exquiri.

CV. Licet autem inter bona externa etiam amicorum gratia adnumerari possit; amici tamen gratia sive peregrini, vel hospitis jejunium solvi non potest, nisi charitatis ratio ad id cogere dignoscatur, ut de S. Spiridione Episcopo legitur. Quod enim quadragesimali tempore peregrino cuidam advenienti, carnem porcinam præparaverit; quin & ipsemet Spiridion comederit; id sane ex charitate motus peregrino licite apposuit; immo & ipsemet comedere iudicavit: quippe cum peregrinus fessus esset, ac famelicus, nec haberet S. Episcopus, quod ex quadragesimalibus cibis apponeret, licite carnes, quas habebat, præparatas apposuit: excusatur etiam ipse ex charitatis ratione eas cum peregrino manducans; cum enim peregrinus ille, licet fessus, & in ne-

An amicitiae ratio ad relaxandum jejunium secundum se sufficeret, discutitur ac resolvitur.

cessitate comedendi constitutus, horreret carnes
 in quadragesima comedere, neque ad eas come-
 dendas adduci posset, se peccare putans; ad hunc
 errorem tollendum ipsemet Spiridion ex duplici
 charitatis ratione ductus, ne scilicet peregrinus
 ille cum vitæ periculo a carnis comestione ab-
 stineret, vel ab ea comedenda non abstinens,
 ne retrahente conscientia, comederet, etiam ipse
 cum peregrino carnes comedit. Unde quam inepte
 ex hoc S. Spiridionis facto aliqui laxitatis amato-
 res intrepide habenas laxant, dicentes, licere
 amici gratia frustilla cibi sumere, vel etiam ex
 cibis vetitis comedere, ne contristetur amicus!
 Quod siqui Patres asserant, amici gratia posse
 relaxari jejunium, id non de jejniis ex aliena
 voluntate, lege scilicet, vel superioris præcepto
 impositis, sed de illis, quæ libere, & ex propria
 devotione suscipiantur, intelligi debet. Et tunc
 ad charitatem fovendam amicitia gratia jejunium
 libere susceptum, relaxare virtus est, nedum
 quoad comestionem, verum etsi opus esset, quoad
 ciborum delectum; nisi, etsi ex libera voluntate
 susceptum, voto, vel juramento confirmatum
 fuerit; tunc enim nisi ex necessaria charitatis
 ratione relaxari non poterit, immo & relaxatum
 alio die impleri, vel in aliud salutare opus je-
 junium illud votum, vel juratum commutari
 deberet. Horum autem ratio esse poterit, quam
 assignat Angelicus in 4. dist. 15. q. 3. art. 2.
 q. 1. ad 1. *Præcepta dei sunt de eo, quod est de
 necessitate salutis secundum se; & ideo in quolibet
 casu observari illa oportet; sed præcepta Ecclesiæ
 quamvis vim obligandi habeant ex actu præci-
 pientium, non tamen semper obligant propter ma-
 teriam, in qua proponuntur.* Unde ex rationabili
 motivo, relaxari Ecclesiæ jejunium potest, nec
 in alium diem implendi relaxati Ecclesiæ jejunii

obligatio remanet; contra vero si votum, vel
 iuramentum existat jejunium.

CVI. Regula autem, ut superioris præceptum non obligare præsumatur, ex eodem Angelico loc. cit. in respons. ad quæst. 2. assignatur, sic ratiocinante: *Ad secundam quæstionem dicendum quod præceptum a legislatore positum, tunc solum ad observandum non obligat, quando eius observatio intentionem legislatoris evacuat, vel impedit, qua intendit homines inducere ad virtutem, vel bonum statum eorum, quibus legem proponit.* Non est autem superioris mens, ut cum infamia, dedecore, vel bonorum jactura, ad congruam honestatem conservandam, sive acquirendam necessariorum, jejunium servetur: Et viceversa: Non est superioris mens, ut sine rationabili causa, ut esset ad superflua conservanda, vel acquirenda, a præcepto jejunio confurgat exemptio.

Exemptio-
 nis ratio
 quoad præ-
 sens robo-
 ratur, &
 per discre-
 tionem
 concluditur

CVII. Nec otiose sæpe dictum est: *dummodo primum, seu primum affectum non jejunandi excluderet.* Quia enim Ecclesiæ præcepta obligant in conscientia; inde nedum opus non ponendo, ab Ecclesia præceptum, verum & per animum illud non servandi peccatur. Non secus ac si quis in die festo e. g. SS. Apostolorum Petri, & Pauli ex rationabili motivo sacrum audire non posset, ex hoc certe non peccaret; etsi primum animum præcepto non satisfaciendi haberet, non quidem ex cognitione quatenus servare non posset, sed ex pravo affectu non servandi præceptum, etiam si posset; utique peccaret; non quatenus non audiret, factus impotens, sed ex interiori pravo affectu non satisfaciendi præcepto, etsi audire posset; licet illud audire posse impossibile dignosceret. Nec non & mutato casu: quis neget eum peccare, si absque rationabili causa,

Ex pravo
 animo non
 servandi je-
 junium, et-
 iam legiti-
 me exem-
 ptus quo
 sensu pec-
 care posset
 declaratur.

sa, animum haberet non audiendi sacrum, licet
 cæteroquin, mutata voluntate, illud postea au-
 diret? Adeo igitur verum est, interiorum ani-
 mum, atque bonum affectum fervandi Ecclesiæ
 præceptum magis expedire, quam illud ex ra-
 tionabili causa non fervare, ut, eo excluso, seu
 pravum non implendi affectum habens, contra
 Ecclesiæ præceptum ageret, licet postea illud
 impleret; contra vero animum, & effectum im-
 plendi præceptum, habens, licet ex rationabili
 causa illud non impleret, non peccaret. Apposite
 autem quoad præsens sic videtur ratiocinandum:
 Licet is, qui ex rationabili causa jejunium, ab
 Ecclesia præceptum, aliudve opus non fervaret,
 ex hoc non peccaret; quia tamen interius non
 quidem ad positivum actum eliciendum, fervandi
 præceptum, sed ad negativum saltem actum, non
 fervandi scilicet præceptum, excludendum te-
 netur; idcirco, licet per hoc, quod opus ex-
 ternum ex rationabili causa non ponens, a præ-
 cepti jejunii transgressione excusetur: quia tamen
 Ecclesiæ præcepta in conscientia obligant; inde
 a præcepti transgressione non excusaretur quoad
 culpam, si animum, seu pravum affectum illud
 in sensu exposito non fervandi haberet. Quoad
 jejunia autem, aliave opera a Confessario imposita,
 quocunque casu impleri non possent, non proprie
 exemptio, sed vel illa differendi, vel in alia pia
 opera per confessarium commutandi, onus emer-
 geret.

SUPPLEMENTUM.

Superioris doctrinae quoad jejuniorum, ex humano jure procedentium, exemptionem, sub qua ratione in alterius favorem subsistere, vel non subsistere possit expositio, per quinque positiones proponitur, discutitur, ac resolvitur.

CVIII. Discusso superiori §. an, quando, & quomodo, humani juris jejuniis, exemptionisque motivis, in uno tantum concurrentibus, respectu ejusdem exemptio confurgat; in hoc supplemento, an, quando, & quomodo humani juris jejuniis in uno, fecus vero exemptionis motivis, in altero autem motivis non quidem exemptionis a jejunio, quod in altero non ponitur, sed quæ mali, bonive periculum inducerent concurrentibus, in alterius adjutorium in illo uno ab hujusmodi jejuniis oriatur exemptio, si scilicet jejunans, aliudve opus servans, non posset, posset autem non jejunans, aliudve opus non servans, a mali, bonive periculo alterum liberare discutiendum, ac resolvendum assumimus.

CIX. Positio I. dictante in uno universalis Ecclesiæ lege, vel Pontificis præcepto, vel particularis diœcesis lege, aut legitima consuetudine, vel Episcopi, aut confessarii præcepto jejunium, aliudve opus; Et ille unus jejunans, aliudve opus servans, non posset, posset autem non jejunans, aliudve opus non servans malum divini honoris læsivum in altero impedire, vel repellere; tunc ad malum divini honoris læsivum, in altero impediendum, vel repellendum, in illo uno ab hujusmodi jejunio, aliove opere oriretur exemptio. Unde bene advertit Concina cap. 23. n. 12. dicens. *Ad evitandum peccatum* in.

Hujus supplementi ab anteriori §. discretionis intelligentia aperitur

An ex humano jure ad jejunium adstrictus, ad impediendum in altero malum divini honoris læsivum, a tali jejunio eximi possit, discutitur, ac resolvitur.

*incontinentiæ, tenetur conjux debitum reddere sub gravi culpa, etiamsi (quod vix contingere potest) frangere jejunium deberet. Quia enim tenetur homo proximum diligere, sicut seipsum; inde si jejunii observatio in uno, charitatem, seu amicitiam dei tolleret in altero, jejunii lex pro illo casu in illo uno non daretur, ut in S. Spiridione supra n. 105. vidimus, qui ne hospes ille scandalum acciperet, quasi non liceret etiam cum gravissima necessitate carnes in quadragesimæ diebus comedere, ex hac ratione & ipse cum hospite carnes comedit. Quid simile autem non videtur, si duo inimici in die jejunii sibi invicem reconciliaturi occurrent; quorum unus, qui jejunaret, esuriales cibos sibi præparasset, qui pro seipso tantum sufficerent; alteri autem, qui ad jejunium non teneretur, ut procedit, cibos non esuriales, carnes nempe præparasset; & ille unus esuriales tantum cibos, secus vero carnes comedens, scandalum de ficta reconcilia-
tione huic præberet; neque reconciliatus inimi-
cus, carnes comedens, sive comesturus, in con-
trarium adduci posset: tunc enim non posset ille
unus, ad jejunium adstrictus, ad impediendum
scandalum carnes cum reconciliato inimico co-
medere; quia in facto S. Spiridionis semper vi-
gebat necessitas, ne scilicet peregrinus fame pe-
riret; in casu autem posito, semel, vel bis ad-
monito inimico, alia obligatio non confurgeret.
Cæterum si adeo tenax esset reconciliati inimici
pertinacia, ut, ab illo ad jejunium adstricto car-
nes simul cum reconciliato inimico non come-
dente, nullo modo adduci posset in contrarium,
propter quod inimicitia duratura dignosceretur;
ex præcipientis mente qui jejunii præcepto cha-
ritatis rationem præferri & scandalum auferri
velle præsumitur, in charitatis favorem in illo*

casu ad ciborum delectum non adstringi dempta fraude, tuto meo videri teneri poterit. A jejunio autem, a confessario imposito, nunquam exemptio, sed vel dilationis, vel commutationis ratio emergeret.

CX. Positio II. dictante in uno universalis Ec-
clesiæ lege, vel Pontificis præcepto, sive par-
ticularis diœcesis lege, aut consuetudine, vel
Episcopi, aut confessarii præcepto jejunium, ali-
udve opus; & ille unus jejunans, aliudve opus
servans, non posset, posset autem non jejunans,
aliudve opus non servans, supernaturale bonum
in altero conservare, vel acquirere; & tunc,
si supernaturalis boni privatio, seu amissio ma-
lum divini honoris læsivum in alterum trahe-
ret, ut superiori positione diximus, ab hujus-
modi jejunio, aliove opere ex humano jure pro-
cedente, in illo uno in alterius favorem exemptio
consurgeret.

CXI. Quod non eo solo sensu intelligitur, quo alteri malum divini honoris læsivum proxi-
me immineret, vel existeret, verum etiam si ex
animarum zelo ad peccata, in aliis impedienda
vel repellenda, laborem, cum jejunio servatu
impossibilem, suscipere oporteret. Unde ad spi-
ritualem necessitatem in proximo sublevandam,
ab hujusmodi jejunio, aliove opere in illo uno
oriretur exemptio. Qua de re in 22. q. 147.
art. 3. in fine sic ratiocinatur Caetanus: *Excusat*
quoque multo magis necessitas spiritualis: Nam
si ad vitam spiritualem sui, vel alterius oporteret
aliquid incompatiens jejunii perficere puta longam
dietam facere, aut ex officio, vel obedientia præ-
dicare, vel confessiones audire, docere verbo, vel
scripto aut aliquid hujusmodi, ita quod talis ho-
mo non potest, jejunando, aliquid hujusmodi adim-
plere, excusatur a jejunio. Et simile est de omni-
bus,

An ex hu-
mano jure
ad jeju-
nium ad-
strictus, ad
supernatu-
rale bonum
in altero
conservan-
dum ab hu-
jusmodi je-
junio eximi
possit, dis-
cutitur, ac
resolvitur.

Prædicta
solutio ul-
terius ex-
plicatur, &
extenditur.

bus, quæ quis tenetur adimplere. Et notandum quod sequitur: Ecclesia enim præcipiens jejunia non absolvit hominem ab his, ad quæ alias tenetur, ut prætermittis illis jejundet. Et pergit: Pietas deinde excusat, quoties jejunium majoris boni invenitur impeditivum, ut habes in cap. Non mediocriter de consecr. dist. 5. Et ratio est, quia jejunium præceptum est, ut medium promotivum ad spirituale bonum. Constat autem, quod si observaretur, quando est impeditivum majoris boni, tunc contra intentionem legis ageretur: quæ jejunium, ut promotivum, & non ut impeditivum boni præcepit. Intentioni si quidem promovendi ad bonum obstat impedire majus bonum. Et in calce sui commentarii sic profequitur: Nec obstat, quod de consecr. dist. 5. can. Jejunia Gelasius Papa, (potius Eusebius Papa) dicit: Jejunia sine rationabili necessitate non solvat. Ipsissima autem Canonis verba sunt sequentia: Jejunia, in Ecclesia a Sacerdotibus constituta, sine necessitate rationabili non solvantur. Pergit autem Caetanus: Quoniam extra rationabilem necessitatem non est pietas, quoniam valde necessaria est, & magis, quam corporalis jejunii exercitatio juxta illud Apostoli scilicet 1. Tim. 4. v. 7. Exerce autem teipsum ad pietatem, v. 8. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est: pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futuræ. Et profequitur Caetanus: Et hinc fit, ut excusarentur a jejunio, qui ex pietate sponte vacant operibus misericordiæ tam corporalis, quam spiritualis, si jejunium eos ab hujusmodi operibus impediret. Quod sane in Angelico fundari videtur qui in 4. dist. 15. q. 3. art. 1. q. 2. ad 3. sic eloquitur: si enim sit tanta abstinencia, quod homo ab operibus utilioribus impediatur, quam-

quamvis ad ea de necessitate non teneatur, in-
discretum est jejunium, etsi non sit illicitum.

CXII. Idemque intelligi debere sentimus, etiam si pietatis opera ex lucro fiant, si tamen finis ex lucro non sit. Unde Silvius in 22. q. 147. art. 4. sic ratiocinatur: *Majus bonum, quod a jejunio excusat, est opus aliquod sanctum, quod melius est quam jejunium, quodque non potest quispiam simul cum jejunio facere; & tamen vel ex officio incumbit ei illud facere, vel propter singularem utilitatem expedit, quod eo die faciat; vel ex mera pietate solet ei operi incumbere, nec commode potest in alium diem transferre; & notandum quod sequitur: Neque hic attendendum est, an lucrum, vel mercedem aliquam temporalem inde percipiat, an vero mere gratis opera illa, quæ jejunio meliora sunt, præstet; sed satis est, quod fiant vel ex officio vel ex pietate, singulæve utilitate. Sic a jejunio excusantur concionatores, doctores, confessarii, & similes, vacantes ipsis functionibus, quibus vires multum exhauriuntur; nisi ex circumstantia personæ satis appareat, quod ipsa commode possit utrumque præstare. Idem sentit Martinus in suo manuali cap. 21. n. 16. dicens: Tertia causa, scilicet majus bonum, excusat eos, qui non possunt jejunando sanctioribus, & melioribus operibus vacare, quibus non jejunando, vacarent. ang. cap. Non mediocriter de consecr. dist. 5. qualia sunt opera misericordiæ spiritualia, & corporalia, quæ suapte natura sunt actus misericordiæ, quæ est virtus præstantior abstinentia, cujus actus est jejunium. Quoad eos item, qui ex pietatis operibus lucrum percipiunt, sic pergit ibidem Navarrus: si principaliter causa se sustentandi, vel misericordiæ, vel cultus dei, & minus principaliter propter mercedem id facerent, ab eo, Ecclesiæ jejunio, excusarentur. Quoniam id, quod*

Prædicta
doctrina
ulterius
extensa,
declaratur.

quod principaliter intenditur, debet attendi. Nec longe distat præcitatus Caetanus, ibidem dicens: Qui autem vacant istis, pietatis nempe operibus, propter lucrum, ut mercenarii, ex hoc capite non excusantur, sed forte ex alio capite superius dicto scilicet ex necessitate: quia isti non pietatis, sed mercedis gratia operantur: Et propter hoc illi, qui prædicant, aut confessiones audiunt sua sponte, ut lucrentur pecunias, si non possunt simul jejunare, non excusantur propterea a jejunio. Si scilicet non pietatis affectu, sed lucri gratia operantur; secus vero, si pietatis gratia operantes, lucrum percipiunt.

Principalis
hujus posi-
tionis do-
ctrina pro-
sequitur ex-
plicanda.

CXIII. Nedum autem in illo uno ab Ecclesiæ jejuniis exemptio consurgeret, si ad charitatem in proximo fovendam, sive acquirendam, quæ amicitia est proximi nobiscum cum deo, talia ille unus agere deberet, quæ cum Ecclesiæ jejuniis componi non possent; verum etiam ad conservandum, vel acquirendum in altero charitatis gaudium, quod ad conservandam, vel acquirendam charitatem necessarium sit, talia agere ille unus poterit, quæ ad charitatis gaudium, in altero conservandum, vel acquirendum, aptum medium judicaverit, etiamsi cæteroquin talia agens, jejunium, aliudve opus, ex humano jure procedens, servare non posset, dicente Apostolo: *Adversus hujusmodi non est lex.*

Quo sensu
prædicta so-
lutio proce-
dat, decla-
ratur.

CXIV. Et quia non de quocunque gaudio, sed de illo sermo procedit, quod effectus charitatis sit; inde non ad tollendam in altero quamcunque tristitiam, sed illam, quæ charitati opponitur, ab Ecclesiæ jejuniis, aliove opere, ex humano jure procedente, in illo uno consurgere poterit exemptio. Ad tollendam igitur in altero tristitiam illam, quæ potius ex charitate procedit,

in illo uno exemptio non confurgeret, illaque esset quæ ex Ap. 2. cor. 7. v. 10. *secundum deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur*. Adeo autem verum est ad hujusmodi tristitiam, quæ adversus gaudium spiritus non est, in proximo tollendam, ab Ecclesiæ jejunio alioue opere exemptionem in illo uno non confurgere, ut potius ad illam, in altero conservandam, vel acquirendam, talia ille unus agere possit, quæ cum jejunio componi non possint. Si forte igitur animi tristitia in altero sit, in peccatorum vindictam excitata, ille unus illam fovere, deque illa in proximo excitata quadere potius debebit juxta Apostolum, qui, etsi Corinthium incestuosum, & publicum, ut ex Ep. 1. cap. 5. patet, excommunicans, & postea Epist. 2. cap. 2. absolvens, se Corinthios contristasse confessus sit, eorum tamen tristitiam, ad spiritus utilitatem ordinatam, gaudii causam extitisse declaravit cap. 7. v. 8. dicens: *Quoniam etsi contristari vos in Epistola, non me pœniter: Etsi pœniteret, videns, quod Epistola illa (etsi ad horam) vos contristaverit; v. 9 nunc gaudeo: non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam. Contristati enim estis secundum deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis. v. 10. Quæ enim secundum deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur: sæculi autem tristitia mortem operatur.*

CXV. Quod autem ad præsens attinet, licet jejunium secundum se paci, quatenus fructus spiritus est, non repugnet; quia tamen discordia paci, quæ fructus spiritus est, opponitur; inde quoad tertium fructum spiritus discutiendum nobis est, an revera, ne discordia in proximo oriatur, jejunium solve, aliudve opus, ex humano jure procedens, omittere ille unus posset, si je-
ju.

Principalis
hujus posi-
tionis do-
ctrina pro-
sequitur ex-
plicanda.

junans, aliudve opus servans, non posset, posset autem non jejunans, aliudve opus non servans, discordiam in proximo impedire, vel avertere. Et fane si talis in proximo oriretur discordia, seu dissensio, quæ alterius, seu multorum charitatem in re gravi non læderet, ab Ecclesiæ jejunio servando in illo uno exemptio consurgere non videtur; quia, ex Angelico 22. q. 29. art. 3. ad 2. dissentire in aliquibus parvis quasi non videtur esse dissensus. Et propter hoc nihil prohibet, aliquos, charitatem habentes, in opinionibus dissentire. Nec hoc repugnat paci, quia opiniones pertinent ad intellectum, qui præcedit appetitum qui per pacem unitur. Et pergit: Similiter etiam existente concordia in principalibus bonis, dissensio in aliquibus parvis non est contra charitatem: procedit enim talis dissensio ex diversitate opinionum, dum unus æstimat hoc, de quo est dissensio, pertinere ad illud bonum, in quo conveniunt, & alius æstimat non pertinere. Et secundum hoc talis dissensio de minimis, & de opinionibus repugnat quidem paci perfectæ, in qua plena veritas cognoscitur, & omnis appetitus complebitur; non tamen repugnat paci imperfectæ, qualis habetur in via. Unde licet ille unus, jejunium, aliudve opus servans, occasio existeret, ut alter diversa sentiens, turbaretur tali turbatione, quæ pacem quoad charitatis substantiam non tolleret, in illo uno ab hujusmodi jejunio, aliove opere servando exemptio non consurgeret: quin immo etiam si admonitione facta, adhuc in re levi perseveraret dissensio, etiam tali perseverante dissensione, a jejunio, aliove opere ex humano jure procedente, exemptio oriri non videtur.

Disparitas
inter cau-
sam, & oc-
casionem

CXVI. Disparitatis autem ratio quoad causam, qua talem, peccati etsi venialis, & occasionem, qua talem, in eo sita est, quod, licet

cet quis nullo modo possit causa existere, ut
 alius venialiter peccet, & quodcunque damnum
 potius sustinere, quam alium ad veniale pecca-
 tum inducere; si tamen ex ejus licita actione,
 quæ ex præcepto saltem humano debita sit, alius
 ex sua malitia, vel ignorantia occasionem su-
 mat venialem culpam perpetrandi, non videtur
 ex hoc posse quis ab opere præcepto servando
 eximi. Si quis igitur jejunium, aliudve opus,
 ex humano jure præceptum, servans, occasio
 existeret, ut alterius pacem, quæ ad charitatem
 pertinet, in re gravi læderet, & per hoc ille
 alter charitatem amitteret; teneretur quidem
 ille unus, quantum posset, gravem illam dissen-
 sionem, etiam jejunans, impedire; Et, si je-
 junans, non posset, posset autem non jejunans,
 gravem illam turbationem impedire, teneretur
 ille unus jejunium, aliudve opus ex humano
 jure præceptum, potius non servare, quam il-
 lud servans, gravis dissensionis, quæ charitatem
 ab altero tolleret, occasio existere; contra vero
 si levis tantum peccati ex alterius malitia occasio
 existeret; nec consequenter in hoc secundo sensu
 ab opere præcepto eximi poterit. Disparitatis
 autem ratio inter puram peccati levis occasio-
 nem, in altero permittendam, qua permissa age-
 re licet; ac gravis peccati occasionem, etsi ex
 alterius malitia orituram, in altero impedi-
 dam, qua exorta, a quocunque opere, etiam
 præcepto, abstinere potius ille unus debet; dis-
 paritatis, inquam, ratio ex ipsamet turpitudinis
 peccati natura sumitur, cujus maculam in al-
 tero impedire magis nobis expedit, quam opus
 bonum, licet præceptum agere, juxta illud Ec-
 cli. 17. v. 12. *Et mandavit illis unicuique de pro-*
ximo suo: quod mandatum de proximo suo il-
le unus non servaret, jejunans, ut procedit. Un-
 de

peccati, five
 levis, five
 gravis assi-
 gnatur.

de & pro bono animæ suæ illi uni non expediret jejunare, secus enim divini mandati erga proximum contra animam suam transgressor existeret; sed potius pro bono animæ suæ illi uni expediret non jejunare: quæ sane ex levioribus scandalis, facillime orituris, ab operibus bonis præceptis abstinendi obligatio consurgere non videtur; nisi torte ex circumstantiarum varietate quod secundum se leve scandalum esset, grave judicari deberet, & tunc, ut paulo ante dictum est, solutio patet.

Assignatæ
disparitatis
directior
innotescit
expositio.

CXVII. Propinquiore autem ratione directam disparitatem assignare volenti, sic ratiocinari placet: Talis quidem est cujuscunque peccati etiam venialis natura, ut omnia quæcunque bona opera omittere magis expediret, quam venialem maculam contrahere: quia tamen venialia peccata passim occurrunt, eorumque actus ita excusabiles apparent, ut de eorum malitia dubitare possimus; & bona opera præsertim præcepta ad spirituales progressum maxime utilia sunt; inde fit, quod isthæc ratiocinatio non videtur procedere; *bona opera nobis præcepta, nostræque spirituali salutis proficua præterire debemus, ex eo, quod alter ex sua culpa, vel ignorantia, non nostri causa, sed boni operis præsertim præcepti implendi occasione, an venialem culpam contrahat, dubitamus.* Sic enim ex multitudine, ac frequentia cum venialium culparum, tum venialiter peccantium, ut plurimum bona opera reprobantium, via sterneretur ad omnia ferme bona opera cum tanta nostri spiritualis profectus jactura, omittenda. Quod sane contra charitatis ordinem esset, talem nempe conatum ad veniales culpas, in proximo impediendas, adhibere, ut cum nostri spiritualis progressus jactura, bona opera etiam præcepta præ-

terire debeamus. Contra vero: quia mortale peccatum ex sua gravitate majori cum certitudine in proximo dignoscitur, atque ex boni nostri operis, præsertim præcepti, occasione ab altero commissum raro contingit; etsi contingit, ex plena alterius malitia contingere solet; inde non mirum, si ille unus jejunans, aliudve opus servans, non possit, possit autem non jejunans, aliudve opus non servans, gravis peccati periculum in altero impedire, ab hujusmodi jejuniis, aliove opere exemptionem admittere, eamque ex levis peccati occasione negare.

CXVIII. Unde si ex nostri boni operis occasione pharisaicum scandalum oriretur; si quidem cum certitudine dignosceretur, poterit ille unus de bono suo opere alterum instruere; quod si non acquiesceret; si quidem ex illius malitia, ac veluti ex boni operis odio, vel contra operantem invidia, & multo magis si ex præcipientis contemptu scandali occasio procederet, eo ex misericordia semel, vel bis admonito, non bonum opus præterire, sed agere licebit. Quod si ex ignorantia, vel imperitia, vel spiritali infirmitate non acquiesceret, & scandalum grave reputetur, non pharisaicum, sed pusillorum; & tunc ad tam grave malum in altero impediendum, bonum opus, quod tamquam medium ad salutem necessarium non sit, præterire vel differre, vel occulte agere potius debemus. Unde ex pharisaico alterius scandalo, eo instructo, etiam in scandalo perseverante, a jejuniis, aliove opere præsertim præcepto, non oriretur exemptio; ex infirmorum vero, seu pusillorum scandalo, vel invincibili ignorantia orto, ad illud impediendum ab illo opere etsi præcepto, si de necessitate medii non sit, oriretur exemptio, ut de S. Spiridione n. 67. diximus: quod si, in altero

Assignata
disparitas
ulterius
quoad præ-
xim expli-
catur.

tero satis instructo, & admonito, non amplius infirmorum, seu pusillorum, sed ex malitia procedens, in pharisaicum scandalum versum esse dignosceretur, tunc non secus ac de pharisaico scandalum dictum est, ab illo bono opere, etsi de necessitate medii non sit, exemptio non confurgeret.

Idem prosequitur explicandum.

CXIX. Unde apparet, quod si opus adeo necessarium sit, ut nec præterire illud possimus, quatenus saltem respective, medium ad salutem existeret; nec occulte illud agere; tunc altero pro posse, mediocriter instructo, adhuc invito, & in scandalum perseverante, etiam ex hypothese quod huiusmodi scandalum ex magna ignorantia, vel infirmitate, seu pusillitate procederet, agere etiam publice possumus, vel debemus; ut in circumstantiis confitendi Christi fidem, si alter licet Catholicus, occasionem lumeret, ex hoc patiendi scandalum, quasi scilicet ob hypocrisim vel alium pravam finem illa fidei confessio procederet.

Assignatae disparitatis ex Angelico confirmatur discretio.

CXX. Cujus rei discretio, quatenus scilicet ea, quæ de necessitate salutis sunt, etiam si quocunque orto ex eis scandalum, prætermitti non debeant, assignatur ab Angelico, in sua 22. q. 43. art. 7. c. dicente: *Est autem in spiritualibus bonis distinguendum: nam quedam horum sunt de necessitate salutis, quæ prætermitti non possunt sine peccato mortali. Manifestum est autem, quod nullus debet mortaliter peccare ut alterius peccatum impediatur: quia secundum ordinem charitatis plus debet homo suam spiritualem salutem diligere, quam alterius. Et ideo ea, quæ sunt de necessitate salutis, prætermitti non debent, propter scandalum vitandum. Quoad alia vero bona opera, quæ de necessitate salutis non sunt, ea, ratione scandali, prætermitti non debere per discretio-*

cretionem sic pergit: *In his autem spiritualibus bonis etiam præceptis, quæ non sunt de necessitate salutis, videtur distinguendum. Quia scandalum, quod ex eis oritur, quandoque ex malitia procedit, cum scilicet aliqui volunt impedire huiusmodi spiritualia bona, scandala concitando: & hoc est scandalum pharisæorum, qui de doctrina domini scandalizabantur: quod esse contemnendum, dominus docet.*

CXXI. Quod si de bonis operibus ad salutem non necessariis, non pharisaicum, vel ex malitia, sed ex infirmitate, vel ignorantia scandalum oriatur, quoad hoc non fecus ac supra diximus, sic docet, & confirmat Angelicus, loc. cit. dicens: *Quandoque vero scandalum procedit ex infirmitate, vel ignorantia: & huiusmodi est scandalum pusillorum; propter quod sunt spiritualia bona vel occultanda, vel etiam interdum differenda, ubi periculum non imminet, quousque reddita ratione, huiusmodi scandalum cessat: Si autem post redditam rationem huiusmodi scandalum duret, jam videtur ex malitia esse: scilicet ut plurimum, & sic propter ipsum non sunt huiusmodi spiritualia bona dimittenda.*

Idem prosequitur ex Angelico argumentum.

CXXII. Unde patet ad nostrum institutum responsio: Si enim ex unius jejunio alter scandali, ac discordiæ occasionemsumeret, & pacem perturbaret; Siquidem ex religionis, vel Ecclesiasticæ potestatis contemptu jejunii solutionem intenderet; Et tunc, etiamsi illo uno jejunante, aliudve opus fervante, scandali, ac discordiæ licet gravis, occasionem altersumeret, & pacem, quæ ex charitate procedit, ex hoc amitteret, siue cæteroquin ista turbatio ex malitia, siue ex ignorantia, vel infirmitate procederet, posset ille unus, immo & teneretur, altero, qualicunque modo, ac pro viribus prius admonito, & instru-

Assignata discretio, ad nostrum institutum applicata innotescit.

cto, etiam non acquiescente, jejunium, aliudve opus servare; unde, sic posito casu, exemptio non confurgeret; ut patet in Eleazaro, qui unus erat de primoribus scribarum; hic enim, ut 2. Mach. 6. v. 18, legitur, *vir etate proventus, & vultu decorus; aperto ore hians compellebatur carnem porcinam manducare*; cuius abstinentiæ propositum licet adstantes graviter turbaret, de quibus dicitur v. 29. *Hi autem, qui eum ducebant, & paulo ante fuerant mitiores, in iram conversi sunt propter sermones, ab eo dictos, quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur, a servando præcepto non abstinuit*. Quia scilicet carnem porcinam manducare a lege prohibitum erat, & a duce, qui regis nomine instabat, compellebatur Eleazarus non ex ciborum necessitate, sed in legis contemptum carnem porcinam manducare; licet ex huius abstinentia, suorum, amicorumque scandalum, magnamque inter eos perturbationem oriri dignosceret; quia tamen de necessitate salutis erat illum religionis actum profiteri, non secus ac dictum est, suis de abstinentiæ honestate, ac necessitate admonitis, etsi non acquiescentibus, abstinentiam custodivit, ac mortem, quacunque aliorum persuasione postposita, eligere decrevit. At contra; licet prohibitum esset aliis propositionis panes comedere, præterquam sacerdotibus, quia tamen præceptum illud de necessitate salutis non erat; inde David ex necessitate comedens, imo & Apostoli spicas die sabbati vellentes, non peccasse a Christo domino declarantur; etsi de his, ac similibus, ut patet Matt. 12. scandalum fumerent Pharisei.

Idem profectur ex Christi doctrina explicandum.

CXXIII. Sicut igitur ex Christi exemplo his admonitis, etiam in scandalo perseverantibus, quatenus ex malitia oritur, ab eo, quod licet, & convenit, abstinere non tenemur; ita si ex abs-

abstinentia, vel jejunió, aliove opere, licet non de necessitate salutis existat, grave oriretur scandalum, ac discordia, alteriusque pax perturbaretur, si admonitus, & instructus acquiescere nollet, quatenus ex pharisaico potius scandalo post instructionem alterius perturbatio oriretur, parvi faciendum est; neque proinde ab illo jejunió, aliove opere exemptio consurgeret. Quod si adhuc post admonitionem leve perseveraret scandalum, quatenus opus non causa, sed occasio tantum illius scandali sit, facta iterum admonitione, agere possumus. Quod si adhuc post alteram admonitionem, & instructionem gravis perturbatio incretceret, non ex pharisaico scandalo, sed ex ignorantia, vel infirmitate exorto; tunc quatenus jejunió illud, aliudve opus ad salutis necessitatem non pertineat, omitti poterit, si vel occulte fieri nequiret.

CXXIV. Hoc autem punctum, quod initio levioris momenti videbatur, ad praxim reducendum, ulteriori discussione indiget. Si quidem ergo pacis perturbatio in superioribus esset, plura distinguere oportet. Si enim jejunans, aliudve opus servans, in sui sustentatione, & multo magis si etiam in educatione in omnibus a superioribus repugnantibus, ac præcipue dominantibus pendeat; tunc si jejunió ex Ecclesiæ præcepto non sit, etiam si illa oppositio, sive scandalum, seu pacis perturbatio esset levis, jejunió omittere potius deberet, si ratione data, illi non acquiescerent; & multo magis si superiorum perturbatio ex illius subditi jejunió, aliove implendo opere, esset gravis.

CXXV. Quod si jejunió ex Ecclesiæ præcepto procederet, siquidem superiorum perturbatio fuerit levis, ratione assignata, jejunare tenetur, nec proinde exemptio consurgeret: si-

Idem reas-
sumitur
quoad no-
strum insti-
tutum ar-
gumentum.

Idem pro-
sequitur ex-
plicandum.

quidem autem fuerit gravis ex illo jejunio, aliove opere ab Ecclesia præcepto servando, orta, vel oritura in superioribus perturbatio, ac, nulla assignata ratione, acquiescerent; quia ut plurimum hujusmodi perseverans, & gravis superiorum, seu superioris perturbatio magnum erga subditum generare solet incommodum, atque erga ipsum affectus, ac benevolentia diminui; & tunc si perturbatio illa non ex Ecclesiasticæ potestatis contemptu oriretur, neque aliquid contra religionem & Evangelicam legem intrinsece malum involveret; ad tantum malum sibi impediendum, sive avertendum, posset ille subditus jejunium, aliudve opus, ex humano licet jure præceptum, pro illa saltem vice omittere. Non enim ex Ecclesiæ benignitate præsumitur, hujusmodi subditum, sic constitutum, ad hoc illudve opus cum evidenti, ac magno incommodo obligari; ut scilicet deinceps suorum superiorum, seu superioris, a quibus, sive a quo in sui sustentatione, & educatione pendere ponimus, benevolentiam sibi necessarium amitteret, torvisque oculis aspiceretur.

Idem profequitur quo ad extensionem argumentum.

CXXVI. Quæque de subditis dictæ sunt regulæ, pro servis relate ad dominos, pro filiis familias relate ad parentes, pro dependentibus relate ad eos, a quibus in sui gubernatione, seu educatione dependent, ac pro uxoribus relate ad proprios viros in similibus intelligi debent; etsi cæteroquin ad superiorem potestatem, pro dispensatione, vel commutatione deinceps recurrere suadendi sint. Neque per hoc de facili præcipiendum videtur servis, ut suos dominos deserant, alios quæsituri. Præterquam quod enim apud alios dominos forte similia, ne dicam pejora experirentur incommoda, considerandum est, quod humana præcepta, cujusmodi est jejunium aliud.

aliudve opus cum gravi incommodo non obligant. Unde si servus bene se habeat apud dominum suum, ejusque sustentatio ex servitute pendeat, & multo magis si uxorem habens, vel filios, aliquid pro sua familia ab illo domino speret; tunc in prædictis, ac similibus casibus, prout dictum est, agere poterit, si scilicet jejunans, aliudve opus, ab Ecclesia præceptum, servans, domini pacem perturbaret, & occulte jejunare, aliudve opus servare non posset. Quod si forte, ut supra innuimus, passim ab hujusmodi jejunio, aliove præcepto opere eximi contingeret, ad petendam dispensationem, sive commutationem obstringi videtur.

CXXVII. Quod si pacis perturbatio in superioribus esset, a quibus ille subditus, ad jejunium aliudve opus, ab humano jure adstrictus, non in sui sustentatione, sed in sola educatione penderet; & tunc hujusmodi subditus taliter se gerere debet, ac supra discussimus, ubi de non perturbanda pace egimus; ab hujusmodi proinde jejunio, aliove præcepto opere in illo subdito exemptio non consurgeret. Educator enim ex una parte bonam sui alumni voluntatem conservare, ac fovere potius tenetur; ex alia parte si subditi sustentatio ab alio proveniret, mala, quæ contra hujusmodi subditum secus timeri possent, non imminerent; contra ac contingeret, si superior ex illis esset, a quibus subditi sustentatio penderet, ac suæ domus emolumenta sive ex jure, sive ex benevolentia speraret.

CXXVIII. Quod si jejunium, aliudve opus non ab Ecclesia, sed a confessario sit impositum, superioribus illis ignotum; tunc, ne scandalum ex præcepti jejunii, aliufve operis manifestatione oriretur, & ne familiæ pax perturbetur, poterit ille subditus, immo & deberet, si occulte jeju-

Idem prosequitur explicandum.

nare non posset, jejunium pro illa vice sine scrupulo omittere omissumque de confessarii licentia in aliud salutare opus commutare: idque multo magis dicendum, si scandalum, ac perturbatio ex præcepti operis manifestatione oritura, gravis prævideretur exitura. Quod autem, ne ad servandum quidem impositum a confessario opus, tanquam impositam pœnitentiam manifestare, sed potius non manifestare teneatur, ex eo patet; cum enim jejunia ex sacramentali præcepto injecta, ob culpas graves sive purgandas, sive impediendas præscribi soleant; inde impositum jejunium, aliudve opus, ob gravia peccata imponi solitum, manifestare non tenetur, nedum ne seipsum infamaret, quasi grave peccatum perpetrasset, vel ne scandalum ex hoc aliis præberet, verum etiam ne ex mala erga ipsum opinione, fuorum superiorum amor, ac benevolentia erga ipsum frigerent.

Idem prosequitur explicandum.

CXXIX. Quod si ex simplicitate jejunium, aliudve opus, a confessario impositum, manifestaret; tunc, si servato jejunio, superiorum, sive superioris turbatio esset levis, & grave malum erga seipsum ex hoc non timeretur, ratione assignata, ab illo jejunio, aliove opere non oriretur exemptio. Licet enim confessarii præceptum quoad substantiam humani juris sit; quia tamen ex ipsomet sacramento quamdam haurit cum divino præcepto affinitatem; & neque altiores Ecclesiasticæ potestates in pœnitentialibus operibus, a confessario occulte injectis, dispensare soleant, sed potius pœnitentibus imponere, ut prudentem adeuntes confessarium, impositas pœnitentias, etsi graves, in alia salutaria opera minus gravia sibi commutare faciant; & multo magis, quia Sacramentalis pœnitentia nedum in satisfactionem, verum & in peccatorum vindictam,

Etiam, ac medelam tanquam medicina, imponi soleat; inde ex hypotheti, quod manifestetur, pro observantia potius insistere debet; secus enim ex alio capite, ex pœnitentiæ scilicet transgressione scandalum sumerent superiores.

CXXX. Quod si confessarii præcepto manifestato, superiores, seu ille superior, a quo penderet, non acquiesceret, dataque ratione magis perturbaretur, & notabilis ira, & indignatio contra ipsum exurgerent, ac vehemens in familia perturbatio oriretur, præsertim si ex subditi contumacia periculum esset, ne deinceps torvis oculis aspiceretur cum suæ sustentationis periculo; & tunc, si, data iterum cum obsequio ratione, non acquiesceret, sed perturbatio invalesceret, posset ille subditus, immo & deberet, suo superiori, a quo dependet, acquiescere, atque a servando jejunio, aliove opere, a confessario imposito desistere. Et quia ab imposita pœnitentia nunquam absoluta exemptio confurgit; inde adhuc in casu posito, non absolute a jejunio, aliove opere eximeretur, sed vel dilationis, vel commutationis, per confessarium faciendæ, onus emergeret.

Idem profequitur explicandum.

CXXXI. Quoad hæc autem, quæ hæctenus dicta sunt in 22. q. 147. art. 3. in calce sui commentarii sic procedit Cajetanus: *Jejunium impedire majus bonum contingit non solum quasi per se, hoc est ex parte jejunantis, sed per accidens, hoc est ex parte alterius, cujus persona tenetur convivere; ideo si propter improbitatem viri uxor potens jejunare, compellitur ad non jejunandum, potest ex dispensatione jejunium solvere: quoniam casus est talis, in quo si legislator adesset, mallet pacem domus, quam jejunium uxoris; compatendum quippe est sexui.* Et Sylvius in 22. q. 147. art. 4. sic habet: *Si tales sint, conjuges, ut quum unus*

Predicta doctrina confirmatur, & concluditur.

unus jejunat, non possit esse pax in familia, poterit prudens confessorius excusare innocentem, si alius non in contemptum legis Ecclesiasticæ agat, immo & ipsa innocens, nondum scilicet Confessarii audito judicio, immunem se existimare potest, quando novit ex jejunio graves rixas sequuturas propter viri duritiem, & austeritatem, absque eo quod jejunium, vel Ecclesiam contemnat. Non secus, ac supra discussimus. Ut autem inde redeat, unde discessit oratio: Si supernaturalis boni privatio, seu amissio, sive omissio malum divini honoris læsivum in alterum non traheret, tunc a præcepto jejunio, aliove opere ab humano jure procedente, in illo uno in favorem alterius non oriretur exemptio: Quod si jejunium aliudve opus, etsi ab humano jure procedens, ille unus servans, perturbationem familiæ, superioris &c. aliudve malum divini honoris læsivum in alterum traheret; & tunc secundum exposita, vel absoluta exemptio, vel dilationis, aut commutationis onus emergeret, secus vero pro tunc implendi operis obligatio.

An ex humano jure ad jejunium, adstrictus, ad physicum malum in altero impediendum ab hujusmodi jejunio eximi possit, discutitur, ac resolvitur.

CXXXII. Positio III. dictante in uno universalis Ecclesiæ lege, vel Pontificis præcepto, sive particularis diocesis lege, vel legitima consuetudine, sive Episcopi, aut confessorii præcepto, jejunium, aliudve opus; & ille unus jejunans, aliudve opus servans, non posset, posset autem non jejunans, aliudve opus non servans, physicum animæ, corporisve malum in altero impedire, vel repellere; tunc ad physicum animæ corporisve malum in altero impediendum, vel repellendum, ab hujusmodi jejunio, aliove opere in alterius favorem in illo uno oriretur exemptio. Unde si unus esuriales cibos haberet, sibi tantum sufficientes, & alter esuriali cibo tantum indigeret, quatenus ex naturæ infirmitate

carnes comedere non posset; & ille unus esuriales cibos alteri emere non posset, vel ex penuria, vel ex paupertate, vel ex alio capite esuriales cibi pro utroque haberi non possent; posset ille unus, alterius indigentiae satisfactorius, esuriales cibos alteri præbere, etiam si cæteroquin esurialibus deficientibus cibis, per reliquos non esuriales cibos ille unus suæ indigentiae satisfacere cogeretur; ab huiusmodi proinde jejuniis quoad delectum ciborum in alterius favorem in illo uno oriretur exemptio.

CXXXIII. Horum autem, ac similium ratio esse poterit: Cum enim sicut nosmetipsos proximum diligere teneamur; inde ad sustentandos pauperes, qui secus unde viverent non haberent, præsertim si honestæ mulieres, vel viduæ, vel periclitantes virgines, vel domi reclusæ, vel in communitatibus, seu conservatoriis; vel si pueri sint, vel puellæ, ut educantur in scholis, vel collegiis; vel alii, sive viri, sive mulieres, aliorum sustentatione indigentes; etiam si ille unus pro sui sustentatione satis haberet, nec proinde tales suscipere labores cogeretur, cum jejuniis servatu impossibiles; si tamen ad proximorum necessitates, ex charitate sublevandas, si quidem veræ essent, & graves, tales suscipere labores oporteret, ut cum jejuniis proximum adjuvare non posset; ab huiusmodi laboribus, etiam si periculum non servandi jejunium incurreret, desistere non teneretur. Unde in casu posito, ac similibus, ad aliorum necessitates sublevandas, in illo uno ab huiusmodi jejuniis, ex humano licet jure præcepto, oriretur exemptio; eo tamen sensu exemptionis ordine intellecto, quo cap. 3. discussimus. Excepto semper, si jejunium, aliudve opus a confessario sit impos-

Prædictæ
doctrinæ
ratio assi-
gnatur.

tam,

tum, a quo nunquam exemptio, sed vel dilationis, vel commutationis onus emergeret.

An ex humano jure ad jejunium adstrictus, ad physicum bonum in altero conservandum eximi possit, discutitur, ac resolvitur.

Prædicta doctrina ulterius explicata.

CXXXIV. Positio IV. dictante in uno universalis Ecclesiæ lege, &c. jejunium, aliudve opus; & ille unus jejunans, aliudve opus servans, non posset, posset autem non jejunans, aliudve opus non servans, physicum animæ, corporisve bonum in altero conservare, vel acquirere; & tunc ad physicum animæ corporisve bonum, in altero conservandum, vel acquirendum, ab hujusmodi jejunio, aliove opere, ab humano jure præcepto, secundum se non consurgeret exemptio.

CXXXV. Non casu dictum est: *Secundum je-* si enim physici animæ, corporisve boni privatio, seu amissio physicum animæ, corporisve malum in alterum traheret, tunc, ut sæpe dictum est, ab hujusmodi jejunio oriretur exemptio. Quod si proprie non physicum animæ, corporisve malum, sed physici boni diminutio in altero sequeretur; & tunc, si pensatis omnibus, physici boni diminutio cum physico malo conveniret, ad physici boni diminutionem in altero impediendam, ab hujusmodi jejunio, aliove opere in illo uno in alterius favorem exemptio similiter consurgeret: quod si physici boni diminutio cum physico malo non conveniret, sed physici boni perfectionem tantum in altero impediret; & tunc, nisi notabiles circumstantiæ aliud suaderent, ab hujusmodi jejunio, aliove opere in illo uno exemptio non consurgeret. Ab opere autem, a confessario imposito, omnimoda exemptio nunquam exurgeret, sed commutationis onus emergeret.

An ex humano jure ad jejunium ad-

CXXXVI. Positio V. dictante in uno universalis Ecclesiæ lege, vel Pontificis præcepto, sive particulari diocesis lege, vel consuetudine, vel Epi-

Episcopi; aut confessorii præcepto jejunium, aliudve opus; & ille unus jejunans, aliudve opus servans, non posset, posset autem non jejunans, aliudve opus non servans, externa hominis bona in altero conservare, vel acquirere; tunc ad externa hominis bona in altero conservanda, vel acquirenda, secundum se in illo uno in alterius favorem ab hujusmodi jejunio, aliove opere non oriretur exemptio.

strictius, ad externa bona, in altero conservanda, ab hujusmodi jejunio eximi possit, discutitur, ac resolvitur.

CXXXVII. Quod si externa illa bona adeo necessaria alteri essent, ut ex eorum jactura a sui conditione, aut statu, vel dignitate decideret; & ille unus non jejunans, aliudve opus non servans, illorum privationem, seu amissionem impedire in altero posset, quod jejunans, aliudve opus servans, non posset; tunc ad externorum bonorum jacturam, in altero in sensu exposito necessariorum impediendam, ab hujusmodi jejunio, aliove opere non secus ac in persona propria exemptio consurgeret. Idemque sentire videtur Franciscus Sylvius 22. q. 147. art. 4 dicens: *Necessitas a jejunio excusans est, quando alicui incumbit facere aliquod opus, cum quo jejunare non potest, sive hoc ei incumbat ex necessitate victum quærendi; sive ad vitandum damnum suum, vel alienum, sive ad tuendam salutem animæ, vel corporis, & sive ad illud opus obligetur ob necessitatem publicam, sive tantum ex officio, quod gerit.* Unde si illi alteri ex honoris amissione grave incommodum, vel gravis amaritudo sustinenda immineret; & ille unus posset a tali incommodo, alteri superventuro, vel in hujusmodi discrimine positum per suum laborem, vel corporis fatigationem, cum jejunio, aliove opere, etsi ab Ecclesia præcepto, servatu impossibilem, alterum liberare, si non in jejunii fraudem, sed ex charitate erga alterum age-

Idem prosequitur argumentum.

agere intenderet, posset ille unus ad id incumbere, licet ex tali fatigatione, seu labore solvendum jejunium prævideret. Unde in sensu exposito, in illo uno in alterius favorem ab illo jejunio, aliove opere, etiamsi ab Ecclesia præcepto, oriretur exemptio.

Prædicta
doctrina ro-
boratur.

CXXXVIII. Et licet intrinseca assignatæ solutionis ratio præcisive a quacunque positiva lege, vel positivo præcepto, ex naturali jure petita dignoscatur, quod sicuti dicitur alteri non facere, quod nobis nolimus, ita & dicitur debere alteri facere, quod nobis velimus; placet tamen in hujus doctrinæ confirmationem Veritatis oraculum in medium afferre, qui charitatis praxim erga proximum discipulos docens, sic eloquitur: Luc. 6. v. 31. *Et prout vultis, ut faciant vobis homines; & vos facite illis similiter.* Quique Matt. 5. v. 17. dixit: *Nolite putare, quoniam veni solvere legem, aut prophetas: non veni solvere, sed adimplere;* proximi dilectionem compendio exponens, præcepit, dicens Matt. 19. v. 19. *diliges proximum tuum sicut teipsum.* Si igitur ex ipsamet Veritate regula diligendi proximum nostra dilectio est; inde fit quod omne, quod nobis ad grave malum impediendum, sive avertendum licet, etiam ad illud in altero impediendum, sive avertendum, nobis licere dicendum est. Sicut igitur ad grave honoris detrimentum, in nobismetipsis impediendum, sive avertendum, liceret nobis magnam laborem, aut corporis fatigationem, aliudve medium ad finem aptum, cum jejunio, aliove opere etsi ab Ecclesiæ præcepto, servatu impossibile, adhibere; ita etiam ad impediendum, sive avertendum ab altero grave honoris detrimentum, cum gravi verecundia, ac tristitia sustinendum, licite posset ille unus talem susci-
pe.

pere laborem, corporisve fatigationem, cum jejunio servatu impossibilem; si illius opera ad malum illud in proximo impediendum, sive avertendum, ac necessarium medium existeret.

CXXXIX. Unde si illum unum, ad jejunium, aliudve opus adstrictum, ad grave detrimentum in altero impediendum, talia agere fas esset, ut jejunandi, aliudve operis agendi impotens fieret; nisi alio modo alterius necessitati subvenire posset, nec in jejunii fraudem, sed ex charitate erga proximum onus illud suscipere, potius a jejunio, aliove opere, etsi præcepto, quam ab illo opere suscipiendo oriretur exemptio. Quod a fortiori dicendum est, si de alterius fama, in re gravi tuenda, vel sub ea ratione, sub qua debita fuerit, instauranda; & multo magis si de positiva infamia, in altero impedienda, vel repellenda sermo procederet. Sicuti enim ad propriam famam tuendam, vel infamiam impediendam, sive avertendam, licite posset ille unus media adhibere, etsi cæteroque, illis adhibitis mediis, ad jejunium, aliudve præceptum opus servandum impotens evaderet; ita ad alterius famam tuendam, & multo magis impediendam, vel avertendam infamiam, & ille unus adhibere poterit media, quæ ad id consequendum in alterius favorem necessaria judicaverit, etsi servandi jejunium ex hoc impotens evaderet.

Idem prosequitur argumentum.

CXL. Et licet charitatis ordo plus ad propriæ personæ, quam ad aliorum dilectionem obliget; id tamen quoad præsens, traditam doctrinam non infringit. Charitatis enim ordo id unum quoad præsens probat, quod scilicet in concursu detrimenti proprii honoris, vel famæ cum detrimento alterius honoris, vel famæ; si ille unus suam, & alterius famam, sive honorem

Idem ulterius explicatur.

fer-

servare, vel instaurare non posset, ad suam potius famam, sive honorem servandum, sive acquirendum, quam ad alterius incumbere debet: nec absimiliter si propriam, & alterius infamiam impedire non posset, suam autem posset, ad illam in seipso impediendam potius, quam ab altero teneretur avertendam. Sub eadem enim ratione, dilectionis regula quoad prælationem stat pro seipso; in dispari autem ratione; si scilicet externi boni detrimentum in illo uno minoris momenti, ac leve esset; alteri autem majus, & grave immineret, vel existeret; & tunc si utrique, sibi nempe ac alteri subvenire non posset, posset autem uni eorum, vel sibi scilicet, vel alteri; sub inæquali incommodo, ad grave detrimentum in altero impediendum, vel avertendum potius, quam ad leve incommodum a se tollendum, urgeret charitas. Unde leve incommodum, minusque detrimentum in seipso sustinere potius teneretur, quam a mediis, ad grave detrimentum, in altero impediendum, sive avertendum aptis, desistere.

Tenenda
doctrina ul-
terius expli-
cata con-
cluditur,

CXLI. Pro generali autem responsione quoad externa hominis bona in altero conservanda, vel acquirenda, videtur dicendum, quod, si externa illa bona in altero necessaria sint, nec non & personæ conditioni, aut statui, vel dignitati, sive officio congrua; tunc ad talia bona in altero conservanda, vel acquirenda, si ille unus jejunans, aliudve opus servans, non posset, posset autem non jejunans, aliudve opus non servans, necessaria alteri bona conservare, vel acquirere, ab hujusmodi jejunio, aliove opere, etsi ab Ecclesia præcepto, in alterius favorem in illo uno oriretur exemptio. Quod si in illo altero nec necessaria sint, nec conditioni, aut statui, vel dignitati, aut officio congrua; & tunc ille

unus, etsi non jejunans, aliudve opus non servans, posset bona illa externa in altero conservare, vel acquirere, sive eorum jacturam impedire, ad talia tamen bona in altero conservanda, vel acquirenda, sive ad eorum jacturam impediendam, ab hujusmodi jejunio, aliove opere, ab Ecclesia præcepto, in illo uno exemptio non confurgeret. Quod si ex externorum bonorum privatione, seu amissione, sive omissione aliud sequeretur; vel malum scilicet divini honoris læsivum; vel supernaturalis boni, vel physici animæ, corporisve mali, vel boni periculum; & tunc ad malum illud, bonumve, in proximo impediendum, sive avertendum; ac prosequendum respective, si ille unus jejunans, aliudve opus servans, non posset, posset autem non jejunans, aliudve opus non servans, alterum adjuvare, exemptionem ab illo jejunio, aliove opere cum adjutorio, alteri præstando, servatu impossibili, exurgere, vel non exurgere tenendum, sicut in superioribus positionibus 1. 2. 3. & 4. in hoc eodem supplemento discussimus.

A P P E N D I X.

Quæ extra methodum, huc spectantia, exagitanda remanent, discutiuntur, ac resolvuntur.

CXLII. Antequam autem secundam hujus operis partem absolvamus, placet, de invitantibus, seu provocantibus, vel occasionem solvendi jejunium, vel aliquam ejus conditionem, aliudve opus præceptum non implendi præbentibus, aliquid discutere; sive cæteroquin urbanitatis gratia sive cauponis officio, sive famulatus, ac dependentiæ ratione, sive ob aliud quodcunque id contingere dignoscatur.

Eorum, quæ in hac appendice discutienda proponuntur, intelligentia aperitur.

CXLIII.

Quæstionis
status quo-
ad invitan-
tes ad ope-
ris præcepti
transgres-
sionem, ex
Caetano
aperitur.

CXLIII. Et sane quoad invitantes, quæstionis
statum sic aperit Caetanus, 22. q. 147. art. 4.
in fine dicens: *Hic non vertitur in quæstionem,
an peccent illi, qui directe ad solvendum jejunium
invitant, aut ministrant: quia horum peccatum
est manifestum, sicut invitantium, aut cooperantium
ad furtum, & alia mala: nec etiam est quæstio,
an peccent illi, qui præsumentes quemlibet salutis
sue memorem, & nescientes potentiam, vel impo-
tentiam privilegiaque hominum, simplici corde
invitant ad comedendum pro urbanitate, aut ho-
spitalitate &c. vel petentibus cibos ministrant:
quoniam horum excusatio est manifesta ex eo, quod
non tenentur scrutari potentiam, aut conscientiam
proximi. Sed quæstio est de ministrantibus, aut
invitantibus ad comedendum, potentes, & nolentes
jejunare absque privilegio, ut communiter credi-
tur. Et est sermo de comestione, quæ si fiat, solve-
ret jejunium, puta de cæna post sumptum pran-
dium, vel comestione summo mane, & huiusmodi.
Suam autem mentem quoad praxim explicans,
sic prosequitur: *Invitantes autem ad comedendum,
aut credunt invitationem suam fore illis occasionem
exequendi violationem jejunii, quam non exequen-
rentur forte nisi invitati, quamvis parati sint ad
non jejunandum: & tunc non excusantur: quoniam
non licet etiam paratos ad malum, inducere ad il-
lius executionem.**

Quoad se-
quentia
non recte
procedere
videtur
Caetanus.

CXLIV. Non autem in omnibus recte pro-
cedere videtur Caetanus in eo, quod sequitur,
nec omnino cum eo, quod præmisit, concordare
pergit autem sic: *Si autem omnino cænaturi sunt,
& ego invito eos ad mecum cænandum, non invito
eos, nisi ad locum, & societatem cænæ, vel mini-
stro illis cibos. Licet enim præcisive a mea in-
vitatione, omnia indicia habeam, illos jejunium
omnino soluturos, non proinde tamen mihi li-
cere*

cere dicendum est ad solvendum jejunium paratis commodum ac media ministrare; sicut omnino paratis malum facere, sive ad duellum convenire, non possum ego locum illis præbere, dicens: *non invito eos nisi ad locum*; etsi cæteroquin non ad me, sed ad alios divertentes, malum patratturos certissime præviderem. Unde falsum videtur, quod concludit, absolute dicens: *Ex nullo autem horum apparet peccatum aliquod; & propterea excusantur; sicut etiam hospites cœnatturos invitant, ut in suo hospitio magis quam in alio cœnent.*

CXLV. Cum Caetano ferme idem sentit Navarrus in suo manuali cap. 21. n. 24. dicens: *Quarto peccat, qui ad cœnam invitatt eum, quem nescit non esse a jejunio exemptum, & probabiliter credit, aut dubitat, ob illam invitationem jejunium fracturum, quod alias servatturus esset, quia dat causam propinquam peccandi mortaliter secundum Caet. 22. q. 147. art. 4. dicentem: hoc non procedere in eo, qui scit invitattum alibi esse cœnaturum, quam limitationem tenuimus primum hic, & postea contrarium in quadam additione vulgari lingua scripta per multas rationes; nunc vero alta mente re perpensa, credimus posse salvari eam secundum mentem ejus in eo, qui ex causa justa invitatt parattum cœnare, puta, urbanitatis, vel amicæ hospitalitatis ad cœnandum secum, in quantum cœna est actus sustentandi naturam, & de se bonus, vel indifferens, nullatenus consentiendo in eum, quatenus est fractio jejunii. Nescio autem quare distinctionem istam pure metaphysicam, ac theoreticam esse tantus vir ignoraverit Martinus.*

CXLVI. Ad suam autem tuendam mentem Navarri non pauca cum plausu adducit in suo manuali loc. cit. n. 25. dicens: *Credimus enim licere in-*

Cum Caetano sentire videtur Navarrus.

Navarri hallucinatio ex ipsomet roborata videtur

vitare, & provocare iusta de causa alium ad aliquem actum suo genere bonum, vel indifferenter, nullatenus consentiendo in eum, quatenus sit male, vel est malus. Tum quia deus ipse invitatur, immo juvat ad agendum aliqua, quæ sunt peccata, quatenus sunt entia; quia quatenus sunt talia, sunt ab eo, per quem omnia facta sunt. Tum quia licet gaudere de eo, quod est peccatum, alia ratione, quam quia est tale. De occisione autem Christi gaudemus, qua parte est nostra redemptio, & dolemus, qua parte fuit gravissimum peccatum juxta illud; actio displicuit, passio grata fuit. Et de occisione tyranni gaudemus, qua parte est liberatio populi, licet alia ratione sit peccatum. Tum quia licet egenti mutuum petere simpliciter ab usurario, qui scitur non esse mercaturus sine usuris, immo & accipere sub eis, non consentiendo in dationem, quatenus est mala. Tum quia licet parochiano petere, & accipere a suo Parocho sacramenta, in quibus dandis ille peccat, & creditur peccare. Tum quia licet locare meretrici domum, in qua creditur meretricaturam, sitam in ea parte urbis, in qua meretricari permittitur. Tum quia licet vendere, aut dare peccatoribus non excommunicatis necessaria, & uti illa ad sustentationem, licet illa directa ad peccandum, ut ipsi dicunt, sit peccatum... Immo & oportere id facere etiam excommunicatis, extreme egentibus, immo & infidelibus volentibus infideliter vivere secundum omnes.... Tum quia licet petere a Gentili, Judæo, vel Saraceno, ut confirmet juramento contractum, licet sciatur, vel credatur superstitiose, & cum peccato juraturus... Tum quia beatus Laurentius dixit Decio Tyranno: assatum est jam, versa, & manduca; cum tamen illa versio esset peccatum ex parte assantis. Et multi martyres provocarunt tyrannos ad sui occisionem, que

quæ tamen ex parte eorum erat peccatum. Quin
 & S. Andreas Apostolus provocavit ad sui cru-
 cifixionem, & ejus protractionem, resistendo, ne
 deponeretur, cum tamen utraque, tam crucifixio,
 quam ejus protractio esset grande peccatum. Et
 rationibus in contrarium adductis responderi potest
 eas procedere in eo, qui sine justa causa invitat,
 vel consentit actui cœnandi, vel cum causa, quate-
 nus est peccatum, vel est causa, ob quam jejunium
 illius diei frangitur.

CXLVII. Ad hæc autem, & similia videtur
 pro generali responsione dicendum, non apposite
 aptari, quæ ad suam tuendam opinionem coacer-
 vat Navarrus. Et primo quidem falsum est, quod
 deus ipse invitat, & juvat &c. Deus enim proprie
 non invitat ad actum, qui ex parte creaturæ
 sit malus, sed tantum ut physica universalis causa
 ad illum concurrat sub ratione physica tantum,
 minime vero sub ratione malitiæ. Unde licet
 deus physico tantum concursu manum Cain ad
 innocentem Abel interficiendum moverit, non
 tamen ad occisionem invitavit; in casu autem
 nostro non physico quidem concursu, sed morali
 ad jejunii solutionem, invitans concurrat.

CXLVIII. Nec secundo de gaudio, vel dolore
 de Christi passione, ac morte exemplum adducit
 apposite. Licet enim verum sit posse nos gaudere
 de morte Christi, quatenus nostræ redemptionis
 causa existit, dolere autem, quatenus gravissi-
 mum peccatum fuit; sive tamen per gaudium,
 sive per dolorem in sensu exposito, per nos non
 fiat, ut crucifigatur, seu crucifixus fuerit Chri-
 stus. Nisi igitur fateatur Navarrus licite potuisse
 nos, ad Christum crucifigendum paratos, ad in-
 ferendam illi mortem invitare, non quatenus
 peccatum est, ut ipsiusmet Navarri verbis in-
 sistam, sed quatenus illa actio, Christo mortem

Quæ a Na-
 varro ad
 suam tuen-
 dam opi-
 nionem
 coacervan-
 tur, per
 singula dis-
 cutiuntur.

Et. I.

Relate ad
 deum, qui
 per solum
 concursum
 peccati cau-
 sa revera
 non est.

Et II.

Confutatur
 Navarrus
 quoad gau-
 dium, &
 dolorem de
 Christi pas-
 sione, vel
 de tyranni
 morte.

inferens, redemptionis medium esset, non apposite tale exemplum adduceret; quod certe non fateretur: Sicut quoad præsens contingit: invitantes enim ad jejunium solvendum non præcise de amicitia, & urbanitate gaudent, vel de peccato dolent, sed absolute ad id, quod illi non licet, cum gaudio inducunt. Idem de gaudio, ac dolore de occisione tyranni dicendum est. Non enim de tyranni occisione gaudentes, vel dolentes respective, alios invitamus ad illius occisionem, sicut ad peccatum invitant, qui ad jejunii solutionem invitant, ac provocant.

Et III.
Confutatur
Navarrus
quoad usu-
ram.

CXLIX. Neque tertio apposite loquitur Navarrus quoad usuram. Licet enim aliqui sentiant, licere egenti usuram reddere petenti, id tamen proprie non est provocare, vel ad usuram invitare, sed potius pati ob aliquod bonum, ad propriam scilicet miseriam sublevandam, juxta Angelicum, 22. q. 78. art. 4. c. qui ibidem aliud insuper adducit exemplum, dicens, licere nempe *ei, qui incidit in latrones, manifestare bona, quæ habet, quæ, latrones peccant, diripiendo, ad hoc, quod non occidatur*, secus vero si ad usuras exigendas, vel ad latrocinia perpetranda provocaret, invitaret, vel incitaret indigens. Non quatenus ignoramus aliquos non dissimile quid sentire; sed quatenus malum cum sit, alium ad peccatum invitare; inde malum omnino esse usuram reddere, nisi ob indigentiae causam cum sanioribus theologis, ac divo Thoma sentimus, loc. cit. dicente: *Nullo modo licet inducere aliquem ad mutuandum sub usuris; licet tamen ab eo, qui hoc paratus est facere, & usuras exercet, mutuum accipere ab usuris propter aliquod bonum, quod est subventio suæ necessitatis, vel alterius. Quod sane, si recte perpendatur, non est provocare, seu invitare ad usuras. Qua au-*
tem

tem conscientia alii aliter sentiant, ipsi videant. In eo solum casu plus dare, quam accipere licere declaramus, ac sentimus, quo scilicet alter ex datione lucrum cessans, vel damnum emergens, petentis causa, pateretur, vel certissime passurum dignoverit.

CL. Nec absimiliter: falsum est parochianum in sacramentorum administratione ad parochi peccatum moraliter concurrere: nedum ex eo, quod parochianus, quod sibi debetur, sacramentorum nempe administrationem petit; verum & ex eo, quod, etiamsi parochus in peccato mortali existeret; esset tamen in parochiano evitabile peccatum per elicitam ante sacramenti administrationem contritionem. Quod sane in eo, qui ad comestionem, seu ad jejunii solutionem invitaret, non est simile; ipsamet enim comestio ex parte comedentis est ipsissima jejunii transgressio, ac proinde peccatum; & ex parte invitantis ipsamet invitatio est ad comedendum cum peccato provocatio; quod in sensu exposito in parochiano non contingit.

CLI. Quod si de parochus procedat sermo, sine stipendio sacramenta ministrare nolente: Si stipendium illud ad parochi sustentationem ordinetur, etiamsi ea non ministrans parochus sine stipendio, contra charitatem tantum, vel sive, etiam contra justitiam peccaret; quia tamen in sensu exposito posset parochus petere, si licite annuente Episcopo ex sui institutione hujusmodi proventus ad ordinariam illius parochi sustentationem ordinentur; inde & parochianus posset sine simoniæ labe parochus petenti stipendium dare. Non igitur parochianus in sensu exposito, vel parochus, sacramenta petens, vel ministrans respective, etiam mediante stipendio, peccaret. Quod si parochus non quatenus suæ sustentationis

Et IV.
Confutatio
Navarrus
quoad sa-
cramento-
rum mini-
strationem
per malum
parochum.

Idem pro-
sequitur ex-
plicandum.

nis emolumentum, sed tamquam sacramentorum pretium stipendium peteret, falsum omnino est licere parochiano stipendium parochi dare. Unde deberet potius parochianus sine sacramentis in re ex hac vita decedere, quam parochi simoniæ concurrere. Licet enim sacramenta in re suscepta ut media ad salutem ut plurimum existant; quia tamen nedum in re, verum & in voto suscepta virtutem habent; inde etiam si in casu posito sine sacramentis in re susceptis parochianus decederet, posset tamen per eorum votum eorundem virtutem percipere. Prætereo, quod posset in casu posito parochianus per aliam viam sacramenta in re suscipere.

Idem prosequitur, & concluditur argumentum.

CLII. Quod si parochus in sacramentorum administratione stipendium peteret, non quidem tamquam ex iustitia ad sui sustentationem debitum, neque tamquam sacramentorum pretium, sed veluti ex quadam lucri cupiditate; & tunc ad redimendam vexationem posse videtur parochianus, ne sacramentorum susceptione frustetur, etiam ex conventionem non ab ipso, sed a parochi proposita, stipendium dare: quod sane Martino non favet. Parochianus enim invitum conventionem acceptans in sensu exposito, parochum ad malum non invitat, neque parochus malum facit, sacramenta ministrando, cum iustitiæ opus exerceat, sicut nec malum faceret sacramenta ministrans illis parochianis, a quibus furatus ex indebita conventionem esset; etsi stipendium petens, vel parochianorum rem, ipsis invitis, retinens, contra iusticiam agens, peccaret, & in peccato ministrans, peccaret. Parochianus autem in casu posito stipendio consentiens, non consentit invitando, sed patiando. Sicuti si iustum stipendium a lege, vel legitima consuetudine taxatum, ad transmeandum flumen

unus nummus aureus esset; & viator aliquis ad illud transmeandum viginti nummos aureosolvere a ministris cogeretur; secus flumen non transmeaturus; excedentem illam summam etsi injustam petenti dare liceret: in hoc enim viator ille non consentiret, nec ad injustitiam invitaret, sed tantum sustineret, & pateretur invitatus: contra vero ad comestionem invitans in casu posito, non patitur, sed illud agit, ad illudque invitat, scilicet ad comestionem, quæ est ipsissima jejunii transgressio, quæ non licet.

CLIII. Neque quinto apposite loquitur quoad domum meretricibus locandam; falsum est enim non peccare, qui domum meretricibus locaret ad meretricandum. Quod si non quidem ad meretricandum, sed ut a tempestatum injuriis sicut alii, se defenderent, meretricibus locaret, per hoc, quod domum locans, meretricaturas prævideret, nullo modo ad meretricium concurreret, cum ad illud non invitaret; sicut ad id, quod non licet, tanquam agens concurreret, ad prohibitam comestionem invitans.

Et V.
Confutatur
Navarrus
quoad meretricis domum.

CLIV. Neque sexto apposite adducitur quoad peccatores, vel infideles: peccatoribus enim etiam excommunicatis, vel infidelibus necessaria ministrans, non concurrat ad ea, quæ illi facient; non enim vitæ necessaria ministrans, ad idololatriam, quam exercerent infideles, invitat: contra vero si ea peccatoribus, seu infidelibus ministraret, ad peccatum directe ordinata; ut esset venenum vendere ad obtinendum abortum, vel idolum facere: non secus ac ad comestionem in sensu posito invitans, ad id invitat, quod, jejunii obligatione in invitato subsistente, secundum se non licet.

Et VI.
Confutatur
Navarrus
quoad illa peccatoribus vendenda.

CLV. Quoad juramentum autem infidelium can. *Movet te* 22. q. 1. S. Augustinus, cujus ver-

Et VII.
Confutatur
Navarrus

quoad iuramentum.

verba referuntur, directe inquit, an liceat uti iuramento, quo per dæmonia iuraverit infidelis? Et dicit uti licere. Ad quæstionem autem, an peccet, qui per falsos deos sibi jurari facit, respondere non audet, sed suffragari dicit iuramentum Abimelech, ab Abraham exquisitum Gen. 21. v. 27. *percusseruntque ambo sædum & v. 31. Idcirco vocatus est locus ille Bersabee: quia ibi uterque iuravit.* Et iuramentum Laban, qui Gen. 31. v. 49. dixit: *Intueatur, & iudicet dominus inter nos, quando recesserimus a nobis v. 50. si afflixeris filias meas . . . nullus sermonis nostri testis est absque deo, qui præsens respicit.* Dixitque rursus ad Jacob v. 53. *deus Abraham, & deus Nachor iudicet inter nos deus patris eorum. Iuravit ergo Jacob per timorem patris sui Isaac.* Et addit Augustinus quoad iuramentum Abimelech: *si tamen Abimelech per deos suos iuravit, sicut Laban per deum Nachor.* Scripturæ autem difforme non videtur dicere, Abimelech ab Abraham per verum deum adjurandum adactum esse. Per hoc item quod Gen. 31. v. 53. Laban per deum Nachor iurasse videatur, non proinde tamen infertur Jacob per deum Nachor iuramentum exquisivisse, sed potius ex eo, quod per quem iuraverit, non appareat, videtur dicendum. Jacob per verum deum iuramentum a Laban exquisivisse. Etsi autem Laban per verum deum jurare noluisse, & a Jacob aliter, quam per verum deum jurare prohibitus, ponatur; si tamen adhuc invito Jacob, per falsum deum iuraverit, potuit Jacob ex consequenti iuramentum acceptare, & uti, quod in illo can. movet dicit Augustinus.

Idem prosequitur probandum

CLVI. Neque expresse in scriptura habetur, aliquos e sanctis viris iuramentum per falsos deos exquisivisse, sed ad summum illud acceptasse ex

consequenti jam prolatum, de quo Augustinus Epist. 47. al. 154. apud Angelicum 22. q. 78. art. 4. c. Publicolæ quærenti, utrum liceret uti juramento ejus, qui per falsos deos jurat, in quo manifeste peccat, eis divinam reverentiam tribuens, respondet quod: *Qui utitur fide illius, qui per falsos deos jurat, non ad malum, sed ad bonum, non peccato illius se sociat, quo per dæmonia juravit, sed pacto ejus bono, quo fidem servavit.* Et notandum, quod sequitur: *Si tamen induceret eum ad jurandum per falsos deos, peccaret.* Diversum est enim dicere licere ad illicitum juramentum scilicet per falsos deos prolatum, provocare, ac illicito juramento, per falsos nempe deos prolato, uti: primum quidem illicitum est, secus vero secundum. Cum igitur jurandi actus ad religionem pertineat: sicuti non licet illum religionis actum dæmoniis præstare, ita neque ad illum præstandum actum, etiam præter aliam malam intentionem invitare licebit; cum enim ex natura sua malum sit per falsos deos jurare; inde quantacumque bona sit sub alia ratione ad hujusmodi juramentum invitandi intentio, semper tamen esset malum ad illud, quod secundum se malum est, provocare. Neque necessitas poterit licitum reddere, quod contra religionem est; quicquid aliqui moralistæ minime solidis principiis, sed sibi met ipsis innixi blaterare non cessant. Non igitur prædicta, ac similia exempla ad rem faciunt, cum falso innitantur supposito, ut Sacra Biblia percurren-
ti innotescere poterit.

CLVII. Neque octavo illud divi Laurentii ad rem facit, dictum enim illud: *Assatum est jam, versa, & manduca* non est invitantis, sed exprobrantis, ac patientis, simile illis Christi domini verbis, Judæ proditori dictis Joan. 13. v. 27.

Quod

Et VIII.
Confutatur
Navarrus
quoad Ty-
rannorum
provocatio-
nem.

Quod facis, fac citius, non ad malum invitantis, sed exprobrantis, permittentis, ac patientis; quod non evenit in casu nostro. Qui enim ad indebitam comestionem invitat, non illam exprobat, vel permittit, ac patitur, sed illam vult, illiusque causa existit, & effecit, ut sit. Neque apposite martyrum exempla refert. Falsum est enim martyres ad martyrium sibi inferendum tyrannos provocasse, sed potius ab illis præparatum permisisse, libentique animo acceptasse. Quod si forte aliqui ad martyrium sibi inferendum tyrannos provocasse videantur, vel etiam sibi met ipsis martyrium jam jam subituris intulisse, sive in ignem semet ipsos projecisse; id non illorum peccatum cogitantes, sed peccandi periculum in semetipsis evadere cupientes, ex quadam ignorantia, seu ex quadam simplicitate vel ex quodam spiritus Sancti impulsu respective id egisse dicendi sunt. Et Sanctum Andreæ ad sui martyrium tyrannum non provocasse, sed crucem sibi præparatam libenti animo acceptasse protestatum novimus. Contra ac evenit in eo, qui alios ad indebitam comestionem invitat; non enim patitur, aut permittit, sed illud agit, & illius causa existit, quod non licet.

Confutatur
denique
Navarrus
quoad alia,
quæ ad
suam stabi-
liendam
opinionem,
e scripturis
hauriri pos-
se videntur.

CLVIII. Neque in scripturis adinveniuntur exempla, quæ suffragari poterunt. Non enim Lot filias prostituere declarans, Gen. 19. v. 8. ad malum invitavit, sed ad majus malum v. 4. 5. & 9. quod a Lot omnino impediri non poterat, faciendum, proxime paratis minus proposuit. quod proprie non est ad malum invitare, sed aliud agere per vim non valentem, a majori malo certissime patrando, dissuadere, & avertere conari. Præterea quod in illis angustiis constitutus, turbatus animo, ac perplexus, quid consilii caperet, ignoraret. Neque Naaman 4. Reg. 5. v.

18. in templo Remmon ab Eliseo permiffa fuit
idoli adoratio, fed politica tantum; non erga
idolum religionis actus, fed ne dominum fuum
super Naaman manum innixum, ac deum fuum
adorantem, nifi fimul fe incurvaret, contemnere
videretur. Nullo igitur modo ifthæc diftinctio
datur, concurrendi fcilicet tantum ad actum,
quatenus indifferens eft, fecus vero quatenus pec-
catum eft; cum ifta diftinctio non in re quoad
præfens institutum, fed in intellectu tantum, ac
theoretica fit. Caetani autem ac Navarri ratio-
cinatione pofita, ad plurima mala impune per-
petranda fterneretur via. Peccare igitur omnino
dicendus eft, alium, qui ad jejunium tenetur,
ad comedendum invitans; fuaderet enim illi,
quod non liceret.

CLIX. Unde nec ad indebitam comestionem
invitare ferio poteris, quem invitum, jejunium
non foluturum ex circumftantiis dignoveris; vel
e contra; quem fcilicet præcifive a tua invita-
tione ad jejunium folvendum, proxime paratum
certiffime fciveris. Si enim ferio invitas, fuades
illud, quod non licet; non fecus ac fi fuaderes,
restitutionem, vel facri auditionem omittere,
vel furari, vel die veneris carnes comedere, vel
communionem, feu Euchariftiæ fumptionem pa-
fchali tempore præterire &c. etiam fi cæteroquin
fcias, illum facrum non omiffurum, non fura-
turum, carnem non comesturum, Euchariftiam
fumpturum, inimicum non occifurum, &c. fua-
dere autem inimicum occidere, præceptum fa-
crum omittere, &c. peccatum effe nemo non
videt. Non enim folum peccant, qui male agunt,
verum, & qui consentiunt facientibus; Unde
Gregorius Magnus, relatus 27. q. 1. can. *Si custos*
Vitaliano Sipontino Epifcopo, qui Tulliani filia,
religiofam veftem deferenti, poft votum alii de
fa-

Idem quo-
ad præfens
extenditur
argumen-
tum.

facto nubere permisit, scribens, atque indebitis nuptiis consentientem Episcopum culpam contraxisse declarans, multa ad rem nostram valde apposite congerens, Episcopum male se gessisse comprobatur; cuius utens sententiis Joannes VIII. dist. 86. can. *Facientis*, apposite sic habet: *Facientis culpam procul dubio habet, qui, quod potest corrigere, negligit emendare: scriptum quippe est: non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, participes judicantur. Et libat domino prospera, qui ab afflictis pellit adversa. Et negligere, cum possis, deturbare perversos, nihil aliud est, quam fovere. Nec caret scrupulo consentioris occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare. Et probat odisse se vitia, qui condemnat errantes. Nec relinquit sibi locum deviandi, qui non pepercerit excedenti. Et primus innocentiae gradus est odisse nefanda. Et latum pandit delinquentibus aditum, qui jungit cum pravitate consensum & nihil prodest alicui non puniri proprio, qui puniendus est alieno peccato.*

Contra Navarrum, & Caetanum concluditur

CLX. Non igitur tenendum est, quod contra sentire videntur Caetanum, & Martinus, quasi scilicet illa cooperatio, seu invitatio esset quoad actum indifferentem, ut comestio secundum se; quæ sane ratio si valeret, inferri posset, posse servum submissis humeris &c. contra damnatam agere propositionem; posse enssem, venenum &c. vendere petenti, quibus certissime scirem non ad alium finem usurum nisi ad occidendum hostem; posse artificem fabre facere statuam, qua certissime scit petentem, seu eumentem usurum ad idolatricum cultum; quæ omnia, ac similia, damnata dignoscuntur ab Innocentio XI. Feria 5. die 2. martii 1679. in proposit. 51. dicente: *Famulus, qui submissis humeris, scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras*

ad stuprandam virginem, & multoties eidem subservit, deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta, ne a domino male tractetur, ne torvis oculis aspi- ciatur, ne domo expellatur: non enim per fe- nestras ascendere, scalam deferre, januam ape- rire est secundum se malum, sed quid indifferens, & tamen peccatum esse ab Innocentio declaratur, & merito quidem, est enim formalis, ac ipsissima mali cooperatio, his, illisve positis circumstantiis, proxime ad peccatum ordinatis.

CLXI. Unde meliora sapiens idem Navarrus Navarrus quoad provocantes, incitantes, invitantes &c. meliora in suo manuali cap. 21. n. 26. sic procedit: *Quar- sapiens ad to peccat, qui pater familias, œconomus, ta- nostram ac- bernarius, hospes, aut caupo mane, aut vespere die- cedit sen- bus jejuniorum suis filiis, famulis, aut aliis, quo- tentiam. rum curam gerit, cibos ministrat, aut iis, qui suam tabernam, aut cauponam adeunt propinat eos cibos, quibus illos jejunium soluturos sine cau- sa credit, aut saltem dubitat, aut dubitare de- bet; quia quamvis fortassis non sit causa princi- pii peccati, est tamen causa actus per quem pec- catum exequitur secundum Caetanum in 22. q. 147. art. 4. aut continuationis illius, & ita pec- cato consentit, & cooperatur, ut Joannes Major in 4. dist. 15. q. 5. tradit, non autem si satis apparet, eos non teneri ad jejunandum, eo quod sunt iter facientes, adolescentes, senes, infirmi, gravida, aut nutrices, aut probabiliter credit ha- bere aliquam causam occultam legitimam.*

CLXXII. Et ob hanc causam in constitutioni- Omnem ad bus panormitanæ Ecclesiæ anno 1679. sub au- frangen- spiciis Illm̃i & Rm̃i dom. dom. Jacobi de Palafox dum jeju- & Cardona ejusdem Panormitanæ Ecclesiæ Ar- nium occa- chiepiscopi n. 170. sic legitur: *Jejuniorum tempore sionem vi- tari atque di- impediri*

debere ex
Ecclesiasti-
cis propo-
nimus mo-
numentis.

*districte inhibemus omnibus, & singulis cauponi-
bus, hospitibus, & quibuslibet aliis recepta-
toribus, ne in suis cauponis, & hospitiis cibos
vetitos exponant, parent, aut ministrent, iis dum-
taxat exceptis, quibus propter adversam vale-
tudinem eis vesci a medicis fuerit permissum. Pa-
normitanis constitutionibus Neapolitanæ consen-
tiunt anno 1694. sub Eñno, & Rñno d. d. Car-
dinali Cantelmo Archiepiscopo Neapolitano ce-
lebratæ, cap. 7. de jejuniis n. 7. dicentes: Cibos
in quadragesima vetitos nemini liceat vel sibi pa-
rare, vel aliis vendere, nisi cum licentia, non
aliter concedenda, quam gratis, & juxta formam
præfati edicti, tum a nostris Prædecessoribus, tum
a nobis promulgari consueti. Et n. 8. additur:
Neque tabernarii, neque alii quicunque hospi-
tium exercentes, ulli parare audeant carnes, alios-
que cibos vetitos, vel permittere illorum esum
in suis tabernis, hospitibus, vel domibus tempore
quadragesimali, nisi ipsis constiterit de legitima
licentia, ut in eodem edicto præscribitur, ejusque
forma servata. Et Clemens XIV. in edicto pro
quadragesimæ observatione anno 1770. die 25.
Februarii edito n. 1. sic habet: Ut nemo, du-
rante quadragesimali tempore, vendat, vel cedat
carnes in quocunque Urbis loco, exceptis iis, ad
infirmorum, vel valetudinariorum, vel male ha-
bentium utilitatem destinatis: quæ carnes debent
esse ex iis, quæ salubres vocantur, scilicet agno-
rum, vitulæ, seu vituli, & hædi. Et n. 2. Empto-
res dictas carnes ad infirmorum usum, ut supra,
debent, ad omne scandalum evitandum, eas ita
secum ferre, ut non appareant. Et n. 3. Ut pu-
blice, & apparenter non videantur, neque per
civitatem cujuscunque carnis genus, vel ovorum,
aut lacticiniorum circumferatur. Et n. 4. Et solum
sylvestres carnes, venales licet occulte, exponan-
tur,*

*ur, quæ ex Protomedici testimonio possunt inter
 salubres carnes adnumerari, & non aliæ. Et n.
 5. sine licentia gratis concedenda neque emere,
 neque vendere quis possit. Et n. 8. Ut caupones,
 ac tabernarii, hospitii commodum dantes viato-
 ribus, vel quicunque alius cujuscunque status,
 gradus, & conditionis non permittant, ut in eorum
 tabernis, hospitiiis, receptaculis vel domibus co-
 quantur, vel comedantur cujuscunque speciei cibi
 prohibiti quadragesimali tempore, & in aliis
 diebus, in quibus pariter a S. Romana Ecclesia
 prohibentur, exceptis infirmis &c. ut supra.*

CLXIII. Unde si venales cibi prohibiti, pu-
 blice expositi, occasionem darent emptoribus ad
 frangendum jejunium, Pontificum Sanctionibus,
 atque integræ disciplinæ insistentes, tenentur Ma-
 gistratus, & a potiori Ecclesiasticæ potestates
 tales venditores cohibere, ne in diebus jejuniorum
 vetitos cibos venales exponant; & venditores,
 eos vendentes iis, quos probabiliter, vel certo
 scirent ad frangendum jejunium usuros, peccare
 dicendi sunt. Quod si, licet non prohibiti, in
 concursu tamen magnæ solemnitatis occasionem
 ad frangendum jejunium præberent, pensatis cir-
 cumstantiis, etiam ii, ad quos prohibere, vel
 permittere spectat, ac venditores a lethali, vel
 saltem a veniali peccato immunes esse non vi-
 detur.

CLXIV. Sub ratione autem occasionis fran-
 gendi jejunium, discutens Angelicus, an invi-
 tantes, vel provocantes, sive incitantes ad la-
 borem pauperes in die jejunii, qui per susceptum
 laborem ad servandum jejunium impotentes fiant,
 peccent, in 4. dist. 15. q. 3. art. 3. q. 4. ad
 3. sic procedit: *Nec iterum illi a peccato immu-
 nes sunt, qui operarios conducere nolunt, nisi
 tali pacto, ut jejunium solvant; nisi forte sit causa
 ne.*

Sollicitudo
 Magistrati-
 bus suade-
 tur venales
 prohibitos
 cibos impe-
 diendi.

Occasio-
 nem fran-
 gendi jeju-
 nium dan-
 tes, vel in-
 tendentes,
 peccare ex
 Angelico
 declaratur,

necessaria, quæ festinationem operis, pro quo laboratur, exposcat.

Quid dicendum
quoad Reges, suas
dapnes aliis
comedendas proponen-
tes?

CLXV. Quoad Reges autem, aut absolutos Principes, si dubitent, aut suspicentur, dapnes suas veneno infectas esse, non possunt eas offerentem vassallum, ad comedendum cogere, necdum ratione jejunii, verum & potius ne morti exponerent innocentem; vel si reus sit, etsi probatum, & convictum ad subeundam mortem cogere non possunt, nisi ad summum animæ suæ salutis prius consulat. Prætereo, quod ille, etsi reus propriam mortem sibi inferre non teneatur. His autem, aliisque in præsentiarum relictis quæstionibus, ad nostrum propositum, quod attinet, videtur dicendum, quocunque modo in illa imperata comestione mortis periculum deesset, quantum autem ad jejunium spectat, poterit subditus ad angorem illum suo Principi tollendum ex charitatis lege cibos Principi permisos, sibi que fortasse prohibitos gustare, idque si non sufficeret, etiam in sui Principis præsentia comedere; qui non ad jejunium frangendum, sed tantum ad veneni suspicionem tollendam sui cibi comestionem permittere poterit, non tamen id poterit, ut veneno infectum cibum comedens, servus moreretur.

Quid dicendum
quoad famulos, prohibitos cibos suis dominis præparantes, declaratur.

CLXVI. Huc spectat, quod Caetanus 22. q. 147. art. 3. asserit, dicens: *Ex eadem radice; (quia scilicet ad famulos non spectat judicare an sui domini sufficiens exemptionis motivum ab unica comestione, vel a ciborum delectu sive ab horum habeant, vel non,) excusantur etiam, si pro hujusmodi securitate dominorum infirmorum, aut dispensatorum credentiam facerent in cibis prohibitis, scilicet ovis, & carnibus.*

Azorii, &
Caetani opinio dis-

CLXVII. Quoad famulas autem non videtur recte sentire Azorius, quasi famulus, parans domini.

577
mino prohibitos cibos, siue ipsi constet esse in-
firmum, vel non, eos parare possit: suffragari,
inquam, non videtur Azorii ratiocinatio cap. 20.
de 2. Ecclesie præcepto, dicentis: Est quidem
domini affectus, ut paulo ante dixi, malus, in quo
famulus minime consentit, sed solitum officium fa-
mulus iure consuetum suum officium domino præ-
stat. Nec placet Caetanus, dicens 22. q. 147.
art. 4. in fin. Et ad hoc dicitur, quod ministrantes
cibos istis, excusantur a peccato, quoniam non
cooperantur comestioni, quatenus est solutiva jeju-
nii, ut procedit a mala voluntate non jejunantis,
sed cooperantur comestioni, quatenus est actus de-
seruiens nutritiva & sustentationi nature. Hoc
enim licitum esse ex eo constat, quod deus ipse
ministri autem ciborum, ut sic absolute loquendo,
actui comestionis seruiunt, ut est actus hominis,
non vitii: & ideo, ut dictum est excusantur. Hæc
autem præcisio omnino metaphysica, & in in-
tellectu tantum est, neque in praxi valere pot-
erit, ut supra satis discussimus. Si enim, etiamsi
dominum suum peccare dignoscat famulus, vel
illum parare vetitos cibos asserat Azorius, ut in
superioribus usque modo in Navarri, & Caetani
confutatione observari poterit. Sed potius suadere
sibi debet famulus dominum suum sibi ignotum
habere motivum, ut a jejuniis, vel ab alia ejus
conditione eximatur. Unde meliora quoad hoc
sentire videtur Caetanus in 22. q. 147. art. 3.
subjungens: Nec spectat ad eos, scilicet famulos,
judicare, an domini sui excusentur a jejuniis: sed
juxta Apostoli sententiam: qui non manducat,
manducantem non iudicet; sed præsumant ipsum
vel dispensatum a Papa, vel a conditione aliqua
oc.

occulta sibi, secus vero quod etiamsi illicita sibi manducaret dominus, liceret famulis illicita dominis suis ad manducandum præparare.

Quid dicendum de patribus-familias, suis filiis, ac dependentibus prohibitos cibos præparantibus.

CLXVIII. Quod autem famulis licere, superioribus non licere, sentimus. Inde non potest paterfamilias suos dependentes, filios scilicet, vel filias, servos, & famulos, & ancillas, eadem utentes ex condito comestione, ad ciborum prohibitorum esum urgere, & cogere. Unde non approbat Lambertinus eorum confessoriorum, ac spiritualium Magistrorum praxim, qui universæ familiæ indiscriminatim carniū esum permittunt, eo scilicet, quia eorum caput, sive ex familia duo, vel tres carnes edere ex infirmitate, vel alias licite possunt; quippe quod duas mensas diversis dapibus instruere non posse distitent. In sua proinde Inst. 15. n. 25. sic procedit: *Vehementer, ac libere hoc malum impro- bent: quod sane perniciosum est, & nullo modo ferendum*. Nisi scilicet aliud notabile incommodum a patrefamilias, sive a gubernatore domus sano consilio dignoscendum sequeretur. Immo Navarrus consiliorum, sive responsorum lib. 3. consil. 3. sustinet, quod famulis jejunare valentibus, & cœnam petentibus, licet importune, *dominus debet denegare cœnam famulis potentibus jejunare; non curando de opprobrio avaritiæ, imo gaudendo, cum maledicant ei propter deum juxta illud scilicet Matth. 5. v. 11. Beati estis, cum maledixerint vobis... propter me*.

Sub quacunque ratione exemptionis confurgat, ordinem servari debere intelligimus.

CLXIX. Tandem licet ex Reg. 35. juris in 6. *Plus semper in se continet quod est minus; & ex alia 53. ibidem: Cui licet, quod est plus, licet utique quod est minus; quia tamen ex Reg. 28. ibidem: quæ a jure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda; inde oritur, quod etiamsi a potiori jejunii conditione ex quo-*
cun-

579
cunque motivo exemptio confurgat; non proinde
tamen, a minus principali ejusdem jejunii con-
ditione exemptio confurgere dicenda erit: cujus
servandus ordo cap. 3. discussus, observari por-
erit.

Totum hoc opus, quaecunque sit, S. Romanæ
Ecclesiæ, cujus judicium veneror, ac sequi con-
stitui: Emissis d. d. Cardinalibus; Episcopis
omnibus, ac Prælatibus; universæque Ecclesiæ Pa-
storibus; quin & præclarissimis Theologis; erudi-
tisque omnibus, ac doctoribus, qui ex quadam
fortassis benignitate lectitandum assumpserint, si
forte opus fuerit, corrigendum propono, eorum-
que judicio subjicio.

Deo uno, ac Trino, ac Jesu Christo Redem-
ptori nostro, ejusque Matri Cæli Reginae,
Integerrimæ Virgini Immaculatæ Ma-
riæ; Angelicis spiritibus; Apostolis
omnibus; cunctisque celitibus Laus,
& Gloria; Honor, ac decor;
Virtus, & imperium in sæ-
cula sæculorum. Amen.

IN.

INDICES LOCORUM
QUORUM IN HOC OPERE FIT USUS.
INDEX PRIMUS

Sacræ Scripturæ,

G	En.	1	v. 20. 21. 22. Part. I. cap. IV. n. 11.
		3	v. 1. 5. c. III. n. 32.
			v. 16. c. 2. n. 19.
Exod.	20		v. 7. c. I. n. 37.
			v. 12. P. II. c. I. n. 25
Lev.	11		v. 21. 22. 36. P. I. c. III. n. 25.
	19		v. 23. 24. 25. n. 27.
	23		v. 29. c. I. n. 35.
	27		v. 8. n. 20.
Num.			v. 28. n. 18.
	1		v. 3. c. 2. n. 61.
	6		v. 3. P. II. c. II. n. 32.
	28		v. 2. 3. 4. 11. P. I. c. III. n. 17.
	30		v. 3. c. II. n. 9. 49.
			v. 4. 5. n. 10. 49.
			v. 6. n. 10. 22. 50.
			v. 7. 8. n. 13. 49.
			v. 9. 13. n. 22.
			v. 10. 11. 12. 14. 15. n. 14. 49.
Deut.			v. 15. 16. n. 21.
			v. 17. n. 12.
	7		v. 2. c. I. n. 19.
	14		v. 4. 5. 6. 9. 11. 20. c. III. n. 35.
	23		v. 21. c. I. n. 20.
Josue	9		v. 15. n. 19.
Judic.	11		v. 31. n. 18.
	13		v. 14 P. II. c. II. n. 32.
1. Reg.	1		v. 15. n. 32.
	2		v. 13. 14. 15. n. 67.

3. Reg.

3. Reg.	8 v. 46. Part. I. cap. 2. n. 7.
2. Esdræ	8 v. 10. P. II. c. II. n. 32.
Job.	7 v. 1. P. I. c. II. n. 61.
	14 v. 16. n. 8.
Psalms.	50 v. 21. c. III. n. 17.
	65 v. 13. 14. c. I. n. 16.
	75 v. 12. c. II. n. 43.
	142 v. 2. n. 7.
Prov.	14 v. 12. c. III. n. 34.
	29 v. 21. c. II. n. 4.
Eccle.	31 v. 6. 7. P. II. c. II. n. 32.
	5 v. 4. P. I. c. I. n. 20.
Ecclesi.	10 v. 16. 17. P. II. c. II. n. 67.
Isaia	37 v. 32. 33. 34. P. I. c. I. n. 9.
	42 v. 5. 6. c. III. n. 3.
Jer.	59 v. 21. n. 33.
	4 v. 2. c. I. n. 25.
	6 v. 16. c. III. n. 33.
Ezechi.	35 v. 14. 15. n. 34.
Dane	16 v. 49. P. II. c. II. 67.
	1 v. 8. 9. P. I. c. I. n. 11.
	9 v. 5. c. II. n. 8.
	13 v. 89. n. 4.
Joel.	2 v. 12. c. I. n. 34.
Jonæ	3 v. 7. 8. c. II. n. 62.
1. Mach.	1 v. 65. 66. c. I. n. 11.
2. Mach.	5 v. 27. n. 11.
	7 v. 1. 41. n. 11.
Matth.	3 v. 4. c. II. n. 68.
	4 v. 3. 4. 6. 7. 9. c. I. n. 12.
	5 v. 17. c. II. n. 69.
	5 v. 33. c. I. n. 27.
	9 v. 14. 15. c. II. n. 68.
	10 v. 22. n. 8.
	11 v. 11. n. 68.
	15 v. 30. c. III. n. 9.
	15 v. 11. n. 9. 12.

- 16 v. 22. 24. c. II. n. 7.
 18 v. 13. c. 3. n. 6.
 23 v. 2. 3. n. 8.
 Marc. 9 v. 27. 28. c. II. n. 61.
 v. 28. c. I. n. 12.
 16 v. 16. c. III. n. 10.
 Luc. 1 v. 15. P. II. c. II. n. 32.
 10 v. 8. P. I. c. III. n. 12.
 13 v. 3. n. 10.
 16 v. 19. P. II. c. II. n. 67.
 Joan. 8 v. 26. 44. P. I. c. III. 32.
 13 v. 8. c. I. n. 19.
 14 v. 6. c. III. n. 32.
 v. 26. n. 15.
 16 v. 13. n. 15. 32.
 v. 15. n. 32.
 Actor. 15 v. 20. n. 18.
 20 v. 28. n. 6.
 23 v. 12. c. I. n. 18.
 Rom. 7 v. 22. c. II. n. 69.
 8 v. 9. 14. n. 69.
 13 v. 1. c. I. n. 36.
 c. III. n. 30.
 v. 2. n. 30.
 14 v. 15. 20. c. I. n. 11.
 15 v. 28. n. 19.
 I. Cor. 5 v. 12. c. II. n. 71.
 6 v. 12. c. III. n. 16.
 8 v. 8. 9. 13. n. 12.
 9 v. 14. 27. c. I. n. 10.
 10 v. 25. c. III. n. 9. 12.
 v. 27. 28. 29. n. 12.
 v. 31. P. II. c. I. n. 25.
 11 v. 2. P. I. c. I. n. 36.
 v. 34. c. III. n. 31.
 12 v. 27. 28. 29. 30. n. 30.
 16 v. 14. P. II. c. I. n. 25.

2. Cor.	3 v. 17. P. I. c. II. n. 70.
	6 v. 5. 6. c. I. n. 10.
Gal.	1 v. 6. 7. c. III. n. 31.
	4 v. 31. n. 9.
	5 v. 13. n. 11.
	v. 18. 23. 24. c. II. n. 69.
Eph.	2 v. 20. c. III. n. 15.
	6 v. 12. c. II. n. 61.
Philip.	3 v. 12. 13. 14. n. 6.
	v. 17. 18. 19. c. I. n. 10.
Col.	2 v. 16. 17. c. III. n. 13.
1. Thes.	5 v. 19. 20. 21. n. 34.
2. Thes.	2 v. 14. n. 33.
	3 v. 14. c. I. n. 36.
1. Tim.	1 v. 5. 9. 10. 11. c. II. n. 69.
	v. 9. n. 70.
	3 v. 15. c. III. n. 34.
	4 v. 1. 3. 4. n. 13.
Hebr.	7 v. 12. n. 13.
	11 v. 32. 33. c. I. n. 18.
	12 v. 17. P. II. c. II. n. 67.
	13 v. 17. P. I. c. III. n. 11.
Jac.	3 v. 2. c. II. n. 7.
1. Petr.	2 v. 13. 14. 15. 16. c. III. n. 11.
1. Joan.	1 v. 8. c. II. n. 7.
	2 v. 16. n. 61.
	4 v. 1. c. III. n. 34.
	5 v. 3. n. 9.
2. Joan.	v. 12. n. 31.
3. Joan.	v. 14. n. 31.
Apoc.	14 v. 7. n. 34.

INDEX SECUNDUS
DECRETALIUM GREGORII IX.

cap. **C**onsilium Part. I. cap. IV. n. 22.
P. II. c. I. n. 36.

Canonum statuta P. I. c. II. n. 71.

Cum pridem P. II. c. I. n. 55.

Explicari P. I. c. II. n. 26. 40.

Juvenis n. 58.

Litteraturam c. I. n. 16.

Nemini dubium esse c. III. n. 7.

Omnis utriusque sexus c. I. n. 37. 39.

DECRETALIUM BONIFACII VIII.

cap. *Exiit, qui seminat* P. I. c. II. n. 45.

Non solum n. 46.

DECRETALIUM CLEMENTIS V.

cap. *Ad nostrum* P. I. c. II. n. 6.

Exivi de paradiso n. 25.

REGULARUM IN VI.

Reg. 15. P. I. c. II. n. 59.

15. & 28. c. IV. n. 17.

30. c. II. n. 65.

68. c. I. 39.

CANONUM DECRETI.

can. *Beatus Paulus* P. I. c. I. n. 13. 19.

Cum omne crimen P. II. c. II. n. 34.

Denique P. I. c. IV. n. 16.

Illa autem n. 16.

Legimus c. I. n. 9.

Non mediocriter P. II. c. I. n. 61.

Non licet c. II. n. 8.

Nihil enim sic P. I. c. I. n. 9.

Non sufficit n. 14.

Presbyter c. IV. n. 17.

Quinque modis P. II. c. II. n. 68.

Sexto die P. I. c. III. n. 33.

Solent P. II. c. I. n. 39. 67.

INDEX TERTIUS

BULLARUM, ENCYCLICARUM, CONSTITUTIONUM,
PROPOSITIONUM, ET JURIS CÆSARII,
QUORUM IN OPERE FIT USUS.

- Ad abolendum* Innoc. XI. P. I. c. I. n. 22.
Ex omnibus S. Pii V. P. II. c. I. n. 25.
Ex quo primum Benedicti XIV. P. I. c. III. n. 16.
 18. 21.
Non ambigimus c. IV. n. 8. 19.
 Et P. II. c. II. n. 71.
Si fraternitas P. I. c. IV. n. 8.
 Clem. V. Prop. 1. & 2. c. II. n. 6.
 Prop. 3. 6. n. 67.
 Pii V. Prop. 13. 25. P. II. c. I. n. 25.
 Alex. VII. Prop. 15. P. I. c. I. n. 39.
 Prop. 23. n. 36.
 Prop. 28. c. III. n. 8.
 Prop. 29. P. II. c. II. n. 9. 53.
 Prop. 32. P. I. c. IV. n. 16.
 Innoc. XI. Prop. 8. P. II. c. II. n. 7.
 Prop. 54. n. 71.
 Prop. 57. P. I. c. II. n. 16.
 Prop. 65. c. I. n. 22.

EX JURE CIVILI.

- L. *Contra legem* P. II. c. 2. n. 16.
 L. *Fraus* n. 17.
 Reg. 57. P. I. c. II. n. 59.
 Reg. 115. n. 57.

I N D E X

RERUM ET VERBORUM.

A

Abstinentiarum obligatio sub qua ratione ex divino jure procedat aperitur par. I. cap. I. num. 34.

Abstinentia in nova lege sub præcepto Ecclesie comprobatur n. 35. 36.

Abstinentiæ necessitas ex confessarii præcepto declaratur n. 37. 38. 39.

Abstinentiæ necessitas ex directore per discretionem aperitur n. 40.

Adulti rationis usu carentes, abstinentiæ necessitate ex naturali jure non ligantur part. I. cap. II. n. 3.

Abstinentiæ necessitate, ab Ecclesia præceptæ, omnes doli capaces ligantur n. 56.

Abstinentiæ a confessario impositæ obligatio non ætatem, sed doli capacitatem requirit n. 63.

Abstinentiis religiosorum quinam teneantur aperitur n. 64.

Animalium, quæ piscium naturam habent, quæque in diebus jejuniorum permitti possint, discretio assignatur part. I. cap. IV. n. 12. 13. 14.

C

Concursus voti, ac juramenti, servatu impossibilis, qua ratione dirimendus aperitur part. I. cap. I. n. 32. 33.

Ciborum delectus minime damnandus comprobatur cap. III. n. 12. 13. 14.

Ciborum delectus sine superstitione licitus comprobatur n. 18. ad 24.

Ciborum in veteri lege mundorum & immundo-

*rum litteralis, ac spiritualis ratio designatur
n. 25. ad 29.*

*Carnium esus licitus, de salubribus intelligitur
cap. IV. n. 7.*

Carnes, & pisces non permittuntur n. 8.

Comestio unica non intelligitur relaxata, aliis relaxatis jejunii conditionibus n. 19.

Comestionis hora quanam intelligitur in die jejunii, ejusque mutatio declaratur n. 20. 21.

Comestionis inversio quo sensu licita, vel illicita sit, declaratur p. II. c. I. n. 100. ad 102.

Chocolatis origo, & compositio cap. II. n. 40.

*Chocolatis potio licita, vel prohibita declaratur
n. 42. ad 49. ad 54.*

Chocolatis potus, ut sit licitus, practicæ conditiones assignantur n. 55. ad 63.

Chocolatis potus, ubi consuetudo non sit, quo sensu licitus reputari poterit, declaratur n. 64.

Concursu habito conditionum jejunii, ex naturali, vel divino, aut ex humano jure procedentis, quid agendum sit, aperitur part. II. cap. III. per totum.

D

Dubio de rationis usu, quid agendum quoad abstinentias, vel jejunia aperitur part. I. cap. II. n. 5. 57. ad 59.

Dubio exorto de animalium natura, quid agendum sit, declaratur part. I. cap. IV. n. 15.

E

*Evangelicæ legis suavitas, ac libertas declaratur
cap. III. n. 10. 11.*

Exemptio ex vitando malo, vel supernaturali bono prosequendo declaratur p. II. cap. IV. passim

Exemptio ex vitando naturali malo, vel bono prosequendo discutitur ibidem.

Exemptio ad externa bona prosequenda declaratur ibidem.

Ex-

Exemptio ex divino jure ad naturale, vel supernaturale bonum, vel malum prosequendum, vel vitandum, qua ratione intelligitur, declaratur cap. IV. passim.

Exemptio ex divino jure, an ex naturali, humane jure oriri possit, aperitur ibidem.

Exemptio ab humano jure ad morale malum, vel supernaturale, vel naturale bonum, vel malum vitandum, vel prosequendum respective quo sensu a naturali divino jure procedat aperitur §. 3.

Exemptio ex naturali jure an oriri possit ex motivis in alio militantibus aperitur §. 3. in supplemento an. 108.

Exemptio operis ex humano jure procedentis, an oriatur in alterius favorem? cap. 4. in supplemento §. 3.

F

Fraude utens, non jejunans, semper peccat cap. I. n. 103.

Fraude utens quoad potum in die jejunii saltem venialiter peccat c. II. n. 17. 18. 28. 37. 65. 72.

G

Græci, seu orientales qua ratione jejunare solent aperitur part. I. cap. IV. n. 9. 10.

I

Infideles an teneantur ad jejunia p. I. c. II. n. 71.

Invitantes ad jejunii transgressionem part. II. cap. IV. n. 142. e 158. &c.

Juramenti natura ac discretio, ejusque obligatio declaratur part. I. cap. I. n. 24. ad 27. ad 31.

Jejunandi necessitas unde oriatur, vel oriri possit aperitur n. 34. ad 40.

Juramenti obligatio secundum se ac relate ad mulieres per discretionem declaratur cap. II. n. 49. 50. 51.

Juramenti dubii obligatio discutitur n. 52. 53.

Juramenti publici obligatio n. 54. 55.

*Jejunandi obligatio quoad ætatem discutitur n. 60.
ad 64.*

Jejunia quænam damnata intelligi debeant, aperitur cap. III. n. 15. 17.

Jejunandi modus ex naturali, divino, humanoque jure procedens, per discretionem aperitur cap. IV. n. 2. ad 6.

Jejunii essentia in quonam consistat, solutis oppositionibus, aperitur part. II. cap. I. n. 13. ad 15. 17. ad 20. ad 22. 24. ad 26.

Juramentum exquirere ab Infidelibus, an liceat, aperitur cap. IV. in appendice.

L

Lacticiniorum esu permissio, non sagininis, sed piscium esus intelligitur permissus p. I. c. IV. n. 17.

M

Mediæ noctis exorto dubio, ejusque signum, quale sit declaratur part. II. cap. I. n. 79. ad 82.

Missæ in pervigilio Nativitatis ante mediam noctem n. 85.

Meretrici domum locare an liceat part. 2. cap. IV. in appendice.

N

Necessitas abstinendi, vel jejunandi quo sensu ex naturali practicæ rationis principio oriri possit, aperitur part. I. cap. I. n. 8. ad 14.

P

Practicæ, ac speculativa juris naturæ principia, eorumque inclinatio declaratur n. 2. ad 7.

Pueri, ac puellæ quando ligari, vel non ligari naturali jure possint, declaratur cap. II. n. 2. 4.

Præfecti nedum ex naturali, verum & ex humano jure ad abstinencias, ac jejunia ligantur n. 6. 7. 8. 67. ad 70.

Potestas instituendi jejunia, ejusque finis, scopus, & valor declaratur cap. III. n. 2. 3. 5. ad 9. 30. ad 34.

*Piscium esus quare in jejunio permissus, secus vero
avianum aperitur cap. IV. n. 11.*

*Parvitas materiæ quoad vetitum, & non vetitum
cibum declaratur part. II. cap. I. n. 20. ad 45.*

Parvitas durationis n. 46. ad 49.

*Parvitas excessus in jejunii conditionibus contin-
gens sub aliis rationibus proponitur n. 50. ad 56.*

*Parvitas excessus, quoad cibum vetitum, vel
non vetitum discutitur n. 57. ad 63.*

*Parvitas excessus quoad comestionis anticipatio-
nem, postpositionem, vel interruptionem n. 64.
ad 78.*

*Parvitas durationis quoad mediam noctem n. 79.
ad 85.*

*Parvitas materiæ in refectiōe quoad vetitum,
vel non vetitum cibum n. 89. ad 94.*

*Parvitas durationis in refectiōis interruptione n.
95. ad 100.*

Potus natura, ejusque species p. II. c. II. n. 12. 13. 19.

Peccati causa, & occasio c. IV. in appendice passim.

*Parochianus a Parocho peccatore petens Sacramen-
ta discutitur in appendice*

*Religiosorum obligatio quoad abstinentias, ac je-
junia Episcopalia declaratur, ac resolvitur p. I.
cap. II. n. 65. 66.*

*Refectiōis serotinae usus, quantitas, & qualitas
ciborum declaratur cap. IV. n. 22. ad 26.*

*Refectiōis qualitas, & hora ulterius discutitur
part. II. cap. I. n. 86. ad 99.*

*Rationum jejunandi, vel abstinendi, ex naturali,
divino, humanoque jure, ordo, ac prælatio p. II.
c. III.*

S

*Solutio jejunii ex triplici jure procedentis, quando-
nam contingant, ejusque culpæ discretio respo-
sitive aperitur cap. I.*

*Solutio jejunii an contingat per species sacramenta-
les, aperitur n. 29. ad 34.*

Solutio jejunii an contingat per anticipationem
n. 35.

Solutio jejunii ex triplici jure procedentis an con-
tingat per medicinales potiones, vel per po-
tuum sumptionem, vel per potum chocolatis
cap. II. n. 2. ad 9. n. 10. 11. 14. ad 18. 20.
ad 25. ad 27. 29. ad 33. ad 36. 38. 39. 41.

Solutio jejunii non contingit per quemcunque vir-
tutis defectum n. 66. ad 71.

Solvendi jejunii occasionem dantes, an peccent,
discutitur cap. IV. in appendice.

T

Tyrannorum ad mortem infligendam provocatio an
liceat, aperitur in appendice.

U

Voti natura, obligatio, ac discretio designatur p. I.
cap. I. n. 16. 19. ad 23. & cap. II. n. 9.

Voti obligatio, vel irritatio quoad puellam, mu-
lierem, virum part. I. cap. II. n. 10. ad 15.
n. 16. ad 23.

Voti dubii quoad existentiam, materiam, vel ex-
tensionem obligatio discutitur, & resolvitur n.
24. ad 28. ad 42.

Voti solemnis obligatio qua ratione extendatur,
discutitur n. 43. ad 45.

Voti solemnis dubii quoad existentiam, vel exten-
sionem obligatio discutitur n. 46. 47. 48.

Vini usus in diebus jejuniorum non intelligitur
prohibitus cap. IV. n. 18.

Vinorum natura, ac multiplicitas declaratur p. II.
cap. II. n. 31. 32.

ERRATA

CORRIGE

pag. 13 lin. 22. & 23.

		necessarias	necessariam
16	23	apposite sic habet	apposite sic habens
27	11	simili jure	similiter jure
35	6	juramento	In juramento
44	10	obligatio processerit	obligatio præces- ferit
73	25	revivisceret votum,	revivisceret, vo- tum
84	25	vitæ tuæ tempore	vitæ suæ tempore
95	2	inde ince- dente	inde eo die inci- dente
112	18	etiam quo Na- tivitatis die	etiam quoad Na- tivitatis diem
147	36	Et tunc Joan- nes	Et cum Joannes
150	30	sub lege cum præceptorum	sub lege tunc præ- ceptorum
162	27	Alexandri VI.	Alexandri VII.
168	10	fervitute li- bertatis	fervitute libera- tis
180	9	nonnullæ ra- tiones	nonnullæ nationes
113	2	a deo optatam	adeo optatam
202	31	ordinatur	ordinantur
221	23	in dictus lici- tus	in dictis diebus licitus
230	33 & 34	ad particu- lares rationes	ad particulares na- tiones
239	24	explicandum	explicandam
416	20	eo, quod supra	eo, quo supra
510	2	horum per ur- bem	herum per ur- bem
526	30	Quin enim	Quia enim
568	21	adjurandum	ad jurandum
574	3	cauponis, & hospitiis	cauponiis, & hos- pitiis













Rotundius, Hieronymus

Opus theologicum ... de regulis ... inquirendae veritatis

Roma 1787

Dogm. 853

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10399294-4